בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי

תאריך החזרה		DATE DUE

הספריה הלאומית
47 A 303
אפשטין, יחיאל מיכל בן אהרן י
ספר ערוך השלחן :
Vol. 5, pt. 1 C.1
1326511-140
LUB

47 A 303
296,561
[5,1]

סימן קפג דיני נדה ובה ויולדת. ובו ס"ח סעיפים:

א הנדה היא בכל העריות שבתורה והמערה בה ה"ז חייב כרת כדכתיב בפ' קדושים ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקרה הערה וגו' ונכרתו שניהם מקרב עמם הרי שבהעראה בלבד אף שלא גמר ביאתו חייבים כרת ואוהרה שלה כתיב בפ' אחרי מות ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה ואין הפרש בנדה בין פנויה לנשואה בין גדולה לקטנה בין בתולה לבעולה והבא על קטנה בת שלש שנים ויום אחד שהיא ראויה לביאה אם היא נדה חייב כרת ואל תהמה דאיך אפשר לקטנה להיות נדה דיותר מזה תנן בנדה [מ"נ] תנוקת בת יום אחד מטמאה בנדה בת י' ימים מטמאה בזיבה ע"ש וזהו לעניין טומאה וטהרה אבל לביאה כל שהיא פחותה מג' שנים ויום אחד אינה ראויה לביאה ואין שם ביאה על זה ודבר זה הלכה למשה מסיני [סס מ"ס.]:

ב וכתב הרמב"ם רפ"ד מאיסורי ביאה מפי השמועה למדו שאין הפרש בין גדולה לקטנה לטומאת נדות וזבות ואחד הבא על הנדה כל שבעת הימים ואפילו לא ראתה אלא יום ראשון ואחד הבא על יולדת וזב כל שבעה ועל יולדת נקבה כל ארבעה עשר או על הזבה כל ימי זובה וספורתה אפילו שפחה אפילו משוחררת הכל בברת שנאמר בנדה שבעת ימים תהיה בנדתה ובזבה נאמר בל ימי זוב טומאתה כימי נדתה תהיה וביולדת זכר הוא אומר בימי נדת דוותה תטמא וביולדת נקבה וטמאה שבועיים כנדתה עכ"ל ושהרתן של אלו הוא כשטבלו לאחר הזמן במקוה של ארבעים סאה:

ג אבל אם טבלו בתוך ימי הטומאה אין הטבילה כלום והרי הן כטמאות כמות שהיו ובן אם לא טבלו אחרי ימי טומאתן אפילו עברו שנים רבות הרי הן כטמאות כשהיו והבא עליהן חייב כרת וז"ל הרמב"ם שם בד"א שהטומאה תלויה בימים כשטבלה במי מקוה אחר הימים הספורים אבל נדה וזבה ויולדת שלא טבלו במי מקוה הבא על אחת מהן אפילו לאחר כמה שנים חייב כרת שבימים ושבילה תלה הכתוב שנאמר ורחצו במים וזה בנין אב לכל טמא שהוא בטומאתו עד שיטבול עכ"ל ובנדה עצמה כתיב וכל הנוגע במשכבה יכבס בגדיו ורחץ במים והיינו טבילה ק"ו שהיא עצמה צריכה טבילה וזהו דכתיב והיה בנדתה בלומר בנדתה תהא עד שתבא במים וזהו ג"כ מאי דכתיב בגיעולי מדין אך במי נדה יתחטא ודרשו חז"ל במים שהנדה טובלת בהן והיינו ארבעים מאה [מתוס' ורלשוניס] והנביא אמר [זכריה י"נ] ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד לחטאת ולנדה כלו' שבמקום המקדש יפתח מעיין שיקחו משם מים חיים למי חטאת של אפר פרה ולטבילת נדה:

ד דכלל גדול הוא בכל התורה שאין טומאה עוברת בלא טבילה והרי אפילו בטומאות קלות והיינו טומאת ערב דשרצים כתיב בשמיני במים יובא וטמא עד הערב וטהר וכן בטומאת ערב דשכבת זרע כתיב במצורע ורחצו במים וטמאו עד הערב וכ"ש טומאת שבעה דנדה וזבה ויולדת ולכן סתמה התורה בנדה דק"ו הוא מטומאת ערב ולכן כתבה בכיוצא בזבה סתם ופפרה לה שבעת ימים ואחר תטהר והטהרה היא במים כדמוכחי קראי דלעיל ורק בזב כתיב מפורש וכי יטהר הזב מזובו וגו' ורחץ בשרו במים חיים וטהר משום דזב בעי מים חיים והנדה והזבה והיולדת די במי מקוה ולכן פירשה רק בזב וכך דרכה של התורה לסמוך על הוודאי שבע"פ בכל המצות ולכן גם בכל מיני טומאת ערב דשמיני ודמצורע כתיבי רק וטמא עד הערב ולא יותר וסמכה על מה שגילתה במקום אחד וטהר וכן בכאן בנדה סמכה על מה שכתבה במגעה ורחץ במים וק"ו היא עצמה וכל המפקפק בתורה שבע"פ אין לו חלק באלהי ישראל:

ה אע"ג דהאידנא אין נ"מ בין נדה לזבה ועוד בזמן הגט' בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים וקראו לזה הלכה פסוקה [ברכות ל"ו.] מ"מ נבאר לפי דין התורה מהו נדה ומהו זבה דהנה שני פרשיות כתיבי במצורע בעניין זה בפרשה ראשונה כתיב ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וגו' והיינו בין שראתה רגע אחת ובין שראתה כל שבעת הימים מובלת ביום השביעי בלילה שנגד יום השמיני והיא טהורה ואינה צריכה לספור שבעה נקיים רק שתפסוק בטהרה ביום ז' קודם בין השמשות ובלילה טובלת וזהו דין נדה:

ו ובפרשה שנייה כתיב ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה או כי תזוב על נדתה כל ימי זוב טומאתה כימי נדתה תהיה טמאה היא וגו' ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר וזהו זבה שהדם זוב ממנה בלא עת נדתה בלומר בהוספת הקבוע לנשים הן שנמשך מזמן נדתה הראיות כלומר שראתה כל ז' ימי נדות ולא פסקה מלראות גם אחרי עבור הז' ימים וזהו או כי תזוב על נדתה כלומר שנמשך יחד והן שפסקה בסוף הז' ימים מלראות ואחר יום או יומים או יותר ראתה דם וזהו היא זבה כפי הדינים שיתבארו וכשהיא זבה גמורה צריכה שבעה נקיים לאחר שפסק הדם ואח"כ תטהר במי מקוה:

ז וקבלו חז"ל מהלכה למשה מסיני שיש י"א יום ימי זיבה בין נדה לנדה כלומר כל י"א יום שאחר הז' ימי נדה אפ' ראתה בהם יש לה דין זבה אבל לאחר י"א נחזירנה לימי נדות וכך הוא דין הזובה כפי שבאה הקבלה

ספרית המכון הגבוה ליהדות ע"ש ברנרד רבינוביץ
אוניברסיטת בר-אילן
רמת-גן
25.20

הקבלה למשה מסיני שאם ראתה יום אחד בתוך הי"א יום נקראת זבה קטנה והיא שומרת יום כנגד יום כלו' שצריכה להמתין יום הראייה ותפסוק בטהרה קודם בה"ש ותמתין כל הלילה ומקצת מן היום המחרת [ע"ח] וביכולתה לטבול אחר נץ החמה אך בתשטיש אסירה דשמא תראה גם היום ונמצאת טמאה למפרע ומטעם זה י"א דגם לא תטבול בבוקר [ע"ח] והנה אם לא ראתה ביום המחרת עד הלילה שכנגד יום השלישי הרי היא טהורה וזהו פירושו דשומרת יום כנגד יום כלומר שתשמור יום הראייה עם יום המחרת אבל ראתה בשני הרי היא טמאה אך גם אז היא רק זבה קטנה ושומרת יום כנגד יום השלישי כיום הראשון שנתבאר אבל אם חזרה וראתה גם ביום השלישי כיון שראתה שלשה ימים נעשית זבה גדולה ולא תטהר לעולם עד שתפסוק בטהרה קודם בה"ש ואח"כ תמנה שבעה ימי נקיים ולאחר זה תטבול בלילה שכנגד יום השמיני ותהרה ואם ראתה באחד מן הז' ימים סותרת כל המניין שמנתה וצריכה ז' ימים נקיים אחרים אפי' שהתה שנים רבות אינה נטהרת בלא טבילה אחר ז' ימים נקיים ומן הדין ביכולתה לטבול ביום השביעי בבוקר אלא שאין הועלת דשמא תראה ביום ותסתור וכך שנו חכמים [שבת קכ"ח.] הזב והזבה טבילתן ביום נדה ויולדת טבילתן בלילה וכשראתה לאחר הי"א יום או שראתה לאחר ז' נקיים הרי היא נדה ודינה כמ"ש בנדה וכן הולך לעולם:

ח ואע"פ שכל זה הלכה למשה מסיני מ"מ דרשו הז"ל גם מקראי וכך שנינו בת"כ פ' מצורע ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים ר' מונא אומר משום ר' יהודה ימים שנים יכול ימים הרבה אם מרובים הם והלא כבר נאמר רבים הא לא דיבר אלא ימים מועטים וכמה הם הוי אומר שנים רבים שלשה יכול רבים עשרה אמר ימים ואמר רבים מה ימים מיעוט ימים שנים אף רבים מיעוט רבים שלשה יכול שנים ושלשה הרי חמשה וכי נאמר ימים ורבים והלא לא נאמר אלא ימים רבים הא כיצד הרבים הללו יהא מרובים על שנים וכמה הם הוי אומר שלשה יכול הרואה ג' ימים בתחלה תהא זבה ומה אני מקיים ואשה כי תהיה זבה וכו' ברואה יום אחד וכו' ת"ל על נדתה אחר נדתה וכו' אין לי אלא ממוך לנדתה מופלג מנדתה מניין ת"ל או כי הזוב על נדתה [מלשון שמקודש לריך לומר ת"ל בלא עת נדתה כשכלסי נדס ע"ס] אין לי אלא יום אחד מופלג מנדתה טניין לרבות מופלג ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' י' אמרת מה מצינו ברביעי שהוא ראוי לספירה של נקיים כשפסקה אחר הג' ימים וראוי לזיבה לצרף עם ב' ג' כשלא ראתה בא' שהרי מופלג יום אחד נתרבה כמ"ש אף אני מרבה עד עשרה שהם ג"כ ראוים לספירה של ג' הראשונים דעד י' הוי ז' נקיים וראוים לזיבה ומניין לרבות אחד עשר דהוא ראוי רק לזיבה ולא לספירה של ג' הראשונים מפני שכבר עברו ז' ימים ת"ל בלא עת נדתה כלומר אפילו מופלג לימים הרבה יכול שאני מרבה אף שנים עשר אמרת לאו ומה ראית לרבות אחד עשר וכו' מרבה אני אחד עשר שהוא ראוי לספירת או כי תזוב עכ"ל כלומר דאו כי תזוב מרבה רביעי והוה יום י"א השביעי לו [ומתרו בגמ' סוף נדס לר"ע קלמי לתמ"ע סלכתה]:

ט והנה הדבר מובן מאליו שכשראתה רק ביום י' וביום י"א א"א לה להיות זבה גדולה כיון דזבה גמורה הוי רק בג' ימים והיא כשתראה ביום י"ב אינו מצטרף להקודם דכבר גמרו האחד עשר יום שבין נדה לנדה דבשלמא כשראתה ג' ימים מקודם שוב לעולם היא זבה משא"כ כשראתה רק שני ימים וכ"ש בהואה יום י"א לבדו ומ"מ יש חילוק בין י' לי"א דבראתה בי"א בלבד אינה צריכה לשמור יום המחרת כלל אלא טובלת ובלילה מותרת לבעלה דאף אם אח"כ תראה הרי אינו מצטרף להקודם וער עתה היתה טהורה אבל ראתה ביום י' צריכה שימור ליום המחרת כיון שהוא בתוך ימי זיבה אם תראה ביום י"א הרי היא טמאה למפרע ולכן מוכרחת להמתין עד יום י"א בלילה ועמ"ש בסעי' י"א:

י וז"ל הרמב"ם בפ"ו דין י"ב זבה קטנה שטבלה בלילה של יום השימור או זבה גדולה שטבלה בליל ז' כאלו לא טבלה והרי היא כנדה שטבלה תוך שבעה הבא על זבה גדולה ביום שביעי של ספירה אחר שטבלה או על זבה קטנה ביום השימור אחר שטבלה פטור מן הכרת כיון שטבלה בזמן הראוי לטבילתה וטהורה אך לאשה זו יהיה לה תרבות רעה שהרי בעילתה ומגעה תלויין כיצד אם נשלם היום אחר הטבילה ולא ראתה דם הרי כל שנגעה בו אחר טבילתה טהור ובעילתה אחר הטבילה אין חייבין עליה כלום ואם ראתה דם ביום זה אחר שטבלה נמצאת זבה למפרע וכל שנגעה בו למפרע טמא והיא ובועלה חייבין בקרבן ולפיכך היא אסורה לבעלה עדי ערב שלא תבא לידי ספק עכ"ל:

יא וזה שכתבנו דבראתה ביום י"א טובלת בלילה ומותרת זהו מן התורה אבל מדרבנן אסרו זה וכשטבלה בלילה ושימשה פטורה רק מן הקרבן אבל מטמאה את בועלה ומגעה טמא ואפילו לא ראתה כלל דגזרו יום י"א אטו כל הימים ועשאוה כטמאה גמורה רק קרבן א"א לחייב מדרבנן ואפילו עשתה שימור ליום י"ב וטבלה ביום י"ב מ"מ גזרו חכמים שלא תשמש עד הלילה להשוותו לשאר הימים ואם עשה כן ה"ז גרגרן אך לטומאה לא גזרו כיון שעשתה שימור ולכן אפילו ראתה אח"כ אינה טמאה למפרע שהרי תחלת נדות [וזס מבואר במשנס לנדס ע"ב. לב"ס וכ"כ סרמב"ס סס בהל' י"ז וי"ח וסשגת סרלב"ד לימו מוכן כמו שכתב סס"מ ע"ש ורו"ק] [וסעור סוכר לבי"ב

מומרת עיין סס ועמס לין נפקא מינה בזה]:

יב ודע שבעיקר חשבון ימי נדות וזיבות יש להרמב"ם ז"ל שיטה תמוה שכל הראשונים דחו דבריו ועשו דבריו לדברי שנגה דהנה רש"י והום' וכל רבותינו שוים בדבר דהאשה אחר שנעשית זבה אינה חוזרת לימי נדותה עד שתשב שבעה נקיים ואימתי נעשית זבה בשתראה ג' ימים זה אחר זה לאחר ז' ימי נדה שראתה ממש והרמב"ם כתב בפ"ו כל ז' הימים שנקבע לה וסת בתחלתן הם הנקראים ימי נדתה בין ראתה בהם דם בין לא ראתה ומפני מה נקראים ימי נדה מפני שהם ראויים לנדה וכל דם שתראה בהן דם נדה יחשב וכל י"א יום שאחר הז' הם הנקראים ימי זיבתה בין ראתה בהם דם בין לא ראתה ולמה נקראים ימי זיבה מפני שהן ראויין לזיבה וכל דם שתראה בהם דם זיבה יחשב והוחר בשני שמות אלו שהן ימי נדתה וימי זיבתה כל ימי האשה מיום שתקבע לה וסת עד שתמות או עד שתקבע לה וסת ליום אחר שיתעקר הוסת הראשון תספור לעולם ז' מתחלת ימי הוסת ואחריהם י"א ואחריהם ז' ואחריהם י"א והוחר במניין כדי שתדע בעת שתראה דם אם בימי נדת ראתה או בימי זיבה שכל ימיה של אשה כך הן ז' ימי נדה וי"א ימי זיבה אע"כ הפסיקה בלידה כמו שיתבאר עכ"ל ולבד שהוא עצמו דבר פלא הקשו עליו מכמה סוגיות ולפלא שנראה שכך היתה קבלה בידו מזמן הגאונים שכן נמצא שיטתו כתובה בשם רב שרירא גאון במדרש תנחומא ס"פ מצורע ע"ש ונתתי את לבי ליישב הקושיות בס"ד אך מקודם נבאר בס"ד מה הכריחו לזה:

יג ומקודם אני שואל בטובם של כל רבותינו הקדושים דבכמה מקומות בש"ס שחששו לספק שמא עומדת בימי זיבה כמו טוגיא דטועה בפ"ק דערכין וכן בתקנת רבי בשדות כמו שיתבאר שהחשש הוא שמא היא זבה וכן בעיקרא דתקנה דבנות ישראל שהחמירו על עצמן לישב תמיד ז' נקיים מפני חשש זיבה והא בכל התורה כולה אולינן בתר רוב או בתר חזקה וכ"ש כשיש שני הדברים ביחד רוב וחזקה והא רוב נשים יש להן וסתות משלשים יום לשלשים יום או פחות טעט או יותר מעט ואפילו טיעוטא דמיעוטא לא אשכחן נשים שיהיה להם ראיות מעשרה ימים לעשרה ימים וכ"ש בפחות מזה וכן כל ימי זיבה הן בחזקת טהרה כדתנן [ל"ח:] כל י"א יום בחזקת טהרה וא"כ למה לנו לחוש לימי זיבה כלל אבל לשיטת הרמב"ם שצריכה למנות כל ימיה ז' ימי נדה וי"א ימי זיבה אפילו לא ראתה דבזה וודאי הטעות מצויה שצריכה לעולם לדעת החשבון מראשית ראייתה עד סוף ימיה א"ש:

יד עיד ק"ל דהנה בתקנת בנות ישראל כתבו הראשונים ז"ל דחזישין שמא ראתה בבית החתן וכיתלי בית הרחם העמידוהו ואיך אפשר לומר כן והרי לפ"ז נצטרך לומר שעשרה ימים מקודם כבר ראתה בבית החצון דבפחות מזה למה צריכה שבעה נקיים והא אף אם ראתה תשעה ימים הוי ז' ימי נדה ושנים ימי זיבה ועדיין היא זבה קטנה וא"צ ז' נקיים ובע"כ חששו שמא ראתה בבית החצון זה עשרה ימים והיינו שראתה ביום הראשון ואח"כ חזרה וראתה בשמיני ובתשיעי ובכל אלו העמידו כותלי בית הרחם ובי"ם העשירי ראתה טיפה כחרדל היש לך דבר המוה יותר מזה מצד הסברא וגם זהו נגד כל הסוגיא דריש נדה דהחמירו לטהרות יותר מלבעלה בידוע והרי גם בטהרות שם לא חששו להעמדת בית הרחם רק מעל"ע כמבואר שם ולהרמב"ם א"ש משום שאינה יודעת באיזה ימים עומדת ואם רק זהו יום השלישי להעמדת בית הרחם הרי היא זבה ואף שיותר ממעל"ע אין לחשוש כלל אך החומרא באה מצד אחר כמו שנבאר בס"ד:

טו דעיקר ההומרא היתה מפני הראיה ממש כדרך הנשים שרואות ג' ימים זה אחר זה ויש מעט יותר ובאלו פשיטא שיש לחוש שמא עומדות בימי הזיבה לפי החשבון הארוך ולזה החמירו בנות ישראל מעצמן לבלי לחלק להחמיר בכל ענין ומפני שבאמת הוא דבר שאינו מצוי דרוב נשים רואות שלשה או ארבעה או חמשה ימים כידוע אבל לכל רבותינו אפילו בראייה ג' ימים וארבעה וחמשה וששה ושבעה ושמנה ותשעה אין מקום להחמיר כלל והן הן דברי הרמב"ם בפי"א דין ג' וז"ל ובימי חכמי הגמ' נסתפק הדבר הרבה בראיית הדמים לפי שלא היה כח לבל הנשים למנות ימי נדה וימי זיבה לפיכך החמירו וכו' ועוד החמירו על עצמן בנות ישראל חומרא יתירה וכו' וכו' עכ"ל הרי להריא כדברינו:

טז ויותר מזה ק"ל בהא דאמרינן [ס"ג.] התקין רבי בשדות ראתה יום אחד תשב ששה והוא שיהיו תשב ששה ושלשה תשב שבעה נקיים ע"ש וקשה דראתה יום אחד הלא מן התורה טמאה ז' ימים כדין נדה ומה צריך זה לתקנה ורש"י באמת פי' כדין תורה ושמא בימי נדה היא עכ"ל כלומר אפילו אם ידעה שהיא בימי זיבה ואינה אלא שומרת יום מ"מ התקין שתשב כימי נדה וקשה הא כיון שעומדת בימי זיבה בע"כ שוה לא כביר היתה נדה וטבלה לסוף ז' ונטהרה וא"כ איך היא בימי נדה אבל להרמב"ם א"ש דלעולם לא ראתה מקודם כלל אך לפי השבונה הארוך עומדת בימי זיבה ואולי טעתה:

יז וכן במה שהתקין שנים תשב ששה והן ופירשי שמא הראשון סוף זיבה והשני תחלת נדה ע"ש וקשה דהא רבי בוודאי לא חשש להעמדת כותלי בית הרחם כבנות ישראל שחששו לזה דאם חשש לזה הוה לו להצריך שבעה נקיים ע"כ אם נאמר שהראשון

הוא סוף זיבה הלא בהכרח שעשרה ימים מקודם ישבה ו' ימי נדה ואיך שבחה לגמרי מה שהיה בעשרה ימים מקודם והלא זה לא כביר מבלה ונטהרה לבעלה וכן מה שהתקין בראתה שלשה שהשב ז' נקיים משום שמא הם ימי זיבה ובע"כ ששמנה ימים מקודם נגמרו ימי נדה ואיך שבחה זאת לגמרי היש לך דבר תמוה יותר מזה:

יח והנה מפני זה פירשו רבותינו בעלי התוס' בהך דראתה שני ימים שמא ראתה בראשון דם ירוק ע"ש אבל א"כ קשה להיפך דאם באנו להחשוש לכאלה לטעות בין דם לדם היה לו לרבי לתקן שאפילו ראתה יום אחד השב שבעה נקיים דשמא ראתה מקודם שני ימים דם והיא סברה שדם טהור הוא ובאמת הוא דם טמא דכמו שיש לטעות מטהור לטמא כמו כן יש לחוש להיפך ועוד דאף לדבריהם הקושיא דג' ימים אינו מתורץ עדיין אבל להרמב"ם א"ש הכל דכיון שתלוי בחשבון הארוך שפיר חיישינן שמא טעתה:

יט ועתה נתרץ הקושיות שהקשו עליו וכך הקשו הראשונים על שיטתו הלדבריו יוכל להיות זיבה בלא נדה כשהם ימי זיבה לפי החשבון וגם לדבריו כשראתה בימים האחרונים של י"א יום מתחילין ימי נדה אף כשלא ספרה ז' נקיים כמ"ש בפ"ז סוף דין י' וז"ל כיון שטהרה מזובה אע"פ שהיא טמאה טומאה אחרת כגון טומאת לידה או טומאת נדה או טומאת צרעת ה"ז סופרת בהן ואין טומאות אלו וכיוצא בהן סותרין הספירה ימי לידתה וימי נדתה אם לא ראתה בהן דם הרי אלו עולין לה לספירת ז' נקיים ואם ראתה בהם דם אין עולין לה ימי הראייה ולא סותרין כל הימים וכו' שאין סותר הכל אלא ראיות של זוב אבל אלו סותרין יומן בלבד ע"כ:

כ וזהו נגד סוגיא דטועה בערכין [לקמן] דשם מפורש שהזבה כל זמן שלא ישבה ז' נקיים הרי היא תמיד זבה דאל"כ בהא דאמרינן שם דכשראתה יום אחד או שנים או שלשה פתחה י"ז וכשראתה ד' ימים פתחה ט"ז וכשראתה חמשה ימים פתחה ט"ץ ותמיד כשראתה יום אחד פותח והולך יום אחד יותר והטעם משום ממ"נ אם הימים שראתה בהם הם ימי נדה הלא נגמרו הי"ח ימי נדה וזיבה קודם ואם שנים הראשונים הם סוף ימי זיבה והשאר הם ימי נדה ג"כ נגמר במספר זה ואף שי"ל שמא הג' ימים הראשונים הם ימי זיבה והשאר הם ימי נדה ולפ"ז יחסר יום אחד דא"א לומר כן דאם ראתה ג' ימים בויבה לעולם לא תשוב לנדתה עד שתספור ז' נקיים כמ"ש שם רש"י ותוס' ע"ש היטב:

כא ועתה לדברי הרמב"ם תיהדר קושיא לדוכתא ושוב הקשה עליו הרמב"ן הרבה קושיות שדבריו הם כנגד כמה סוגיות במסכת נדה כמו בדף [illegible] דאמרי' היתה למודה להיות רואה יום ט"ו לטבילתה וכו' ואמרינן שם דהך ט"ו הוא לטבילתה שהם כ"ב לראיית ע"ש ועתה איך תקבע וסת בבך הא אינה קובעת וסת בימי זיבה ולחשבון זה בפעם השני כשתראה שהוא מ"ד לראייה ראשונה הוה ממש התחלת הזיבה דוק ותשכח שכן הוא וגם הקשו האחרונים דלדידיה לא משכחת לה וסת החדש דהא יום ל' הוה ימי זיבה והיינו ז' ימי נדה ו"א ימי זיבה וז' ימי נדה הרי כ"ה ונמצא דעד ל"ו ימים הוה ימי זיבה ועוד הקשו עליו קושיות והויות רבות [וסח"ד וספרדים רמוניס ילט להגיל ומעט מאד סלולו ע"ש]:

כב ולענ"ד ל"ק כלל ונקדים שני הקדמות האחת כבר הרגישו בזה [ח"ד ופ"כ] דהנה פסק דבימי זיבתה אינה קובעת וסת אמנם זהו דווקא בימי זיבה הסמוך לנדה ממש שראתה דם נדה אבל סמוך לימי נדה כשלא ראתה בהן דם נדה קובעת וסת דכן מבואר מדבריו בפ"ח דין ט' שכתב אין האשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה שראתה בהן וכו' וכן אין האשה קובעת וסת בימי זיבתה שהן הי"א יום אבל קובעת היא וסת בימי נדתה שאינה רואה בהן וכו' עכ"ל וברור הוא שזה שכתב שאינה קובעת וסת בימי זיבתה הם בימי זיבה שאחר ימי נדה שראתה בהן ואדלעיל קאי אבל כשלא ראתה נדה קובעת וסת בימי זיבתה לפי החשבון ואם כי רבים וגדולים לא תפסו כן בכוונתו האמת עד לעצמו כמו שנבאר בס"ד:

כג והנני מביא ראיה ברורה לזה דבגמ' [י"ח.] פליגי ר"י ור"ל דר"ל ס"ל דקובעת וסת בימי זיבתה ולא בימי נדתה ור"י ס"ל דגם בימי נדתה קובעת ע"ש הרי מפורש דיותר אינה קובעת וסת בימי נדתה מבימי זיבתה וכיון דהרמב"ם פסק דבימים הראוים לנדה קובעת וסת כ"ש דקובעת בימים הראוים לזיבה ומה שאינה קובעת בימים הראוים לזיבה כשראתה נדה מקודם והו מפני הנדח שראתה מקודם דאז מסולקת מדמים כל י"א יום שהם ימי זיבה ועל זה שנינו במשנה דכל י"א יום בהזקת טהרה אבל בימי זיבה שהם לפי החשבון מימי נדה וזיבה ודאי קובעת ולפ"ז מתורץ קושית הרמב"ן דאיך קובעת וסת בכ"ב לראייתה וכן קושית האחרונים על קביעת וסת מחדש לתרץ דכיון שלא ראתה דם נדה מקודם שפיר קובעת וסת וברור הוא בס"ד:

כד והקדמה השנית ליישב סוגיא דטועה דהנה כל הראשונים ס"ל דוסת הגוף הוא וסת בפ"ע ווסת הימים הוא וסת בפ"ע כמו שיתבאר בסי' קפ"ט ע"ש אבל הרמב"ם ס"ל דאין וסת הימים בלא וסת הגוף וז"ל בריש פ"ח יש אשה שיש לה וסת ויש אשה שאין לה וסת אלא לא תרגיש בעצמה עד ש צא הדם וכו' ווד שיש לה וסת יש לה יום קבוע וכו'

וקודם שיבא הדם תרגיש בעצמה מפהקת ומתעטשת וכו' עכ"ל וכתב הרב המגיד ז"ל ומדברי רבינו נראה שהוא מפרש דוסתות דגופה הם המקרים הנמשכים אחר הוסת הקבוע בימים וכו' אבל כל המפרשים פירש שהם שתי וסתות חלוקות וסת היסת ווסת הגוף בלא ימים יהיעים עכ"ל :

כה והנה הרמב"ם כתב בפ"ז דין ו' דכל ימי האשה מיום שיקבע לה וסת עד שתמות או עד שתעקר הוסת ליום אחר הספור לעולם שבעה וכו' ואחריהן אחד עשר וכו עכ"ל ונמצא לפ"ז ראשה שיש לה וסת בר"ח ניסן ואח"כ נשתנית וסתה ליום אחר אם קודם שראתה בהיום האחר היה לה וסת הגוף נשתנית וסתה ואם לא היה לה וסת הגוף לא נשתנית וסתה כלל וצריכה לחשוב ימי נדה וויבה מימי הוסת הראשון והדמים שראתה אין זה שינוי וסת אלא מקרה בעלמא ותחשוב אם הם בימי נדה מהוסת הראשון הרי היא נדה ואם הם בימי ויבה מהוסת הראשון הרי היא זבה :

כו ולפ"ז א"ש הך דערכין דהתם היא לעניין שתקבע לה וסת קבוע והגה אשה זו שראתה ד' או ה' ימים ואינה יודעת באיזה זמן עוסדת מיהו עכ"פ כל הדמים שראתה באלו הימים בחדא גוונא הן כיון שלא היה לה וסת הגוף באמצע הימים ולפ"ז אם ראתה ד' ימים שפיר הוה פתחה ט"ז דאף אם ג' ימים הוי ימי זיבה והרביעי היה דם נדה מ"מ הוסת אינו מתחיל ביום הרביעי דנצריך י"ז ימים כיון שקודם היום הרביעי לא היה לה וסת הגוף וכן בכל הימים כן וברור הוא בס"ד [ולבד זה ים סיוע למימרו מד' כ"ד. זאת לומרת ימי כדמים וכו' שלין וכו' ומדחקו כתוס' דמיירי בזכה קטנה ולפרמב"ם ה"ם בפסיקתא ומס שסקסו מערכין מממת רביע ימים מכ"ם יום לבר ייסבם סרמב"ם בעלמו כמ"ש הס"מ בפ"ז וגם בד' י"ל. למזיקים מעיין סמוס ח"ם בפסיקתא למימרו ע"ש סימב ודו"ק] :

כז ונמצא דלפי דין התורה הנדה שראתה דם כל שבעה מותרת לשמש בליל ח' אחר שתטבול וזבה קטנה משמרת יום אחד מהור ומובלת ומיתרת לשמש לערב וזבה גדולה סופרת שבעה ימים נקיים ומובלת ומותרת לשמש בליל שמיני ואין בין זמן נדה לנדה אלא אחד עשר יום בלבד ובאותן האחד עשר תהיה ובה קטנה בראיית יום אחד או שני ימים וזבה גדולה בראיית שלשה ימים ודווקא ג' ימים זה אחר זה אבל בהפסק כגון שראתה בתוך הי"א יום יום א' ויום ב' וביום ג' לא ראתה וביום ד' ראתה אינה אלא זבה קטנה דבעינן ג' ימים כסדרן וכל ראיות שהיא רואה ביום אחר אינו אלא כראיה אחת וזהו ההפרש בין זב לזבה דהזב מטמא בג' ראיות אפילו ביום אחד ונעשה זב גמור והזבה מטמאה רק בג' ימים ולא בג' ראיית היום אחד או בשני ימים דבזה כתיב וזאת התהיה טומאתו בזובו רר בשרו את זובו או התחים בשרו מזובו וגו' תלה הכתוב בג' ראיות ולא כתיב ימים אבל בזבה כתיב ואשה כי תזוב זוב דמה ימים רבים וכך אמרו חז"ל [נ"ק כ"י] תלה הכתוב את הזב בראיות ואת הזבה בימים ופם הזב מטמא בימים כזבה דכתיב והזב את זובו לזכר ולנקבה מקיש זכר לנקבה אבל איפכא לא שהרי בזב כתיב וזאת דמשמע למעוטי זאת ולא אחרת [סס]

והיינו שאין הזבה מטמא בראיות בלא ימים :

כח האשה שראתה דם בסוף ז' לנדתה בין השמשות וראתה בט' וכי' הרי זו ספק זבה דשמא ראייה ראשונה בליל שמיני היתה ונמצאת שראתה ג' ימים זה אחר זה וכן אם ראתה דם בט' וכי' מימי זיבתה ובסוף יום י"א בין השמשות ראתה ראייה שלישית הרי זו ג"כ ספק זבה דשמא ראייה שלישית היתה ביום י"א ותוי ג' ראיות בג' ימים זה אחר זה בתוך ימי זיבתה וספק זבה דינה כזבה וודאית לענין טומאה ומבילה לבעלה ורק קרבן אין ביכולתה להביא מפני הספק ועל כל זה מביאה קרבן ואין החטאת נאכלת כמ"ש הרמב"ם בפ"א ממחוסרי כפרה עיין שם :

כט וכן כל אשה שטעתה ולא ידעה עת וסתה ואינה יודעת באיזה ימים היא עומדת אם בימי נדות אם בימי זיבות וראתה דם חוששת לכל החששות כדין ספק זבה ואם ראתה יום אחד או שנים יושבת השלום שבעה שמא היא נדה ואם ראתה ג' ימים יושבת שבעה נקיים שמא ביטי זיבה עוסדת וכיצד הבא לידי תקון שהרע מהי הם ימי נדה ומהי ימי זיבה על זה שנו חכמים במשנה דערכין [חי] אין פתח בטועה פתוח מו' ולא יותר על י"ז ופתח פירושו שתבא לידי פתחי נדה וזיבה על הבירור כמו שיתבאר בס"ד :

ל כיצד האשה המועה שאמרה יום אחד טמא ראיתי ואיני יודע אם בימי נדה וצריכה לישב שבעה ימים אם בימי זיבה והיא רק שומרת יום פתחה י"ז כלומר כשתשב י"ז ימים טהורים או כשתראה בי"ח חוזרת לנדותה דמכ"נ יצאה מספק דאם יום זה שראתה הוא מימי נדה אפילו הוא ראשון לנדתה הרי עברו ז' ימי נדה וי"א ימי זיבה אבל אם תראה אפילו בי"ז בלבד עדיין היא מקולקלת דשמא יום זה הוא אחרון של זיבה או שמא הוא מימי הנדה וכן כשראתה שני ימים צריכה י"ז דבפחות עדיין הוא בספק בס"ש וכן ראתה ג' ימים צריכה י"ז דשמא ב' ימים ראשונים הם מימי הזיבה והשלישי תחלת נדה או שמא כולם מימי זיבה או כולם מימי נדה ולכן צריכה י"ז ימים לצאת מן הספק אבל אם ראתה ד' ימים די פ"ז ימים לצאת מן הספק דמכ"נ אם כולם הם

הם מימי זיבה הרי עברו עליה ז' נקיים וכן אם היו מימי נדה ביום שעברו עליה ט"ז יום אח"כ בלא ראייה אין כאן חשש דאם היתה זבה הרי ישבה שבעה נקיים ואם היתה נדה שיכים ג' ימים ליסי נדה ונשארו י"ג ליסי זיבה וזה אין לומר דשכא ג' הוו יסי זיבה והרביעי כנדה דא"א להיות כן דכיון שראתה ג' יסי זיבה לעולם אין דאזרת לנדותה עד שתשב ז' נקיים אבל בפחות מזה אינו סועיל דאם תראה ביום ט"ז עדיין יש להסתפק שמא שנים הוי מימי זיבה ושנים מימי נדה וטמאה נדה עוד חמשה ימים ונשארו רק עשרה ימים ליסי זיבה וא"כ שמא הט"ז הוא האחרון של ימי זיבה ומטעם זה אנו מצריכין ט"ז ימים נקיים ואינו די בי"ד שיש בזה י"א ימי זיבה משום חששא דשני ימים הראשונים שמא הם ימי זיבה ולכן צריך עוד שני ימים דהיינו ט"ז:

לא ומד' ולמעלה כל שרואה יום יותר נפתח יום מפתחה כיצד ראתה חמשה ימים פתחה ט"ו ששה פתחה י"ד שבעה פתחה י"ג שמנה פתחה י"ב השעה פתחה י"א עשרה פתחה י' אחד עשר פתחה ט' שנים עשר פתחה שמנה שלשה עשר פתחה שבעה והטעם פשוט דכלל הדברים הוא שבראיית זיבה אין להסתפק רק בשני ימים הראשונים דאם נאמר דנ' היו ימי זיבה הלא צריכה ז' נקיים וא"א שיהיו הימים האחרים מימי נדה ולכן בראתה חמשה ימים ממ"נ הנ' ימים האחרונים הם ימי נדה אם השנים הראשונים היו ימי זיבה וצריכה עוד ארבעה ימים לגרותה ונשארו מהט"ו י"א יסי זיבה ובששה הר' ימים האחרונים יכולים להיות ימי נדה וצריכה עוד ג' ימים נשארו מהי"ד ימים י"א ליסי זיבה ובשבעה ימים נשארו חמשה לנדתה וצריכה עוד שני ימים נשארו מי"נ י"א ימי זיבה וכשראתה שמנה צריכה ימים לנדתה נשארו מי"ב י"א וכשראתה תשעה הלא צריכי עליה ממ"נ כל ימי זיבה אם השנים הראשונים הם ימי זיבה ולכן די בי"א ימי טהרה שהן ימי זיבה ובעשרה הלא נשאר היום האחרון ליסי זיבה ודי בעשרה ובאחד עשר נשארו שני ימים ליסי זיבה ודי בט' ושנים עשר נשארו ג' ימים ודי בשמנה ושלשה עשר נשארו ד' ימים לזיבה ודי בשבעה ופחות מזה א"א שהרי צריכה ז' נקיים ואף אם האמר בכל הראיות הללו שכולם ימי זיבה הלא ג"כ די בו' נקיים וזהו שאמרו חכמים אין פתח בטוהה פחות מז' ולא יותר על י"ז ובמספר הזה אף אם תראה מאה יום ואלף יום די בשבעה נקיים וזהו הלכות טוהה שתחזור לבירור [וסס"מ ספ"ק דמקק לדמת סרמב"ס פ"ט וכבר נתרנו בסכוי כ"ו דמ"ם לפי' סרמב"ס בטוב טעם ודעת עיין שם]:

לב וכן אשה שראתה כתם בימים הראוים לזיבה נהקלקלו פתחי נדתה וכך שם חכמים במשנה [נב:] הרואה כתם הרי זו מקולקלת ותושטת משום זיבה וז"ל הרמב"ם פ"ט דין י"ב היתה לובשת חלוק אחד ושהתה עליה ג' ימים או יותר בלא עת נדתה ובדקה ומצאה עליו ג' כתמים או כתם אחד גדול שיש בו שיעור ג' כתמים ה"ז ספק זבה שמא כתם נטף ממנה בכל יום וכן אם לבשה ג' בגדים בדוקים ושהו עליה ג' ימים בימי זיבתה ומצאה כתם בכל אחד מהן אע"פ שזה כנגד זה ה"ז ספק זבה מצאה כתם אחד שאין בו כדי ג' כתמים אם בדקה עצמה כל בין השמשות של יום ראשון ומצאה מהור ולא בדקה חלוקה וביום הג' מצאה זה הכתם שאינו כג' כתמים אינה חוששת לזיבות ואם לא ברקה עצמה כל בה"ש הואיל ולא בדקה חלוקה ושהתה עליה ג' ימים בימי זיבתה חוששת לזיבות ואע"פ שאין הכתם כדי ג' כתמים עכ"ל והטעם דכל ראיה של בה"ש הוי כראיה של שני ימים מפני שיש בבין השמשות ספק אם הוא מן היום שעבר או מן היום דלהבא או משניהם ויכול להיות שראתה זמן ארוך בבה"ש והוי ראייה של שני ימים ודע דזהו דוקא בשיש בהכתם כשיעור שני כתמים דבזה חיישינן שראתה בשני בה"ש והוי ראיה של ג' ימים ונעשית זבה וכן מוכח פרש"י [בגי' ד"ס ולח ע"ם] אבל אם גם שיעור שני כתמים אין בו אין לחוש לזבה נטורה ותמיהני על הרמב"ם שלא ביאר זה ופשוט דשני ראיות עם כתם או שני כתמים עם ראייה אחת הוה ספק זבה:

לג ודע דזה שאנו מצריכים שיהא בו שיעור ג' כתמים זהו לעשותה עתה ספק זבה דבפחות מזה כיון שאין כדי ג' כתמים אין חשש בראיית ג' ימים ואינה אלא זבה קטנה אבל לעניין קלקול המניין מפתחי נדתה פשיטא דגם בשיעור כתם אחד נתקלקל המניון וזהו ששנה התנא הרואה כתם ה"ז מקולקלת וחוששת לזוב ותרתי קתני ה"ז מקולקלת אף בראייה אחת כמ"ש רש"י וז"ל אינה יודעת פתח נדותה מתי יתחילו י"א יום וכו' דהא לא ידעה אימת חזאי עכ"ל וחוששת משום זוב אם עברו עליה ג' ימי זיבה כפרש"י ותמיהני על הרמב"ם שלא ביאר זה ואפשר משום דבפרק זה לא מיירא בטוהה ובמי' המשנה פ' כן ע"ש [אך למיטתו ל"ק כל כך דסימס סח יזוטים ליסי זיבה אך בסטומאס יש ספק מסמ"כ לסוטת רס"י וזו"ק]:

לד כשם שהטוהה ביסי פתחי נדתה צריכה חשבון כמו שנתבאר כמו כן אם דרך ראייתה משונה אע"פ שאינה טוהה ויודעת פתחי נדתה מ"ט צריכה חשבון ביצד אשה שדרכה לראות כל יסיה יום אחד ממא ויום אחר טהור והיא רואה ביום ולא בלילה אינה רשאי בהשמיש רק יום השמיני שהוא אחר ו' ימי נדתה ואינה רואה בו כי בו' ראתה וגם כל הלילה שלאחר יום השמיני מותרת שהרי לא תראה עד

לאחד ביום ולבר זה יש לה ד' לילות מתוך י"ח יום כי אשה זו לעולם לא תהא זבה גדולה כיון שאינה רואה ג' ימים רצופים והיא תמיד בהי"א יום רק זבה קטנה ושומרת יום הלכך בתשיעי כשתראה תשמור יום העשירי ותטבול ותשמש בלילה ותראה בי"א והשמור י"ב ותשמש בלילה הרי שתי לילות ותראה בי"ג ותשמור י"ד ותשמש בלילה הרי ג' לילות ותראה ט"ו ותשמור ט"ז ותשמש לערב הרי ד' ותראה בי"ז ותשמור י"ח והרי נגמרו י"ח ימים ושימשה ד' לילות לבד השמיני ולילו ואם תשמש בליל שאחר י"ח אינו מחשבון הי"ח דוה החשבון אינו אלא עד י"ח דביום י"ט כשתראה הלא היא נדה דכבר גמרו י"א ימי זיבה והדר מתחיל החשבון הזה תשמש שמיני ולילו וד' לילות מתוך י"ח יום וכן לעולם וזהו כשראייתה ביום אבל באופן זה כשדרכה לראות בלילה אין לה רק היום השמיני שלאחר נדה בלבר אבל הד' לילות אין לה שהרי בכל לילה שאחר יום השימור צריכה לראות ואסורה בתשמיש [נלמ נלי וברמב"ם פ"ז מל' י"ד].

לה ואם היה דרכה לראות תמיד שני ימים טמאים ושני ימים טהורים משמשת בשמיני שהוא משני ימי טהרה שלה ובשביעי אסורה שהוא מו' ימי נדה וטובלת לערב ותשמש כל יום השמיני ובתשיעי ובעשירי תראה ותשמור יום י"א וטובלת לערב ומשמש י"ב כל היום ואח"כ תראה בי"ג וי"ד ותשמור ט"ו ותטבול לערב ותשמש ט"ז ותראה י"ז וי"ח ותשמור י"ט דגם יום האחד עשר צריך שימור מדרבנן כמ"ש בסעיף י"א ולכן בכ' תוכל לשמש שהרי אינה רואה בו ואח"כ בכ"א וכ"ב כשתראה תשוב לנדתה ויהיה הסדר ג"כ כמו שאמרנו וכן לעולם כמובן:

לו אבל אם היה דרכה לראות ג' ימים טמאים וג' ימים טהורים אין לה היתר רק שני ימים האחד עשר והשנים עשר דהיא כשרואה בו' ובח' ובט' היום הו' שיך לנדה והח' והט' הם מהי"א יום וצריכה יום אחר שימור ותשמור יום העשירי ותשמש האחד עשר והשנים עשר אבל אח"כ אסורה בתשמיש לעולם שהרי כשתראה ג' ימים אח"כ נעשית זבה גדולה וצריכה שבעה נקיים ואשה זו אין לה רק ג' נקיים לעולם וכן אם היא רואה תמיד ד' ימים טמאים וד' טהורים אין לה היתר רק יום אחד והיינו בשמיני שלאחר נדתה ואח"כ אסורה לעולם כי אין לה ז' נקיים כמ"ש ואם היתה דרכה לראות חמשה ימים טמאים וחמשה טהורים משמשת ג' ימים מהחמשה הטהורים דשני ימים שיכים לימי נדות ואח"כ אינה משמשת לעולם שאין לה ז' נקיים היתה דרכה לראות ששה ימים טמאים וששה טהורים משמשת חמשה ימים מהטהורים דהראשון שיך לז' ימי נדה ושו אינה משמשת לעולם כי אין לה ז' נקיים: ב

לן ולכן אם היה דרכה לראות שבעה ימים טמאים ושבעה טהורים הרי היא משמשת רביע ימים מתוך כ"ח יום והיינו השבעה הטהורים שאחרי ימי נדתה אבל כששלמו השבעה הטהורים שהם י"ד יום שהם הטמאים וראתה אח"כ ז' ימים עד יום כ"א וספרת נקיים עד כ"ח לא תוכל לשמש בכ"ט שהרי חוזרת לימי נדותה לפי דעת רבותינו שאחר שבעה נקיים כשהיא רואה הוי נדה וחוזר ג"כ כהקודם שמשמשת הו' השניים וכן לעולם אבל לשיטת הרמב"ם אינה חוזרת לנדותה בכ"ט שהרי לדעתו הולך תמיד החשבון ז' נדה וי"א זיבה וא"כ ביום כ"ט הרי ביטי זיבה עומדת ולכן לפי דעתו זה שאמרו בגמ' משמשת רביע מתוך כ"ח יום אינו אלא בפעם הראשונה שמשמשת השבוע השנייה שאחר השבוע הראשונה שהיתה נדה אבל אח"כ נשתנה החשבון:

לח וז"ל הרמב"ם בפ"ז דין כ' היתה רואה שבעה וכו' משמשת השבוע הראשון הסמוך לנדתה וכו' וכל ימיה משמשת י"ח יום בי"ח שבועות כיצד שבוע חמישית הרי היא זבה שבוע ששית שהיא טהורה לספירה שבוע שביעית זבה שמינית לספירה שבוע תשיעי שהיא רואה בו חמשה ימים ממנו ימי נדה ושנים ימי זבה טשמרת יום אחד מן השבוע העשירית הטהור ומשמשת ששה ימים שבוע י"א שהיא רואה בו שנים מסוף ימי זובה וחמשה מתחלת ימי נדה ומשמש ה' ימים משבוע השנים עשר הטהור שבוע י"ג זבה ושבוע י"ד לספירה וכן שבוע ט"ו זבה ושבוע ט"ז לספירה שבוע י"ז זבה ושבוע י"ח לספירה וטופרה על דרך זו לעולם וכו' עכ"ל ומבאר שם דאלו לא ראתה בסדר הזה היתה משמשת ארבעה פעמים י"ח וזהו שאמרו חכמים משמשת רביע כלומר מאלו לא ראתה כסדר הזה וזה שאמרו מתוך כ"ח יום אכוונה על הפעם הראשון כמ"ש ויותר נראה שבגירסתם לא היה כתוב בגמ' מתוך כ"ח יום כמ"ש המגיה משנה ע"ש וע' בסוף סעיף מ':

לט היתה רואה ח' ימים טמאים וח' ימים טהורים משמשת ט"ו יום מתוך מ"ח ימים והיינו דח' הראשונים השמיני מימי זבה ומשמנה השניים הטהורים תמנה יום הראשון לשימור ותשמש ז' ימים הרי עברו ט"ו ימים ושמנה השלישיים הטמאים שנים מהם שייכים לימי זיבה והיינו הי"ו והי"ח והששה ימים הם תחלת נדה והשמנה הרביעיים שהם טהורים היום הראשון ישלים לימי נדה ושבעה ימים תשמש ונתותרו עוד ד' ימים לימי זיבה ולכן השמנה החמשיים הרי היא זבה גדולה מימי זיבה שרואה בהן וצריכה ז' נקיים וממילא ההשמנה הששיים הטהורים ז' לספירה ואחד לתשמיש הרי עברו מ"ח יום ושימשה בהם ט"ו יום וביום מ"ט כשתראה תהא תחלת נדה, והחזור ג"כ לסדר הזה שאמרנו וזהו לפי כל רבותינו אבל

אבל להרמב"ם צ"ל כוונה אחרת כמו שיתבאר בס"ד:

סו דהנה החשבון הזה מכוון גם לדעת הרמב"ם שהרי הוכיח על סדר ימי הנדות והזיבות אמנם השימוש ט"ו יום במ"ח ימים אינן אלא במ"ח ימים הראשונים ולא יותר שהרי יום מ"ט לשיטתו הוא בתוך ימי הזיבה עד יום נ"ד שהוא ג' פעמים י"ח ימים ז' לנדה ו"א לזיבה וממילא בהכרח שישתנה הסדר וכבר ביאר המגיד משנה דמיום מ"ט עד גמר קמ"ד ימום שהם היקף די"ח שבועות לא השמש רק י"ב ימים אחד בשמנה השמניים ואחד בהעשריים ואחד בהשתים עשרה ואחד בהארבע עשרה ואחד בהשש עשרה ושבעה מהשמנה עשרה שהם היקף י"ח שבועו' שבעה הקפות לי"ח ימים ואח"כ חוזר כבראשונה ע"ש [וסכימור פסוע דכיון דרמיותס מ' ימיס כסמקפת מ' פעמיס נגמר סיקוף וימי נדס וזיבס שסס י"ח יוס וכיון שמקוף מ' פעמיס י"ח חוזר לכבראשונס ודו"ק] [וברוצס שבעס סיו סיקוף י"ח פעמיס שבעס ולכן כתב שס שמשמון על י"ח שבועות לך לפלס שבדין שממס כתב שס סרמב"ס נמלמת מעמסת ט"ו יוס בכל מ"ח ט"ס ולזיו כן ולפני שס"מ לס סיס סגירסת כן ע"ס וכן עיקר ודו"ק]:

סז היתה רואה ט' ימים טמאים וט' טהורים משמשת ח' ימים בכל י"ח יום לעולם כיצד ט' הטמאים ז' מהם נדה ושנים זיבה ולכן מט' הטהורין משמרת יום אחד ושמנה ימים השמש וכן לעולם היתה רואה עשרה ימים טמאים ועשרה טהורים יהיה ימי שימושה כמניין ימי זיבתה כיצד י' הטמאים הויין ז' נדה וג' זיבה ומי' הטהורים שבעה נקיים וג' לשימוש וכן ביותר טי' עד לעולם בגון שהיא רואה מאה ימים טמאים ומאה טהורין הויין הטמאים ז' ימי נדה וצ"ג ימי זיבה וממאה הטהורין שבעה נקיים וצ"ג לתשמיש וכן באלף כמובן:

סח וכל דינים אלו אינם נוגעים בומה"ז דאחרי שנתמעטו הלבבות וישראל נתפזרו בארבע רוחות העולם א"א לכל אשה לעמוד על פתחי נדותה וזיבתה ולכן גם בזמן הש"ס נהגו בנות ישראל לישב על כל טיפה דם ז' נקיים ואצלינו כולן ספק זבות הן ובלא שבעה נקיים א"א ליטהר ועכ"ו בארצנו הדינים משום יגדיל תורה ויאדיר להבין פתחי נדה וזיבה כפי עיקרי דינו התורה ולכן גם הרמב"ם ז"ל הביאם אם כי עתה אינם נוגעים למעשה:

סט אשה שיצא דם ממקורה בין באונס כגון ע"י קפיצה או שהרופא פתח לה לפי המקור ועי"ז יצאה דם ובין ברצון כלומר ע"פ טבע האשה עצמה טמאה וכך שנינו בת"כ ואשה כי תהיה זבה יכול אפילו זבה מכל מקום תהא טמאה ת"ל והיא גילתה את מקור דמיה לימד על הדמים שאינן אלא מן המקור יכול כל מראה זב שתזוב תהיה טמאה ת"ל דם וכו' ע"כ"ל ומניין שהיא טמאה גם באונס מרכתיב כי יזוב זוב דמה משמע איך שתזוב אפילו באונס [נמ' לו:] ויש לי להוסיף ביאור דהנה הזב אינו מטמא באונס כדתנן ריש מס' זבים ודרשינן מדכתיב בזב כי יהיה זב מבשרו דרשינן ולא מחמת אונסו כלומר מטבע בשרו וכיון דבזבה כתבה התורה דם יהיה זובה בבשרה ושינתה התורה ולא כתבה מבשרה כבזב ש"מ דגם באונס טמאה ואע"ג דמבבשרה דרשינן שמטמאה בפנים כבחוץ כמו שיתבאר מ"מ ממילא שמעינן מדלא כתיב מבשרה ש"מ דגם באונס מטמאה:

עא אע"ג דכל הטומאות היוצא מגוף האדם כמו בעל קרי וזב אינן מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ מ"מ בנדה וזבה מטמאות משנעקר הדם מהמקור אף שלא יצא לחוץ עדיין והוא בבית החצון דכותלי בית הרחם חעמידוהו מ"מ מטמאה דכתיב דם יהיה זובה בבשרה שהדם זב בתוך הבשר עדיין הוה כיצא לחוץ וכשיצא לחוץ לא נתחדש דבר זולת מה שביכולתה לעשות בדיקה דכשהדם בפנים לא שייך בדיקה כמובן ומעמא דמילתא דכיון דעיקר טימאת הדם הוא בהמקור ולכן כיון שיצא מהמקור מיד נטמאת ומה לי אם יצא הדם לחוץ או שעדיין הוא בין כותלי רחמה כיון שנעקר מהמקור:

עב וכתב הרמב"ם בפ"ה משל משלו הכמים באשה הרחם שנוצר בו הולד הוא הנקרא מקור והוא שדם נדה וזבה יוצא ממנו וקוראין אותו חדר לפי שהוא לפני ולפנים ויוצאר הרחם כולו והוא המקום הארוך שמתקבץ ראשו בשעת העיבור כדי שלא יפול הולד ונפתח הרבה בשעת לידה קורין אותו פרוזדור כלומר שהוא בית שער לרחם ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשי שמבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות ולמעלה מן החדר ומן הפרוזדור בין חדר לפרוזדור היא המקום שיש בו שתי בציס של אשה והשבילין שבהם מתבשלת שבבת זרע שלה מקום זה הוא הנקרא עלייה וכמו נקב פתוח מן העלייה לגג הפרוזדור ונקב זה קוראין אותו לול והאבר נכנס לפנים מן הלול בשעת גמר ביאה:

עג דם הבא מן החדר כולו טמא חוץ מדם טוהר שהתורה טיהרתו ודם קושי כמו שיתבאר ודם העלייה כולו טהור שהוא כמו דם מכה שבמעיים או בכבד או בכוליא וכיוצא בהן ודם הנמצא בפרוזדור אם נמצא מן הלול ולפנים ה"ז טמא שחזקתו מן החדר וחייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו תרומה וקדשים ואין אומרים שמא מן העלייה ירד דרך הנקב שרוב הדמים הנמצאים כאן מן החדר נמצא הדם בפרוזדור חוץ לנקב הרי טומאתו בספק שמא מן החדר בא או מן העלייה שתת דרך הלול לפיכך אין

שרפין עליו תרומה וקדשים ואין חייבין עליו על ביאת המקדש עכ"ל הרמב"ם ז"ל וצ"ל דמראה הדמים מהעליון שוה למראה הדמים שבחדר דאל"כ הלא אפשר להכיר [תוס' יז: ד"ה ודם] ומ"מ טיהרתו התורה דלא טימאה רק דם שבמקור [סמ] ועוד דאפילו אם אינו מגדר אחד עם דם המקור מ"מ במראות יכולים להיות שוין לגמרי שהרי אפילו בדם מכה שנינו בנדה [סוי] דאם היתה דם מכתה משונה מדם ראייתה וכו' ומשמע להדיא שיכול להיות דאינה משונה וכ"ש בדם העלייה אף שאינו מעניין אחר עם דם החדר ואין לשאול למה מסתפקים בדם העלייה והפרוזדור והא מן התורה אין האשה מטמאה רק בהרגשה כמו שיתבאר וא"כ ממ"נ אם הרגישה היא טמאה ואם לאו תמיד טהורה דאינו בן דהרגשה אינו אלא לעניין דין ימי נדתה ושתאסר לבעלה אבל הדם של המקור תמיד טמא אף כשלא הרגישה דהא קיי"ל מקור מקומו טמא אפילו דם אחר הבא מן המקור וכ"ש דם המקור עצמו ואפילו מאן דס"ל מקור מקומו טהור והו בדם אחר ולא בדם המקור עצמו ולכן לא הוזכר כאן רק ביאת מקדש ושריפת תרומה וקדשים ולא בעניין איסורה לבעלה [כנ"ל] [ומקורן קוסים סקוב"י סי' כ"ס בד"ס ופף סמעל' ע"ס]:

מז כל רבותינו הראשונים והאחרונים הסכימו דמן התורה אין אשה טמאה כשיצא ממנה דם אא"כ יצא הדם בהרגשה והיינו שהרגישה בגופה כמו שנפתח המקור כמו שיתבאר אבל בלא הרגשה אפילו יצא הדם מהמקור אין האשה טמאה מן התורה במבואר בנדה [כז:] אמר שמואל בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה טהורה שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה ע"ש ואין חולק בזה וכך פסקו כל הפוסקים:

מח ואחד מהגדולים רוצה לעשות חדשות בעניין זה שרש"י ז"ל לא ס"ל כן וגם רצונו לומר שגם התוס' חולקים בזה [ס"ע סי' ק"ץ סקל"ג] ואין בכל דבריו שום יסוד לעשות מחלוקת חדשה בין הפוסקים בדבר שלא שערום כל רבותינו ומפני שדבר זה עיקר גדול בכל דיני נדה לכן ההכרח לבאר בזה ועיקר יסודו הוא דשם בגמ' מקשה הש"ס כמה קושיות על שמואל ממשניות ובריייתות דגם בלא הרגשה טמאה וטעקרי דיני כתמים יש להקשות על שמואל לפי מה שהיה סבור הש"ס דגם מדרבנן מטהר שמואל אלא דמכתמים אפשר לומר דכיון דעבר הרבה זמן אולי הרגישה בשעת מעשה ולאו אדעתה [תוס' סמ] ולכן טימאו חכמים ולפיכך פריך מעניינים קרובים כמו מבדיקת עד ומהאשה שהיא עושה צרכיה ומצאה דם דגם שם מטמאינן ומסיק הש"ס אמר רב ירמיה מדפתי מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן ופירש"י דילמא הרגישה ולאו אדעתה ע"ל וכוונתו נ"ל דלרש"י ז"ל לא נראה לומר דחכמים יגזרו אף כשלא היה בוודאי הרגשה דלמה להם לחכמים לאסור בדבר שהתורה התירה מפורש אלא וודאי דחכמים גזרו שמא היתה הרגשה ואף שהו מזמן קרוב מ"ט כיון שהדבר נמסר לכל הנשים ודעתן קלות ובעצם ההרגשה יש כמה טעיות כמו הרגשת טי רגלים הרגשת עד של הבדיקה הרגשת האבר שנקרא בלשון הש"ס שמש שיכולות לטעות שיסבורו שההרגשה הוא מאלו הדברים ובאמת היתה הרגשה של הדמים ודבר זה מבואר בכל מס' נדה ולכן החמירו חכמים בכל עניין וההוס' שם באמת חלקו על רש"י וזה לשונם פי' הקונטרס דהלינן דילמא ארגשה ולאו אדעתה ואין נראה דאפילו מוחזק לה שלא הרגישה טמאה הואיל וראתה דם נדות ע"ל וזהו דעת רוב גדולי הראשונים ובאמת לדעתי גם רש"י ז"ל אינו חולק על זה וגם לדידיה בכל עניין טמאה מדרבנן אלא שהסביר הטעם על מה גזרו חכמים אבל באמת גם לרש"י בכל עניין טמאה דלא פלוג בזה רבנן:

מט ואח"כ אומר הש"ס רב אשי אמר שמואל הוא דאמר כר' נחמיה דתנן ר"נ אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים ופירש"י רב אשי אמר טעמא דשמואל דאמר לעיל בדקה קרקע עולם וכו' לאו משום הרגשה אלא כר"נ ס"ל דאמר לא הזכירו חכמים גזירת כתם אלא על דבר המקבל טומאה הלכך כל הני תיובתא לאו קושיא נינהו דשמואל לא אירי בהרגשה כלל ע"ל ומזה יצא אותו גדול לומר דלפי המסקנא לתירוצא דרב אשי דהלכתא כוותיה לא אירי שמואל בהרגשה כלל וא"כ בשל כל הדין דהרגשה לפי מסקנת הש"ס וזהו תורף דבריו:

נ ובאמת כוונה אחרת לוטה בדברי רש"י לענ"ד בשנדקדק דאיך אפשר לומר דשמואל לא אירי בהרגשה כלל והא להדיא אמר שמואל שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה וכבר מרחו כמה גדולים בזה בתשובות אמנם האמת הוא דרש"י ז"ל בכוונה כתב טעמא דשמואל דאמר לעיל בדקה קרקע עולם וכו' ויש להבין מה חידש רש"י בזה דפשיטא דאשמואל קאי רב אשי אלא דה"פ דלרש"י הוה קשה ליה תירוצא דרב ירמיה דמתרץ מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן ומלשון זה משמע לכאורא דשמואל רק דינא דאורייתא קאמר ותמוהה מאד דאיך יאמר שמואל שהיא טהורה כיון דמדרבנן טמאה והלא שמואל דינא קאמר ולזה בא רש"י ז"ל להשמיענו דרב אשי מפרש מילתא דרב ירמיה ושני התירוצים צריכים זל"נ והיינו דוודאי רב ירמיה אמת אמר דמודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן גם בלא הרגשה ולזה טהורין כל הקושיות אך דברי שמואל בעצמו אין להם ביאור ולזה בא רב אשי לתרץ גם דברי שמואל וה"פ אמר שמואל בדקה קרקע עולם וכו' טהורה שנאמר בבשרה

עד שתרגיש בבשרה כלומר כיון דמן התורה בעי הרגשה ורק חכמים גזרו על כתמים ועל כל שבא בלא הרגשה ולא גזרו רק על דבר המקבל טומאה ולכן בקרקע שאינו מקבל טומאה לא גזרו על הכתמים והוכרח שמואל לזה דאל"כ אם מראורייתא לא היה צריך הרגשה כלל מה לי קרקע מה לי דבר אחר וזהו שפירש"י טעמא דשמואל דאמר בדקה קרקע עולם וכו' לאו משום הרגשה אלא כר"נ כלומר דזה שטיהר שמואל בקרקע לאו משום הרגשה דהא מדרבנן א"צ הרגשה אלא טעמיה כר' נחמיה וזהו שמסיים רש"י ז"ל דשמואל לא איירי בהרגשה כלל כלומר דדין זה שחידש שמואל בקרקע אינו משום הרגשה שהרי מדרבנן א"צ הרגשה וזה שאמר שמואל שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה טעמא קא יהיב כלומר כיון דמן התורה צריך הרגשה אלא דחכמים גזרו ולכן לא גזרו בדבר שאינו מקבל טומאה וברור הוא בס"ד:

נא וכל דברינו אלה כתבוהו רבותינו בעלי התוס' בקוצר דברים וז"ל התוס' שם ורב אשי נמי מודה דלשמואל היכא דלא הרגישה טהורה מן התורה וטמאה מדרבנן אלא אתי לפרושי דכי נמצא אקרקע טהורה אפילו מדרבנן עכ"ל וכשתדקדק בדבריהם תמצא שכוונו לכל מה שבארנו וגם רש"י ז"ל כוונתו כן אלא שכתבה בלשון מדוקדק בדרכו בקודש להתרץ גם דברי רב ירמיה וכמ"ש:

נב ועוד הביא ראיות מכמה מקומות ברש"י ותוס' דמוכח מדבריהם שהיא טמאה בראייה ולא הזכירו הרגשה אינן ראיות כלל דכל ראייה סתמא הוא בהרגשה דכן דרך ראיית דם שבא בהרגשה דמהאי טעמא טיהרה התורה שלא בהרגשה משום שאין דרך ראייה בכך ואף גם בעיקר גזירת כתמים דחששו שמא הוא מגופה הכוונה שראתה והרגישה ולא שמה על לבה ושכחה או שדימתה הרגשה אחרת ודבר זה למדנו מדברי רבותינו בעלי התוס' ריש סוגיא זו שכתבו דלכן לא מקשה אדשמואל מכתמים משום שיש זמן מרובה משעת הכיבום ואימור הרגישה ולאו אדעתה עכ"ל אבל ברואה ממש ובעת מעשה לא הרגישה שום הרגשה וודאי דמן התורה טהורה ורק מדרבנן טמאה אבל בסתם ראיות גם מן התורה טמאה דמסתמא בא בהרגשה כדרך רוב ראיות [ומהכ"מ בפ"ו מהל' איסו"ב ומפר"ח גם הם דמו לדברי הס"ט ע"ש]:

נג וגם מדברי הרמב"ם מבואר כל אלה שכתב בריש פ"ט אין האשה מתטמאה מן התורה בנדה או בזיבה עד שתרגיש ותראה דם ויצא בבשרה כמו שאמרנו ותהיה טמאה מעת שתראה ולהבא בלבד ואם לא הרגישה ובדקה ומצאה הדם לפנים בפרוזדור ה"ז בחוקת שבא בהרגשה כמו שבארנו ומדברי סופרים שכל הרואה כתם דם על בשרה או על בגדיה אע"פ שלא הרגישה אע"פ שבדקה עצמה ולא מצאה דם ה"ז טמאה וכאלו מצאה דם לפנים בבשרה וטומאה ודאי בספק שמא כתם זה מדם החדר בא עכ"ל הרי מפורש דמן התורה אינה נטמאת בלא הרגשה רק מדרבנן גזרו אף שוודאי היה בלא הרגשה וזהו גזירת כתמים אבל סתם ראית דמים גם מן התורה טמאה דחזקה שבא בהרגשה וזה שכתב ואם לא הרגישה ובדקה ומצאה הדם לפנים בפרוזדור ה"ז בחזקת שבא בהרגשה עכ"ל צריך ביאור דאם וודאי לא הרגישה איך בא בהרגשה:

נד ונלע"ד דה"פ כשנדקדק למה הוצרך לומר ומצאה הדם לפנים בפרוזדור וכו' בקצרה ה"ל לומר ואם לא הרגישה וראתה דם ה"ז בחזקת שבא בהרגשה אלא וודאי דכוונתו דאם בראייה ממש והיינו שוב דמים מגופה ואומרת שלא הרגישה כלל אין טומאתה מן התורה אלא מדרבנן דלא שייך לומר על זה בחזקת שבא בהרגשה כיון שאומרת מפורש שאינה מרגשת כלל אבל בבדיקה שפיר י"ל כן והיינו שבדקה ומצאה הדם לפנים בפרוזדור וא"כ מהמקור כבר נעקר ולזה אנו אומרים שבאותו עת שנעקר מהמקור וודאי הרגישה ולאו אדעתה וזהו שאומר ואם לא הרגישה כלומר שאומרת עתה שאין לה הרגשה ועכ"ז אם בדקה ומצאה הדם לפנים בפרוזדור ה"ז בחזקת שבא בהרגשה כלומר מכבר כשנעקר מן המקור אל הפרוזדור היתה הרגשה ולאו אדעתה אבל אם עתה היתה ראייה ממש מהמקור בלא הרגשה טומאתה רק מדרבנן [וכזה מתוכן בתוב מעם בל' יח' בסם דמני ר"ח דס סגמלא בפרוזדור מיניס על בילת מקדם וכו' שמתמהו כמה מסגדולים למה שביק עיקר דין גדס לבעלם וכמ"ם בסוף סעי' מ"ו ע"ם ועתם מתוכן בפסיטות דרבותת קאמר דלא מיבעיא לבעלם דעכ"פ מדלבנן מסורים תף בלא סרגסם תלא תפילו על בילת מקדם מייב בקרבן ובמזיד בכרת ושולפין עליו את סתכומם מפני שמתו תומרים שוודאי סיתם בסרגסם מכבר תף שתומרת שתוים מרגסת עתם וכמ"ם ולו"ק]:

נה ובזה נפשט לן בפק גדול שנסתפקו גדולי האחרונים דאם ע"י בדיקה מצאה דם אם טומאתה מן התורה כיון שהוא שלא בהרגשה או דנימא שהיה בהרגשה וסברה דההרגשה הוא מן העד שבדקה בו והאריכו לחקור בזה ולפי מה שבארנו בכוונת הרמב"ם אין שום ספק בזה דזה ידוע דכל הבדיקות שהאשה בודקת אינו מגיע עד המקור ממש רק במקרה וכרגע מפני ריחוק המקום מפני שהמקור הוא בעומק הגוף וכמ"ש הרמב"ם בפ"ה דבשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור וכמ"ש בסעי' מ"ה ע"ש ובדיקת האשה הוא עד מקום שהאבר נכנס כמ"ש בסי' קצ"ו וא"כ בשם כשמצאה דם כבר נעקר מן המקור ואמרינן שוודאי היתה בהרגשה או ואין אנו צריכים להרגשה

דבשעת הבדיקה ולחנם כל חקירה זו ובוודאי טמאה מן התורה [כנלע"ל בדרוב בס"ד] :

נף ולפ"ז הדבר ברור דהחקירה בהרגשה הוי דווקא על מה שאנו חוששין שזה מקרוב ממש ראתה דאז בוודאי אם לא הרגישה טהורה מן התורה אבל באשה הבודקת את עצמה ומצאה דם וודאי טמאה מן התורה משום דהבדיקה הוא בהפרוזדור ואמרינן דאף אם עתה אינה מרגשת בבר היה הדם שם מאיזה זמן שירד לשם מן המקור וכותלי בית הרחם העמידוהו ואז וודאי הרגישה ולאו אדעתה ולכן בהך מימרא דשמואל דהש"ס פריך שם מג' מקומות מאשה שעושה צרכיה וראתה דם דתלינן שהדם הלך עם המי רגלים מן המקור שפיר חקרה הגמ' אם הרגישה אם לא הרגישה שהרי על רגע זו אנו מסתפקין בירידת הדם מן המקור והשניות מעד שתחת הבר שבדקה מיד אחר השמיש ומצאה דם על העד דחקרינן אם ראתה הדם בשעת התשמיש שפיר שקלינן וטרינן אם הרגישה אם לא הרגישה דהא על שעה קלה זו חיישינן לראיית הדם מן המקור והשלישית בנמצא על עד שלה תיכף לאחר התשמיש ובלשון הגמ' אותיום כלומר לאלתר אחר התשמיש דחיבין שניהם בקרבן ג"כ שפיר חקר הש"ס אם היה הרגשה אם לאו שהרי על אותו זמן אנו מסתפקים בראייתה מן המקור [ולפ"ז לזדע לס כל ססקס סנסתפקו סגלוליס בסוגיא זו על בדיקס דעלמא דלא דמי כלל ודע דעניין סרגסס סבריס כדס ד' ני' סלומר בטעמא דשמלי סוקיל ומסס מרגסת בעלמס ו סלל כסבורס סרגסס מי רגלים ע"ס מיהו עיקר כלל לדין סרגסס זו דסתס בדרבנן בטומאת מעל"ע שבכדס ומסקירס של סרגסס סוס על יום לתמול כדפירס"י וז"ל וסס מלא סרגסס מלתמול וכו' ע"ס ורק בדרבנן למריקן כן ולא בדאורייתא דבדאורייתא למריקן שודאי סרגישס מלתמול כמבואר מסרמב"ס ורו"ק] [ויסרגסס סברפ"ב סוי עיקר למר ע"ס ורו"ק] :

נז ומהו עניין ההרגשה רבותינו בעלי הש"ע בסי' קפ"ח וריש סי' ק"ץ כתבו שמרגשת שנפתח פי המקור כלומר שיודעת שנפתח פי המקור וזהו דעת רש"י ריש נדה שכתב מרגישת כלומר יודעת בעצמה כשיוצא דם ממנה עכ"ל וביאורו דכשהדם הולך ממנה בהעלם ידיעתה כמו מוגלא שהולך מפי המכה דיכול להיות שהאדם אינו יודע כלל בעת שהולך המוגלא ויוצא בזה מקרי בלא הרגשה והרגשה מקרי כשבהכרה שהאדם יודע מזה כמו השתנת מי רגלים שהאדם בשמשתין מרגיש בגופו איך שהמי רגלים יוצאים ולכן אומר הש"ס בסבורה הרגשת מי רגלים היא וכן מיתלף בהרגשת עד ובהרגשת אבר דכולם הכוונה שהגוף מרגיש בעשיית כל אלה ומצינו לשון הרגשה על הידיעה כמו במגילה [עו:] מה ראתה אסתר שומנה את המן אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס וכן במדרש רבה פ' נח על קרא דבעצם היום הזה בא נח וגו' וכן בפ' לך לך על קרא דבעצם היום הזה נמול אברהם דריש המדרש למה היתה בעצם היום כדי שידעו הכל ועכ"ז לא יהיה להם כח למחות ואימר המדרש בזה"ל מאן דרגיש ליה ימלל כלומר מי שמרגיש ויודע בזה ואין רצונו בכך ימחה ויראה אם ביכלתו למחות :

נח ומלשון הרמב"ם בפ"ה דין י"ז שכתב האשה שהשתינה מים ויצא דם וכו' ואפילו הרגיש גופה ונודעוע אינה חוששת שהרגשת מי רגלים הוא עכ"ל ומפרש לשון הרגשה כעין חרדה כמין זיעוע ויש לפרש לפ"ז לשון הרגשה כמו למה רגשו גוים וכן בבית אלקים נהלך ברגש וכדניאל [ו'] ארין גובריא אלין הרגישו שבולם הם מלשון קיבוץ אך ברוב קיבוץ עם נעשה ברעש ומזה הלשון דרשו חז"ל בשבת [קכ:] שרגש עליהן ההר להורגן ע"ש וגם כאן נראה דבהגיע תור ירידת הדם נודעוע כל האיברים אך לפ"ז קשה טובא דא"כ איך אפשר לטעות בהרגשת מי רגלים או בהרגשת עד ובהרגשת אבר הא בכל אלו לא שייך כל זה כמובן :

נט וראיתי מי שמפרש כוונת הרמב"ם שבין בהרגשה זו למה שכתב ברפ"ח דקודם שיבא הדם תרגיש בעצמה מפחקת ומתעטשת וכו' ולא נראה לי כלל דא"כ פשיטא שאין זה עניין להרגשת מי רגלים ועד ואבר ועוד דהרי בשם נופה כתב הרמב"ם ז"ל דזהו רק באשה שיש לה וסת אבל בשאין לה וסת לא תרגיש בעצמה עד שיצא הדם ע"ש ולכן נ"ל ברור דגם כוונת הרמב"ם כן הוא כפירושי דכל הרגשות הנזכרות בגמ' ושוה מעכב מן התורה אינה אלא הרגשה קלה והיינו הרגשת הנוף שהגוף מרגיש וכמו כל בעל חי מרגיש המורגל בלשון חכמים וזה שכתב כאן אפילו הרגיש גופה ונודעוע לרבותא קאמר וה"ק לא מיבעיא בסתם הרגשה אלא אפילו בהרגשה חזקה ג"כ תלינן בהרגשת מי רגלים כלומר והדם הוא דם מכה ולא דם המקור משום דא"א לבא דם מקור ביחד עם מי רגלים כמבואר ר"פ האשה ולכן אפילו בהרגשה חזקה כי האי תלינן הכל בהמי רגלים ובהמכה שבה ולפ"ז גם הרמב"ם סובר כרש"י בעצם פי' ההרגשה :

ס ועניין ההרגשה מובנת בפשיטות כמ"ש התוס' [ד' ל"ס וסס] שהמקום פתוח וכשהדם יוצא נפתח והיה לה להרגיש עכ"ל וזהו שהש"ס מדמה לה להרגשת מי רגלים ושיש לה קצת צער דהכי אמרינן ריש נדה [ג:] היינו טעמא דשמאי הואיל ואשה מרגשת בעצמה והלל בסבורה הרגשת מי רגלים הוא ופריך ולשמאי האיבא ישנה ומתרץ ישנה נמי אגב צערה מיתערה מידי דהוה אתרגשת מי רגלים עכ"ל

הגמ' והצער הוא בעת פתיחת פי המקור כמו בעת התחלת הטלת מי רגלים שבזה יכול כל אדם להרגיש שבעת שהגוף מלא ממי רגלים ובהכרח שיצאו לחוץ יש להאדם צער קצת כעקיצה קטנה עד שמתחיל להוציאם לחוץ דזהו מפני שהמקור שממנו יוצאים המי רגלים פיו סתום ובהגיע זמן יציאתם נפתח המקור ומרגיש האדם גם בשינתו וע"י זה יקיץ משנתו ליולך להשתין כמו כן ממש הוא ראיית הדם שהש"ס מדמה זל"ז :

סא ודע שנמצא בתשו' לאחד מהגדולים [ס"י סי' ע' נסס מהרסס"ך] שחקר על זה לנשים בקיאות ואמרו לו שטבעית טבעית יש יש מהן שמרגישות בפתיחות פי המקור ויש מהן שאינן מרגישות בהרגשה זו רק בהרגשות דזיבת דם נדה כולן מרגישות עכ"ל והבל יפצה פי הנשים האלה ולא ידעי מאי קאמרי ורבותינו נאמנים עלינו יותר מהן וגם אינן משקרות בדבריהן אלא שאינן מבינות ודע דכל דבר מותרות שבגוף שהגוף צריך לדחותם הטביע הקב"ה בטבע הגוף שכשיגיע זמן דחיפתם לחוץ שיפתחו או נקבי הפליטה שעד כה היו סתומים ולצורך דחיית המותרות נתפתחו ויוצאים לחוץ כמו יציאה לגדולים ולקטנים וצואת החוטם ובאשה נתוסף גם הדמים מהמקור לדחיפת המיתרות וזהו שהש"ס מדמה להרגשת מי רגלים מפני שסמוכים זל"ז ובזה כן זה וזהו הכרח שיפתח המקור דא"א כלל באופן אחר ובשעת הפתיחה יש הרגשה וקצת צער עד שמפני זה גם יקיץ משנתו כדברי רבותינו ז"ל :

סב וכמו שבאנשים אם נשאול לכמה בני אדם איך תרגיש בהתחלת הטלת מי רגלים המשביל המבין דבר יאמר שמרגיש שנפתח המקום והמי רגלים יוצאים ורווח לו ומי שאינו מבין לא יאמר רק שמרגיש שמי רגלים מתחילים לצאת כמו כן הנשים האלה אינן מבינות זאת אבל פשיטא שלכולן כן הוא רק גם זה מובן שאין כל הטבעיות שוות יש שקלה אצלן הפתיחה ויש שקשה להן הפתיחה כמו בלידה יש נשים שבנקל יולדות ויש שבכבידות ואין נ"מ רק בין רב למעט אבל לכולן יש הרגשת פתיחת פי המקור בהתחלת ראייתן זולת אם יש לה מחלה בקשרי האם כשנתרופפו הקשרים אז יכול להיות שיוצא הדם בלא הרגשה וכמו במי רגלים כשנתרופף כיס השתן ואינו מרגיש ולזה צריך רפואות לחזק הקשרים כאשר ראינו כמה פעמים כמו כן בראיית דמים אבל בבריאות יש לכולן הרגשה זו והאינן מבינות או שטבען קלה אומרות שמרגישות רק זיבת דם נדה אבל באמת זהו ממש הרגשה זו :

סג ודע שיש כמה מגדולי האחרונים שחירשו בזה לומר דהרגשה אינו לא זיעזוע גופה כפי מה שחשבו כולם בדעת תרטב"ם כמו שבארנו בסעיף נ"ט ולא הרגשת פתיחת פי המקור אלא הרגשה מקרי הרגשת זיבת דבר לח בבשרה [טוכ"י סי' נ"ס וס"ל ר"ס ק"ן ופרד"כ] והנה באמת הכל דבר אחד כמו שנבאר בס"ד אמנם מפני שעיקר גדול הוא בדיני נדה לכן בהכרח להביא עיקרי ראיותיהם ולהשיב עליהם להעיקר כדברי רבותינו הראשונים :

סד יש מי שהביא ראיה דלמה לא מקשה הש"ס אדשמואל דמצריך הרגשה מהמשנה דדם הנמצא בפרוזדור כפיקו טמא ויקשה ממ"נ אם הרגישה אין כאן ספק ואם לא הרגישה נ"כ אין ספק דטהורה היא מן התורה אלא וודאי דהרגשה הוא זיבת דבר לח וא"כ י"ל שהרגישה זיבת דבר לח והספק אם הוא ממקור או הוא מהעלייה [טו"כ סס] והנה כבר דחו הגדולים דבריו בכמה פנים אמנם לפי מה שבארנו בסעי' נ"ד אין לחקור כלל על הרגשה בדם הנמצא בפרוזדור מפני דאמרינן שכבר נעקר הדם מאתמול ואז היתה הרגשה ושבחה ועתה א"צ הרגשה ע"ש שכן הוכחנו מדברי הרמב"ם ז"ל :

סה ויש מי שהביא ראיה מטומאת מע"ע דריש נדה דאמרינן שם הטעם דכותלי בית הרחם העמידו הדם ואי ס"ד דהרגשה לא הוי רק בפתיחת המקור א"כ קשה ממ"נ אי במרגשת שנפתח מקורה עכשיו איך אפשר לומר שדם זה יצא מאתמול ואי בלא הרגישה הרי היא טהורה לגמרי אלא וודאי דזיבת דבר לח מקרי הרגשה ולכן אפשר שגם אתמול היה זב רק סברה דזהו הרגשת מי רגלים [מ"ל סס] ומאד תמיהני על דברים כאלה דא"כ יש יותר תימא שהרי הרבה אוקימתות יש בגמ' בטעם מע"ע שגזרו חכמים להרומה וקדשים וחד מיניהו מטעם הרגשה דשמאי סבר ביון שלא הרגישה טהורה והלל סבר בסבורה הרגשת מי רגלים ע"ש וא"כ לכל האוקימתות לא ס"ל הרגשה כלל אתמהה אלא ביאור הענין כן הוא דכל האוקימתות סוברים דמטעם הרגשה וודאי דאין למהר דאולי היתה אתמול הרגשה ושבחה כסברת התוס' שכתבנו בבתמים ואף אם בראיתה עתה היתה הרגשה חיישינן שמא גם אתמול היתה הרגשה דהא רק חומרא הוא שהחמירו לתרומה וקדשים ואוקימתא דהרגשה סוברת דבזה גופה פליגי אם חיישינן שהיתה אתמול הרגשה אם לאו ע"ש בר"שי [ל"ס מרגסת] :

סו וגם שארי ראיות שהביאו אינם ראיות כלל ורק בעיקר הדבר תמיהני עליהם דאם הרגשה הוא זיבת דבר לח מובן לכל שאין שיך שום צער בזה ובגמ' בפירוש קאמר אגב צערה מיתערה ועוד איזה לשון הרגשה יש בזיבת דבר לח ושמא תאמר דההרגשה היא בעת התחלת יציאתם מהמקור הא באמת כן הוא וזהו פתיחת פי המקור ממש ויש מהם מי שרצה לומר דגם אם היתה הרגשה רק בפרוזדור

מקרי הרגשה (עו"ב) וכבר דחאו דבריו בעלי דיעה זו ג"כ ע"ש והם בעצמם הודו דההרגשה בהכרח להיות במקור וא"כ מודים שוהו רק בהתחלת היציאה מהמקור דאח"כ כיון שהולך הדם לא שייך לקרות הרגשה במקור כמובן לכל בר דעת כמו במי רגלים וא"כ לכי תידוק גם הם בעצמם יוכרחו להודות שוהו ממש פתיחת פי המקור וזהו שכתבנו בסעי' ס"ג שהכל דבר אחד ולפ"ז דברי רבותינו בעלי הש"ע קיימים דההרגשה הוא פתיחת פי המקור וגם הרמב"ם סובר כן כמ"ש וכן עיקר לדינא:

סן בריש נדה גזרו חכמים על אשה שראתה דם שתטמא תרומה וקדשים מע"ע למפרע או מפקידה לפקידה כמו שביאר הרמב"ם בפ"ט דין ג' וז"ל וכן מדברי סופרים שכל הרואה דם בלא עת וסתה וכל הרואה כתם טמאה למפרע עד כ"ד שעות ואם בדקה בתוך זמן זה ומצאה טהור טמאה למפרע עד זמן בדיקה ואע"פ שהיא טמאה למפרע מדבריהם אינה מטמאה את בועלה למפרע ואינה מונה לנדתה או לכתמה אלא מעת שראתה הדם או הכתם שמצאה וכו' הרואה דם בשעת וסתה אינה מטמאה למפרע אלא בשעתה בלבד וכן מעוברת ומניקה בתולה ווקנה דיין שעתן ואינן מטמאות למפרע איזו היא מעוברת משיכר עוברה והוא ג' חדשים מניקה כל כ"ד חדש אפילו מת בנה או גמלתו או נתנתו למינקת עכ"ל וזה שלא כתב שהטומאה הוא רק לתרומה וקדשים משום דזה ביאר בפ"ג ממטמאי משכב ומושב ע"ש אבל במצאה כתם אפילו ביש לה וסת ובשעת וסתה כתמה טמא למפרע [דכן מוקמינן בנמ' ד: בתוקימתא שניה ע"ש אבל בד' כ"ז גם כתמן מיום ממחת למפרע כתנ שמטייס סרמב"ס סס בתולה וכו' זקנה וכו' מעוברת ומניקה כתמן כרחייתן וכו' עכ"ל ע"ש]:

סח ודע דבפ"ג ממטמאי משכב דין ח' כתב הרמב"ם דכל הנשים שדיין שעתן כתמן בראייתן ואינן מטמאות אותן למפרע עכ"ל ולפ"ז גם באשה שיש לה וסת ובשעת וסתה ג"כ כתמן אינן מטמאות למפרע ובכאן מפורש כתב רק על הד' נשים דכתמן בראייתן ולא על אשה שיש לה וסת ובנמ' [ס"] נחלקו בזה ר' חנינא בן אנטיגנוס ורבנן דלרבנן כתמה מטמא למפרע ע"ש ונראה דהלכה כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים ווהו כמו שפסק כאן וא"כ דבריו סותרין זא"ז וצע"ג [וע"ש בנמ' דר' חנינא נחלק עם ר"מ ור' יוסה עם רבנן ורבנן ס"ל כר"מ ולפסבר דסס דעתו לפסוק כרבנן נגד ר"מ לסקל בכתמים מבל לוך פסק בכתן לחומרא]:

סימן קפד דין פרישה ממוך לוסת. ובו נ"ב סעיפים:

א רוב נשים יש להן וסת קבוע שבאותו הזמן היא רואה דם ורובן הן משלשים יום לשלשים יום ובהגיע שעת ווסתן חייבות לבדוק א"ע בבדיקת מטלית אולי תראה דם על הבדיקה ויש מחלוקת בנמ' [ז"] אם וסתות דאורייתא או דרבנן כלומר אותה בדיקה שהצריכה להאשה להבדק בשעת וסתה דבר תורה הוא הלכה למשה מסיני דאורה בזמנו בא ואם בא יום וסת' ולא בדקה מחוקינן לה טמאה [רש"י ט' ד"ס וסתות] ואפי' בדקה עצמה אחר זמן וסתה ומצאה טהור [סס מז' ורמ"ס ריש כלס] נ"ב טמאה דוודאי ראתה או יסתות דרבנן ולכן אם בדקה עצמה ומצאה טהורה אח"כ הרי היא טהורה דמן התורה לא אמרינן אורח בזמנו בא ורק מחוייבת ליבדק אח"כ ואם נמצאת טמאה טמאה ואם נמצאת מהורה הרי היא טהורה [סס] ופסקו כל הפוסקים הראשונים והאחרונים דוסתות דרבנן [כן פסקו סמוס' סס ד"ס ור"ל וסרמ"ס סס וסר"ן בפ"ב דשבועות וסרשב"ם בתס"ב וסרמ"ס סס וסרמב"ס בפ"ח מל' י"ל וסרמב"ל וססמ"ג וסמרדכי וכן מפורש בנפ"ג ובשלטי סי' מלורע וכן פסק בת"ז סגדול סי"ס שלי"ס וסניע כן בסס ר"ח ע"ש]:

ב עור איתא בנמ' [סג:] והורתם את בני' משומאתן מכאן א"ר ירמיה אוהרה לבני' שיפרשו מנשותיהן ממוך לוסתן וכמה אשר רבא שנה וחז שרויש לח על ענין נדה משום דסמיך לה לקרא דוהדות בנדתה [רש"י] ובפרשי דיני הפרישה ושיעור העונה יהבאר לפנינו והנה לבאורה כיון דדריש לה מקרא משטע שהוא דאורייתא אבל לא כן כתבו רבותינו והתוס' כתבו ביבמות [סב: ד"ה חייב] דלמאן דאמר וסתות דרבנן א"כ סמוך לוסתה נמי דרבנן עכ"ל וכ"כ הרשב"א בתה"ב בשער הוסתות וז"ל חכמים עשו סייג לדבר ואמרו אותה עונה שהיא למודה לראות בה וסמכו אותו על המקרא שנאמר והזרתם וכו' עכ"ל וכ"כ הר"ן בפ"ב דשבועות וז"ל דהא דצריך לפרוש עונה אחת סמוך לוסתה אע"ג דבנמ' מייתי לה מקרא אסמכתא בעלמא הוא דהא קיי"ל וסתות דרבנן עכ"ל וכ"כ הראב"ד הביאו הרא"ש פ"ט סי' כ"ז וז"ל וי"א כיון דוסתות דרבנן כ"ש סמוך לוסתה ע"ש שכן דעתו וכ"כ השאלתות שם שפסק וסתות דרבנן וז"ל ומיחש חיישי ובעיא בדיקה ואי לא בדקה טהורה ואי משום והזרתם אסמכתא בעלמא הוא עכ"ל:

ג ויש להבין דאיך אפשר לומר דוסתות דרבנן ומן התורה לא חיישינן לה והרי רוב נשים רואות בשעת וסתן וכל אשה היא מוחזקת שתראה בשעת הוסת ואיך לא ניחוש מן התורה לרוב וחזקה ואין לומר דמוקמינן לה בחזקת טהרה מפני הזמן שקודם הוסת הא אין לך חזקה עשויה להשתנות יותר מזה והרי קבנה שהגיע לכלל שנותיה אמרינן חזקה שהביאת

סימנים ורק מדרבנן חיישינן לחליצה עד שהבדוק [כדס מוי] ובסוף קדושין אמרינן דיומא דמישלם שית אין לה חזקת נערות ע"ש וכ"ש בכה"ג וראיתי שיש מי שרוצה לומר משום דחזקת הוסת עשויה להשתנות לימי זקנתה [מ"ד ס"ס קפ"ג] ודברים תמוהים הם דמה עניין ימי זקנתה לימי ילדותה והתוס' ריש גיטין כתבו להדיא דנדה מקרי אתחזק איסורא רקי אחר שעברו ז' ימי נדותה ובידה לטבול לא מקר אתחזק איסורא אבל לזמן נדותה פשיטא דמקרי אתחזק איסורא:

ד וצ"ל הטעם דעיקר מחלוקת בוסתות אי דאורייתא אי דרבנן נאמרה בגמ' על הזמן שאח"כ אם בדקה ומצאה טהורה מוקמינן לה בחזקת טהרה אי וסתות דרבנן כמ"ש בסעי' א' ובזה שפיר אין חשש מדאורייתא כיון שלא הרגישה ומן התורה אינה טמאה בלא הרגשה ורק מאן דס"ל וסתות דאורייתא ס"ל דאמרינן שוודאי ראתה בהרגשה כדרך הנשים ולאו אדעתה ואנן קיי"ל וסתות דרבנן ומן התורה א"צ לחשוש שמא הרגישה ולאו אדעתה וביון שלא הרגישה ונם אחר זמן הוסת בדקה ומצאה טהורה שפיר טהורה היא ורק מדרבנן חששו לזמן הוסת אף בשלא הרגישה [ובזה מובן מ"ש רס"י וסרל"ם למ"ד וסתות דאורייתא דזקו סלקה למשה מסיני כמ"ש בסעיף ל' ולכאורה למה נלמך לזה סלל"מ סלא משום דלא סרגישה לכך נאמרה סהלכה לוולמי סרגישה ולמו מדעתה ולא קיי"ל כן ודו"ק]:

ה אבל א"כ התינח כשעבר זמן הוסת ולא הרגישה אבל קודם זמן הוסת למה לא ניחוש מן התורה דבהגיע זמן הוסת תרגיש ותראה בדרכה מפני שמוחזקת היא בכך והוי רוב וחזקה ולפ"ז איסור דממוך לוסתה הוי דאורייתא ונהי דאפשר דמן התורה א"צ לחוש עונה שלימה קודם הוסת אבל על שעת הוסת וודאי נראה דהוי מן התורה:

ו והנה גם בדורות שלפנינו חידש גדול אחד לומר דאע"נ דוסתות דרבנן מ"מ ממוך לוסתה הוי מן התורה מטעם אחר דאחר הוסת אמרינן שלא ראתה דאוקמה אחזקה אבל קודם הוסת דחיישינן שמא תראה בזה אין מוציאין אותה עהה מחזקתה הקודמת כמו דאמרינן בגיטין [כח:] שמא מת לא חיישינן שמא ימות חיישינן ע"ש [כו"ב סי' כ"ס] והנה לבד שכל עיקר יסודו בטעם הוסתות דלא חשו מדאורייתא הוא מטעם חזקה וכבר בררנו שאין לה חזקה ואדרבה היא מוחזקת לרואה בשעת וסתה ונם שמא תראה אינו דומה לשמא ימות דהתם בהפרח כן הוא דסוף אדם למות אבל שמא תראה אין הפרח דאולי יעצרו דמיה לגמרי או תתעבר או שמא כבר עיברה והיא מסולקת דמים וכן כל כיוצא בזה ואין שום דמיון ול"ז [וספרד"ר בפתיחה סוף אות ז' דמס דבריו מטעם אחר דמס בניתין ים לדקדק דגמ' ימות חיישינן ודחינן לחזקת חייס ליאוס מטעם דעתס אין מוליחין לוחו מחזקתו לבל מ"מ לוך מסרינן לוחס לבחול בתרומה ומבטלינן עתס חזקת היתר דידס ול"ל כיון שבתב סגט לימרע חזקת היתר דידס ובכאן לא שייך זס כמובן ויש לדון בזה לבל לפמ"ס מ"ל לבך ודו"ק]:

ז אבל באמת א"צ לבל זה דאין כאן חזקת היתר בלל ואדרבא לעת וסתה היא בחזקת איסור ורק לאחר הוסת י"ל מדלא ארגשה מוהרת מן התורה אבל מקודם הוסת פשיטא שגם מן התורה יש לחוש לזמן הוסת שתרגיש ותראה ונלע"ד שזהו באמת דעת הרמב"ם ז"ל דבפ"ח פסק דוסתות דרבנן ובפ"ד דין י"ב כתב ואסור לו לאדם לבא על אשתו סמוך לוסתה שמא תראה דם בשעת תשמיש שנאמר והורתם את בני' וכו' עכ"ל וידוע דרכו בקדש בדבר שהוא מדרבנן מבאר בפירוש שזהו מדבריהם ומדלא ביאר כן ש"מ דס"ל דדרשא נמורה היא והטעם כמו שבארנו וגם בדעת בה"ג נראה כן שהביא הך דרשה ולא כתב שהיא אסמכתא בעלמא כמ"ש השאלתות:

ח וכן נלע"ד שזהו דעת ר"ת ביבמות [סב:] בזה שאמרו חו"ל דהיוצא לדרך צריך לפקוד אשתו אף בשהיא סמוך לוסתה וכתב ר"ת דלאו בתשמיש אלא בריצוי דברים וע"ש בתוס' [ד"ה חייב] שכתבו בשמו ובשבועות מוכיח דסמוך לוסתה מדאורייתא מוהורתם וכו' עכ"ל ואח"כ כתבו התוס' וא"כ אפילו למ"ד וסתות דרבנן א"כ סמוך לוסתה נמי דרבנן מ"מ למה יהא מותר וכו' עכ"ל והמפרשים תפסו שזהו הכל מדברי ר"ת ולע"נ ברור דאינו כן דר"ת ס"ל דסמוך לוסתה דאורייתא לכ"ע אפילו מאן דס"ל וסתות דרבנן אך התוס' מעצמם הולכים לשיטתם דזהו מדרבנן כתבו דמ"מ דינו של ר"ת אמת דאפילו אי הוה דרבנן למה נתיר בזה דלדברי המפרשים צ"ל דמ"ש מקודם דסמוך לוסתה מדאורייתא זהו למאן דס"ל וסתות דאורייתא ולבר שאין הלשון משמע כן איך אפשר לומר שיביא ראיה לדינא ממי שאין הלכה כמותו וראיה ברורה לזה מדברי הא"ז הגדול סי' שנ"ח שהביא דעת ר"ת שאסור בתשמיש וכתב וז"ל חדא דמשבועות מוכח דסמוך לוסתה מדאורייתא וכו' ועוד דקאמר והמ"מ לדבר הרשות וכי בשביל דבר הרשות עקרינן והורתם את בני' אדרבא ידחה דבר הרשות וכו' ויתקיימו שני מקראות הללו וכו' עכ"ל הרי שלא הוכיר דהוה דרבנן בדעת ר"ת:

ט וגם דעת הרא"ש נ"ל שכן הוא שכתב להדיא ביבמות פ"ו סי' י' וז"ל והאי פקידה א"א להיות בתשמיש דסמוך לוסתה חייב לפרוש מדאורייתא והיאך התירו וכו' עכ"ל וראיתי לרבינו הב"י בספרו הגדול שתפס שהרא"ש סובר דהוי דרבנן מפני דברי בנדה פ"ט סי' כ"ז ותמה על דבריו שביבמות ובמה מהגדולים נדחק ליישב דברי הרא"ש ביבמות שיסכים לדברי

לדבריו שבנדה שם ותמה אני מאד על זה דדבריו שבנדה שם אינם דבריו כלל אלא דברי הראב"ד ז"ל במ"ש בסעיף ב' ולעניין אחר הביא הרא"ש שם דבריו ואינו נוגע כלל לעיקר דין זה וביבמות היא דעתו העיקרית וגם בטור אין שום רמז שזהו מדרבנן ואדרב' מדמסכים לדעת ר"ת משמע דס"ל כוותיה וא"כ לפי מה שבארנו הוה פלוגתא דרבוותא בדין זה אם סמיך לוסתה הוה דאורייתא או דרבנן ובארנו דדברי הסוברים שהוא מדרבנן אינו מובן למה לא ניחוש מן התורה בדבר שיש רוב וחזקה ושנאמר דגם הם מודים שעל שעת וסתה ממש אסור מן התורה וזה שכתבו דהוי דרבנן הוא על שיעור עונה דלא משמע כן ועוד דיש שכתבו מפורש דגם בזמן הוסת מותר מן התורה [כמ"ש סרסב"ל בשם"ב בשם סרלב"ל פיין שם]:

ט ודע שראיתי להרא"ה בס' בדק הבית בדיני וסתות דברים תמוהים בענין זה וז"ל שם האי קרא דוהזרתם אתי לעונה זו שלפני וסתה ולמאן דאמר וסתות דרבנן איסור עונה זו שלפני וסתה דרבנן וקרא אתי לאיסור עונה שלאחר וסתה ואע"ג דלא חזאי והיינו דשרו ליה רבנן ליוצא לדרך לפקוד את אשתו ומסתמא אפילו בביאה משמע ומשום דעונה זו לפני וסתה דרבנן שרי ליה רבנן ביוצא וכו' עכ"ל והרשב"א במשמרת הבית שם כתב עליו שטעה בזה ולא ביאר דבריו ע"ש:

יא ובאמת אינו מובן איך יהיה לאחר הוסת חמור מהקודם בשעת הוסת ממש ואדרבא הא בנגמ' מבואר דכשבדקה אחר הוסת ומצאה טהורה דטהורה היא לגמרי אפילו מדרבנן וכמו שיתבאר בסי' זה ובפרט לפי מה שבארנו הטעם חמור הרבה קודם הוסת מלאחר הוסת דאחר הוסת יש קולא ממה שלא הרגישה משא"כ מקודם הוסת כמ"ש:

יב ויראה לי בדעתו ובדעת כל רבותינו הסוברים דסמוך לוסתה מותר מן התורה דהעניין כן הוא דוגדאי יש רוב וחזקה לאיסור ומ"מ אין חשש בזה מן התורה דהא התורה האמינה לכל אשה על ימי נדותה ועל ימי טהרתה וא"כ ממ"נ מותר לו לבא עליה דאם תרגיש הלא תאמר לו ויפרוש ואם לא תרגיש הרי היא מותרת לו ושניחוש שמא בעת הביאה תרגיש אין לחוש לזה מקודם מן התורה ובאמת אם יהיה כן יתחייב חטאת כראיתא בפ"ב דשבועות דכבר פירשו הראשונים שם דאף אם מן התורה א"צ לפרוש סמוך לוסתה מ"מ לא מקרי אנוס אלא שוגג ויחייב חטאת וגם מזיד לא מקרי כיון דמן התורה א"צ לחוש על הרגע הקלה שבעת הביאה ונמצא שזה שכתבו רבותינו דהוה דרבנן אינו מפני שמן התורה היא מוחזקת לטהורה דוודאי אינו כן אלא הטעם דכל זמן שאינה מרגשת מותר לו לבא עליה ואם תרגיש קודם תאמר לו ויפרוש ושניחוש שעי' התשמיש תתעורר ההרגשה לא חיישינן מן התורה לזה אף אם מדרבנן יש לחוש לזה ושניחוש שבאמצע התשמ"ש תראה אין לחוש מן התורה על רגע קלה ואם אולי יהיה כן יתחשבו כשוגגים ויביאו קרבן חטאת:

יג וזהו הנראה לי בדעת רבותינו ואף שיש לחוש שיבא עליה כשהיא ישנה לא שכיח זה וא"א שלא תקיץ מעט משנתה וזה שנאמרה בנגמ' כשהיא בחזקת טהרה מותר לו לבא עליה כשהיא ישנה פירשו רבותינו ג"כ דלאו ישנה ממש ויתבאר בס"ד בסי' זה ולכן דעת הרא"ה ג"כ כן הוא אלא דס"ל דזהו הכל קודם זמן הוסת ושעת הוסת אבל לאחר זמן הוסת יש לחוש גם מן התורה שמא בבר הרגישה בשעת הוסת ולאו אדעתא וכמו שכתבנו סברא זו למ"ד וסתות דאורייתא כמו כן ס"ל על אחר זמן הוסת לכ"ע [כללי"ד]:

יד כתב הטור רוב הנשים יש להם וסתות לראות בזמן ידוע כל אחת לפי זמנה וסתם וסת משלשים יום לשלשים יום עכ"ל כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה רק פעם אחת או מן הסתם לא תראה עד ל' יום כדרך רוב נשים ובא עליה עד יום השלשים כיון מי שיש לה וסת קבוע דבא עליה שלא בשעת וסתה [ב"מ וש"ך סק"ב] ואינה צריכה בדיקה תוך ל' [ס"ע וח"ד] וזה שיתבאר דאשה שאין לה וסת צריכה תמיד בדיקה וזהו כשנתחזקה שאין לה וסת ולא בתחלת ראייתה [שם] וכן עיקר לדינא דלא כיש מי שחולק בזה [עכרו"פ]:

טז וז"ל רבינו הב"י בסעי' א' רוב הנשים יש להם וסתות לראות בזמן ידוע בגון מעשרים לעשרים יום או מל' לל' יום ע"כ ואינו מובן מה שפרט אלו שני הוסתות דבשלמא מל' לל' הוי סתם וסת כמ"ש הטור אבל מעשרים לעשרים מאי קמ"ל פשיטא דאם קבעה לה וסת לעשרים יום דזהו וסת קבוע שלה וה"ה בפחות ויתר והן אמת דבגמ' [מז:] יש דמר אמר דסתם וסת הוי מך' לך' ומר אמר מל' לל' אבל הא מסקינן שם דלא פליגי וכ"ע סבירי להו דסתם וסת הוי מל' לל' ומי שאומר מך' לך' כוונתו לבד ימי טומאה ז' ימי נדה וג' ימי זיבה ע"ש ובאמת בספרו הגדול חשיב הרבה מט"ו לט"ו ומב"ה לכ"ה ע"ש ולמה פרט כאן בש"ע רק מך' לך':

יז וגלע"ד דדבר גדול השמיענו בזה דבפחות מך' לא קבעה וסת דהנה קי"ל [לעי] דאין אשה קובעה לה וסת בימי זיבתה וכ"כ הרמב"ם בפ"ח ולפיכך כתב הרשב"א בזה"ב דאינה קובעת לה וסת מט"ו לט"ו ע"ש ועד יום י"ט מראייתה נמשכים ימי זיבה ז' ימי נדה וי"א ימי זיבה וזהו שדקדק דרק מך' לך' קבעה וסת וה"ה מי"ט לי"ט אלא דהתם מספר השלם ולא חש על יום אחד אבל עיקר כוונתו דעד

י"ש ימים לא קבעה וסת וכיוצ הוא הדין אם היא רואה מט"ו לט"ו או מי"ח לי"ח נחלקו בזה הראב"ד בס' בעל הנפש עם בעל המאור ויתבאר בס"ד בסי' קפ"ט דשם עיקר מקומה:

יז וכתבו רבותינו בעלי הש"ע דאשה שיש לה וסת קבוע בא עליה שלא בשעת וסתה וא"צ בדיקה לפני תשמיש וגם אין לה להחמיר לבדוק עצמה לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש שלא יהא לבו נוקפו ופורש אבל שלא בשעת תשמיש כל המרבית לבדוק הרי זו משובחת עכ"ל וזה שכתבו מקודם רק לפני תשמיש משום דלדעת הרמב"ם צריכה לבדוק אחר ההשמיש גם אותה שיש לה וסת קבוע ורוב הפוסקים חולקים עליו כמו שיתבאר בסי' קפ"ז ושם יתבארו כמה פרטי דינים בזה בס"ד:

יח וז"ל הטור וכל מי שיש לה וסת קבוע בא עליה שלא בשעה וסתה כמו שירצה וא"צ בדיקה ואדרבא אין לה לבדוק לפני תשמיש שלא יהא לבו נוקפו ופורש אבל כל המרבה לבדוק שלא בשעת תשמיש ה"ז משובחת עכ"ל וזה שכתב בא עליה וכו' כמו שירצה פירשו המפרשים דכוונתו בין ערה בין ישנה [ב"ח וט"ז סק"ל] וכמ"ש בסוף הסי' לענין בא מן הדרך ולענ"ד אינו כן דא"כ ה"ל לפרש כמו שפירש שם ועוד דבכאן אין בזה שום רבותא וגם הלשון לא משמע כן ונ"ל דכוונתו כמ"ש כעין לשון זה באה"ע סי' כ"ה דשם ביאר דבשעת העונה יש חיוב עליו ושלא בשעת העונה אין חיוב ומ"מ יכול לבא בכל עת שירצה ע"ש וה"נ קמ"ל דלא תימא כיון דעיקר טעם שלא תבדוק הוא שלא יהא לבו נוקפו ופורש והייתי אומר דזהו רק בשעת העונה אבל שלא בעונתה מה איכפת לן אם יפרוש ולזה קמ"ל דבא עליה כמו שירצה כלומר גם שלא בעונתה ומ"מ אין לה להחמיר ולבדוק שלא יהא לבו נוקפו ופורש:

יט וזה שדקדק לומר אין לה לבדוק לפני תשמיש משמע לכאורא דאחר תשמיש יש לה לבדוק נדעת הרמב"ם וא"כ למה סיים אבל כל המרבה לבדוק שלא בשעת תשמיש ה"ז משובח הא לדעת הרמב"ם צריכה בדיקה גם בשעת תשמיש לאחר התשמיש אלא וודאי דלא ס"ל כהרמב"ם וא"כ למה אמר רק לפני תשמיש וי"א דלרבותא קאמר דאפילו לפני תשמיש אין לה לבדוק וכ"ש לאחר תשמיש [ב"ח וכן משמע מד"מ מות מ"ן ולענ"ד אינו כן דהן אמת שיש מראשונים דס"ל כן דזה שאמרו בגמ' לא תבדוק שלא יהא לבו נוקפו ופורש קאי אלאחר תשמיש שלא יפרוש בפעם אחרת אבל קודם תשמיש מצוה לבדוק [סנסמ'יי פ"ד כסס ר"ם ומ"ז כמ"ם כד"מ סס] אבל לא כן פירשו התוס' [י"ב ד"ס בעי] וגם דעת הרמב"ם אינו כן וג"ל דשיעור דבריו כן הוא שמקודם כתב וא"צ בדיקה כלומר לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש ושלא כדעת הרמב"ם וזהו מדינא ואה"כ קאמר ואדרבא אין לה לבדוק לפני תשמיש כלומר ואדרבא אפילו אם באה להחמיר לא שבקינן לה להחמיר לפני תשמיש שלא יהא לבו נוקפו ופורש עתה אבל לאחר תשמיש כשרצונה לבדוק שבקינן לה שהרי זהו דעת הרמב"ם מדינא ואח"כ קאמר דשלא בשעת תשמיש המרבה לבדוק ה"ז משובחת:

כ וכתבו הטור והש"ע דבשעת וסתה צריך לפרוש ממנה עונה אחת אם הוא ביום פורש ממנה אותו היום כולו אפילו אם הוסת בסוף היום ומותרת מיד בלילה שלאחריו ואם הוסת בתחלת היום אסור כל אותו היום ומותר בלילה שלפניו אפילו סמוך לאור היום וכן הדין אם הוסת בלילה אסורה כל אותה הלילה ומותרת בסוף היום שלפניה אף אם הוסת הוא בתחלת הלילה וכן מותרת ביום שלאחריה אפילו הוסת בסוף הלילה דכך קבלו חז"ל דזמן הוסת הוא עונה אחת יום או לילה דכל עונה זו עלולה לראות דם ואינו תלוי באותך היום והלילה ובקוצר היום והלילה ואע"ג דמצינו בנדה [סס:] בעניין דם בתולים ובייע דתלי ג"כ בעונה אחת ומבואר שם דהוה י"ב שעות ע"ש מ"מ בכאן א"א לומר כן דא"כ כשתראה בחצי היום הרי בהכרח תיאסר גם בלילה או לפניו או לאחריו ובגמ' [סנ:] מבואר להדיא להיפך [ט"ז סק"כ] אלא וודאי דכאן באה הקבלה דרק בהיום או בהלילה תלוי בין קצרה בין ארוכה ולפעמים יהיה יותר מי"ב שעות כגון ביומי תמוז כשתראה בתחלת היום או בלילי טבת כשתראה בתחלת הלילה ולפעמים לא יהא רק זמן מועט לגמרי כשתראה בסוף היום או בסוף הלילה ויש אומרים הבעינן י"ב שעות וי"א דגם העונה שלפני הוסת אסורה ונדחו דבריהם [עכ"י וט"ז סס שכניהו דעת סס"ח להלריך יכ"ם ודעת סס"ז על מעל"ע וסס"ך סק"ז סתמתן לפעמיד דבריסס בדבריס דמוקיס וסכיימו כל גדולי המחוויס סמכ"י וסס"ט וסח"ד להכ"י וסע"ז וכן עיקר לדינא]:

כא באיסור סמוך לוסתה אין חילוק בין וסת שקבעה בפעם אחת ובין שקבעה ג' פעמים והאיסור הזה דעונה סמוך לוסתה אינו אלא בתשמיש ממש אבל בשאר מיני קריבות שרי ויש מי שרוצה לאסור גם בחיבוק ונישוק ואינו עיקר והמחמיר תע"ב [ש"ך סק"ו וכ"כ סמחמויס] וכן איסור סמוך לוסתה אינו אלא בגדולה והיינו שהגיעה לימי נערות והביאה סימנים דאז הגיע זמנה לראות אבל בקטנה שלא הגיעה לשנותיה או אפילו הגיעה ולא הביאה סימנים א"צ לפרוש סמוך לוסתה כל זמן שלא קבעתו ג' פעמים וכן בזקנה שנסתלקו דמיה ואח"כ ראתה א"צ לפרוש סמוך לוסתה כשלא קבעה ג' פעמים וי"א דגם בזמן וסתה ממש א"צ לפרוש [ט"ז סק"ו]

י"א דבזמן וסתה ממש צריך לפרוש [ס"ך סק"ך] והעיקר כדיעה ראשונה [עמ"ד סקי"ח ומכ"י בהס"ם וספכ"ב בסק"ב רלס לחוק בלבני סלמ"ם ולמ נרלס כן ע"ם ולו"ק] :

כב וכן פרישה סטוך לוסת אינו אלא בוסת היומים אבל בוסת התלוי בשינוי הגוף כגון שדרכה לראות בשעה שמפהקת ומתעטשת וכל כה"ג ומרגשת בהשינוי איזה זמן מקודם א"צ לפרוש סמוך לוסתה אלא בזמן הוסת בלבד ואם הוסת תלוי בימים ובשינוי הגוף כגון שבכל ר"ח אם הפהק יגיע לה הוסת ולא ביום אחר וכן בר"ח בלא פיהוק לא יגיע לה הוסת צריך לפרוש כל העונה כדין וסת לימים בלבד [כ"מ מס"ך סק"ס] וי"א דגם בכה"ג א"צ פרישה רק בשעת הוסת בלבד כיון דתלוי גם בשינוי הגוף [ט"ז בסי' קפ"ט סקל"ט] ואע"ג דלאחר זמן הוסת הוה דינו כימים בלחוד כמו שיתבאר בסי' קפ"ט מ"מ לפני הוסת אין לחוש כבשינוי הגוף בלחוד שהרי אין דרכה לראות ביום זה בלי שינוי הגוף ובסי' קפ"ט יתבאר עוד בזה בס"ד ע"ש:

כג כתב רבינו הרמ"א בסוף סעי' ב' דאשה המשנית וסתה להקדים ב' או ג' ימים או לאחר בשמגיע זמן וסתה צריך לפרוש ממנה ב' או ג' ימים קודם או אחריו עכ"ל ויש מי שכתב בכוונתו דזה שכתב שצריך לפרוש ב' או ג' ימים אין הכוונה שצריך לפרוש כל הג' ימים דכבר נתבאר בסי' קפ"ט דהולכין רק אחר תחלת הוסת אלא הכוונה לעניין פרישה סמוך לוסת שצריכה לחשוש ולפרוש גם קודם הוסת ששינתה [ס"ך סי' קפ"ט כקל"ט] וא"א לומר כן דא"כ מאי קמ"ל הא משנה מפורשת היא [סג:] ונתבאר בסי' קפ"ט אלא דה"פ כמ"ש הראב"ד בס' בעל הנפש וז"ל מפני שהוא רוב המצוי בנשים לשנות וסתן ב' וג' ימים ופעמים שהיא מרחקת ולפעמים שהיא מקרבת וחוזרת למקומן וכיון שכן אין ראוי להחזיק כל ימי הוסת לטפילה להחלת הוסת כי שמא הימים שהן עתה בתוך ימי הוסת הוו כבר תחלת הוסת ואע"פ שהן עתה באמצע הוסת לא אבדו מעלתן הראשונה לפיכך צריכה עקירה ג"פ לכל ימי הוסת עכ"ל והן הן דברי רבינו הרמ"א [עמ"ד] ולא דמי לסי' קפ"ט סוף סעי' י"ג דהתם תחלת הוסת ברור ע"ש:

כד ולפ"ז עיקר חיוש דין זה דאע"ג דקי"ל כששינתה שני פעמים שעת וסתה ובפעם השלישי חזרה לקדמותה דמבטלינן לגמרי השני ראיות הקודמות כמ"ש בסי' קפ"ט וזהו כשהזמנים רחוקים זה מזה הרבה ימים אבל ביום או יומים סמוך לוסת הראשון לא חשבינן זה כשינוי והפעם השלישי לא חשבינן שחזרה לקדמותה אלא הכל וסת אחד הוא כל הג' ימים לפעמים מתחלת מהראשון ולפעמים מהשני ולפעמים מהשלישי מפני שכן דרך הנשים וזה שכתב רבינו הרמ"א צריך לפרוש ב' או ג' ימים קודם או אחריו אין הכוונה קודם לכל הראיות אלא ה"פ דאם איחרה פעם שני ליום השני ופעם שלישי ליום השלישי מ"מ צריכה לפרוש גם בפעם השלישי מן יום הראשון וכן בהקדימה יום ושני ימים מקודם צריכה לפרוש גם בהקדימה שני ימים שני ימים של אחריו ואפילו אם בפעם השלישי ראתה בהוסת הקודם אין זה עקירה לשני הוסתות הראשונות אלא וסת אחד הוא מפני שכן דרך הנשים [וספכ"ר בסק"ע סמריך לדחות דברי סמ"ד מלשון סרמ"ם ומסי' קפ"ט דקי"ל כסמיימתם ב' פעמים ולח"כ בפעם ג' סיה לס וסת סקודס דנעטלו סתני וסתות סקודמים ע"ס ולפמ"ס ל"ק כלל דבקיהוב ימיס לס לחמיון כן מפני שכן דרכן של סנשים וגם לשון סרמ"ם יסתנו על מכונו והדברים ברורים בס"ד ודו"ק] :

כה וזע דדברי הראב"ד שהבאנו הכוונה שראתה בהשינוי שני ימים או שלשה קודם או אחריו וכל הג' ימים ראתה כמבואר מדבריו שהבאנו אבל בדברי רבינו הרמ"א אין הכרח לזה די"ל דבהשינוי ראתה רק יום אחד ובאמת יש מהגדולים שפירשו דבריו באופן זה והיינו שאשה זו יש לה וסת בכל חדש אך כ"ז ימים המיד היא טהורה ואח"כ לפעמים רואה בכ"ח ולפעמים בכ"ט ולפעמים ביום ל' ואמרינן שאין זה שינוי אלא שכן דרכה ונמצא שכל הג' ימים הם שעת וסתה ולכן צריכה לפרוש תמיד בכולן [כמו"פ ומוכ"י סי' מ"ן] ובוודאי שגם זה אמת והטעם כמו שבארנו דבימים קרובים זל"ז לא מקרי שינוי [ומס"ד סס סמיך לסמור דברי סמוכ"י ולמ ידעתי למס כי זסו ג"כ כפי' סמ"ד למ סמוס פי' סרחמס כל הג' ימים ומס פירשו סרחמס רק יום למד למבל סטעם למד לדבריהו ומין להקשות לדבריהו סה בגדס [סדי] מכומר דגם בימים סמוכים סוי שיומי סלומר סס סימס למודס להיום רומס יום ע"ן ומיומס לע"ז וכו' ומיומס לי"ז ע"ס זסו וודלמי דמס רק מורע כן במקרס ומסמר למ"כ יום זס בקביעות סוי שיומי ומפמי' סמסמס ומסוס לבל כסמיד כן דרכס לפעמים בע"ו ולפעמים בע"ז ולפעמים בי"ז מקרי בכל וסת למד מפני שכן דרך סנשים בסבירת סרמב"ד ולכן במסנס סס מרמיק סשיומי מן ט"ו לעשרים וכן בבריימא סס מן ך' לל' ע"ס דבכה"ג בכל ענין מקרי שיומי כנלע"ד] :

כו כתבו המור והש"ע סעי' ד' אם רגילה לראות בהנץ החמה ולא קים לה [כנ"ל] שפיר אי קודם הנץ החמה או אחריו אינה אסורה אלא ביום עכ"ל והטעם דעד הנץ מוקמינן לה בחזקת טהרתה אבל ביום היא ווראי טמאה וה"ה בראתה בין השמשות אינה אסורה רק בלילה מטעם זה [ס"ך סקי"ג] ויש מחמירין לאסור מפני הס בשני העונות אך כיון דוסתות דרבנן אין להחמיר בס"ב וכ"כ האחרונים

ורק שכתבו רנשי דידן אינן בקיאות כל כך להכיר השעה הקבוע שהן רואות וממילא דאם הוא בתחלת היום או בתחלת הלילה אסורות גם מקודם עונה אחת [ענס"ב] דספיקתן הוא מחמת חסרון ידיעתן לדקדק בהשעה הקבוע וכל ספק שמחמת חסרון ידיעה אין זה ספק כמבואר בכללי ס"ם בסי' ק"י [ל"ן]:

בז ודע שיש להבין מה דמרגלא בלשון הש"ם והפוסקים בעניין הוסתות קודם הנץ ולאחר הנץ והא קיי"ל דלכל הדברים מקרי יום מעמוד השחר וצ"ל משום דראיית הוסת תלוי בהחמה אבל א"כ הו"ל לומר גם בערב קודם שקיעת החמה ולאחר השקיעה ולא כן כתבו ובגמ' ובפוסקים מורגל לשון בין השמשות וזהו לאחר השקיעה קודם לילה ממש כמו לכל הדברים ויש מי שאומר דבאמת כוונת הפוסקים הוא על קודם השקיעה [מ"ד סק"ס ועפ"ר] ולא משמע כן ובכל מס' נדה כשאומר הש"ם בה"ש הוי ממש קודם הלילה שהרי בש"ם הוא בהפרש בין נדה לזיבה וגם הש"ם [נג:] מדקדק בין בה"ש דר' יהודה לבה"ש דר' יוסי ע"ש ובאמת במשנה וגמ' לא הוזכר לשון נץ החמה אלא למאן דס"ל דהוסתות תלוי בשעות כדתנן [סג:] ר' יוסי אומר אף ימים ושעות וספות היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה ע"ש ור' יהודה דס"ל דהוסת תלוי בהעונה ולא בהשעה והכי קיי"ל אמרינן באמת בגמ' שם רגילא למיחזי בסוף לילא רגילא למיחזי בתחלת יממא ע"ש וזהו מעמוד השחר [וזכו כוונת רס"י כמסנס סס ד"ס ר' יסודס ע"ס ודו"ק] וגם ברמב"ם לא נמצא לשון זה נץ החמה ורק הראב"ד ז"ל בס' בעה"נ כתב לשון זה בדינים אלו ודבריו כתבו הרא"ש והטור והש"ע בסי' זה סעי' ד' וסעי' ה' ולכן נלע"ד לומר דהראב"ד ז"ל סירכא דלשון המשנה נקיט והכוונה הוא על תחלת היום מעמוד השחר וכתבו לשון נץ החמה כמ"ש הרא"ש בפ"ק דברכות סי' ט' לעניין ק"ש וז"ל בלשון העולם נקרא לילה קודם הנץ ע"ש וגם תר"י כתבו שם וז"ל מפני שעיקר היום אינו אלא מהנץ וכו' ולדינא יש להחמיר בשני הצדדים:

כח עוד כתבו הטור והש"ע סעי' ה' אם רגילה לראות ראייה מקודם הנץ החמה עד אחר הנץ החמה אסורה בלילה וביום כשיעור הנמשך בו עכ"ל והטעם דבין דוודאי ראתה בסוף הלילה אולינן בתר תחלת הוסת ואמרינן שעיקר הוסת בלילה אלא שנמשך זמנו עוד במקצת היום ולכן אסורה גם באותו מקצת היום [ט"ז סק"ס] וכן אם **תגילה** לראות מקודם הלילה ונמשך גם כלילה אסורה כל היום וגם באותו מקצת הלילה כפי הזמן הנמשך בו (ט"ך סקט"ז ומ"ב לסתמיר טוד כפי מ"ם בסק"ז וכבר נתבנו בסעי' ב' דק יקר סס כסט"ז]:

כט עוד כתבו אם הוסת נמשך ב' או ג' ימים ששופעת או מולפת א"צ לפרוש אלא **עונה הראשונה** של הוסת וכיון שעברה העונה ולא ראתה מותרת עכ"ל ולא דמי להדין הקודם שאסורה גם בעונה השניה כפי השיעור הנמשך בו דהתם דבר מועט הוא והשיב בהוסת עצמו אבל בכאן א"א שתהיה ראייה אחת כל הב' והג' ימים אלא תוספת דמים הם וכיון שנסתלק עיקר הראייה נסתלק גם התוספת [ס"ג סקט"ז] ועוד דבאמת גם בדין הקודם הוא רק חומרא בעלמא כדמוכח מדברי הטור ע"ש ובאמת רבים מוברים גם שם דאין האיסור רק בלילה ורק הראב"ד החמיר בזה ולפי שזמן מועט הוא לא חיישינן לה משא"כ בכאן שהוא זמן מרובה מוקמינן אעיקרא דדינא [כנ"ל ומיומב גמנוס סט"ז בסק"ע דמנ"ל למלק בכך ע"ש]:

ל ודע שבדין זה שא"צ לחוש רק **להתחלת** הוסת אינו מוסכם מכל הפוסקים והטור כתב בשם הרמב"ן וז"ל וכ"כ הרמב"ן שחוששת לכל ימי משך הוסת שכל יום ויום וסת בפ"ע הוא ואפילו נעקר יום הראשון חוששת לשאר הימים עד שיעקרו כולם והר"ז הלוי כתב שא"צ לפרוש אלא עונה הראשונה של הוסת וכיון שעברה העונה ולא ראתה מותרת ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל עכ"ל וכן בש"ע כמ"ש שלא כדעת הרמב"ן ז"ל והכי קיי"ל:

לא ובזה מתורץ מהו שהרעישו גדולי האחרונים [ס"ג סק"ע וה"ל סק"ז] על הדין שנתבאר דכשנמשך הוסת כמה ימים א"צ לפרוש רק עונה הראשונה והא הטור כתב בסי' קפ"ט בשם הרמב"ן דהגם דמדינא אין אשה קובעת לה וסת בימי זיבה מ"מ האידנא קובעת משום דאנן לא בקיאינן בין ימי נדה לימי זיבה ובין דם טמא לדם טהור וכל נשי דידן כמועות הן וצריכה לחוש לכל דם ודם ממשך ימי הוסת וחיישינן שמא בראשון היה דם טהור או בימי זיבה והשני הוא דם טמא ובימי נדה וכן בשלישי וברביעי וצריכה לחוש לכל ימי הוסת וא"כ איך כתבו עתה לדינא שאין לחוש רק לתחלת הוסת זהו תורף קושיתם עיין שם:

לב אמנם אינו כן דזהו וודאי אמת דבזמה"ז אשה קובעת לוסת גם כ'ימי זיבתה מפני שהן כמועות אמנם זה שכתב הרמב"ן דצריכה לחוש לכל ימי הוסת אינו מטעם זה דהא אפילו למאן דס"ל אשה קובעת לה וסת בימי זיבתה מ"מ ממעיין פתוח לא קבעה כמבואר בגמ' וכיון שהיא רואה ב' או ג' ימים ששופעת או מולפת אין לך מעיין פתוח יותר מזה אלא דהרמב"ן לאו מטעם זה אומר כן אלא משום דהולך לשיטתו שצריך לחוש לכל זמן הוסת כמ"ש ואנן דלא קיי"ל כן ממילא דגם בדין זה א"צ לחוש לכל הימים ותדע לך שכן הוא שהרי נשי דידן כרובן כשמניע זמן הוסת הן רואות שלשה וארבעה וחמשה ימים

ימים מעט בכל יום וכולי עלמא נהיגי בפרישה סמוך ליסתה כשיעבור יום חוסת שוב נתרות לבעליהן ולדברי הגדולים היה לנו להמתין חמשה ימים לפעמים ולהרמב"ן באמת צריך להיות כן אך אנן לא נהגינן כן מפני דקיי"ל שא"צ לחוש רק להתחלת הוסת [פר"ח סקט"ז ולדקו דבריו ולתמ סמייכו סגדולים בזה ובסרבו בקושיות מפני שתלו זה בזה ומיומו כן ודו"ק]:

לג אם הגיעה ויסתה בימי עיבורה משהוכר עוברה והיינו ג' חדשים או בימי מניקתה שהם כ"ד חדשים משנולד הולד אפילו נתנה בנה למינקת או מת הולד א"צ לפרוש סמוך ליסתה ואפילו בתוך ויסתה מותרות בלא בדיקה דהן בחזקת מסולקות דמים אבל אם ראתה פעם אחת בימי עיבורה או בימי מניקתה חוששת וי"א דדווקא בג' פעמים ואינו עיקר אלא אפילו בפעם אחת חוששת כמו שיתבאר בסי' קפ"ט וכן הסכימו האחרונים ודע דבאה"ע סי' י"ב יש מחלוקת אר חדש העיבור הוי בכלל כ"ד חדש אם לאו ולכאורה גם כאן כן הוא וי"א דבכאן הכל מודים שאינו בכלל דכיון דהטעם שהיא מסולקת דמים בימי מניקותה משום דאיכריה מהפרקים עד כ"ד חדש כמ"ש חו"ל א"כ ביותר משיעור זה אינה מפורקת ומה שייך שנת העיבור לכאן [כרו"פ]:

לד שנו חכמים במשנה [לקמ"] ר"מ אומר אם היתה במחבא מחמת לסטים או ברכום [רמ"י] והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה מפני שחרדה מסלקת את הדמים וז"ל הטור האשה שהיתה נחבא במחבא מפני פחד והגיע וסתה חוששת ולו אפילו לא היה לה וסת קבוע עבר היום ולא בדקה מותרת מפני שחרדה מסלקת את הדמים ע"ל דכן דקדק מלשון המשנה דרק בדיעבד טהורה אבל לכתחלה צריכה בדיקה

ככל הנשים שצריכות בדיקה בשעת וסתן אפילו בוסת שאינו קבוע והקשו עליו דהא בגמ' [קי] מדמה מעוברת להיתה במחבא וא"כ למה במעוברת א"צ בדיקה לכתחלה ובכאן רק בדיעבד ותרצו דס"ל להטור דלא דמי דמעוברת היא בחזקת סילוק דמים לגמרי שהרי רואין שדמיהן מסולקין אבל במחבא לא ברי לן כולי האי שהרי חוזרין כמה נשים אע"ג דהוי במחבא לא שינו את הפקידם [כ"י ומ"ך סקכ"ח ועב"ח שכתב שסיים לסטור גירסת מהרי"ק ועע"ז סקי"ח שכתב דטעם סטור דשמא בשעת שמזקק לבעלה יעבור ספחד ע"ש וכבר נתקשו סתלמוים בדבריו ולדילי קשיא סח בסוף נדה מחלק בין פחדא לביעתותא וכן הוא בסוטה ד' ופחדא הוא זמן מרוך ולילך עיתום לזה]:

לה ואני תמה מאד על דברים אלה לומר ה פוך מסברת הש"ס דהש"ס מדמה להו ואנן נחלק ואי משום שיש שגם במחבא לא שינו את הפקידם אמנו גם מעוברות ליכא כן אל. שעל הרוב דיבורו ובעיקר קושיתם על הטור לא אבין שהרי באמת למדקדק בלשון הטור גם במעוברת ס"ל רק בדיעבד וז"ל שם מקודם ואם הגיע וסתה בימי עיבורה וכו' א"צ לפרוש סמוך ליסתה וכן לאחר הוסת מותרת אע"פ שלא בדקה עכ"ל הרי להדיא כתב לשון דיעבד ובגמ' שם שאומר אתרוייהו דלא בעי בדיקה היינו בדיעבד כלומר שאין הבדיקה מעכב כדמוכח מלשון המשנה וזהו דעת הטור וכמדומני שגם המנהג אצל הנשים כן שבודקות גם בימי עיבורן עד שמיחוקות בסילוק הוסת וכן בראשית ימי מיניקותן:

לו ויותר מזה אני מתפלא על הפוסקים שלא העירו שברמב"ם לא נמצא כלל דין זה לא דין דהיתה במחבא ולא דין דמעוברת ומניקה שא"צ בדיקה בשעת הוסת וברור הוא שטעמו דאין הלכה כר"מ כמ"ש בפי' המשנה וכ"כ הרע"ב ע"ש וכיון דבגמ' למדו דין מעוברת ממחבא ממילא דגם בזה אין הלכה כמותו ולפ"ז לדעתו בולן צריכות בדיקה לעת ויסתן:

לז ודעת חרשב"א הוא היפך ממש מדעת הרמב"ם דאיהו ס"ל דהא דלר"מ צריכה בדיקה לכתחלה זהו מפני דס"ל וסתות דאוריתא כדאיתא בגמ [עז] אבל לדידן דס"ל וסתות דרבנן גם לבתחלה א"צ בדיקה וס"ל דהלכה כר"מ מדשקלי וטרי אמוראי אליביה וגם לא מצינו בהדיא במשנה מי שחולק עליו מפורש ע"ש וזהו דעת רבינו הב"י בסעי' ח' שכתב היתה נחבית במחבא מפני פחד והגיע שעת וסתה אינה חוששת לו עכ"ל ואפילו לכתחלה כמ"ש בספרו הגדול ורבינו הרמ"א כתב וי"א דווקא אם עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה טהורה בלי בדיקה אבל לכתחלה צריכה בדיקה עכ"ל וזהו דעת הטור ותמיהני למה לא ביארו דזהו רק בפחד הנמשך אבל בפחד פתאומי אדרבא מביא לידי ראייה כמו שדרשו חו"ל במגילה [עו] על ותתחלחל המלכה מלמד שפירסה נדה ופריך מחרדה ומתרץ ביעתותא מרפיא ע"ש [ודע דבעל עין משפט ליין דין לחדש ומשובות בחמב"ם ושנה בזה דחדש לא נמלא כלל ומשובות כתב רק לעניין דדיין שעתן ולטסרות וציקרו בס' מסכת ומובא פ"ד ולא לעניין בדיקה בשעת וסתן וכן סתליין בס"ע ליין על דברי סרמ"ח]:

לח שארי כל הנשים שאינן מעוברות ומניקות ואינן זקנות ולא במחבא חייבות לבדוק בהגיע זמן וסתן והבדיקה הוא בחורין ובסדקין [סז"ל] ומ"מ אם עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה טהורה דקיי"ל וסתות דרבנן ומ"מ י"א שאסורה לבעלה עד שתבדוק אח"כ וכן משמע להדיא בגמ' [עז] דחכמים ס"ל ותיבדק ע"ש אך זהו ביש לה וסת קבוע או יום ל' בסתם נשים אע"פ שאינו קבוע והכי נהוג אבל באשה שידוע שאין לה וסת קבוע לכתחלה צריכה בדיקה בעת וסתה כפי דרך וסתה שאינו קבוע אבל אם עבר הזמן ולא בדקה וגם הרגישה א"צ בדיקה אף לכתחלה בין שיש

אינו קבוע [פ"ו בשם הרמב"ם] ודע שיש מחמירים לומר באשה שיש לה וסת קבוע ועבר הזמן ולא בדקה טמאה אא"כ בדקה מיד לאחר זמן וסתה אבל אח"כ אף אם בדקה ונמצאת טהורה הרי היא טמאה ואינו עיקר אלא אפילו אחר זמן מרובה אם בדקה ונמצאת טהורה הרי היא טהורה [ב"ח סקכ"ג וכן מסקנת רוב פוסקים עכ"י] ודבר פשוט הוא שאם יש לה שעה קבוע לוסתה שא"צ בדיקה רק אותה שעה ואע"ג דהפרישה היא כל העונה מ"מ הבדיקה הוא רק באותה שעה אמנם אם אין לה שעה קבוע בעונה זו צריכה בדיקה כל העונה והיינו להשים מוך דחוק באותו מקום כל משך העונה ולראות אח"כ אם יש עליו דם וכן אם דרכה לשנות ב' וג' ימים צריכה להשים מוך דחוק כל אותו הזמן [מ"ד סק"מ] וכל זה לכתחלה במ"ש:

לט אם בדקה עצמה בשעת וסתה ונאבד העד ולא ראתה בו הרי היא טמאה ואמרינן שראתה על העד בהרגשה ואף שאומרת שלא הרגישה אמרינן שסברה שהרגשת עד הוא [סס] וכ"ש אם השליכה העד בלא ראייה או פשעה בו בהשלכתו שאסורה [סס] וכ"ש אם וסתה תלוי במקרי הנוף והיו לה המקרים בשעת וסתה אף שבדקה ומצאה טהורה שהיא טמאה דבוודאי נפל הדם לארץ וכן אם הטילה מי רגלים בשעת וסתה י"ל ג"כ דהרגישה וסברה שזהו הרגשת מי רגלים וא"כ טמאה אף שבדקה ומצאה טהורה ומ"מ לא נראה לומר כן שהרי אין דרך דם המקור לבא עם המי רגלים במ"ש בסי' קצ"א ולכן אם בדקה אח"כ ומצאה טהורה הרי היא טהורה:

מ ודע דאע"ג דאמרינן כשעבר זמן הוסת ולא בדקה ולא הרגישה טהורה מ"מ לעניין עקירת הוסת לא אמרינן כן כלומר אם היה כן ג' פעמים שהגיע זמן הוסת ולא בדקה ולא הרגישה אין הוסת נעקר בכך אא"כ בדקה בזמן וסתה או תיכף אחר זמן וסתה כפי השיעור שיתבאר בסי' ק"ץ לעניין נשים שתולות זו בזו ע"ש [סס] דלעניין עקירת הוסת לא סבינן על מה שלא הרגישה [עח"ד סק"י שכתב דלפ"ז כשג' פעמים לא בדקה ולא הרגישה וכפעם ד' בדקה והרגישה מלטרפין הרגישות לקבועת וסת ע"ש וע"ע לקמן בלטרפן לקבועת סת הני ג"פ מחזקינן לה למסורת ומכי דלא נעקר הוסת בכך ת"מ הפסק מיהו טוי ולכו ים לסחמיר וזו"ק]:

מא איתא ביבמות [סב:] חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך וכו' א"ר יוסף לא נצרכה אלא בסמוך לוסתה ובמה וכו' עונה וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מיתרידי ופירש"י דהך פקידה הוא בתשמיש שהתירו חכמים גם בסמוך לוסתה דקיי"ל וסתות דרבנן והתוס' חולקים בזה דאפילו אי דרבנן לגמרי יתירו ולכן פי"ת דוקא רק ריצוי דברים ושארי מיני חיבות אבל בתשמיש ממש אפור ואם הולך לדבר מצוה א"צ גם לזה העוסק במצוה פטור מן המצוה ועוד דשמא יאריך עמה בריצויים ויתבטל מן המצוה ובמור הביא שתי הדיעות ורבינו הב"י בסעי' י' מסתם לה סתומי ורבינו הרמ"א משמע מדבריו דהעיקר כדעת רש"י והמחמיר כר"ת תבא עליו ברכה ע"ש:

מב והרמב"ם ני"ל דס"ל כר"ת דהנה ברמב"ם לא נמצא דין זה בשום מקום ואין מדרכו להשמיט גמ' מפורשת וגם הוא סובר דוסתות דרבנן כמ"ש בפ"ח וא"כ למה השמיט דין זה אלא וודאי דס"ל כר"ת וזה נכנס בכלל הדינים שצריך לבבד את אשתו וכבר כתב בכלל דין זה בפי"ד מאישות ע"ש ולבד זה יש שפירשו פי' אחר לגמרי וה"פ חייב אדם וכו' א"ר יוסף לא נצרכה אלא בסמוך לוסתה כלומר לוסת טבילתה שהוא מחוייב להמתין אם איננה טהורה עד שתטהר וכמה ימתין על טבילתה עונה ולדבר מצוה א"צ להמתין דשמא בתוך כך תתקלקל המצוה [עמק"י סס] ובאמת לפירש"י ור"ת לא אבין מה ששאל וכמה בסמוך לוסתה אמו לא ידענו דעונה מקרי בסמוך לוסתה ואין עניין זה שייך לשם ועוד דאם הכוונה על התשמיש או על הריצוי למה ניחוש שיטריד בזה והתקלקל המצוה אבל לפי' זה א"ש בין שצריך להמתין זמן מה בוודאי יש חשש בזה כמובן [עמ"ך סקכ"ט וע"ע]:

מג ודע שגדול אחד התיר לילך אשה לטבילת מצוה בסמוך לוסתה בשלא היתה יכולה מקודם ליטהר וכבר חלקו עליו גדולי עולם וחלילה להתיר בזה ויש מי שאומר שעל כל זה תלך למקוה למען יהיה ביכולתו להתקרב אליה בשארי מיני חיבה וגם זה חלילה לעשות כי בוודאי לא ישלוט ביצרו ויעבור איסור דרבנן ולכמה פוסקים הוה איסור תורה כמ"ש בסעי' ז' ע"ש [עכ"י סל"ג ומגו"י וסס"מ ומס"ל וסיעב"ן חלקו עליו עפ"ת סקכ"ב]:

מד כתב רבינו הב"י בסעי' י"א אשה שיש לה וסת לימים לבד והגיע שעת וסתה אסור לבא עליה עד ששאלנה ואם אין לה וסת יום ל' לראייתה הוי כהגיע שעת וסתה ואם שהתה אחר וסת שיעור שתספור ותטבול בא עליה וא"צ לשאול עכ"ל והמוהה מאד למה השמיט מה שכתב הטור דבא עליה בין ערה בין ישנה ואף כשבא מן הדרך ע"ש דכן הוא בגמ' [טוי] וכן הוא ברמב"ם פ"ד ע"ש והטור הוסיף עוד בין קטנה בין גדולה בלומר קטנה לאו דווקא אלא רבה בשנים ולא אמרינן שבושה מלטבול וגם זה בגמ' שם ועל הרמב"ם ל"ק מפני שהוא לא כתב כלל דין זה דבשהתה זמן שהספור והטבול א"צ לשאול וטעמו יתבאר לפנינו אבל על רבינו הב"י קשה:

כה ונ"ל דלפן השמיט זה שהולך לשיטתו בספרו הגדול דזה שאמרו בין ערה בין ישנה זהו סדין נדה אבל בלא"ה אסור לבא כשהיא ישנה עד שיעורר אותה וכמ"ש בא"ח סי' ר"ס ולא ס"ל מה שהרצו התוס' שם דמיירא בנים ולא נים תיר ולא תיר ע"ש וכיון שכן ממילא דלא הוצרך לבאר דין זה דאין חילוק בין היה בביתו לבא מן הדרך דעיקר רבותא בבא מן הדרך הוא לעניין ישנה שלא ידע מה נעשה בה ועכ"ז מותר אבל בנעורה אין שום רבותא כמובן שהרי ביכולתה להגיד לו ועיקר החיתר משמיענו שא"צ לשאול אצלה וא"כ כיון שהיא נעורה אין חילוק כמ"ש וזה שהשמיט קטנה נ"ל משום דתפיס בזה פיר"ח ור"ת שבתוס' שם דאין הכוונה על ילדה אלא על יולדת ע"ש וזה א"צ לבאר דכל עיקר דין זה לא מיירא אלא כשהניחה טהורה אבל כשהניחה טמאה בכל עניין אסור לו לבא עליה בלא שאלה אף אם עברו הימים שהיה ביכולתה לטבול [וכ"כ סג"מ וסטו"ע כתבו דין זה בר"ס קפ"ס ע"ס]:

כו ופשוט הוא דזה שכתב והגיע שעת וסתה וכו' אין הכוונה על שעת וסתה ממש דבזה לא מהני שאלה שהרי אפילו סמוך לוסתה אסור אלא ה"פ שעבר שעת וסתה והיא ערה ושוכבת אצלו או בא אליה והייתי אומר מדאינה אומרת לו כלום מסתמא בדקה ונמצאת טהורה אלא אין סומכין על זה ומחוייב לישאול ממנה אם טהורה היא והיא משיבה טהורה אני ומסתמא בדקה א"ע ונראה דטוב יותר שישאל ממנה אם בדקה בשעת וסתה או עכ"פ לאחר זמן וסתה ודע דמשמע מדבריו דזהו דווקא קבוע או בסתם ל' יום אבל אם יש לה וסת שאינו קבוע ועבר זמן הוסת שאינו קבוע ומותרת לו בשלא הרגישה אף בלא בדיקה כמ"ש בסעי' ל"ח וממילא דא"צ לשאול ממנה אם טהורה היא כששותקת בשכבה אצלו והיא ערה אבל בישנה פשיטא שאסור כשלא עברו הימים שיכולה להטהר דהא עיקר ההיתר הוא דבוסת שאינו קבוע סומכין על מה שלא הרגישה וא"צ בדיקה וכשהיא ישנה מנא ידע שלא הרגישה [וכ"כ ספר"ל סק"ל] וכ"ש בלא הגיע זמן וסתה או בסתם אשה קודם ל' יום שא"צ שום שאלה בין ערה בין ישנה ולכן כתבו והגיע זמן וסתה [עסי"ך סק"ל]:

כז ודע שהרמב"ם בפ"ד דין ט' כתב וז"ל כל הנשים שיש להן וסת בחזקת טהרה לבעליהן עד שתאמר לו טמאה אני או עד שתוחזק נדה בשכנותיה הלך בעלה למדינה אחרת והניחה טהורה כשיבא א"צ לשאול לה אפילו מצאה ישנה ה"ז מותר לבא עליה שלא בעונת וסתה ואינו חושש שמא נדה היא ואם הניחה נדה אסורה לו עד שתאמר לו טהורה אני עכ"ל ולא כתב מה שאמרו בגמ' דאם עברו ימים שביכולתה לטבול ולהטהר א"צ שאלה כשהניחה טהורה אף כשהגיע וסתה כבר והוא לא התיר דק כשבא שלא בעונת וסתה כלומר כשעדיין לא הגיע זמן וסתה והמניד משנה פי' דכוונתו דרק שלא בעונת וסתה מותרת בין קודם הוסת ובין לאחר הוסת אפילו לא עברו עדיין הימים שיכולה להטהר וכמאן דס"ל כן בגמ' שם משום דקיי"ל וסתות דרבנן וכבר תמה עליו הכ"מ שם דאיך אפשר לומר כן והא קיי"ל דאסור סמוך לוסתה אפילו אי וסתות דרבנן וכ"ש בשעת וסתה וא"כ איך אפשר להתיר בלא שאלה אחר זמן הוסת כשהיא ישנה ונימא דילמא באמת הרגישה והוא ז"ל פי' דבאמת כוונת הרמב"ם כן הוא דווקא כשעברו הימים שביכולתה להטהר ע"ש ופירושו יותר תמוה דא"כ ה"ל לפרש כמו שפירשו בגמ' החידוש הזה ועוד שהרי כתב מפורש שלא בעונת וסתה ומשמע להדיא רק שלא בשעת הוסת או קודם או גם אח"כ כדברי המ"מ אבל לא אחר ימים רבים שתהא ביכולתה לטבול דווקא ודבריו צ"ע:

כח ולענ"ד נראה ברור דאדרבא הרמב"ם מחמיר בזה דאם רק הגיע זמן וסתה אסור בלא שאלה אפילו כשביכולתה להטהר והוא מפרש דבזה יש מחלוקת בגמ' ופסק כהמחמיר דז"ל הש"ס שם אמר ר"ל משום ר"י נשיאה והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה וכו' ואח"כ לקמן איתא שם א"ר שמואל משמיה דר' יוחנן אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה דוודאי טבלה וא"צ לשואלה [רס"ג] ופ"ל דר"י פליג על ר"ל דר"ל אומר דווקא כשבא ומצאה בתוך ימי עונתה כלומר כשלא הגיע עדיין שעת וסתה אבל בהגיע זמן וסתה אסור בכל ענין ואע"ג דקיי"ל כר"י לגבי ר"ל מ"מ הכא כיון דלאו דידיה אומר ר"ל אלא משמיה דר' יהודה נשיאה אין הלכה כר' יוחנן:

כט ועוד נ"ל טעם אחר כדברי הרמב"ם והוא העיקר גם לדינא דהנה בגמ' אמרו בטעמו של ר"י שאמרינן דוודאי טבלה משום ס"ס שמא לא ראתה ואת"ל ראתה שמא טבלה ע"ש והקשו הגדולים הא קיי"ל בס"ס דכל היכא דאיכא לברורי מבררינן וא"כ למה לא יברר ע"פ שאלת פיה [תנ"י ר"ס קפ"ס] ויש מי שתירץ מטעם חוקה שהניחה בחוקת טהורה [סס] וא"א לומר כן דבהגיע שעת וסתה נתבטלה חוקת טהרתה ואדרבא היא בחזקת איסור כמ"ש בסעיף ז' ויש מי שתירץ משום דהוה ספק דרבנן ובס"ס אזלינן לקולא [כנו"פ] וגם זה אינו ברור דכיון דההשש שמא ראתה בשעת וסתה והוי בספק דאוריתא [פר"ל סקל"ל] ויש מי שתירץ דבאמת דבינו הרמ"א פסק בסי' ק"י בס"ס דא"צ לברר ע"ש בסעי' ט' ואף למי שחולק בזה כמ"ש בס' ק"י סעי' צ"א ע"ש מ"מ כשיש טירחא בהבירור

וודאי רא"צ לברר והכא איכא טירחא להקיצה [סס] ואינו מובן לקרא זה בשם טירחא ועוד דהא משמע דא"צ לשאול כלל אפילו כשהיא ערה:

ג אמנם אני שואל שאלה אחרת שהרי אנו רואים מעשים בכל יום בכל תפוצות ישראל כשהבעל בדרך אין האשה הולכת לטבילה ואיך אומר הש"ס דשמא טבלה הא אנן סהדי שאין הנשים נוהגות כן ולדברי הטור והש"ע נוכרח לומר דכשמצפת על ביאתו טובלת גם קודם שבא מן הדרך ואפשר שגם עתה המנהג כן אבל הרמב"ם מפרש דר' יוחנן לא אמר דין זה רק בזמנם כשעסקו בטהרות ואז היו טובלות גם שלא בפני הבעל משום טהרות וכן למאן דס"ל טבילה בזמנה מצוה יש לנהוג כן אבל בזמה"ז דליכא טהרות ואנן קיי"ל דטבילה בזמנה לאו מצוה פשיטא שגם ר"י מודה שאסור בלא שאלה:

נא וראיה ברורה לזה מירושלמי פ"ב דנדה [ס"ק] דאיתא שם ג"כ דין זה דר' יוחנן דמחשב ימי וסתה ע"ש ואומר על זה הירושלמי א"ר חנינא זאת אומרת שאסור לאשה לשהות בטומאתה עכ"ל כלומר דאע"ג דאין בעלה בביתו צריכה לטבול כשהיטהרה וזהו וודאי או מפני טהרות או מפני שטבילה בזמנה מצוה ולכן יפה עשה הרמב"ם שהשמיט דין זה דבזמנינו אינה מובלת וא"צ לטבול כשאינו בעיר וברור הוא בס"ד שכן המרדכי פ"ב דשבועות [סי' תמ"ג] מביא זה הירושלמי ומפרש לה משום דטבילה בזמנה מצוה ע"ש וכ"כ הטור ריש סי' קצ"ז ע"ש וממילא דלדידן אסור בלא שאלה ותמיהני על רבותינו שלא העירו דבר בזה וצ"ע:

נב עוד כתב רבינו הב"י בסעי' י"ב היה לה וסת לימים ולוסת מוסתות הגוף קפיצה וכיוצא בה כיון שוסתה הלוי במעשה אימור לא קפצה ולא ראתה אבל חוששת לעונה בינונית שה"א ל' יום עכ"ל ואין כוונתו לכל מין וסת מוסתות הגוף כמו פיהוק ועיטוש וכיוצא בזה דוודאי בכה"ג חוששת רק לזמן הוסת ולא לעונה בינונית דכן יתבאר בסי' קפ"ט [ס"ק סקל"ב] אלא כוונתו ג"כ לוסת התלוי במעשה כגון אכלה שום ה"אתה פלפלין וראתה דאימור לא אכלה ולא ראתה [מ"י וכרו"פ וס"ע] וכן אפילו בוסתות הגוף שלא ע"י מעשה אם אין הוסת קבוע ליום פלוני כמו בר"ח תפהק ותראה ויש כמה ר"ח שלא פיהקה ולא ראתה וכן כמה ימים שלא בר"ח שפיהקה ולא ראתה אלא וסתה הוא באופן זה שבכל עת שתפהק בר"ח תראה דוודאי בוסת בזה אינה צריכה לחוש לר"ח שהרי כמה ר"ח שלא פיהקה ולא ראתה ולכן צריכה לחוש לעונה בינונית [מ"ד סקע"ן] ובכל אלו א"צ שישאלנה אפילו לא שהתה שיעור שתספור ותטבול [ס"ק סקל"ג] ואפילו היא ערה דכ"כ הרשב"א בתה"ב ע"ש ולא דמי למ"ש בסעי' מ"ו דבערה צריך לשאול אפילו בוסת שאינו קבוע דכאן דתלוי גם בוסת הגוף עדיף טפי דשמא לא קפצה כלל וא"צ לחוש רק לעונה בינונית שהוא ל' יום ואז אמור לו לבא עליה אחר העונה בינונית עד שישאלנה [טע"ק סקל"ד שכתב לו שסתם שיעור שיכולה לספור ולטבול עכ"ל וזהו סכל לדעת סמור וסס"ע ולא לדעת סרמב"ם שכתבנו בסעי' מ"ע]

סימן קפה נאמנות בנדה ואם אמרה טמאה אני ונטמאה בשעת מעשה מה יעשה. ובו ל"ג סעיפים.

א התורה האמינה לכל אשה הישראלית על נדותה ועל טהרתה וכך דרשו חז"ל בכתובות [עב.] מניין לנדה שספורת לעצמה שנאמר וספרה לה לה לעצמה כלומר שאינה צריכה עדים בזה וזהו לפי הדינים שנתבארו בסי' קכ"ז בעניין נאמנות באיסורים דדבר שאין בו לא חזקת איסור ולא חזקת היתר כגון חתיכה ספק של חלב ספק של שומן נאמן עד אחד ודבר דאתחזק איסורא נאמן במה שבידו ע"ש וה"ג כן הוא דאע"ג דהיא טמאה מ"מ לא מקרי אתחזק איסורא כיון דדרך הדמים להפסק ואחר שבעה ימי נדה תטהר והוי כחתיכה ספק חלב כפק שומן ואע"ג דבלא מקוה היא תמיד באיסורה והוי אתחזק איסורא אך זהו בידה לטבול [וזסו כוונת סתוס' ריש ניטין ד"ס עד אחד וכניחור סמרס"ל סס וכן מפורס בסי' סרס"ב"ל סס ולפ"ז ל"ל דכל דיוס שבסי' קכ"ז ולפיכן מכדס ותע"ג דבר"פ סתסס רבס למריכן דעבס דבידו סוא דווקא בשלו ולא בשל לחבריס ע"ס וליך נחמנת על סבעל לך סבעל כנופס דלסטרס תלוי בס סוי כשלו ע"ס ודו"ק]:

ב ולפ"ז היה נראה דאשה אם זינתה אף בשהיתה פנויה ובוודאי היתה נדה לפי שנותיה ופשיטא שלא טבלה וא"כ היא חשודה על איסור נדה וקיי"ל דהחשוד על הדבר שוב אינו נאמן בזה כמ"ש בסי' קי"ט וא"כ פנויה זו כשתנשא לבעל איך נאמנת על טהרת נדותה ואם תאמר שבאמת אינה נאמנת הרי מעשים בכל יום שהן נוהגות בכל נשי ישראל שבעולם מאמינים להן ולא נמצא דין זה בשום מקום שנשים כאלה צריכות ערים על טהרתן וצ"ל הטעם דכיון

שיכולות לטהר והמקוה לפניהם לא שבקת התירא ואכלה איסורא אך יש לשאול דשמא יצרה תקפה לטבול קודם ספירת ז' נקיים וי"ל כיון דספירת ז' נקיים הם מחומרא שהנהיגו בנות ישראל ולא מעיקר הדין לא חיישינן לה ושניחוש שיצרה תוקפה בתוך ז' ימי נדתה הא וודאי לא חיישינן לה שהבעל בוודאי ירגיש בזה וגם תחשוש שמא ימצא הבעל דם בער שלו דכל שבעת הימים חוששת לראיית דם ואין לשאול דאיך נסמוך על מה שיכולות לטהר דא"כ למה לא טיהרה עצמה בזונתה כשהיתה פנויה דזו אינה שאלה שהיתה בושה מלטבול ולא כן עתה שנשאת [עמ"ד סק"ח]:

ג אבל אם הכשילה פעם אחת את בעלה באיסור נדה ג"ל ברור דשוב אינה נאמנת ומחוייב הבעל להעמיד לה עדים או שיוודע בעצמו שהלכה למקוה אחרי הימים הראוים לה כפי שיעור וסתה ולאו דווקא עדים כשרים דזה א"א אלא אשה אחת שתראה בעה"ט שתטהר עצמה דאין לנו רק להסיר ממנה הנאמנות עד שתשוב בתשובה שלימה בלי הערמה ואז תשוב לנאמנותה ודבר זה תלוי בראיית עיני הבעל [ע"ש בח"ד סכתב ג"כ דמס סכשלתו שוב לוקס בלמכת] ודע דבדור הזה בעוה"ר הרבה יש להבעל להשגיח על טהרת אשתו כפי השמועות ששמענו לדאבון לבבינו שרבתה המינות בין הנשים קלי הדעת ולכן מי שיראת ד' נגע בלבו ישגיח היטב על זה:

ד בסי' הקודם נתבאר דכשהיה הבעל בדרך ובא מן הדרך כשהניחה טהורה אם יש זמן שהיתה יכולה לטהר אחרי ימי טומאתה מיתר לו לבא עליה בלא שאלה לדעת המג"א והש"ע והוא כשהניחה בחזקת טהורה אבל כשהניחה טמאה אפילו עברו ימים רבים אסור לו לבא עליה עד שתאמר לו טבלתי דהטומאה הוי וודאי והטהרה ספק ואין ספק מוציא מידי וודאי ויראה לי דלאו דווקא באומרת בפיה טבלתי אלא אפילו היא עושה דבר שמרמזת לו טבילתה כגון שנותנת לו חפץ מידה לידו דכשהיא טמאה אסור לעשות כן בסי' קצ"ה ג"כ מותר לו לבא עליה וראיתי מי שאומר דהאמירה מעכבת דאפילו באה ושובבת אצלו לא מהני [מ"ד סק"ס] ולא ידעתי למה אטו האמירה מעכבת הלא העיקר רק לדעת אם נטהרה וכשהיא מרמזת לו דיו דכמדומני שבנות ישראל בושות לומר בפיהן טבלתי [ע"ש סכתב סכן מוכח מתוס' ולח כיתר מהיכ מקוס וגרסכ כוונתו מתוס' יח: ד"ס תניח סכתב דסכיתה בחזקת טמאה לפילו ערס טמאה עד סתאמר טסורה לחי עכ"ל ואין סוס דלוס מזה דוודאי סוג לאסור לו לקרוב אליה לף כשהיא ערס דאין לסמוך על סתיקתה בוודאי טמאה אבל כשהיא מתחלת לעשות דבר סיתן מעכירתה אין לחיירתה מעכב כנלע"ד]:

ה וראיה לזה דהנה יש מי שהקשה על עיקר דין זה דלמה לנו כלל אמירתה כשהיא ערה ולמה לא נסמוך כיון שהוא בא אצלה ואינה אומרת לו כלום מסתמא היא טהורה כמ"ש רבינו הרמ"א בסי' א' סעיף ג' דמי שדרכו להתעלף ושחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי נאמן וכתבו שם המפרשים [ס"ך ופר"ח וכרו"ס] דאפילו אינו אומר כלום כשר שאלו שהה או דרס היה אומר שהיא טרפה ע"ש וא"כ גם כאן נאמר כן שאלו היתה ערוין טמאה היתה מגדת לו [פר"ר סק"ס] ובאמת אין דמיון זל"ז דהתם הא עושה מעשה להדיא להוציא הבהמה מחזקת איסור ששוחטה אלא שחוששין שמא היה איזה קלקול במעשהו ולכן סומכין על שתיקתו אבל הבא הרי הניחה בחזקת טמאה ואיך אפשר להוציאה מחזקה זו בלא שום דיבור או בלא שום מעשה מצדה וכל ענייני החזקות כן הוא שצריך איזה מעשה להוציא מחזקת איסור ולא לסמוך על העדר דיבור או העדר מעשה מיהו עכ"פ זה שכתבנו שא"צ דווקא אמירתה וודאי יש ראיה משם ועדיף מינה כמובן:

ו ובדין זה דכשהיא בחזקת טמאה אסורה לו עד שתאמר טבלתי כתב רבינו הרמ"א דמאחר שעברו ימים שאפשר לה למנות ולטבול נאמנת אפילו רואה בגדיה מלוכלכים בדם נאמנת לומר בשוק טבחים עברתי או נתעסקתי בצפור וכדומה לזה עכ"ל וכתבו דקמ"ל דדווקא אם יודע בוודאי שעדיין לא עברו הימים אינה נאמנת אבל אם אינו יודע אם עברו אם לא עברו נאמנת [ס"ך סק"ס] ואין שום רבותא גם בזה דהא התורה האמינתה אלא דקמ"ל דאף אם דרכה תמיד ללבוש לבנים בו' לראייתה ועכשיו אומרת שלבשה בה' לראייתה מ"מ נאמנת כיון דאפשר בכך [ט"ז סק"ס]:

ז ועוד נראה לומר פשוט דזה גופה קמ"ל אפילו רואה בגדיה מלוכלכות בדם ולקמן יתבאר דבלובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה דזהו חזקה לטומאה וא"כ כ"ש כשלהדיא מלוכלכות בדם שאינה נאמנת ולזה קמ"ל דמ"מ נאמנת וצ"ל דזהו ג"כ כוונת הטור שכתב ומ"מ בשאומרת לו טבלתי נאמנת ע"ש ואיזה רבותא יש בזה אלא כוונתו גם בכה"ג דכן הוא להדיא ברא"ש פ' המדיר ע"ש ומיהו צ"ל דהבגדים אינם מהמיוחדים לימי נדותה דבכה"ג לא היתה נאמנת אלא הבגדים הם סתם בגדים אלא שמלוכלכים בדם ולכן נאמנת לומר בשוק של טבחים וכו' [ועפ"ח]:

ח איתא בכתובות [עני'] הוחזקה נדה בשבנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה ופירש"י הוחזקה שראוה לובשת בגדי נדותה ולבעלה אומרת טהורה אני ושימשה בעלה לוקה אם התרו בו עכ"ל דהיא אינה חייבת מלקות כיון שאומרת ברי לי שטהורה אני אבל בעלה חייב אפילו אומרת לו טהורה כיון

שהוא

שהוא נגד החוקה דמלקין על החוקות והוא אין ביכולתי לידע ברור רק על פיה אינה נאמנת נגד החוקה וזהו רק נגדו אבל היא כשאומרת אני יודע בבירור שטהורה אני פשוטה ממלקות (הרמ"ח בתשו' סי' כ' סקנה זס ע"ס ולפת"ס ל"ק כלל ודו"ק) [עפ"י כמובות כב: ד"ה סבא] :

ט עיד אמרו שם (כב:) אמרה לבעלה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני אינה נאמנת ואם הוא תוך כדי דיבור נאמנת דכל האמירות יכול האדם לחזור בו הכ"ד ואפילו לאחר כדי דיבור אם נתנה אמתלא לדבריה למה אמרה מקודם טמאה אני אמרו חו"ל שם שנאמנת והאמתלאות רבים הם כגון שאומרת מפני שלא היה בה כח או שתבעה בפני קרובתו או שאומרת שכן נדמה לי ועכשיו בדקתי ומצאתי שמכח מכה או חבורה בא אלי הדם וכיוצא באלו נאמנת ויראה לי שכל האמתלאות אינן אלא כשתבעה וכן משמע בגמ' שם [בתך דשמואל ע"ס בתוס'] דבלא תביעה מי הבריחה לומר טמאה אני אם לא היה הדבר ברור אצלה מיהו מדברי הטור לא משמע כן מדהקשה למה בהחוקה נדה לא מהני אמתלא והפוסקים כתבו לחלק בזה כמו שיתבאר והתם הא מיירא בלא תביעה וכן משמע מכמה אמתלאות שבש"ס דגם בלא תביעה מהני אמתלא וכן משמע לעיל בסי' א' לגבי שוחט ע"ש בסעי' ס"א :

י ודע שיש מהגרולים שהסתפק אם מהני אמתלא זו שאומרת משטה הייתי בך כמו בממון בח"מ סי' פ"א [קלס"ח סס] ולי נראה דוודאי לא מהני דלבר שאין נראה כלל בזה טענת השטאה כמובן הלא קי"ל שם דטענת השטאה לא מהני רק כשהלה תובעו ואומר לו כדרך שהשטית בי לתבוע חנם כן אני הורתיך לך חנם ובכאן לא שייך לומר כן כשתבעה שהרי יכול לתובעה ואי בלא תביעה הלא לא אמרינן טענת השטאה ואף כשאומרת שאמרתי זה דרך שחוק והיתול כדרך הנשים הלא ניכר האמירה באופן זה ולכן אם הבעל הרגיש שאמרה זה בשחוק והיתול וודאי אינו כלום אבל אם אמרה שלא בדרך שחוק וודאי דאינה נאמנת לומר משטה הייתי בך :

יא וכתב רבינו הרמ"א ומ"מ מי שרוצה להחמיר על עצמו שלא להאמין לה מדת חסידות הוא עכ"ל כלומר ולא אמרינן שהוא חסיד שומה כיון שנותנת אמתלא לדבריה דאינו כן שהרי מצינו בגמ' ששמואל לא רצה לקבל האמתלא מאשתו והצריכה פרישה וטבילה ועוד ני"ל דקמ"ל דאפילו הגיע שעת עונתה שהוא מחוייב לקיים ומדינא כיון שנאמנת באמתלא הייתי אומר שמחוייב לקיים מצות עונה קמ"ל דלא ואדרבא מדת חסידות הוא :

יב עוד כתב אבל מדינא נאמנת אפילו בשתיקה אח"כ רק שהיא באה ושובבת אצל בעלה והוא יודע ומכיר שמה שאמרה תחלה טמאה אני עשתה מחמת קטטה שהיה לו עמה וכדומה לזה עכ"ל וי"א דמ"מ חייב הבעל לשאול אותה הרי אמרת טמאה את וצריך להוציא האמתלא מפיה [כ"ם] וי"א דגם רבינו הרמ"א סובר כן [ס"ך סק"ד] ולא משמע כן [מג"י] דא"כ מהו זה שאמר דנאמנת אפילו בשתיקה הא אין כאן שתיקה רק שאפשר לומר דנהי דמצד הדין אינו מחוייב מ"מ כל היכא דאיכא לברורי מבררינן [וכ"ל שזהו כוונת סס"ך] ועיר נ"ל דאם הבעל הכיר מקודם בשעה שאמרה טמאה אני שזהו מפני הכעס והרוגז נהי שאסור לו לבא עליה בלי אמתלא מ"מ די כשהיא בא ושובבת אצלו וזהו כוונת רבינו הרמ"א שבתב והוא יודע ומכיר וכו' כלומר שגם מתחלה הכיר כן אבל אם מתחלה לא הבין שאמרה זה מפני הכעס אלא שעתה כשבאה אצלו הכיר כן צריך להוציא האמתלא מפיה [ולפ"ז לפסק לומר דלא פליג סכ"ם על סרמ"ח ודו"ק] :

יג ודווקא באומרת טמאה מהני אמתלא אבל אם לבשה בגדים המיוחדים לימי נדותה ואח"כ אמרה טהורה אני אע"פ שנתנה אמתלא לדבריה אינה נאמנת והטור תמה על זה מה בין ול"ז אך הרשב"א והר"ן כתבו דחילוק גדול ביניהם דמשום בושת או אונס יכול להיות שהאמר טמאה אני אבל לעשות מעשה מפני זה ללבוש בגדי נדותה אינה נאמנת באמתלא ויש מי שהירץ דהתם ע"י בגדי נדה החוקה נדה בשבנותיה א"כ על מה סמכה בהאמתלה הא השבנות לא יוודעו מהאמתלא משא"כ באומרת לבעלה טמאה אני סמכה על מה שתגיד לו האמתלא אח"כ [מסר"ל מפרלנג] ומזה יש מי שאומר דאם אמרה טמאה אני גם בפני אחרים ששמעו זה לא מהני אמתלא [ט"ז סק"ג] ויש חולקים בזה דבאמירה בעלמא לא חיישינן לה [מג"י וכרו"פ] :

יד ואע"ג דבסי' א' בשוחט שעשה סימן בראש הכבש נתבאר דמהני אמתלא גם בעשית מעשה שאני התם שלא היה ביכולתו לעשות בעניין אחר אבל הכא למה היה לה לעשות מעשה היה לה לומר טמאה אני ומדהוסיפה במעשה לכן לא מהני אמתלא [ס"ך סק"ס וכ"ז ודו"פ] ולמדנו מזה דבכל מקום שלפי האמתלא היה מוכרח לעשות מעשה מהני האמתלא גם במעשה [סס] ויש מי שבאמת חולק על דין שבשם [ט"ז סס] וכבר בארנו זה שם סעי' ס"א ע"ש :

טו ולכאורא איני יודע במה טרחו רבותינו והרי החילוק פשוט דנהי דמצד הסברא אפשר היה מועיל האמתלא גם בלבשה בגדי נדותה אבל הש"ס הא קורא לזה חוקה שאמרו החוקה נדה בשבנותיה ומה שייך אמתלא לחוקה הא חוקה הוי מן התורה כוודאי והרי סולקין על החוקות כמו איש ואשה תנוק ותנוקת שנתגדלו ביחד כדאיתא שלהי קדושין האם יועיל בשם אמתלא [וכיוצא זס כתב סח"ד סק"ס] אך כשנדקדק בלשון המגר א"ש ול"ל והימא הוא וכי עדיף

החזקה נדה בשבנותיה מכשאומרת בפירוש טמאה אני שנאמנת שוב לומר טהורה אני ע"י אמתלא עכ"ל ותמהו עליו רבים דוודאי יש לחלק מכמה סברות שכתבנו ונ"ל ברור הגם הטור ידע שיש לחלק אלא דהכי קא מקשי וכי ערוך וכו' כלומר הא התורה האמינה להאשה שהבעל יוכל לסמוך עליה בטומאתה וטהרתה כדכתיב וספרה לה לעצמה וא"כ מיד כשאומרת טמאה אני לך גזרה התורה שמחוייב הבעל להאמין לה והוה אצלו כוודאי נדה ועכ"ז מועיל אמתלא וכ"ש בחוקה לגבי שבנים שאין הענין נוגע להם ומאי נ"מ אצלם חוקה זו אם טמאה היא אם טהורה היא ואי משום חוקה דהוי כוודאי הא אמירתה לבעלה הוה יותר כוודאי שבן גזרה תורה בנדה ועכ"ז מועיל אמתלא ובע"כ צ"ל שע"י האמתלא בטלה דיבורה והוי כאלו לא אמרה וא"כ גם בהחזקה נאמר כן שע"י האמתלא נבטלה החזקה [ומ"כ לפי זה פעיין כלל לעצם שבסי' ס' ובסס פסיקא שמועיל לאמתלא בכל עניין שאין כאן חזקה ולא להמות לבד סשחיטה דרק בשחיטה סלתניא תורס ליתיד כמ"ש שם]:

מז והרשב"א והר"ן שחילקו בזה הבי קאמרי דוודאי האמתלא מבטל אמיתתה וחזקתה אבל במקום שאנו מבינים שגם לפי אמתלותה לא היה לה לעשות כן כמו לעשות מעשה ללבוש בגדי נדותה אין אנו מאמינים לאמתלותה מפני הסברא ונשארה החזקה בחזקתה וכן בעניין זה צריך לפרש התירוץ השני שכתבנו בסעי' י"ג אך באמת לפי מה שבארנו לא נראה כתירוץ השני וכ"ש שאין זה עניין לסי' א' בשוחט שעשה סימן בראש הכבש ובשם וודאי מהני אמתלא וגם במעשה שכתב רבינו הרמ"א בתשו' [סבילו סע"ז סק"כ] באיש ואשתו שעשו ביניהם הסכם מפני שחששו לעין הרע שתאמר טמאה אני כדי שלא ידעו שמעוברת היא אין שום ספק ברבר שמותר לו לבא עליה דאין כאן לא חזקה ולא דיבור דעיקר נאמנותה וחזקתה הוא שייך להבעל והוא בכוונה עשה כן א"כ למאי ניחוש לה [וגם סרמ"ל מסיק להיתר וגם סע"ז סס סתפלא על מריכותו דזס מעשה לתר ולפמ"ש לין זס סוס דמיון ומ"ש סע"ז בסוף דבריו על קוסית סרמ"ל למס לתרו רק דסוס לוקס ובתב דסיס פסיטא דלוקס ע"ש דבריס תמוסיס סס כמ"ש בסעי' ח' ולו"ק]:

יז דבר פשוט הוא שאשה שאמרה לבעלה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני שבלא אמתלא אינה נאמנת אפילו כשיש לה מיגו כגון שעברו ימים שהיתה יכולה להטהר והיתה יכולה לומר כן הייתי טמאה ונטהרתי מ"מ בשאומרת טהורה הייתי אינה נאמנת מטעם דשויתה אנפשה חר"א ולא מהני מיגו לזה [מ"ל סק"ג] ובאמת גם לסברא זו אין אנו צריכים לכיון שהתורה האמינתה וא"כ מיד שאמרה לו האמינתה התורה והוי בעדים ולכן כשם שאין אומרים מיגו במקום

ערים כמו כן אין לומר כאן מיגו:

יח יש מי שאומר דאחר שלשים יום לא מהני אמתלא אצלה כיון שהיחוקה כל כך זמן [כ"ם כמס"ע סי' י"ע סק"כ] ולענ"ד אינו כן דנהי דבכל העניינים אמרינן כן דכשהוחזק ל' יום הוי חזקה מ"מ בנדה מעליותא הוא לגבה שהרי יש לה זמן שתטהר ויש לה מיגו ונהי שבארנו דלא מהני לה מיגו מ"מ עכ"פ אריכות הזמן לא מגרע כחה ועוד דכבר בררנו דזה שהאמינתה תורה עדיפא מחזקה ועכ"פ לא גריעא מינה ועל כל זה מהני אמתלא ועוד דהא בהחזקה נדה הוה ג"כ מועיל אמתלא אם לא מפני שעשתה מעשה כמ"ש וא"כ מאי עדיף חזקת ל' יום מחזקה שהיחזקה בשבנותיה:

יט כתב רבינו הרמ"א אמרה פלוני חכם טיהר לי כתם והחכם אומר שהיא משקרת החכם נאמן וטמאה היא עכ"ל וזהו מפורש בכתובות שם אך בגמ' איתא טיהר לי את הדם ע"ש וברי"ף ורא"ש הגירסא כתם ויראה לי דבכוונה שינה לכתוב כתם לאשמעינן דאפילו בכתמים דרבנן ג"כ היא אינה נאמנת וכמ"ש לעיל סי' קכ"ז סעי' מ"ז ע"ש ולכאורא אין שום רבותא בדין זה דהא כל עד מפי עד כשהשני מכחישו אין הראשון נאמן אלא דבכאן יש רבותא דלא תימא כיון דהתורה האמינתה חשיבא כרבי שנאמנים גם נגד מי שאומרים משמו קמ"ל דמ"מ אינה נאמנת [וכן נגכל סבגמ' סס עסכי סמוסיס סלמוסס לכל לתד מיסרלל על תרוסותיו כמ"ש רס"י ריס ניסון ע"ס]:

כ ודווקא החכם בעצמו נאמן להכחישה כדין עד מפי עד שהשני נאמן אבל אחר אינו נאמן להכחישה ולומר שהחכם טימא לה דכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים כמ"ש בסי' קכ"ז ודע דבאהע"ז סי' קמ"ו יש מחלוקת אם השני נאמן להכחיש הראשון אמנם זהו לעניין להוציא ממון אבל לעניין עצם נאמנות האיסור פשיטא שהשני נאמן להכחיש הראשון כדין עד מפי עד [וכמ"ש סע"ז סק"ג]:

כא כתב הרמב"ם בפ"ה משגגות דין ו' הבא על אשתו שלא בשעת וסתה וראתה דם בשעת התשמיש הרי אלו פטורין מקרבן חטאת מפני שזה באונס הוא ולא שוגג שהשוגג היה לו לבדוק ולדקדק ואלו בדק יפה יפה ודקדק בשאלות לא היה בא לידי שגגה וכו' וצריך כפרה אבל זה מה היה לו לעשות הרי טהורה היתה ושלא בשעת וסתה בעל אין זה אלא אונס לפיכך בין שנמצא דם על עד שלה בין שנמצא על עד שלו פטורין וכו' עכ"ל ואע"ג דביבמות [נח:] לעניין נשאת ע"פ ערים לא אמרינן סברא זו דמאי הו"ל לעשות ע"ש וזהו לעניין איסור שנאסרה על בעלה דלא חשבינן לה כאנוסה גמורה אבל מ"מ גם שם שוגג א"א ליתן לה שתהא חייבת בקרבן אבל קשה דהא שם כשנשאת ע"פ ערים חייבת בקרבן כדתנן ר"פ האשה רבה וכן פסק הרמב"ם שם דין ה' וו"ל האשה שהלך בעלה

למה"י ושמעה שמת בעלה או שבאו ערים שמת ונשאת וכו' חייבת בקרבן וכו' עכ"ל ואיך חייבת הא אנוסה היא דמאי הו"ל למיעבד כמו שאמרו בגמ' סברא זו לעניין איסור מיהו עכ"פ לאו שגגה היא שתחייב קרבן:

כב והנה סברא זו דאנוס הוא איתא בשבועות [ימ:] והרמב"ם אסברה לה דמאי הו"ל למיעבד וא"כ למה באשה חייבת בקרבן כשנשאת ע"פ ערים וצ"ל דלא אמרינן בקרבן סברא זו דמאי הו"ל למיעבד ואנוס הוא אלא בדבר שהוא מוכרח לעשות כמו בבאן שהרי חייב לקיים עונתה ובהכרח לו לבא עליה לפיכך חשבינן ליה כאנוס משא"כ ביבמות בנשאת ע"פ עדים שאינה מוכרחת. להנשא ולכן חשבינן לה שוגגת ככל שוגג דעלמא [וזס שנס סוסס מוסס מוים בקרבן וסוס מלוום על פו"ר י"ל דלאו כלאוס שסיס יכול ליקס לאחרת]:

כג והנה הרמב"ם כפ"ד מאיסורי ביאה פסק דאשה שאין לה וסת צריכה בדיקה לפני תשמיש מדינא וישיש לה וסת א"צ בדיקה מדינא ומ"מ הצנועות בודקות לפני תשמיש והנה זהו וודאי אם אין לה וסת ולא בדקה לפני תשמיש חייבת חטאת אמנם ביש לה וסת ולא בדקה כתב ג"כ הכסף משנה שם דחייבת בקרבן ע"ש דבכה"ג לא מקרי אנוסה על שלא עשתה בצנועות וג"ל דהוא פטור ולכן לכשנדקדק בלשונו שבתב רק עליו דמה היה לו לעשות ולמה לא כתב גם עליה כמו שבתב מקודם הרי אלו פטורין וכו' אלא וודאי דה"ק שניהם פטורין מקרבן דהוא תמיד אנוס והיא לפעמים נחשבת אנוסה ולפעמים שוגגת וסמך עצמו על מה שביאר בפ"ד מא"ב [כללע"ל]:

כד עוד כתב אבל אם עבר ובא עליה סמוך לוסת ודימה שיבעול ויפרוש קודם שתראה דם וראתה בשעת התשמיש חייבין בקרבן שוו היא שגגה וכו' עכ"ל וג"ל דבין למאן דס"ל וסתות דרבנן ובין למאן דס"ל וסתות דאורייתא הוי שגגה מדלא הזכיר הש"ס בשבועות שם דחלי בפלוגתא זו והנה אם וסתות דרבנן הדבר פשוט מאי דהוי שגגה דמזיד לא הוה שהרי מן התורה מותר ואנוס לא הוי דכיון דמדרבנן אסור הו"ל לאסוקי אדעתיה שמא תראה בשעת התשמיש והוי שגגה ככל השגגות שדימה שיגמור קודם הראיה ואפילו למ"ד וסתות דאורייתא ולפ"ז לכאורא הוי מזיד מ"מ לגבי איסור נדה חשיב כשוגג דנהי דלגבי איסור סמוך לוסתה הוי מזיד מיהו זהו איסור עשה אבל על איסור כרת הוה שוגג שדימה שיגמור קודם הא למה זה דומה לבהמה שנטרפה והוה מונח ממנה תחיכה של חלב והוא סבור שומן הוא ואכלו דוודאי חייב חטאת דנהי דלטרפה הוי מזיד והו ללאו אבל לגבי איסור כרת שוגג הוא ואלו ידע שהוא חלב לא היה אוכל והוי שב מידיעתו לאיסור זה ומביא קרבן על שגגתו וה"ג כן הוא [כללע"ל] ודבר זה מפורש ברמב"ם פ"ב משגגות וז"ל עבר עבירה וידוע לו שהיא בל"ת אבל אינו יודע שהיא בכרת ה"ז שגגה ומביא חטאת עכ"ל [ועכפ"ז דסבמ]:

כה עוד כתב לפיכך אם נמצא דם על ער שלו שניהם טמאים וחייבים בקרבן נמצא על ער שלה אם קנחה עצמה מיד בשפירש הבעל ולא שהתה שניהם טמאים וחייבין בקרבן ואם שהתה כדי שתושיט ידה לתחת הכר או תחת הבסת ותטול עד לבדוק בו ואח"כ קנחה עצמה שניהן טמאין בספק ופטורין מקרבן ואם שהתה כדי שתרד מן המטה ותדיח פניה ואח"כ קנחה עצמה ונמצא דם בעלה טהור עכ"ל וכל זה הוא בגדה [יד:] ואמרינן שם דגם מאשם תלוי פטור מאן דס"ל דבאשם תלוי צריך חתיכה משתי חתיכות דאיקבע איסוריה אבל בחתיכה אחת פטור ולכן הרמב"ם ז"ל דס"ל כן בפ"ח משגגות דדווקא בחתיכה משתי חתיכות חייב בא"ת ולכן לא הזכיר כאן אשם תלוי [לח"מ ול"ע על סב"י בסוי' קפ"ז בספרו סגדול שכתב שלא פטר רק מחטאת ע"ש וגס סרע"ב כתב לחייב בא"ת ולע"ג]:

כו ויש בזה שאלה דהא וודאי מיירא בהרגישה בשעת התשמיש דאם לא הרגישה א"א לחייבם בקרבן אפילו בנמצא על שלו דמן התורה אינה נדה בלא הרגשה כמ"ש בסוי' קפ"ג וכן מבואר מלשון הרמב"ם וכן מסוגיית הש"ס בשבועות יחי דמייתי לה למשנה דנדה בשם בדין היה משמש ואמרה לו טמאה אני ע"ש וביון דמיירי בהרגשה הא וודאי ראתה דם דוהג עצם ההרגשה פתיחת פי המקור וא"כ למה אינן חייבין בקרבן אף בשמצאה דם אחר שתרד מהמטה וכ"ש אחר הושטת יד לבר והרי וודאי ראתה בשעת מעשה אמנם שאלה זו היא בגמ' דנדה [מז:] ותירץ הש"ס דוודאי מיירא בהרגישה אך כשלא קנחה מיד יש לתלות ההרגשה בהאבר ע"ש:

כז ומ"מ יש לי שאלה בזה ולמה לא אמרינן מדקנחה עצמה אח"כ ומצאה דם הוכיח סופו על תחלתו שחיתה הרגשת המקור ולא הרגשת אבר והרי מצינו דע"פ סברא זו אמרינן דהוי גט בגיטין [סוי] ע"ש וכיון דבאיסור א"א אמרינן סברא זו כ"ש לעניין קרבן והיה אפשר לומר דה"פ נמצא על שלה ועל שלו לא נמצא א"כ קצת ראיה שלא ראתה בשעת מעשה אף אם קנחה מיד א"א לומר בן וצ"ל שהעד שלו לא קינח במקום הדם אבל כשלא קינחה מיד נשאר בספק ולא אמרינן הוכיח סופו על תחלתו מדלא נמצאו על שלו אך לפ"ז יתחדש לנו דין חדש דאם לא בדקו העד שלו ונאבד חייבין בקרבן אף לאח"כ וא"כ היה לו להש"ס לפרש לכך נראה דסברא זו דהוכיח סופו על תחלתו לא אמרינן רק בדיעות בני אדם דסופו הוכיח על תחלתו שכן היתה כוונתו ולא בעניין דעלמא [בני סרד"ב סי'] [וסס דתקן בנמלס לתמר זמן עמלים מספק ול"ע סס סיס עמלס וודמי לף לס רלתס לחי"ב ל"ל דקי"ל

טלוי לך צרמב"ס מפורש צניסס וכו' ול"ל דקאי על סעסרות סגגעש מקנדס]:

כח שנו חכמים במשנה דשבועות [יד:] היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד באבר חי חייב בקרבן מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו אלא יהיה עליה עד שימות האבר ויצא והיכי עביד נועץ עשר צפורניו בקרקע המטה ושוהה בלא דישה עד שימות האבר ופורש באבר מת ויתמלא פחד ורתת על העבירה שבאה לידו ולא יסמוך עליה רק יסמוך על רגליו וידיו שלא יהנה ממנה וביושלמי דשבועות שם אומר ר' זירא דיתמלא פחד ורתת על העבירה ועי"ז ימות האבר מיד אך דאומר שם דלאו כ"ע כר' זירא שיהיה במדריגה זו ע"ש ולכן מי שהוא ירא שמים בודאי תיכף בהתבוננו בזה חוטב ודאי ימות האבר ויוכל לפרוש מיד:

כט וז"ל הרמב"ם שם בשגגות מי שעבר ובעל סמוך לוסת וכו' והרגישה שנטמאת ה"ז לא יפרוש באבר חי וכו' ואם לא ידע שאסור לפרוש מיד ופירש כשהוא מתקשה חייב שתי חטאות אחת על כניסתו שהרי בעל נדה ואחת על יציאתו וכו' בד"א כשידע שאסור לבעול בשעת הוסת ודימה שתקדום בעילתו לראייתה ולא ידע שאסור לפרוש באבר חי שנמצאו לו שתי העלמות בשתי הבעילות אבל אם לא ידע שאסור לבעול בשעת הוסת ולא ידע שאסור לפרוש מיד אע"פ שפירש מיר והוא מתקשה אינו חייב אלא חטאת אחת מפני שכניסתו ויציאתו שתן כשתי בעילות בשגגה אחת הן ובהעלם אחד עשה הכל עכ"ל ואם היה שלא בשעת וסתה אינו חייב על הכניסה כלל שהרי אנוס הוא וחייב על הפרישה כשפירש באבר חי ות"ח שידע הדין שאסור לפרוש באבר חי ופירש אינו חייב קרבן שהרי מוד הוא [נמ' סס] ונראה דאף אם מפני הבהלה לא התבונן ופירש באבר חי מ"מ קרבן לא שייך דאינו בגדר שוגג [כ"ל דלל"ך לוך יפרוס שלא כדין כיון דת"ח הוא וזו"ק]:

ל כתב רבינו הרמ"א דאם פירש ממנה בקושי ובשוגג שלא ידע שאסור לפרוש ממנה יתענה מ' יום וא"צ להיות רצופים רק כל שבוע שני ימים כגון שני וחמישי ובליל התענית [קודם סתעניח וים ממיר גס לאחר סתעניח] אסור בבשר ויין ואם לא יוכל להתענות יפרה כל יום בממון שיתן לצדקה כפי ערך ממון שיש לו כי עשיר יתן יותר קצת מעני [עפ"ח ס"ס שלל"ד שלא יפחות מי"ב פרוטין ליום שסס שני ק"כ ממטבע שלנו] ויש להחמיר בתשובתו וכל המרבה לשוב זכות הוא לו והאשה א"צ כפרה ואם שמשה שלא בשעת וסתה ומצאה אחר התשמיש דם אפילו נמצא על עד שלו מקרי אונס אפילו לא ברקה תחלה וא"צ כפרה לא הוא ולא היא עכ"ל:

לא ביאור דבריו נ"ל דמיירא בשלא בשעת וסתה והוא צריך כפרה מפני שפירש ממנה בקושי דיציאתו הנאה לו כביאתו ולבן היא א"צ כפרה דלה אין הנאה בפרישתו ויש מהגדולים שסוברים דגם לה יש הנאה ואין הכרח לומר כן [וכ"כ ספר"ר] ואפילו אם כהגדולים הא הוא פורש מעליה ומה היה לה לעשות ואפילו אם השמיטה מתחתיו מ"מ נ"ל דא"צ כפרה דמי יימר דבכה"ג יש לה הנאה אך בבה"ג גם הוא א"צ כפרה שאנוס הוא ולבן כתב דאם אחר התשמיש מצאה דם שפירש בהיתר שלא ידע עדיין אפילו פירש בקישוי א"צ כפרה לא הוא ולא היא כיון שהיה שלא בשעת וסתה וזה שבתב ואם שמשה שלא בשעת וסתה אין כוונתו דמקודם מיירא בשעת וסתה אלא דמשום דלהעניין שאומר מקודם כשפירש בקושי אין חילוק באיסור זה בין שעת וסתה לשלא בשעת וסתה לכן מפרש שלא בשעת וסתה אבל לעולם גם מקודם מיירא ג"כ שלא בשעת וסתה אבל בשעת וסתה פשיטא ששניהם צריכים כפרה והשובה גדולה על הכניסה בלבד וכ"ש אם גם הפרישה היתה בקושי שהוא צריך שני כפרות כמו שנתבאר מהרמב"ם שבתבנו לעיל [ויש מסגדולים שמרסו בדבריו וסמריכו בזס [עס"ל ופ"ת] וסדבר פשוע כמ"ש וזו"ק]:

לב יש מי שכתב דאם שכח ושימש סמוך לוסתה ונזכר בשעת ביאה ולא ראתה עדיין שאסור לפרוש באבר חי [מ"ל סק"ו] ולא נראה כן דכיון דעיקר האיסור שמא תראה בשעת תשמיש ועדיין לא ראתה ימהר ויפרוש [פר"ר וגס מ"ס סס"ל דדוקא במלמס דס מכל מס רק מומרס סמרגיסס מ"ל לפרוס במבר מת ע"ס ודבריו תמוסיס דמ"ס למלות בסרגסת שמס זסו למומרס מבל מא לקולא וספר"ר סמוג עליו ג"כ וזו"ק]:

לג אם בא עליה שלא בשעת וסתה והרגישה באמצע תשמיש ולא הגידה להבעל עד אחר הפרישה הוא וודאי א"צ כפרה שהרי אנוס נמור הוא והיא יש מסתפק אם צריכה כפרה [עפ"ת סק"ט] ולפי מה שבארנו דשלא בשעת וסתה היא לעולם א"צ כפרה אף כשפירש באבר חי ממילא דבכל עניין א"צ כפרה אך אפשר דאם דש בה משעת הרגשה ואילך ובזה יש לה וודאי הנאה ואלו אמרה לו היה פוסק מלדוש נראה דצריכה כפרתו

סימן קפו דיני בדיקה לפני התשמיש ולאחר התשמיש. ובו כ"א סעיפים.

א לרש"י ותוס' וכמה מהראשונים אין שום אשה צריכה בדיקה לא לפני התשמיש ולא לאחר התשמיש בין יש לה וסת בין אין לה וסת דכיון שעומדת ביומי טהרתה שלא בזמן הקרוב לוסתה הרי היא בחזקת

טהרתה וכל הבדיקות שהזכרו בגמ' בנדה בסג"א הם רק לטהרות משום דבטהרות עשו הרבה גדרים ולהריא איתא בגמ' [יבי] דלבעלה לא בעי בדיקה אפילו אין לה וסת ואדרבא הוהירו שלא תחמיר על עצמה לבדוק כדי שלא יהא לב הבעל נוקפו ופירש [שם] ורש"י מפרש שם אבדיקה דלאחר תשמיש כדי שלא יפרוש בפעם אחרת והתוס' מפרשים אבדיקה דקודם תשמיש ע"ש ואפילו הכאים מן הדרך כשהניחו נשותיהם טהורות הרי הן בחזקת טהרתן ונתבארו פרטי דינים בזה בסי' קפ"ד ע"ש [ורק ברייתא דסס"ק דאסס שאין לה וסת מסורס לעמס ואין לה כתובה וכו' דר"מ רחב"ח אומר משמת בעלי עדים וכו' ופסק שמואל כרחב"ח ולעסרות ע"ש ממס סר"ן ז"ל ברים שבועות דוודאי ר"מ לבעל קאמר דאי מסוס עסרות אין סברא לחלות עליה קולא כזה וא"כ מיך הוס פלוגתא דסוקס כזה בין ר"מ לרחב"ח ולכן פי' דגס רחב"ח מיירי לבעלה אלא דשמואל שפסק כמותו לא פסק רק לעסרות ע"ס וסלוסק מבואר ולעל"ד גראה לייחב בפשיעות בשבדקה מאי לשון בעסוקה בעסרות וס"ל לומר ובמאי מי לעסרות וכו' כדלעיל [יח:] בליסנא קמא דשמואל ע"ס אסס שעניין כן סוא דוודאי שאז"ל בשאמינו רק בעסרות ולא לבעלה אך שאסס שעסוקה בעסרות כלומר שזסו שעסק שלא שמרוותה מזה ובדומה ויוצ ולילה שיא עסוקה בעסרות ולכן שאמינו עליה גס לבעלה ולכן בד' יח: בליסנא בתרא דשמואל אומר שס ל"ס אלא באסס עסוקה בעסרות דמינו דבעיא בדיקה לעסרות בעיא נמי בדיקה לבעלה ע"ס וסיינו מליסנא קמא ולכן אומר גס כאן בליסנא בתרא דר"מ ורחב"ח ובמאי מי בעסוקה בעסרות וכו' כלומר שאסעסק שלא בעסרות ואין כלוגא לעזוב הפעסק ולכן אמר ר"מ שאסורס לעמס ואין לה כתובה וכו' דס"ל לר"מ לכיון דלעסרות לריך בדיקה אסר תשמיש דיש חשש שמא באסס וכיון דלעסרות סדין כן ממילא דגס לבעלה הדין כן וכיון שיש חשש שמא באסס אין תשמיש בקביעות ולא דמי למס שאלדיכו לעסרות בדיקה דזסו כשעוסס טסרות בחקרתי דאז באמת מ"ל בדיקה לבעלה כבליסנא קמא דשמואל אבל בעסוקה לריכה גס לבעלה בדיקה וממילא דאין לה כתובה שיכול לומר מי אסני באסס עסוקה בעסרות ורחב"ח אומר שיכולה לעמס בשני עדים אסד קודס תשמיש ואסד אסר תשמיש ולפ"ז ה"ס בפשיעות ודו"ק]:

ב והרמב"ם ז"ל בפ"ד יש לו שיטה אחרת בכל זה וס"ל דאשה שאין לה וסת צריכה בדיקה מדינא גם לפני התשמיש וגם לאחר התשמיש והבדיקה שלאחר התשמיש צריך גם האיש לבדוק העד שלו וגם באשה שיש לה וסת חיובת בהבדיקות שאחר התשמיש ורק בקודם התשמיש אינן חיובות כבדיקה ועכ"ז הצנועות נזהרות גם קודם התשמיש:

ג וז"ל הרמב"ם שם בדין יד דרך בנות ישראל ובני ישראל לבדוק לעולם אחר התשמיש כיצד מקנח האיש עצמו במטלית נבונה לו ומקנחת האשה עצמה במטלית נכונה לה וראין בהם שמא ראתה דם בשעת תשמיש ויש לאיש להניח לאשתו לבדוק במט'ית שלו מתוך שנאמנת על שלה נאמנת על שלו בנדים אלו שמקנחים בהם צריכים שיהיו של פשתן שחקים ולבנים והם הנקראים ערים בעניין זה והבגד שמקנח בו הוא נקרא עד שלו והבגד שמקנחת בו היא נקרא עד שלה הצנועות אין משמשות עד שיבדקו עצמם קודם תשמיש ואשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק לפיכך היא משמשת בשני עדים אחר קודם תשמיש ואחר לאחר תשמיש אבל אשה שיש לה וסת אינה צריכה עד לפני השמיש אלא משום צניעות בלבד אבל אחר תשמיש הכל צריכים שני עדים אחד לו ואחד לה אפילו מעוברת ומניקה ווקנה וקטנה לא תשמש אלא בשני עדים אחד לו ואחד לה אבל בתולה ויושבת על דם טוהר א"צ עדים שהרי הדם שותת ממנה והמשמש מטתו פעמים רבות אינן צריכין לבדוק עדים שלהן על כל ביאה וביאה אלא מקנח הוא בעד שלו והיא בעד שלה אחר כל ביאה וביאה של כל הלילה ולמחר יבדקו העדים עכ"ל:

ד והנה השמיענו חומרות גדולות שלא שמענום מכל הראשונים והיא ממש היפך סוגית הש"ס שאמרה מפורש דכל לבעלה לא בעי בדיקה אפילו אין לה וסת והיא הצריך בדיקה לאחר התשמיש אף ביש לה וסת וגם לפני התשמיש אם היא צנועה וכבר השיגו הראב"ד שהרי מצינו בגמ' שם שרב יהודה מנע את ר' זירא מבדיקה ויש מתרצים דהרמב"ם מפרש זה על קודם תשמיש כפי' התוס' שם אבל לאחר תשמיש צריך בדיקה ויש מתרצים נוסף לזה דרב יהודה הבין משאלתו של ר' זירא שאשתו יש לה וסת ואני תמה על כל אלה דלו יהי כדבריהם הא להרמב"ם גם קודם תשמיש וגם ביש לה וסת הצנועות בודקות א"ע וא"כ למה הניא ר"י את ר"ז מבדיקה אטי לא נאה לאשת ר"ז לנהוג בצנועות ושמא תאמר שרב יהודה הגיד לו רק מדינא א"א לומר כן שהרי אחר שהשיב לו ר"י שלא תבדוק שאלו ר"ז ותבדוק ומה בכך וא"ל ר"י א"כ לבו נוקפו ופורש ע"ש הרי שלא הניחו כלל לנהוג כן:

ה ויש מי שרוצה לומר דזה שמבואר בש"ס דרק לטהרות צריך בדיקה ולא לבעלה והו בדיקה בחורין וסרקין כדין בדיקה של הפרשת טהרה שיתבאר בסי' קצ"ז והבדיקה שהצריך הרמב"ם והרי"ף ור"ח כמו שיתבאר הוי רק בדיקת קינוח ולא בעומק [ח"ד סק"ח] וא"א לומר כן שהרי להריא אמרו חז"ל [שם] בעניין בדיקה שלפני תשמיש לטהרות דאינה בדיקת חורין וסרקין שאמרו שם מתוך שמהימה לביתה אינה מבנסת לחורין ולסרקין ע"ש ועוד שהרי הרמב"ם קירא בכל העניין הזה בדיקות ומפרש קינוח ומטילא דגם בגמ' כן הוא ועוד רא"כ בכמה קושיות בגמ' שפריך בזה

הו"ל לתרץ דכאן מיירי בבדיקת חורין וסדקין וכאן מיירי בקינוח ויש מי שרוצה להשריר מה שאמרו שאין להם וסת לשני נדרים האחת שאין להן וסת קבוע כלומר שוסתן אינן עומדות על מקום אחד והשנית שעדיין לא נקבעו בוסתן שרק החלו לראות א' וב' פעמים ובזה רצונו להציל רבותינו מאיזה סתירות [פר"ל] וגם זה אינו דדברי הרמב"ם וכל רבותינו ברור מללם לומר יש לה וסת אין לה וסת וכן בש"ס כן הלשון וזה מבואר בבירור דהכונה אין לה וסת על מקום אחד דאותה שלא קבעה וסתה עדיין אין לה עדיין וסת או לא קבעה וסת ולא נקראת אשה שאין לה וסת אם לא באקראי ולא בתמידיות ולמותר להאריך בזה [ורלוים לזה מפי' סמשנה לסרמב"ם ספ"ג שבתב וז"ל וסעיקר מללונו כל לבעלה לה וכו' ולפילו לאשה שלא קבעה לה וסת לה מלמרך בדיקה לפני מסתים עכ"ל סרי כתב לשון זה ולא כתב לון לה וסת]:

ף והמפרשים לא מרחו לתרץ שיטתו ולענ"ד נראה במעמו שהצריך בדיקות לאחר תשמיש לכל הנשים אף לאותן שיש להן וסתות מדתנן [יד'] דרך בנות ישראל משמשות בשני ערים אחד לו ואחד לה והצנועות מתקנות את השלישי לתקן את הבית ש"ס דלאו דינא הוא מדתלי התנא בבנות ישראל וראיה לזה דבמשנה דפ"ק [יח'] לעניין טהרות שצריכה להיות בודקת שחרית וערבית וכו' אומר בגמ' [ה:] חכמים תקנו להן לבנות ישראל שיהו בודקות עצמן שחרית וכו' ולכן מדתלי התנא כאן בבנות ישראל ש"ס דלאו תקון חכמים הוא אלא שבנות ישראל החמירו על עצמן וזהו בדאיתא בגמ' שבנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות ז' נקיים דהוא חומרא בעלמא וה"נ כן הוא וזה שהחמירו על עצמן פשימא שאינו מפני טהרות דאין ענין שבנות ישראל יחושו לזה אלא לבעליהן החמירו על עצמן וכיון שכולן החמירו בזה ממילא דגם בעלי הוסתות בכלל ולזה בכוונה תלי התנא בבנות ישראל ולבן לא הביא הש"ס בשום מקום משנה זו לענין טהרות:

ך ולזה דקדק הרמב"ם בלשונו הטהור שבפ"ד מהשבב ומושב דין ו' לענין טהרות כתב וז"ל חכמים תקנו להן לבנות ישראל להיות בודקות עצמן שחרית וערבית וכו' ובכאן בפ"ד מאיב כתב וז"ל דרך בנות ישראל וכנ"י לבדוק לעולם אחר התשמיש וכו' וזה שרב יהודה מנע את ר' זירא הוא על בדיקה שקודם התשמיש ואע"ג דהצנועות בודקות גם לפני התשמיש מפרש הרמב"ם דה"פ שמנע את ר"ז שלא יצוה לאשתו שתנהוג כצנועות שזה לא שנינו במשנתינו וה"ק ליה ר"י אתה לא תצוה אותה ואם היא תנהוג כצנועות תנהוג בעצמה ולא בצוויך וזה שא"ל א"ב לבו נוקפו ופורש ה"פ כיון שאתה תצוה לה תיהוי כדין גסור ויהיה לבו נוקפו אבל כשתנהוג בעצמה לא יקפו לבו שהוא שיטת

לפנים משורת הדין כמו שאין הלב נוקף מפה שהנהיגו בנות ישראל את הבדיקות שלאחר התשמיש [וסמ"ג כתב שם בשם סרמב"ן לחלק לשימתו בין סבדיקה מיכף לאחר תשמיש שבזה לבו נוקפו משל"כ לאחר זמן ע"ש ומפרש על סבדיקה שלאחר תשמיש וזהו כפירש"י שם וסדומק מבואר ומכאן פרשו לפי' סתוס' שם ע"ש ודו"ק]:

ח וזה שהצריך בדיקה מדינא לפני התשמיש באין לה וסת טעמו כמ"ש ר"ת בספר הישר סי' קמ"ח ובארנו שם כוונתו דהנה באמת מצינו בסוגיא בספ"ק שנים שאמרו משום שמואל רב יהודה ור' אבא בר' ירמיה משמיה דשמואל ור' אבא מפורש מדבריו שאמר דאף באין לה וסת א"צ בדיקה [ע"ש דף יב: ומלשון שמר סכי וכו'] אבל רב יהודה אמר סתם דבאינה עסוקה בטהרות לא בעי בדיקה וכוונתו באמת על יש לה וסת רק הש"ס פלפל שם [יא:] לפי דברי ר' אבא כמבואר שם אבל בסוף הפרק בבריתא דר"מ ורחב"א דאיתא שם אמר ר"י אמר שמואל הלכה כרחב"א וסתמא דבריתא הוא לבעלה בקושית הר"ן שהבאנו בסעי' א' וגם רחוק שיפסוק הלכה לטהרות שוהו הלכתא למשיחא כמ"ש התוס' שם: ורק הש"ס הקשה מדר' אבא ומסיק מאן דמתני הא לא מתני הא ובכל המקומות כשאומר לשון זה יש ג"ם לדינא כמ"ש ר"ת בסה"י שם וה"נ כן הוא כלומר דבאמת רב יהודה חולק על ר' אבא ודלא כמו שרצה הש"ס מקודם להשוות דבריהם ופסק כרב יהודה דהוא מרא דשמעתא יותר מר' אבא בר ירמיה והיה תלמיד מובהק דרב ושמואל [ומפרש סרמב"ם כפי' שני שכ"י ומש שהקשה רש"י דלמה כ' יסודה בעלמו אבל כן לעיל לפמ"ש לוקס לדברי ר"י בעלמו ללה הש"ס נלה לסשוות דבריו לדר' אבא ודו"ק]:

ט והנה הרא"ש ז"ל הביא ספ"ק דנדה פ"ר"ח בקוצר דברים ותורף דבריו דאשה שאין לה וסת צריכה בדיקה והקשה עליו ע"ש וזה כדברי הרמב"ם וכבר תרצנו דבריהם בס"ד אמנם עוד הביא שם פי' הרי"ף ז"ל והוא באמת תמוה מאד דהרי"ף כתב בריתא זו דר"מ ורחב"א בפי"א דכתובות ובשבועות כתבה בקיצור ע"ש ופי' דר' חנינא בן אנטיגנוס הצריך לאשה שאין לה וסת לבדוק שלש פעמים אחר התשמיש ואם תראה דם תצא בלא כתובה ואם לא תראה דם הרי היא ככל הנשים ע"ש והקשה הרא"ש דא"כ מאי מקשה הש"ס מדשמואל הא שמואל איירא בבדיקה שלפני תשמיש ורחב"א מיירא בבדיקה שלאחר התשמיש ועוד קושיות רבות ע"ש וע"ק לי דאי לאחר התשמיש הא כבר שנינו זה במשנה דדרך בנות ישראל וכו' ולאו ג' פעמים ועיקרי דבריו המוהין דמנ"ל להרי"ף לפרש על ג' פעמים [ומש"ך סק"מ מפרש להרי"ף דמיירי ברואה מחמת תשמיש וכבר דחו סאחרונים דבריו ונס מ"ש שרמב"ם בפי' המשנה כתב שהשש שאין לה וסת בדיקה ע"ש לומרי לי מר למה כן סוא בדברי סרמב"ם

מלא שלא קבעם לס עדיין וסת ע"פ וכמ"ש בסיף סעי' ס' וסמ"ד רולס לחלק בין בדיקת חורין וסדקין לקיומ וספר"ב רולס לחלק בין מין לס וסת ללא קבעם וסת דמין כל סמקומות שוין בכוונס זו וכבר לחיגו בסעי' ס' ועיקר סתמיס מיך לא פירס רמב"ן וביומר שמואל דלמורא דיכו לפרס דבריו שסבדיקס סוא רק ג' פעמיס ומס שכתבו דמלסון סן סן תקוניס שמעגו זמת סדומק מבולבל]:

ו ולכן נלע"ד בכוונת הרי"ף ז"ל דפשיטא ליה דבשביל תקנת חכמים שתקנו לבדוק אחר תשמיש כדתנן דרך בנות ישראל וכו' אי לטהרות כשיטת רש"י [וכי ד"ס לבו וכ"כ סרע"ב בפ"ב מ"ד וסתוי"ט שם] אי לבעלה כשיטת הרמב"ם וכן הבדיקה שלפני התשמיש לאשה שאין לה וסת אי לטהרות כרש"י אי לבעלה כהרמב"ם בשביל זה אין שום סברא לומר דר' מאיר יאסרנה על בעלה ותפסיד כתובתה ואדרבא מתקנת חכמים תמיד לחוש לטובת הנשים וחששו הרבה לתקנתן כידוע בכל הש"ס ולמותר להאריך בזה אלא וודאי דמעיקר דין תורה כן הוא:

יא ולזה פסיקא ליה להרי"ף ז"ל דאשה שאין לה וסת יש בה שני חששות האחד מדין תורה דכיון שרוב נשים הוסת שלהן קבוע וזו אין לה קביעות פשיטא שטבעה של אשה זו להתפעל ממקרים ועי"ז זה היא רואה דם דראיית דם בא ע"י התפעלות דלכן חששו חכמים דמחמת חימוד היא רואה דם וכיוצא בזה ואיך תשמש כל ימיה עם בעלה אחרי שהיא עלולה להתפעלות ופשיטא שהתשמיש הוא ההתפעלות היותר גדולה דלכן שניהו הרואה דם מחמת תשמיש ודבר זה ידוע שמן התורה הוי חזקה כבירור גמור וגם ידוע שג' פעמים הוי חזקה ולכן פשיטא שאם יתברר ג' פעמים דיו ובשאפילו יבורר בן מ"מ מתקנת חכמים לבדוק בכל פעם קודם תשמיש ולאחר תשמיש ור"מ ס"ל דמהאי טעמא אסורה לבעלה גם מן התורה דאשה כזו לא שייך בה חזקה דעשויה להשתנות דלהתפעלות אין קביעות דפעם תתפעל ע"י זה ופעם ע"י ענין אחר ורחב"א ס"ל דכדי שלא להוציא אשה מבעלה בהכרח לעשות בחינה ג' פעמים ולהעמידה על חזקתה ורק מדרבנן צריכה בדיקות:

יב ולכן לא פירש רחב"א ג' פעמים משום דמדרבנן צריכה בדיקות תמיד גם קודם תשמיש גם לאחר תשמיש ולפ"ז שמואל דאמר הלכה כרחב"א ואינו אומר ג' פעמים בהכרה ג"כ דס"ל דמדרבנן צריכה תמיד בדיקות ולכן לא פירש הלכה כרחב"א וצריכה ג' פעמים בדיקות וזה מובן ג"כ דמדרבנן אין חילוק בין בדיקות שקודם תשמיש לבדיקות שאחר תשמיש דבשלמא מן התורה דעיקר החשש הוא מפני ההפעלותה שפיר לא שייך רק לאחר ההשמיש דמפני התפעלות התשמיש תראה דם אבל קודם התשמיש אין כאן התפעלות ואי משום חימוד יזוע דחשש חימוד אינו אלא בבעל חדש כמבואר בסי' קצ"ב וגם זה עצמו הוא רק מדרבנן אבל חששות דרבנן שייך תמיד בין קודם תשמיש ובין לאחר תשמיש כיון דהחשש הוא רק מפני שאין לה וסת לא ידענו זמן ראייתה וצריך לחשוש בכל עת א"כ הוה קודם תשמיש כלאחר תשמיש:

יג ובזה נבא אל הביאור אמר ר"י אמר שמואל הלכה כרחב"א ופריך במאי אי בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא ואי שלא בטהרות הא אמר ר' אבא בשם שמואל דא"צ כלומר מדקאמר שמואל הלכה כרחב"א ולא פירש ג' פעמים ש"מ דתרתי קמ"ל חדא דאין הלכה כר"מ וא"צ לגרשה והשנית דמדרבנן צריך בדיקה ולזה פריך אי בטהרות הא כבר אמר כן שמואל דלטהרות צריכה בדיקה גם לבעלה וממילא דגם מזה ידענו דאין הלכה כר"מ דלר"מ אין כאן בדיקה לבעל שהרי מחוייב לגרשה ואי לאו בטהרות כלומר דאפילו בשאינה עסוקה בטהרות צריכה בדיקה לבעלה ולכן לא פירש שמואל ג' פעמים הא ר' אבא אמר בשם שמואל דלבעלה א"צ בדיקה כלל וממילא דגם לאחר התשמיש א"צ דמדרבנן אין חילוק כמו שבארנו והא דתנן דרך בנות ישראל וכו' נאמר דאין זה מדינא אלא שנהגו כן מעצמן כמו שבארנו לשיטת הרמב"ם וא"כ קשה למה לא אמר שמואל הלכה כרחב"א בג' פעמים ומהרץ מאן דמתני הא לא מתני הא כלומר כמו שפיר"ח דרב יהודה פליג אדר' אבא וס"ל דגם לבעלה בעי בדיקה ולכן לא פירש ג' פעמים וזהו שמסיים הרי"ף בדבריו ואם שימשה בשני עדים ג' פעמים הרי הן תקינה והרי היא ככל הנשים עכ"ל כלומר הן תקונים שרשאה לישב תחת בעלה והרי היא ככל הנשים ונכנסת רק בתקנות חכמים אבל יושבת תחת בעלה [וכזה סרו כל סקושיות שסקשו סרמשוים עליו ודו"ק]:

יד וז"ל רבינו הב"י אשה שיש לה וסת קבוע א"צ בדיקה כלל לא לפני התשמיש ולא לאחר תשמיש ואדרבא אין לה לבדוק בפני בעלה בשעת תשמיש כדי שלא יהא לבו נוקפו ופירש והרמב"ם ז"ל מצריך לבדוק אחר תשמיש היא בעד אחד והוא בעד אחר ולראות בהם שמא ראתה דם בשעת תשמיש ולדעתו הצנועות בורקות עצמן אף קודם התשמיש עכ"ל וכתב רבינו הרמ"א וסברא הראשונה היא עיקר וכן נהגו עכ"ל כלומר שנהגו בשיטת רש"י ותוס' ושלא כדעת הרמב"ם ז"ל:

טו ולענ"ד נראה דאפילו לדעת הרמב"ם א"צ בדיקות בזמנינו דאע"ג דלשיטת הרמב"ם זה ששנינו דרך בנות ישראל וכו' הן הנהיגו מעצמן ואיך ביכולת לבטל לא תגרע זה ממה שנהגו לישב על טיפת דם כחרדל ז' נקיים די"ל דרווקא בזמן המשנה שהיו הנשים נוהגות כדין תורה דסיד אחר ז' ימי נדה טבלו שפיר ששוי לבדוק

לבדוק מפני שלא נסתם המעיין עדיין אבל אחר שאח"כ הנהיגו לישב ז' נקיים הלא בדקו עצמן ז' ימים ולא מצאו דם ואיך ניחוש עתה לדם ואפילו לזמנו של הרמב"ם אין אנו דומים דכיון דאצלינו מתחילין הו' נקיים אחרי ד' או ה' ימים מפני חשש פליטת זרע כמ"ש בסי' קצ"ו והרי עומדת עתה בתוך י"א יום שאחרי נדותה והימים האלו הן בחזקת טהרה כדתנן [לח:] כל אחד עשר יום בחזקת טהרה ולא שייך לחוש לדם ולכן מנהגינו א"ש לדעת הרמב"ם ג"כ וברור הוא בס"ד:

טז עוד כתב בסעי' ב' אם אין לה וסת קבוע שלשה פעמים הראשונים צריכין לבדוק קודם תשמיש ואחר תשמיש הוא בעד שלו והיא בעד שלה ואם הוחזקה באותם שלשה פעמים שאינה רואה דם מחמת תשמיש שוב א"צ בדיקה כלל לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש ולהרמב"ם והרא"ש כל זמן שאין לה וסת צריכה היא בדיקה לעולם קודם תשמיש ואחר תשמיש והרמב"ם מצריך שגם הבעל יבדוק עצמו אחר תשמיש ע"ל והנה הג' פעמים הראשונים היא שיטת הרי"ף וס"ל דהרי"ף סובר דאחר הג' פעמים א"צ שוב שום בדיקות דלא כמו שבארנו לדעתו בסעי' י"ג ואמת שבמה מהפוסקים בתבו כן בדעת הרי"ף כדברי רבינו הב"י ואני תמה מאד שהרי ר"ח היה רבו של הרי"ף וידוע בכל ספרי הרי"ף שבשהוא חולק על רבותיו מביא דבריהם ומדחה אותם ולמה לא הזכיר כאן דעת רבותיו אלא וודאי כדברינו וראיה לדברינו מדברי המרדכי שכתב בשבועות דהרי"ף ס"ל כר"ח דאשה שאין לה וסת צריכה בדיקה לעולם ע"ש והב"י בספרו הגדול דחה את המרדכי ע"ש ולפמ"ש א"ש וגם מה שכתבו בדעת הרי"ף גם בדיקה לפני תשמיש הלא בדבריו אינו מבואר רק לאחר תשמיש וגם לפי מה שבארנו דס"ל כן אין עניין זל"ז דזהו דאורייתא וזהו מדרבנן כמ"ש בסעי' י"ג ע"ש [ועכ"פ ולריעב ולפנ"ם מ"ם סכל]:

יז ודע דזה שכתבו כל הפוסקים בהבדיקות שלאחר תשמיש שצריך שני עדים אחד לו ואחר לה וזהו מלשון המשנה [ידי] ובמשנה א"ש מה שצריך לכל אחד עד בפ"ע משום דתנן שם נמצא על שלו טמאים וחייבים בקרבן ובשלה יש הילוק בין נמצא לנמצא אחר זמן דלפיכך בהכרח שיהיה לו עד בפ"ע אבל אצלינו שאין טומאה ואין קרבן למה צריך עד בפ"ע יקנתו שניהם בעד אחר וממ"נ אם לא תמצא דם על הער טוב ואם לאו בין כך ובין כך נדה היא וצריכה לפרוש אך אפשר לומר דיש נ"מ אם ימצאו ג' פעמים על הער שלו תיאסר עליו לעולם שהרי מיחזקת לרואה מחמת תשמיש אבל בער שלה אם תקנח לאחר שעה ולא תיכף אחר התשמיש הלא לא יתברר שראתה בשעת תשמיש ולכן כל מה דאיבא לברורי מבררינן וצריך עד בפ"ע:

יח וזה שכתב רבינו הרמ"א וא"צ לבדוק עצמם אחר כל תשמיש ותשמיש שעושין בלילה אחת אלא מקנחין עצמם כל הלילה בער ולמחר צריכין בדיקה ואם מצא דם טמאה עכ"ל דמבואר מדבריו דא"צ שני עדים אלא שניהם מקנחין בעד אחד וזהו מדברי הרמב"ם וודאי דכן הוא מעיקר הדין כמ"ש ולכן אף שברמב"ם מבואר הלשון הוא בער שלו והיא בעד שלה כמ"ש בסעי' ג' שינה רבינו הרמ"א בכוונה להורות דאין זה הכרח וכמ"ש בסעי' הקודם:

יט עוד כתב קנחה עצמה בער ואבדה לא תשמש עד שתבדוק עצמה הואיל ואין לה וסת עכ"ל ומאד תמיהני דוודאי לשיטת הרמב"ם ור"ח דטרינא חייבת בבדיקה באין לה וסת שפיר לא תשמש אבל כיון דהוא הכריע בסעי' א' כשיטת רש"י ותוס' והם הא ס"ל דגם באין לה וסת א"צ בדיקה א"כ למה נחמיר עליה וצ"ל דלא הכריע כשיטת רש"י ותוס' רק ביש לה וסת ודלא כהרמב"ם אבל באין לה וסת חשש לדעת ר"ח כמו שחשש הרא"ש לדבריו אף שמעיקר הסוגיא לא ג"ל כן כמ"ש ספ"ק ע"ש ופשוט הוא דמעוברת ומניקה א"צ בדיקה אף כשאין לה וסת:

כ אשה שרגילה לראות בעניין ש"ד ימים אחר טבילתה לעולם אינה רואה ואח"כ אין לה וסת קבוע לפעמים בט"ו ולפעמים בכ' וכיוצא בזה מ"מ באלו הארבע עשרה ימים נחשבת כיש לה וסת ולכן אפילו להסוברים דבאין לה וסת צריכה בדיקה לבעל מ"מ עד י"ד יום א"צ בדיקה [עמ"ל שגמגם כדין זה מלשם שעד לאחר לי' לישם רומס לא תחום לעונש ביעוניש ולא כן כתב שם"ך בסי' קפ"ט סק"ל לעונו דמיון לשם רוב עשיש ים לסן עונש ביעוניש ובכלן סוש לסיפוך ועוד שלייך בסק"ג ולין בכל דבריו טעש לדחות דין זש ע"ש]:

כא יש לאדם להניח את אשתו לברוק בער שלו וכבר בארנו זה בסעי' ג' ואם ראתה דם מחמת תשמיש ג"פ רצופים אסורה לבעלה עד שתבדוק עצמה כמו שיתבאר בסי' קפ"ז בס"ד:

סימן קפז דין רואה דם מחמת תשמיש. ובו צ"ג סעיפים.

א] אשה שהוחזקה ג' פעמים להיות רואה מחמת תשמיש כלומר שהתשמיש גורם לה שתראה דם אסורה לבעלה אא"כ יתוודע שהדם אינו מן המקור אלא מהצדדין כמו שיתבאר בס"ד ולפי דכרי הרמב"ם בספ"ד הוא מחלה בגופה שבן כתב שם ואסורה להנשא עד שתבריא מחלי זה עכ"ל וכ"כ בפכ"ה מאישות דין

ט' לעניין כתובה שתצא בלא פתובה בר"א בשהיתה כך בתחלת נשואיה אבל אם אירע לה חולי זה אחר עונשאת וכו' יוציא ויתן כתובה עכ"ל הרי שקורא לעניין זה מחלה וכן בלשון הש"ס [סנ:] ההיא דאתיא לקמיה דרבי וכו' אמר רבי נתרפאה זאת ע"ש ורפואה הוי ממחלה כמובן:

ב וראיתי לכמה מגדולי אחרונים שתושבין דבר זה לוסת שע"י מעשה כמו קפצה וראתה או אכלה שום וראתה ומביאים ראיה מלשון התוס' שם [ד"ס ומלתא] שכתבו ור"י מפרש דאפילו רבי מורה דברואה מחמת תשמיש דבעי ג' פעמים לאחזוקה דומיא דהך דלעיל וכו' כגון אכלה שום או פלפלין דאפילו לרבי בעי תלת זימני עכ"ל ודיעו זה לוסת דאכלה שום ואינו ראיה כלל דהתום' דומיא קאמרי כלומר כמו דבוסת שע"י מעשה צריך גם לרבי ג' פעמים כמו כן ראייה זו שבאה ע"י מעשה צריך ג' פעמים ויש שהביא ראיה מלשון הרשב"א בתה"ב שער הפרישה שבתב ג"כ וז"ל בכולהו גרסינן משמשת פעם ראשונה שנייה ושלישית ובריית רשב"ג היא דאמר בתרי זימני לא הוה חזקה וקי"ל כוותיה דבכלל וסתות היא ואפסקא הלכתא כוותיה בוסתות ביבמות עכ"ל ואין שום ראיה מזה דהרשב"א קאמר דלעניין חזקה היא בכלל וסתות דאפסקא הלכתא כרשב"ג ואדרבא מזה ראיה דאינה וסת דאל"כ הא אפילו לרבי צריך כאן ג' פעמים כמבואר בגמ' [סנ:] דלמה שלא מנו חכמים כלומר דוסתות שאינן מוסת הימים או וסת הנוף לכ"ע צריך ג' פעמים ולמאי צריך הרשב"א לומר דקי"ל כרשב"ג אלא וודאי דאין זה וסת כלל אלא דקאמר כיון דבוסתות קי"ל כרשב"ג והא נמי הוי בעניינא דנדה לכן צריך ג"כ ג' פעמים:

ג ועוד דאם נאמר דזהו וסת א"כ נתירנה בימי עיבורה ובימי מניקתה אף כשהוחזקה ברואה מחמת תשמיש כדין כל הוסתות שמסולקות מהוסת בימי עיבור והנקה ודבר זה לא שמענו מאחד מהפוסקים ועוד דהא מדיני וסתות כשקובעת עצמה לוסת אחר ג' פעמים בטל תיסת הקודם כמ"ש בסי' קפ"ט וא"כ אף בהוחזקה לראות מחמת תשמיש והופרשה מבעלה אם תקבע את"כ וסת הימים או וסת הנוף ג' פעמים נבטל הוסת הקודם ותותר לבעלה א"כ למה הצריכו חו"ל נירושין נמתין אולי תקבע וסת אחר [ומגמון סוף' קנט בזה מסמרות בכל תשובותיו לזסן וסת גמור ועפ"ז נלמת סתיר בתניינא בסי' פ"ח במקום סלמק לסמוך על וסת שתקבע לת"כ ע"ש וכבר לווח בכרוכיו על זה מגמון מ"ל בסק"ג וז"ל מלילה לסמוך עליו בזה ולזו מעטה וסת לחוד לתסרס רק מעטה מסת לולי ממלמה ונופלת וכו' עכ"ל והודס במקלת מבל לעכ"ל גם זה לזיו כעו ציתבאר בסי"ל]:

ד ועוד דאיך יפול על זה שם וסת דבכל הוסתות הא יש זמן היתר בין וסת לוסת ויש סמוך לוסת תבאן לא שייך כל זה דהיא כולה אסורה כמובן וג"ל דאיזה מהגדולים כשקראו לזה שם וסת הוא רק בהעברה בעלמא כלומר שראיית דם שלה הוא בעת התשמיש ווסת הוא לשון זמן אבל לא לדמות זה בשום דבר לשום דין מדיני וסתות אלא אשה זו יש לה חולי בגופה כמו רפיון בגידי המקור או בקשרי האם או עניין אחר שע"י התשמיש יפתח פי המקור ויצא הדם [וכמדומני שרליתי כן לאחד מהגדולים בספרו וס"ס רבות ולזיו עתה על זכרוני]:

ה וראיתי מי שמסתפק אם המוחזקת לרואה מחמת תשמיש אסורה מן התורה או רק מדרבנן ומקום הספק הוא דכיון דוהו מטעם וסת א"כ למאי דקי"ל וסתות דרבנן הלא מותר מן התורה ואף למאן דס"ל וסתות דאורייתא הרי לא ארגשה ואף אי ארגשה יש לתלות בהרגשת אבר ולהרמב"ם דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא א"כ אין כאן רק איסור דרבנן ועוד פלפלי בזה [ע' פר"ח בפתיחתו] [ומ"ש בתוס"ע סעי' ו' לחום לוסת זסו על סזמן ולא על סעלס ויתבאר בסעי' ע"ד]:

ו ולענ"ד נראה דאין כאן ספק כלל דוודאי האיסור הוא מן התורה כדמשמע מפשטיות הש"ס והפוסקים דכבר בררנו דאין זה בגדר וסתות כלל ואין זה נוגע למאי דקי"ל וסתות דרבנן ואפילו בשלא הרגישה שנפתח מקורה מ"מ אמרינן כיון דרוב דמים באים בהרגשה כמו שבארנו בסי' קפ"ג ולכן אולינן בתר רובא ואומרים דוודאי הרגישה וזה שלדעתה לא הרגישה משום דסברה שזהו הרגשת אבר דכמו דאמרינן בר"פ האשה שיכולה לטעות בהרגשה מראייה לאבר כמו כן יכול להיות להיפך ולכן אע"ג דבקרבן פטורין כשנמצא הדם לאחר זמן זהו מפני שלא מצאה מיד חיישינן לעניין קרבן אבל כשראתה בשעת מעשה אמרינן דוודאי הרגישה ולא תוכל לדעת בשעת מעשה אם זהו הרגשת הדם או האבר ואין זה ספק דרובן כשהן רואות מרגישות ואין היתר אא"כ נתברר דהדם הוא מהצדדים כמו שיתבאר בס"ד:

ז וז"ל רבותינו בעלי הש"ע אשה שראתה דם מחמת תשמיש מיד בכדי שתשיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת ותטול ער לבדוק בו ותקנח עצמה משמשת ג' פעמים אם בכל ג"פ רצופים ראתה דם וכ"ש אם מצאה ג"פ דם על ער שלו אסורה לשמש עם בעל זה אלא התגרש ותנשא לאחר נשאת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש ג"פ רצופים אסורה לשמש גם עם אותו בעל אלא התגרש ותנשא לשלישי ואם גם עם השלישי ראתה דם מחמת תשמיש ג"פ רצופים לא תנשא לאחר אלא אסורה לכל ער שתבדוק עכ"ל:

ח ביאור הדברים דמחמת תשמיש לא מקרי אלא כשוודאי ראתה בשעת תשמיש והיינו או שהרגישה בשעת

בשעת מעשה שהדם זב ממנה או אפילו אם תיכף ומיד קנחה בהעד ומצאה דם על העד דיש בזה חיוב חטאת בממוך לוסתה כמ"ש בסי' קפ"ה סעי' כ"ה ואפילו שהתה מעט כדי שתושים ידה תחת הכר ותטול עד לקנח בו ומצאה דם ג"כ מקרי מחמת תשמיש משום דבכה"ג אף שאין חיוב חטאת בממוך לוסתה יש בזה אשם תלוי מה שכתבנו שם שאינו חייב אשם תלוי היינו משום דבעינן תחיכה משהי תחיכות אבל חיוב אשם תלוי יש בשיעור הזמן הזה והוי כספק חלב ספק שומן ולכן מקרי מחמת תשמיש ואסורה בג' פעמים דהוה ספיקא דאורייתא [ומזה רמזו למש שכתבתי בסעי' ו'] אבל אחר השיעור הזה מהורה ואף שי"ל שראתה מקודם מ"מ לא מקרי רואה מחמת תשמיש [ס"ך סק"ח] וכ"ש אם בדקה תיכף ולא מצאה דם ואח"כ בדקה ומצאה דם אף שלא היה רק עד שהושיט ידה וכו' דלא מקרי רואה מחמת תשמיש כיון שתיכף לא מצאה דם [סז]:

סח וכל זה בנמצא על עד שלה אבל אם נמצא על עד שלו אפילו נמצא לאחר זמן מקרי מחמת תשמיש שהרי חייבין בחטאת בממוך לוסתה בכה"ג כמ"ש שם ויש להסתפק אם היא בדקה מיד ולא מצאה דם ועל עד שלו נמצא דם אם מקרי מחמת תשמיש ואסורה כיון שנמצא על שלו ואסרינן דוה שלא מצאה משום דלא בדקה יפה או דילמא אסרינן שהדם שלו מסיבה אחרת דאולי ממנו הוה הדם ובקרבן פשיטא דפטורין בכה"ג אבל לעניין איסור יש להסתפק ונראה דבכה"נ מותרת ותלינן בדם שיצא ממנו זיבה אדומה דיש לפעמים שיצא מאיש זיבה אדומה כמבואר בספ"ד דנדה [למעוטי מוכ מלודס] אבל בלא בדקה מיד לא תלינן בו משום דהוה מילתא דלא שכיחא ותלינן לעולם במצוי כמ"ש בסי' ג' ע"ש ולכן בלא בדקה מיד אם נמצא בעד שלו אפילו לאחר זמן מקרי מחמת תשמיש וצ"ע חיוב קרבן יש כמ"ש:

סט דבר פשוט הוא דבכל הנ' פעמים צריך שיהא מיד כמ"ש ואם בשני פעמים ראתה מיד ובפעם השלישי מצאה לאחר זמן לא חשבינן האי זימנא ומובלת לאחר שתטהר ותשמש ואם לא מצאה אז מותרת וכן אם בפעם הראשון ראתה מיד ובפעם השני לאחר מהרתה לא ראתה בסל הפעם הראשון ואם אח"כ אפילו ראתה שני פעמים מותרת עד שתראה פעם שלישי דהראשון אינו בחשבון ודע דכל זה בראית דם ממש אבל כשמצאה כתם על חלוקה לאחר תשמיש ואפילו הוא מצא כתם ואפילו הרבה פעמים אין זה בגדר רואה מחמת תשמיש וכן אם ידוע שיש לו מחלה שזב ממנו דם מפי האמה תולין הכל בו ומותרת אם לא שמרגשת שזב ממנה דם ודע דכל מה שאמרו בנגמ' ובפוסקים משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית הכוונה משמשת כל פעם אחר שתספור ז' נקיים והטהר עצמה ופשוט הוא [עבלח"מ ופ"ת סק"ג]:

יא יש שואלים דאשה שאמרה שראתה ג' פעמים מחמת תשמיש ואנו אוסרים אותה על בעלה למה נאמינה נאמר שעיניה נתנה באחר כמו בשלהי נדרים באומרת מטמאה אני לך שוניתי ע"ש ואין זה שאלה כלל חדא דלא מקלקלה נפשה בכה"ג שהרי גם האחר לא ישאנה בשמעו ואת שהיא עתידה לראות מחמת תשמיש ועוד דבענייני נדה האמינתה תורה בכל מה שתאמר הן לטהרה הן לטמאה ואין ביכולתינו לומר שמא משקרת אחרי שהתורה האמינתה ולכן גם להיפך אשה שבאה אל החכם ואמרה ראיתי ג"פ מחמת תשמיש ואחר זמן חקרה החכם בפרטיות מתי מצאה ואמרה לו שפעם אחת מצאה הדם לאחר זמן נאכנת ומותרת ואין זה חוור ומגיד דהיא מבארת דבריה ואינה תוזרת מדבריה דבלשון בני אדם מקרי רואה מחמת תשמיש אף כשמצאה הדם אחר שעה וכבר כתבנו דרואה מחמת תשמיש אסורה אפילו בזמן עיבור והנקה כשראתה ג"פ מחמת תשמיש מקרי רואה מ"ת ואסורה ובן הפכיסו מהגדולים [עמ"ד ופ"ת]:

יב דבר פשוט הוא דבשלשה פעמים נחשב גם הפעם הראשון [ט"ז וסך סק"כ וכרו"ס] ויש מי שאומר דצריך ג' פעמים לבד הראשון [מל"י סק"כ נסס רמב"ד] ומעמו דס"ל דלפני תשמיש א"צ בדיקה בסתם נשים אף כשאין לה וסת כמ"ש בסי' קפ"ו וא"כ בפעם הראשון בשמצאה אחר תשמיש אמרינן שהדם היה כבר גם קודם השמיש ואין זה רואה מחמת תשמיש [כרו"פ סק"נ] ואין זה עיקר דא"כ נצטרך לומר דכל דיני רואה מחמת תשמיש זהו דווקא בשבדקה קודם תשמיש ואין זה בשום מקום ואדרבא מוכח להדיא דאם מצאה מיד אחר תשמיש אסורה ולא תלינן בקודם תשמיש אלא עיקר הטעם פשוט הוא דכיון דבפעם הראשון לא היה עליה חיוב לבדוק ולראות ולא היתה בהולה לגה אמרינן דמסתמא היה לאחר זמן דאין זה בגדר רואה מחמת תשמיש כמ"ש אבל אם אומרת שמצאה מיד וודאי דגם פעם הראשון מצרפינן ואין כאן מחלוקת [פר"ר סק"כ]:

יג וכתב רבינו הרמ"א בסעי' א' די"א שאין אנו בקיאין איזה מקרי מחמת תשמיש כי אין בקיאין בשיעור הנזכר ולכן כל שרואה ג"פ ממוך להתשמיש מקרי לדידן מחמת תשמיש ונאסרה על בעלה ואלו ג"פ צריכים להיות רצופים אבל אם לא היו רצופים לא נאסרה על בעלה ואין חילוק בין אם ראתה ג"פ מיד כשנשאה ובין נתקלקלה אח"כ וראתה ג"פ וכל זה לא מיירי אלא בראתה ממוך לתשמיש אבל אם לא ראתה ממוך לתשמיש לא נאסרה על בעלה

ומותרת לו לאחר מהרתה תמיד ודינה כמי שאין לה וסת עכ"ל:

יד ביאור דבריו דגם לדידן יש חילוק בין ראתה סמוך לתשמיש ללא סמוך כמ"ש בסוף דבריו אלא שזהו לפי לשון בני אדם סמוך ורחוק דהשיעור המבואר בכדי שתושיש ידה תחת הכר וכו' הוא שיעור מועט מאד איזה רגעים ספורות ובלשון בני אדם גם אח"כ מקרי סמוך ולכן אם רק לפי לשון בני אדם מקרי סמוך יש לאסור דאולי הוה סמוך ממש כדין והוי ספיקא דאורייתא ולחומרא אבל מ"מ אם החכם מבין ברור לפי דבריה שלא היה סמוך כדין נ"ל דאין לאסור אף לדידן ויש מי שמסתפק אי מחמרינן חומרא זו לאסרה לכל העולם כשהחוקה בנ' אנשים דאין סברא לאסרה מפני החומרא [ט"ך סק"ז]:

טו ולענ"ד נראה דגם מהבעל הראשון א"א להוציאה מפני החומרא דהרבה חשו חכמים שלא להוציא אשה מבעלה אם לא מפני עיקר הדין או מפני ספיקא דאורייתא דמדינא נלך לחומרא ולכן לא הזכיר רבינו הרמ"א חומרא כדרכו אלא דינא קאמר ולכן הזכיר בסוף דבלא ראתה סמוך לתשמיש לא נאסרה על בעלה ולכאורא קשה מאי קמ"ל אלא דזהו כוונתו דלא תימא דחומרא בעלמא מחמרינן עלה דוודאי אם יתברר להחכם דאין זה סמוך חלילה להוציאה מבעלה אלא דזה הוא מן הנמנעות שהאשה תדקדק ברגעים ספורות ולכן בהברח להוציאה מבעלה וממילא דגם לאסרה לכל העולם כיון דא"א למיקם עלה והוי ספיקא דאורייתא ולפ"ז תרתי קאמר דאם בלשון בני אדם לא מקרי סמוך פשיטא שמותרת ואם בלשון בני אדם הוה סמוך וגם אין אנו בקיאין כלומר שא"א להחכם לברר מתוך דבריה שלא היה סמוך לפי עיקר הדין ממילא שאסורה [כנלע"ד וגם זה רמוז למ"ש בסעי' ו' דסוס ספק מורס דלכ"ע בספיקא דרבנן לא סיימו מחמירים ודו"ק]:

טז ודע דזה שכתב דאלו ג' פעמים צריכים להיות רצופים לא ידענא מאי קמ"ל הא גם המחבר כתב רצופים דווקא ונ"ל דה"ק דלא תימא דזה דבעינן רצופים זהו כשהיתה ביאה אחת בינתים שלא מצאה דם כלל אבל אם מצאה דם רק לא סמוך לתשמיש נהי דאינו מצורף להקודם אבל מ"מ גם אינו מפסיק בין הקודם למה שאח"כ כיון דגם עתה מצאה דם לזה אומר דאלו ג' פעמים כלומר אפילו אלו ג' פעמים דסמוך צריך להיות ג"כ רצופים וזה שאומר דאין חילוק בין ראתה מיד אחר נשואים לנתקלקלה אח"כ כוונתו כן הוא דאע"ג דלעניין כתובה יש חילוק כמ"ש באה"ע סי' קט"ז דבנתקלקלה אח"כ יש לה כתובה מ"מ לעניין איסור אין חילוק ומשום דברי"ף הגירסא ניסת וראתה מחמת תשמיש ע"ש קמ"ל דלאו ברווקא הוא וניסת דקאמר הרי"ף וכן הוא בתוספתא משום בתובה הוא ודע דאחר נשואים מיד משכחת לה או כשלא היתה בתולה או כשכבר נפסק דם בתולים ויתבאר לקמן בסעי' צ"ב:

יז לדעת רש"י [סוי] כשראתה ג"פ מחמת תשמיש אסורה לו אפילו אם רצונה לעשות הבדיקה שיתבאר ולא התירו בבדיקה זו רק אחרי הבעל השלישי כדי שלא תיאסר לכל העולם אבל התוס' והרא"ש והרמב"ן והרשב"א חולקים ע"ז וס"ל דאם רצונה לבדוק אחר הג' פעמים של הראשון מותר אלא שחז"ל התירא קאמרי דלשני ולשלישי מותרת בלא בדיקה מהמעם שיתבאר והעיקר כדיעה זו ויש לסמוך עליה להקל ודבר פשוט הוא דאפילו לדעת רש"י מותרת לבדוק אצל הראשון קודם שהיחזקה ג"פ אלא דבזה אם תצא בהבדיקה לאיסור הגרום רעה לעצמה שתיאסר עליו ולכל העולם וכן אם מרגשת צער וכאב בשעת תשמיש גם לדעת רש"י יכולה לסמוך אבדיקה בבעל הראשון גם אחרי ראיית ג"פ דבזה יש ראיה שיש להָאיזה מכה וחולי [עט"ך סקי"ל שרלונו לסמעיר כדעת רש"י וכבר הסיגו עליו כל סמתרוצים ומרמב"ם ספ"ד מין רמיס דתפס לשון סם"ם כללכו ועוד דרוב ספוסקים מתירים]:

יח ובגמ' שם פריך ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל הראשון לפירש"י פריך למה תתגרש ולהתוס' פריך למה מותרת לשני בלא בדיקה ומתרץ לפי שאין כל האצבעות שוות וקורא להאבר אצבע כלומר דאמרינן דאצבע של הראשון גרם לה לראות ולכן מותרת לשני בלא בדיקה ולרש"י לכן הוצרכה להתגרש דשמא בבעל השני לא תצטרך בדיקה ולכן לא התירו בדיקה להראשון דשמא לא תעשה הבדיקה כראוי ותכשל באיסור כרת ולא התירו בדיקה זו רק כשאסורה לכל העולם ואין ברירה אחרת ואח"כ פריך ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי כלומר אחר ביאה ראשונה אחרי שהוחזקה בג' אצבעות ומתרץ לפי שאין כל הכתות שוות כלומר דאף באדם אחד אינו דומה כח ביאה זו לכח ביאה אחרת ואולי ביאה זו היה בכח גדול ולפיכך ראתה ולכן צריכה להיות מוחזקת בג' אצבעות וכל אצבע בג' כתות:

יט כיצד בודקת כתבו התור והש"ע סעי' ב' נוטלת שפיפרת של אבר והוא קנה חלול של עופרת וה"ה של שאר מתכות לבד מברזל וה"ה עץ אינו ראוי לכך מפני שמסרטים את הבשר ופי השפופרת רצוף לתוכה כלומר שיכפול העופרת אצל פיה ויכוף לתוכה כדי שמבחוץ יהיה חלק ונותנת בתוכה מכחול ובראשו מוך ומכחול הוא קיסם דק שמכניסים בשפופרת שנותנים בו כחול לכחול עינים ובהמכחול נוטלים הצבע מתוך הקנה [רש"י ספ"ק דסוכות] ומבנסת אותו באותו מקום שהשטש דש נמצא דם על

ראשו בידוע שהוא מן המקור ואסורה ואם לאו כלומר שלא נמצא על ראשו אף שלא נמצא גם בהצדדים בידוע שהוא מן הצדדים ומותרת עכ"ל [ומ"ש למעלה סימן קפ"ד בהלבדיס כמבואר מלשון הרמב"ם פ"ד מהלכות מדוחק הלבדיס]:

כ ויש מי ששאל מאי ראיה היא זו כשנמצא הדם על הצדדים ולא בראשו הא קי"ל דהדם שנמצא בפרוזדור ממא דוודאי ירד מן המקור וא"כ שמא מקודם שהכניסה השפופרת ירד הדם מן המקור להפר דור ולכן כשהכניסה השפופרת והוציאו נמצא הדם שבפרוזדור על הצדדים, [פר"ח וכ"כ סח"ד סי' קל"ג סק"מ] ואין זה שאלה כלל דא"כ איך אפשר שלא נשתייר לכלוכית דם במקור עצמו והיה לה למצא דם גם על ראשו וכ"כ אחד מהגדולים הקדמונים [סנהדרין מוסר"ם סירץ נגו של סכ"ח בתשו' נחלוי בתרלי סי' כ"מ] ויש מי שכתב שאפשר להדם לירד דרך חורין ומרקין ולא יגע בהמוך [מ"ד סס] ותמיהני שהרי חכמים סמכו על בדיקה זו כדי שלא לענן בת ישראל ואיך נחוש חששא רחוקה לעגנה דהא אף אם אפשר להיות כן מ"מ רובא דרובא הולך הדם דרך המקור [ומרחיק שהביא מרים נדס דמקדס סס"ם מסמסת בתוך מתי מיכא לתימר ומתרץ לתוב זועס מיכווך כווין ויש מקום לדס לנחת ומוולתי מיירת שלא כמלא דס על המוך סרי שתפסר להיות כן ע"ס ותמיהני לתנו ים סס חיוב לרחות המוך בדחתו סלא הוה מוקמ תמיד בדחס ועוד דלו יהי כן שתפסר לסיות כן בתלילות רחוקה זהו לענין טומחת מעל"ע שהוה רק חומרת לתרומה וקדשים כמ"ש המום' ריש נדס וחיזה עניין הוה לבדיקה שהוה מדינא לבעלה ודו"ק]:

כא ויש מי ששאל מה ראיה משפופרת שמא ע"י האבר היא רואה דם מחמת חימוד ובשפופרת ליכא חימוד [מוסר"ן חיות] וגם זה אינה שאלה כלל חדא דחשש חימוד אינה אלא חששא דרבנן כמ"ש בסי' קצ"ב ועוד דחימוד אינו אלא בבעל חדש כמבואר שם ועוד דע"י חימוד החשש הוא על קודם שיבא אליה כמ"ש שם ובשעת מעשה הא כבר יש לה החימוד ותדע לך שכן הוא שהרי חו"ל התירו יותר להנשא לאחר מלבדוק תחת הראשון כמו שנתבאר וזאי ס"ד דבוה יש חשש חימוד א"כ היה להם לחו"ל להרחיק אותה מלהנשא לבעל חדש שעיקר חימוד הוא בזה אלא וודאי דאין זה עניין לחימוד [ומ"ש תוס' טז: בד"ס לא בתמת פלוג רבא ע"ש]:

כב אמנם רבינו הב"י בספרו הגדול הקשה קושיא גדולה דאיך מתירין אותה כשלא נמצא דם גם על הצדדין הא איכא למיחש שמא מן המקור הוא ומה שלא נמצא דם על ראשו מפני שלא היה עב כמו השמש שאין כל האצבעות שוות או מפני שלא הכניסתו בבח שאין כל הכחות שוות כמו שנתבאר ותירץ דלא אמרינן אין כל האצבעות ואין כל הכחות שוים אלא להקל ולא להחמיר משום דרוב נשים אינן רואות דם מחמת השמיש הלכך מאי דמצינן למיתלי להתירא תלינן כיון דאיכא רגלים לדבר שלא נמצא דם על ראש המכחול עכ"ל:

כג ויש מי שתמה על קושיתו דאיך אפשר לומר שאין כל האצבעות והכחות שוות הא כבר הוחזקה בכל האצבעות ובכל הכחות ונדחק לתרץ משום דזהו מין אחר לגמרי [מ"ד סק"נ קומיא ד'] אך באמת פשוט הוא שהרי בע"כ אנו רואים שהשפופרת אינו דומה להאצבעות שבהאצבעות כולם נמצא דם ובו לא נמצא כלל וקושיתו של רבינו הב"י קושיא אלימתא היא משני פנים האחת שהרי לשיטת התוס' רשאה לבדוק אחר ג"פ של הראשון ובזה קשה וודאי מה מועיל הבדיקה בשלא נמצא דם לא בראשו ולא בצדדין נימא לא כל האצבעות שוות והשנית אפילו אם הבדיקה היא אחרי השלישי הא בע"כ אינו דומה להאצבעות כמ"ש ולבד זה הא מצד הסברא אין השפופרת דומה להאצבעות דבהם יש דישה ובו אין דישה וסברא גדולה היא שהדישה גורם הראייה שע"י דישה נפתח פי המקור [וסמוכ"י סמ"ג נדחק מאד בזה וכן סמניס בכ"מ ולבדיעו מ"ם ודו"ק]:

כד אמנם גם תירוצו של רבינו הב"י אינו מובן בזה שהוצרך דלא אמרינן אין שוות רק לקולא ולא לחומרא משום דרוב נשים אינן רואות דם מחמת השמיש הלכך תלינן להתירא כיון שיש רגלים לדבר שלא נמצא על ראשו עכ"ל וקשה הא בע"כ אשה זו יצאה מכלל רוב נשים אף אם נאמר דהדם הוא מהצדדים שהרי רוב נשים גם מהצדדים אינן רואות ועוד מה זה רגלים לדבר שלא נמצא על ראשו הא כמו כן יש רגלים לדבר להיפך מדלא נמצא על הצדדים ואי קים להו לחו"ל לתלות יותר בהצדדים מבהמקור א"כ למה להו בדיקת שפופרת ניתלי לקולא במן הצדדים שהרי מהשפופרת אין ראיה כלל:

כה ויראה לי בכוונתו ע"פ מה שבארנו לעיל בסי' כ"ט סעי' כ"ח דאף בדבר שיש ריעותא אם ביבולת לומר שריעותא זו אינה אוסרת כגון שנמצא מים בראש ואינו נודע אם המיח מקיפו וכשר או אינו מקיפו וטריפה אנו אומרים כיון דרוב בהמות כשרות מסתמא בהמה זו היא ג"כ מהרוב ואע"ג דבע"כ יצאה מהרוב שהרי ברוב בהמות לא נמצא מים כלל מ"מ ריעותא זו אינה מוציאה מהרוב כיון שיש לתלות ולומר שריעותא זו אינה אוסרת דנאמר שהמוח מקיף את המים דלא כיש מי שחולק בזה ע"ש וה"נ כן הוא ונאמר גם בלי בדיקת שפופרת דוודאי הדם הוא מהצדדים משום דרוב נשים אינן רואות בשעת תשמיש ואע"ג דבע"כ יש בה ריעותא ויצאה מכלל רוב נשים כמ"ש מ"מ ריעותא זו אינה

מוציאה מכלל רוב כיון שיש לחלות בהיתר ולומר שהדם הוא מהצדדים ובדיקת השפופרת הוא להיפך דאולי יצא הדם על ראשו ויבורר האיסור וזה פשיטא שמתוייבת לברר אבל כשלא נמצא על ראשו אנו תולין בהצדדים מפני הרוב אף שלא נתברר ביורר גמור:

כן ויש מי שמתרץ דאף כשלא נמצא מהצדדים מקרי ביורר גמור דזה שאמרו חז"ל דלא כל האצבעות ולא כל הכתות שוות לא שייך רק בדם הצדדים אבל בדם המקור כולם שוות דבהצדדים כשהאצבע עב יש יותר דוחק וכשבא בכח חזק ג"כ יש יותר דוחק אבל בדם המקור אין חילוק [ב"ח] וביאור הדברים דזה ידוע שהאצבע אינו מגיע להמקור רק על פי מקרה ונגיעה בעלמא כמו שכתב הרמב"ם בפרק ה' דין ד' עיין שם ולכן נגד המקור הכל שוה ואם היתה רואה מהמקור ע"י האצבעות היתה רואה ג"כ ע"י השפופרת כיון דגם האצבע אינו מגיע לשם משא"כ בהצדדים שהאצבעות דוחקות שם יש חילוק בין אצבע לאצבע ובין כח לכח ולכן לא נמצא עתה דם בצדדי השפופרת מפני שאינו דומה להאצבע [טו"י סי' מ"ו מתשו' סגנ"ח והסמ"ג לח ס"ל סברת זו ויתבאר בסעי' ל"ס]:

כו אף רבים וגדולים דחו תירוץ זה לגמרי דא"כ אחר ג"פ של הראשון למה אנו מוציאין אותה מן הראשון שתנשא לשני מה הועלת יש בזה וממ"נ אם אוסרים אותה להראשון מפני חשש הדם שמא הוא מן המקור איך מותרת לשני הא גם אצל השני תראה בוודאי כיון דבדם המקור כל האצבעות שוות ואם אנו מתירין אותה להשני ונאמר דאצלו לא תראה א"כ בע"כ הדם הוא מהצדדים דבזה אין האצבעות שוות א"כ נתירנה לראשון ואיזה תועלת יש בהשני יותר מבראשון כיון דעיקר החשש הוא שמא הוא דם המקור ובזה כולם שוים [ומתשו' מ"ם מסרס"ק כתב שדברי שגגה הם והסמ"ק כן להסמ"ק עלמו בתשו' ג"כ סימן ל"ד והסמ"ג לח סועיל מלומס כמ"ש הסי"ט ע"ס]:

כח ולענ"ד התירוץ ברור וכך הוא העניין דוודאי בלא ביירור שהוא מן הצדדים א"א להתירה בתלייה בעלמא לחלות שהוא מן הצדדים דבאיסור ברת בהכרח לברר והבירור הוא באחד משני אלה או כשלא נמצא דם על ראש הדבר שתכנים לאותו מקום עמוק ברחבה ודבר זה א"א רק ע"י שפופרת כמובן ובדיקה זו הוא במקום שאין בדיקה אחרת וכל שיש בדיקה אחרת לא נזדקק לבדיקה זו שנעשית ע"י נשים ושמא לא יעשו בהונן אך באין ברירה בהכרח לסמוך על נשים על בדיקת שפופרת ועוד דשפופרת בכלל אין לו דמיון לאבר חי:

כט ויש בדיקה אחרת המבוררת יותר ומינו ע"י

ביאה עצמה שאם יעלה לנו שלא הראה בביאה אחת אז נתברר בוודאי שהדם הוא מהצדדים ולכן לא ראתה בביאה זו מפני שלא היה בכח כל כך או שהאצבע לא היה דומה להקודם דאי ס"ד שהדם היה מן המקור היתה רואה באיזה ביאה שהוא ולכן מקודם אומרים לבעלה שיבא עליה ג' פ אחרי טהרתה ואם רק הפעם השלישי לא תראה דם נתברר שהדם הוא מהצדדין ולכן לא ראתה עתה מפני שלא בא עליה בכח כשני פעמים הראשונים אבל בשראתה גם בפעם השלישי שוב אין בחינה בבעל וה כיון שהוחזקה בכל בחותיו ולבן לשיטת רש"י מוכרחת להתגרש ולנסות הבחינה בבעל שני ואין מתירין לה בדיקת שפופרת מפני הטעם שבארנו ולשיטת התוס' מתירים לה אם הרצה כדי שלא להוציא אשה מבעלה אך אם לא הרצה בדיקת שפופרת תתגרש ותנשא לאחר:

ל וכשנשאת לאחר ולא הראת אצלו נתברר שדם שלה שאצל הראשון היה מהצדדים ולכן לא ראתה אצל השני משום דאצבעו אינו דומה לאצבע של הראשון וכדי שלא יערער הראשון שאלמלי ידע שהדם הוא מהצדדים לא היה מנשה לכן מודיעים אותו קודם הגירושין שאסורה לו לעולם כמ"ש באה"ע סי' ו' כדי שלא יערער על הגט ואף אם תראה אצלו ג"כ שני פעמים אם בפעם הג' לא תראה נתברר שהדם היה מהצדדים ועל שאצבעו של זה אינו דומה להראשון לכן לא ראתה ומה שראתה בשני פעמים הראשונים מפני שבא עליה בכח ואם ראתה גם בפעם הג' בהכרח שתתגרש גם מזה לשיטת רש"י או לפי רצונה לשיטת התוס' ותנשא לשלישי ואם לא תראה אצלו אף רק בפעם הג' נתברר שכל דמיה מהצדדים ולכן לא ראתה אצלו בפעם הג' משום דאצבעו אינו דומה לשל השנים הקודמים לו ומה שראתה בשני פעמים הראשונים גם אצלו מפני שבא עליה בכח וכל זה הוא מהיסוד שהנחנו דאלמלי היה הדם מהמקור בהכרח שתראה מכל ביאה איך שהוא:

לא ולכן כשראתה ג"פ גם אצל השלישי שוב אין ברירה וסמכינן על בדיקת הנשים בשפופרת במה שלא תמצא על ראשו דאז ג"כ נתברר הכל הדמים היו מהצדדים ובכל האנשים היא מוחזקת לראות מן הצדדים ועכ"ו מותרת להנשא ולא תחוש להדם שתראה כיון שנתברר שדם הצדדים הוא דאי ס"ד שהוא מהמקור בהכרח שהיתה רואה גם ע"י השפופרת אבל בהצדדים יש חילוק בין שפופרת שאין בו רוח חיים לאצבעות כמובן [ולפיזי בפ"ר בפסוקים לסי' זס שהביא מס שהשיב הס"ח להסמ"ק על קושיא זו בתשו' ב"ח סחשבות סל"ע ולזן הבים לדבריו ועיין הפר"ר בדרכים המוקים לויסב ולפמ"ס נוכל לויסב כוונתו בדבריו ע"ש וזו"ק]:

לב ודע דמדברי הרמב"ם וז"ל בספ"ד למדתי תירוץ אחר לקושית רבינו הב"י וז"ל הרמב"ם שם ביצד בודקת וכו' מביאה שפופרת וכו' ומכנסת השפופרת עד מקום שהיא יכולה ומכנסת בתוך השפופרת מכחול ומוך מונח על ראשו ודופקת אותו עד שיניע המוך לצואר הרחם ומוציאה המוך אם נמצא וכו' ואם לא נמצא על המוך כלום בידוע שהדם שהיא רואה מדוחק הצדדין וכו' ע"ל וקשה מובא למה שינה מלשון הש"ס שאומר מביאה שפופרת ובתוכה מכחול ומוך וכו' דמבואר להדיא שמקודם מכניסה המכחול עם המוך להשפופרת ואח"כ מכנסת השפופרת לאותו מקום וכמ"ש הטור והש"ע וכל הפוסקים ולמה שינה לומר שמקודם מכנסת השפופרת לאותו מקום כשהוא ריק ואח"כ מכנסת המכחול עם המוך להשפופרת ודופקת וכו' ומי הכריחו לזה וגם מלאכה כבידה היא כמובן:

לג ובהור אצלי דבכוונה שינה כן דאיהו נמי ק"ל איזה בדיקה היא דבשלמא אם המצא דם על צדדי שפופרת שפיר הוי בדיקה אבל כשלא המצא איזה בדיקה הוא בקושית רבינו הב"י ולכן ביאר הענין באופן זה דוהו מילתא דפשיטא דאין שום דמיון השפופרת עם האצבע שיש בו דישה ורוח חיים כמ"ש לכן יעץ הרמב"ם וז"ל ע"פ חכמתו הגדולה לעשות דישה גם בהמכחול והיינו לדפוק אותו עד ציאר הרחם והוי כמו דישת האצבע ובהכרח שיוציא דם מן המקור ע"י דפיקה זו כמו בדישת האצבע והדפיקה א"א להיות רק באופן זה דאם נכנים השפופרת כשהוא עם המכחול הלא יסרוטו כותלי בית הרחם כשנדפוק אותו בחזקה ובהכרח שתכנים השפופרת בידה בנחת ואח"כ אם תדפיק על המכחול יסרוט צדדי השפופרת ולא צדדי הרחם ונמצא דעל הצדדים אין כאן שום בדיקה כיון דאין כאן דישה ואינו דומה כלל להאצבע והבדיקה הוא רק על המקור שדופקין שם כדרך שהאצבע דופק ודש שם ואולי יותר מזה ואם לא נמצא על ראשו מבורר הדבר שהדם הוא מדוחק הצדדין ובשפופרת אין דוחק ולכן לא נמצא דם בצדדין ובכוונה סיים הרמב"ם בידוע וכו' מדוחק הצדדין להורות על כל דברינו ומפרש דוחא כוונת הש"ס ג"כ דאינו מביאר כלל בש"ס מתי מכנסת השפופרת לאותו מקום ע"ש וברור הוא בס"ד [ומלתחי במכ"י סק"ח שעמד על לשונו של הרמב"ם וכתב דקעימו דלא"כ הרי כשתולין שפופרת בשכרת שילעבע תוך שברחמו מסלדיס כשתולין שפופרת ע"ם וק"ל דעכ"ן בשכנסים למס לריך לחלקס לשני פעמים ושיס לי כשבאס להוליאס תולין ריק שמכחול ולא שפופרת ועיקר הדבר אלא כשתולין בידס למס יפס תוך לשלדיס ולפמ"ש סוס שכרת ע"פ דין ודו"ק]:

לד ויש מחלוקת בין גדולי אחרונים אם בדיקה זו מועיל גם לשהר הדם הוה שא"צ ז' נקיים ואינה מטמא כלל או דבדיקה זו העמידו חכמים רק שלא לאוסרה לעולם ולא לשהר הדם הוה ואף דזה בזה תלוי מ"מ דיו שלא לאוסרה לעולם ונראה עיקר כדעת המחמירים דעל הדם הוה שתמצא וודאי צריכה לישב ז' נקיים וי"א דבלא נמצא גם בצדדי השפופרת וודאי צריכה לישב ז' נקיים אבל בנמצא בהצדדים הרי נתברר דהדם חוא מהצדדים והיא טהורה לגמרי וכן נכון להורות [בכל המקו' דיברו בזה וכל הרחיות מיון מכניעות לא להיתר ולא לאיסור ומיד שסברת גרמס כדיעס לחרומס]:

לה יש מי שאימר דוקנה שפסקה כבר טלראות והתחילה לראות מחמת תשמיש ומרגשת צער וכאב ברחמה שא"צ בדיקת שפופרת [שבו"י סי' ס"ח] דחזקת טהרתה מסייע לה שהו וודאי מן הצדדים ויש שפקפק בזה [עפ"ע] ונלע"ד דוהו חזקה אלימתא כיון שכבר פסקה מלראות וגם מרגשת צער וכאב יכולין לסמוך על זה אמנם אם גם בילדותה ראתה מחמת תשמיש אין להקל בה [שם]:

לו ודע דסברא זו שכתבנו בסעי' כ"ו דכמה מהגדולים הסכימו דרק בהצדדים אמרינן לא כל האצבעות שוות ולא בהמקור ע"ש אינו מוסכם מהראשונים דהסמ"ג בסוף הלכות נדה אחר שהביא מחלוקת רש"י ור"י בעל התוס' אם רשאה לעשות הבדיקה אחר ג' פ של הראשון והסכים לפי"י דמותר כתב וז"ל ומה שלא פירש הבדיקה לראשון וכו' נראה דמשום עצה טובה דהשתא סותרת לשני בלא בדיקה מטעם ס"ס שמא לא בא הדם מן המקור אלא מהצדדין ואפילו בא לראשון מן המקור שמא לא יבא לשני דאין כל האצבעות שוות וכו' עכ"ל הרי אומר הסמ"ג מפורש דגם במקור אמרינן לא כל האצבעות שוות ולדעת הגדולים שסוברים ספרא זו בארנו הטעם שהתירו לשני בסעי' כ"ט ע"ש ויש מי שאומר דוה שהתירו ברואה מחמת תשמיש לאחר או ע"י בדיקה וחו בראיית טיעמת אבל כשהיא רואה בשפע דוודאי הוא מן המקור אינה מותרת לא לאחר ולא בבדיקה [טוב"ם סי' ל"ג] משום דאין כאן ס"ס ובוודאי כן הוא דאפילו לאו מטעם ס"ס כל שבוודאי מן המקור אין לה הקנה עד שתתרפא ומ"מ ג' פעמים צריך שתתחוק בזה דאל"כ אולי מקרה הוא:

לז אשה שראתה מחמת תשמיש ג"פ ונתעברה וילדה מותר לה לשמש בימי טוהר אחר שטהר [ס"ט] דבימי טוהר לא חיישינן לראיית דם וממילא אם לא תראה או מחמת תשמיש הותרה לבעלה [שם] ויש מי שחיכך בזה משום דימי טהרה לימי טומאה אינה עוקרת וסת [טוב"ת ס"ס] וכל זה הוא להתופסים דוהו וסת גמור ומטעם וסת עיקר האיסור ולפ"ז אף אם לא ראתה כל ימי משך הנקה אינו מועיל להתיר

אח"כ [סמ] וכן בכמה דברים הנוגעים לדיני וסתות וכבר כתבנו בריש סי' זה הגלע"ד בזה ע"ש:

לן כבר נתבאר דכשיצאה טהורה ע"י הבדיקה שוב לא חיישינן להדם שתראה ע"י תשמיש ונתלה שהוא מן הצדדין ויש מי שחולק בזה [ס"ם] ויש מי שמחלק דאם בהבדיקה לא נמצא דם כלל אז נאמרת אם ראתה אח"כ ג"פ אבל אם נמצא על הצדדין אז לא תחוש לכל הדמים שתראה אח"כ [טו"י סי' מ"ו] וכן נראה עיקר לדינא ולהיפך אם נמצא על ראש המוך אסורה לעולם אפילו עשו כמה בדיקות אח"כ ולא נמצא דם כלל או נמצא על הצדדין דכיון דנתברר פעם אחת שהיא רואה מן המקור שוב אין לה תקנה אלא ע"י רפואות ויש מי שרוצה לאסור אפילו ע"י רפואות בכה"ג [סמ] וחומרא יתירא היא וכל זה הוא כשהבדיקה היתה אחר הבעל הג' ונמצא על ראש המוך אבל כשהבדיקה היתה אחר הראשון ונמצא על ראש המוך מ"מ מותרת לשני [מ"ל סק"ס] כשבדקה עצמה אח"כ ולא נמצא דם על ראשון ואפילו לפי הסברא שכתבנו דבמקור לא שייך לומר כל האצבעות שוות וא"כ אין חילוק בין ראשון לשני מ"מ נ"ל דעכ"פ הרי אח"כ נתגלה ע"י בדיקה שנייה דלא נמצא דם א"כ נהי דלהראשון א"א להתירה אבל להשני נוכל לומר דלא תראה על ידו כמו שלא ראתה ע"י הבדיקה השנייה:

לח וכתב רבינו הרמ"א בסעי' ב' דאף בזמה"ז יש לסמוך אבדיקה זו עכ"ל והצרך לזה משום דהראב"ד בס' בעל הנפש כתב דהאידנא לא סמכינן אהך בדיקה להתירה ועוד דכבר גזרו בנות ישראל לישב ז' נקיים אפילו על טיפת דם כחרדל והרא"ש דחה דבריו שהרי הרי"ף הביא זה בהלכותיו ואיזה עניין הוא לחומרת בנות ישראל דוהו הכל בדם המקור החמירו ולא בדם הצדדין כמ"ש הטור ע"ש [ובמת דכרי סרמב"ל תמוסים וכבר ערתו בו רבים ולי נרמס דמרתי קמאי דלין למו בקילין בבדיקה ועוד וכו' כלומר ופשיטא דלעניין לבסר דם זה שלא תשב ז' נקיים וודאי לין סברת שהרי החמירו על עלמן להיות כזבות נמורות אף שבוודאי לימו כן ומ"כ נם בזה יש להחמיר עכ"פ אף אם נימת דהבדיקה מועלת שלא תלא מבעלה לגל דם זה מ"מ לבסר כמ"ם בסעי' ל"ג ע"ש]:

לט איתא בגמ' שם ואם יש לה וסת תולה בוסתה ופירש"י אם יש לה וסת לק"קול הזה שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש אלא לפרקים תולה בוסתה ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת עכ"ל כלומר בין דחזינן שיש לה עת קבוע לראייתה ע"י תשמיש ממילא דנעשה זה כוסת שמותרת בין וסת לוסת ואין לשאול להמוברים דבדם המקור כל האצבעות שוות וכל הבחות שוות כמ"ש בסעי' כ"ו א"כ בכה"ג הרי נתברר שאינו דם המקור דאלו היה דם המקור לא היה חילוק בין זמן לזמן כמו שאין חילוק בין אצבע לאצבע ר"ל דלא דמי זל"ז דכיון דאשה זו יש לה מיחוש זה לזמן קבוע א"כ בזמן הקבוע אין חילוק בין אצבע לאצבע אבל שלא בזמן הקבוע הרי היא בכל הנשים ואין טבע מקורה מתעורר להזיל דם ע"י תשמיש אלא לזמן הקבוע לה [וגם מזה רמוז למ"ש רים סי' זה לתינו עניין לוסתות דדוקא בכס"ג פירש"י דסוס וסס ולא בעופן לחמר]:

מ אבל הרמב"ם והטור והש"ע מפרשים פי' אחר בזה וז"ל אם שמשה סמוך לוסתה אנו תולין ראייתה משום וסתה ולא חשבינן לה רואה מחמת תשמיש עכ"ל כלומר אם עברה ושמשה סמוך לוסתה אין הפי' הזה נכנס בחשבון ותלינן הראייה בהיסת [ס"ך סקס"ו וי"א דלא מיירי בשמשה באיסור אלא בהיתר בגון שוסתה היתה תחלת היום ושמשה בסוף הלילה [דו"ס דאע"ג דלעניין היתר שימוש לא מקרי סמוך לוסתה מ"מ בשאירע שראתה דם בהך תשמיש תלינן בהוסת ונראה דלפי' זה תלינן כל העינה הסמוכה לעונת הוסת והיינו כשוסתה בתחלת היום או בסוף היום תלינן כל הלילה שלפניו בהוסת ויש שדחו פי' זה דכיון דלעניין היתר תשמיש לא מקרי סמוך לוסת א"כ גם לעניין תלייה אין תולין [ס"ך סס] ורבים מן הגדולים קיימו פי' זה ובוודאי כן הוא דהא מעיינה מלא ועומד להפתח תיכף אחר עונה זו א"כ בנגיעה קלה יכול להיות שנפתח מעיינה ואדרבא בהכרח לומר כן דאי בשעוסתה ממש פשיטא שאין זה בגדר רואה מחמת תשמיש שהרי חייבים חטאת ומאי קס"ל הש"ס [כרו"פ סק"ד]:

מא ודע שיש שמשמע קצת מדבריהם דדווקא בהשעה הסמוכה לזמן הוסת בגון שוסתה בבקר ושמשה בסוף לילה תלינן בוסת ולא מקורם לכן קצת [סס וסגס' רכ"פ] ולענ"ד לא נראה כן דא"כ כשוסתה באמצע היום וכ"ש בסוף היום לא משכחת לה דין זה וכל כי האי ה"ל לפרש אלא וודאי דכשם דבאיסור שימוש סמוך לוסת נחשבת כל העונה כרגע אחת כמו כן בתלייה זו העינה הסמוכה לה חשיבא כל העונה ברגע אחת ותלינן כל העונה בהוסת [וכ"מ מלשון ספרישס סקי"מ ע"ש] ואפילו אם ראתה שני פעמים מחמת תשמיש ובפעם השלישי ראתה בכה"ג לא מצרפינן ליה אלא תלינן בהוסת ומ"מ לעניין שימוש סמוך לוסת לא נשתנה דינה מכל הנשים וכשוסתה בבקר מותרת לשמש בסוף הלילה להבא ואף שעתה איהרע בזה שראתה מפני הוסת אמרינן אולי מקרה הוא [סס] אא"כ תראה בכה"ג ג"פ דאז נאסור אותה בהגיע זמן וסתה גם בעינה מקודם [כנ"ל בדיוק סלו]:

מב ודע שאף שרש"י והפוסקים מחולקים בפי' הש"ס בהך דתולה בוסתה מ"מ לעניין דינא נראה פליגי [כ"י] ויש מי שמסתפק אי אמרינן גם בעונה בינונית

הך דינא לתלות בסמוך לוסתה [כרו"פ] ולפי הנראה וודאי תלינן שהרי חוזן דחז"ל התירו אם יש רק במה להתלות והטעם משום דרוב נשים אין רואות מחמת תשמיש וגם כדי שלא להוציא אשה מבעלה וא"כ למה יגרע עונה בינונית לעניין זה והא רוב נשים יש להן עונה בינונית משלשים לשלשים יום וכן יש לתלות בוסת כשראתה ג"פ מחמת תשמיש וכל תשמיש היה רחוק מחבירו דילוג שוה כגון עשרים יום ואח"כ קבעה לה ג"פ וסת מעשרים לעשרים תלינן ג"כ הג' פעמים הקודמות שראתה מחמת תשמיש ג"כ בהוסת שקבעה לה עתה [מ"ל סק"ט]:

מג והנה במרדכי פי' על הך דתולה בוסתה פי' אחר לגמרי וז"ל בריש שבועות ואם יש לה וסת זמן קבוע שהיא רואה דם תולה בוסתה שיכולה לומר זה הדם שהיא רואה טהור שעדיין לא הגיע וסתה ותולה במכתה שיכולה לומר מן מכתה וכו' עכ"ל ודברים תמוהים הם דא"כ דין הרואה מחמת תשמיש אינו אלא באשה שאין לה וסת קבוע ואיך אפשר לומר כן וי"א דהך דתולה במכתה קאי ג"כ על זה כלומר דביש לה וסת תולה במכתה שאם יש לה מכה כזו שאין ראוי לתלות בה מ"מ ביש לה וסת תולה בה [מ"ז סק"ח] וגם זה תמוה דאלו דברים שאין להם שיעור מה שייך מכה שאין ראוי לתלות בה ממ"נ אם יכולה להוציא דם בכל עניין תולין ואם אין יכולה להוציא דם איך נתלה ביש לה וסת אך י"ל דבאין לה וסת בעינן שתדע שמכתה מוציאה דם וביש לה וסת א"צ לידע זאת בבירור [עכ"ח] דבזה יש מחלוקת כמו שיתבאר בס"ד אך א"כ עיקר חסר מן הספר:

מד ולענ"ד נראה כוונת המרדכי דלא נהירא ליה פירש"י ופי' הפוסקים דלדידהו הדם הוה טמא הוא עכ"פ ולשון תולה בכל מקום הוא לטהר הדם הזה כתלייה דכתמים וכן בהך דינא גופה במה שאמרו הולה במכתה דהדם טהור והכי נמי כן הוא וזהו שאומר תולה בוסתה שיכולה לומר זה הדם שהיא רואה טהור וכו' כלומר שהיא תולה לטהר את הדם בכל מה שיכולה להתלות כמו בכאב או בסיבה אחרת שהיא יכולה להתלות וזה שאמרו תולה בוסתה שני דברים הם תולה הדם בעניין אחר ובווסתה הוא טעם על זה כלומר מפני וסתה ואח"כ אומר ותולה במכתה כשיש לה מכה יכולה להתלות בכל עניין אפילו כשאין לה וסת כשיודעת שמכתה מוציאה דם או אף כשאינה יודעת כפי הדיעות שיתבארו:

מה ויראה לי שזהו דעת מהרי"ו הביאו רבינו הרמ"א בסעי' ו' וז"ל ובן אם אומרת ברי לי שאין דם זה בא מן המקור נאמנת ושהורה עכ"ל וצווחו הגדולים על זה כברוכיא דאין שום מציאות לזה שהרי אפילו הנמצא בצרדים ובפרוזדור סתם דם טמא שחזקתו שיורד מן המקור אם לא שתאמר שיודעת ששורש הדם לא בא רק מהצדדין וזה רחוק שתדע כשאין מכה ולכן כתבו שאין לסמוך על דין זה [סו"ת פ"י ומכ"י ולבמ"ר וח"ד סקי"ב] ואני אומר שזהו עצמו שיטת המרדכי וכוונתו כשיש לה וסת קבוע והיא יש לה איזה תלייה ביכולתה להתלות כשברי לה שאינו מן המקור ועיקר ההיתר מפני שיש לה וסת קבוע ואף שמסידור לשון רבינו הרמ"א אינו מבואר להריא כן מ"מ כנלע"ד [ותמו' מהרי"ו לויט מ"י עתס]:

מו איתא בגמ' שם ואם יש לה מכה באותו מקום תולה במכתה וכו' ואם דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה ונאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שממנה הדם יוצא ויש בעניין זה מחלוקת גדולה בין רבותינו הראשונים והאחרונים בזה שאמרו תולה במכתה אי בעינן דווקא שיתוודע שמכה זו מוציאה דם או אפילו בסתמא אנו אומרים דמסתמא מוציאה דם ותולין בה ולשון הרמב"ם והטור והש"ע הם בלשון הש"ס וסתמו דבריהם ע"ש ומשמע דלא בעינן שתדע שמכתה מוציאה דם:

מז אמנם מדברי הרמב"ם במקום אחר יש ללמוד שמצריך שנדע שמוציאה דם דבפי"א אחר שהביא החומרות הנוהגות בזמה"ז והדינים שגם בזמה"ז לא נשתנו כתב בדין י"ג וז"ל וכן אם היתה בה מכה והיה הדם שותת ממנה או שבא הדם עם מימי רגלים ה"ז טהורה ולא נתחדש וכו' עכ"ל כלומר מפני שיש מהקדמונים שסוברים שעכשיו אין לטהר ע"פ מכה וזהו גם דעת הרמב"ן כמ"ש שם בהגמ"י ולזה אומר הרמב"ם דאינו כן אלא גם עכשיו פומכין על מכה מיהו עכ"פ כתב מפורש והיה הדם שותת ממנה [וע' מ"ש סעי' כ"ג]:

מח וזהו דעת ספר התרומה והגהמ"י ושם אות ח' כתב וז"ל ובספר התרומה כתב דאשה שיש לה מכה באותו מקום ואינה יודעת אם מוציאה דם או לא וכו' אין תולה במכה דתניא נאמנת וכו' משמע דווקא שיוצא הדם מן המכה תולה אבל אם ספק לה אין תולה עכ"ל וכ"כ המרדכי וז"ל נאמנת אשה לומר מכה יש לי באותו מקום שממנה יוצא דם דווקא שיודעת שיוצא הדם מן המכה תולה בה אבל מספק אינה תולה וכו' עכ"ל ודקדוקם הוא מדמסיים הש"ס מכה יש לי במקור שממנה הדם יוצא משמע להריא שצריכה לדעת שיוצא דם מהמכה ואע"ג דברישא אומר סתם דאם יש לה מכה תולה במכתה ואינו מסיים שממנה דם יוצא אפשר לומר דסמיך אסיפא ועוד אפשר לומר דברישא הפי' כשאחרים רואין המכה וממילא כיון שרואין אותה הרי רואין שהיא עלולה לדם כגון שיש בה אדמ"ות הרבה ומוגלא אדומה אבל בסיפא כשהיא אומרת מכה יש לי באותו מקום והיא אין ביכולתה לראותה אלא ע"פ משמוש ידיה ולכן צריכה לדעת בבירור שדם יוצא ממנה כגון שבדקה במטלית על מקום המכה ממש ומצאה דם אבל שבאצבעה

שבאצבעה מציאה דם כשנגעה במקום המכה והנה בתוספתא אינו מסיים הך שממנה הדם יוצא ע"ש אך הש"ס מבאר כן מטעם שנתבאר [כללע"ד לפי סיפא זו]:

מט אבל הרשב"א ז"ל בתורת הבית שער הכתמים כתב להיפך וז"ל ומסתברא דאפילו אינה מרגשת ממש שהדם שותת ויורד מן המכה הרא דאין עיניה בין מכתה וא"א לה לידע אלא בבדיקת שפופרת וכו' והתם משמע וודאי דברואה דם מחמת מכה א"צ בדיקת שפופרת דתניא התם וכו' ונאמנת אשה לומר מכה יש לה שממנה הדם שותת ויורד וכו' אלמא מן הסתם היא תולה במכתה והא דקתני נאמנת וכו' שממנה הדם שותת ויורד לאו נאמנת לומר שממנה שותת ויורד קאמר אלא כלפי שאמר אם יש לה מכה תולה במכתה קאמר שאין אנו צריכין לדעת בבירור שיש לה מכה אלא היא עצמה מרגשת במכה ונאמנת לומר מכה יש לה שיש שם דם ותולה במכתה שאני אומר ממנה הדם שותת ויורד ובהוספתא לא מצאתי וכו' עכ"ל:

נ ואינו מובן מה שכתב דא"א לה לידע אלא בבדיקת שפופרת אטו אין ביכולתה לבדוק באצבעה או בממלית ליגע במקום המכה ולראות אם יש בה צבע דם ואולי דה"ק דא"א לה לידע אלא בבדיקה והתם משמע דא"צ בדיקה כלל דאל"כ הו"ל לתנא לפרש דתולה במכה כשתבדוק וזה שאומר בדיקת שפופרת משום דבמ' יש בדיקת שפופרת אבל עיקר כוונתו הוא דכיון דבבא בדיקה א"א לה לדעת ובשם משמע שא"צ שום בדיקה [כנ"ל]:

נא והנה רבינו הב"י וכל מפרשי הטור פירשו דברי הרשב"א כמו שבארנו דס"ל דמסתמא תולין במכה אף אם אין אנו יודעין כלל אם מכה יו מוציאה דם דמסתמא כל מכה מוציאה דם ויש מהגדולים שאומרים דגם הרשב"א לא קאמר רק שאינה צריכה לדעת שעתה יוצא דם מהמכה אבל בזה מודה שצריכה לדעת שמכה זו מוציאה דם [ס"ך סקכ"ד וחכ"ל בתשו' סמ"ן] ורבי כרבו כמה מהגדולים שאינו כן בכוונת הרשב"א [ועיקר קושית סתכ"ל ממשנה דסרוסה בכתמים שתלמידי ר"ע ססתכלו זה בזה על מה שסרוסי ר"ע לא יכולם להתגלע וכו' ו"ס בדס והכוב"י סמ"ק כתב דלית ענר דיפרקינם ותיוש קושיא כלל דהתם כבר נתרפאה המכה ועלה עליה קרוש ע"ש [וכ"כ סכרו"פ סק"ס] ומלתתו שהרשב"א עצמו ביאר כן שם מקודם וז"ל לעניין כתמים ולפי ים בה מכה ויכולה להתגלע ולהוציא דם אע"פ שעכשיו עלה עליה קרוש ולויש נתרפאה וכו' ומעשה בהתם שהתם לפני ר"ע וכו' עכ"ל ע"ש]:

נב ויש שהקשו על סברא זו דאיך אפשר להקל כשאין יודעין כלל שהכתה מוציאה דם ושרחו לעשות ס"ס והקשו על זה דהרבה פעמים ליכא ס"ס והאריכו בזה ולפענ"ד א"צ לזה כלל דעיקר ההיתר הוא מטעם שכתב רבינו הב"י לעניין בדיקת שפופרת שהמכו על בדיקה זו מטעם דרוב נשים אינן רואות דם מחמת תשמיש כמ"ש בסעי' כ"ד ואף שיש ריעותא לפנינו בארנו בסעי' כ"ה דאין הריעותא מרעא לרובא ע"ש וק"ו כשיש מכה שיש לתלות הריעותא בהמכה פשיטא שיש לילך אחר הרוב ולאמר דהראייה הוא מחמת המכה הא למה זה דומה לבא ואב ונטל הבני מעיים ואח"כ נמצאו נקבים הרבה דתלינן הנקבים בהואב כיון שיש במה לתלות וה"נ כן הוא [וסגס שרשב"ם מתיר גס בזעת וסתם כמבואר בתס"ב סס ו"ל דס"ל דכיון דוסתות דרבנן וסדס יש בתס לתלות לכן תוקמת למחזקת טהרותם ע"ס שכתב כן ומכן לא קיו"ל בזס כשרשב"ם כמו שיתבאר לקבל בעיקר דינו של שרשב"ם ל"ק כלל וכן שלרי דקדוקים שהקשו בתשו' נכונים לפי דבריהו ודו"ק]:

נג ויש שרוצים לומר דוודאי לעניין שלא לאסרה על בעלה א"צ לדעת שמכתה מוציאה דם אבל לטהר הדם הוה שלא תשב ז' נקיים בעינן דווקא לידע שמכתה מוציאה דם [כרו"פ סס וסער לפריס וס"ט] וסברא גדולה היא דבזה א"ש לשון הש"ס שמקודם אמר סתם תולה במכתה ואח"כ אמר ונאמנת וכו' שממנה דם יוצא דמקודם הוא לעניין שלא תחשב כרואה מחמת תשמיש ואח"כ הוא לעניין מהרת הדם ויראה לי שגם דעת הרמב"ם כן הוא ולכן בספ"ד דמייירא לעניין רואה מחמת תשמיש כתב סתם תולה במכתה ובפי"א שכתב ה"ז מהירה הצריך שיהא הדם שותת ממנה [וסברת זו כתבה הס"ך בסק"ך ט"ס וסיום סברת נרופס]:

נד והנה רבינו הרמ"א הכריע במחלוקת זו וז"ל וכל זה באשה שיש לה וסת קבוע ואו יכולים לתלות שלא בשעת וסתה במכתה אע"פ שאינה יודעת בוודאי שמכתה מוציאה דם וכן אם אין לה וסת קבוע והוא ספק אם הדם בא מן המקור או מן הצדדין תלינן במכה מכח ס"ס ספק מן הצדדין או מן המקור ואח"ל מן המקור שמא הוא מן המכה אבל אם ידוע שבא מן המקור אע"פ שיש לה מכה במקור אינה תולה במכה אם אין לה וסת קבוע אא"כ יודעת בוודאי שמכתה מוציאה דם ומ"מ בשעת וסתה או מל' יום לל' יום אינה תולה במכתה דאל"כ לא תטמא לעולם וכתמים תולה בה בכל עניין עכ"ל:

נה וברבריו אלה טרחו רבים וגדולים ויש שרחו דבריו [עט"ז סק"י ומ"ך סקכ"ב] ויש שקיימו דבריו [כרו"פ סק"ו ומג"י סק"כ] וגם בביאור דבריו טרחו לכוין דבריו עם המקורות ששאב מהן ולענ"ד בכמה מקומות קבע דעתו בש"ע ע"פ דעה ע"ז בהברעתו בין הפוסקים וגם בכאן נ"ל ברור דהברעת עצמו הוא וכך הוא דעתו הגדולה דאין שום חילוק ברין זה בין לעניין

לעניין שלא להוציאה מבעלה מפני ראייה מחמת תשמיש ובין לעניין לטהר את הדם שלא תשב ז' נקיים ולכן סיים דבשעת וסתה אינה תולה במכתה וכו' ואי לעניין שלא להוציא מבעלה אפילו אין תולין במכתה אין זה רואה מחמת תשמיש כיון דשעת וסתה הוא כמ"ש בסעי' מ' וגם אין לומר דלא מיירא רק בטהרת הדם ולא לעניין ראייה מחמת תשמיש דהא אדברי המחבר קאי דעיקרי דינים אלו הוא לעניין זה אלא וודאי דבתרוייהו מיירא ושוין אצלו דזה בזה תלוי:

נו ולפי דעתו כן הוא דזה שהקילו חכמים לתלות במכה יש לפעמים שתולין אף כשאין יודעין שמכתה מוציאה דם ויש לפעמים שצריך לדעת דווקא שמכתה מוציאה דם ביצד כגון שיש עוד קולא להמכה כמו כשיש לה וסת קבוע ועתה היא שלא בשעת וסתה שיש לה חוקת טהרה או אפילו אין לה וסת קבוע רק שיש לה ספק ספיקא דספק ספיקא עדיפא מחוקה והס"ם היא כשאינו ידוע מקום המכה אם היא במקור או בצדדין ואע"ג דלכאורא הכל שם אחד דמה לי אם היא בצדדין או במקור סוף סוף דם מכה הוא ואין זה רק ספק אחד ובאמת הקשו עליו כן [ס"ך סקכ"ב] אך כבר ביארו הגדולים דהוי ס"ס גמור דספק אחד מתיר יותר מחבירו דאם מהצדדין גם הדם טהור ואם מהמקור האשה טהורה והדם טמא דקיי"ל מקור מקומו טמא [כרו"ם ונוב"י] וגם אין לשאול דהרי ס"ס זה אינו מתהפך שלא תוכל לומר ספק מכה ספק נדה ואת"ל וכו' דכיון דוהו דם נדה א"כ בוודאי טמאה אמנם נ"ז א"ש אף למאן דמצריך בס"ם מהתפך דכל שאתה צריך לחקור מאין בא הדם א"צ לחיות מתהפך [מג"י סק"ך] כמו בדרוסה בספק על ספק לא על כמבואר בסעי' ק"י בכללי ס"ם ולכן במקום שאין עוד קולא כמו חוקה או ס"ם צריכה לידע דווקא שמכתה מוציאה דם ואין לומר הא איכא קולא מצד דרוב נשים אינן רואות דם בשעת תשמיש דאינו כן דאם היא בשעת וסתה הא אדרבא רוב נשים רואות בשעת וסתן ואי אין לה וסת ג"כ אינה מרוב נשים שהרי רוב נשים יש להן וסת:

נז ולזה אומר דלכן בשעת וסתה או מל' לל' יום אינה תולה במכתה כלומר אפילו יודעת שמכתה מוציאה דם [ס"ך סקכ"ו] ואע"ג דוסתות דרבנן דמהאי טעמא משהר הרשב"א גם בשעת וסתה כמ"ש בסעי' ג"ב מ"ם רבינו הרמ"א לא ס"ל כן דא"כ לא הטמא לעולם דנתלה תמיד במכה וזה א"א אך להרשב"א י"ל שהטמא בעת שתרגיש להדיא שנפתח פי המקור כדרך רוב נשים בשעת וסתן ורבינו הרמ"א ס"ל דא"א לסמוך על הרגשתה בלבד באיסור כרת שהרי מטעם זה אסרו רבנן אף כשאינה מרגשת בעצמה כמ"ש בסעי' קפ"ג משום דבהרגשות יכול להיות כמה שגגות דסברה שהרגשה אחרת היא והרשב"א ס"ל דכשיש מכה שאני מיהו זהו מילתא דפשיטא דגם רבינו הרמ"א מודה דכשמרגשת עתה ברגע זו שיוצא הדם ממכתה דגם בשעת וסתה טהור [ס"ס] ואף שי"ל דגם דם נדה מעורב בזה מ"מ כולי האי לא חששי [ס"ך סקכ"ב סעיג על סרמ"א דמסס"ת מבואר להדיא דגם בתון ידוע מס מן סמקור לריך לידע דווקא שמכה מוליאה דס מדכתב שבדקה עלמה וזהו גם כוונת ס"ד ע"ם ותמיהני דלף מס כן סוא סל סרמ"א מבריע מדעתו וסרי זהו מתלוקותם עם סרשב"א וכזה סברוע בסרשב"א ועוד דבס"ד וודאי כדברי סרמ"א כמ"ם סברו"ם בסק"ו למעט לעב"ד גם בסס"ת סכוונם כסרמ"א וזס שכתב שבדקה בתוכו מקום כ"ל שמכוונם שבדקה בסמקור וגם המכה בסמקור ע"ם ומס שמלריך סע"ז בסק"י כבר דמס סע"ך בנקה"כ וכן מסכימו מתחרונים שדברי סע"ז מנומגמים בס"ק זס וגם סנוב"י בסי' מ"ת וסי' מ"ז כתב שמעיקר כדברי סרמ"א ע"ם וכ"כ סמ"י וסס"ד מלריך בזה ולא נתברר דבריו תללי וגם ספר"כ מזיג עליו ע"ם לך במ"ם מס"ך בסק"ך דזהו רק לעניין רוחס מחמת תשמיש ולא למעכר מדס ע"ם וכמ"ם בסעי' כ"ג יכול לסיות כן מ"מ נלע"ד דמסחוך גם בזה על סרמ"א לא מסכיד דמברוחיו כתורות ונקיות ודו"ק]:

נח ודע דכל דינים אלו נתבררו ברואה מחמת תשמיש ובירור הדבר דה"ה בלא ראייה מחמת תשמיש אלא שאינה יכולה להטהר לבעלה מפני שבכל עת מוצאת בדיקות מלוכלכות בדם ג"כ יש להחורות כדינים אלו דאם יש לה איזה מכה תולין במכה שלא בשעת וסתה ואותה שאין לה וסת ג"כ תולין כשיש ספק אם מן הצדדין אם מן המקור ונלע"ד דאפילו למי שסיבר ברואה מחמת תשמיש דאין לסמוך על המכה להתיר הדם מ"מ בבדיקה קילא טפי שאין זה כראייה ממש מחמת תשמיש לענ"ד כמו שאבאר בס"ד:

נט דהנה חו"ל אמרו ר"פ הרואה דיכולה לטעות מהרגשת פתיחת פי המקור להרגשת אבר וכן להרגשת ער ע"ש ומטעם זה כתבנו בסעי' ו' דרואה מחמת תשמיש יכול להיות שטמאה מן התורה שהדם בא בהרגשה וסבי"ה שזהו הרגשת אבר ע"ש וגם בבדיקה יכול להיות הטעות הזה שסברה שזהו הרגשת ער אמנם במחמת תשמיש א"ש שזה א"א להיות רק פ"א כמובן דהרי בראייתה הוא פורש ממנה ער טהרתה ועכ"פ יותר מג"פ א"א דאחר ג"פ הרי נתברר אם לטהרה או לטמאה כמו שנתבאר ואלו הג"פ הם בריחוק זמן דבכל אחד נמשך מחבירו ער שתטהר ושפיר יכול להיות שבג' זמנים אלו היה הרגשה וטעתה בהרגשת אבר אבל בבדיקות שהיא בודקת עצמה כמה פעמים ביום ובודקת עצמה ימים רבים זה אחר זה האפשר לומר דבכל פעם נפתח פי מקורה הלא באחת מאלף נשים

לא יארע פתיחת פי המקור הרבה פעמים ביום אחד ובהרבה ימים ופשיטא דהרבה בדיקות לא היה אצלה פתיחת פי המקור והם מגלות על שארי הבדיקות כמו ברואה מחמת תשמיש בשלא ראתה פעם אחת מחמת תשמיש נטהרת ולפ"ז בבדיקות וודאי אין כאן איסור תורה וזהו שאמרנו שיכול להיות שאפילו מי שמחמיר ברואה מחמת תשמיש שאין לסמוך על המכה יכול להודות בבדיקות ועכ"פ והו וודאי דלא גרע מינה וא"כ נוכל לסמוך בפשיטות על הוראת רבינו הרמ"א [ורלויתי מי שמומר דבדיקות גריעא ממחמת תשמיש וזהו וודאי דלויו כן ובכל תשו' רבותינו למדו זה מזה ושמו זל"ז] :

ם ודע דיש מי שכתב דבימי ליבונה אינה בחזקת טהרה [טו"י] וכבר השיגו עליו גדולי עולם דברור הדבר דאם רק הפסיקה פעם אחת בטהרה אחרי ראייתה דנקראת שעומדת בחזקת טהרה אף שעדיין לא נטהרה ורק בספק טבילה היא עומדת בחזקת טומאה כלומר מפני שלא נטהרה בטבילה אבל לעניין ראיית דם עומדת בחזקת טהרה ומשנה מפורשת היא [סמ:] ויותר מזה שנינו שם [סמי] בו' ימי נדה שוודאי היא טמאה ובחזקת רואה מ"מ אם בדקה עצמה בשני לנדתה ומצאה טהורה ולאחר זמן בדקה עצמה ומצאה טמאה הרי היא בחזקת טהורה ע"ש דחזקת טהרה לעניין ראיית דם חוי מילתא אחריתי לגמרי דרק אם פעם אחת לא נמצא דם בבדיקתה הרי היא בחזקת מסולקת דמים [כסברת סגלון רמ"ך בטו"י סי' ס"ג] וכ"כ מפורש רבינו הב"י בספרו הגדול בסי' קצ"ו בשם הרמב"ן דבימי ליבונה בחזקת טהרה עומדת ע"ש [ורלויתי סכוי"י מסוס' זבחים כתי לימס רלויס כלל דסמס לעניין סכסר גמור מייתי דומיא דקדשים וכ"כ סס"ד סק"ס ע"ס וסחוס' שסשינו על רס"י שס לא סשינו על עיקר דבריו דוודאי זס מקרי בחזקת טהרה אלא דקאמרי דלסך עשייתא דסכסר גמור לא מקרי חזקת טהרה ע"ס וכמ"ס בטכילס ודו"ק] :

סא ולפ"ז הדבר ברור באשה שאינה יכולה ליטהר עצמה לבעלה שמוצאת תמיד בבדיקותיה אדמומית אם נבדקה ע"י רופא אנ ע"י נשים ומצאו ברחמה איזה פצע או חבורה או מכה אע"פ שאינו ידוע אם מוציאה דם מ"מ שלא בשעת וסתה אפילו אין לה וסת קבוע תולה במכתה ואפילו עומדת בימי טומאתה אם בהגיע ימי לבונה הפסיקה בטהרה שבדקה עצמה בחורין וסדקין ונמצאת טהורה דאל"כ הרי היא בחזקת טמאה ואין תולין במכה נגד החזקה אך כשהפסיקה בטהרה נקראת לעניין זה שהיא בחזקת טהרה וכל הבדיקות השמאות וכ"ש כתמיה תולין בהמכה ואינה צריכה רק עוד בדיקה אחת טהורה עד שתלך למקה דבדיעבד דיו בבדיקה אחת לבד הבדיקה של הפסק טהרה כדאיתא במשנה ונדה [סמ:] הזב והזבה שבדקו עצמן ביום ראשון ומצאו טהור וביום השביעי ומצאו טהור וכו' ר"א אומר הרי הן בחזקת טהרה ופסקו בגמ' שם הלכה כר"א ואמר רב שם תחלתן אע"פ שאין סופן כלומר דסני בבדיקה אחת בכל שבעת ימי ליבונה ואע"ג דקיי"ל בסי' קצ"ו דלכתחלה צריכה לבדוק בכל יום מ"מ בדלא אפשר הוי כדיעבד כמ"ש שם ויכולה לעשות בדיקה זו מתי שתרצה ואם רק תשוב בדיקה אחת טהורה באלו שבעת הימים באיזה יום שהוא דיו ולא תשגיח על שארי בדיקותיה וכתמיה דתולין הכל במכה וכן יש להורות [וכן מסס שסעמידו לס עלוקות ברחמס להוליך דס מפני סרפוסס ולין ביכולס שיתרפאו פיוס סמקומות שנשכו סעלוקות מפני שסכשר שס דק ורך ולס ומגולס דבכל בדיקוסיס מוליכס דס על סבדיקות תכסוג ג"כ כמ"ס בדיקס דסשכס מסרס ובדיקס מחס בשבעס ימי ליבוס] :

סב וכל זה כשמוצאין בה מכה או פצע או חבורה אבל אם רק מרגשת כאב בעלמא נחלקו הגדולים י"א דכאב הוה כמכה וי"א דכאב אינו כמכה ונלע"ד להכריע דוודאי כאב אינו כמכה דאיזה ראיה יש מהכאב ושמא הכאב הוא בבטנה או באותו מקום למעלה מפי המקור ובסיבת הכאב יצא הדם דרך המקור והרי הוא דם נדה גמור דמה לי אם הדם יוצא דרך המקור בכאב או שלא בכאב סוף סוף דם היורד מן המקור דם נדה הוא אמנם אם בדקה בהצדדים ומצאו מקום אחר בהצדדים שכשנוגעים שם בואבת לה מאד וניכר להדיא שהכאב הוא בהצדדים אם אומר רופא מומחה או מילדת מומחית שע"י כאב כזה יכול להיות שמוציא דם לפרקים אפשר שיש לסמוך על זה ולהלוי בראיית עיני המורה להבין ולהשביל מדבריהם אם לתלות בהכאב אם לאו אם יש שם במקום הזה מראה אדמומית וכיוצא בזה [כגלע"ד] וכתמים תולה בהכאב [טו"י מ"מ סי' ק'] :

סג וזה שכתבנו המור והש"ע דאם דם מכתה משונה מדם ראייתה אין תולין בדם מכתה עכ"ל והוא לשון הגמ' [סו:] כלומר דאם הדם היורד מן המכה משונה במראיתה מדם ראייתה שע"י תשמיש א"א לתלות דם התשמיש בהמכה שהרי אנו רואים שאינם שוים במראה והסכימו הפוסקים דדווקא כשרואים שאינם שוים אבל אין החיוב לראות אם שוים הם דבסתמא אמרינן דשוין הם [רמ"ם ורסב"ם ור"ן ומ"מ בס"ך סקי"ס] וזהו וודאי אם שניהם לפנינו דמחוייבים לראות אם שוין הן שהרי בנקל לברר וכל אדם יכול להכיר זה וכל מאי דמצי לברורי מבררינן [כ"ז סק"ס ופריסס] ואין לשאול דהא מלשון זה משמע להדיא שיש דם מכה ואיך אמרנו דאע"פ שאין יודעין אם מכתה מוציאה דם תולין במכה דאיך שייך בכה"ג לומר דדם מכתה משונה די"ל דה"ק דאם יש דם

במכה ומשונה הוא אין תולין בו אבל אם אין דם ג"כ בשר דתולין לומר שיש דם בהמכה [עמ"ל סק"ס סקמב דדווקא ברואס מ"ת למריכן כן משום די"ל דמש עכרן לבל בטלל מחמת מעמים לריך לבדר שעון הן ע"ם ול"ע דסרלשוים כתבו סעעם משום מזקת מסרס כמ"ש בש"ך סקי"ט ומיין לו להדם טעם לחר וגם ספר"ל גמגם עליו בזס ודיוק מהוס' סס: מתורוס סרלשון מיכן ספר"ל דזסו לחר ד' לילות כשעבר זמן תלייתס וסכל כשים לס מכס סוי כתוך זמן תלייתס ע"ם בט"ז סק"ט ודו"ק]:

כך ובזה שנתבאר שנאמנת אשה לומר מכה יש לי באותו מקום שהדם יוצא ממנה כתב רבינו הרמ"א בסעי' ו' דכן אם אומרת ברי לי שאין דם זה בא מן המקור נאמנת ומהורה עכ"ל ויש מי שתמה בזה דהיאך אפשר לה לדעת דאי משום שנמצא בצדדין שמא מן המקור ירד אם לא שתאמר שברי לה ששורש הדם הוא מהצדדים וזהו רחוק שתדע בשאין לה מכה ולכן יש שכתבו שאין לסמוך על זה בלבד רק לעשותו סניף להיתר אחר [מ"ד סק"ב ותסו' פ"י] וגם יש שתמהו עליו שמקור הדין הוא ממהרי"ו והוא לא החליט הדין בזה [דגמ"ר ומכ"י] ואין זה דקדוק דבמעשה דמהרי"ו היה ביכולת לברר דשם מיירא במשתנת עם דם ויש לברר ע"י בדיקה שיתבאר בסי' קצ"א אבל בכאן א"א לברר ובהכרח להאמינה שהרי התורה האמינתה [כרו"פ סק"ן] וזה שהקשו דאיך אפשר לה לדעת התירוץ פשוט דאי לאו דקים לה לא הייתה אומרת ומשבחת לה דקים לה כגון שהיא מוצאה תמיד הדם במקום מיוחד בהצדדים תמיד [פר"ר בע"ז סקי"ל] וכמה דרכים משבחת לה כגון שיש לה איזה כואב בהצדדים שמרגשת שמשם יוצא דם או איזה שרטת וכיוצא בזה ואחרי שהתורה האמינתה איך אפשר לנו לבטל הנאמנות שלה ואם תאמר שאינה בקיאה רוב נשים בקיאות הן ובפרט שבהכרח שבכל זה אומרת בבירור שלא היה לה שום הרגשה וא"כ אין כאן ספק איסור תורה ואף שי"ל שהיא טועה בהרגשה מ"מ אם אומרת בבירור כן מי יוכל להכחישה על כן דינו של רבינו הרמ"א אמת ויציב:

כך וכתב רבינו הב"י בסעי' ז' אם כל זמן שהיא בודקת בכל החורים והסדקים אינה מוצאת בתמים כי אם במקום אחד בצדדין יש לתלות שמכה שבאותו מקום בא וכ"ש אם מרגשת בשעת בדיקה כשנוגעת בצד המקום ההוא כואב לה קצת ובשאר חורים וסדקים אינה מרגשת כאב כלל עכ"ל וזהו עצמו הדין שכתב רבינו הרמ"א מקודם אלא שרבינו הרמ"א אומר כשהיא אומרת סתם ברי לי שאינו מן המקור ובשנחקור ממנה תאמר כל זה או כיוצא בזה ורבינו הב"י אומר ג"כ דין זה להיפך שהיא אינה אומרת ברי לי שאינו מהמקור אלא היא אומרת הדברים האלה שבכל עת בדיקתה אינה מוצאה רק בצד אחר אנו אומרים לה שע"פ דבריך אלה אין דם זה מהמקור:

כך ודע שיש שכתבו דרבינו הב"י מיירא בדין זה בידוע שיש לה מכה ואדלעיל קאי אלא דלעיל מיירא כשיודעין בבירור שמכתה מוציאה דם וכאן קמ"ל דע"פ הדברים האלה אנו תולין במכה אף כשאין יודעין בבירור שמכתה מוציאה דם [עב"י סי' נ"ו וזסו דעת סע"ז סק"ו] וזהו לדיעה המצרכת שתדע שמכתה מוציאה דם אבל בבר נתברר שדעת רבינו הב"י אינו כן ולא בעינן שתדע שמכתה מוציאה דם מדמסרים לה סתומי כמ"ש בסעי' מ"ו וא"א לומר דמיירא בכאן שיש לה מכה ידוע ועוד דא"כ דברי רבינו הרמ"א הקודמים פליגי על זה והיה לו לרבינו הרמ"א להגיה עליו דבריו בלשון פלוגתא אלא וודאי דגם הוא כוונתו דמזה נשפוט שבוודאי יש לה איזה מכה או חבורה בהצד הזה או כאב שדינה במכה ועוד דלדבריהם עיקר הדבר חסר ולפמ"ש א"ש [וכ"כ ספר"ר סקפ"ב]:

כך כתב רבינו הב"י בסעי' ח' אם תרצה להתרפאות צריך שיהיה קודם שתתחזק אבל לאחר שתתחזק יש מסתפקים אם מותר לסמוך על הרפואה לשמש אח"כ ויש מי שמתיר אם אמר לה רופא ישראל נתרפאת ואם תראה האשה שפסק דם וסתה וראייתה ע"י הרפואות וניכר שהועילו יש לסמוך אף על עב"ם עכ"ל ביאור הדברים דאע"ג דאנו סומכים על רופא גם באיסור כרת כמו רופא שמצוה לחולה לאכול ביוה"כ או חמץ בפסח י"ל דשם יש רגלים לדבר שהרי אנו רואים שהוא חולה ועוד דלהיפך יש חשש סכנות נפשות אבל הכא דאדרבא עומדת בחזקת איסור כרת שהרי ראתה ג"פ ע"י תשמיש ואיך נאמין לרופא לשמש לכתחלה היכן מצינו שהרופא נאמן בהכמתו להוציא הדבר מחזקתו ולכן אפילו על רופא ישראל קשה לסמוך דאין עד אחד נאמן להוציא מחזקת איסור בדבר שאינו בידו כמ"ש בסי' קכ"ו:

כך ועכ"ז אינו אלא ספק די"ל להיפך דכיון דהתורה נתנה רשות לרופא לרפאות ודבר זה הוא מחלה ובוודאי יש לזה רפואות והוה כאלו התורה האמינה לו כשאומר נתרפאת ואין חילוק בין רופא ישראל לאינו ישראל אם הוא רק מומחה סומכין עליו דלא מרע אומנתו ולכן הוה ספוקא דדינא ולזה אומר דיש מי שמתיר ברופא ישראל כלומר דברופא ישראל יש עוד צד היתר **דש** אחד נאמן להוציא מחזקת איסור בדבר שבידו והכא חשבינן בבידו כיון שהוא מומחה ובוודאי יש לזה רפיאה וכן אם היא רואה שהרפיאות פעלו עליה שפסק דם וסתה וראייתה הוי כמו רגלים לדבר ויכולה לסמוך גם על רופא אינו

יחודי וזהו כמו שסומכים על רופא בחולה להאכילו חמץ בפסח וביוה"כ [כנלע"ד בנימוקו] ובפרט דזהו מילתא דעבידא לגלויי :

סט ויש מי שכתב שאם ראינו שהרופא הזה נתן רפואה לאשה שראתה שני פעמים ובפעם השלישי בא עליה בעלה ולא ראתה דם יכולה אחרת לסמוך על הרופא גם אחר ג' פ [ב"ח וט"ך סקכ"ח] ומותרת לשמש בפעם הרביעית ורבים הקשו על זה דכיון דהראשונה לא נתחזקה עדיין בטה נתחזק הוא לרופא שתסמוך עליו אשה אחרת לאחר חזקת איסור שלה [ח"ל סקי"ב ורכ"פ ופ"ח] ויש מי שתירץ כשום דלרבי בחרי זימני הוה חזקה וא"כ לרבי הרי כבר נתחזקה ולכן סמכינן על זה משום דיש בדברים דקיי"ל כרבי [פר"כ בס"ך סס] ולפ"ז נאמר דדווקא קאמרי שני פעמים ולענ"ד נראה פשוט דכבר בארנו דאין זה ברור שלא נסמוך על הרופאים דלכן כתבו לשון יש מסתפקים כמ"ש בסעי' הקודם ולכן כשיש קצת רגלים לדבר אנו סומכים על הרופא ולכן אפילו בפעם אחד שראתה והרופא ריפא אותה הוי רגלים לדבר ויכולה השנייה לסמוך עליו גם בנתחזקה והפסינן הצד השני דכיון שנתנה התורה רשות לרופא לרפאות נתנה לו התורה נאמנות בכל מה שיאמר [כנלע"ד להלכס ולא למעשה ויש להסתייע מדבר] :

ע אמרו חז"ל [סוי] דהרואה מחמת תשמיש והבהילוה פתאום ונפל ממנה חררת דם כלומר חתיכה דם בידוע שנתרפאה ומביא בגמ' שני מעשים באשה שבאה לפני רבי וצוה להבהילה ונפל ממנה חררת דם ואמר רבי נתרפאה זאת ובאשה שבאה לפני שמואל וצוה להבהילה ולא נפל ממנה כלום ואמר שמואל דאין לה תקנה דהיא ממלאה ונופצת כלומר דרכה להתמלאות דם ולהפיץ בשעת תשמיש ואין לה תקנה ע"ש ולא ידעתי למה לא הביא הרמב"ם ז"ל דין זה כלל בספ"ד ע"ש ואף אם אולי ס"ל דבזמה"ז אין סומכין על תקנה זו וכן הוא דעת הרמב"ן בתו"ש הטור מ"מ היה לו להביאה ולכתוב שאין סומכין עתה על תקנה זו וצ"ע :

עא וגם על הטור והש"ע סעי' ט' שהביאו דין זה יש להתפלא להיפך למה לא הביאו לחומרא דאם לא נפל ממנה אין לה תקנה דמלשון זה משמע דשוב לא מהני לה שום תקון ואולי מפני שכותבו שעתה אין סומכין על תקנה זו והטעם נראה מפני שאין אנו בקיאין באופן הבהלה לכן גם לחומרא אין לנו לסמוך או אפשר דס"ל דהבוונה אין לה תקנה ברפואה זו אבל רפואות אחרות יש לה וגם בדיקת שפופרת אולי מהני וצ"ע בכל זה :

עב וז"ל רבינו הב"י הבהילוה פתאום ונפל ממנה חררת דם נתרפאת ומותרת לבעלה ואם חזרה גראתה מחמת תשמיש אפילו פעם אחת בידוע שלא נתרפאה ובומה"ו אין מתירין ע"י רפואה זו ומיהו אין מוציאין אותה מבעלה אחר רפואה זו עד שתבעל ותחזור לקלקולה עכ"ל והטעם מה שאפילו בפעם אחת חוזרת לקלקולה משום דנראה דלא פעל עליה הבהלה כל כך וזה שכתב אין מתירין בזומה"ז ה"פ דלכתחלה אין להורות רפואה זו ומיהו אם עשתה ועלתה בידה שפיר דמי ומ"מ אם נתגרשה אין מתירין אותה להנשא לו אפילו בדיעבד [ט"ך וט"ז סקי"ג] אף כשנתגרשה שלא מפני זה דאל"כ בלא זה אסור להחזירה ואם קפצה מהמטה בבהלה וזב ממנה הרבה דם אין מתירין אותה אפילו בדיעבד דאולי אין זה חררת דם דחררת דם משמע כמו חתיכה עבה של דם [טו"פ סוי ל"נ] :

עג אשה שיש לה חולי הטחורים שקורין נילדערנא אדער שדם זב מפי' הטבעת אין זה ענין כלל לתלות הדמים שבאותו מקום בסיבה זו כי אינו בא כלל להרחם ואין להשגיח ברופאים האומרים שאפשר לבא דם זה דרך גידי המקור והבל יפצה פיהם וכבר הגיד רופא מומחה שאין למחזרים שום שייכות לאותו מקום [טו"ב סמ"ע וסנגע"ח סס"ח] וכן אשה שיש לה מכת השבירה בבני מעיים שהמעיים נופלים למטה כתבו הגדולים דמכה זו אינה מחזקת בדם [תשו' פל"י וס"ע סי' קפ"ח] וסימן לדבר אין מחזיקין דם בבני מעיים ואף שרופא אמר שמוציא דם מחמת קריעת הפריסה ואית ביה שוריקי סומקי מ"מ אין שום סברא לומר שיצא דם ממכת השבירה ואם אפי' אפשר שיצא דם אין מקום לדם הזה לבוא לחללו של הפרוזדור דצדדי דופני הפרוזדור מפסיקין ביניהם [טו"ב סל"ח] ואם אולי ע"י זה יורד הדם דרך המקור פשיטא דהיא נדה גמורה דכל דם היורד דרך המקור יהיה מאיזה סיבה שיהיה הוי דם נדה ואשה שיש לה מכת השבירה במקור עצמו שהמקור נופל למטה שקורין פארפאלל יתבאר בס"ד בסי' קפ"ח באריכות עיין שם :

עד כבר נתבאר בריש סי' זה דכמה גדולים סוברים דרואה מחמת תשמיש הוה וסת בכל הוסתות ואנחנו בארנו שם דאין זה ענין וסת אלא שבאשה זו יש מחלה הגורם לזה שתראה דם בשעת תשמיש והוי איסור דאורייתא דאלו אין זה רק מין וסת הא קיי"ל וסתות דרבנן כמ"ש בסעי' ו' ומ"מ זהו לעניין עצם הראייה שמחמת התשמיש אבל מ"מ יכול להיות שמחלה זו תלוי בומן מן הזמנים כמ"ש הרשב"א בתשו' [סוסי' צב"י] שהיתה אשה שבכל חצי שנה היתה דרכה לראות מחמת תשמיש ולכן לעניין הזמן יש לחוש לוסת [וכ"מ מס"ך סקל"ס דתשמיש עלמו בלא זמן קבוע מיהו וסת] :

עה וז"ל רבינו הב"י סעי' ו' הרואה דם בשעת רשמיש מותרת לשמש פעם שנית כשתטהר מיהו

מיחש חיישינן חדא זימנא אחר ראייתה כגון אם ראתה פעם אחת או פעמים בליל של טבילתה כשתגיע טבילה אחרת צריכה לפרוש ליל של טבילתה וא"צ לפרוש ליל טבילה שלישית דכל מידי דלא קבעה וסת לא חייש אלא חדא זימנא עכ"ל והנה בעיקר דין זה אין חידוש והולך על יסוד שיטת רש"י שפ' מה שאמרו בגמ' ואם יש לה וסת תולה בוסתה דפירושו הוא שאם יש לה זמן קבוע בראייתה מחמת תשמיש הוה כוסת ומותרת לשמש בין וסת לוסת כמו שבארנו בסעי' ל"ט אלא דהחידוש בדין זה הוא דאנו תולין זמן טבילתה שמא זהו הוסת כלומר שמא הטבילה גורם לה לראות מחמת תשמיש והיינו שכל עונת טבילתה עלולה לראות מחמת תשמיש ונדמה זה לוסת הקפיצה או לאכילת שום וכיוצא בזה וממילא שצריכה לפרוש ליל טבילתה ותשמש ביום שאחר הטבילה:

עו ומ"מ אינו מבורר איזה שם וסת יש על זה דהא בסי' קפ"ט מתבאר דוסת שע"י אונס כמו קפיצות אינו וסת כלל לחוש לו בפעם אחת אא"כ הוא מורכב גם מימים כגון שבכל ר"ח שקופצת רואה דם דאז חוששת אפילו בפעם אחת ובוסת הגוף כמו פיהוק ועיטוש וכן באכילת שום ופלפלין חוששת לזה בלבד בפעם אחת לדעת התוס' אבל לרעת הרשב"א הוה אכילת שום ופלפלין כוסת האונס שע"י קפיצה כמו שיתבאר שם בס"ד והשתא אלו שני הדברים התשמיש והמקוה אם נדמה אותם לקפיצה א"כ למה חוששת בפעם אחת דאמו שני אונסין עדיפא מאונס אחד [וכ"כ סמ"ד סקי"ד] ואם נדמה שניהם לוסת הגוף א"כ היא אסורה בתשמיש בלבד אף בלא מקוה ולא משכחת לה לעולם שתשמש פעם שנית אחר ראייה ראשונה של התשמיש וזה מפורש בגמ' להיפך ואף שי"ל דכיון שע"י זה נאסור אותה לעולם לכן לא חיישינן לפעם אחת [וכ"כ סע"ז לקמן סקע"ז] מ"מ וודאי לא נראה לומר שתשמיש הוא כוסת הגוף וכוודאי שהוא כוסת הקפיצה כיון שבא ע"י מעשה [וכ"כ סמ"ך לקמן סקל"ס] ועוד דלפי מה שבארנו בריש סי' זה אין עצם התשמיש בגדר וסת אלא זהו חולי בעלמא ועוד דאם מקוה הוה כוסת הגוף א"כ תאסר בשראתה אחר המקוה גם בלא תשמיש ודבר זה לא שמענו מעולם ולהדיא משמע שחוששת בליל המקוה מפני הראייה של תשמיש אבל בלא תשמיש אינה חוששת [וכ"כ סמ"ד סס]:

עז ונראה לענ"ד דוודאי לא התשמיש ולא המקוה הם בכלל וסתות הגוף שהרי שניהם ע"י מעשה אלא דבאמת שם וסת בעניין זה היא רק שם המושאל דמה עניין חולי לוסת כמ"ש בריש הסי' אלא דהעניין כן הוא שאנו רואים באשה זו שיש לה בגופה איזה מחלה והסיבה נעלמת מארצו ולכן חוששין שמא המים נורם לה המחלה שבכל עת שתלך למים נתרופפו מקורותיה ולכן בביאתו היא רואה דם שידוע שמים קרים או חמים פועלים פעולה עזה על החולי אם כה ואם כה ולכן אין זה דמיון כלל לכל עניני וסתות דזהו מחלה ולא וסת וצריכין אנו לחוש לכל מה שהשכל מחייב [וכה"ל סס חולק על סס"ך וס"ל דתשמיש סוס וסת קנוף ודבריו תמוהים ולפמ"ש מוכן מס שסב"י סיעס ממקור סדין שסביעה בב"י בסס סנסמ"יי דסס כתוב שרלתה בליל ג' של טבילתה וסוס כתב בליל טבילתה ויש שלנו לסניס גס בס"ע כמו בסס כמ"ס סבלתס"ע סקכ"ד וסס"ת סקל"ס ולדבריו בכוונס סיעס זס ומס כי לפסכר שסדין שוס מ"מ בליל טבילתה ס"ס יותר לפי הטעס שבלרנו וגס סס"ס מתקנס בזס בסקכ"נ ע"ס ולפמ"ס ס"ס ודו"ק]:

עח אך בזה שבהב אם ראתה פעם אחת או פעמים בליל של טבילתה היכי משכחת לה פעמים הא מראייה ראשונה נאסרה ויש מי שאומר דבאמת הכוונה הוא כשעבר ושימש [ח"ד סקע"ו] ולא משמע כן דא"כ ה"ל לפרש כן ולמאי צריך לה כלל דאי משום רבותא דאף בשני פעמים א"צ לחוש רק פעם אחד זהו מילתא דפשיטא ולכן נ"ל דה"פ כגון שבפעם ראשון ראתה מחמת תשמיש אחר טבילתה ובפעם השני ראתה אחר טבילתה בלא תשמיש וקמ"ל דאפילו בכה"ג צריכה לפרוש בטבילה הבאה דנהי דמשום הטבילה השנייה לא היה צריך לפרוש מ"מ גם הפסק לא מקריא שלא החוש לפעם הראשון ואדרבא דאם בלא תשמיש ראתה כ"ש שהיתה רואה ע"י תשמיש כיון שבפעם הראשון היה ע"י תשמיש ואמרינן דהקרים הדם לבא:

עט ודע שיש מי שרוצה לומר דבראתה מחמת תשמיש ג"פ בליל טבילתה שמותרת לשמש אח"כ בליל ב' של אחר טבילתה ואמרינן דהטבילה גרם לה [מל"י] וחלילה לומר כן דאם אמרו להחמיר ע"י הטבילה יאמרו להקל [ס"ע סקכ"ג] ודבר פשוט הוא שהחשש של טבילה אינו אלא בליל טבילתה או ביום המחרת אבל ביום השלישי וכל שכן רחוק מזה אינו עניין להטבילה [ח"ד] ויש מי שרוצה לומר דבליל הטבילה אפילו לא ראתה בשעת תשמיש אלא אחר התשמיש ג"כ צריכה לחוש מטעם וסת [סס] ולענ"ד לא נראה כן מדברי הפוסקים ואין זה דומה ממש לוסת כמו שבארנו ודווקא אם ראתה בשעת תשמיש צריכה לחוש פעם אחת ולדינא צ"ע:

פ עיד יב רבינו הב"י בסעי' י"א אשה שראתה מחמת תשמיש ולאחר חצי שנה חזרה וראתה מחמת תשמיש מותרת לבעלה שהרי לא קבעה בנ' וסתות שום ולא בדילוג מיהו חוששת לאחרון פעם אחת ובשניץ חצי שנה מיום ראיית דם האחרון אסורה עונה אחת ואם קבעה וסת לראיית דם מחמת תשמיש שלשה זימני וסת שוה מותרת לשמש בין וסת לוסת

אך ימי הוסת פורשת עד שיעקר ג"פ עכ"ל וזהו ממש כפירש"י בואם יש לה וסת הולה בוסתה ואין הלשון מדוייק במה שאמר מותרת לבעלה שהרי לא קבעה וכו' וקשה אטו אי קבעה אסורה לבעלה ואם כוונתו דמותרת לגמרי אפילו בשעת וסת הא מסוק דחוששת פעם אחת לאחרון דוקא וסת של הפלגה דהראשון אינו מהמניין במ"ש בסי' קפ"ט:

פא ונלע"ד דדבר גדול השמיענו בזה דוסת דמחמת השמיש אינו דומה לכל וסתות בכל הדברים רק בהוחזקה תלתא זימני כמו שנבאר בס"ד דהנה בסעי' הקודם כתב רבינו הב"י דאם ראתה פעם אחת מחר טבילתה כשהגיע טבילה אחרת צריכה לפרוש ליל טבילתה וליל טבילה שלישית א"צ לפרוש וקשה למה א"צ לפרוש ליל טבילה שלישית הא אין ראיה מה שלא ראתה ליל טבילה שנייה כיון דלא שימשה אלא וודאי דכל זמן שלא נתחזקה בראייה מחמת השמיש ג"פ אין אנו חוששין להשמיש כלל אלא להדבר האחר שהיה עם ההשמיש והיינו המקוה והפסינן אותה לעיקר ולכן כשלא ראתה בפעם שני גם אם לא שימשה נעקר הוסת בזה וכמ"ש בסעי' ע"ח להיפך דאם בטבילה שנייה ראתה שלא מחמת השמיש ג"כ אסורה בטבילה שלישית מפני הראייה שבשעת השמיש של פעם הראשון ע"ש והטעם הוא הכל על יסוד שהנחנו שרואה מחמת השמיש הוא מחלה ולא וסת ורק בנתחזקה בג"פ ההכרח לאוסרה:

פב וזה עצמו השמיענו בסעי' זה לעניין וסת ההפלגות כגון שראתה מחמת השמיש ואחר חצי שנה ראתה ג"כ מחמת תשמיש אינה חוששת רק להומן בלבד כלומר כשיגיע חצי שנה נאסרה אותה העונה ואם לא ראתה אז הותרה לגמרי ואם היינו חושבים התשמיש למין וסת א"כ אין ראיה במה שלא ראתה אחר החצי שנה האחרון כיון שלא שימשה אלא ראין אנו חוששין לו כלל וזהו שאומר מותרת לבעלה כלומר אחר שתיחוש להומן פעם אחת ולא תראה הותר לגמרי ובדי שלא תאמר דגם בג"פ הדין כן לזה מסיים ואם קבעה וסת ג' זימני מותרת בין וסת לוסת אך ימי הוסת פורשת עד שיעקר ג"פ כלומר דימי הוסת אסורה לעולם ואף אם יעברו ג' זמנים ולא תראה מ"מ בהגיע הומן תיאסר דהיא אסורה בהומן הזה עד שיעקור ג"פ בעין ראתה ג"פ והיינו ע"י השמיש והא לא משכחת לה א"כ עברה ושימשה ג"פ ולא ראתה דאז נעקר לגמרי אבל בלא זה אסורה לעולם דוסת זה שמחמת השמיש אין לו דין וסת רק בג"פ כמ"ש [ומלוי זה כוונת סמ"ק סקל"ד וסמ"ד סקכ"ט נדחק בדברין ט"ס ודו"ק]:

פג י"א דבזה הוסת של הפלגה שנתבאר חוששת ג"כ לוסת החדש בלומר כשראתה פעם שני מחמת השמיש לאחר חצי שנה והיה יום זה ט"ו בניסן חוששת לט"ו באייר ואם לא ראתה או חוששת לוסת הפלגה דחצי שנה ואם ראתה בט"ו באייר חוששת לט"ו בסיון ונעקר וסת ההפלגה כפי הדינים שיתבארו בסי' קפ"ט וכן כל רואה מחמת השמיש אפילו בפעם הראשון צריכה לחוש לוסת החדש [ס"ק סקל"ה] אבל להתשמיש אינה חוששת כלל דוה בא ע"י אונס [סמ"ק וצ"ל דמיירא ביש לה וסת והוסת הוא או פחות טל' לל' יום או יותר דלזה אמר דצריכה לחוש מחדש לחדש כלומר עד אשר יבא זמן הוסת הקודם ויבטלנו כמ"ש בסי' קפ"ט דאי באין לה וסת הא בלא"ה צריכה לחוש לעונה בינונית דהיינו מל' לל' וכן אם יש לה וסת והוסת הוא מל' לל' כדרך רוב נשים ג"כ בלא"ה צריכה לחוש ליום זה אלא וודאי כדאמרן או אף שהוסת הוא מל' לל' אמנם זמן וסתה הוא ביום אחר לא בט"ו לחדש והלכך עתה צריכה לחוש ליום זה עד שהוסת הקודם יבטלנו [וכזה מ"ש כל קונטרס ספר"ל ע"ש ודו"ק]:

פד אמנם לענ"ד בעיקר הדבר דברואה מחמת תשמיש צריכה לחוש גם לימי החדש לא משמע כן מכל הראשונים דאל"כ בגמ' ובפוסקים שכתבו דהרואה מחמת השמיש משמשת פעם ראשונה ושנייה ושלישית היה להם לפרש שתחוש לזמן החדש אלא וודאי דאין ענין רואה מחמת תשמיש לכללות הוסתות דאין זה וסת אלא חולי כמ"ש והא דחיישינן לוסת הפלגה טעם אחר יש בזה דכיון דחזינן דמיחוש זה מפעם הראשון ואילך לא מצאה דם עד זמן רחוק דבריחוק הזמן ראתה עוד פעם בזה שפיר יש לחוש שמא הזמן גורם אבל בסתמא לא חיישינן לזמן ולכן לא הזכירו הפוסקים מזה דבר [כנלע"ד]:

פה כתב רבינו הרמ"א בסעי' י' על דינו של המחבר ברואה דם בליל טבילתה וז"ל ואם ראתה ג"פ כל פעם בביאה ראשונה שאחר טבילתה אסורה לבעלה כאלו ראתה ג"פ רצופים שהרי א"א לה לטבול ולשמש עמו שהרי היא רואה כל פעם אחר טבילתה עכ"ל ואין דבריו מובנים כלל מאי האי דקאמר כאלו ראתה ג"פ רצופים דמשמע דכאן אינן רצופין והא בע"כ רצופין הן כיון שראתה בליל טבילתה ופירש ממנה ואח"כ בליל טבילה שנייה ג"כ ראתה וכן בשלישית והרי הם רצופים ויש מי שפירש דה"ק כאלו ראתה ג"פ רצופים בלא טבילה [ס"ק סק"ל] כלומר וודאי גם כאן רצופין הן אלא משום דבכאן הוה כל הראיות בליל הטבילה והייתי אומר שאף שראתה ג"פ בלילי הטבילות מ"מ אינה אסורה רק בלילי הטבילות ואח"כ מותרת וכמו שבאמת יש מן הגדולים שסוברים כן כמ"ש בסעי' ע"ט לזה קמ"ל דאינו כן דוקא כג"פ רצופים בלא ליל טבילות שאסורה לזה לעולם או עד שתעשה בדיקת שפופרת לשיטת התוס' שבסעי' י"ז עיש [כל"ל כוונת סמ"ק ודבריהם נכונים סס וכ"כ סח"ד סקי"ז וכן עיקר

לדינא

לדינא וספר"ב בע"ז סקי"ד סתמן לקויס דברי סמ"י ט"פ דברי סמחור בס' בעס"ע ותמיסני לו יסי כן סלא יחיד סוא נגד כל סרמבוניס דלא מסתמטו לכתוב כן ולכן סעיקר לדינא לחיסור כמ"ש בסעי' ט"ט ולילוא לסקל בזס ובו"ק] :

פן ויש מי שמשמע מדבריו כגון שראתה מחמת תשמיש בליל טבילתה ואח"כ בטבילה שנייה פירש ממנה ליל טבילתה כמו שנתבאר ואח"כ בטבילה שלישית שימשה בליל טבילתה וראתה ואח"כ ברביעית פירש ממנה בליל טבילתה ואח"כ בחמשית שימש בליל טבילתה וראתה הוי כמו שראתה ג"פ רצופים אף שבבאן היו תשמישי היתר בנתיים והיינו הביאות שהיו בלא לילי הטבילות מ"מ כיון שג' פעמים ראתה בלילי הטבילות הוה כרצופים ואסורה לעולם [כ"מ מסבלס"ג ומט"ז סקי"ד] ולא הסכימו הגדולים לאסרת לעולם כשהיו ביאות היתר בנתיים [כרו"פ סק"ו ויש שפירש כגון שבא עליה ג' בעילות בלילה אחת ובבקר מצאה על כל העדים דם [בס בסס ס"ס] והעיקר כפי' הראשון וכן הסכימו הגדולים [בס וח"ד] :

פז עוד כתב רבינו הרמ"א ואם אירע לה שראתה ג"פ בביאה ראשונה שאחר לידתה או ראתה אחר כל לידה ג"פ ובנתיים לא ראתה יש שבתבו להקל להתירה לבעלה כי תלינן הראייה בחולשתה עדיין מכח לידתה שהוכו הצדדין מכח הלידה ולכן רואה סמוך ללידה ולא אח"כ ותלינן בלידה כמו שתלינן במכה וכל זה אם כבר עברה ושמשה בין לידות הראשונות שהוחזקו ביאות של היתר אחר ביאות של איסור אבל אם ראתה ג"פ רצופין אחר לידה לא תלינן בלידה אלא צריכה בדיקת שפופרת מיהו כל מקום שצריכה בדיקה אם עברה ושמשה ולא ראתה טוהרת דתשמיש זה שלא ראתה בו עדיף מבדיקת השפופרת עכ"ל :

פח והרבה דברים נאמרו בזה ויש שרצו להניח בדבריו [עט"ז סקע"ו וש"ך סקל"ח] והמחבור שבהם דה"פ אם ראתה ג"פ בביאה ראשונה שאחר לידתה כלומר שילדה ונטהרה וראתה מחמת תשמיש וכן בלידה שנייה ראתה לאחר תשמיש וכן בלידה שלישית ובנתיים לא ראתה כלומר בכל לידה אחר הפעם הראשון לא ראתה יותר על הלידה השנייה וכן משנייה לשלישית דבזה היו כל הביאות בהיתר כיון שלא ראתה רק פעם אחת אחר הלידה לא אמרינן שתתגרש אחר הלידה השלישית דאיך תשמיש אחר הלידה הרביעית הא מוחזקת לראות בפעם הראשון אחר הלידה לא אמרינן דכיון דבנתיים היו ביאות של היתר תלינן כל הג' ראיות בחולשתה ונאמר דעתה בלידה רביעית פסקה החלישות בדרך כל הנשים וזה שכתב דתלינן בלידה כדרך שתלינן במכה לאו דווקא הוא או אפשר דאפילו תראה גם ברביעית אחר הלידה לית לן בה דתלינן בחצדדים כדרך שתלינן במכה והשתא הוי כמכה ממש וכן נראה עיקר :

פט ועוד קאמר או ראתה אחר כל לידה ג' פעמים רצופים ובנתיים לא ראתה כלומר שאחר כל לידה ראתה ג"פ רצופים ובנתיים עברה ושמשה באיסור מיהו עכ"פ לא ראתה ג"כ מהירין אותה לבעלה אע"פ שהוחזקה ג"פ ובשלשה לידות מכל מקום כיון שעל כל פנים שימשה נהי דהוי באיסור שאסיר היה לה לשמש אמנם על כל פנים נתגלה שהכל הוא מחמת שהוכו הצדדים מחמת הלידה ועל זה אומר וכל זה אם עברה ושמשה ואבבא זו קאי דאלו בבבא ראשונה הרי שמשה בהיתר כמ"ש בסעי' הקודם וה"ה שהיה יכול לצייר דין זה בלידה אחת בגון שראתה ג"פ אחר הלידה ועברה ושמשה ולא ראתה דמותרת בלידה שנייה אלא דרבותא קמ"ל דאפילו ג"פ בג' לידות ג"כ הדין כן ולזה אומר אבל אם ראתה ג"פ וכו' כלומר אבל אם ראתה ג"פ אחר הלידה ולא עברה ושמשה ובאת לשאול אוסרין אותה ומצריכין לה בדיקת שפופרת כמו בלא לידה ולא תלינן מעצמינו בהוכו הצדדין כשלא היו ביאות היתר בנתיים ואח"כ אומר מיהו כל מקום שצריכה וכו' כלו' דזה נותן כלל על כל מה שהצרכנו בס' זה בדיקת שפופרת לאחר ג"פ אם עברה ושמשה ולא ראתה הוי כבדיקת שפופרת ועדיף מינה [כ"ל לפרש לפי דברי סס"ך בנקס"כ שחזר בו ממ"ש בש"ך סקל"ח דנס בדיקת מיוחת בג"פ לעופים דא"כ מדת מילתת סיא סדיקת וסשיפת ועוד דסו"ל לומר שראתה ג"פ בבילות רחשומת ולא בביאה רחשוס והו"ק] :

צ יראה לי דדבר פשוט הוא דאם ראתה ג"פ רצופין אחר לידה ולא עברה ושמשה דאם בדקוה ומצאו שהוכו הצדדים שלה ע"י לידה דהוה כמכה ותולין בזה ואפשר דבזה הכל מודים דבעינן לדעת שהקלקול הזה מיציא דם ואפילו הסוברים במכה דא"צ לדעת ובכתם תולין שמוציאה דם אולי זה לא דמי למכה דדווקא כששמשה ולא ראתה דם רואין ידים מוביחות שהדם הוא מן הצדדין ולא ע"י ראייה בעלמא שהוכו הצדדים וצ"ע לדינא :

צא הרואה מחמת תשמיש ג"פ אפור להשהותה אף אם אינו רוצה לבא עליה דחיישינן שמא יבא עליה אא"כ רוצה להשהותה ע"י שליש ולא ילך אצלה אלא בעדים ובשנפרדו זה מזה והיינו שאינו דר בשבונתה א"צ עדים דאין לך עדים יותר מזה שמרוחקין הן ואם לא קיים עדיין פ"ר מחוייב לגרשה וליקח אחרת או לעשות לה בדיקת שפופרת ואולי יעלה יפה וכן הדין לכל אשה שאין ביכולתה לטהר לבעלה כגון אשה שיש לה מכות ופצעים שאינה יכולה לטבול תצא מתחת בעלה כדי שלא יתבטל מפריה ורביה ובזמה"ו שאסור לגרש בע"כ והיא אין רצונה לקבל

גט יעשה היתר ע"פ טאה רבנים וברשיון הממשלה ויקח אחרת כמ"ש באה"ע סי' א':

צב בבתולה כל זמן שלא פסקו דם בתולים לא שייך דין רואה מחמת תשמיש דהכל הוא מדם בתולים בין כשהיא גדולה בין כשהיא קטנה לפיכך הבועל את הבתולה כמה פעמים וראתה דם מחמת תשמיש לעולם מחזקינן שהם דם בתולים עד שתשמש פעם אחת ביאה גמורה ולא תראה דם דזהו ראיה שכלו דם בתולותיה ואז אם אח"כ תראה ג"פ מחמת תשמיש הוחזקה להיות רואה דם מחמת תשמיש ואם לא בעל בעילה גמורה אין ראיה כמובן ומדברי הרמב"ם פ"ח דין כ"א מתבאר דיותר משנה אין תולין ע"ש ויש מהגדולים שפקפקו בעיקר דין זה כשהיא גדולה לאחר זמן בגרותה לתלות הרבה זמן בדם בתולים אא"כ יש לה כאב אבל בסתם קשה לומר שהכל דם בתולים ודי בחמשה או ששה פעמים ולא יותר וצ"ע לדינא:

צג ורבינו הרמ"א כתב דאפי' אם לא פסקה מלראות פעם אחת אם אין לה צער כלל בשעת תשמיש הרי היא ככל הנשים ולא תלינן בדם בתולים עכ"ל ויש מי שחולק עליו אבל הרבה מהגדולים הסכימו לדבריו דכל שאין לה צער לא תלינן הרבה זמן בדם בתולים [וכ"כ סט"ז סקי"ז וסמ"ך סקל"ז] ועוד כתב דמי שיצא ממנו דם דרך פי האמה ושמש האשה תולה בו עכ"ל ופשוט הוא ויתבאר עוד בזה בס"ד בסי' ק"ן ודע דאשה הטוענת שהיא עדיין בתולה ודמה הוא מדם בתולים נאמנת שהרי התורה האמינה בכל מה שתאמר ולכן אפילו נשאת גרושה או אלמנה ואומרת שהראשון לא היה לו גבורות אנשים וכיוצא בזה באופן שהיא עדיין בתולה והדמים הם דם בתולים נאמנת:

סימן קפה דיני מראות דמים ודין נפילת המקור. ובו ע"ח סעיפים.

א שנו חכמים במשנה [יט:] חמשה דמים טמאים באשה האדום והשחור וכקרן כרכום וכמימי אדמה וכמוזג ע"ש דמן התורה לא כל מיני דמים טמאים בדכתיב כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם וגו' כלומר בין דם טמא לדם טהור ומן התורה אינו טמא אלא אלו החמשה מראות שהן אדומים הרבה דגם שחור אדום הוא אלא שלקה ונהקלקל וחזר לשחרות וגם לא כל שחור טמא מן התורה אלא העמוק בשחרות כדיו כמו שיתבאר ואלו הד' הם כולם אדומים וחלוקים באדמימות:

ב האדום כיצד מראיתו הוא כעמוד הראשון היוצא מדם הקוה של בני אדם ולא הקוה של בהמות ואיך מדמה ול"ז נותן הדם בכום ומקיף דמה להדם של הקוה שבכום ורואהו והשחור הוא כעין הדיו היבש וכקרן כרכום כיצד יביא כרכום לח בגוש אדמה שעליו ולוקח מן הברור שבו והוא הקנה האמצעי שלו שבולו כמו קנה הוא ובכל אחד ואחד שלשה קנים ובכל קנה ג' עלים ומקיף הדם להעלה האמצעית שבקנה האמצעי ורואה בו ומדמה ול"ז וכמימי אדמה כיצד מביא אדמה אדומה ובומן הגמ' היה זה בבקעה הנקראת סיכני ונותן על הארמה מים והאדמה תהיה בכלי ויתן עליה מים עד שיעלה המים על העפר כקליפת השום ואין שיעור כמה מים וכמה עפר אלא כמו שאמרנו ומעכר המים עם העפר כשהן בכלי ומדמה הדם לזה דווקא כשהן עכורין ואם צללו חוזר ומעכרן:

ג כל המראות האלו אם היה מראה הדם כאחר מאלו וכ"ש עמוק מהם כלומר יותר אדום טמאה ואם היה דיהה מהם כלומר לא אדום כמותם טהור וכן בשחור היה הדם עד יותר שחור מדיו יבש טמאה היה דיהה ממנו כגון שהיה כוית השחור או כעין הופת או כעין העורב טהור וזהו באלו הד' מראות אבל במראה שביין המוזג דין אחר יש בו דדווקא כמראה זו טמאה אבל לא כמראה זו אפילו עמוק ממנו טהור ומהו בין המוזג חלק אחד יין מן היין השירוני של א"י חי וחרש ושני חלקים מים ווה שאפי' עמוק ממנו טהור היינו שלא הגיע האדמומית למדרגת השלשה מיני אדום שנתבאר אבל בהגיע לאחד מהם טמאה [רמ"י ך' ד"ס עמוק]:

ד ויש בזה שאלה והרי כל ארבע מיני דמים אדומים הם אלא שזה למעלה מזה וכפי הנראה מלשון המשנה הוי דם הקוה מעלה ראשונה ומוזג הוי אחרונה א"כ לימא כל שממוזג ולמעלה טמא ובה"ג פריך הש"ס בשבועות [י] לעניין ד' מראות נגעים ויאמרו מקרום בצה ולמעלה טמא ע"ש ובשם מתרץ הש"ס לומר לך דכל בהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים ע"ש וה"נ אפשר לומר כן דכל חכם שאינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הדמים שהרי באמת כמה מחכמי הש"ס דלא הוי בקיאי בדמים ומטעם זה האידנא כל מראה אדום טמא כמו שיתבאר בס"ד [וז"ס שסקטינו לימא כל שממוזג ולמעלה טמא ל"ק כל כך דסד במוזג גם עמוק מכלן עסוי כמ"ש לא כל סד יכול לומר כל שממימי אדמה ולמעלה טמא]:

ה יותר נ"ל לומר דכל אלו מיני דמים הם מדרגות חלוקות לגמרי זה מזה כלומר לא שזה יותר אדום מזה בעומק אלא שהוא מין אחר באדמימות לגמרי ואינם שייכים זל"ז כלל ותדע לך שכן הוא דאל"כ הא קיי"ל דבכל הג' מינים דיהה מכאן טהור ואם נאפר דכולן מדרינה אחת הן אלא שזה עמוק מזה א"כ בדם וקנה לטה טהור בדיהה מכאן ליהוי כמדרגה שניה

או שלישית אלא וודאי שאינן ממין אחד כלל ועוד ראיה מהא דקיי"ל במוג דאפילו עמוק מכאן טהור ולכאורא הוא נגד הסברא דלמה יהיה יותר אדום גריעא מאינו אדום כל כך אלא וודאי דכך באה הקבלה מדכתיב דמיה דמיה תרי זימני כמבואר שם בש"ס ולמדו מזה שיש ד' מיני דמים וכולהו מינים חלוקים הם ובאה הקבלה דבג' מהם דיהה מכאן טהור ואף ע"ג דאפשר דבעצם אדמימות עדיין יותר אדום מלמטה הימנו מ"מ במין אודם זה טהור כשהוא דיהה ובמוג באה הקבלה דדווקא כמראה זו טמא ולא כמראה אחר אף בעמוק הימנה [כנלע"ד]:

ו ומצאתי ראיה לדברינו מירושלמי ספ"ב דנדה וז"ל שמואל אמר כל מי שאינו יודע לראות דמים טהורים לא יראה דמים טמאים רב אמר עד שיהא בקי בהן ובשמותיהן מילתיה דר' יוחנן אמרה כן כל דמים טהורים אני יודע וכל דמים טמאים אני יודע אם טהור שבאדום הוא טמא שבמימי אדמה מאן דלא ידע הא לא ידע חמי וכו' עכ"ל וה"פ דשמואל אמר דלא תימא דגדר טהורים וטמאים הוא רק גדר אחד באיכות האדמימות דלזה א"צ רב בקיאות אלא מינים רבים יש בזה וגדרים רבים יש בזה ולבן אם אינו יודע גדרי הטהורים ממילא שאינו יודע גדרי הטמאים ורב אמר צריך שיהא בקי בהחמשה מיני דמים בהן ובשמותיהן לידע גדר כל אחד באיכותו ודי בזה ור"י אמר שבקי הוא בשניהם וגם בקי הוא שהטהור שבמדרגה ראשונה והיינו שהוא דיהה מדם המכה הוא במדרגת אדמימות שבמימי אדמה ומ"מ הוא טהור מפני שהוא מין אחר באדמימות ובמין הזה אינו טמא רק כדם המכה וממילא מאן דלא ידע הא אין לו לראות דמים שיבא לטמא את הטהור וזהו ממש כדברינו [וע"ל סימן כ"ו סוגית רש"י בד' ך' במוג בד"ה עמוק מכאן מיהו אם מחומו מרחם סוף וכו' עכ"ל כלומר אם סיים מגדר מרחם זו אבל מגדר לחר עמוק במרחם זו וז"ש אבל אם סחדיש סרכם עד שבא לכלל לחד מתאר סמרלות וכו' עכ"ל וכוונתו כמ"ש ט"ז ודו"ק]:

ז וכתבו כל הפוסקים דעתה שבעוה"ר נתמעטו הלבבות ואין בנו כח להפריש בין דם לדם והרי גם בזמן חכמי התלמוד היו מן החכמים שנמנעו לראות דם כמבואר בנמ' ספ"ב וכ"ש האידנא אין לטהר שום דם הנוטה למראה אדמומית כמ"ש הטור וז"ל והאידנא שנתמעט הבקיאות חזרו לטמאות כל שיש בו מראה אדום בין אם הוא כהה הרבה או עמוק וכן כל מראה שחור ואין טהור אלא בשני מראות שהן הלבן והירוק בין ירוק כברתי בין צהוב כוהב אפילו אם יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה עכ"ל ובכברתי נכללו שני מראות שאנו קורין גרי"ן ובלו"א כמו שבארנו לעיל סי' ל"ת סע"י ו' ע"ש וצהוב כוהב הוא מראה שקורין גע"ל וה"ה אם הוא במראה שעוה או כאתרוג וכחלמון ביצה [ס"ך סק"ה] ויש מהגדולים שרוצים להחמיר במראה זהב מפני שהוא נוטה קצת לאדמימות ואינו עיקר והרוצה להחמיר יחמיר לעצמו ולא לאחרים וכל האחרונים השמיטו דבר זה [ס"ע סק"ג] והן אמת דהמורה יואין עינו יפה ואינו בקי במראות קשה עליו להפריד זה מזה אמנם מי שעינו יפה ובקי במראות בקל להפריד זה מזה וכן יש להורות:

ח ודע שנמצא בעניין זה לאחד מהראשונים דבר תמוה בזה שאמרו בנמ' ר"פ אין עומדין שבנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם בחרדל יושבות עליו ז' נקיים כתוב בפי' ר"י על הרי"ף שם בזה"ל י"מ שהחומרא היתה מפני שהיה מראה הדם כעין החרדל ואין זה נראה דמה חומרא היא זו שזה הוא מן הדין דהא בהדיא קיי"ל במסכת נדה שדם כמראה החרדל מטמא וכו' עכ"ל ולבר שלא נמצא זה בכל מס' נדה דהא דתנן בר"פ יוצא דופן ומטמאין בכל שהוא אפילו כעין החרדל ובפתוח מבואר ע"ש לא לעניין מראה קמיירא אלא לעניין קטנות הכמות כמבואר ועוד דהא עיקרו שנוייה שם לעניין זב ובעל קרי ע"ש ולבר מן הדין הא חרדל הוא מראה גע"ל החרדל הוא מה שאנו קורין וענעפ"ט וכבר תמהו על דברים אלו [מעיו"ש סס ובמגדס סס"ג ובתנוקות] ולכן לא הביאם אחד מהפוסקים ובוודאי לא יצאו דברים אלו מפי גאון קדמון [סס לח סחרדל שבמקומו סיס שמור לו לחוש דיס שכי מיני מרדל כדמקן כפ"ס לכלחוס מרדל ומרדל המגרי]:

ט כתב אחד מהגדולים שמצא כתוב דם הנוטה לצבע ברוי"ן שהוא כעין קליפת ערמונים וכמשקה הקאוו"ע שהיא מחור ואצ"ל בכתם לפי שאינו נוטה לאדמימות אלא לשחור וכבר שנינו דיהה מכאן טהור [ס"ע סק"ח] והנה זה וודאי דאין כוונתו להביא ראיה גמורה מן המשנה דהא אנן לא בקיאינן בין מראה למראה ואע"ג דעיקרי הדברי' הם במראה אודם מפני שיש באדום כמה מדרגות מ"מ מלשון הטור והש"ע משמע דגם בשחור לא מפליגיי אך כוונתו כן הוא דהנה במשנה שנינו שחור כחרת ואמרו בנמ' [ר"] כוית וכופת וכעורב טהור ע"ש ואע"ג דשחרות גמור יש בהם מ"מ אינם בחרת והנה בזה וודאי אין אנו בקיאים עכשיו וזהו כוונת הטור והש"ע אבל הנוטה לצבע ברוי"ן דאין זה ממינם כלל ורק נוטה מעט לשחרות פשיטא שאין לנו להחמיר בחנם וכוונת המצא כתוב כן הוא וכבר שנינו דיהה מכאן טהור בלומר דרק דיהה מחרת טהור מדינא אפילו הוא בוית וכופת וכעורב ונהי דבזה יש להחמיר עכשיו מ"מ בצבע ברוי"ן חלילה להחמיר [כפ"ל וכזה מ"ש כל מס סדקדקו כזה וכן יש לסורות]:

י מראה לבן שטהור אפילו אינו לבן לגמרי אלא כמראה בגד לבן שנפל עליו אבק שהוכהה לבנינותו טהורה [כ"י וס"ך סק"ג] וכך נהגו כל בעלי

הוראה [סח] וכן יש על המורה להבין דלפעמים כשבודקת בבגד מבוער נדמה המראה כשחור ולכן צריך לדקדק אם השחרות הוא בעצם או מפני הלכלוך וכיוצא בזה:

יא ורע דבמגילה [ידי] איתא בפשיטות דאין רואין דם בלילה ובגדה ספ"ב איתא דרואין הדם דווקא בין חמה לצל ידו כלומר נותן ידו כנגד החמה על הדם ועושה צל דבאופן זה המראה ברור בלי טעות וכל הפוסקים לא הזכירו זה כלל והטעם דדווקא בימיהם שהיו מבחינים בין דם לדם א"א לראות בלילה אבל האידנא דכל מראה אדום אסור ורק לבן וירוק כשר אין חילוק בין לילה ליום [ס"ע סק"ל] וראיה לזה מרש"י במגילה שם שכתב וכי מראין דם בלילה אם טמא או טהור הלא צריך להבחין מראיתו אם מחמשה דמים הטמאים באשה עכ"ל הרי מפורש דדווקא בין הבחנה אדום לאדום צריך יום דווקא:

יב ועדיין אינו מובן שהרי בגדה שם איתא רבי ראה דם בלילה וטימא ראה ביום וטיהר המתין שעה אחת חור וטימא ומפרש שם בגמ' דמקודם אחיקיה בטמא כשראה בלילה וכיון דחזא לצפרא דאשתני אמר וודאי טהור הוה ובלילה הוא דלא אתחזי שפיר כיון דחזי דהדר אשתני אמר האי טמא הוא ומפכך הוא דקא מפכך ואזיל כלומר מראה אדמומיתו עוברת ע"ש וקשה דהא בימי רבי היו עדיין מבחינים בין דם לדם ואיך ראה רבי בלילה ונ"ל דרבי ס"ל דהא דאין רואין בלילה זהו לאור הלבנה אבל לאור הנר הוי כיום וראיה לזה מהא דאמרינן התם רבי ברק לאור הנר ע"ש וה"פ דאף דאין רואין דם בלילה מ"מ לאור הנר שפיר דמי ובמגילה שם היה במעשה דאבגיל בשפגעה את דוד בדרך ע"ש והיה לאור הלבנה ולא לאור הנר [עסמ"ע ח"מ סי' ס' סוף סק"ז ורמ"ז לדבריו ודו"ק]:

יג והנה אף שמכאן מתבאר דכשהדם מתייבש מתמעט אדמומיתו מ"מ איתא שם בגמרא דלא יאמר החכם אלו היה לח היה וודאי טמא אלא אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות ורבי שרקדק בזה משום דמתחלה ראה וטימא א"כ בהכרח היה לו לדקדק בזה אבל היכא דלא חוייה כשהוא לח ולא אידמי ליה כטמא אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות [כ"י]:

יד ומזה אני תמה על אחד מהפוסקים שכתב דכשיבא מראה לבן וירוק לפני המורה לא יורה עד שיתייבש דלפעמים אחר שיתייבש ימצא אדום בקצותיו [ב"מ] ודברים תמוהים הם דאדרבא מהש"ס שהבאנו מבואר דכל מה שיתייבש תתמעט אדמומיתו וכן מפורש בירושלמי דנדה ספ"ב דכל מה שיתייבש דיהה מראיתו ע"ש ולבד זה השיגו עליו הפוסקים שהרי להדיא אמרו שאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות ודחו דין זה [ס"ך סק"נ וט"ז סק"ל] ויש שרצו להעמיד דבריו ואינו עיקר ולבד זה השיג עליו אחד מהגדולים דהא העיקר תלוי איך היה מראיתו בשעת יציאתו מן הגוף [ח"ל סק"ל בסס סמכ"ל]:

טו והנה טעם המחמיר בזה נראה משום דסוף סוף הלא עינינו רואות דאחר זמן נראה בהקצוות כאדום ובאמת כמה פעמים ראינו כן אמנם גם זה א"ש דמובן שע"פ הטבע כל דבר לח יש לו נענוע קצת עד שנתייבש לגמרי ולפ"ז כל המראה השטוח נדחפו קצתם לקצתם עד הקצוות ונמצא שבהקצוות נתחברו כל עמקי הלחלוחית שעל פני כולו ולכן בכל המשך דיהה מראיתו ובהקצוות נתחברו כולם ונהפכו למראה אחרת מיהו עכ"פ אין זה עיקר המראה אלא מאוסף ממקומות שונות ולדוגמא אם נחזור ונפשטנה על פני כולו לא יתראה האודם כלל וא"כ למה נטמאנה ויש שכתב הטעם דשינוי האויר עם הבגד גרמו להתאדם [ס"ע] ולא נראה כן דא"כ למה גרם רק בהקצוות אלא עיקר הטעם כמ"ש [ולדבני סמכ"ל שכתבו ס"ל גם לזה דסטיקר תלוי בזמן יציאתו מן סגוף אלא סוגרכו לזה להחולקים על זה דסטבעו"י חולק על סתכ"ל כמ"ש בס"ע סס ולפמ"ש ס"ש גם בלא דבני סמכ"ל ודו"ק]:

טז יש מי שכתב שאם ראה המורה בלילה ונדמה לו שהוא טמא והניחו עד אור היום וראה שהוא טהור תלינן לקולא לומר דלא אתחזי ליה שפיר בלילה [גבעת שאול סס"נ] ולא נהירא לי כלל דהרי בגמ' מפורש להיפך במעשה דרבי ואמרינן שהתייבשותו דיהה מראיתו ועוד שהרי בררנו דלאור הנר הוה כביום ולכן נ"ל כמ"ש אחר מהגדולים [ס"ע ס"קז סק"נ] דאם נסתפק לו בלילה יכול לטהרו ביום אבל אם בלילה נדמה לו לאיסור א"א להתיר וכן עיקר לדינא [וכוונתי גם עתה נכון לרמות דווקא ביום דכמה פעמים רמיתי בחום לחינו דומס סמלמס ביום לסמרמס בלילה לך במקום שסברת יכול לרמות בלילה ולסורות כמו שעינינו רואות]:

יז עוד יש מי שכתב דאשה שראתה מראה לבן ועב לאחר שרחצה במרחץ ב' וג' שעות טמאה שדרך הדם להתלבן לאחר הרחיצה [ב"ח] ודברים תמוהים הם שלא נמצא בגמ' ובפוסקים רמז מזה והמחטיר יחמיר לעצמו ולא יורה כן לאחרים [ט"ז סק"ל] ועיקר הדבר תמוה דלו יהי כן מ"מ סוף סוף בצאת הדם מן הגוף היה טהור וכי צותה התורה לחקור איך היה הדם קודם יציאתו מן הגוף שהרי בוודאי יש כמה סממנים שבאכלם עושה שינוי בהגוף ולפ"ז נצטרך לדקדק מה אכלה ומה שתתה מקודם אלא וודאי דאין לנו אלא מה שעינינו רואות:

יח יש מי שרוצה לומר דשארי מראות שאינן לא בכלל טהורות ולא בכלל טמאות שתלוי במחלוקת שבסי' ל"ח בריאה בכה"ג ובבאן וודאי יש להחמיר [יד שאול] ונלע"ד דאינו כן ואדרבא אפילו למאן דמחמיר

דמחמיר שם בכאן מודה דטעם המחמיר בשם משום דבגמ' חשיב שם מראות בשרות וסובר דזהו דווקא במ"ש שם סעי' ט"ו אבל בכאן הא המשנה חשבה רק מראות אסורות וגם בשם הכרענו להקל ע"ש ועוד בעיקר הדבר אין לזה טעם דהא אנן כל שנוטה לאדמימית מטמאינן ומה נחמיר עוד וממילא דכל שאינו ממראה אדום ושחור יהיה מאיזה מראה שיהיה בוודאי טהורה היא:

יט ורע דבכל דברים אלו אין חילוק בין בתמים לראיית דם ממש אף בהרגשה ופשוט הוא שביציאת דם ממש צריך המורה לדקדק יותר ובספק קצת יש להחמיר בראייה ממש שהוא דאורייתא ולא בכתמים שהם דרבנן דספיקא דאורייתא לחומרא וספיקא דרבנן לקולא ואם הספק הוא מחסרון ידיעה אינו ספק ויש להחמיר כמבואר בסי' ק"י בכללי ס"ם שכל ספק דחסרון ידיעה אינו בגדר ספק אלא אם הספק הוא מטעם אחר דאז יש להחמיר בראייה ולהקל בכתמים [כנ"ל]:

כ וז"ל רבותינו בעלי הש"ע סעי' א' ואין טהור אלא מראה לבן וכו' ואפילו יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה ואפילו הרגישה שנפתח מקורה ובדקה מיד [עלמ"ד מסמס כשיעור בדיקה במוריס ובסדקים כמ"ש בסי' ק"ג] ומצאה מראות הללו טהורה וכן עיקר דלא כיש מחמירין לטמאה אם יש בו סמיכות והוא עב ואם הרגישה שנפתח מקורה ולא מצאה כלום ע"ל סי' ק"ץ עכ"ל כלומר אע"ג דבלא מצאה כלום מחמרינן זהו מפני דאמרינן דוודאי כל הרגשה מוציא איזה דבר ומדלא מצאה כלום יש לחוש שראתה טיפה קטנה ונאבד משא"כ כשראתה דמים טהורין אין מקום כלל להחמיר [סיע מממוכין סוא סמס"ד סי' רמ"ו ופילפ סעעס מפני סמעוין ע"ם ועלו דבריס שלין לסס שיעור] [עפ"ת סק"ס ויתבאר בסי' ק"ן]:

כא כתב רבינו הב"י בסעי' ב' נאמנת אשה לומר כזה ראיתיו ואבדתיו ואם הוא מראה לבן או ירוק טהור אבל אם הביאו לפנינו דם והחזקנוהו בטמא או אפילו נסתפקנו אם הוא טמא או טהור והיא אומרת חכם פלוני טיהר לי כיוצא בזה אין סומכין עליה עכ"ל ביאור הדברים דכיון דהתורה האמינתה במ"ש בסי' קפ"ה ונאמנת לומר פלוני חכם טיהר לי את הכתם במ"ש שם ולכן כשנאבד הדם שראתה נאמנת ג"כ לומר שכמראה הזה היתה ורואין הדם שהיא מדמה להדם שאבדה אם היא לבן או ירוק טהור וגם אין מחזיקין אותה שהיא טועה בהדמיון מזה לזה וכל זה בשאין אנו רואים הדם שראתה אבל כשרואים הדם ואנו מסופקים בו אינה נאמנת לומר שכזה טיהר לה פלוני החכם ולאו משום הערר נאמנות אלא דאין סומכין על הבנתה כשיש ספק אצלינו וכ"ש אם אנחנו מחזיקים בטמא וכן אשה המסופקת בדם שלה לא תסמוך על חבירתה שאומרת שכדם זה טיהר לי פלוני חכם [רס"י ספ"ב] דכל שהדם לפנינו אסור לסמוך על דברים כאלו ומחוייבת להראותו לחכם [סס]:

כב וכמו שבכל דיני איסור והיתר יכול החכם להורות לעצמו ולא חשבינן ליה שבשהרבר נוגע לעצמו יקל בזה ח"ו כמו כן יכול החכם לראות דמי אשתו ולטהרה או לטמאה [תוס' סס] ויש מי שאומר דזהו דווקא כשעומדת בימי טהרה אבל הוראה להיתר כשהיא בחזקת טומאה אסור לו להורות ומטעם זה אסור לו לחכם להורות לאשתו בדין הטבילה שאז עומדת בחזקת איסור [תפ"ח כלל ל"ס] וזה נבנה על היסוד שכתבנו בסי' י"ח סעי' מ"ח שיש שסוברין כן ע"ש אבל כבר בארנו שם דכל רבותינו לא ס"ל כן וכל אדם נאמן על שלו לעצמו אף באיחזוק איסורא ורק בבכור הדין כן ע"ש ולכן החכם יכול להורות בכל עניין לאשתו [ועמס לזוסי סכ"כ הפר"ב בפ"ך סק"ז ע"ם וכן עיקר לדינא]:

כג הטור והש"ע סעי' ג' כתבו דין נפילת המקור ולאשר בי המחלוקת רבתה ברין זה ובדוחות הללו וגם בכמה דורות שלפנינו מפני חולשת הנשים הרבה שביח דבר זה ורבים מגדולי הדורות האריכו בתשו' זה אופר וזה מתיר והדבר נוגע באיסור כרת לכן בהכרח לבאר דין זה באריכות קצת בס"ד:

כד איתא בגמ' [כלי] הרואה דם בשפופרת כלומר שהכניסה קנה חלול לאותו מקום והוציאה דם מן המקור מזורה מגוירת הכתוב שנאמר דם יהיה ווכה בבשרה ולא בשפופרת דדווקא כשוב בבשרה שיצא דרך כותלי בית הרחם וראה טמאה ולא כשיצא דרך השפופרת וכיון שהשפופרת הפסיק בין בשר כותלי בית הרחם ובין הדם מהורה אע"ג דהוא דם נמור ומן המקור ואין חולק ברין זה וכל הפוסקים פסקו כן:

כה והנה בר"פ המפלת שנינו המפלת התיבה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה ר' יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה ומסיק הש"ס דפליגי באפשר לפתיחת הקבר בלא דם דרבנן ס"ל שאפשר להפתח פתח המקור בלא דם ולכן ס"ל דדווקא כשיש דם בפ"ע לבד התיבה טמאה ור"י ס"ל דא"א לפתיחת המקור בלא דם ולכן תמיד טמאה משום דוודאי היה דם עם התיבה והנה הרמב"ם בפ"ה פסק כרבנן אבל כל רבותינו פסקו כר"י וכן פסקו המחבר והש"ע וטעמם משום דלקמן [סוי] פסק רבא כן ע"ש:

כו ולכן כתב רבינו הב"י בספרו הגדול דתך דשפופרת מיירא בשפופרת דקה מאד דלא מקרי זה פתיחת הקבר דדווקא בתיבה גדולה יש פתיחת הקבר ולא בקטנה וזהו שכתב רבינו הב"י בס"ם זה אם היא תיבה קטנה כשיעור שפופרת הקנה דק שבדקים עכ"ל וכ"כ המחבר ע"ש ותמיהני מה שייך כאן

דין זה שהרי בשפופרת יש דם הרבה ועכ"ז טיהרה התורה משום דאינה בבשרה וא"כ מה שייך לומר א"א לפה"ק בלא דם שהרי התורה טיהרה דם זה בשלמא בהמשנה דהמפלת חתיכה דהדם הוא בפ"ע שפיר שייך לומר כן דאם א"א לפה"ק בלא דם ממילא טמאה נדה אבל בשפופרת שיש דם הרבה והתורה טיהרתו מה שייך סברא זו ומצאתי לאחד מהגדולים שהקשה כן וכתב שבאמת נ"ש"ע חזר בו [מ"ד סק"ד] ואמת הדבר דבדין שפופרת לא הוכיר בש"ע דצריך שפופרת דקה אבל מ"מ בס"ם וה"א כתב כן וכן הטור וכמ"ש:

כג והנה הש"ם הקשה אהך דשפופרת מהא דאמר ר"י משום רשב"י המפלת חתיכה קורעה אם יש בה דם אגור טמאה ואם לאו טהורה ולמה טמאה ליהוי דומיא דשפופרת ומתרץ הכי השתא התם דרכה של אשה לראות דם בחתיכה הכא אין דרכה של אשה לראות דם בשפופרת ופירש"י דרכה של אשה לראות דם בחתיכה הלכך בבשרה קרינא בה דמין במינו לא חייץ עכ"ל ואינו מובן כלל דכיון דגזירת הכתוב הוא דכשיש הפסק אינה טמאה ובחתיכה לא מקרי הפסק מטעם דמין במינו לא חייץ א"כ מה לו להש"ס לומר דזה דרכה וזה אינו דרכה אטו בדרכה תלוי הלא גזה"כ הוא והכי ה"ל למימר דבחתיכה הוי כבשרה דמין במינו אינו חוצץ וצ"ל דטעמא דקרא קמשמע דלכן הצריכה התורה בבשרה משום דדרך האשה כן ובשפופרת לא היי דרכה ובחתיכה הוי דרכה אבל א"כ למה ליה לרש"י לומר מטעם מין במינו לא חייץ דדי במה שדרכה בכך וצ"ל דמטעם זה דלא חייץ מקרי שדרכה בכך:

כד ואח"כ אומר הש"ם לימא שפופרת תנאי היא דתניא המפלת חתיכה אע"פ שמלאה דם אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה שר' אליעזר אומר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה והכ"א אין זה דם נדה אלא דם חתיכה והא ת"ק נמי טהורי מטחר אלא דפלי פלויי איכא בינייהו [פיס בחתיכה שוכח שוכח בינקושים מבמון והדס ספ] ת"ק סבר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה וה"ה לשפופרת והני מילי היכי דשיעא [מתיכה וסדס בפניס סמתיכה] אבל פלי פלויי טמאה מ"ט בבשרה קרינן ביה ואתו רבנן למימר אף ע"ג דפלי פלויי אין זה דם נדה אלא דם חתיכה הא דם נדה וודאי טמא אפילו בשפופרת ופירש"י דרבנן לא דייקי לישנא דקרא והאי דמטהרי משום דלאו דם נדה הוא הלכך לא שנא בתוכה ולא שנא פלי פלויי דנגע ברחם טהורה אבל בשפופרת דם נדה היא טמאה וכו' עכ"ל כלומר דעיקר פלונתתם כן הוא דר"א סובר דדם שבחתיכה דם גמור הוא ורק התורה מיעטתה דבעינן בבשרה ולכן דם שבפופרת ודם שבתוך החתיכה אינו מטמא מגזה"כ טפני שאינו נוגע בבשרה ולכן בפלי פלויי שנוגע בבשרה טמאה וחכמים אומרים אין זה דם נדה וכו' כלומר שמשיבים לר"א דמקרא לא משמע כלל אלא דא"צ קרא על זה כלל שהרי אין זה דם נדה כלל אלא דם חתיכה וממילא דגם בפלי פלויי טהור ושפופרת טמא [כל"ל בכוונת רש"י ז"ל ומתורץ קושית סתום' לך יש לבון זה בתירוצים ט"ס ודו"ק]:

כה ודחי אביי דבשפופרת כ"ע לא פליגי דטהורה כלומר דלא כסברתך דרבנן לית להו דרשא דבבשרה דוודאי אית להו ומזה ממעטינן שפופרת כי פליגי בחתיכה מר סבר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ומר סבר אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ופירש"י כי פליגי בחתיכה ודפלי פלויי דת"ק סבר בבשרה למעוטי תוך חתיכה אבל דם הנראה בבקעים טמא דהא בבשרה קרינן בה ורבנן בתראי סברי אפילו פלי פלויי טהורה דאין זה דם נדה דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה עכ"ל:

כו והקשו התום' על פירש"י דלעיל פירושו של אין דרכה לראות בשפופרת דאף שזהו דם נדה גמור אלא שאין דרכה לראות באותו ענין וכאן הוי פירושו שאין דרכה לראות דם בחתיכה שאין זה דם כלל וכן הקשה הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל תירץ בחדושיו דכמה פעמים מצינו בש"ס לשון אחר על שני כוונות מהחלפית ע"ש אלא שהקשה קושיות אחרות על פי' זה דא"כ לא ה"ל למיפלג רק בפלי פלויי והכי ה"ל למיתנא המפלת חתיכה מלאה דם אם יש בה בקעים ה"ז טמאה וכו' וחכ"א אין זה דם נדה וכו' ועוד קושיא דהלשון לא משמע כן ע"ש:

כז ולענ"ד נראה דגם כאן כוונת רש"י כמו בשפופרת וה"פ דרבנן סברי דאין זה דם נדה שמטמא דאף ע"ג דדם גמור הוא מ"מ מיעטתה תורה משום שאין דרך נשים לראות בעניין זה ובזה פליגי דר"א סבר דמיעוטא דבבשרה הוא שהדם יגע בבשר כותלי בית הרחם וממילא דבפלי פלויי שנוגע בכותלי הרחם טמאה ורבנן סברי דמיעוטא דבבשרה הוא כל שאינו כדרך ראית כל הנשים שיהיה רק דם זובה בבשרה של כותלי בית הרחם ולא דבר אחר עם הדם ואין לשאול כיון דמטעם גזה"כ הוא למה ליה לומר מטעם דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה דזה אינה שאלה שהרי גם לעיל בשפופרת אמרו לשון זה וכמ"ש בסעי' כ"ז דטעמא דקרא קא מפרש ע"ש וזה שכתב רש"י דאין זה דם נדה כוונתו דאין זה דם נדה שטמאתו התורה [וכמ"ם סתום' לפירוש ט"ס]:

כח וראיה לזה שהרי רבא פליג על אביי ואוכר דכ"ע אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה והכא וכו' ע"ש ודכ"ע היינו ר"א ורבנן ור"א הא מפורש קאמר מדרשא דבבשרה ועכ"ז אומר לשון זה ומכולא דגם לרבנן כן הוא דבחד לישני אמר להו [וכ"כ סס"ע בתוי' ע"ס] וא"כ למה לנו לשנות כוונת

אבי אליבא דרבנן מכוונת רבא ועוד אמינא דאפילו לפי מה שתפסו רבותינו בכוונת רש"י פשיטא שזהו הכל לאביי אבל להבא בע"כ פירושו דהתורה מיעטה כל שאינו כדרך ראיית כל הנשים והלכה כרבא ולפ"ז יתחדש לנו דין גדול לשיטת רש"י כמו שיתבאר בס"ד [והייטו דגם לס"י יסכול כשיטת סר"ם מקולי סמסיפא סרמ"ם לעניין נפולת סמקום כמאר יתבאר לפניטו ודו"ק]:

לג ורבותינו בעלי התום' פירשו בהך דאביי וז"ל דפליגי בחתיכה העשויה כמין שפופרת והוי חציצה בין דם לבשר דר"א מטמא דדרכה לצאת בעניין זה ורבנן סברי אע"ג דדם נדות הוא אין דרכה לראות בעניין זה ואין זה דם נדות דקאמרי רבנן ה"פ אין זה דם נדות שטימא הכתוב אבל בפלי פלויי גם רבנן מטמאין כיון דדם נדות הוא ונוגע בבשרה עכ"ל וע' במהרש"א ומהר"ם שרקדקו בדבריהם ואינו נוגע לעיקר העניין ע"ש אבל לענ"ד לא אוכל לכוין בלל דבריהם הקדושים דלדידהו לת"ק דהיינו ר"א בחתיכה כעין שפופרת מטמא ואיך אפשר לומר כן והלא מפורש אומר המפלת חתיכה אע"פ שמלאה דם אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה הרי מפורש דלא מהני הדם שבתוך החתיכה אא"כ היה עמו דם בפ"ע לבד הדם שבחתיכה וצע"ג [ומלתתי לספר"ר בפתיחה ו' לות ס' שסקשה כעין זה ודחק לתרץ דסכוותם של מליאם דם שנבלע סדם בבשר לו שסחתיכה סתומה מלמעלה וחיטו דומה לשפופרת ע"ש וכל מלו סס דבריס שמין להשיב עליהן כמובן]:

לד וצ"ל דכוונתם כן הוא דאפילו אם יש טיפות דמים מפוזרים בכל החתיכה אם אינה עשויה כשפופרת והיינו שהחתיכה תהיה חלולה באמצע ובהחלל מלא דם גם לר"א טהור משום דאין זה דרך ראיה וזהו שאומר הת"ק אע"פ שמליאה דם כלומר אם אינה עשויה כשפופרת חלולה שהדם אגור בפ"ע בתוך החתיכה טהורה ורבנן מטהרי גם בכה"ג אבל בפלי פלויי מטמאין [וכפי' זס מסמע לי קלת מלסון מסר"ס מלובלין ע"ס]:

לה והנה עכ"פ גם לפי' התום' אם אין החתיכה עשויה כשפופרת גם לר"א אהור אע"פ שיש טיפי דמים בהחתיכה ולרבא נ"ל לדבריהם דאפילו בפלי פלויי טהור לכ"ע וכסברת הש"ס הקודמת לרבנן ורבא חידש דגם לר"א כן הוא ופליג אלאביי דאל"כ למה נדחק רבא לאוקמי פלוגתייהו במקור מקומו טמא ליקי יותר פלוגתתם בפלי פלויי כסברת הש"ס הקודמת ולמה ליה לאוקמי בדבר שאינו מהעניין כלל אלא וודאי דס"ל דכל דם שבחתיכה אין דרך האשה לראות כן וטהור:

לו והרא"ש פי' בשם רבינו שמשון בעל התום' דה"פ לאביי דבהא פליגי דר"א סבר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וכיון שראתה כדרך שנשים רגילות טמאה ורבנן סברי אין דרכן של נשים לראות דם בחתיכה ואע"ג דפלי פלויי וכיון שלא ראתה כדרך שהנשים רגילות טהורה אע"ג דהוי דם נדה ונוגע הדם בבשרה ופליגי בטעמא דקרא דר"א סבר דבבשרה הוא שלא יהא חציצה בין הדם לבותלי הרחם ולכן אי פלי פלויי טמא ורבנן סברי דבבשרה הכוונה הוא כדרך שנשים רגילות לראות והא דקאמרי רבנן אין זה דם נדה הכוונה שאין זה דם נדה הרגילות בכל הנשים:

לז וכתב הרא"ש שמטעם זה התיר רבינו שמשון באשה שנעקר מקור שלה וכמין חתיכות בשר היה נופל לה בבית החצין וטיהר אותה לבעלה כיון שאין דרך נשים לראות כך עכ"ל והובא דין זה בטור וש"ע ועל יסוד זה נבנו כל ההיתרים מנשים חלושות שאין יכולתן להטהר מפני המקור שנעקר ממקומו שקורין פארפא"ל כלומר שנפל המקור ממקומו כמבואר בהרבה תשובות קדמאי ובתראי כמו שנבאר בס"ד אמנם מגדולי הפוסקים שערערו בזה לומר נהי דכן הוא דעת רבינו שמשון מ"מ הא רש"י ותום' לא ס"ל כן ואיך נסמוך באיסור כרת על דעת יחיד [ב"ס וס"ך סק"ח] ולכן לפי מה שבארנו גם רש"י ותום' ס"ל כן ולא מיבעיא לפי פירושינו בכוונת רש"י שכתבנו בסעי' ל"א אלא אפילו לפי מה שכולם תפסו בדברי רש"י והו הכל לאביי ולא לרבא כמו שהוכחנו בבירור בסעי' ל"ב וכן להתום' אפילו לאביי בררנו דצריך דווקא כעין שפופרת או פלי פלויי אבל טיפי דמים שבתוך החתיכה אינו כלום ולרבא גם לפי' התום' מטהר בכל עניין כמ"ש בסעי' ל"ה וא"כ היתר זה של רבינו שמשון עולה גם לפירש"י ותום' ועמ"ש בסעי' מ"ט:

לח והנה עכ"פ לכל הפירושים אידחייא לה הך מימרא דר"י משום רשב"י המפלת חתיכה קורעה אם יש בה דם אגור טמאה דזהו אפי' לפי' התום' אינו אלא לר"א ולא לרבנן וכ"ש לפירש"י והרא"ש וק"ו לרבא כמבוא' ולכן לא כתבו הטו' והש"ע מימר' זו אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ה דין י"ד כתב הפילה חתיכה קרועה ודם אגור בתוכה טמאה עכ"ל והראב"ד באמת השיג עליו וז"ל הא נמי דלא כהלכתא עכ"ל כלומר דלמסקנא אידחי לה הך מימרא:

לט וברור הוא דהרמב"ם עומד לדינא בשיטת התום' דהנה לקמן בדין י"ז כתב דין שפופרת דטהורה שנאמר וכו' בבשרה עד שתראה בבשרה כדרך שהנשים רואות ואין דרך האשה לראות בשפופרת עכ"ל ומקודם דין חתיכה קרועה בדין י"ג כתב המפלת חתיכה אע"פ שהיא אדומה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה ואפילו נקרעה החתיכה ונמצאת מליאה דם ה"ז טהורה שאין זה דם נדה אלא דם חתיכה עכ"ל ובזה וודאי כוונתו כרש"י שאין זה דם נדה כלל ולא כפי' התום' מגזירת הכתוב דאי כדברי התום'

התום' ה"ל לכתוב מעם דבבשרה כמו בשפופרת או לכל הפחות לכתוב מקודם דין שפופרת ואח"כ דין זה והיה מקום לומר דאדלעיל קאי אבל כיון דדין שפופרת כתב אח"כ רחוק מדין זה מבואר להדיא דזה אינו מטעם נזה"כ כשפופרת אלא דלאו דם נדה הוא כלל אלא דם בשר ולפ"ז מ"ש אח"כ תיכף דין התיכה קרועה דטמא בע"כ דהטעם הוא משום דבהתיכה קרועה הדם פתוח לכותלי הרחם והוי בפלי פלויי וזה הוה שפיר דם נדה וגורם בגמ' המפלת התיכה קרועה ולא בגירסת הספרים קורעה ולפ"ז לדינא ס"ל כהתום' ורק התום' סוברים דאפילו בשהתיכה מפסקת בין הדם לכותלי הרחם הוה דם נדה אלא שהתורה מיעטתה כשפופרת ואיהו סובר דזה אינו דם נדה אבל כשקרועה ואין הפסק הוי דם נדה אבל לדינא סובר כהתום' ואיהו ס"ל דגם רבא סיבר כן ודלא כמ"ש בדעת התום' בסעי' ל"ה [ומרמב"ד סתיג עליו מטטס דמ"ח לפס"ק בלח דס ע"ס לגבי סרמב"ס פוסק כרבנן דלפסר לפס"ק בלח דס וכמו שהאריך בזס סס"מ ע"ס וכמ"ש לעיל סעי' כ"ס] :

מז או אפשר לומר באופן אחר דבאמת צריך מעם למה כשיש הפסק לא מקרי דם נדה ובאין הפסק מקרי דם נדה ועוד נראה שהרמב"ם דקדק בין לשון מליאה דם ובין לשון דם אגור וזהו כמ"ש בסעי' ל"ד לשיטת התום' דכשאין בהתיכה מקום פנוי ובו דם הרבה אלא שהוא כולו בשר רק שנמצא טיפי דמים מפוזרים בכולו הוי דם התיכה ולא דם נדה משא"כ בשיש בו מקום פנוי כעין שפופרת ומלא דם הוה דם נדה וזה שבתב התיכה קרועה אין כוונתו קרועה מבחוץ אלא שבאמצע התיכה יש קרע כלומר מקום פנוי ושם הוא מלא דם ואם נאמר כן אין שיטתו כשיטת התום' דלהתום' בכה"ג טהור ולהרמב"ם טמא ולהיפך בלא מקום פנוי אף בפלי פלויי יכול להיות להרמב"ם טהור דאמרינן דזהו דם התיכה ולהתום' טמא והרמב"ם דייק לה מלשון אגור שהוא כשהדם נאסף במקום אחד כמו אוגר בקיץ וגו' ונ"מ לדינא בין הפירושים :

מא ויש לי להביא ראיה לפי' זה מדברי הרמב"ן שהביא הרשב"א וז"ל אמר אביי וכו' מר סבר דהיינו חכמים דרכה של אשה לראות דם בהתיכה והלכך במליאה דווקא טהורה דאינו דם נדה אלא דם התיכה אבל בדם אגור טמאה והיינו דר' מתא שאמר אם יש בה דם אגור טמאה ומר סבר דהיינו ר"א אין דרכה של אשה לראות דם בהתיכה והלכך טהורה כאלו ראתה בשפופרת עכ"ל הרי מפורש דמחלק בין לשון מליאה ללשון דם אגור והרשב"א חולק עליו ע"ש ויהו עכ"פ סברת הרמב"ן כן הוא אמנם לדינא וודאי לא יסבור הרמב"ן כהרמב"ם דלפי פירושו הא רבא אמר דכ"ע אין דרך אשה לראות דם בהתיכה וממילא דבאגור טהור לרבא לפי פירושו דהלכה כרבא אמנם עכ"פ לפי פי' הרמב"ן ז"ל בין במליאה בין באגור טהורה דמליאה גם לאביי טהורה ובאגור לרבא ג"כ טהור ולפ"ז ביכול' לקיים פסקו של רבינו שבשון להרמב"ם גם להרמב"ן דבנפילת המקור לא שיך דם אגור אלא מליאה דם [וסרמב"ם מפרס דפלוגת דסטיעת ולח בפלי פלויי ולדידיס בפלי פלויי טמאס לך הוח עלמו דסס פירושו ט"ס ועכ"פ לפי מס שבתרטו לין סתירס מכל רסומיטו לדברי רבינו שמשון ומדרבת רס"י ותוס' ס"ל ג"כ כרבינו שמשון כמ"ס בסעי' ל"ב וסעי' ל"ס ונס לסרמב"ס וסרמב"ן יכול לסיות כן וד"ק] :

מב ועתה נבאר הוראת רבינו שמשון וז"ל הרא"ש שם ופי' הר"ש מקוצי דבהא פליגי וכו' ורבנן סברי אין דרכה של אשה לראות דם בהתיכה ואע"ג דפלי פלויי דכיון שלא ראתה כדרך שהנשים רגילות טהורה אע"ג דהוי דם נדה ודם נוגע בבשרה וכר' וכן עשה מעשה רבינו שמשון באשה שנעקר מקור שלה וכמין התיכות בשר היה נופל לה לבית החצון וטיהר אותה לבעלה כיון שאין דרך נשים לראות בכך עכ"ל ולשון הטור הוא באופן אחר וז"ל וכן עשה ר"ש מעשה באשה שנעקר מקור שלה וכמין התיכות בשר היה נופל לה בבית החצון ולא היתה פוסקת לראות כל זמן שאותן התיכות היו בבית החצון וטיהר אותה לבעלה כיון שאין דרך אשה להיות רואה כך עכ"ל הטור :

מג וכתב רבינו הב"י בספרו הגדול דמלשון הטור משמע שהיתה רואה דם ממש ואפ"ה היה מטהר רבינו שמשון מפני שתלה שמהתיכות שבבית החצון נמשך הדם וכיון שבשעה שנעקר לא היה דם אלא בהתיכה טהור אבל מלשון הרא"ש לא משמע הכי אלא כמין התיכות בשר היו יוצאות ואע"פ שהיה דם בתוך התיכות ופלי פלויי היה מטהר משום דאין דרך אשה להיות רואה בעניין זה אבל אם היתה רואה דם להדיא בלא התיכה בהא לא איירא רבינו שמשון ואפשר דבכה"ג מטמא דאף ע"ג דתלינן במכה כמ"ש בסי' קפ"ז ס"מ במכה שבצדדין אבל לא במכה שבמקור עצמו ולכן צ"ל דמ"ש הטור ולא היתה פוסקת מלראות לאו אדם קאי אלא על התיכות כלומר שלא היתה פוסקת מלראות התיכות בשר עכ"ל וקרי לה ראייה משום דבתוך התיכות יש דם :

מד והנה רבים וגדולים הקשו על מה שכתב דלא תלינן במכה שבמקור עצמו הא אדרבא נתבאר בסי' קפ"ז דתלינן במכה שבמקור וגם' מפורשת היא נאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור וכו' [סו] ואם זהו מכה וודאי תלינן בה [כמ"ש בד"מ וכ"ח ומעיי"ט סס וט"ז סק"ס ומסר"ס מלובלין בתבו' סי' קי"ח] ועוד דאם והו מכה א"ב למה תלה הרא"ש הוראת ת"ש

בפירושו ומי יחלוק בזה [עס] ועוד הקשו עליו דוודאי גם לשון הרא"ש מורה שהיתה רואה דמים אחר נפילת המקור:

מה ובאמת ל"ק כלל על רבינו הב"י וסברתו ברורה וגקייה וה"פ דהא הר"ש לא התיר רק בהדם שבתוך החתיכה אע"ג דפלי פלויי אבל בדם שעם החתיכה ממא כמו ששנינו במשנה דהמפלת התיכה אם יש עמה דם טמאה וא"כ גם בנפילת המקור בודאי לא טיהר רק בדם שבתיכת המקור אף דפלי פלויי אבל בדם הזב ממנה ליהוי כחתיכה שיש עמה דם וזוזי דאם היינו יודעים בבירור שהדם הזב עתה ממנה היה מובלע בתוך המקור ואח"כ ירד ממנה פשיטא שהיינו מטהרים אותה דכיון שהיה מחור א"א לטמאו אח"כ אבל מי יימר שמא הדם הזה היה על המקור מבחוץ והוי כחתיכה שיש עמה דם וזה שכתב דלא הלינן במכה שבמקור עצמו חלילה לרבינו הב"י למעות בזה וכוונתו ברורה דמכה שבמקור לא מקרי רק אם המקור הוא על מקומו ונתהוה מכה שם בבשר שבמקור דהמכה הוא מילתא אחריתי אבל אם המקור עצמו הוא המכה לא שייך לקרותו מכה אם כי אינו במקומו דסוף סוף הדם הוא מן המקור ודיו שמטהרינן הדם שבתוך המקור אבל לא הדם הזב מהמקור [ודכויס רביס נאמרו בתמוי ומ"ם סוף סעיקר ודו"ק]:

מו עוד הקשו עליו מהא דאיתא בפ' יוצא דופן [מז:] אמר ר"ל משום ר"י נשיאה מקור שנעקר ונפל לארץ ממאה שנאמר יען השפך נחושתך ותגלי ערותך ופריך לטאי אי לטומאת שבעה דם אמר רחמנא ולא תהיכה אלא לטומאת ערב ע"ש ברש"י מפני שנגעה בו ביציאתה עכ"ל והשתא לפי רבינו הב"י נמ' מפורשת היא דמצד נפילת המקור אינה טמאה נדה וא"כ למה תלה הוראת בפירושו אלא וודאי דבהוראתו זיתה ירידת הדם נ"כ [מעויין ע וכ"ח] ואני תמה בזה דהא גם רבינו הב"י קאמר שהיה דם אלא שאומר שהדם היה בתיך תחיכת המקור ופלי פלויי ובגמ' אינו מבואר שהיה דם בתוכו ואדרבא לפירוש קשה שהרי מדקאמר בגמ' דם אמר רחמנא ולא תהיכת משמע להדיא דאלו היה דם היתה טמאה אך י"ל דה"פ דם אמר רחמנא בלומר כשיורד רק דם מן המקור ולא תחיכה ומהחתיכה יורד הדם [עכ"ח מ"ם בזה ג"ע ודו"ק] וברמב"ם לא נמצא כלל דין זה:

מז אבל רבינו הרמ"א וכל רבותינו האחרונים פירשו כפשטות דברי הטור שהיתה רואה דם ממש אחר נפילת המקור לבית החצון וכך היא הענין דהאשה עומדת בימי טהרה שלא בשעת וסתה ויודעת בבירור שקודם נפילת המקור לא ראתה דם ואחרי נפילת המקור לא פסקה מלראות דם ממש ועכ"ז טהורה דוודאי הדם הזה בא מחתיכת המקור שנפל וזב מחתיכה זו וכיון שבעת שהיה הדם בהתיכה היה טהור כפירושו של הר"ש אע"ג דפלי פלויי ואיך יטמא אח"כ וזה אין לחשוש ולומר שזה הדם היורד ממנה אינו מחתיכת המקור אלא מעצם גופה דרך מקום המקור דאוקמה אחוקתה הקורמת כמו דתלינן במכה בסי' קפ"ז אע"פ שאין אנו יודעים שמכתה מוציאה דם וכ"ש בזה שהחוש מעיד דאחרי שחמקור הזה עיקרו דם כאשר ירד ממקומו נוטף מבשרו טיפי דמים [זמו דעת סמהרונים]:

מח וזהו שכתב רבינו הב"י בש"ע סעי' ג' וז"ל הכניסה שפירת וכו' וכן אם ראתה דם בחתיכה אפילו היא מבוקעת והדם בבקעים ביניין שנוגע בבשרה טהורה כיון שאין דרך לראות כן וכן אשה שנעקר מקור שלה וכמין חתיכות בשר נופלים לבית החצון טהורה עכ"ל וכוונתו אע"פ שיש דם בהחתיכות של המקור ואדלעיל קאי ולא הזכיר שראתה דם דוחולך לשיטתו בספרו הגדול דבבה"ג טמאה אבל רבינו הרמ"א הוסיף וז"ל אפילו ראתה דם כל זמן שהחתיכות בבית החצון שלה טהורה דתלינן הדם בחתיכה זו הואיל וידעינן וודאי שנעקר מקורה ומחמת מכה היא עכ"ל וכוונתו כמו שבארנו וזה שכתב ומחמת מכה הוא אין כוונתו למכה ממש דאיכ א"צ לשיטת הר"ש אלא כלומר דתלינן דוהו מחמת מכת המקור שנפל ממקומו כמו דתלינן במכה בסי' קפ"ז ולא נחית בבאן לדין זה שנדון הנפילה דינו כמכה ממש דאין זה ברור כמ"ש [ולפ"ז מ"ם כל מס שסקטו על סרמ"ם וסלכוס נאמת סמיט לסון זס ע"ם וגס מ"ם סע"ז נמק"ס כל מס סמוס רומס מפילו דס גמור וכו' לין כוונתו לסס סיולת מנופס דמלילס לומר כן אלא כמו שמפרש אח"כ וז"ל דסכת סתיכו מפילו בדס נדס ממש שבא מלומו מתיכס דסיינו סדס כדס סים בלומס מתיכס של סמקור סוליכס לומס מתוכס עמס סדס נדות לגיס סמלון וכו' עכ"ל ע"ם ודו"ק]:

מט ולפי מה שבארנו גם רש"י והוס' והרמב"ם והרמב"ן אין חולקים על דינו דרבינו שמשין ופשיטא דלרבא כן הוא כמו שבארנו בס"ד ואל תשיבני ממ"ש הרא"ש שם בסי' א' לעניין אין פה"ק בלא דם וז"ל והא דקאמר רבא וכו' פלוגתייהו קא מפרש וכ"כ הרשב"א בתה"ב ע"ש דמשמע דרבא לא להלכה אמר דוהו לעניין פתיחת הקבר כמו שביארנו שם דאם היתה חתיכה גדולה ממילא דטמאה משעם דאין פה"ק בלא דם אבל בחתיכה קטנה דומיא דשפירת טהורה דאין כאן פה"ק וכל דיינים שנתבארו הם בחתיכות קטנות כמו שיתבאר בס"ד בסעי' הבא:

נ בכל דיני מפלת חתיכות שבסי' זה כתבו הטור והש"ע סעי' ג' דדוקא חתיכות קטנות דומיא דשפירת אבל חתיכה גדולה טמאה אפילו לא ראתה כלום שא"א לפה"ק בלא דם ואפילו בנפל שלא נגמרה

צורתו

צורתו עכ"ל ואע"ג דכל סוגיות הש"ס בעניין זה מיירא בחתיכות גדולות כדמוכח גם ממ"ש הרא"ש דרבא רק פלוגתייהו קא מפרש כמ"ש בסעי' הקודם מ"מ זהו הכל לפי דעת החכמים שבמשנה דהמפלת שסוברים דאפשר לפה"ק בלא דם ובאמת הרמב"ם פסק כן לדינא אבל אנן דקיי"ל כר"י דא"א לפה"ק בלא דם א"א לפסוק הדינים שנתבארו בחתיכה גדולה אלא בקטנה [ב"מ וזש מתורץ קושית סכ"י על סרל"ם ע"ש] וכללו של דבר דבעיקרי הדינים שנתבאר בהוראת רבינו שמשון דבכה"ג לא טימאה התורה זהו לכ"ע ורק בעצם גודל כמות החתיכה א"א לדיון רק בחתיכה קטנה ולא בגדולה דבגדולה בלא"ה טמאה משעם פה"ק ואפילו לפי מה שבתבנו בסעי' כ"ו דבשפופרת לא שייך לומר כן ע"ש מ"מ בחתיכה פשיטא דכן הוא שהרי התורה לא התירה רק דם החתיכה ולא הדם היוצא מנופה וכיון דבנפילת חתיכה בהברח שותפתה המקור ואין פה"ק בלא דם הרי יוצא הדם מנופה דרך מקום המקור ופשיטא שהיא טמאה [וכנפילת סמקור עצמו שסוג ספתרפמ"ל לא שייך זה כמוכן ודו"ק]:

נא ודע שיש מי שרוצה לומר דזה דאמרינן א"א לפה"ק בלא דם זהו בשנפתח ע"י יציאת חתיכה מבפנים אבל בפתיחה מבחוץ כמו ע"י שפופרת או רופא שהכנים כלי לפנים מן המקור דבזה לא אמרינן א"א לפה"ק בלא דם [תפל"מ] וחלילה לומר כן ואדרבא יותר מסתבר דע"י פתיחת חוץ יותר גורם שיורד הדם מבפנים מכפי אשר הגרום יציאת החתיכה מבפנים שיורד כפי טבעו וכן מוכח מכל הפיסקים שלא חילקו בזה והרי אף בשפופרת כתבו דבעינן דקה מן הדקה [וכ"כ סוכ"י מס"מ ס"ס ק"ך וספר"ר בע"ז סק"ו ומ"ז לימר לקולא זכז ורק שמעתי מפי רופא מומחה שלין מכניסין סמלקחיס שלסס רק עד ספרוזדור ולא למעלה מזה וא"כ לא שייך זכז פתיחת סקבר ודבר זה לריך לדיוסס ומקורסס מן סרופאיס]:

נב ורבינו הב"י הוסיף בש"ע לומר שצריכה להמשיל החתיכות במים פושרים ואם לא נמוחו טהור עכ"ל וביאור דבריו דלקמן בסי' זה יתבאר דכל דם היוצא מן האשה בין לח בין יבש טמא ואפילו הפילה כמין קליפות ושערות ודווקא בשנמוחו בתוך מע"ע א"כ החתיכות האלה מי ימר שהן עצמן אינם דם יבש ולכן חטיל בפושרין מע"ע ואם לא נמוחו או רואין שהן עצמן אינן דם ואי מפני הדם שבתוכה טיהרה התורה כמו שנתבאר ובספרו הגדול כתב וז"ל מיהו אפשר דשאני הכא שהיה ניכר בהן שהן חתיכות בשר אלא שהיה בתוכן דם עכ"ל ובש"ע השמיט זה וחשש להחמיר והנה רבינו הרמ"א בד"מ השיג עליו דהא בכאן ידוע שנעקר המקור שלה א"כ אף בלא בריקה ידוע שאין זה דם ע"ש [וספיקו סס"ך סקי"ח] ותמה אני על זה דוודאי גם רבינו הב"י אינו אומר דין זה על נפילת המקור אלא על ראתה דם בחתיכה שנתבאר וגם זה אם נראה לעין שזהו בשר ממש א"צ בדיקה ודבריו המה במקום שיש ספק ובזה דבריו ברורים:

נג האמנם בעיקר המעשה של רבינו שמשון איך היה המעשה יש מגדולי האחרונים שנחלקו על רבותינו בעלי הש"ע דלדבריהם היתה המעשה שנרקב המקור מקצתו ונפלו חתיכות בשר מורקבים להפרוזדור ומאותן החתיכות זב הדם והתיר רבינו שמשון מפני שזהו דם חתיכות ולא דם רחם אבל אם הדם היה זב מרחם היתה טמאה ולרבינו הב"י אף בסתם זיבת דם טמאה ולרבינו הרמ"א טהורה דתלינן שהם מהחתיכות כמו שנתבאר מיהו עכ"פ כן מפרשים דברי רבינו שמשון:

נד ונחלקו בזה ואומרים דהמעשה דרבינו שמשון לא היתה רקיבת בשר המקור ולא נפילת חתיכות אלא זהו הדבר השביח עתה בנשים שלהיות כי הרחם עומד למעלה מפרוזדור והוא מקובץ במו המסמס ובית הכוסות וכאשר האשה תשוג חולשה נפשטו הקמטים עד שהרחם שבראשו כמין מעי נופל למטה סמוך למקום השתן ויש בו פה במקום יציאת הדמים והוא פה הרחם ומשם הדם יוצא והוא מהרחם באמת אבל שלא במקומו כי הרחם והחדר שבו הדמים הם למעלה מפרוזדור אבל בחולשתה נופל קצת מהרחם למטה לתוך הפרוזדור וקורין לזה בלשון אשכנז פארפא"ל בלועז שנפל ממקומו וזהו שכותב הרא"ש שנעקר מקור שלו דהיינו שמקומו למעלה ונעקר מקצתו עד שנפל למטה בבית החצון אמנם מ"ש הוא מהובר עם כל הרחם ולא שנעקר ונפרד ממנו כאשר חשבו רבותינו בעלי הש"ע ואין כאן חתיכות נופלות ולא מכה רק חולשה ברחם שנתפשטו קמטיו וטיהר רבינו שמשון מפני שאין הרחם במקומו ואין דרך ראייה בכך וזה שכותב בעור וכמין חתיכות בשר היה נופל וכו' הוא טעות הדפוס וצ"ל וחתיכה וראיה שהרי לא כתב היו נופלים לשון רבים וכן הוא ברבינו ירוחם ע"ש וממילא דאין כאן הטלת מים שהרי לא נפרדה שום חתיכה וגם לא שייך כאן א"א לפה"ק בלא דם כי אין זה פתיחת הקבר דהרחם סתום במקדם רק ירד למטה ובעת התשמיש מפני החימום חוזר קצת למעלה וגמצא דהוראת הר"ש היתה ממש פארפא"ל השביח עתה בין הנשים לרוב חולשתן [כרו"פ סק"כ וכן פסקו בתבו' שבו"י וס"י ועוד גדולים]:

נה אמנם יש כמה גדולים החולקים על זה וס"ל דזה שהמקור יורד ממקומו אין זה כלום והוי דם נדה גמור ומה גבול תגביל לו והרי לפעמים המקור נוטה ממקומו מעט לצד זה או לצד זה כמו שאומרות נשים פקחות ויש מן הרופאים שאומרים שדבר זה לא משכחת כלל שהמקור יורד ממקומו ויש שאומרים שמשכחת לה אבל במקרה רחוקה [טוב"י סי' ל"ח ובתניינא סי' קי"ד ותפלרת לבי סי' כ"ב] ויש שכתבו דאיך נפסוך

על דעת הר"ש נגד רש"י ותוס' [מצ"י סמ"ג ועוד תשו'] אך זה כבר בררנו בס"ד דבל רבותינו מודים לדין זה :

נו ויש מי שכתב שאם יעלה על הדעת לפרש דברי רבינו שמשון שלא כדעת הש"ע מפני התמיהות שיש לפירושם [כמ"ש בתשובה מעיל לדקה] יש לפרש בכה"ג שהמקור נעקר ולא כולו אלא שנעקרו חתיכות ממנו ואותן חתיכות יצאו לבית החצון ומחוברים בגוף האשה ומאותן החתיכות נובעות דמים שאולי יש הרבה עורקים נפתחים להמקור להביא הדם להמקור ונשאר איזה עורק בחתיכה זו שנעקר מגוף המקור ואין דרך האשה לראות מחתיכה הנפרד מן המקור אבל כשבל המקור בשלימות אלא שנפל למטה אין סברא לטהר [טו"י סס] ויראה לי דגם בטור וש"ע יש לפרש כך וזה שכתבו וכמין חתיכות בשר נופלים לבית החצון אין כוונתם שאח"כ נפלו לארץ אלא נפלו לבה"ח ומחוברים בגופה וזה שכתב רבינו הב"י שתטיל החתיכה למים פושרין לא קאי על דין מקור אלא על הקודם לו ראתה דם בחתיכה :

נז והנה זה שאמרו הרופאים שנפילת המקור לא משכחת לה כלל אלא במקרה רחוקה או שלא ידעו או שכיבו ובזמנינו יהוע מזה הרבה וזה בא מקושי הלידה או ממיילדת שאינה בקיאה וכך אמר לי רופא מומחה שהרבה פעמים בא מעשה דנפילת המקור לידו והרופאים מטריחים להשיבו על בנו ולזה עושים הטבעות מעצם רך לתמוך המקור ויש בזה כמה וכמה פרטים ויש שחתיכות קטנות ממנו שולט בהם רקבון וזה שאומה שא"כ מה גבול תגבול לו הרי לפעמים המקור נוטה לצד זה או לצד זה הגבול הוא פשוט דבל שאין להאשה צער מזה והולכת כמקודם אין זה כלום אבל כל שמצטערת מזה והילוכה בקושי ודורשת ברופאים וודאי זהו נפילת המקור :

נח ואדרבא מצד הסברא אמר אחד מהגדולים שהפארפא"ל קילא מדרבינו שמשון לפי פי' הקדמונים דהא בזה לא ראתה דם כלל עד שנפל המקור לבית החצון ובנפילת המקור היה בשר ולא דם ומבית החצון התחיל הדם לירד ושם אינו מקום טומאה כלל [פרי' בנ"ז סק"ס] :

נט ובדרך כלל צריך לזה רב בקיאות ויש הרבה טעותים בזה כמו שמובא בספרו של אחד מהגדולים מעשה באשה ילדה שילדה ולד ולאחר שיצא הולד ממעיה יצא עם הולד חתיכה גדולה ועבה וכמה שבועות תלה החתיכה בחוץ ובקשו הרופאים לחתכה ובאה מיילדת בקיאה אחת ואמרה להם שזהו האם והכניסה את החתיכה לגופה ומאז אינה יכולה לטהר לבעלה מפני רוב דמים הזב ממנה ואינה יכולה לילך בדרכה עד שמכניסים לה עגול בהרחם ויש לה וסת [ס"ע סק"ל מתשו' לליסת] ובשעת וסתה מרגשת צער כדרך הנשים ולא כן בעת יריית הדמים מהחתיכה אינה מרגשת צער כלל ואומרת ש"דעת שהדמים הם מהתיבה והתירוה ע"ש [סס] :

ס וכן הגיד לי הרופא המומחה והוא ירא אלהים שכמה פעמים ראה שאם יש איזה קלקול בכשר המקור וסביביו כמו רקבון וצלקת דאז מריבים הבתמים ואינו דם נדה אלא מלחלוחית המקום והמקור הוא אדום וממילא דהכתמים אדומים וכשבורקת נראה על המטלית כמין אדמומית וכן הרבה מעשים באו לידי והגידו לי הנשים הממונות על השאלות שיש בהרחם קלקולים ותלתלי בשר ודלדולים וזה בא מחולשתן או מפני קלקול הלידה או מפני מלאכה כבידה וברובן ניכר כמין חבורה קטנה ומפני זה כל הבדיקות וכל הבתמים נראים כאדומים :

סא ולכן באלה וכאלה וביחוד בנפילת המקור באופן זה או באופן אחר שכבר התיר רבינו שמשון בעל התוס' והסכימו על ידו רבותינו הרא"ש והטור ובעלי הש"ע והגדולים שחששו שזהו נגד דעת רש"י ותוס' כבר בררנו בסייעתא דשמיא שגם רש"י ותוס' וכן הרמב"ם והרמב"ן מודים בהוראה זו שבל שאינו בדרך ראיית הנשים טיהרה תורתנו הקדושה וכ"ש בבדיקות וכתמים שאם לפי ראות עיני המורה החכם בתורה וירא אלהים ומבין בהעניין שיש לאשה זו קלקול במקור או בסביבות המקור מקלקול הבשר וכיוצא בזה ואינה יבולה להטהר לבעלה ויש לה וסת קבוע לטהרה שלא בשעת וסתה ורק בריקה נקייה של הפסק טהרה מוכרחת להיות לה וגם בדיקה אחת נקייה בתוך ז' ימי ספירתה ותטבול ותטהר לבעלה ולא תביט אחרי הבדיקות שאינן נקיות ואחרי כתמית ואם המורה אין לבו שלם בזה יתיישב עם מורה אחר ואלהים נצב בעדת אל לסייעו להורות כהלכה ומאיש ואשתו ישא ברכה :

סב ודע דכל זה הוא כשהקלקול שלה בבית הרחם עצמו במקור או בצדדים אבל כשהם על מכונם והקלקול שלה בחדרי בטנה שע"י זה היא רואה דם תדיר אין בזה שום היתר כלל וכלל ואף שהדם אינו שוה לדם וסתה זהו מפני שעדיין לא נתבשל כראוי ויורד קודם זמנו אבל מ"מ סוף סוף כיון שיורד דרך המקור בדרכו היא נדה גמורה ובברת וחלילה להקל בזה אף איזה קולא כל שהוא וכן כל בדיקותיה וכתמיה טמאין ומי שמקיל בזה הוא מהיר איסור כרת אם לא כשידוע שיש לה מכה בבטנה שמהמכה יוצא הדם דזה אינו דם נדה כלל [כמ"ש הרמב"ם פ"ט מה' ט'] :

סג וכן שבר של בני מעיים ההוה אצל נשים מכה כזו אינה מוחזקת בדם וסימן לדבר אין מחויקין דם בבני מעיים [ס"ע סס] אך רופא אחד אמר שעם כל זה מוציאה דם מחמת קריעת הפריסה ושוריקי סומקי דאית ביה [סס] ואפשר להבחין בין נפילת מעיים ובין נפילת

נפולת המקור שקורין פארפא"ל לפי ששבר של בני מעיים מכה זו תמצא תמיד מן הצדדין אבל נפילת המקור הוא באמצע בית החצין וגם הבני מעיים המה ירוקים והמקור שהוא האם הוא אדום [סמ] וממילא אין מקום לדם הזה לבא לחללו של הפרוזדור שירידת המעיים הם בצדדים חוץ לפרוזדור וצדדי דופני הפרוזדור מפסיקים ביניהם [טו"י סי' כ"ח]:

סה שנו חכמים במשנה [רפ"נ] המפלת כמין קליפה כמין שערה כמין עפר כמין יבחושין אדומים [יתוסין] תטיל למים אם נמוחו טמאה ואם לאו מהורה ואיתא בברייתא בגמ' [כב:] תניא אר"א בר' צדוק שני מעשים העלה אבא מטבעין ליבנה מעשה באשה שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות ובאו ושאלו את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים ואמרו להם אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין קליפות תטיל למים אם נמוחו טמאה ושוב מעשה באשה שהיתה מפלת כמין שערות אדומות וכו' ואמרו להם שומא יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת וכו' תטיל למים אם נמוחו טמאה ע"ש:

סו ומפני שבענין זה תלוי עיקר גדול בשאלות נשים אם מותר לסמוך על הרופאים אם לאו ויש אוסרים ויש מתירים ולענ"ד ברור להיתר לכן מוכרחני לבאר בזה דהנה הרא"ש בתשו' ששלח להרשב"א [כלל כ' סי"ח] הקשה וז"ל וק"ל כיון שבא מחמת מכה אמאי טמאה הא אמרינן הרואה דם מחמת מכה וכו' טהורה ובדם דקאתי דרך מקור פליגי אלמא אף ע"ג דהדם בא מהמקור טהורה היאיל ובא מחמת מכה ע"ל ולא מצינו תשו' הרשב"א על זה ומכח זה דנו גדולים [מהר"ם לובלין בתשו' ועוד] דאין סומכין על הרופאים ולכן לא האמינו להרופאים שאמרו שיש לה מכה ואלמלי האמינו לא היו מצריכים להטיל למים וי"א שסומכים על הרופאים וכ"כ רבינו הב"י בספרו הגדול בסי' קפ"ו:

סז ונלע"ד דהרא"ש לשיטתו שפיר הקשה אבל להרשב"א לשיטתו אינה קושיא כלל דהרא"ש בהמפלת סי' ג' הביא מחלוקת הראב"ד והמאור בדם יבש אם צריך נמוחו דהראב"ד ס"ל דהרואה דם יבש טמאה אע"פ שלא נמוחו והמאור ס"ל דדווקא נמוחו כמו בקליפות ושערות וכתב שהרשב"א פסק כהראב"ד והוא דוחה ראיותיו ופוסק כהמאור ע"ש ושני דיעות אלו הובאו בש"ע בסי' זה סעי' ו':

סז ובגמ' [כב:] איתא בעא מיניה ריב"ח מר"א דם יבש מהו כי יזוב וגו' עד דמידב דיבב לח אין יבש לא או דילמא אורחא דמילתא הוא א"ל תניתיה דם הנדה ובשר המת מטמאים לחים ויבשים א"ל לח ונעשה יבש לא קא מיבעיא לי כי מיבעי לי יבש מעיקרו ופריך הא נמי תניתוה המפלת כמין קליפה וכו' תטיל למים אם נמוחו טמאה ופריך אי הכי בלא נמוחו נמי אמר רבה כי לא נמוחו בריה בפ"ע ה"נ ופריך ומי איכא כה"ג ומתרץ אין דהניא אמר ראב"צ שני מעשים וכו' ושאלו לרופאים ואמרו תטיל למים ע"כ"ל הגמ':

סח ואינו מובן למה לא פשט ליה מיד ממשנה דהמפלת דקרים טיבא לדם הנדה ובשר המת ובפרט דמדם הנדה אין ראיה כלל בדפריך ליה לח ונעשה יבש לא מיבעיא לי ועוד מאי פריך אי הכי ליקשי אמתניתין [גם סמ"ך סקי"ז דקדק זה] ועוד דפריך ומי איכא כה"ג ופירש"י מי איכא שתפיל קליפות ושערות ע"ש ומה שיכא קושיא זו לשאלתו ליפרוך אמתניתין ועוד יש דקדוקים בסוגיא זו ולשיטת הרא"ד והרשב"א א"ש הכל כמו שנבאר בס"ד:

סט וה"פ דרוב"ח שאל מר"א דין זה של הרא"ד אם דם יבש דינו כקליפות דצריך נמוחו אם לאו ולבן לא פשיט ליה מהמפלת דהרי זהו עצמו שאלתו ופשיט ליה ממשנה דדם הנדה וה"פ דכיון דחזינן דגם יבש מקרי דם א"כ ממילא ברואה דם יבש א"צ נמוחו ודחי ליה דאין ראיה מלח ונעשה יבש ופשיט ליה מהמפלת כלומר דבהמפלת מבואר דכשיצא יבש מגופה עכ"ז מטמאינן לה אם נמוחו ובדם הנדה מוכח דאח"כ כשנעשה יבש ג"כ לא יצא מתורת דם אם כן ממילא מוכח דרואה דם יבש טמא אף כשלא נמוחו ולזה פריך אי הכי כי לא נמוחו נמי ולמה נשתנה דינו מדם יבש אבל בלא דבריו הייתי אומר דגם בדם יבש כן כדעת המאור ומתרץ כי לא נמוחו בריה בפ"ע הוא כלומר דאלו ידענו בבירור שזהו מין דם לא היה צריך הטלה למים אך ההטלה למים מברר אם וזהו מין דם או אינו מין דם כלל אלא בריה בפ"ע ולזה שפיר פריך ומי איכא כה"ג כלו' שהאשה תפיל מיני בריות אבל אמתניתין ל"ק די"ל דאינה בריה בפ"ע אלא מין דם אך דצריך נמוחו כדעת המאור והרא"ש [ועכרו"פ וס"ע סק"ס]:

ע ולזה מביא מברייתא דראב"צ ששאלו לרופאים ואמרו שיש לה מכה במעיה שממנה מטלת הקליפות ואין הכוונה שהמכה באותו מקום בהך דר' סי' שתולין במכה אלא המכה הוא בפנים המעיים בבריסה ומזה יוצאין הקליפות ולזה אמרו חכמים תטיל למים אם נמוחו סימן שמזו מין דם ואם לא נמוחו אין זה מין דם כלל אלא בריה בפ"ע וא"כ אדרבא האמינו לרופאים דאל"כ היה להם לטמא גם בלא נמוחו כדין דם יבש וא"כ ל"ק קושית הרא"ש לתלות במכה דהמכה לא היה ברחם כמ"ש ואין זה כמכה גמורה ליטהר בכל עניין דזהו רק קלקול במעיים כיון שלא ניכר לכל ואינו דומה למ"ש סוף סעי' ס"ב:

עא והרא"ש וודאי ס"ל דסמכינן ארופאים שהרי כל עיקר קושיתו מטעם זה וגם סוגית הש"ס נ"ל ליישב לדבריו דריב"ח לא שאל על דם יבש כשראתה

דבהא וודאי צריך נמוחו ולכן לא אמר הרואה דם יבש כתו אלא דה"פ ששואל על משנה דהמפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה וכן במפלת כמין דגים ע"ש אך הדין אם נמצא הדם יבש ולא איבעי ליה אי צריך נמוחו דוודאי צריך אלא אדרבא דאולי גם בנמוחו טהורה ולא דמי למפלת קליפות ושערות דנמוחו טמאה דשכיא הם עצמם אינם דם גמור ובתוכם דם גמור לח ופשיט ליה ממשנה דדם הנדה וא"ל דמשם אין ראיה כיון שהיה מקודם לח ופשיט ליה מהמפלת קליפות וכו' דקשה מנלן דמקודם היה בתוכן לח אלא וודאי דאפילו יבש בשנמוח טמאה ופריך אי הכי כי לא נמוח נמי כלומר לדבריך דגם יבש מעיקרו כי נמוח טמאה א"כ למה לי להטילו למים כדי שהא נמוח אפילו לא נמוח נמי דהא לח ונעשה יבש יש יותר סברא להקרא דם כמו שאומר מקודם וכיון דגם ביבש מעיקרו מקרי דם כי נמוח א"כ אפילו אם לא נמוח נמי היה לו להקרא דם דאיך אפשר דבשעת יציאתו א"צ להיות לח שאז הוא עיקר הראייה (אח"כ נצריכו שיהיה לח דיותר נראה להצריכו שיהא דם גמור בשעת יציאתו מאח"כ ומתרץ דכשלא נמוח הוה בריה בפ"ע כלומר דהא דמצ רבינן נמוח והו כדי לידע אם הוא מין דם כלל ואלמלי היינו יודעים שהוא מין דם לא היינו מצריכים שיהא נמוח וכן בכל דם יבש כשאינו נמוח אמרינן שאין זה מין דם כלל כמ"ש הרא"ש שם ולזה פריך ומי איכא כה"ג וכו':

עב וקושית הרא"ש כן הוא דאחרי שיכול להיות שאין זה מין דם כלל אלא קליפות בעלמא בריה בפ"ע מסיבת המכה שבמעיה א"כ למה מצרכינן בדיקה כלל והרי ברואה ממש בד' סו' בשיש לה מכה תולין במכתה אף שיכול להיות שדם זה הוא מהמקור מ"מ כיון שעומדת שלא בשעת וסתה ויש לה חזקת טהרה אנו תולין במכתה כמו כן נתלי במכתה שבתוך מעיה ונאמר שזהו בריה בפ"ע ולא מין דם כלל ושמא תאמר דכל מה דאיכא לברורי מבררינן א"א לומר כן שהרי בכתה דשם כתב הרא"ש להריא על מה שאמרו דאם דם מכתה משונה אין תולין במכה דכל זמן שלא יתברר לנו להיפך לאיסור אנו תולין וכ"כ הרשב"א בתה"ב ובארנו זה בסי' קפ"ז סעי' ס"ג דדווקא כששניהם לפנינו יש לברר אבל בלא זה א"צ לברר משום חזקת טהרה ע"ש ולמה הצריכו בבאן בירור להטיל למים מעל"ע נוקמה בחזקת טהרתה ולפ"ז גם הרא"ש לא יפרש כאן שהמכה היתה באותו מקום ועכ"פ מהרשב"א לשיטתו ומהרא"ש לשיטתו יש לנו ללמוד דברירא להו האי דינא שסומכין על הרופאים במה שיאמרו וכסברת רבינו חב"י בסי' קפ"ז דלא כדעת החולקים וכן עיקר לדינא:

עג וז"ל הטור והש"ע סעי' ד' כל דם היוצא מן האשה בין לח בין יבש טמא ולא עוד אלא אפילו יצא ממנה צירת בריה כמין קליפות או כמין שערות או כמין יבחושין אדומין טמאה והוא שיהיו נמוחים בתוך מעל"ע ע"י ששורים אותן במים פושרין ויהיו המים פושרים כל משך מעל"ע שהם בתוכו ושיעור החימום כמו מים ששאבו בקיץ מהנהר או מהמעין ועמדו בבית שהום הבית מחממתן וכחימום של אלו כך הוא שיעור פושרין ביומות החורף [וסתם פושרין מיגן חמיס יומר מחמימות קרוב] ואם הם קשים כל כך שאינן נמוחין בתוך מעל"ע טהורה אפילו הם נמוחים ע"י מיעוך שממעכן בצפרניו עכ"ל ומתילא דכשמיעכן בצפרניו ולא נמוחו טהורה וא"צ לבדוק ע"י שרייה דבין דבצפרנים לא נמוחו כ"ש דבשרייה לא ימוחו ולפלא שהשמיטו כאן עפר ששנינו במשנה דהמפלת [עם"מ סק"ו מ"ם כזס וחיזו מסקיק מ"ם דכ"ם הוא ע"ם וכרמב"ם יש עפר ע"ם] ופשוט הוא דכל זה מירי בקטנה דלא שיך בזה פתיחת הקבר וכן כשאין בזה חשש לידה דאלו יש בזה חשש לידה פשיטא דטמאה שבועיים שמא היא נקבה כדלקמן סי' קצ"ד [ז"ך סקי"ג]:

עד וזה שאמרנו שאם לא נמוחה טהורה בד"א בזמן שהם יבשים גמורים שאין עמהם דם כלל אבל אם יש עליהם שום לחלוחית דם טמאה וה"ה אם קצתן נרטעבו או נימוחו וקצתן לא נתמעבו ולא נימוחו דטמאה וכתב רבינו הרמ"א וי"ל מיהו נ"ל דאם בדקה ג' פעמים כל מה שראתה ולא נמוחו כלל שוב א"צ לבדוק מה שהיא רואה אח"כ בדרך זה שהרי הוחזקה שהברים אלו אינם דם רק באים ממכה שבגופה ודווקא באשה שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה כמו שנתבאר גבי מכה לעיל סי' קפ"ז עכ"ל:

עה ויש מי שהקשה למה טמאה כשיש בה לחלוח דם כיון דגוף השערות אינן יכולות להתמחות א"כ מכה יש לה ברברי הרופאים וא"כ נהי דהוה במכה שאין ידוע אם מוציאה דם עכ"פ באשה שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה היה לנו לטהרה בבסי' קפ"ז [מ"ל סק"ו ונדמק כזס ע"ם] וכל זה מפני שרימו שהמכה היתה באותו מקום ואינו כן ולכן דקדק רבינו הרמ"א לומר ממכה שבגופה ובסי' קפ"ז קרי לה מכה שבאותו מקום וכבר בררנו דבין לחרשב"א ובין להרא"ש הרופאים אמרו שיש לה מכה בגופה ולא באותו מקום כמ"ש בסעי' ע' להרשב"א ובסעי' ע"ב להרא"ש ואם כי כמה מהגדולים לא תפסו כן מ"מ כנ"ל עיקר ולכן אם יש רק לחלוחית טמאה ולא דמי לדם שבחתיכה דאפילו מבוקעת טהורה דהתם הדם הוא בהחתיכה אלא שהוא בבקעים ואין דרך הראייה בכך כמ"ש לעיל אבל בבאן הלחלוחית הוא על גביו ודרך ראייה בכך [עת"ך סקט"ו]:

עו וגם על מה שכתב דדווקא שלא בשעת וסתה הקשו עליו כיון דזהו בריה בפני עצמו מה לי בשעת וסתה או שלא בשעת וסתה

דהא טעמא דאסיינן במכה בשעת וסתה בסי' קפ"ז משום דאל"כ לא תטמא לעולם כמ"ש שם והכא לא שייך סברא זו דתטמא בשתראה כדרך הנשים [ז"ך סקנ"ז וכרו"פ סק"ד] ותרצו דכוונתו הוא לעניין שאמר דכשבדקה ג' פעמים ולא נמוחו שוב א"צ בדיקה דקאמר לעניין זה דאין מיכבין על זה בשעת וסתה אבל אם בדקו ולא נימוחו גם בשעת וסתה טהורה [מל"י וס"ע סק"ג] ויש שפירשו גם בזה [עכרו"פ סס] ולענ"ד נראה להוסיף דלפי מה שבארנו דהמכה לא היתה באותו מקום אלא במעיה ומהמקור יורד כדרכו לפיכך שפיר החמיר הבינו הרמ"א ולא דמי למכה שבסי' קפ"ז [וסה"ד סק"ז סתריך בזס והולך לסיעתו סהמכס סימס בלוחו מקוס ומדחק בזס ע"ס ולפענ"ד סעיקר כמו שבארנו ודע דבדיקת פוסרין לריך על כל מס שמפילס ולח די במקלתו כמ"ס סס"ע סס בזס תס"ד וסס"ע פקפק בזס ע"ס ולח ידעתי למס דוחקי כן סוח ודו"ק] :

עז וכתב רבינו הב"י בסעי' ו' בר"א שצריך בדיקה בשרייה במפלת כמין קליפות ושערות אבל חתיכת דם אע"פ שקשה ואינו נימוח טמאה וי"א שגם לזה צריך בדיקה בשרייה אם היא חתיכה קטנה כשיעור שפיפרת הקנה דק שבדקים עכ"ל וכבר כתבנו שזהו מחלוקת הראב"ד והמאור שהבאנו וגם הטור הביא מחלוקת זו ובירושלמי בהמפלת יש מחלוקת בזה ושם נראה כהראב"ד דבכל ענין טמא [ז"ך סקי"ז] :

עח וז"ל הירושלמי המפלת דם יבש ר"ל אומר טמאה ריב"ח אומר טהורה מתניתא פליגי על ריב"ח מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין קליפין אדומין ובא מעשה לפני חכמים ושלחו וקראו לרופאים ואמרו להם מכה יש לה מבפנים שוב מעשה וכו' כמין שערות אדומות וכו' ואמרו שומא יש וכו' מפני שיש בה שומא ומפני שיש בה מכה הא אין בה שומא ואין בה מכה לא בדא פליגין עליה ולית לה קיום עכ"ל הירושלמי הרי מפורש כהראב"ד ולפלא איך יחלוקו המאור והרא"ש על הירושלמי ונלע"ד דהנה בירושלמי לא מסיים התיל למים וכו' כבש"ס דילן ולפ"ז ה"פ דמיד טיהרו חכמים לפי דברי הרופאים וכן בתוספתא דנדה פ"ד ליכא שם הסיום הזה ע"ש וצ"ל הא דשנו חכמים במשנה המפלת כמין קליפות וכו' תטיל למים זהו כשלא אמרו הרופאים שיש לה מכה ולפ"ז להירושלמי שפיר דייק לה בשם שעל פי דברי הרופאים טיהרו בפשיטות בקליפות ושערות ורק בלא דברי הרופאים שנינו במשנה דתטיל למים משום דמספקא לן אי הוה בריה בפ"ע אם לאו ומטילא שמעינן מינה דבדם יבש תמיד טמא אף בלא נימוחו אבל לפי הש"ס דילן דאף לפי דברי הרופאים פסקו חכמים שתטיל למים ואם נמוחו טמאה ש"מ דאף דהוי בריה בפ"ע ט"מ אם נמוחו טמאים וקשה למה וצ"ל דבנימוחו אינלאי טילתא דיש בה דם דאל"כ למה נימוחו ולפ"ז אף בבריה בפ"ע משכחת לה שיהא בהם דם וא"כ קשה על המשנה דמיירא בלא דברי הרופאים למה הצריכו הטלה למים הלא אף אם לא נימוחו ניחוש שמא אין זה בריה בפ"ע דאין בה מכה ושומא ואף אם הוה בריי בפ"ע שמא יש בהם דם וטמא כדם יבש דאטו מפני שצורתם בקליפות ושערות ידוע שיש בה מכה ושמא והרי בלא דברי הרופאים לא ידענו מזה דאל"כ למה נצריך לשאלת הרופאים אלא וודאי דגם בדם יבש צריך נימוחו ואם לאו טהור ולכן בהכרח שצריך הטלה למים דנהי דאין בה מכה ושומא מ"מ לא עדיפא מדם יבש ובברייתא ששאלו לרופאים והצריכו הטלה למים באמת הקשה הרא"ש בזה להרשב"א כמו שבארנו ונוכל להרץ דאף דהוה בריה בפ"ע מ"מ אם נמוחו חישינן שיש בזה דם גיכ ולכן לא חששו להירושלמי כיון שלפי ד' ברי הש"ס שלנו אינו כן [וסמס נס מסירוסלמי יש רמיס בל"ס דסמכינן על סרופחיס ומ"ס בפ"ח סק"ט בדיני קלני יתבאר לי"ס בסס"ס ק"ן ע"ס]:

סימן קפט כל דיני וסתות ופרטיהן . ובו פ"ה סעיפים.

א מיני וסתות רבים הם ויש וסת קבוע ויש שאינו קבוע ויש הפרש בין קבוע לאינו קבוע ויש זמנים שאין ראוים לקבוע בהן וסתות אפילו ראתה כמה פעמים והיינו ימי זיבה וימי נדה בשהיא רואה ממעיין פתוח ובן ימי עיבורה ומניקתה ויש זמנים שאפי' יש לה וסת קבוע היא מסולקת באלו הימים מן הוסת ואינה חוששת לו והיינו בימי עיבורה ומניקתה שאז היא מסולקת דמים וכן זקנה שכבר פסקה מלראות וכ"ש בשהיא ילדה עדיין שלא הגיעה עדיין לזמן ראייה דמים וכל פרטי דינים אלו יתבארו בסי' זה בס"ד ובסעי' ע"ן יתבאר שאין דומין זל"ז ע"ש :

ב חמשה מיני וסתות הן האחת וסת הימים כגון שהיא רגילה תמיד לראות בר"ח או בשני לחדש או בשלישי וכו' וזהו וסת הבינוני שרוב נשים רגילות לראות משלשים יום לשלשים יום וכן כשהיא רגילה לראות ביום א' מהשבוע או ביום ב' וכו' ובכלל זה כשהיא רגילה לראות תמיד רק בשעה פלונית. השנית וסת ההפלגות כגון שהיא רגילה לראות בכל ד' יום או בכל כ"ה ימים וכיוצא בזה שאין הראייה קבוע לה ביום פלוני מהחדש או מהשבוע אלא בשמפלגת מספר ימים. השלישית וסת הדילוג כלומר שמדלגת תמיד יום אחד כגון שראיתה הוא באחד בניסן ובשני באייר ובשלישי בסיון וברביעי בתמוז וכן לעולם מדלגת יום אחד וגם בוסת הפלגות

יש וסת הפלגה ברילוג כגון שרגילה לראות אחר ד' יום ואח"כ אחר כ"א יום ואח"כ אחר כ"ב יום וכן וסת הרילוג כשפוחתת כגון שהיא רואה ט"ו בניסן ויד באייר וי"ג בסיון וכן בהפלגות באופן זה ובכלל זה גם וסת הסירוג כלומר שהיתה מדרכה לראות בכל חדש ועתה סירגה ורואה כל שני חדשים וכל אלו הם וסתות התלוים בזמן:

ג והרביעית וסת הגוף וחוא וסת התלוי במעשה כגון שהיא רואה בכל עת שמפהקת או מעטשת ובכלל זה וסת הקפיצות כגון שבכל עת שקופצת היא רואה דם וזה נקרא וסת האונס. והחמישית וסת המורכב דהיינו שהוא תלוי בימים ובמעשה כגון שבכל עת שקופצת או מעטשת ומפהקת ביום פלוני היא רואה אבל שלא ביום פלוני אינה רואה וכן ביום פלוני כשאינה קופצת או כשאינה מפהקת ומעטשת אינה רואה ולדעת הרמב"ם ליכא כלל וסת הגוף בלא קביעת זמן ורוב הפוסקים חולקים עליו והרשב"א מחלק בין וסת הגוף דהיינו פיהוק ועיטוש לבין וסת הקפיצות דבוסת הקפיצות טורח להרמב"ם דצריך דווקא יום קבוע ובעל המאור חולק גם בזה כמו שיתבאר בסי' זה בס"ד וכלל גדול הוא דכל וסת אינו נקבע רק בג' פעמים ואינו נעקר רק בג' פעמים אבל לחוש חוששת אפילו בפעם אחת כמו שיתבאר בס"ד:

ד כתבו הטור והש"ע בסעי' א' כל אשה שאין לה וסת קבוע חוששת ליום ל' לראייתה שהוא עונה בינונית לסתם נשים ואם יש לה וסת קבוע לומן ידוע מך' לך' או טכ"ה לכ"ה חוששת לומן הידוע עכ"ל ואסורה לשמש כל עונת הוסת בס"ש בסי' קפ"ד ע"ש וזה שכתבו חוששת ליום ל' פירושו בכלות ל' יום וחוששת ליום ל"א [כ"ך סק"ל] דל' יום הוא מתחלת ראייה עד תחלת ראיה אחרת דסתם נשים חוין לסוף עונה דכל שלשים יום מקרי תוך ימי עונתה ולאחר שלשים בעי בדיקה [רמ"א ע"ו ד"ס בתוך]:

ה וזה שכתבו הטור והש"ע לקמן סעי' י"ג דהאשה שראתה חוששת לוסת החדש וכו' ע"ש ובכאן כתבו שחוששת ליום ל' י"א דהיינו הך כלומר דיום ל' הוא וסת החדש ואע"ג דא"כ פעמים לא יהיה ל' יום כגון אם תראה בס"ו באייר שהוא חסר ותחשוש בס"ו בסיון לפי ימי החדש והרי אין כאן אלא כ"ט יום מ"מ זהו עונה בינונית דכך ברא הקב"ה השבע שתלך לפי ימי החדש ולא איכפת לן בין מלא לחסר [ס"ך סס] ויש מהגדולים שהסכים לזה [מג"א סקכ"ח] וכן משמע מדברי הרשב"א במשמרת הבית שער הוסתות שכתב שם דגם בעניני הגוף הולכין אחר קידוש החדש של ב"ד שלמטה כמו שדרשו בירושלמי על פסוק אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי דבתולה בת ג' שנים ויום אחד שנבעלה אין בתוליה חוזרים ואם עיברו ב"ד את השנה בתוליה חוזרים וה"ג בוסתות כן הוא ע"ש:

ו אבל רבים מהפוסקים חולקים על זה וס"ל דבאמת שני דברים הן וצריכה לחוש לשניהן ואם ראתה בס"ו באייר חוששת לט"ו בסיון מפני וסת החדש ולט"ו בסיון מפני וסת הבינוני ולעולם צריכה לחוש לשניהם עד שתקבע וסת ג"פ [כ"ח וע"ז סקי"ל וכרו"פ סקע"ו ומכ"ל סי' קי"ד ועס"ע סקי"ב דרפוי מרפיא בילים] אמנם ברמב"ם לא נמצא כלל דין דעונה בינונית וכן הראב"ד בס' בעל הנפש לא הזכיר זה דאין לזה הכרח בש"ס [דרמ"י סס דייק ממ"ש סס וסוף שבא ומלתא תוך ימי עוסתה לסיומו עד ל' וכ"כ סרמב"ן וסרשב"א אבל סרמב"ם וסרמב"ד יפרשו כפשוטו בתוך ימי וסתה וכ"כ סכרו"פ ע"ש]:

ז אמנם בעיקר הדבר לא אבין לענ"ד דהא וסתות דרבנן מטעם דרוב נשים מוחזקות לראות בשעת וסתן ורוב נשים הוסת שלהן משלשים יום לשלשים יום א"כ למה חששו כלל לוסת החדש ואם רוב נשים רואות לוסת החדש למה חששו עוד ליום הל' ואם נאמר דבהרוב יש שרואות ליום הל' ויש שרואות ליום החדש מנלן לומר כן הא בגמ' אינו מביאר זה ומנא להו לומר כן ועוד דאלו אמרו כן רבותינו הראשונים היה מקום לומר דכך קבלו מהגאונים אבל בכל דברי רבותינו לא מצינו רק שאמרו לחוש לוסת הבינוני והטור עצמו מקורם כתב לוסת הבינוני ואח"כ לוסת החדש ולא הזכיר שצריך לחוש לשניהם ואיך נאמר דכוונתם לחוש לשני ימים ע"כ יותר נראה כדיעה ראשונה דהיינו הך ואם לא נראה לרבותינו שיהיה זה תלוי בומן קידוש החדש נאמר להיפך דהוסת הוא ליום ל' ואלו שכתבו לשון חדש ג"כ כוונתם כן וסירבא דלישנא נקטו משום דסתם חדש ל' יום וצ"ע:

ח וראיה ברורה לזה מהרשב"א ברישׁ שער הוסתות כתב בכלליות הדינים דלוסתות שאינו קבוע חוששת וכל הענינים שם מקורם זה ואחר זה מיירא בימי החדש ובסוף השער כתב בפרטי הדינים וז"ל ועתה נבאר מי שאין לה וסת קבוע אם צריכה לחוש לעונה בינונית שהיא ל' יום וכו' כבר כתבנו וכו' ואע"פ שאינו קבוע חוששת לו וכו' עכ"ל הרי להריא דמ"ש בתחלת דבריו מפרש בכאן [ומכ"ל עסס מזס קוסיא על סס"ך וסח"ד בסקכ"ב טרס לויסבס ע"ס ותמיסני דמדרבס מזס רסיס גמורס למס"ך סלס ס"ל לסיסך דסעיקר סוא יום ל' כמ"ש מיסו זסו רסיס בדורס דמ"ל לחוס לסמי ימיס עול רסיס סביא סח"ד נסמו דבוסת סבינוני פסקו בסי' קפ"ד דכשבדק סעונס לריסך בדיקס ולסו בוסת סחדס פסקו נסי' זס סעי' ד' דכשסיסו קבוע עבדס ולס בדקס נוסרת בלס בדיקס ע"ס ותמס תמס מקרס סלס בסעי' ד' לס סוזכר כלל בס"ע וסת סחדס סלס וסת סבינוני ולסיסך וז"ל ועוסס ביוגיס שסיס לל' יום דיכס בוסת קבוע עכ"ל וזסו בבסי' קפ"ד ועייסמי בסכ"ל עלמו ובכל מרייס

דבריו לא מלאתי שום דמיון למש"ך ז"ל וגם בשם מהולק עליו לעניין מ"ש מש"ך דמחמת שום ליום ל"ת מבעל מלשמות ספוסקים דמשמע דמחמת שום רק ליום ל' ע"ש וזהו למת ורק מלשון רש"י בד' ע"ו גרסה כמש"ך ומהכ"ך נלחק בו ע"ש אך סמ"ד שם מסכים בשם למש"ך ומהולק על מהכ"ל ע"ש ובמגני יומם מסכים עמו ולפע"ד לא גרסה כן ודו"ק]:

ט שני חילוקים יש בין וסת קבוע לוסת שאינו קבוע דוסת הקבוע בשלשה פעמים אינו נעקר אלא בג"פ וכל זמן שלא עקרתו ג"פ צריכה לחשוש לו ובאינו קבוע אע"ג דלחוש חוששת לו מיהו נעקר אפי' בפעם אחת דכשפעם אחת שינתה מוסת זה א"צ לחוש לו ואפילו ראתה שני פעמים נעקר בפעם אחת ואינה חוששת לו עוד [עט"ז סק"ג ופמוץ סוף] עוד יש חילוק דהקבוע אף ע"פ שעברה עונתו ולא הרגישה אמורה לשמש עד שתבדוק ותמצא טהורה ובאינו קבוע אם הגיע זמן הוסת ולא בדקה ולא ראתה מוהרת אחרי שעבר עונתו וזה שנתבאר בסי' קפ"ו דבאין לה וסת צריכה בדיקה לפני תשמיש לכמה פוסקים וזהו כשאין לה וסת כלל אבל כאן מיירא שיש לה וסת אלא ששינתה לזמן אחר ולא קבעתו עדיין ג"פ [ע"ז סק"ט] וי"א דאפילו בתחלת קביעותה מוהרת אף שלא היה לה עדיין וסת אלא דשם מיירא שאין לה וסת כלל ובכל שעה היא מוחזקת ברואה אבל כאן יש לה וסת אלא שאינו קבוע [נקט"כ] וזה שנתבאר באינו קבוע כשלא בדקה מותרת וזהו בשארי מיני וסתות אבל מה שצריכה לחוש לעונה בינונית שהיא לל' יום דינו כוסת קבוע ואמורה עד שתבדוק בכ"ש בסי' קפ"ד מיהו לעניין עקירה די בפעם אחת כמו כל וסת שאינו קבוע [מג"י]:

י וכתב רבינו הב"י בסעי' ג' אם קבעה וסת לשעות ולא לימים אינה חוששת אלא שעתה בלבד והוסת הזה הוא נעקר בשעה אחת ואפילו בלא בדיקה עכ"ל ביאור הדברים כגון שראתה ג"פ בימים שאינן שוים כגון באחד בניסן ובד' באייר ובט' לסיון דהרגן שחוששת לאחרון שבהם כדין וסת שאינו קבוע ובכל הג' פעמים ראתה כולם בשעה אחת כמו שעה קודם חצות היום וביוצא בזה דאז אינה חוששת בט' תמוז רק בשעה זו ולא עונה שלימה [ח"ד סק"ח] וכשעברה השעה ולא בדקה ולא ראתה מוהרת והטעם פשוט דכיון שהיום אינו קבוע א"כ אין כאן קביעת יום כלל שנאמר שתראה דווקא ביום זה בשעה זו א"כ הוה כשאר וסת שאינו קבוע דנעקר בפעם אחת ומותרת בלא בדיקה [מש וגם דברי הט"ז סק"ד צריך לפרש כן ע"ש ודו"ק]:

יא כיצד הוא וסת הימים השוה כגון שראתה ג"פ ביום ראשון לשבוע או ג"פ ביום א' לחדש קבעה לה וסת לכל יום ראשון לשבוע או ליום א' לחדש וכיוצא בזה ואע"ג דחדשים הם אחר מלא ואחד חסר ואין הימים שבין ראייה לראייה שוין מ"מ קביעות החדש גורם [תוס' ס"ל ד"ס ותמר וכ"כ סרשב"ח בתש"ב והרלב"ח] ולפ"ז בחדש ששני ימים ר"ח חוששת ליום השני של ר"ח שממנו מתחיל המנין של החדש דיום הראשון הוא שלשים לחדש העבר ויראה לי דה"ה אם ראתה ג"פ בער"ח שג"כ קובעת לה וסת בכל ער"ח ואף שאינם שוים דבחדש מלא הערב ר"ח אינו יום אחרון של החדש ובחסר הוא יום אחרון מ"מ קביעות ער"ח קא גרים ועוד דאדרבא הם שוין במניין ימי החדש דכולהו ערבי ראשי חדשים הם בכ"ט לחדש;

יב ודי שלשון המור והש"ע בסעי' ו' כן הוא ראתה ג"פ באחד בשבת או בה' בשבת או באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בסיון קבעה לה וסת וכו' ובאחד בחדש אע"פ שאחד מלא וכו' עכ"ל והנה ניסן וסיון ר"ח יום אחד דהחדשים שלפניהם הם חסרים ואייר שני ימים ר"ח דניסן הוא מלא ומלשונם משמע להדיא שראתה ביום השני של ר"ח אייר דיום זה מקרי אחד באייר אבל אם ראתה ביום הראשון של ר"ח אינו נקבע וסת לכל ר"ח דהוא אינו אחד באייר אלא שלשים של ניסן ולפ"ז בשראתה ער"ח ניסן ויום ראשון דר"ח אייר וער"ח סיון נקבע לה וסת לכל ער"ח דיום הראשון מר"ח אייר הוי הוא יום אחרון דטבת כמו ער"ח ניסן שהוא אחרון דאדר וכן ער"ח סיון הוא אחרון דאייר ולפ"ז תקבע לה וסת בכל ער"ח בחסר אבל במלא הוי וסתה יום א' דר"ח וכל כי האי ה"ל לפרש ועוד דלפ"ז אין הימים שוים לא במספרם ולא בשמותם לפיכך נ"ל דשיגרא דלישנא נקטי וגוונתם דכל יום שנושא עליו שם ר"ח הוי קביעות לראשי חדשים [וכ"מ מש"ך סקי"ג ע"ש ודו"ק] ועמ"ש בסעי' כ"ח:

יג וזה שכתבו ראתה ג"פ באחד בשבת או בה' בשבת דקבעה לה וסת לכל אחד בשבת או לכל ה' בשבת פירשו המפרשים דאין הכוונה שראתה בכל שבוע אלא ראייתה חיתה בכל ג' שבועות באחד בשבת או בה' בשבת וקבעה לה וסת לכל ג' שבועות באחד או בה' בו [ב"ח וש"ך סקי"ד] ומעתם נראה דאין לפרש בכל שבוע דהא לדינא דגמ' אין אשה קובעת לה וסת בימי זיבות כשראתה ממעיין פתוח כמ"ש הטור לקמן בסי' זה ולכן פירשו בג' שבועות דווקא ראו כלו ימי זיבות דימי זיבות נמשכים עד י"ח יום מתחלת ראייתה כמ"ש בסי' קפ"ג [וכ"כ הפריסה לוסת ח"] מיהו לדידן קובעת לה וסת כמ"ש הטור לקמן ולכן כש"ע לא נזכר כלל דין זה ואפשר שטעמם משום דלא שכיח כלל אשה שתראה בכל שבוע או בכל ב' שבועות ועוד דהרואה בכל שבוע לא תטהר לבעלה לעולם וע' בסעי' ט"ו:

יד וסת ההפלגה מקרי כשראייתה אינם לא בימים שוים לימי השבוע ולא בימים שוים לימי החדש

אלא

אלא שוים בהפלגתם במספר הימים כגון שהיא רואה בכל עשרים יום או בכל כ"ה ימים וכיוצא בזה ומובן ממילא דקביעות לוסת כזה צריכה לראות ד' פעמים כדי שיהיו ג' הפלגות שוים והפעם הראשון אינו מן המנין דאין שם הפלגה עליו ושם הפלגה מתחיל מראייה שנייה ולא דמי לוסת החדש ולוסת השבוע דגם הראשון מהמנין דשמו של הוסת עליו וכן לענין לחשוש בראייה ראשונה בוסת הפלגה החשש הוא מראייה שנייה ואילך כגון שראתה לסוף עשרים יום מראייה ראשונה חוששת מכאן ולהבא לכל יום עשרים מראייתה:

סז ודע שיש להסתפק בוסת הפלגות כשחל שוים לימי השבוע כגון שהיא רואה בכל כ"ב יום ויום הכ"ב הוא תמיד יום שוה לימי השבוע איך נדון בו ותנה זהו וודאי דבכה"ג גם הפעם הראשון הוא מהמנין כיון שהוא יום שוה לימי השבוע וזהו הדין שבמעי' י"ג אמנם בשראתה ד' פעמים איזה שם יש לוסת הזה וסת השבוע או וסת הפלגה ונ"מ לדינא כגון שבראייה המשית תראה שנים או ג' ימים קודם זמן הקביעות ואם אתה קוראו וסת השבוע צריכה לחוש ליום זה כדין וסת קבוע שכל שלא נעקר ג"פ חוששת לו אבל אם הקראנו וסת הפלגה אין החשש לאחר כ' וג' ימים אלא לאחר כ"ב יום דזהו זמן הפלגתה ועוד הפרשים יש לפי הדינים שיתבארו ויש מי שמסתפק בזה [כרן"פ כה"מ] ויש מי דפשיטא ליה דהולכין אחר וסת הפלגה [מ"ל כה"ל] וכן נראה עיקר דרוב נשים ראיתן בהפלגות שוות ולא ביום שבוע שוה [וגם דעת סכרו"פ מועט יותר לזה ע"ש]:

סח וסת הדילוג כיצד וסת זה ישנו בין בוסת החדש ובין בוסת הפלגה בוסת החדש כיצד כגון שראתה ביט"ו בניסן וביט"ז באייר וביו"ז בסיון לא קבעה עדיין וסת עד שתראה עוד בי"ח בתמוז דכיון שאינן ביום אחד והופלגו יום אחד זה מזה דינו כוסת הפלגה שאין ראייה הראשונה מן המנין שהרי אתה קורא לה וסת הדילוג ובראייה ראשונה עדיין לא נדלגה ויש חולקים בזה וס"ל דבדילוג גם ראיה ראשונה מן המנין וחוששת לי"ח בתמוז ולי"ט באב וכן לעולם והטעם דכיון דיש בוסת זה שם של החדש הרי יש ג' וכתות בימי החדש וכיה לנו אם זה נפלג מזה יום אחד פלוגתא היא בגמ' [סל"] ויש פוסקים לקולא ויש פוסקים לחומרא ויש לחוש לדברי המחמירים מפני שזהו דעת רבינו חננאל שכל דבריו בקבלה מפי הגאונים ולפ"ז צריכה לחוש לשני ימים לי"ז בתמוז מפני וסת החדש בדין וסת החדש שחוששת אפילו בפעם אחת ולי"ח בתמוז מפני וסת הדילוג להיש חולקים [וכתב סמ"ד סק"ס דכשרלמתס בי"ח בתמוז ולריכס לחסום לי"ט מב ולך' מלול וכן לעולם ולפילו לת גמקס בי"ט מב מ"מ לריכס לחסום לך' מלול וג"ע ודו"ק]:

סט ואפילו לדיעה ראשונה כתב רבינו הב"י בסעי' ז' וז"ל ומיהו אם היה לה וסת קודם שהתחילה ואח"כ שינתה וראתה בדילוג ג"פ קבעה וסת בדילוג לפי שאף הראשונה בדילוג ראתה אותה שדילגה מוסת הקבועים לה עכ"ל ביאור דבריו דאם היה לה וסת קבוע מקודם והיה הוסת בי"ד לחדש ואח"כ שינתה לט"ו ואח"כ לט"ז ואה"כ לי"ו קבעה וסת בדילוג ולא אמרינן הרי הי"ד אינו מהמנין הדילוג דשדינן ליה אחרי הוסת הקבוע שמקודם ולא נשאר רק ג"פ בדילוג יתו דאמרינן בגמ' שם למאן דס"ל דמגי בג"פ לא צריכין להג' פעמים הוסת הקבוע של הי"ד המודם ע"ש [דקאמר למודה במקלי] וא"כ למאן דס"ל דצריך ד' פעמים לא נצרפו ג"כ מ"מ קיי"ל דמצרפינן והטעם כיון דעיקר הטעם דלא חשבינן הראשון מפני שאין שם דילוג עליו ובכה"ג הרי יש עליו שם דילוג מפני הוסת הקודם [ש"ך סקי"ח וכל"ל בכוונת סט"ז סק"ו מלא עלא דקדק בלבריו לגיר בוסת סחדש מלא בספלגה ודו"ק]:

עז וסת הדילוג בהפלגה כיצד כגון שראתה היום וראתה שנית לסוף ל' ושלישית לל"א ורביעית לל"ב קבעה וסת לדילוג של הפלגות והיינו שאח"כ תחוש לל"ג ואח"כ לל"ד וכן לעולם וכאן הכל מודים שצריך ד' ראיות בבדין הפלגות ואלרבא י"א דלדיעה ראשונה שבסעי' ט"ז דבוסת הדילוג של החדש צריך ד' ראיות בעינן בוסת הדילוג של הפלגות חבשה ראיות [ט"ז סק"ו וש"ך סק"ח] והטעם נראה דהא ראייה ראשונה אין עליה לא שם הפלגה ולא שם דילוג והשנייה יש עליה רק שם הפלגה דדילוג אינו עד השלישית ונצרך לזה עוד שני ראיה והא דהסתר וחש"ע בסעי' ח' לא הזכירו זה משום דמיירי ביש לה וסת מקודם בכל כיט יום דבכה"ג א"צ רק ד' ראיות כמ"ש [ב"ח] אך זה גופה ה"ל לבאר כמ"ש זה בדין הקודם בסעי' ז' ע"ש:

עי אין הפרש בדילוגים בין שהרחיקה הרבה בין מעט אלא בין שהדילוג היה רק יום אחד ל' ול"א ול"ב כמ"ש ובין שדילגה שני ימים כגון שראתה ללי' וללי"ב וללי"ד וללי"ו חוששת אח"כ ללי"ח ולמ' וכן לעולם וה"ה בג' ימים ויותר וכ"כ הרשב"א בתה"ב דלא כיש מי שחולק בזה ונראה דכן הוא בעניין דילוג החדש ודע דיש מי שאומר דגם בדילוג בפחת הדין כן כלומר שראתה לסוף ל' ואח"כ לכ"ט ואח"כ לכ"ח ואח"כ לכ"ז דחוששת אח"כ לכ"ו ולכ"ה ולכ"ד וכן לעולם [ש"ך סק"ע] ויש מי שמגמגם בזה ראי"כ כך הפחות ותלך עד שתראה בכל יום ודבר זה א"א [כנו"ס סק"ו] אבל כן מפורש בס' בעל הנפש להראב"ד ע"ש ויראה לי דהפחותה היא רק עד י"ח יום ולא יותר משום דשם כלים י"א יום שבין נדה לנדה שהיא מוחזקת בחזקה טהרה:

כ ראתה ג"פ בג' חדשים בדילוג וחזרה וראתה בג' חדשים בדילוגים אלו ובן בפעם ג' חזרה וראתה ג"פ בדילוגים אלו ה"ז וסת קבוע לדילוג לחזור חלילה תמיד באופן זה כגון שראתה בט"ו בניסן ובט"ז באייר ובי"ז בסיון וחזרה וראתה בט"ו בתמוז ובט"ז באב ובי"ז באלול ועוד חזרה וראתה בט"ו בתשרי ובט"ז במרחשון ובי"ז בכסלו קבעה לה וסת בדילוג לעולם לחשוש ט"ו בחדש זה וט"ז בחדש השני וי"ז בשלישי ואח"כ חוזרת ג"כ לט"ו ולט"ז ולי"ז וכן לעולם ולכאורא לדיעה ראשונה שבסעי' ט"ז צריך גם כאן ד' חדשים ויש מי שכתב כן בפירוש [פרישה] אמנם מלשון הטור והש"ע בסעי' ח' לא משמע כן דא"כ לא ה"ל לסתום כל כך ולכן יותר נראה כמי שאומר דבכאן הכל מודים דגם ראייה ראשונה מן המניין כיון שהושלש ג"פ בשילוש דהוי כמו ג"פ ביום שוה בחדש [ש"ך סק"ן] ולענ"ד נראה דבפעם הראשון מהמשולש הבונה שהיה לה וסת מקודם דבכה"ג הכל מודים כמו שנתבאר ובהשניים ובהשלישיים א"צ לזה כמובן דכל השלשה זמניים הם כאחד אחרי שמשולשים הם וממילא דהוי כיום אחד בכל החדשים בכולל [ומ"ש סע"ז בסק"י תולי לפמ"ש לא סיים בפשטני לכתוב כנ' פעמים ודו"ק]:

כא ראתה באחד בניסן ובאחד בסיון ובאחד באב קבעה לה וסת לר"ח לדילוגים ובכאן הכל מודים דרי בג' כיון דכולהו ביום אחד בר"ח [ש"ך סקכ"ג] ויש חולקים בזה ואינו עיקר [סע"ז סקי"ח] וכן מבואר בבעה"נ להראב"ד ז"ל וכן הדין כשראתה ג' פעמים בכל ג' ר"ח וכן לעולם וכלל הדברים שהג' פעמים צריכים כולם להיות שוות אבל אם פעם אחד אינו שוה כגון שראתה באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בתמוז ולא ראתה באחד בסיון לא קבעה לה וסת וכן אם ראתה בט"ו בניסן ובט"ז באייר ובי"ח בסיון לא קבעה וסת כיון שסירגה שני ימים בשלישי שלא ראתה עד י"ח בו ואפילו אם היה לה וסת קבוע ביום י"ד קודם לכן אינו וסת [ש"ך סקכ"ד וכן מסתע' מנ' סד' ע"ש] וכן אפילו ראתה בי"ט בתמוז אינו כלום כיון שאין הדילוגים שוים בג"פ [שם סקכ"ג] אא"כ חזרה וראתה בך' באב וכן פשוט הוא שאם בין ימים אלו יש הפלגות שוות דהוה וסת הפלגה אם היו ג' הפלגות [שם]:

כב וסת הדילוג אינו דומה לשארי וסתות שחוששת להן אפילו בפעם אחת כמו שנתבאר ובוסת הדילוג אינו כן כמ"ש הטור והש"ע בסעי' י"א וז"ל דילגה פעם אחת או שתים אינה חוששת לדילוג אף ע"פ שחוששת לשאר וסתות בפעם אחת אינה חוששת לוסת הדילוג עד שתקבענו ע"ל ואפילו היה לה וסת קבוע מקודם ליום שקודם הראשון מ"מ אינו כלום דהוא נחשב להוסת הקודם ולא נשאר רק ב' פעמים [שם סקכ"ה]:

כג וסת הסירוג כיצד שסירגה חדש אחד ולכן אין לומר שראתה בר"ח ניסן ובר"ח סיון ובר"ח אב דמנלן לקרותו סירוג שמא כן דרכה לראות בשני חדשים אלא וסת הסירוג מקרי כגון שהיה מרבכה לראות בכל חדש וראתה שבט אדר ניסן ועתה סירגה לשני חדשים שראתה בסיון ובאב ולכאורא אם נחשוב ניסן להוסת הקודם אין כאן רק שני סירוגין וכמו שאמרנו בוסת הדילוג מ"מ בסירוג אינו כן וחשבינן ניסן ג"כ והוי שלשה פעמים בסירוגין והטעם דבשלמא בוסת הדילוג שאין הימים שוים הוה כהפלגה שאין הראשון מן המניין אבל בסירוג דכולהו ביום אחד הוי גם הראשון מן המניין [ט"ז סקי"ב] וי"א דדווקא כשערריין לא קבעה להן וסת בג' פעמים בכל חדש שראתה רק בר"ח אדר ור"ח ניסן אבל אם ראתה גם בר"ח שבט אין ניסן מן המניין ושדינן ליה בתר הוסת הקבוע [ש"ך סקכ"ו ואפשר דגם סע"ז סובר כן ולפ"ז לכאורה] וי"א שיש ספק בזה [ס"ע סקי"ח] וראיה לזה מב"ק [לז:] גבי שור שנגח ע"ש אך בכאן אפשר לומר כיון דכל הנשים דרכן לראות בכל ל' יום וכן בכאן אין ניסן מן המניין כיון דזהו כסתם נשים אין לחושבו בכלל הסירוגין ומ"מ צ"ע לדינא [וגם מכרו"פ בסקי"ל תמה על ס"ק וכתב דסיים ספק לך שכתב כיון דסוף ספיקא דרבנן גלך לקולא ולפ"ז אפשר דכיון דסוף סירוג ולפ"ז לילך להומרא בשני הלדרי' ע"ש ודו"ק]:

כד וז"ל רבינו הב"י בסעי' י"ב וסת הסירוג ראייה ראשונה מן המניין לדברי הכל ואע"פ שהרחיקה ראיותיה אלא שלענין חשש וסתה בתחלה הוא שוה לדילוג שאינה חוששת אלא מר"ח לר"ח הסמוך לו בגון שראתה בר"ח ניסן חוששת לר"ח אייר ואם לא ראתה עד ר"ח סיון חוששת לר"ח תמוז הסמוך לו ואם לא ראתה בר"ח תמוז אינה חוששת לר"ח אב אע"פ שהן הפלגת שני חדשים כעין ההפלגה הראשונה מפני שהפסקת החדש הב' ביטלה ראיית החדש הראשון וראיית החדש השלישי היא התחלת וסת וחוששת לר"ח הסמוך ולא יותר עכ"ל ביאור הדברים אע"ג דבכל וסת ההפלגה חוששין אף כשלא קבעה ג"פ זהו בשארי הפלגות אבל בהפלגות דוזדשים דרוב נשים רואות כל חדש לא חשבינן לה להפלגה אלא לביטול [וכ"מ מש"ך סקכ"ז] ויש מי שר"ל דמיירי כשאחד מלא ואחד חסר ושני חדשים האחרים היו שניהם מלאים או שניהם חסרים ואין ההפלגות שוות לענין שתחוש לר"ח אב ובאמת חוששת לב' אב וזה משכחת לה רק בימי החורף דחשון וכסליו פעמים מלאים פעמים חסרים ובש"ע שכתוב חדשי החמה לאו דווקא הוא [מ"ד סקי"ט] והדוחק מבואר והעיקר כמ"ש [וכ"ז סולך לשיטת הסומכים לוסת סחדש ווסת סבינוני שני דבריס

מ"ש כמ"ש בסעי' ו' לגבי להסך דעיקר סוף וסת סחדש ס"ש כשנוטו דלכן לא חייסינן כאן להפלגה וכו"ק]:

בה כל קביעות וסתות של הימים צריכים להיות כל הראיות בעונה אחת כולם ביום או כולם בלילה אבל אם מקצתם בלילה ומקצתם אף ביום של אחר הלילה שהם יום אחד מ"ט לא קבעה וסת ואינה חוששת אלא להאחרון כדין וסת שאינו קבוע שחוששת לו ווי"ל הטור והש"ע סעי' י"ג אין האשה קובעת לה וסת אפילו ראתה נ' הדשים זה אחר זה אע"פ יהיו כולם בעונה אחת ביום או בלילה ואם ראתה ג"פ ביום והרביעית בלילה או ג"פ בלילה והרביעית ביום חוששת ביום ובלילה מפני חשש הוסת הראשון [סקכוט] ומפני חשש השני שהוא האחרון ואם ראתה פעמים ביום ופעמים בלילה שלא על הסדר ולא קבעה אחד מהן ג"פ או שתראה הראשונה ביום וג' האחרונות בלילה או הראשונה בלילה וג' האחרונות ביום או ג' בזה וג' בזה חוששת לאחרונה בלבד עכ"ל [וכל סדבריס מוכנים כפי סדיוקים שמתבארו ושיתבארו לקן לעון שלא על ססדר לילו מוכן וכוח כמיוהר וכו"ק]:

בו ונלע"ד ברור דהדין הזה שכולם יהיו בעונה אחת בכל וסתות הומנים כן הוא גם בוסת הפלגה ואם ראתה היום ביום ולסוף ך' יום ג"כ ביום עד ך' פעמים קבעה לה וסת אבל אם בשנייה או בשלישית או ברביעית ראתה לסוף ך' יום בלילה אין כאן קביעות וסת של הפלגה כלל וחוששת רק לאחרון לעונה בינונית וזה שבתבו הטור והש"ע ג' חדשים חדא מינייהו נקטו וה"ה לכל הוסתות כדמוכח ממקור הדין בס' בעה"נ להראב"ד [סוכת כב"י] וז"ל הוסתות שהם תלוים בימים וכו' אינה חוששת אלא ביום וכו' עכ"ל הרי על כל וסתות הומן קאי ואין לומר דוסת של הפלגה נחשב עונות דהפלגה ואם ראתה היום ביום ולאחר ך' בלילה נחשב כמה עונות יש בהם ותתוש כך בתשלום מספר העונות דא"א לומר כן דכל מספר הוסתות הוא לימים ולא לעונות ועוד דא"כ בטלה לה האי כללא שהראיות צריכים להיות שוים כולם ביום או כולם בלילה והיה להם לפרש ועוד דאם בתר עונות יהיה אדרבא דווקא להיפך לדוגמא כשהיום ראתה ביום ולסוף ך' בלילה כשתחשוש למספר העונות יבא החשבון ליום דווקא ואח"כ ללילה דווקא וכן חוור חלילה ואם כן הוה בוסת הפלגה כששני פעמים הראשונים לא יהיו שוים יהיה הכלל להיפך ואיך אפשר לומר כן וראיתי לאחר מהגדולים שכתב דבוסת של הפלגה לא חיישינן לומן העונה [מופ"ת סי' פ"נ] ותמיהני על זה ולענ"ד נראה עיקר כמה שכתבתי [ע"ש שכתבתי לו לס תרלס ביום וכסלגה רלסוס בלילה דלריכה לחום לחותם עונס וסקסס על זס ע"ש ותמיהני מאד דוודאי בכס"ג ס"ל לחוש כלל בהפלגה אלא בעונס בינונים וכו"ק]:

בז ודע דרבינו הרמ"א בסעי' י"ג האריך הרבה בעניין חששות הוסתות ומקורו מדברי הרמב"ן שהביא הטור ורבתה בזה המחלוקת ע"כ מוכרחני להביא מקודם דברי הטור בשם הרמב"ן וז"ל וסת החדש חששת לו בתחלתו בפעם אחת אבל וסת ההפלגה א"א לחוש לו עד שתראה ראייה שנייה שהרי אינה יודעת לאיזה יום היא מפלגת נמצאת אומר שהרואה ליום ר"ח ניסן חוששת לר"ח אייר ראתה בו חוששת לר"ח סיון ראתה בו תקבע וסת לראשי חדשים לא ראתה לר"ח סיון נעקר וסת של ר"ח וחוששת לשני בסיון אפשר שתראה ותקבע וסת להפלגה מל"א לל"א שהרי ראיית ר"ח ניסן ואייר שוות בהפלגה לראיית ב' בסיון שניסן מלא ואייר חסר עכ"ל וש"מ שזה שאמר חוששת לר"ח אייר ראתה בו חוששת וכו' כוונתו על יום ב' דר"ח אייר שזהו עיקר הראש חדש דממנו מתחיל המניין דאייר אבל יום ראשון דר"ח אייר הוא יום שלשים לניסן כידוע וכ"כ אחד מגדולי המפרשים [ב"ח]:

בח תוסיף לומר דאע"ג דאם ראתה בר"ח ניסן ובאי' דר"ח אייר ובר"ח סיון הוקבע לה וסת לר"ח היינו טעמא דכיון דראתה שני פעמים בר"ח נמור תלינן הוסת גם ביום א' של ר"ח ואמרינן דהיום שקורין בו ר"ח נירם ראיתה אבל לחוש לו לכתחלה לא תיישנן אלא חוששת ליום השני של ר"ח [סס] אבל יש שפירשו דגם חוששת לשני הימים של ר"ח אייר [פריסס לות כ"ג] וזהו כמו שכתבנו בסעי' י"ב ע"ש ואין הכרע בדבר ומסתימת לשון הפוסקים משמע דכל יום ר"ח הוי לגמרי כר"ח נמור וכן מסתבר שהרי באמת כל חדש אינו מגיע לשלימות הימים דכל חדש הוא כ"ט ימים וי"ג שעות ותשע"ג חלקים דמהאי טעמא אנו עושים חדש מלא וחדש חסר וכל יום א' דר"ח ברובם יש בהם מקצתו מן חדש חבא רק אין מחשבין אותו בחשבון וזהו שאמרו חו"ל בטגילה [ס"]: מניין שאין מחשבין שעות לחדשים וכו' לפי פי' הרמב"ם ברפ"ח מקדוש החדש ע"ש וגם לפי פירש"י במגילה שם מוכח כן ע"ש אבל בעצם גם יום ראשון דר"ח שייך מקצתו לר"ח הבא וא"כ פשיטא דבוסתות שהולך אחרי זמן הלבנה מילואה וחסרונה שהוא כמו ראש חדש השני וכן יש להורות לענ"ד:

כט וזה שכתב דאם לא ראתה צריכה לחוש לשני בסיון משום חשש וסת הפלגה אין כוונתו דוולת זה אין לה לחוש דהא פשיטא דכל זמן שלא נקבע לה וסת בג"פ צריכה לחוש לוסת הבינוני שהוא יום ל' או ר"ח כפי הדיעות שנתבארו לעיל אלא כוונתו דגם ליום ב' יש לחוש [כ"י] וזה שכתב דנעקר וסת של ר"ח ה"פ דנעקר משם וסת קבוע ודינו כאינו קבוע [סס]:

ל עוד כתב השור בשם הרמב"ן ולעולם חוששת חששות

חששות הללו לוסת החדש ולהפלגה עד שתקבע לה ג"פ אחד מהם כדינו כיצד ראתה באחד בניסן ובעשרים בו חוששת לאחד באייר מפני ר"ח ניסן ואם לא ראתה חוששת לט' בו לשיעור הפלגה של ך' ראתה בט' בו או לא ראתה חוששת לך' באייר וכן' בניסן וכן היא חוששת לשניהם עד שתקבע וסת ההפלגה בד' ראיות או וסת החדש בג' ראיות או אחר שתטהר האחד בעקירת פעם אחת [כ"ל עכ"י] עכ"ל :

לא ויש להבין מדכתב גבי אחד באייר ואם לא ראתה חוששת לט' בו לשיעור ההפלגה של ך' מבואר להריא דאם ראתה אינה חוששת לט' בו להפלגה של ך' א"כ למה אמר לקמן ראתה בט' בו או לא ראתה חוששת לך' באייר וכו' וצ"ל דוסת החדש שאני דכיון שהוא וסת הבינוני לרוב נשים לכן חיישינן לו תמיד אף אם ראתה בי"א יום מקודם עד שתקבע וסת קבוע אחר אבל לוסת הפלגה אין בו חשש רק כשלא היתה ראי"ה אחרת בתוך זמן ההפלגה אבל בהיתה ראייה אחרת כגון שראתה באחד באייר א"כ אין כאן הפלגה ך' יום מהעשרים של ניסן עד ט' אייר שהרי ראתה באמצע ואע"ג דא"כ כשראתה בט' באייר למה חוששת לך' באייר מפני ך' של ניסן הא באמצע החדש ראתה ואין כאן חדש דלא דמי דכל שאנו יכולים לתלות וסת החדש אף בדרך רחוק והיינו לומר שבאמצע נתוספו דמים בה ולא הוה בעניין וסת לזמן תלינן אבל בהפלגה לא אמרינן הוספת דמים כיון שאין דרך רוב נשים לראות בהפלגת ימים [וזהו עיקר כוונתם של סכ"י וסכ"ח וספרי[illegible] ועט"ך סקל"ח וסכרו"פ וסס"ט סמסכימו לזה] :

לב וזה שכתב אח"כ וכן היא חוששת לשניהם עד שתקבע וכו' וודאי כן הוא אבל כל זה כשלא הפסיקה ראייה אחרת ביניהם דאז אין הפרש בין וסת החדש לוסת הפלגה אבל בהפסיקה ראייה אחרת יש הפרש בין חדש להפלגה מטעם שבארנו :

לג אבל רבינו הרמ"א כתב האשה שראתה חוששת לוסת החדש ולהפלגה עד שתקבע וסת החדש **בג"פ** או וסת הפלגה בד' פעמים או שתעקר אחת מהן כיצד ראתה באחד בניסן ך' בו חוששת לאחד באייר מפני ר"ח ניסן ראתה באחד באייר או לא ראתה בו חוששת לט' באייר שהוא יום ך' מראית יום ך' שראתה ראתה בט' באייר או לא ראתה חוששת לעשרים באייר שמא קבעה לה וסת בעשרים לחדש שהרי ראתה בך' לניסן וכן היא חוששת לעולם עד שתקבע וסת אחד כדינו דאז אינה חוששת לשני שלא נקבע או עד שאחד מהן נעקר או אינה חוששת לו אע"פ שלא נקבע השני עכ"ל הרי כתב מפורש דחוששת לט' באייר אע"פ שראתה בר"ח אייר דכמו דבוסת של החדש חוששין אף ע"פ שראתה באמצע ותולין בתוספת דמים במו כן בוסת הפלגה [וסמ"ז סקי"ח סססיכ לסרמ"א לך כוכ ספוסקים מולקים עליו כמ"ש ומרמ"ה להלכה כן לרביכ סה ועוד דוסתות דרבנן וסולכין בספקן לסקל כללע"ד] :

לד וזה שכתבנו דלעולם היא חוששת עד שתקבע וסת אחד כדינו כלומר והשני לא נקבע ומשכחת לה שנקבע וסת החדש ולא וסת ההפלגה בגון שראתה בר"ח ניסן ור"ח אייר ויי"ד באייר וכ"ח באייר ובר"ח סיון הרי הוקבע וסת החדש ג"פ והפלגה הוה רק ב' פעמים מן ר"ח לי"ד ומן י"ד לכ"ח [ט"ז סקי"ט] וכן משכחת לה בשנקבע וסת הפלגה בד' פעמים ושל חדש לא נקבע ג"פ כגון שראתה באחד בניסן ובט"ז בו וביום ר"ח השני של אייר וט"ז באייר הרי היה הפלגה ד' פעמים והחדש ב' פעמים [ב"ח] ויש מי שצייר בכה"ג ר"ח ניסן וי"ד וכ"ח ור"ח אייר וי"ב בו [ט"ז סס] וזה אינו אלא לפי דעת רבינו הרמ"א דהוששין להפלגה אף שהיה ראייה באמצע ולא לדעת רוב הפוסקים וזה שכתבנו או עד שאחד מהן נעקר והו פשוט כשהגיע החדש או זמן ההפלגה ולא ראתה דבטל לה וסת וזה אע"פ שעדיין לא נקבע השני ודע דלפי דינא דנמ' דאין קובעין וסת בימי זיבה לא משכחת לה שתקבע וסת של הפלגה בר' פעמים בפחות מע"ב ימים ד' פעמים י"ח וא"כ בע"כ שעברו עליה ג' ר"ח אם ראייה ראשונה היה בר"ח כפי שנתבאר :

לה עוד כתב דאינה חוששת לוסת הדילוגין עד שתקבענו כיצד ראתה בט"ו בניסן חוששת לט"ז באייר לא ראתה אינה חוששת לט"ז בו ראתה בט"ז חוששת לט"ז בסיון ואינה חוששת לי"ז בו [לפ לפ רלפס בט"ז] ראתה י"ז בו חוששת לי"ז בתמוז ואינה חוששת לי"ח בו [כ"ל] ראתה י"ח בתמוז קבעה לה וסת לדילוגין לימי החדש וחוששת לי"ט באב וכן בדרך זה בהפלגה ודילוגין כי אין חילוק ביניהן רק י"א כי בדילוג חדש הראייה הראשונה מן המניין כמו שנתבאר ע"כ וזה שכתב שאינה חוששת לי"ז בסיון אף ע"ג דלכאורא יש כאן וסת הפלגה אחרי שראתה פעם אחת בהפלגה אמנם כיון דניסן מלא ואייר חסר נמצא דמט"ו בניסן עד ט"ז באייר הוה ל"ב ימים ומן ט"ז דאייר עד י"ז דסיון הוה ל"א ימים [ס"ך סקל"ד] אבל א"כ לפ"ז הלא צריכה לחוש לי"ח סיון דהוה ג' כ הפלגה ל"ב ימים והיה לו לבאר אך אפשר דמשום דבוה מיירא [illegible] בדילוגין לא חש לבאר דין הפלגה וצ"ע :

לו ומ"ש וכן בדרך זה בהפלגה ודילוגים וכו' ה"פ שדילוג בהפלגה והיינו שראתה באחד בניסן וראתה בך' בו חוששת להפלגת ך' והיינו לט' באייר לבד שצריכה לחוש בר"ח מפני וסת החדש ואם דילגה ליום כ"א והיינו שראתה בי' לחדש ובר"ח לא ראתה

חוששת לר"ח סיון שהוא יום כ"א מן י' אייר מיהו גם לך' אייר צריכה לחוש מפני וסת החדש שראתה בך' ניסן הגיע ר"ח סיון ולא ראתה מותרת ביום ב' בסיון וא"צ לחוש להפלגה בדילוג ואם דילגה ליום כ"ב חוששת ליום כ"ב דהיינו כ"ג בסיון הגיע יום זה ולא ראתה מותרת ביום שאחריו דהיינו כ"ד בסיון וזה תלוי בהדיעה שנתבארו בסעי' י"ח ע"ש וא"צ לבאר עוד [ניון ל"ב סס"ך מס"ד וקלי מלקמיה על רמתס ס"ו נעיסן וממשיכה רלייתס וכו' וכמ"ש בסעי' י"ס וקוסיטו בסעי' ל"ז תיכן סמנ"י מקכ"ס]:

לז עוד כתב ראתה ט"ז בניסן והמשיכה ראייתה ד' ימים וביום ט"ז באייר ראתה והמשיכה ראייתה ג' ימים ובסיון התחילה לראות בי"ז בו י"א שחוששת לדילוג ולוסת שוה שהרי שלשה לראות ג"פ בי"ז לחדש וי"א שאין כאן וסת שוה בכלל דהולכין תמיד אחר התחלת הראייה וכן עיקר עכ"ל ביאור הדברים דדיעה ראשונה סוברת אע"ג דוסת הדילוג וודאי יש באן כיון דהתחלת הראייה היתה בדילוגים ולא נחית באן לפלוגתא אי בעינן בדילוג ד' פעמים או סגי בג"פ ולמאן דמצריך ד' פעמים נוסיף עוד חדש ונאמר שבסיון התחילה בי"ז ונמשך שני ימים ובתמוז התחילה לראות בי"ח בו ולכן כתב בכוונה על ניסן שהמשיכה ראיותיה ד' ימים ובאמת סגי בג' והיינו עד י"ז אלא משום דלד' פעמים נצריך עוד חדש ולהמשיך עד י"ח [וכזס מסורן כל קוסיות סמ"ן בסקכ"ל ע"ס ודו"ק] ואף שיש כאן וסת הדילוג מ"מ צריכה לחוש גם לוסת השוה כיון דיום אחד ראייה שוה היה בכל הוסתות והיינו ביום י"ו דבוסה השוה וודאי דדי בג' פעמים ואף דאינו שוה לגמרי שהרי בסיון היה י"ז התחלה וגניסן ואייר לא היה התחלה מ"מ אין נ"מ כיון דאולינן פתר כל זמן הוסת הוה כולו כהתחלה והי"א ס"ל דאין הולכין בוסתות רק אחר התחלה וא"כ אין כאן רק וסת הדילוג ולא יותר:

לח וזה שכתב דכן עיקר שהולכין תמיד אחר תחלת הראייה יש ראיה לדין זה ממ"ש רבינו הב"י בסי' קפ"ד סעי' ו' דאם הוסת נמשך ב' או ג' ימים ששופעת או מולפת א"צ לפרוש אלא עונה ראשונה ע"ש ובארנוהו שם סעי' כ"ס ע"ש והבאנו שהרמב"ן חולק בדין זה והמאור ס"ל כן והרא"ש ס"ל כהמאור ואף בזמה"ז הדין כן דלא כגדולי אחרונים שהקשו דבזמה"ז דאשה קובעת וסת בימי זיבה יש לאסור כל זמן הראייה ובארנו שם בסעי' ל"ב דאין תלוי זה בזה ע"ש וגם יש שהקשו על דין זה ממ"ש שם רבינו הרמ"א סעי' ב' דאשה המשנית וסתה להקדים ב' או ג' ימים וכו' צריך לפרוש ממנה ב' או ג' ימים קודם ע"ש אלמא דחיישינן לכל זמן הראייה ובארנו שם סעי' ב"ד דאין ענין זל"ז [ודכרי סס"ך סקל"ס ל"ע כמ"ש סס סעי' כ"ג ועכמ"ש וסס"מ סהקשו על דין זס ולפמ"ש סס מ"ם ודו"ק]:

לט כתבו הטור והש"ע סעי' י"ד היתה רגילה לראות יום עשרים ויש לה בוה וסת קבוע ושינתה ליום שלשים זה וזה אסורים וכשיגיע יום עשרים לראיית שלשים אסורה משום וסת הראשון ואם לא תראה בו הוששת ליום ל' שינתה פעמים ליום ל' זה וזה אסורים שינתה ג"פ ליום ל' הוחר יום ך' ונאסר יום ל' ואם לאחר ששינתה פעם או פעמים ליום ל' ראתה לסוף ך' חזר הוסת של ך' למקימו והוחר שלשים עכ"ל כיומר שלאחר יום ל' השניים ראתה לך' אחר הל' אין נעקר הל' אע"פ שעדיין לא בא יום ל' השלישי שלא ראתה בו ואולי תראה ומ"מ נעקר הל' והוקבע הך' [מעסי"ע פ"ב סוס כ"ז] וזהו גם דעת הרמב"ם פ"ח דין ח' והראב"ד בס' בעה"ג והטעם דכל שחזר הוסת הקבוע למקומו א"צ לחוש לשאינו קבוע אף שלא בא עדיין פעם השלישי מהוסת הזה שאינו קבוע [וכ"כ סכרו"ם וסס"ם סקי"ם וכתבו שכן מבואר לסדי' סס' כוס להרמב"ן שסכיס לדיעה זו ולף שהרז"ס בפ' בעס"ב מולק בזס דגורס בג"ו' על פעם סג' יוס ל' ולא רלתס וסס גורסים כגירסת שלנו ו"ל לקוס על סס"ך סק"מ שלא סכיס לסמעוי"ם ע"ס ודו"ק]:

מ ויש מי שהקשה בזה דא"כ למה לן שתהיה וסת קבוע לך' אפילו בלא זה כשראתה שני פעמים לל' ופעם השלישי לך' הרי הוחר יום ל' כדין וסת שאינו קבוע דנעקר בפעם אחת [ס"ך סס] אמנם באמת אינן כן דוודאי לא נעקר עדיין בוסת שאינו קבוע עד שיבא יום הל' השלישי ולא תראה ורק הל' חשבינן מן ראיית הך' ולא מל' השני [כסברת ר"פ סס"ד ור"ס פלינ עליס וקי"ל כר"ס] ובשהיה לה מקודם וסת קבוע לך' א"צ לחוש ללל' השלישי [כרו"פ סס] ולא עוד אלא אפילו עברו ג' זמנים מהוסת הקבוע שלא ראתה בהם כלל או שראתה לזמנים שונים דלא שייך בהם קביעת וסת כשחזר הוסת הראשון חזר לקביעותו אבל בשקבעה ג"פ ליום אחר נעקר הראשון לגמרי ונעשה השני וסת קבוע ואף אם ראתה אח"כ בוסת הראשון פעם או ב' פעמים דינו כאינו קבוע:

מא וכל דברים אלו מבוארים מדברי רבינו הב"י בסעי' ט"ז וסעי' ט"ז וי"ל שינתה ראיותיה ולא השוה אותם כגון ששינתה פעם אחד ליום ל' והשני לל"ב והשלישי לל"ד נעקר וסת הראשון ואין לה וסת כלל ואם חזרה לראות ביום הוסת הראשון חוזר לקבעותו הראשון וחוששת לו תמיד עד שיעקור ממנו ג"פ וה"ה להפסוקה טלראות ג' עונות ואח"כ חזרה לראות ביום הוסת הראשון ובויצא בזה דין עקירת וסת ר"ח כיצד היתה רגילה לראות בר"ח ועבר עליה ראש חדש ולא ראתה חוששת לראש חדש עד שיעברו

שיעברו עליה ג' ר"ח עברו עליה ג' ר"ח ולא ראתה אינה תוששת להם חזרה וראתה בר"ח חזר הוסת למקומו עכ"ל הרי מפורש דשוין הן וסת הפלגות לוסת ר"ח לדינים אלו ואין לומר דבראיות ל' ול"ב ול"ד ליהוי וסת הפלגה דאינו כן שהרי אין כאן רק שני הפלגות ורק צריכה לחוש לוסת הבינוני וגם תוששת ליום ל"ד שהיא הפלגה אחרונה ולא הוצרך לבאר זה מפני שבבר ביארו כן שתמיד תוששת לוסת החדש ולוסת הפלגה עד שתקבע אחת מהן כמ"ש בסעי' ל' וסעי' ל"ג ורבינו הב"י כתב דין זה בסעי' ב' ולכן לא חש להאריך בכאן [ומ"ש בספסיקס וכו' ומח"כ מזרס לרלוס כוסת סרלסון וכו' כלומר למחרי ספסקת ג' עוסת רלתס וחזרס והלתס כסישור ספלגתס שסיתס לגולס לרלוס וכלל"ס לל מצכתת לס כוסת סכלגה ולו"ק]:

טב הפרש יש בין וסת הפלגה לוסת החדש דבוסת החדש נתבאר דאף שעבר עליה ר"ח ולא ראתה תוששת לר"ח עד שיעברו ג' ר"ח ובהפלגה לא שייך זה כגון שהיתה הפלגתה לל"ב ימים ולא ראתה לזמן הזה לא שייך לומר שתתוש לל"ב דא"כ תהיה ראייתה לס"ד יתים כזמן שלא ראתה [ס"ך סקמ"ס] אלא כשתראה תתוש לל"ב אח"כ ולא דמי לוסת החדש שתוששת לר"ח דבחדש היום גורם לפיכך לא חיישינן להמשך הזמן משא"כ בהפלגה ויש טי שמובר דגם בהפלגה צריכה לחשוש כבר"ח ואינו עיקר [עט"ז סקל"ל וס"ד סק"ך וסעיקל כסס"ך]:

גג כל זה הוא בוסתות הקבועים בזמנים ויש שלשה מיני וסתות שתמה ע"פ מקרי הגוף האחת ע"י מקרי הגוף שלא על ידי מעשה שלה בגון שמפהקת מעמשת וכיוצא באלו וע"י זה היא רואה דם והשנית מקרה הגוף שע"י מעשה כגון שבכל עת שקופצת היא רואה דם וכיוצא בזה והשלישית ע"י אכילה כגון שע"י אכילת דברים חריפים היא רואה דם כמו שם ובצל וכיוצא באלו והנה אכילת שום ובצלים אם כי מבואר בגמ' [סג:] מ"מ הרמב"ם בפ"ה לא הזכיר זה כלל וכן הטור ע"ש:

כד ועל הרמב"ם ל"ק כלל דאיהו ס"ל דאפילו הוסת הראשון שמפהקת ומעמשת אינו וסת כלל בלא ימים שכן כתב בריש פ"ח יש אשה וכו' וזהו שיש לה וסת היא שיש לה יום קבוע וכו' וקודם שיבא הדם הרגיש בעצמה מפהקת ומתעמשת וכו' עכ"ל הרי שאין זה וסת בפ"ע דאין וסת הגוף בלי וסת הזמן וא"כ ב"ש באכילת שום דלא הוה וסת בפ"ע ועוד דאיהו פסק בוסת שע"י קפיצה דאינו וסת כמו שיתבאר דממילא דה"ה לאכילת שום וכל המוסקים חולקים עליו גם ל' דוסת ממקרי הגוף שלא ע"י מעשה הוה וסת בפ"ע ולא הובא דעתו כלל בטור וש"ע [וע"ל דפליגי בפירושא דמסקנ סגי כל מסס סים לס וסת דיס שעתס ומלו סן סוסתות מפסקת וכו' ע"ס דסלמעס"ס יפרס דים לס וסת דיומו וסת דומיס כצריס כדס ולע"ז מדת מילתת סיס וכל ב' בומיו יפרסו דלוסת סגוף קלי וכ"כ טרע"ב ע"ס שכתב דלא טוס כדלעיל ולו"ק]:

כה אבל על הטור קשה וכבר תמהו עליו ועל הרשב"א שהשמיטו וסת דאכילה ועל הרשב"א הטעם פשוט דאיהו ס"ל דהוי כקפיצה וקפיצה לחודיה לא הוי וסת לדידיה כמ"ש בתה"ב מפורש אבל הטור דס"ל דוסת דקפיצה הוה וסת קשה [ב"י] ועוד דהרא"ש כתב מפורש בפ"ט דוסת דשום ובצלים הוה כעיטוש ופיהוק והטור הרי הולך תמיד בשיטתו ויש שהרצו שרחק דין זה מהלכה [סס] או שהיה מסופק בדין זה [ב"ח] ולכך הדוחק איך אפשר שיחלוק על אביו ולא יזכירו:

כו ולעת"ד נראה דהנה דעת הרא"ש והמרדכי דכל דברים חמים גורם הראייה ווהו דיעה ראשונה שכתב רבינו הרמ"א בסעי' כ"ג ע"ש והטור כתב מתעמשת וכו' או שאחווה צירי הקרחה וכו' עכ"ל וזה אינו מבואר בגמ' ואולי זהו בכלל מה ששנינו במשנה כמין צמרמורות אוחזין אותה ע"ש והקרחת הוא חמימות בגוף וממילא דגם ע"י אכילות דברים חמים נ"כ הוה מזה חמימות הגוף ונכללו זה בדבריו אלה ולפ"ז עומר ממש בשיטת הרא"ש שאולי גם הרא"ש למד זה מלשון צמרמורות דהוא לשון המימות כמו אישתא צמירתא בב"מ בש"ס:

כז הטור פסק דוסת דקפיצה כשקפיצה ג"פ וראתה הוה וסת דבכל עת שתקפוץ חוששת אבל רבינו הב"י בסעי' י"ו פסק כדעת הרמב"ם והרשב"א דבקפיצה בלחוד בלא ימים לעולם לא הוה וסת ווהו דעת רוב הפוסקים דאף ע"ג דבמפהקת ומעמשת חולקים על הרמב"ם בהא מודו ליה מפני דוסת שע"י מעשה הוה כאינם ובאונם לא שייך קביעות וסת וז"ל רבינו הב"י כל וסת שנקבע מחמת אינם כגון שקפצה וראתה אפי' ראתה בו כמה פעמים אם לא קבעה אותן לימים אינו וסת שמפני האונס ראתה עכ"ל ומלשון זה משמע דאין זה וסת כלל אף לחוש לו וכן מבואר להדיא מדברי הרשב"א בתה"ב שכתב לעניין וסת מורכב מפיהוקין וימים וז"ל דכל שהגיע היום ולא פיהקה או פיהקה שלא באותו יום אינה תוששת לו וכדרך שאמרנו בופת הקפיצות עכ"ל מבואר מדברי המ"מ ע"ש:

כח ולכן המיהני על רבינו הרמ"א שכתב על זה ומ"מ תוששת לו כמו לוסת שאינו קבוע עכ"ל ומקורו מהגהמ"י ע"ש וכנראה שזהו דיעה יחידאה ובעיקר הדבר אינו מובן דמה שייך תששא בזה בשלמא בכל הוסתות שאינם קבועים שתוששין להם משום דשמא יהיו וסתות קבועים בשישתלשו ג"פ אבל בזה דלעו"ם לא יהיה וסת קבוע מה שייך לתוש לו איזה תשש יש בזה ועוד דא"כ מאי מהני לן שאין זה וסת כיון שתוששת לו וצ"ל דהנ"מ הוא לעניין עקירה שא"צ ג"פ

לעקרו וכל כי האי ה"ל להפוסקים לבאר ולא לסתום וראיה ברורה לזה מהרשב"א שם כתב שצריכה לחוש לעונה בינונית [העיטור סכ"י ס"ס קפ"ד] והיה לו לומר שצריכה לחוש לסת זה וגם לעונה בינונית אלא וודאי דלסת זה אין חשש כלל:

סח ישוד ראיה מדברי רבינו הב"י בסעי' י"ח שכתב קפיצה ביום ידוע כגון בר"ח או באחד בשבת וראתה בו ואירע כן בג' ר"ח או בג' אחד בשבת קבעה לה וסת וחוששת לכל פעם שתקפין באותו זמן ואם אח"כ תציע אחד בשבת ולא קפצה או שקפצה בשני בשבת אינה חוששת שהרי לא קבעה אלא לקפיצות של אחד בשבת עכ"ל ולדברי רבינו הרמ"א הא בקפיצות לחוד בג"פ חוששת וצריך אתה לומר דכוונתו לעניין עקירת וסת דצריך בכהג ג"פ לעקרו משא"כ בקפיצות לחוד די בעקירת פעם אחת [וכ"מ תפ"ך סק"ג] אבל א"כ עיקר דין זה חסר מדבריו אלא וודאי דבקפיצות לחוד אין לחוש כלל אפילו בג"פ בכל שהתחמת אונם אינו וסת כלל וכלל:

סט והגה נדולי האחרונים החטירו עוד יותר וכתבו על דברי רבינו הרט"א שהתחמיר לחוש לקפיצות בג"פ והם החמירו דאפילו בקפיצה שני פעמים בגון שקפצה ולאחר ד' יום חזרה וקפצה צריכה לחוש לוסת ההפלגה שאם תקפין עוד לסוף ד' ימים מראייה שנייה חוששת דלא יהא נרוע ראתה מכ' לכ' בקפיצה מראתה מד' לך' בלא קפיצה וכי בשביל שקפצה יגרע הא השתא נמי קפצה [פ"ך סקמ"ח וס"ט פקכ"ב ות"ל סקל"ג] ולענ"ד הדברים תמוהים דוודאי קפיצה מגרע גרע טפי דהדם בא ע"י אונס ואין כאן פעם הפלגה כלל ובשלמא הפלגה בלי קפיצה שפיר יש לחוש שהרי אנו רואים שדרכה לראות בהפלגה זו אבל בקפצה אין ראיה שדרכה לראות בהפלגה זו שהרי ראייתה מחמת אונס הקפיצה ואי משום שגם עתה קפצה הלא אין קביעות לקפיצות ואין ראיה מפעם לפעם דהא טהאי טעמא לא קבעה וסת בקפיצות אפילו בהיבה פעמים:

ע ויש שהביא ראיה מדברי הראב"ד בס' בעה"נ שכתב דאלו וסתות הנקבעים בג"פ כך היא חוששת להן בתחלת קביעותן שאם קפצה וראתה בר"ח ניסן וקפצה וראתה בר"ח אייר חוששת לקפיצה וכו' עכ"ל ביאור דבריו דכמו דבקפיצות ביום ידוע בג"פ קבעה וסת כמו כן בראייה אחת ולע"ד לא דמי ול"ז דוסת החדש שהוא וסת הבינוני וודאי צריכה לחוש דבלא"ה צריכה לחוש לוסת הבינוני ושפיר אמרינן דהקפיצה אינה מקלקלת אבל איזה עניין הוא לוסת של הפלגה [פס"ט סכ"ו רמ"ו ז"ו] ולכן דברי רבינו הרמ"א והמפרשים צ"ע [ומ"מ למעשה הלילה לי לחלוק]:

עא יש לפעמים רע"י קפיצות תקבע וסת ליומים בלא קפיצות כיצד קפצה באחר בשבת וראתה דם ולאחר ד' יום קפצה באחר בשבת ולאחר י"ם יום קפצה ביום השבת ולא ראתה דם ולאחר שבת ראתה בלא קפיצה הרי נקבע כל אחד בשבת שאחר ד' יום שהרי נודע שהיום גרם לה ולא הקפיצה וכבר נקבע יום זה ג"פ וכן כל כיוצא בזה ואף ע"ג דבפיתוק בכה"ג יתבאר דקבעה לה וסת רק לפיהוק של יום זה ואמרי' שפיהוק דאתמול גרמה לה לראייתה מ"ם בקפיצה שהוא אונס לא אמרינן כן כן פסק רבינו הב"י בסעי' י"ז אבל באמת הרמב"ן והרשב"א והטור חולקים בזה וס"ל דגם כאן הדין כמו בפיהוק וקבעה לה וסת רק לקפיצה ביום זה ואמרינן דקפיצה של יום אתמול גרם לזה ובסעי' [י"ז] יש פלוגתא בזה והתימא על רבותינו בעלי הש"ע שלא הביאו דעתם כלל [פ"ך סקמ"ט]:

עב ופשוט הוא דחוקא בקפיצה של אתמול תולין ולא בהיום שקדם לו וכ"ש טקודם זה הרבה וכן אם כל הג"פ היו הקפיצות ביום אתמול אין תולין בהם כלל אלא בהיום [מ"ד] וכ"ל דאפילו כשפעם ראשון היה דראייה ביום הקפיצה והשנים האחרים היה יום מקודם אין תולין בהקפיצה אלא בהימים דבדיוק אמרו חו"ל [סס] דבפעם השלישי בלבד תולין וכן פשוט דאם הקפיצות של הג"פ היו כולם בשעה אחת ראין חוששין רק לאותה שעה וכל דינים אלו הם גם בפיהוקים שיתבאר:

עג וספתות שע"י מקרי הגוף שלא ע"י מעשה דינים אחרים להם ומה הם וספתות אלו כגון שטפחקת גוהו כאדם שפישט זרועותיו מחמת כובד או כאדם שפותח פיו מחמת כובד שקורין גענעצי"ן או כאדם שמוציא קול דרך הגרון שקורין גרעכצי"ן דכל אלו בכלל פיהוק הם דכל חוש שינוי הגוף ביון שהתחוקה בו הוה סימן להתעוררות עקירת הדם וחוששת לו וכן אם מעטשת דרך סתם או חוששת כפי כריסה ובשיפולי טעיה או שאחזוה צירי הקדחות או שראשה ואיבריה כבידים עליה ובגמרא חשיב נמי שיפעת דם טמא טהוך דם טהור אך אצלינו ליכא דם טהור אך עכ"ז גם לדידן כששופעת דם טהוך מוגלא שכן דרכה שמקודם שופעת מוגלא ואח"כ דם והוה המוגלא וסת ובכל אלו אם יארע לה אחר מהם ג"פ וראתה דם קבעה לה וסת שבכל פעם שהיא חוששת מהן אסורה לשמש ואין לזה יום קבוע שלא כדעת הרמב"ם כט"ש בסעי' מ"ד:

עד ודע דהכוונה בכל אלו לא על פעם אחד ולא על שני פעמים ולא על שלשה כלומר דלא מפני שמפהקת או מעטשת איזה פעמים ביום חוששין לזה אלא כשמפהקת הרבה פעמים ביום זה וראתה דם וכן טהעטשת הרבה פעמים ביום זה וראתה דם ועשתה כן ג"פ בג' ימים מופלגים הוה וסת שבכל עת שתרבה

לפהס

לפהק או לעטש תחוש ליסת ראלו פיהוק ועיטוש איזה פעמים והו דרכן של בני אדם וכן כל מה שחשבנו ולכן אמרינן דהכונה דעשתה כן בריבוי ואז יש לחוש ליסת בג"פ בכל עת שיארע כן בלי תלייית זמן כמ"ש:

וספתות אלו אינם דומים ליסת הקפיצות דלא הוה וסת משום דהוה אונס ע"י מעשה לאפוקי אלו שבאים מאליהם בטבעם שפיר הוה וסת אף בלא יום קבוע ומיהו אם אחר מאלו הוסתות בא לזמן ידוע כגון שפיהקה בר"ח זה וראתה וכן עד ג' ר"ח או ד' פעמים לזמן הפלגה מד' לד' או יותר קובעת לה וסת לזמן ולהמיתוש ביחד והיינו שבכל יום זה כשיש לה מיתוש זה תחוש לה ולא תשמש אבל אם הגיע העת ולא בא המיתוש או שבא המיתוש ולא הגיע העת אינה חוששת:

נו **וכתב רבינו הרמ"א בסעי' י"ט דדוקא שקבעה לה** וסת לשניהם ביחד אבל מתחלה חוששת לכל אחד בפ"ע כי אינה יודעת איזה מהם תקבע וכמו שנתבאר לעיל גבי וסת הדילוג וימים או מהפלגה ובימים עכ"ל ופשוט הוא שהרי וסת מקרה הוא כיסת הימים לרוב הפוסקים ובשקבעה לשניהם ביחד י"א דאז כשהגיע העת ולא באו שניהם ביחד אינה חוששת כלל אפילו בוסת שאינו קבוע לא לוסת המקרה ולא לוסת היום [ס"ך סקכ"ו] וי"א דוודאי חוששת להיום בוסת שאינו קבוע [ס"ך סקכ"ו] שכן פסק רבינו הב"י בסעי' כ"ה וז"ל אם אחד מאלו בא לזמן ידוע או וודאי אסורה כל עונת הוסת כמו לוסת ימים גרידא עכ"ל ולפ"ז צ"ל דזה שכתבו המור והש"ע דבקבעה לשניהם ביחד אם הגיע העת ולא בא המיתוש וכו' אינה חוששת עכ"ל היינו שאינה חוששת כוסת קבוע שאם עבר הזמן ולא בדקה מותרת וכ"כ הרא"ש מפורש אבל לחוש לעונה זו כוסת שאינו קבוע וודאי חוששת [וכ"כ סכ"י וסכ"ח] דכן ביאר הרשב"א בתה"ב דבוסת הפיהוק בלחוד אינה חוששת עד שיתחיל הפיהוק אבל כשהוא מורכב משניהם אסורה כל אותה העונה אף שלא התחיל הפיהוק עריין ע"ש [ודברי סט"ך בשמת תמוהים וסו"ס עלמו כתב כמעט מפורש כן בסקס"ו ע"ס וזו"ק]:

נז פיהקה ב' פעמים בר"ח וראתה ואח"כ פיהקה שלא בר"ח וראתה הוברר הדבר שאין ר"ח גורם הוסת אלא הפיהוק וקבעה וסת לפיהוק לבד וכן אם בפעם השלישית ראתה בר"ח בלא פיהוק הוברר הדבר שאין הפיהוק גורם אלא הראש חדש וקבעה וסת לר"ח לבד אבל אם פיהקה ב' פעמים בר"ח ובפעם השלישי פיהקה בכ"ט לחדש ולא ראתה וברי"ח ראתה בלא פיהוק קבעה לה וסת לפיהוק של ר"ח ואמרינן דפיהוק דאתמול גרם לראיה של ר"ח ובוה הכל מודים ולא דמי לקפיצות דסעי' נ"א ממעם שבארנו שם ודע דוה שכתבנו פיהקה בכ"ט וראתה בר"ח והו כשר"ח יום אחד או כשהוא שני ימים וראתה ביום א' דר"ח ולא ביום ב' דר"ח דאינו מועיל רק יום אחמול כמ"ש בסעי' נ"ב בקפיצות וה"ה בפיהוק:

נח פיהקה בר"ח וראתה וחורה ופיהקה בתוך ימי החדש חוששת לאותו הפיהוק ואסורה לשמש עד שתבדוק שכל וסת בין של ימים בין של הגוף חוששת לו בפעם אחת ויש לחוש שמא תקבע וסת לפיהוק בלא זמן ידוע ואם ברקה ונמצאת שלא ראתה אינה חוששת עוד לפיהוק גרידא אבל חוששת לר"ח שמא תקבע לר"ח דבלא"ה הרי הוא וסת הבינוני שכל אשה צריכה לחוש לו קודם שקבעה לה וסת גמור אבל לפיהוק א"צ לחוש דנעקר בפעם אחת כדין וסת שאינו קבוע [עט"ך סק"ס]:

נט **ועד דלשון זה שבתבנו דחורה ופיהקה בתוך ימי** החדש חוששת ואסורה לשמש עד שתבדוק כן כתבו המור והש"ע סעי' כ"א והקשו בזה דהא קי"ל בוסת שאינו קבוע כשעבר הוסת ולא בדקה מותרת בלא בדיקה ולכן כתבו דוסת דפיהוק חמור טפי דכיון שהטבע באשה לפהק בשעת ראייתה או סמוך לו הוה בריעותא לפנינו ואסורה גם אח"כ עד שתבדוק [ע"ז סקל"ם וס"ד] והדבר תמוה להחמיר בוסת הגוף מבוסת היסים והרי להדיא כתבו בסעי' כ"ו דדין אחד להם ע"ש ומכל הראשונים לא משמע כן ונראה יותר כמי שמפרש דלכתחלה קאמר שלכתחלה אסורה לשמש עד שתבדוק [פרישה לוח ס"ס] ועוד אפשר לומר דבוסת היסים שהחשש הוא כל העונה שפיר הדבר ניכר בשעברה העונה מותרת אבל בוסת הגוף דאין החשש אלא לשעתן כמו שיתבאר בס"ד וכשעברה השעה שהיתה רגילה לפהק מותרת ואם כן גם בכאן בחורה ופיהקה חוששת דה"פ כשחורה ופיהקה שעה זו חוששת וכשעברה השעה מותרת ווהו ודאי שא"א לצמצם ואיך נתירנה בלא בדיקה דבזמן שעות השעות מצוי ולא כן בוסת היום דבין יממא ללילא לא טעו אינשי כדאיתא בפ"ק דפסחים ולכן שפיר קאמרי המור והש"ע דאסורה עד שתבדוק כלומר אם רצונה לשמש אחר שעה זו אבל אם תמתין כמה שעות מותרת בלא בדיקה ולמעשה צ"ע כיון דהאחרונים הסכימו להחמיר וכתבו חזהו הרגשה דידה [כ"כ סס"ע סקכ"ז וסמ"ע נפ"ע בל"ח לוח י"ח]:

ס וכן הדין ביסים אם פיהקה היום ופיהקה לסוף ד' יום אם הפהק אפילו שלא ביום ד' חוששת לאותו פיהוק שמא תקבע לפיהוק גרידא בתוך ד' ולא ראתה א"צ לחוש עוד לפיהוק גרידא אבל צריכה לחוש לסוף ד' וכן צריכה לחוש ליום הקבוע בחדש שפיהקה בו שמא תקבע וסת ליסים וכן צריכה לחוש לוסת הבינוני שהוא ל' יום [בס"ע סעי' כ"ב כתב ל' בדין זס ע"ס ולמחמו כתבנו ד' בכוונם לבס לקמון]

לטעות למעשה לד' סוף מעשה וסת סביעוני וביוסף למר ח"ל למוס ליוסף זה ודו"ק]:

סא כל אלו הוסתות שנקבעים ע"י מקריות של הגוף שבארנו אין מקרה אחת קובע עם חבירתה כלו' דלא מצרפינן להג' פעמים פיהוק עם עיטוש אלא כל שפיהקה ג"פ או עיטשה ג"פ וראתה קבעה וסת אבל אם פיהקה פעם אחת וראתה ונתעטשה שני פעמים וראתה לא מצרפינן זל"ז וכן כל כיוצא בזה כן הסכימו הראשונים והטעם פשוט דהא באשה אחת רחוק שיארעו בה כל המקריות ביחד אלא לזו יש מקרה זו ולזו מקרה זו וא"כ איך נצרפם זל"ז ויש להסתפק אם בפעם ראשון היה לה שני מקריים כגון פיהוק ועיטוש ואח"כ במשך זמן פיהקה לבד או עיטשה לבד אם צריכה לחוש ונראה דא"צ לחוש כשלא היה לגמרי כפעם הראשון ומ"מ יש להתיישב בזה דאולי מקרה זו היתה העיקר ועמ"ש בסעי' ס"ז:

סב קולא אחת בוסת הגוף נגד וסת הימים שנו חכמים במשנה [סג:] דאלו בוסת הימים כבר נתבאר דאפי' אם הוסת בתחלת היום או בסוף היום חוששת כל היום אבל בוסתות הגוף אין חוששין להם אלא לשעתן כלומר לשעה שרגילה לבא לה וסת וה כיצד היתה רגילה לראות דם בעת התחלת וסת זה כלומר בהתחלת הפיהוק מיד אסורה כל זמן המשכת הפיהוק דשמא העיקר הוא הפיהוק השני או השלישי וכן להבא עד שיעבור הפיהוק [עמ"ד סק"ל] אבל אם היתה רגילה לראות בסופו אינה אסורה אלא בסופו דבין שהוחוקה שאינה רואה הרם עד שתפהק מקודם שעה או שתים הרי וודאי לא תראה מקודם [סס] וכשעבר הפיהוק ולא ראתה מותרת אף שעדיין עומדת בתוך העיבה כלומר בתוך היום או בתוך הלילה דאינו דומה בזה לוסת הימים כמ"ש:

סג ועל דין זה כתבו המגי' והש"ע בסעי' כ"ד בד"א בזמן שכל הראייה מובלעת בתוך הוסת אבל אם אין כל הראייה מובלעת בתוך הוסת אלא נמשכת גם אחר הוסת אסורה מתחלת הוסת עד סוף עונה אחת עכ"ל ואף שנתבא' בסי' קפ"ד בוסת הנמשך כמה ימי' דלא אזלינן דק בתר התחלת הוסת וגם להמחמיר בשם לא החמיר רק לאסור כפי זמן הוסת הנמשך בעונה השנייה ע"ש זהו דווקא בשני עונות נפרדים דבל עונה כלומר יום או לילה הוא זמן בפ"ע אבל כשתוך הוסת ולאחר הוסת הם בעונה אחת כיון דפשטה הראייה אחר הוסת כל העונה נתפס בה [רמב"ד בסי' בעט"כ] ויש עוד חילוקים בזה הדין מהדין דסי' קפ"ד [עכ"י ום"ך סקס"ב] וכבר נתבאר דאם אחר מאלו בא לומן ידוע אסורה כל העונה כלימים גרידא [עט"ז סקל"ט וגקס"כ ודבריהם לחוקים ועכרו"פ ומכ"י דבמגמ סרמב"ד לא ס"ל כן מך בם"ע לא סבילו לעמו ע"ם ודברי הם"ך סקס"ח ליון לסס סוס סבנס כמ"ש סכרו"פ וסס"ע ודו"ק]:

סד כל דיני וסתות הגוף כוסתות הימים דכשם שחוששת לוסת הימים בפעם אחת כך חוששת לוסת הגוף בפעם אחת ביצד היתה מפהקת פעם אחת וראתה כשתפהק פעם אחרת חוששת לו ובשם שוסת הימים שאינו קבוע נעקר בפעם אחת שאפילו ראתה שני פעמים ליום ידוע אם הגיע זמן שלישי ולא ראתה נעקר לגמרי כן הוא וסת הגוף וכשם שוסת הימים הקבוע בג"פ צריך עקירה ג"פ ובדיקה כן הוא וסת הקבוע בגוף ומאימתי עקירתו משיקרה מקרה זו ולא תראה ואם היה המקרה מהוסת של הגוף לזמן ידוע והיה וסת קבוע אינו נעקר אא"כ בא מקרה זו ג"פ בזמנו ולא ראתה אבל במקרה לבדו בלא הזמן או זמן לבדו שלא ראתה בהם אינו נעקר והיינו שאם עבר עליה ג' ימים הקבועים ולא פיהקה ולא ראתה מ"מ אם פיהקה אח"כ באותו יום הקבוע חוששת כל זמן שלא קבעה לה וסת קבוע אחר אבל בל זמן שלא פיהקה וודאי דשוב אינה חוששת כיון שעבר אותו יום ג"פ ולא פיהקה ולא ראתה [עמ"ד סקמ"ג]:

סה ויש להסתפק אם מקרים אחרים מקרי עקירת וסת בגון שהיה לה וסת קבוע לפיהוק בכל ר"ח ואח"כ ראתה בר"ח ע"י עיטוש ואח"כ ראתה על ידי עיטוש מלמטה בר"ח ואח"כ ראתה בר"ח ע"י שיפולי כריסה וכה"ג מי אמרינן כיון דלא מצרפינן מקרה אחת לחבירתה לעניין וסת קבוע במ"ש בסעי' ס"א ממילא דמקרי גם עקירת וסת או דילמא דלעניין עקירת וסת לא מקרי עקירה כיון שגם אלו מקרי הגוף הן וצ"ע:

סו וכן יש מי שמסתפק לפי מה שנתבאר דוסת הגוף הוי כוסת הימים ווסת דקפיצות לבדו לא הוי וסת אלא עם ימים כמ"ש בסעי' מ"ו אם מצרפים וסת דקפיצות עם וסת הגוף ג"כ דהיינו שקפצה ופיהקה וראתה דם וכן עשתה ג"פ וכשקפצה לבד או פיהקה לבד לא ראתה אם נאמר דקבעה לה וסת דכל זמן שתקפוץ ותפהק אסורה כמו בקפיצה ליום ידוע ואף דבגמ' [יל:] מבואר קפיצה וימים חדא מינייהו נקטה וה"ה קפיצה ופיהוק או אפשר דלא מצרף ואין זה וסת [כרו"פ סקכ"ג]:

סז וכן יש להסתפק בשני דברים ממקרי הגוף אי חיישינן לחדא כגון שפיהקה ועיטשה ג"פ וראתה דם אי קבעה לה וסת דווקא לפיהוק ועיטוש אבל לחדא מינייהו לא תיחוש או אפשר דחוששת גם לחדא מינייהו והנה זהו וודאי דאם אירע בתוך הזמן קודם שקבעה הוסת פיהוק לבד או עיטוש לבד ולא ראתה דם דוודאי לא קבעה לחדא מינייהו והספק הוא אם לא אירע זה בתוך זמן קביעות הוסת אם אח"כ אירע חד מנהון אם תחוש לזה אם לאו ונראה דבעינן ממש כפי המעשה שהיה בעת הקביעות ולא באופן אחר וכן בהספק הקודם:

סח כבר נתבאר בסעי' מ"ג דבגמ' [סג:] יש עוד כן

מין וסת שעל ידי אכילות כגון אכלה שום וראתה אכלה פלפלין וראתה וכל הפוסקים לא הזכירו זה ישרחנו שם ליתן טעם על זה ע"ש אבל רבינו הרמ"א הזכיר זה בסעי' כ"ג וז"ל אכלה שום וראתה אכלה בצל וראתה אכלה פלפלין וראתה י"א שקבעה לה וסת לראות ע"י כל אכילת דברים חמים וי"א שכל שתראה ע"י מאכל דינו כמו שתראה ע"י קפיצה ושאר מעשה שהיא עושה שמקרי ראייה ע"י אונס ואינה קובעת וסת אלא עם הימים וי"א שדינו כוסת שתראה ע"י מקרה שבגופה וקובעת אותו אפילו בלא ימים שוים עכ"ל:

סט ואין לשאול לדיעה אחרונה דוהו כוסת הגוף א"כ למה בוסת הגוף לא מצרפינן חדא לחבירתה כמו פיהוק לעיטוש ובאכילה מצרפינן שום ובצל ופלפלין דל"א דמי דבמקרים כל מקרה הוא ענין בפ"ע אבל באכילות דהראייה הוא ע"י חימום הגוף מאכילה זו א"כ מה לי שום ומה לי בצל ופלפלין שהרי כולם מחממים את הגוף דהא מהאי טעמא פ"ל לדיעה ראשונה דקבעה לה וסת לכל דברים חמים אף שלא מג' דברים הללו ומ"מ נראה דגם זהו דווקא כשקבעות הוסת היה ע"י ג' מינים הללו אבל אם היה הקביעות ע"י אחת מהן לא קבעה וסת לשארי אכילות דשמא הגוף הוה אינו מתפעל רק ממין זה אך כשקבעה ע"י ג' מינים קבעה לכל המינים כמו בב"ק כשננח שור חמור וגמל נעשה מועד לכל המינים [ב"ק לז:]:

ע יש מי שאומר דאע"ג דמג' מיני אכילות אלו קבעה לה וסת לכל דברים חמים מ"מ אם אכלה ג"פ שארי דברים חמים ולא ראתה לא נעקר הוסת מג' מינים אלו אבל אם אכלה ג"פ אחד ממינים הללו ולא ראתה נעקר הוסת מכל המינים [ח"ד סקכ"ט] ויש לזה ראייה גם כן ממועד בב"ק שם [לז:] ויש להסתפק אם אכלה שום וראתה ואכלה מין אחר חם ולא ראתה ואכלה בצל וראתה פלפלין וראתה אם המין אחר שאכלה ולא ראתה הוה הפסק ולא קבעה וסת לג' דברים אלו או כיון דבגמ' חשבן אולי יש להם חמימות יותר מכל דברים חמים שבעולם ובמין אחר בכה"ג וודאי אין להסתפק כגון שאכלה ג"פ שום וראתה אף שבינתים אכלה בצל ולא ראתה מ"מ קבעה לה וסת לשום שהרי אנו רואים שגופה מתפעל רק ממין זה והספק הוא רק אם הקביעות היה ע"י ג' מינים אם מין אחר מפסיק ביניהם וצ"ע:

עא מדינא דגמ' אין אשה קובעת וסת בימי נדתה וזיבתה כמו שיתבאר ואיתא בגמ' [יח:] דדווקא ממעיין פתוח לא קבעה בימי נדתה אבל ממעיין סתום קבעה ע"ש דרק על ימי נדתה קאי אבל בימי זיבתה לא קבעה אף ממעיין סתום אבל המור כתב וז"ל מדין התלמוד אין האשה קובעת וסת לא בימי נדות ולא בימי זיבות כיצד ראתה באחד בחדש ובחמשה בו שהוא תוך ימי נדה לראייה הראשונה אפילו נהגה כן ג"פ לא קבעה וסת לחמשה בחדש אלא באחד לחדש וכן אם ראתה באחד בחדש ובט"ו בו לא קבעה וסת לט"ו שהוא בתוך ימי זיבה בד"א שראתה ראייה הראשונה ממעיין פתוח כדפרישית אבל אם ראתה אותו ממעיין סתום כגון שראתה ב' פעמים בר"ח ובפעם הג' ראתה בכ"ה בחדש ובר"ח אע"פ שראייה השלישית היתה תוך ימי נדותה לראיית כ"ה בחדש קובעת בר"ח לפי ששתים הראשונות היו ממעיין סתום וראיית כ"ה בחדש דמים יתירים נתוספו בה ומיהר לבא והוששת ג"כ ליום הקדימה שמא וסת אחר היא קובעת עכ"ל הטור [וזס שמוס קובעת בימי זיבה כלל סוס ט"פ דכרי שמואל בד' לט:]:

עב וזהו לשיטת רש"י ותוס' וכל רבותינו בדיני נדות וזיבות לפיכך הוצרכו לדחוק בפירושא דמעיין סתום דקאי אשני ראיות ראשונות אבל להרמב"ם דס"ל דימי נדות וימי זיבות סיפרת האשה כל ימיה בין ראתה בין לא ראתה כמ"ש בסי' קפ"ג הפי' פשוט דמעיין פתוח מקרי כשראתה ממש דאז אינה קובעת וסת בימי נדתה ומעיין סתום שלא ראתה ממש אלא שלפי החשבון עומדת בימי נדתה דאז קובעת וסת וכן מבואר מדבריו בפ"ח דין ט' ע"ש ועמ"ש בסי' קפ"ג:

עג וכל זה בזמן הגמ' אבל האידנא כתב הטור בשם הרמב"ן דכיון שנהגו שלא להפריש בין ימי נדה לימי זיבה כלומר דבכל טיפת דם יושבות שבעה נקיים כדין זבה ה"ה לעניין קביעות וסת אין חילוק ולפיכך אם ראתה מט"ו לט"ו יום קבעה לה וסת עכ"ל ומטעם זה השמיטו רבותינו בעלי הש"ע כל דין זה אבל המיהני דא"כ תביא חוטרא וי לידי קולא גדולה כגון אם יש לה וסת בכל ד' יום וחוא וסת קבוע ואחר כך תראה ג"פ מט"ו לט"ו העקור הוסת הראשון והא אין זה וסת כלל מעיקר דין התורה ואיך יעקור הוסת הקבוע הראשון ושמא תאמר דבאמת בבה"ג לא נעקר הראשון א"כ היה להם לרבותינו לבאר דין זה עכ"פ וצ"ע:

עד ולעניין דינא ראיתי באמת מי שפסק כן דלקולא לא אמרינן גם בזומה"ו שיקרא וסת בימי נדה וזיבה [ז"ך סקע"ח] ויש מי שחולק בזה [מל"מ ועכרו"פ כק"ע] ונתן טעם דא"כ הם צריכים לחשוב ימי נדות וזיבות והרי כל עיקר שהחמירו בנות ישראל הוא מטעם שלא לחשב ימי נדות וזיבות ולענ"ד אין זה דמיון כלל דצריכין רק לידע דכל וסת הבא בפחות מי"ט יום לי"ט יום אינו וסת לקולא:

עה ויראה לי שזהו באמת דעת הראב"ד בס' בעה"נ בעניין קביעות וסת בתוך וסת כמ"ש הטור והש"ע סעי' ל"ב וז"ל פעמים שהאשה קובעת לה וסת בתוך וסת כיצד ראתה ג"פ בר"ח ורביעית בך' [כ"ל]

פמ"ש מסי"ך סקפ"ג] לחדש ובכ"ח וכן בחמישית וששית הרי קבעה שתי וסתות עכ"ל כלומר וסת בכל ר"ח ועוד וסת בכל ך' לחדש וקשה מה שיך לקרות זה וסת בתוך וסת נימא דאשה זו יש לה וסת הסירוגין שהיא רואה פעם לך' יום ופעם לעשרה ימים שהרי קבעה בכה"ג ג"פ ברביעית וחמישית וששית אלא וודאי משום דבעשרה ימים א"א לקבוע וסת שהם בתוך ימי זיבה ומעיקר הדין לא היה לחוש לזה אלא דלחומרא אמרינן דקובעת גם בימי זיבה אבל עיקר הוסת הוא מל' לל' ולהכי קרו ליה וסת בתוך וסת [ועמ"ך סקפ"ג סמגיה לשון סמ"ג ויש לכוין דבריו בכוונתו וסמ"ק סקמ"ז וסדרישה גורסים בג' לחדש ונדמקו ממ"ד ע"ש ומעיקר כסמ"ך ודו"ק] :

עו כבר נתבאר ברישׁ הסי' שיש נשים שאין להן קביעות וסת כשארי נשים וד' נשים הן בתולה שלא הגיעה לי"ב שנה ויום אחד שזהו זמן נערותה או הגיעה לשנותיה ולא הביאה סימנים וזקנה שפסקה מלראות ומעוברת ומניקה ואין דומין זל"ז דבתולה וזקנה רובן אין להם זמן ראייה כלל ומ"מ אם קיבעין וסת ג"פ הרי הן ככל הנשים שהרי זו רואין שהגיע זמן ראייתה וזו דואין שלא נסתלקו דמיה אלא שבאיזה פרטים יש הפרש בהן לבין שארי נשים אבל מעוברת ומניקה שע"י הולד הם בחזקת סילוק דמים ולא מפני שנותיהן אין להן וסת כלל כמו שיתבאר בס"ד :

עז בתולה כיצד ולאו דווקא בתולה אלא נשואה אם לא הגיעה לשנותיה אפילו הביאה סימנים או הגיעה לשנותיה ונבדקה ולא נמצאו בה סימנים אינה בחזקת רואה ואין לה וסת שאינו קבוע כלומר דבשארי נשים חששות אפילו לוסת שאינו קבוע וזו אפילו ראתה פעם אחת או שתי פעמים אינה חוששת כלל ואמרינן מקרה בעלמא הוא אבל כשראתה ג"פ ביום מיוחד לחדש או ד' פעמים בוסת של הפלגות הרי קבעה לה וסת ככל הנשים שהרי נתגלה שבאה לכלל ראייה וכן בכל מיני וסתות :

עח ומ"מ יש הפרש בינה לגדולה דבגדולה כשקבעה וסת בג"פ בעינן שתעקור ג"פ לזמן הוסת שקבעה ולדונמא אם קבעה לה וסת לשני חדשים בעינן שיעברו עליה ג"פ שני חדשים ולא תראה וזו א"צ אלא רק בשעברו עליה ג' עונות בינונית של ל' יום ולא ראתה עקרה הוסת לגמרי ואינה חוששת כלל לוסת הקודם וחזרה לקדמותה ואמרינן שאיזה מקרה היה בראייתה ולא עוד אלא אפילו חזרה לראות אחר כך באותן זמנים שהיתה רגילה לראות מקודם אינה חוששת עד שתחזור ותקבענו ג"פ לפי שאינה בת דמים ונתגלה שג"פ הראשונים מקרה היה ולכן גם עתה דינה כאלו רק עתה התחילה לראות :

עט וי"א דדווקא בכה"ג אבל אם ראייתה היתה ג"פ בעונות קטנות ופסקה מלראות ג' עונות קטנות כאלה שראתה אם אח"כ ראתה באותה עונה אפילו פעם אחת חוששת לראייתה או לעונה בינונית כשארי נשים דדווקא כשפסקה צ' יום דהיינו ג' עונות בינונית דראינו שפסקה הטבע ממנה כשארי נשים או אמרינן דראיות הראשונות היו מקרים אבל בעונות קטנות דינה כשאר נשים [ס"ך סקפ"ו ודריסס] אבל מדברי הרשב"א בתה"ב בשער הוסתות לא נראה כן שכתב וז"ל תנוקת שלא הגיע זמנה וכו' ואסקינן דה"ה אי חויא בעונות קטנות אחר שעברו עליה ג' עונות ראשונות לפי שמסולקת דמים היא וחזרה לקדמותה כאלו לא ראתה מתחלה דעכשיו נתגלה שאותן ג' ראיות ראשונות מקרה היה ולפיכך עד שתשוב עוד לראות ג' ראיות וכו' והוסת הראשון כמי שאינו ואינה חוששת לו עד שתראה עוד שלש ראיות עכ"ל וכן נראה מהטור וש"ע סעי' ל"א לעניין זקנה שבתבו חזרה לראות בעונות קטנות שהיתה למודה וכו' חזרה לקביעותה הראשון וכו' אפילו בפעם אחת חזרת לקדמותה וכו' ובזה חמור דין הזקנה מדין הקטנה וכו' עכ"ל ולמה לא ביארו בעונות קטנות גם באחת חוששת וצ"ע ואם כי יש לחלק מ"מ היה להם לבאר :

פ זה שאמרנו כשהפסיקה ג' עונות בינונית אינה חוששת להוסת הראשון כלל אם אחר שהפסיקה משך זה דהיינו צ' יום ראתה ועוד אחר צ' יום חזרה וראתה ועוד פעם ג' אחרי צ' יום חזרה וראתה נתגלה שדילוג הראשון אינו סילוק דמים אלא שינוי וסת פעם לצ' יום וקבעה לה וסת של הפלגה ואין לשאול דהא קי"ל דבוסת הפלגה צריך ד' פעמים כדי שתהא ג' הפלגות דהאמת דגם כאן יש ד' הפלגות דחשבינן דילוג הראשון שפסקה עד הצ' יום לפעם ראשון שהרי נתגלה עתה דכן הוא וסתה ופשוט הוא דדווקא שכל הראיות היו מכוונות מצ' לצ' וכיוצא בזה שלא פיחתו ולא הותירו ראייה זו מאחרת אבל אם פיחתה או הותירה באחת מהן שלא היו הראיות מכוונות אינן מצטרפות זל"ז עד שתראה ד' ראיות מכוונות :

פא וזקנה מקרי כל שהגיעה לכלל שנותיה שנות הזקנה שקורין לה אימא בפניה או אפילו אין קורין לה אלא שראויה לקרותה אימא ובלשוננו אם אב או אם אם ואם יקראו לה כן בפניה ולא הקפיד גם אינה חוששת לזה כלל זקנה כזו שעברו עליה ג' עונות בינונית משהזקינה ולא ראתה הרי זו מסולקת דמים ואינה חוששת לוסתה הראשון ואפילו חזרה וראתה בעונה בינונית דינה כדין הנוקה שלא הגיע זמנה לראות דער ג"פ אינה חוששת דאינה צריכה לחוש לוסת שאינה קבוע כתנוקות אבל אם חזרה לראות בעונות קטנות כמו שהיתה רגילה להיות רואה בהן חזרה לקביעותה הראשון אפילו בפעם אחת בשארי וסתות ובהפלגה שתי פעמים אם ההפלגה היתה כמו

מקודם שהיתה רגילה לראות בהפלגה כזו שהרי נתגלה שסילוק הראשון לא סילוק היה אלא מקרה ובזה חמור דין הזקנה מתנוקות דאלו בתנוקות אחרי שהפסיקה ג׳ עונות ביונות אפילו ראתה אח״כ בעוגות קטנות כמו שהיתה רואה מקודם אינה חוששת כשלא ראתה ג״פ וזקנה חוששת אף בפעם אחת דאצלה נתגלה שעדיין לא פסקה כלל משא״כ בתנוקות שצריכין להחזיקה בראיות [ומטעם זה פקפקפי על דברי סמ״ך וספריסמ בסעי׳ ע״ט מס כי אין לי לחוש גמורה מסרסב״ח וסמוס״ע ע״ש וגם מגמ׳ אין לחוש ודו״ק]:

פב וכן מעוברת משהוכר עוברה והיינו ג׳ חדשים לעיבורה ומניקה כל ב״ד חדש אחר לידת הולד אינה קובעת וסת ומעוברת קודם ג׳ חדשים קובעת וסת אף שידענו שהיא מעוברת משום דקודם הברת העובר אין ראשה ואבריה כבירים עליה [כ״י בסמ סרסב״ח] ואינה בחזקת מסולקת דמים משא״כ לאחר הברת העובר ומניקה אע״פ שמת הולד או נתנה בנה למינקת מ״מ לא קבעה וסת כל כ״ד חדש דזה דמיניקה היא בחזקת מסולקת דמים אינו מפני החלב בלבד אלא מפני שאבריה מתפרקים בעת לידתה ואינם חוזרים על מכונם עד כ״ד חדש וממילא דמפני זה היא בחזקת מסולקת דמים ואינן קובעין וסת ואף שדעת הרמב״ן שקובעות וסת כמ״ש הטור בשמו מ״מ כל רבותינו לא ס״ל כן [וגלח סוכח דעתו כמ״ש כמ״ש סמ״ך סקנ״ג]:

פג יש חומר במעוברת ובמניקה מבתולה וזקנה ויש חומר בבתולה וזקנה ממעוברת ומניקה כיצד הוא החומר במעוברת ומניקה דאלו בבתולה וזקנה בארנו דאינן חוששות לוסת שאינו קבוע ולכן אינן חוששות לראייה אחת ושתים אבל מעוברת ומניקה חוששין לראיה שתראה בדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע והטעם דילדה וזקנה אין להם דם כלל בטבע אבל מעוברת ומניקה יש להן דם בטבע אלא שהולד מעכבן ואף שיש חולקים וס״ל דאינן חוששה [עכ״י] מס קיי״ל דחוששות:

פד ויש חומר בבתולה וזקנה מבמעוברת ומניקה דאלו בבתולה וזקנה כשראו ג״פ קובעות וסת אבל מעוברת ומניקה אינן חוששות לוסת הראשון ואפילו היה להן וסת קבוע והגיע תוך הזמן הזה א״צ בדיקה ומותרות לבעליהן ואפילו שופעות דם ורואות באותן עונות שהן למודות לראות בהן אינן חוששות אח״כ ואמרינן דמקרה היה והטעם פשוט ג״כ דבתולה וזקנה אין להן דמים בטבע ואלו הרי יש להן ואמרינן דזו הגיע זמנה וזו עדיין לא פסקה זמנה אבל מעוברת ומניקה שיש להן דמים אלא הולד מעכבן וא״א באופן אחר כלל שכן הוא יצירת האדם א״כ בהכרח שהיתה איזה מקרה בראייתן ואיך תקבענה וסת:

פה עברו ימי העיבור וההנקה חוזרת לחוש לוסתן הראשון כיצד היה לה וסת לימים אם ופתה היה בר״ח חוששת לר״ח ראשון שהיא פוגעת בו וכן כל כיוצא בזה אף שעדיין לא ראתה כלל וממילא דכשהיה לה וסת הפלגה א״א לה לחוש עד שתראה פעם אחד ואז תחוש להפלגתה כדרך שהיתה רגילה להפליג ובוסת יום קבוע כר״ח וכיוצא בו אף אם לא ראתה בר״ח ראשון חוששת לשני ואם גם אז לא ראתה חוששת לשלישי [כ״י] עברו ג׳ ר״ח ולא ראתה שוב אינה חוששת וי״א דאינה חוששת כלל לר״ה ראשון עד שתראה פעם אחד בר״ח כמו שהיתה רגילה לראות מקודם ואז נעשה לה כוסת קבוע אף שלא ראתה רק פעם אחת [ועמ״ך סקנ״ס] ופשוט הוא דדווקא כשהיה לה וסת קבוע קודם העיבור חוששת לו אבל היה לה וסת שאינו קבוע אינה חוששת לו כלל ודע דמניקה אחר כ״ד חדש אף על פי שעדיין היא מניקה הרי היא ככל הנשים ואינה בחזקת מסולקת דמים [גמ׳ מי]:

סימן קצ דיני כתמים ובדיקות. ובו קמ״א סעיפים.

א דבר תורה אין האשה מטמאה ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש שיצא דם מבשרה ודבר זה מוסכם מכל רבותינו הראשונים והאחרונים דלא כאחד מהגדולים שרצה לומר שיש חולקים בזה ובבר הארכנו בזה בסי׳ קפ״ג מן סעי׳ ט״ז עד סעי׳ נ״ז ומהו ההרגשה הוא הרגשת פתיחת פי המקור כדברי רבותינו בעלי הש״ע שם ויש כמה מהגדולים שרצו לחדש הרגשות אחרות וכבר הארכנו שם בזה מן סעי׳ נ״ז עד סעי׳ ס״ז ע״ש וגם בארנו שם בסעי׳ נ״ד מ״ש הרמב״ם בריש פ״ט ואם לא הרגישה ובדקה ומצאה הדם לפנים בפרוזדור ה״ז בחזקת שבא בהרגשה עכ״ל דכוונתו דווקא כשמצאה בפרוזדור שכבר נעקר מהמקור אמרינן שבעת עקירתו ממקור הרגישה ולאו אדעתה אבל אם בעת זיבת דם מהמקור אומרת שאינה מרגשת אין איסורה מן התורה ע״ש ובסעי׳ נ״ה כתבנו דמזה נפשט לן בפק גדול שנסתפקו במה מהגדולים דכשמצאה דם ע״י בדיקה אם אסורה מן התורה ובארנו דוודאי אסורה מן התורה משום דהבדיקה הוא בפרוזדור ולא יותר וא״כ כבר נעקר הדם מהמקור ואמרינן שוודאי היתה בהרגשה ולאו אדעתה

אדעתא ע"ש וכל זה מן התורה אבל מדרבנן טמאה אף בלא הרגשה [ורמ"י ז"ל בד' נמי כתב דילמא לרגשה ולמו לדעתא וסתום' שם כתבו דלפילו מוחזק לם שלא הרגישה טמאה ט"ם בד"ם מודה וכן מבואר מלשון הרמב"ם רפ"ו והטור שכתבו לע"פ שלא הרגישה טמאה ע"ש]:

ב חכמים גזרו על כתמים שכל אשה שמצאה כתם מדם טמאה בין שמצאה על בשרה ובין שמצאה על חלוקה או על הסדין ששוכבת עליה או מתכסה בה כפי פרטי דינים שיתבארו בסי' זה ואפילו לא הרגישה ואפילו בדקה עצמה ומצאה טהורה הרי היא טמאה ואסורה לבעלה כבראיית דם ממש וצריכה שבעה נקיים ומבילה והפסקת טהרה ואע"ג דבזמן התלמוד כשהיו מונין ימי נדה וימי זיבה היה נ"מ במציאת הכתם כשמצאה בימי נדה היתה טמאה ז' ימים כנדה ואחר הטהר בלא ז' נקיים ואם היתה מוצאת בימי זיבה ג"כ לא היתה צריכה ז' נקיים אלא כשמצאה כדי ג' נרים שנוכל לומר שראתה בג' ימים דנעשה ובה גדולה אבל אם אין בו כדי ג' כתמין ובדקה עצמה כל בין השמשות של יום א' וטהורה היתה ולא בדקה חלוקה וביום הג' מצאה זה הכתם אינה אלא שומרת יום כובה קטנה כפי הדינים שבארנו בסי' קפ"ג אבל האידנא שוה כתם לראייה ובכל כתם צריכה הפסק טהרה ויום מציאתה אינו מן החשבון של ז' נקיים וסופרת ז' נקיים ומובלת בברכה דגם על מצות דרבנן מברכים כמו נר חנוכה ומגילה וכיוצא בהם:

ג וז"ל הרמב"ם שם ומדברי סופרים שכל הרואה כתם דם וכו' אע"פ שבדקה עצמה ולא מצאה דם ה"ז טמאה וכאלו מצאה דם לפנים בבשרה ושומאה זו בספק שמא כתם זה מדם החדר בא עכ"ל ויש להבין כיון דמסיים שמא בתם זה בא מהחדר למה ליה לומר וכאלו מצאה דם לפנים בבשרה וע"ל דדבר גדול השמיענו בזה דהנה יש ששאלו למה גזרו על הכתמים הא הוה ס"ם שמא שלא מגופה ואת"ל מגופה שמא מן העלייה ותירצו דאעפ"כ החמירו חכמים משום דאיסור חמור הוא ועוד כיון שאין לה דבר לתלות בו כתם זה הוה כאלו וודאי יצא מגופה [כ"מ] ויש שתירץ כיון שרוב דמים באים מהמקור אין לעשות ספק שמא מן העלייה [ע"ז סק"ב] והשיבו על זה שהרי כנגד זה יש שרוב דמים באים בהרגשה ובזו לא היתה הרגשה [כרו"פ ומ"י] ויש שתירצו דהכל הוה ספק אחד דמה לי אם הדם הוא מעלייה או מעלמא [שם] ויש לפקפק בזה:

ד ולענ"ד נראה דזהו כוונת הרמב"ם ז"ל שכתב כאלו מצאה לפנים בבשרה דהנה תמיהני על מה שהקשו רק על ס"ם הא באמת איכא ג' ספיקות שמא מעלמא ואת"ל מגופה שמא מעלייה ואת"ל מהחדר שמא לא הרגישה אמנם לפי מה שכתב הרמב"ם מקודם דכשמצאה דם בפרוזדור ה"ז בחזקת שבא בהרגשה ובארנו בסעי' א' דכוונתו דווקא בפרוזדור כשכבר נעקר מהמקור תלינן שבעת עקירתו מהמקור הרגישה ולאו אדעתא משא"כ כשראתה עתה מן המקור בלא הרגשה והטעם בארנו בסי' קפ"ג דמשום דרוב דמים באים בהרגשה ולכן כל שעבר זמן שיצא מהמקור אמרינן שוודאי בא בהרגשה ולפ"ז בכתמים כל שכן שאמרינן שוודאי בא בהרגשה בעת שיצא הדם מהמקור שהרי עבר זמן רב מאז עד מציאת הכתם וזהו שאומר הרמב"ם כאלו מצאה לפנים בבשרה כלומר דלא עשאוה כאלו ראתה עתה מהמקור שהרי לא הרגישה אלא כאלו מצאה לפנים בבשרה והיינו בפרוזדור דאמרינן שוודאי היתה הרגשה ולאו אדעתא ונמצא שאין כאן ספק שמא לא הרגישה וגם סיים שמא מדם החדר בא כלומר דרוב דמים מהחדר וא"כ אין כאן אלו ב' ספיקות מן העלייה ובלא הרגשה ולא נשאר רק ספק אחד שמא מגופה שמא מעלמא וספיקא דאורייתא לחומרא וכל החומרות שבסי' קצ"ו נוהגות בכתמים:

ה וכתב רבינו הב"י בסעי' א' ואם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה את"כ ולא מצאה כלום יש מי שאומר שהיא טמאה עכ"ל וזהו דעת התה"ד סי' רמ"ו וכתב הטעם דוודאי יצאת טיפת דם כחרדל ונתקנח או נימוק דהרגשה הוה סברא דאורייתא היכא דליכא למיתלי ההרגשה במידי אחרינא ולכן אם בדקה ומצאה מראה לובן או ירוק טהורה דתלינן ההרגשה בזה ע"ש ולכן דקדק רבינו הב"י וכתב שלא מצאה כלום כלומר דאם מצאה מראה טהור תולה בזה אבל בשלא מצאה כלום גריעא טפי:

ו ודע שבעל תה"ד הביא ראיות לדין זה מגמרא ויש מהגדולים שדחו ראיותיו [רמ"ח בד"מ סי' קפ"מ ורדב"ז סי' קמ"ט] ומזה יש שר"ל דדווקא כשבדקה אחר שיעור וסת המבואר בסי' קפ"ז דאז תלינן שהיתה טיפה ונימוק או נתמעך אבל כשבדקה תיכף ולא מצאה כלום טהורה [כרו"פ סק"ג ועפ"ט] ולא נראה כן מדבריו דא"כ היה לו לבאר ובאמת עיקר טעמו מסברא דוודאי כשהרגישה יצא ממנה דבר מה והראיות הם להעדפא בעלמא כדרך בעלי תשובות וא"כ גם כשבדקה תיכף היא טמאה כשלא מצאה מראות טהורות [וכ"כ סמ"ך סוף סק"ג וגס דעת סמ"ע כן סוס וספ"ת שגס בגס ודו"ק]:

ז ויש מי שמסתפק דזה שאמרנו דכשמצאה מראה טהור תולה הרגשתה בזה עד איזה זמן יכולה לתלות דוודאי אם לאחר זמן הרבה מצאה המראה טהור א"א לתלות בזה דא"כ מאן עכביה שלא לצאת ואף ע"ג דלחומרא אמרינן ריש נדה דעד מעל"ע תולין בבתולי בית הרחם שהעמידו הדם זהו לתרומה וקדשים וסיג בעלמא הוא אבל לחולין אמרינן אם איתא דהוה דם

מעיקרא הוה אתי ואינ אתה צ"ל דבזמן לא כביר בדקה ומצאה המראה טהור וא"כ כמה זמן הוא זה וצ"ע [ס"ט סוף סק"ד]:

ח ולענ"ד נראה דתלינן עד מעל"ע דזהו וודאי א"א לומר דבחולין אין סברא כלל לומר כותלי בית הרחם העמידוהו דא"כ איך נחמיר בתרומה וקדשים דבר שא"א כלל אלא וודאי דדבר זה אפשר ויכול להיות כן אלא דבריש נדה הכי קאמרינן דזהו פשיטא דגם אין הכרח לומר כן דכותלי בית הרחם העמידו ולכן לעניין חולין מנ"ל לחשוש חששא בעלמא כיון שאינה זוכרת משום הרגשה מיום אתמול למה לנו לחשוש ורק לתרומה וקדשים אנו חוששים מפני הסיג וכל זה כשלא ידעה מהרגשה מקודם אבל בכאן שידעה מקודם מהרגשה פשיטא דתלינן בהעמדת כותלי בית הרחם מעל"ע והוי תלייה גמורה ועוד דאיך תיפוק אדעתין לומר דלתרומה וקדשים ניחוש אף כשלא הרגישה מקודם ולחולין לא ניחוש חששא זו עצמה אף בהרגישה מקודם ועוד דכבר בארנו בדעת הרמב"ם דבנמצא בפרוזדור חיישינן שזה זמן רב שיצא מהמקור והרגישה ולאו אדעתה ואשתהי הדם בפרוזדור וה"נ כן הוא [כנלע"ד]:

ט י"א דדווקא בהרגשת פתיחת פי המקור יש להחמיר אבל בהרגשת זיבת דבר לח תולין במצוי במי רגלים [ס"ט] וכן נשים שרגילות לצאת מהן תדיר ליחה לבנה אם דרכן לצאת בהרגשת פתיחת פי המקור יכולה גם עתה לתלות בזה אף כשלא בדקה דלעולם תולין במצוי [כ"ל] וכ"ש דזיבת דבר לח תולה בהן כשדרכן כן וכן בהרגשה שנזדעזעו איבריה ג"כ אין לחוש [מכ"ק] בלומר אפילו להסוברים דזה מקרי הרגשה מ"מ תולין בדבר אחר וכן להסוברים דזיבת דבר לח מקרי הרגשה מכל מקום תולין במי רגלים וכל שכן לפי מה שבארנו דזולת פתיחת פי המקור לא מקרי הרגשה כלל דאין לחוש כמ"ש בסעי' א' ובסי' פ"ג ומ"מ צריכה לבדוק:

י מעשה באשה שעמדה בעזרת נשים בהכ"נ והיתה מתעטשת ומפני כח העימוש נתנו ממנה לפי דעתה טיפות מי רגלים ולא יכלה אז לבדוק א"ע ובלילה בשכבה מצאה על חלוקה כתם קטן בפחות מבגרים ושאלה אולי מפני שהיה לה הרגש שניתז ממנה דבר דיש לחוש אפילו בפחות מבגרים ונאמר דזהו הדם שניתז ממנה על החלוק והורו לה שהיא טהורה ואחזוקי איסורא לא מחזקינן ואלו היתה בודקת מיד היתה מוצאת טיפות מי רגלים שבן דרך בני אדם דכל הרגשת התזה תולין במי רגלים ורק בהרגשת פתיחת פה המקור יש לחוש ולא בשארי הרגשות [ס"ס ס"י]:

יא אע"ג דבספרות הקילו בד' נשים בתולה וקטנה ומעוברת ומניקה בס"ש בסי' קפ"ט מ"מ בכתמים לא הקילו רק בבתולה בלבד אבל ביתר הש"ש לא הקילו רק לעניין טומאת מעל"ע למפרע דכל הנשים הרואות דם שלא בשעת וסתן מטמאות התרומות והקדשים מעל"ע מקודם וכן כשמצאה כתם ואלו הנ' נשים אינן מטמאות למפרע [כלס ס'] אבל בכתמים יש להן ובתולה שלא הגיע עדיין זמנה לראות שלא הגיעה לי"ב שנה ויום אחד אף שהביאה סימנים או הגיעה לשנותיה ונבדקה ולא הביאה סימנים אין כתמה כלום ואפילו הסדינין שלה מלוכלכין בדם מותרת לבעלה ואפילו ראתה כבר ב' פעמים לא גזרו חכמים על כתמיה אבל כשראתה ג"פ חוששת לכתם כשארי נשים:

יב ודע שי"א דהאידנא שהחמירו בדם בתולים בקטנה כמ"ש בסי' קצ"ג כמו כן יש להחמיר בכתמים [כמ"ל] וי"א דרק בכתמים שבבגדים שלה הקילו ולא בכתמים שבגופה [ב"מ] וי"א דלא הקילו בה רק בספק אי מגופה אתי אי מעלמא אתי תלינן בה דמעלמא אתי אבל אי בוודאי מגופה אתי טמאה [ק"ד] ולא נראה כן דלהריא אמרו חז"ל דלא גזרו על כתמיה משמע דבכל עניין לא גזרו עליה אפילו בכתמי גופה ואפילו אין לה במה לתלות כל זמן שלא הרגישה ולא דמי לבתולים דהתם טעמא אחרינא אית ביה משום דביאה לכל מסורה ואין מבחינים בין קטנה לגדולה ויצרו תוקפו לפיכך היה בהברח להשוות כולן משא"כ כתמים שמסורה למורים [ס"ך סק"ג]:

יג י"א אע"ג דביתר הנ' נשים לא הקילו בכתמים מ"מ בדין הרגשה שנתבאר שהרגישה שנפתח מקורה ולא מצאה כלום דטמאה מ"מ בנ' נשים אלו תלינן ההרגשה במילתא אחריתי כיון שהן בחזקות מסולקות דמים [מכ"י וס"ט] ידברי טעם הם ואפילו בכל הנשים דווקא אם בוודאי הרגישה שנפתח מקורה אבל כשיש לה ספק אם נפתח מקורה כגון שבחלום נדמה לה שנפתח מקורה והקיצה משנתה ובדקה ולא מצאה כלום טהורה [עוכ"ת סי' קי"ן] דדי להחמיר בוודאי ולא בספק מיהו בדיקה וודאי צריכה [ע"ס בסעי' בסרגסף נמוסס שבדקה מיד וסיומס סעד על סבוקר וכבוקר לא מלאס כלוס ליוסיכרס ט"ס ומכי חוכך בזס למוסור וכן מ"ס סס כגו דבסרגסף בעוכן תרכי פתיקס סמקול וזיבת דבר לא ט"ס בוודאי ליכו כן וכמ"ס ודו"ק]:

יד הנה בבר כתבנו דבקטנה בשראתה ג"פ יש לה כתמים ולשון הרמב"ם בפ"מ שם בתמה טהור עד שתראה דם שלש וסתות עכ"ל ואין כוונת לוסתות ממש בקביעות שוות או לזמנים רחוקים דאין עניין לזה ורק כוונתו בעתים מופסקים וזה מזה בלומר משום דבגמ' [י:] איתא דשופעת ואפילו מדלפת אינו אלא כראייה אחת ופירש"י מדלפת טיף אחר טיף ע"ש ומשמע טוה ראם רק אינו טיף אחר טיף בגון שראתה

טיפה והפסיקה מעט וחזרה וראתה והפסיקה מעט וחזרה וראתה כתמה מעט וזהו דעת המור והש"ע בסעי' ג' שכתבו היתה שופעת כמה ימים או שהיתה מולפת טיף אחר טיף בלא הפסק אינו אלא כראייה אחת עד שתפסוק אבל אם פסקה מעט וחזרה וראתה ג"פ אפילו ביום אחד ה"ז מוחזקת בדמים וכתמה מעט עכ"ל וזהו כשיטת רש"י ולהרמב"ם לא נראה לפרש כן דאיך אפשר לחשוב ג' ראיות ביום אחד שנקראנה מוחזקת בראיית דם ולכן מפרש ג' וסתות כלומר ג' עונות לכל הפחות או אפשר דכוונתו לג' ימים דווקא וזהו דעת יש מי שאומר שהובא בש"ע ויש להחמיר כסברא הראשונה ואפילו לסברא זו לא מהני הפסקה רק למולפת ולא לשופעת [ב"מ וט"ך סק"ד]:

סז הנוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג"פ ופסקה מלראות שיעור ג' עונות שהם צ' יום חוזרת לקדמותה וכתמה טהור עד שתחזור ותראה ג"פ כן פסקו המור והש"ע סעי' ד' והיה זה כמו בוסתות בסי' הקודם ובארנוהו שם בסעי' ע"מ ע"ש וברמב"ם לא נמצא דין זה אך הרשב"א בתה"ב למד דין כתמים מדין הוסתות [כ"י] ולא אבין דאיך נלמוד זה מזה והרי בוסתות גם זקנה דינה כתנוקת כמ"ש שם ובכתמים אינו כן וא"כ חזינן דלא דמיין כתמים לוסתות וכתמים חמור טפי וא"כ מנלן ללמוד הך דינא מוסתות וצ"ע מיהו זהו ודאי אפילו לדבריהם זה שכתבו עד שתחזור ותראה ג"פ אין הכוונה כמו בוסתות שיהא ג"פ הפלגות שוות דלא יהא סופו קיל מתחלתו דהא גם בתחלת ראייתה נתבאר לדבריהם דאפילו ג"פ ביום אחד כשראתה כתמה טמא וכ"ש עתה אלא כוונתם רק לג' ראיות [ומלד ממוסכי על סב"י וסב"מ שכתבו בכוונת סמוך למפילו חזרה לרגות בעונות קטנות וכו' ע"ש דמש עניין עונה לכתמים וצע"ג]:

סז פשוט הוא דתנוקת שהגיע זמנה לראות אף ע"פ שעדיין לא ראתה כתמה טמא ככל הנשים ויש מהקדמונים שאמרו דכל זמן שלא ראתה עדיין אין כתמה טמא ודחה הרשב"א ז"ל דבריהם בתה"ב בשער הכתמים ע"ש וכ"כ המור וז"ל ואם יש לה י"ב שנים ויום אחד אע"פ שלא ראתה מעולם יש לה כתם אפילו אין ידוע שהביאה שערות דמסתמא הביאה כיון שהגיעה לכלל שנותיה אבל אם בדקוה ולא מצאו לה שערות כתב הרשב"א דמחזקינן לה בקטנה ואין חוששין שמא נשרו עכ"ל ולדעת רש"י ז"ל [ס' ד"ס מין ע"ס] דכל שהגיעה לי"ב שנה אף שלא הביאה שערות או הביאה שערות אף שלא הגיעה לשנותיה מקרי הגיע זמנה לראות וכל הפוסקים חולקים על זה והרמב"ם בפ"ט מסתם לה סתומי ומ"מ מלשונו שכתב בתולה שלא ראתה דם מימיה ועדיין היא קטנה כתמה טהור וכו' משמע דס"ל ברוב הפוסקים דהא קיי"ל בכל הש"ס דבסימנים בלא שנים או שנים בלא סימנין לא יצאה מכלל קטנות [עמ"מ וב"י]:

יז כשנזרו על הכתמים לא נזרו אא"כ יהיה הכתם נדול במשבו כנרים וכנרים עצמו עדיין טהור הוא ורק במעט ויתר מכנרים הוה כתם ומטמא ומעטו של דבר פירשו חו"ל [נמו] דאל"כ אין לך כל אשה שתהא מהורה לבעלה שהרי אין לך כל ממה וכל סדין שלא נמצאו בם טיפי דמים מדם מאכולת ולכן שיערו חכמים שדם מאכולת אינו יותר מכנרים ולכן עד כנרים ועד בכלל תולה הכתם במאכולת ויתר מכאן טמאה ותולה במאכולת אף שלא מיעכה בידיה את המאכולת מ"ם דרכן של מאכולות להיות נתמעך כאשר ישכבון בני האדם על משכבן או יושבים על מושבם כאשר החוש מעיד שבכל חלוק ובכל סדין יש עליהן כמה טיפי דמים ממיעוך מאכולת אף שלא מיעכן בידיו:

יח ואין לשאול אחרי שתולין במאכולת א"כ אפילו יותר מכנרים נתלה בשני מאכולת ובשלשה ויותר ובמלה לה נזירת כתמים דאין זה שאלה כלל דחכמים לא נזרו רק במקום שא"א להיות באופן אחר כלומר דאם ננזור על פחות משיעור זה לא תטהר אשה לבעלה לעולם מטעם שנתבאר אבל ביותר מזה השיעור יכולה להטהר דאפשו המאכולות הולכים יחד סמוכים וכ"ז שנאמר ששניהם נתמעכו יחד והרי רובא דרובא כל אחת הולכת לבדה ואיך יתרמו סמוכים זה"ז ממש בהתמעכם יחד ואם באמת מיעכה שניהם יחד או יודעית ששניהם נתמעכו ביחד תתלה בהם עד שני נדיסין שהרי תולה בכל מה שיכולה לתלות כמו שיתבאר בסי' זה בס"ד:

יט ואל יעלך לשון הרמב"ם בפי' המשנה דהרואה כתם שכתב וז"ל ונמצאת כנרים של פול הנז פחות ממנה תולה במאכולת ונאמר שלפעמים בעה שבתה או התהפכה מניד אל צר והרגה בפרעושים ובכינים וביוצא בהם ומהם הוי יה הכתם עכ"ל הרי שכתב לשון רבים פרעושים וכינים אמנם כוונתו על שם המין ואין כוונתו שהרגה הרבה במקום אחד אלא שהרגה הרבה מהם אבל הם מפוזרים כל אחד ואחד באורך ורוחב הסדין יהחלוק וכיוצא בהם אך זה שכתב דבפחות ממנה תולה דבריו תמוהים דהא קיי"ל דנמ בכנרים תולה וכמ"ש הוא עצמו בחבורו פ"ט דין כ"נ וז"ל ותולה במאכולת וכו' ועד כמה עד כנרים אבל אם מצאה הכתם יתר מכנרים אינה וט' עכ"ל אך נמ בחבורו סותר א"ע דמקודם לזה בדין ו' כתב וז"ל והנמצא על הבגד אינו מטמא עד שיהא כנרים וכו' היה פחות משיעור זה טהור עכ"ל [וכבר הקשה זה סב"מ ועמאר בתימת ע"ש]:

כ ולענ"ד נראה דדבריו ברורים בשנדקדק בנמרא [נמ:] דפליגי אמוראי בנרים אי הוה בפחות מכנרים או ביתר מכנרים מה שיך פלוגתא בזה כיון דהטעם

משום דם מאכולת ניחוי אם דם מאכולת הוה כגרים או פחות מכגרים אלא וודאי דא"א לצמצם בזה וזהו מן הנמנעות לבוין ממש ולכן פליגי בזה מר מחטיר ומר מיקל וקיי"ל לקולא כדאיתא שם כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגרים של כתמים להקל כלומר כל שיעורי חכמים כשיש להסתפק בהם הולכין לחומרא חוץ מגרים של כתמים הולכין להקל בספיקו:

כא והנה ברישׁ נדה לעניין טומאת מעי"ע למפרע החמירו בטהרות יותר מלבעלה ואמרינן שם [ס·] דכתמין מטמאין ג"כ למפרע מעי"ע ואומר שם ר"ש היא דטחמיר גבי כתמים וע"ש בתוס' דכולם מחמירים בכתמים [וע' מג:] וקשה הא לקמן אטרינן דהולכין בכתמים להקל כמ"ש אלא וודאי דלטהרות החשיבו ולא לבעלה ולפ"ז א"ש דברי הרמב"ם כמין חומר דהנה מקודם בדין ג' כתב וכל הרואה כתם טמאה למפרע עד כ"ד שעות ע"ש וזהו לטהרות ולכן שפ"ר פסק אח"כ דכגרים הוה כיותר מכגרים משום דמיירא לטהרות כדמוכח מסידור דבריו ומלשונו שם שכתב שם והנמצא על הבגד אינו מממא עד שיהיה כגרים וכו' היה פחות משיעור זה טהור עכ"ל הרי דמיירא לעניין טומאה וטהרה משא"כ משם ולהלן מיירא בבעלה ולכן פסק בדין כ"ג דגרים הוי כפחות מכגרים ולא כתב לשון טומאה וטהרה ע"ש [ובפי' סמסנס לג הם לסמריך וכפרייתא דל' נג: ס"ל כרש"י ולא כתוס' שם ס' ע"ם וזו"ק]:

כב בין כתם אדום ובין כתם שחור תולין בטאכולת דיש בזה שני מינים כינה הרוחשת ודמה אדום ואותה הקופצת שקורין פרעוש ובלע"ז פליי דמה שחור [ס"מ סק"י] ויש מי שאומר דרק כתם אדום תולה [מע"ל] ואינו בן ואף דגם בס' בעל הנפש כתב דאינה תולה אלא כתם אדום מ"מ כל הראשונים לא כתבו דבר זה ופשר דמי שכתב כן מיירא במקום שאינו מצוי פרעושים אבל אצלינו פשיטא שתולין גם בשחור [ס"ע שם]:

כג שיעור הגרים הוא כהשעה עדשים ג' על ג' כלומר להניח ג' עדשים זה בצד זה ותחתיהם ג' ותחת השנים ג' וכולם נוגעים זה בזה ושיעור עדשה הוא כארבע שערות כמו שהן קבועות בגופו של אדם כלומר לא בריבוק שיער אל שיער אלא מרוחקים קצת זה מזה כמו שהם עומדים בגופו של אדם וכט' עדשים יש ל"ו שערות וכך שנינו בריש פ"ו דנגעים לעניין בהרת דשיעורו ג"כ כגרים ע"ש ויראה לי דהכוונה על שערות הראש וכ"כ רבינו הרמ"א בספרו דרכי משה ע"ש דגם בראש יש הפרש משהו בין שיער לשיער ויש מי שכתב דהכוונה על שערות שבנוף האדם [עפ"ת סקי"ח] ואינו כן דבנוף יש ריחוק חרבה משיער לשיער כמו שעינינו רואות:

כד עוד שיעור יש בגרים כחצי פול [רש"י ביומא מ:]

כלומר דכל פול מתחלק לארבו לשנים והכמות של הצד הנחלק הוי שיעור גרים וכתב אחד מהגדולים [מכ"ל סי' ס"ז] דזהו הפולין שקורין טערקעשי בונ"ן ובלשוננו נקרא פאסאליע ואין הרחש מצוי בהן ועכ"ז לא נתברר לנו יפה כי גם באלו יש גדולים וקטנים ויש מי שכתב שהוא במטבע של מדינת פריסין שקורין דידקא [מכ"ל] ואני קבלתי בילדותי מפי הגדולים שהוא כמטבע פוליש מכסף סיגים של חמשה ג"ר שקורין פינפעריל אך עתה פסלתה מ"כות והיא כמדת מטבע כסף של רוסיא חמשה ק"כ ועוד מעט יותר וקרוב למטבע כסף של עשרה ק"כ דמדינתינו רוסיא:

כה וכתבו הטור והש"ע סעי' ה' דכל זמן שאין בו כזה השיעור כלומר דם כינה הוא אע"פ שלא הרגה כינה אבל כשיש בו כזה השיעור כלומר כגרים ועוד אין תולין בכינה בין אם הוא מרובע או ארוך ואם נזדמן לה גרים יותר גדול מזה השיעור משערין בו עכ"ל וזהו מדברי הראב"ד והרמב"ן ז"ל וטעמם מדלגבי נגעים תנן כגרים הקולקי ובכתם אמרו גרים כתם ש"מ דבכל גרים שישנו בעולם משערינן:

כו ואין לשאול איזה עניין הוא לכל גרים שישנו בעולם והרי תלוי בשיעור דם הכינה דאפשר דכשיש גרים יותר גדול יש כינה ג"כ יותר גדולה [פריסס וט"ז סק"ז] ואינו מובן כלל מה ענין זה"ז והראב"ד כתב הטעם דכיון שאמרו חז"ל כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מגר ז של כתמים להקל לכן תלינן גם בגרים כשהוא יותר גדול ויראה לי דה"פ דמסתמו חכמים דבריהם לאמר גרים כתם ש"מ דקים להו לחז"ל שכל דם כינה תהיה בו כגרים היותר גדול שבעולם אלא שבמקום שאין גרים גדול הרבה בהברח לשער בגרים שבאותו מקום וזהו להקל כלומר שלא תצטרך לטרוח לחפש גרים שבמקום פלוני [ולפ"ז מ"ש בסעי' כ"ד לעיל נתברר לנו כי יש גדולים וקטנים לכן משם בזה לוקל לשער בהיותר גדול ויש להסתייסב בזה ודו"ק]:

כז יש מרבותינו שכתבו דכשהרגה הרבה מאכולות תולה כפי מה שהרגה [תוס' נח: ד"ס וכדבריו] ויש שכתבו דלא פלוג רבנן ויותר מכגרים אינה תולה בשום ענין [רמ"ם סם סי' ו'] וכן משמע מדברי הטור וש"ע שלא הזכירו מזה דבר וכן משמע מדברי הרמב"ם שסתם דבריו [לכאורה סיימו לומר דזה תלוי בפלוגתא דר"ח ור"י בד' נעי בגמלא כגרים ועוד ולמו ועוד לעיפס בו מאכולת דר"ח מממא וכ"י מטהר ורמב"ם פסק כר"ח בב"ח כ"ג ולכן מחמיר גם בכה"ג ולהפוסקים כר"י ע"ם בזה"ג גם בזה מקילים מכל מ"ח לומר כן דסח גם סרח"ם פוסק סם כר"י וכן פסקו הטוס"ע סעי' כ"ח ועכ"ז מחמירים בכתם וכל להקל ניחוי]:

כח כתב הרמב"ם בפ"ט דין ו' מה בין בתם הנמצא על בשרה לכתם הנמצא על בגדה שהכתם הנמצא על בשרה אין לו שיעור והנמצא על הבגד אינו מטמא עד שיהא כגרים וכו' עכ"ל וכל רבותינו דתו דבריו כי אין שום רמז מזה בש"ס ומתמא אמרו דכתם צריך כגרים בין על בשרה בין על בגדה וכן פסקו במור וש"ע סעי' ו' ודעת הרמב"ם הביאו רק בשם י"א ע"ש ויש מי שכתב בטעמן משום דאמרינן [מז:] דעל בשרה ספק טמא ועל חלוקה ספק טהור [מ"מ] ואדרבא משם ראיה להיפך שהרי באמת מקשה הש"ס היכי דמי אי מחגור ולמטה על חלוקה אמאי טהור וכו' ואי מחגור ולמעלה על בשרה אמאי טמא וכו' ומסיק דקאי אעברה בשוק של מבחים ולכן על בשרה טמא דאי מעלמא אתי על חלוקה איבעי לה אישתכוחי ע"ש הרי מפורש דבלא סברא זו אין להחמיר בבשרה יותר דאל"כ לימא דמיירא לעניין פחות מכגרים דבבשרה טמא ובחלוקה טהור [ולכרי סס"ך סק"י תמוהים לגמרי כאשר ממנו עליו סמע"י וסטו"י בדנמ"ר ועוד גדולים ע"ש ודו"ק]:

כט ולענ"ד נראה דדברי הרמב"ם מוכרחים מסדר הטשנה עצמה דמקודם שנינו הרואה כתם על בשרה וכו' ואח"כ שנינו ראתה על חלוקה טן התגור ולמטה וכו' ואח"כ שנינו ותולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות שחטה בהטה וכו' נתעסקה בכתמים וכו' ואח"כ שנינו עד כמה היא תולה עד כגרים וכו' ע"ש והנה זה דתלייה הוא רק בכתם שעל בגדה ולא בעל בשרה כמו שאומר הש"ס שם מקודם דאי מעלמא אתי על חלוקה מיבעי לה לאישתכוחי וכמ"ש בסעיף הקודם ומטילא דגם זה ששנינו עד כמה היא תולה עד כגרים ג"כ רק על חלוקה קאי דאלו בבשרה ליכא תלייה כלל:

ל ומעמא רבה איכא במילתא דבגופה לא שייך להלות במאכולת כלל שהרי בע"כ כשהמאכולת נתמעך בשכיבתה או בישיבתה הרי נתמעך על הסדין או על החלוק כמו שהחוש מעיד ובע"כ מגופה זב על בשרה ונשאר הדם שם ולכן לא פוקי הש"ס הך דספק לעניין זה דפחות מכשיעור משום דאין כאן ספק כלל ולבר זה איני מבין דבשלמא כתם שעל בגדה מביאים הבגד להחכם והוא משער אם יש בו כגרים אם לאו אבל בכתם שעל בשרה הלא לא יראה החכם בבשרה ובע"כ שהיא בעצמה צריכה לשער וכי היכן מצינו שנתנו חכמים כח לאשה לשער בשיעורים ואם כי אפשר לומר שתעשה מידה משיעור הכתם ותביא המידה להחכם מ"ם בל כי האי הי"ל לחז"ל לפרש ולכן נלע"ד דאין להקל נגד הרמב"ם כי דבריו ברורים במעמן [וכרלב"ד ז"ל בהשגות כתב כי בדרך אחד נשנו במשנה סלוק למעמ מן סלאר וכשרה כגבל בית כמורפס ועל כוגן תמרו תולס וכו' ע"כ לפיכו בוגבן כלל לתלות במשפס כל זה וכך שמעתי מן מלוקס מן התגור וכך רלתס על בית יד של מלוק לס תניע לבגד בית המורפס ע"ס עוד פלא רלתי כמ"ע שס שהביאו ברס"י כתב כהרמב"ס ולפיכך לא כמלא זה ברס"י מיהו ע"פ עדותו נלמס שבתב שכן קיבל מרבותיו סלרפתים מפי רס"י ז"ל שכוברים כן וגס בהגמ"י לות ס', כתב שרבינו שמחס פסק כהרמב"ס וכתב שכל סגוף בדוק כוס לכל מלכולת ע"ל וג"ל דכוותו כדבריו דסמלכולת טופלת דמס על סספין לו כמלוק ודו"ק]:

לא איתא בגמ' [נמ:] הולה בפשפש עד בתורמים ופירש"י כתם רחב כתורמים יכולה לתלות ולא במאכולת אלא בפשפש שמא פשפש הרגה שבתמו נחול ע"כ ופשפש הוא וואנ"ן בלע"ז ובודאי כוונת רש"י במקו' שמצויים פשפשים וכ"כ הרשב"א בתה"ב וז"ל מקומות יש שרחש הפשפש מצוי בהם ובאותן מקומות הולה האשה בכתמים עד כתורמים ואינה טמאה עד שיהא בשיעורו כתורמים ועור ע"כ אבל הטור והש"ע סעי' ז' כתבו אם הרגה פשפש או הריחה ריחו הולה בו עד כתורמים ע"כ ומבואר דדווקא כשידוע לה שהרגה אבל בלא זה אין תולין כמו שמסיים הטור להריא וז"ל אבל לא הרגתו ולא הריחה אין תולין בו ע"כ ומעמם נראה דכיון שיש לו ריח רע ולא דמי למאכולת שאין בו ריח א"א לתלות בכתם מפני שלא הריחה ריחו ואי ס"ד שבתמך התחיה היתה מריחה ריחו:

לב ואולי זהו טעמו של הרמב"ם שהשמיט דין פשפש לגמרי ומשום דבגמ' שם אמרו ברית כרותה שכל המוללו מריח בו ע"ש לכן א"א לתלות כשלא הריחה ובהריחה פשיטא דתולה ונכלל זה במה שכתב שהיא תולה בכל מה שיכולין לתלות [עמ"מ סס] ולהלכה הכריעו מפרשי הש"ע להקל כדעת הרשב"א וז"ל דבכתמים שומעים להקל [ט"ז סק"ט ומ"ך סקי"ה] וזה שלא הריחה י"ל מפני שבתמעכה בעת השינה וזה אנו רואים בחוש שבמקומות שהם מצויים נמצאים הרבה דם מהם מעובים על הסדינין ועל החלוקים וכן מורין הלכה למעשה [וגס כתס מפסמס ניכר במרפס לך לפי סדין שמלן מלו בקיאין במרחות להפריש בין דס לדס לון לסעמיד על זס ומ"מ יזהר מרלוהן למי שהוא בקי]:

לג שיעור התורמוס לא נתברר לנו דבש"ע כתב מין סמיני הקטניות שהוא מר ובלע"ז לופינ"ו עכ"ל ולא נודע לנו וכ"כ רש"י בביצה [כה:] וז"ל מין קטניות עגול כמין עדשה ורחב כטבעה קטנה והוא מר מאד עד וכו' עכ"ל וראיתי פתרונו בלשון אשכנז פיונבאהנע"ן ופתרונו פול של תאינים וגם זה נעלם מאתנו ובתוי"ט פ"א דטבול יום משנה ד' מבואר שהוא גדול הרבה ע"ש ויש מי שכתב שהוא כמטבע חצי פציו"ן [מ"י וס"ע סקכ"ו] ומטבע זו ג"כ לא נודע לנו וכ"ש דמעה שבתב רש"י אינו ידוע עתה [ומ"ם המנ"י כסלע וודאי תמוה

נמ"ם סס"ם סס] ולכן אני משער הטיל בפי ראות עיני [ונס סמכ"ם כתב סלי פ"ן וכפלס מאחי סמנגע זו ומין לי קכלס בשיעור זה] :

לד ודע שאין חילוק בשיעורים אלו בגרים והחרסים בין שהכהם הוא דק בכמותו או עב בכמותו ואף שלפי הסברא כשהוא דק מהפשש יותר ולא כן כשהוא עב בכמותו ס"ס לא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין וכל שיעגרי חז"ל כן הוא והמעקפק בזה אינו אלא מן הסהמיהים וכ"כ גדולי אחרונים :

לה כתבו הטור והש"ע סעי' כ"ם הרגה פשפש שאנו תולין בו עד כתורמום הזר התורפים לשיעור הגרים לכל הדברים שאמרנו עכ"ל ופשוט הוא וה"ה לדידן במקום שמצויים פשפשים ולפ"ז כמו שכתבנו בסעי' כ"ו דאפילו הרגה מאכולת הרבה מ"ם אינה תו"ה ביותר טבגרים לדעת הרא"ש והטור והש"ע ה"ה בפשפשים אפילו הרגה הרבה אינה תולה ביותר מכתורמום וטיהו יש להסתפק אם לתלות בפשפש ומאכולת כגון שיש בהכתם כתורמום ופחות מכגרים ונאמר דלבד הפשפש נתמעך שם גם המאכולת כמו שיתבאר בנתעסקה בדמים בפחות מבגרים ונמצא עליה כגרים ועוד מהורה שאני אומר כהם זה מעסק הדמים הוא וכבר היה שם דם מאכולת ולמה לא נאמר גם בפשפש כן ואחר מהגדולים פשיטא ליה דלא תלינן [מ"ד סק"ז] ולפי הסברא לא נראה כן שהרי שני דברים הם ומ"מ י"ל המעם דכל שנתנו בו חכמים שיעור לא מצרפינן שיעור לשיעור משא"כ בנתעסקה בדמים דאין לזה שיעור שהרי אם נתעסקה בהרבה גדיסין הולה בהם ולכן תולין גם במאכולת אבל לא בפשפש וכל מידת חז"ל כן הוא והכי קיי"ל אך לפי האמת לא דמי כלל דם מאכולת לדם פשפש בפי שעינינו רואות וכמ"ש בסעי' ל"ב ולכן נ"ל אם ניכר דם פשפש בפ"ע ודם מאכולת בפ"ע אף שמחוברים יחד יש לתלות בשניהם ואע"ג שאין לנו רשות להבחין בין דם לדם מ"ם בתליית כתמים יש לילך בזה להקל בכה"ג [כללע"ד] :

לו ודע שאין חילוק בתליית גרים והורמום בין כשהכתם הוא מרובע או עגול או משוך תולין בהם ואף שבגמ' דפשפש ארכו כרחבו מ"ם הדם ממנו כשנתמעך פשיטא דאין לו סדר ולכן תולין בכל ענייו בהם ופשוט הוא שכן מתבאר מדברי כל הפוסקים וכל כתם הוא בשבל הכתם מחובר יחד אבל אם אין בפתם במקום אחד בגרים ועוד אע"פ שיש שם טיפין הרבה סמוכין זל"ז עד שאם נצרפם יש בהם יותר מבגרים מבל מקום טהורה מפני שאנו תולין כל טיפה וטיפה בבינה כיון שמפורדים הם עד שיהא בו בגרים ועוד במקום אחד מחובר כולו :

לז וכתב רבינו הב"י בסעי' ח' דיא דוקא כשנמצאו על חלוקה אבל על בשרה מצרפין לכגרים ועוד אף שאינם מחוברים כלומר דבזה אינו דומה בשרה לחלוקה ויש מהגדולים שהכריעו כדיעה א' [כ"מ וס"ע סקס"ז] אבל מלשון רבינו הב"י מבואר דס"ל לדינא כדיעה ראשונה ולכן כתב לדיעה זו בשם י"א כדרכו בקודש ובאמת סברת הי"א תמוה דמ"נ כיון דלא ס"ל כהרמב"ם דא"צ שיעור בבשרה אלא דבשרה תמי כחלוקה א"כ למה יש חילוק בעיין זה ואמה מחלקתם תלוי בסוגית הש"ס אבל מ"ם הסברא ותצאה [ועוד למה לא מצאנו סס"ם מקודש על כרייתא דספק מקח בכסס"ג ולכן ל"ע ודו"ק] :

לח יש מי שמסתפק בכתם שנמצא על מקום הקמטים של חלוקה באופן שעתה בשהקמטים נקמטו נראה הגרים ביחד אבל בשיתפשטו הקמטים יהפרדו זה מזה אם מצרפין לכגרים בכהאי גוונא [פ"ת סקע"ז בסס מכ"ח] ולדעתי נראה דוודאי מצטרף דאטו דין זה הוא הלכה למשה מסיני דבעינן דווקא מפורדים הרי טעמא רבה איכא במילתא דאמרינן אלו היה טנופה בוודאי היה כולם ביחד דלא שביח שיפול הדם מפורד אלא וודאי כל טיפה הוא ממאכולת אחרת ובכאן שלפי הקמטים המה ביחד אטרינן דכשיש יותר מבגרים נפל הדם במקום זה ומחובר ביחד על ידי הקמטים ולכן אין להקל בזה [כללע"ד] :

לט כתם הנמצא על בשרה שהוא ארוך כרצועה או עגול או שהוא טיפין טיפין מחוברין זל"ז או שהיה אורך הכתם על רוחב יריכה או שהיה נראה כאלו הדם הולך מלמטה למעלה כלומר שלא ירד מהמקור מלמעלה למטה אלא הדם בא ממקום אחר למטה ונמשך למעלה וכן כשהוא על רוחב יריכה נראה ג"כ שהדם הוא ממקום אחר שאלו היה בא מהמקור היה נוטף על אורך יריכה וכן לא היה ארוך כרצועה או לא היה ענול או לא היה טיפין טיפין מ"ם אין שום חילוק בזה הואיל שהוא למטה מבית ערותה אמרינן שמנופה נפף ושמאה להרמב"ם אע"פ שאין בו בגרים ולשארי פוסקים כשיש בו בגרים ועוד ואמרינן שמנופה נפף באופן זה [ומיהו מוטב לין זה בלל לפלוגתת הרמב"ם עם הפוסקים אם לריך בגרים דבבתן מהקילנא על המחמות בלו אם אפשר להיות מהנוף וכ"כ סמ"ם אם וכל דברי הב"י תמוהים בעיין זה עם מ"ם סק"ד] :

מ כשנזרו חז"ל על הכתמים גזרו על שני הדברים על טומאת האשה לבעלה ועל טומאת הדבר שנמצא בו הכתם ולפיכך אמרו דאם נמצא הבתם על דבר שאינו מקבל טומאה כגון שישבה על הקרקע ונמצאה כתם על הקרקע וכן אם ישבה בבית הבפא על הדף החלול שאינו מקבל טומאה כיון שמחובר לכל הבניין המחובר לקרקע ואף שהדף נעשה מבלי שהתה מקבלת טומאה מ"ם כיון שחיבורה להבניין ועשה בה

מעשה בטלה מתורת כלי וכן כל דבר שאינו מקבל טומאה כשישבה על זה ונמצא בו כתם כיון דאין בהדבר טומאה לא גזרו גם על טומאת האשה לבעלה וזהו עיקר הטעם מדין זה ויש שטרח ליתן טעם אחר

ואינו עיקר [עמוב"י סי' ל"ב וח"ד סק"ח] :

כוא ולכן כל כלים שאינם מקבלים טומאה כמו כלי אבנים כלי גללים כלי אדמה ונמצא עליהם כתמים האשה טהורה ופשוט הוא דאם נמצא על כלי הראוי לשכיבה דמטמא טומאת מדרס אף שאינו מטמא טומאת מת מקבל כתמים ונראה דאף אם מקבל טומאה מדרבנן אף שמן התורה אינה מקבלת טומאה מ"ט טמא בכתמים ויש שרוצים להחמיר גם במי שמקבל רק טומאת נגעים כלבד ולפ"ז גם בית יקרא דבר המקבל טומאה שהרי יש נגעי בתים ואינו עיקר

ודחו הגדולים דבר זה [עכרו"פ וס"מ סקי"ע] :

כב ואפילו כלי המקבל טומאה בצד זה ולא בצד זה כגון כלי חרס שמטמא מתוכו ואינו מטמא מגבו אם ישבה על הגב ונמצא כתם אינו מטמא במבואר בדברי הרמב"ם פ"ט דין ז' ע"ש וכ"ש כלים המחזיקים יותר מארבעים סאה דאינם מקבלים כתמים וכן בשישבה בספינה ונמצא כתם טהורה דספינה אינה מקבלת טומאה כדתנן בשבת [פג:] וכן מטלית הפהית מג' על ג' אצבעות אינו מקבל כתמים כיון שאינו מקבל שום טומא' לא טומאת מדרס ולא טומאת מת וכתם על הנייר טהור כמ"ש הרמב"ם בפ"ב מכלים דנייר אינו מקבל טומאה ויש מי שרוצה לומר דנייר שלנו העשוי מבלויי סחבות מקבל טומאה [עפ"ת סקי"ח בשם הסמ"ק ליון לחזק דברי סעמו"י] ודברים התמוהים הם דהא שורים אותם הרבה עד שנעשו לנמרי כמים שרוים ונתפרדו לגמרי ואח"כ פנים חדשות באו לכאן אין שום שם בגד על זה ופשימא דטהור [וכ"כ סח"ס בחלק ו' סי' פ"ח דגם נייר דיזן מינו מקבל טומאה ע"ש] :

כג ודע דכל זה בכתם הנמצא אבל ע"י בדיקה וודאי דעל כל דבר היא טמאה ולא מיבעיא לאותם הסוברים דע"י בדיקה היא טמאה אלא אפילו להמסתפקים בזה או אפילו להסוברים דאינו מן התורה מ"מ גם בגזירת כתמים אינה ובפרט שכבר הכרענו להלכה בסי' קפ"ג סעי' ג"ת דבדיקה הוי טומאתה מן התורה ע"ש :

כד עוד איתא בגמ' [שם:] דכתם שנמצא על בגד צבוע אינו מטמא בכתם וכך אמרו חז"ל שלא תקנו בגדי צבעונין לאשה אלא להקל על כתמיהן ופרש"י מפני שאין הכתם ניכר בו כמראה דם גמור עכ"ל ואף שבגמ' שם יש פלוגתא בזה מ"מ הרמב"ם והטור והש"ע סעי' י' פסקו לקולא וכתב רבינו הרמ"א שם לפיכך הלבש האשה בגדי צבעונין כדי להצילה מכתמים עכ"ל וכל מין צבע אינו ממטא בכתם מיהו בגד שיש בו הרבה גוונין מקצתו לבן ומקצתו צבוע וכן הולך כל הבגד באופן זה והלך הכתם מלבן ללבן בהפסק צבע והכתם הלך על פני כולם נהי שאין הצבוע מצטרף לכגרים מ"מ וודאי דגם אינו מפסיק ואם יש בשני הלבנים כגרים טמאה וכן הסכימו הגדולים ויש מחמירים דגם הצבוע מצטרף לכגרים אל הלבן וצ"ע [כן פסק סח"ל סק"ע והפרי חדש מתשו' רמ"ח סצמ"ז ס"ס זס ע"ם ומין זס דמיון כלל דסח סכח חכמים תקנו שלח לעמתות כתס בלבנונין ולוך ללרפמי ולף שע"פ דברי רמ"י שסבתנו ים ליישב זס מ"מ לח נרחס כן ודו"ק] והגם שי"א דצבועים הוא רק לטהרת הבגד ולא לטהרת האשה מ"מ רוב הפוסקים לא ס"ל כן ולא הובא דעתם כלל במור וש"ע :

כה לא בכל המקומות שבגופה כשתמצא שם כתם טמאה ורווקא כשבמקום זה יכול לבא הדם מן המקור טמאה וכך שנו חכמים במשנה [נז:] הרואה כתם על בשרה בנגד בית התורפה טמאה ושלא בנגד בית התורפה טהורה דכיון שא"א להנשף שם מן המקור לא חיישינן שמא הביאה את הדם בידה כגון שנגעה בידיה במקור והיה בו דם ותיכף נגעה בידיה באותו מקום שבגוף ונצטבע מקום זה שבגוף ע"י הדם שבידיה לא חיישינן לזה דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום [רשב"ם בתס"ב עב"י] ואיתא שם בגמ' דאם נזדקרה והיינו שהגביהה רגליה למעלה טמאה בכל מקום שתמצא הכתם שהרי באופן זה יכול לבא מהמקור לכל גופה כמובן וע' בסעי' ס"ז :

כו ואיזה הם המקומות שבנגד בית התורפה שנינו שם במשנה על עקבה ועל ראש גודלה טמאה על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה מבחוץ טהורה ועל הצדדין מכאן ומכאן טהורה וביאור הדברים דנמצא על העקב טמאה שמא נגע העקב בבית התורפה כשישבה כדרך הישמעאלים שמשימין רגליהם תחת עגבותיהם [ט"ז סק"י] ומתרמי העקב בנגד אותו מקום ולכאורא לפ"ז כמדינותינו שאין יושבין כן צריך להיות טהור ולמה לא ביארו האחרונים זה וגם רבינו הרמ"א שהיה במדינתינו למה לא ביאר זה ולכן צ"ל דחיישינן שמא ישבה כן ולאו אדעתה אבל באמת נ"ל דאין הטעם מפני ישיבת ישמעאלים דאפילו בישיבה שלנו משבחת לה שהיו רגליה בולטות מעט או סמוכות על ספסל קטן דבאופן זה הוה העקב ממש כנגד אותו מקום ונפל הדם על העקב והפוסקים שכתבנו שמא נגעה וכו' זהו לפי מדינתם בספרד שכן הוא דרך ישיבתם ובמדינותינו נאמר שנפל הדם שם כמה שכתבתי :

כז ועל ראש גודלה וכ"ש על רגליה ממש כמובן אבל על שארי אצבעות רגליה שהם רחוקים מהפנים טהורה [ט"ז סקי"ח] ויש שמסתפקים בזה [עמ"ך סקי"ז] והמיקל לא הפסיד דהו עיקר לדינא

[מכ"י וס"מ סקכ"ד] וזה ששניתו על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה זהו על כל אורך שוקה ופרסותיה מבפנים והם המקומות הנדבקים זה בזה בעת שתעמוד והדבק רגל ברגל ושוק בשוק והנה בגמ' [נחי] אמרן עד מקום חבק וחבק עצמו כלפנים ותמהו רבים על מה שהרמב"ם והטור השמיטו זה [עכ"י וב"מ]:

מח ונלע"ד דהרמב"ם והטור היה להם פי' אחר בגמ' בשנדקדק דבמשנה תנן על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה ושאלו בגמ' מבפנים עד היכא והשיבו עד מקום חבק ואח"כ שאלו על חבק עצמו ומסיק דגם חבק הוי כלפנים ויש לתמוה מה זו שאלה מבפנים עד היכא הרי שנינו גם על פרסותיה דהוא עד לארץ ואם שאלו על הרוחב מהשוק גם כן פשיטא מה שבפנים במקום שמחוברים אלא וודאי דשאלה אחרת היא לגמרי והוא דידוע שבאדם בין זכר בין נקבה כל הגוף מחובר יחד ומראש הירך מתחיל להפרד לחצאין ומקום הערוה בולט למטה מראש הירך וזהו ששאלו מבפנים עד היכא כלומר בגובה דהא הדם מבית ערותה נוטף למטה ולא למעלה וא"כ במקום הפירוד שהוא גבוה מבית הערוה אפשר לטהר שם כמו אם היה נמצא על כריסה ולבה ולזה אמרו עד מקום חבק כלומר עד סוף הירך מלמעלה דשם הוא מקום שהגוף חובק שני חצאי הגוף לאחד ואף שהוא מעט למעלה ממקום הערוה מ"מ מפני קירוב המקום יכול להיות שהדם נתגלגל לשם ואח"כ שאלו על מקום חבק עצמו כלומר ממש בסוף הגמור שהוא ההתלת המקום שנעשה הגוף כאחת ומסיק דגם זה כלפנים דעכ"ז לא רחוק הוא מבית הערוה ויהו הכל שאלה על המשנה שאמרה על שוקה ולא על כל שוקה ולכן הרמב"ם והטור שכתבו על כל אורך שוקה ממילא דהוא מלמעלה לגמרי והיינו ממקום שניכר שמשם מתחיל הגוף להתפרד וזהו גם מקום חבק עצמו שהרי בשם ניכר הפירוד ובזה שהוסיפו לאמר על כל אורך נכלל הכל [כלי' בורו בס"ד]:

מט עוד אמרינן בגמ' שם דכשנמצא הכתם על קשרי אצבעותיה כלומר על גב היד [כס"י] ממאה ולאו משום דאמרינן שבדקה עצמה בירה השנית ונגעה בגב ידה דהא זו דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום אלא משום שידים עסקניות הן ואמרינן שהכניסה את גב ידה לאותו מקום והוציאה הדם ויש מי שאומר דדווקא כשידעה שבדקה א"ע דאז חיישינן שמא הכניסה ידיה בעומק עד שהדם הוא על הגב אבל בסתם לא חיישינן [רשב"ם בס"ס רבו] אבל מהרמב"ם והטור וכל הפוסקים מבואר להדיא דגם בסתם חיישינן מפני שידים עסקניות הן ובדקה ולאו אדעתה [ש"ך סקי"מ]:

נ ומיהו משמע דרק על גב קשרי האצבעות ממאה אבל על גב פיסת היד מטהרה רא"א להדם לבא שם רק ממקום אחר ואין מחזיקין טומאה ממקום למקום ועוד יש מי שאומר שאם אומרת ברי לי שלא נגעתי בהמקור נאמנת ולא אמרינן שמא נגעה ושכחה ורק מן הסתם חיישינן דילמא בדקה ולאו אדעתה אבל לא כשאומרת ברי [ס"ע סקכ"ו ורק מס שמסתפק לעניין פיסת היד בלע"ד בדור כמ"ש וכ"כ החכ"ש ופמגמ' דהס"ס מסמע כן ע"ש ודו"ק]:

נא וכבר נתבאר דכשנזדקרה והגביהה רגליה למעלה ממאה בכל מקום שתמצא הכתם על בשרה אפי' למעלה מבית התורפה בין מלפניה בין מלאחריה וגם זה דווקא כנגד המקור בכריסה ובגבה אבל מן הצדדים טהורה שא"א להדם לבא לשם במובן [מכ"י וס"ע סקכ"ז]:

נב ודע דאע"ג דבכתם שעל חלוקה יתבאר דתולין כשעברה בשוק של מבחים או נתעסקה בכתמים או בדמים מ"מ בכתם שעל בשרה אין תולין ומעמא דטילתא דאם איתא דהדם בא מבחוץ ממקום אחר היה לה למצא הדם בבגדיה ולא בבשרה ואע"ג דלקמן יתבאר בחלוקה דאף כשנמצא הדם בחלוקה התחתון ולא בעליון תולין ולא אמרינן אם איתא שמבחוץ בא היה לה למצא הדם בהעליון לא דמי דבבגדים שפיר י"ל שהגביהה העליון ולכן בא הדם על התחתון אבל בבשרה לא שייך לומר כן דאשה לא תגביה כל בגדיה ותגלה בשרה בהילוכה או בישיבתה [תוס' נז: ד"ס על] ואף שאפשר שמתחת בגדיה ניתז הדם על בשרה כשנתעסקה בהם מ"מ כיון דנמצא הדם בבשרה בלבר רגלים לדבר שבא הדם מגופה אף שאין הכרס גמור בזה [כ"י בשם סרשב"ם] וע' בסעי' ס"ט:

נג וכתב רבינו הב"י בסעי' י"א דדווקא כשנמצא על בשרה לבד אבל אם נמצא על בשרה וגם על חלוקה אם עברה בשוק של מבחים או נתעסקה בכתמים תולה בו בין שנמצא למטה מהחגור או שהגביהה רגליה ונמצא למעלה מהחגור עכ"ל ויראה לי ברור דדין זה אינו אלא לטעם האחרון שבסעי' הקודם שאין הכרח לומר דאי מעלמא אתי לא ה"ל למצא על בשרה אלא דכשנמצא רק על בשרה הוי רגלים לדבר כמ"ש ולכן כשנמצא על שניהם אין כאן רגלים לדבר והולין אבל לטעם הראשון שא"א מבחוץ לבא על בשרה מה לי אם נמצא על בשרה לבד או על שניהם וראיה לזה שהרי מקור דין זה הוא מהרשב"א [עכ"י] ואיהו ס"ל הטעם האחרון כמ"ש ותמיהני על מפרשי הש"ע שלא נתעוררו בזה ואולי ס"ל העיקר לדינא בטעם האחרון וצ"ע ודע דלפי דעת הש"ע אפילו אם הכתם שעל בגדה אינו כנגד ממש להכתם שעל בשרה מ"מ תולין זה בזה משום דבגד עשוי להתהפך ולא להיות קבוע במקום אחד במיבן ובן אפילו אם החלוק לא היה בדוק מקודם לא אמרינן דכתם זה היה מקודם וזה שעל בשרה הוא מגופה אלא תלינן

אדם על החלוק בא עחה מטמה שנתעסקה בכתמים או בשק של מתים וכיוצא בזה [ס"ע סקל"ה]:

נד וזה שבהבאר דכתם שעל בשרה אין תולין זה בתליה שתניח לצופה כשק של מתים וכיוצא בזה אבל אם יש להלות בגופה כגון שיש לה מכה בגופה שלין הכתם בהמכה ובלבד שיהיה בשפשרי שמאותו מקום שהמכה בה יבא הדם למקום הכתם אבל אם המכה בכתיפה והכתם על יריכה דא"א לבא לשם מהמכה או שהמכה בצוארה מן הצדדים דמשם ג"כ א"א לבא על יריכה אין תולין וטמאה וכן כל כיוצא בזה לפי ראות עיני החכם:

נה וזה שאין תולין כשנתעסקה בכתמים דווקא בלא נמצא דם על ידיה אבל בנמצא דם על ידיה תולין הכתמים שבגופה מהדם שעל ידיה שנגעה בשם ואף דלא מחאקינן טומאה ומהדה מסקים למקים וזה בסתם כשלא נמצא הדם על ידיה אבל בנמצא על ידיה וכתם ירים עסקניות הן אין זה החוקה מסקים למקום דהדאי נגעה שם ולכן בנמצא דם על ידיה תולין בכל גופה מפני זה [פריסה] ויש מי שאומר דרק בעל ידיה תולין ולא בכל גופה [ס"ת סקי"ד] והעיקר כדיעה ראשונה [ס"ע סקפ"ח] וי"א דגם בנתעסקה בכשר והגים שיש בהם דם תרין כן וצ"ע:

נו כשתולה במכה שבגופה תולה אפילו אם אינה יודעת שמבהמה מוציאה דם וקי"ו דתולה במכה ברואה מחמת תשמיש נתבאר בסי' קפ"ז דתולה במכה אף שאינה יודעת אם מכהה מוציאה דם כ"ש בכתמים הקלים ויותר מזה אמרו חו"ל במשנה [נח:] דאף אם נהרפאה המכה אם אפשר להמכה להתגלע ולהוציא דם עי' חיכוך תולה בה ואע"פ שעכשיו עלה עליה קרום ואינה מתפשפת שלא אמרו חכמים להחמיר בכתמים אלא להקל בהם [שם] ויש מי שאומר שאם ידוע שהמכה מוציאה דם וידעה שנגעה בוודאי במכה אף שאינה יודעת שיש דם על אצבעותיה אטרינן דוודאי יש בהם דם ותולה בכל הזוף הכתם שנמצא אף במקום שמהמכה לא יוכל לבא שמה ואטרינן שמהידים באו שמה כדין שבסעי' בקודם [מכ"מ] ויש להתיישב בזה

נז כתם הנמצא על חלוקה כך שנו חכמים במשנה [נז:] ראתה על חלוקה מן החגור ולמטה טמאה מן החגור ולמעלה מהורה ראתה על בית יד של חלוק אם מגיע כנגד בית התורפה טמאה ואם לאו מהורה היתה פישטהו ומכסה בו בלילה כל מקום שנמצא בו כתם טמאה מפני שהוא חגור וכן בפליום כלומר הבגד שמהבטה בו והנח המעם שמחגור ולמעלה מהורה מפני שהוא למעלה מבית התורפה וא"א להדם לבא לשם ובמקום החגור עצמו טמאה ואף שנם הוא למעלה מעם מבית התורפה אך בשחזיה מועמת יגיע לבית התורפה [נחוי"ע] ואין חילוק בחלוק בלסטה מן החגור בציחה מקום שנמצא סלפניה או מלאחריה שהרי החלוק הוא חוגר ככל הבגדים שם התירין הנה וחגא:

נח ויש בזה שאלה והרי בית יד של חלוק אינו מגיע כנגד בית התורפה רק ע"י שחזיה מיוחה כמ"ש המור וש"ע ואם נמצא על בית יד של חלוק אם המקום שנמצא בו הדם בבית יד מגיע עד בית התורפה טמאה אפילו אם אינו יכול ליגע שם עד שחשחה הרבה ואם אינו יכול ליגע שם כלל מהורה עכ"ל וא"כ גם במהחגור ולמעלה למה מהורה הלא בשחיה מרובה יכול להגיע כנגד בית התורפה גם מהחגור ולמעלה ולכן יש מי שרצה לומר דמיירי דווקא כשהיא חגורת בחגורה דאו למעלה מההשפי לא יכול לבא בשום פנים כנגד בית התורפה אבל כשאינה מחגורת טמאה אפילו בנמצאת למעלה מן החגור [ס"ע סקל"ה וע"ש ס"ק ס"ח וסקפ"ק בזה]:

נט וא"א לומר כן דהתנא סיפא דנוסה נקיט מקום החגור וראיה לזה שהרי רש"י ז"ל כתב דמן החגור ולמטה היי כנגד בית התורפה ע"ש ואם השעם כמ"ש א"צ לשם שהוא כנגד בית התורף אלא משום דמשם ביכולת לבא ע"י שחזיה כנגד התורף ועוד דהרמב"ם בפי' המשנה פי' על פוליום שהוא החגור שחגורת בו ע"ש ואי ס"ד דמאי דתנן ברישא מן החגור ולמטה אינו אלא כשנחגרת בו א"כ היינו הך ועוד דא"כ למה לא ביארו הפוסקים דבר זה שנצרך למעשים בכל יום דלפ"ז בנשים שלנו שאינן חוגרות חגורה מטאה בכל מקום שהבתם נמצא בחלוקה וכל כ האי ה"ל לפרש אך באמת השאלה אינה שאלה כלל דרבר זה ידוע דכשהאדם שוהה הרבה בגדיו שעליו מתרחקים מגופו וא"כ אם תשחה הרבה תתרחק חלוקה שלמעלה מהחגור הרבה מבית התורפה וא"א להדם לבא לשם ולבר זה לא דמי שחיית היד לשחיית הגוף דביד דרכו של אדם כשנצרך לחפש דבר שוחה היד הרבה ועריין גופו אינו משוחה הרבה כמושג בחיש [וכסיס עלמו בסקל"ה לא כתב כדבריו בסקל"ה ונס בסס מסיק לא כן ע"ש]:

ס ודע דלפי המחבאר מהש"ם והפוסקים שיך כתם בכל בגריה שהיא לובשת כשנמצא מן החגור ולמטה וכך שנינו בפורש [נח:] לבשה ג' חלוקות וכו' והובא במור וש"ע סעי' י"ח ע"ש אמנם כ"כו הגדולים דוחו רק בחלוקות ולא בשארי בגדים וכ"ש בבגדים דירון דא"א בשום פנים שיבא דם מאותו מקום על בגריה העליונים ולא שיך בהם דין כתמים וכן בכרים שבמטות שלנו דמוקף בנסרים והכרים נתונות בתוך המטה א"א שיתהפך התחתון לעליון ולבן אם נמצא הכתם על הכר השני יש למהר [ס"ע סקנ"ס ופמ"ח ס"ב סי' קפ"נ] וכל אלו הדברים חלוים בראיית עיני אשה לפי מנהג המלבושים והמטות בכל המדינות

הסרינים והמכסאות שקורין קאלדער"א שמכסין בהן הגוף בעת השינה פשיטא שגם אצינו הם חוצרים ובכל מקום שימצא בהם כתם טמאה ופש"ט הוא:

סא כתב רבינו הב"י בסעי' י"ב נמצא הכתם על חלוקה לטמה מהחגור או במקום החגור עצמו טמאה ואפילו נמצא לצד חוץ ואם עברה בשוק של מכחים מהורה אפילו נמצא לצד פנים ועל בשרה ואם נמצא על חלוקה בלבד מהחגור ולמעלה מהורה אפילו נזדקרה והגביהה רגליה ואפילו לא עברה בשוק של מכחים שאלו בא מן המקור היה נמצא על בשרה עכ"ל והנה זה שכתב דלמטה מהחגור טמאה אפילו נמצא לצד חוץ הטעם מפני שדרך החלוק לקפל מה שבצד חוץ לצד פנים [פריסה] וזה שכתב דאם עברה בשוק של מכחים מהורה אפילו נמצא לצד פנים הוא פשוט משום דאמרינן דנתזה הדם מתחת בגדיה ולכן כתב דאפילו נמצא לצד פנים ועל בשרה כלומר על שניהם וכמ"ש בסעי' נ"ג אבל המור כתב ועל בשרה טמא ע"ש [בב"י ובפריסה ולפמ"ש בסעי' נ"ג גלע"ד דמקולמס כתב סמור דעת המוס' ותח"כ סביל דעת קרמב"ן שזכו רבו של סרשב"ץ ודו"ק]:

סב אך זה שכתב דמהחגור ולמעלה מהורה אפילו נזדקרה ואפילו לא עברה בש"ק של מכחים כלומר דבזה לא דמי לכתם שעל בשרה דשם בנזדקרה טמאה גם למעלה מן החגור אפילו עברה בשוק של מכחים ובכאן מהורה אפילו לא עברה והטעם דאלו היה מגופה היה נמצא על בשרה כלומר על בשרה נ"כ דוהו וודאי דבנזדקרה ונמצא על בשרה ועל חלוקה למעלה מן החגור דטמאה ואמרינן שנפל על שניהם אבל שיפול רק על חלוקה ולא על בשרה א"א לומר כן ואע"ג דבגמ' משמע להדיא דכל שנזדקרה היי למעלה מן החגור כלמטה מן החגור ובאמת יש מי שסובר כן בטור ע"ש מ"ם משמע ליה לרבינו הב"י דדיעה זו עיקרית דבכה"ג לא אמרינן דליהוי למעלה כלמטה אלא בנמצא על בשרה או על שניהם ולא בנמצא על בגדה לבד ויש מי שנמנם בזה [עב"מ וס"ך סקכ"ו וס"ק סקל"נ ודו"ק]:

סג ודע דכל נמצא על חלוקה שנתבאר בענין זה מיירא בחלוקה הבדוק לה [ס"ך סקכ"ו בשם רי"ו] ויש להסתפק בזה שנתבאר דבבשרה לחוד טמאה אף כשעברה בשוק של מכחים ובשניהם מהורה אם החלוק אינו בדוק מי אמרינן דהכתם שעל החלוק היה מכבר וא"כ עתה דינה כאלו נמצא רק על בשרה וטמאה או כיון דעתה נמצא על שניהם מהורה וכן נראה עיקר לפי מה שנתבאר דאפשר להיות על בשרה נ"כ בלבד אלא שיש יותר ידים מוכיחות דמגופה אתי מדלא נמצא גם על חלוקה אבל עתה כשנמצא על חלוקה אף שאינה בדוקה מ"מ גם ידים מוכיחות אין כאן [ס"ק סקל"ט] ועש"ש בסעי' נ"ג:

סד וכפר נתבאר דבנמצא על בית יד של חלוקה שקורין ארבי"ל טמאה אם המקום שנמצא בו הדם בבית היד מגיע כנגד בית התורפה ע"י שחייה מיובה אפילו אבל רש"י ז"ל פי' במשנה דהרואה כתם דחיישינן שפשטה הבית יד מהורוע ונפל כנגד מטה עכ"ל ולפ"ז כל הבית יד יכול להגיע עד בית התורפה כמובן ונלע"ד דתרוויהו צריכי דבסתם חיישינן למעמא דרש"י אך אם אומרת ברי לי שלא פשטתי את הבית יד אז אינה טמאה אלא במקום שעל ידי שחייה יכול מקום זה שבבית היד לבא כנגד בית התורפה [ועש"ע סקל"ד ולעב"ד מרמס כמ"ם ודו"ק] וכן כבר נתבאר דבסדרין שש בבת בו או שמכסה עצמה בעת שינתה בכל מקום שנמצא כתם טמאה שדרכן להיות תוזר הילך והילך וכן הדין אם נמצא כתם במטפחת שמכסה ראשה בעת השינה או שחוגרת בו דאמרינן דבעת השינה נפלה המטפחת כנגד בית התורפה ולכן אם קשרה בה ראשה היטב וכשנעורה מצאתו אותו ג"כ קשור יפה אינה חוששת אבל במה שחוגרת תמיד טמאה דמקום החגור הוה בלמטה מן החגור כמ"ש בסעי' נ"ז ע"ש:

סה וכתב רבינו הב"י בסעי' ט"ו שתי נשים שכיסו ראשן בחלוק אחד שתיהן טמאות ואם אחת כיסתה ואחרת לא כיסתה אע"פ ששתיהן לבשו החלוק ונמצא הכתם למעלה מהחגור אותה שכסתה טמאה והאחרת מהורה עכ"ל ומיירא כששתיהן מהורות דאלו אחת טמאה תלינן הכתם בהטמאה כמו שיתבאר וכן אם באחת הכתם למעלה מהחגור ובאחת לכמה ושתיהן לבשו החלוק ולא כיסו ראשן כלל אותה שלמטה מהחגור טמאה והשנית מהורה ואם זו שלמעלה מן החגור כיסתה ראשה שתיהן טמאות זו מפני הכיסוי וזו מפני הלבישה שאצלה הוי למטה מן החגור ואין חילוק בזה בין יום ללילה [ולפני סלקום בסעי' מ"ח סמס דבריס תמוסיס כמ"ם במג"י ונס"ם סקל"ו ע"ם]:

סו כשם שהכיסוי שמכסה בה הגוף בעת השינה מביא חוטרא לכתמים כמו שנתבאר שבכל מקום שנמצא בו הכתם טמאה כמו כן מביאה קולא ג"כ כגון אם יש לה טבה בצדדי הצואר באופן שאין להלות הכתם במבה זו כשנמצא הכתם בחלוקה למטה מהחגור שא"א להגיע הדם שם אמנם אם פושטתו להחלוק ומתכסה בו תולה במכתה שאני אומר נתהפך ובא לו שם אבל כשהמבה בצוארה ממש גם בלא זה תולה במכתה שהרי ביכולת לבא משם ללמטה מהחגור כנגד בית התורפה [עש"ך סקכ"ט]:

סז כיון שנתבאר דכתם למטה מהחגור טמאה ולמעלה מהחגור מהורה ולכן אם נמצאו שני כתמים אחד למטה ואחד למעלה מהר העליון את התחתון ואמרינן דכשם שהעליון וודאי בא מעלמא כמו כן התחתון והווקא כשיודעת שלא נזדקרה דאם אינה

יודעת בבירור שלא נזדקרה אף שאינה יודעת גם להיפך שנזדקרה דבכה"נ בנמצא למעלה בלבד טהורה דבלמעלה בלבד אינה טמאה אא"כ יודעת שנזדקרה במ"ש בסעי' מ"ה מ"מ הכא בעינן שיודעת ש"א נזדקרה דאל"כ אמריני להיפך כמו דוה שלמטה בא מגופה כמו כן זה שלמעלה ואמרינן דנזדקרה ולאו אדעתה דאם נאמר להיפך כמו דעלון אתי מעלמא כמו כן התחתון הוי שני תליות תלייה דעלין בעלמא ותלייה דתחתון בעלון ושני תליות לא תלינן ולכן בעינן שהעליון יהא ברור מעלמא והיינו שיודעת שלא נזדקרה דבהכרח הוא מעלמא ואין זה תלייה [ועש"ך סק"ל]:

סח וכן זהו הדוקא כשיש בעליון כנרים ועוד או יותר שאין לתלותו במאכולת ובוודאי מעלמא אתי אבל אם אין בו כנרים ועוד ובתחתון יש כנרים ועוד לא שייך לתלות התחתון בהעליון דהעליון אמרינן דם מאכולת הוא וההחתון מגופה אתיא וטמאה וכן אם אינן שוין במראה שזה אדום וזה שחור אין תולין זה בזה וכמו שיתבאר בסעי' ע"ד וכן דווקא כשהחלוק בדוק [מ"ד סקי"ח] דנהברר דהעליון בא מעלמא דאל"כ נימא דהעליון היה מכבר שם וכן אם ידעה שנתעסקה בדמים ושלא נתעסקה רק בכנרים ועוד ובכאן יש שני גרסין ושני ועודין טמאה דאמרינן העליון הוא מהעסק וההחתון מגופה [סז]:

סט כבר נתבאר שתולין בכתמים בכל מה שיכולין לתלות והטעם משום דכתמים דרבנן מקילין בהן ותולין כיצד שחטה בהמה או חיה או עוף או נתעסקה בכתמים או שישבה בצד המתעסקים בהם או שעברה בשוק של טבחים ונמצא דם בכנדיה תולה בה וטהורה ואפילו לובשת ג' חלוקים זה על גב זה ונמצא אפי' רק על התחתון טהורה ולא אמרינן כיון דמעלמא אתי למה לא נמצא בעליון דאמרינן שהגביהה חלוקה העליון משא"כ בכתם שבבשרה ובארנו הטעם בסעי' י"ב ולכן אין תולין בכתם שבבשרה רק בכמה שבגופה וזה שנתבאר דבשחטה תולה הכתם ה"ה בנתעסקה בבשר כגון שהיא מוכרת בשר וידיה תמיד מלוכלכים בדם שבבשר תולה בה הכתם ואמרינן או שהדם נשף על חלוקה או שבידיה נגעה בחלוקה דכבר נתבאר דכל שידיה עוסקות בדמים ידים עסקניות הן ואמרינן שנגעה בהם במקום הכתם וכן אם מלחה בשר או נתעסקה בדגים וכל כיוצא בזה תולין בזה:

ע ופשיט הדבר שבכל מה שביכולת להעלות על הדעת לתלות דתולין כגון שנרפה צואת הרנגולין או ששואפת מאבא"ק בנחיריה ודרכה לזוב מחיטמה ויש בזה כמראה דם וכן אשה שיש לה חולי הטחורים שקורין גילדע"א אדע"ר אם לפרקים זב ממנה טיפי דמים מפי הטבעת תולה בזה וכן אם לובשת בגדים אדומים עליונים או פוזמקאות אדומים ולפעמים בעת הויעה נופל האדימות על החלוק וכן אם מתכסה במכסה אדומה וכן יש בני אדם שדרכן ליטוף מהן לפרקים כצואה לחה מפי השבעת על החלוק או שאינה מקונחת יפה בעת צאתה לחוץ [ע' יומא לי' ומי דלא גרסינן וכו'] בכל זה ביכולת לתלות הכתם וכל שכן כשמגדלת ילד קטן והוא מלוכלך בציואה וכן כל כיוצא בזה יש לחקור ולדרוש ותולין בהם הכתם ותן לחכם ויחכם עוד:

עא כשם שתולה בה הכתמים כך תולה בבנה ובבעלה אם נתעסקו בכתמים או בדמים או שיש בהם מבה לפי שדרכה ליגע בהם והם דרכם ליגע בה ובזה תוכל לתלות אף בכתם שבבשרה [ס"ע סקמ"נ] ויראה לי דרק בבנה הקטן תולה ולא בגדול דאינו מקורב לאמו כל כך כמונן ואם בעלה ובנה היו עסוקים בדם ולא נמצא בהם דם אינה תולה בהם אא"כ היו עסוקים בדבר שדרכו לינתו כגון שחיטה וכיוצא בזה וה"ה אם שבבה במטה עם נשים שיש להן מכות בגופן תולה בהן כמו בבנה ובבעלה וזה שתולה במבה שבגופה אין חילוק בין כשהמבה והכתם שניהם במקום אחר כמו שניהן מלפניה או שניהן מאחוריה או שהכתם בשיפולי אחריה והמבה מקמה או להיפך מ"מ תולה בה דהחלוק בעת ישיבתה ושביבתה יוכל לחיות חוזר והך דבתרה אתי לקמה או להיפך ונשפה בה מההוא מבה:

עב כתב רבינו הב"י בסעי' ך' מי שרגיל לצאת ממנו דם דרך פי האמה ובשעת תשמיש נמצא בער האשה דם תולה בבעלה עכ"ל כלומר שיוצא ממנו דם גם שלא בשעת הטלת מי רגלים והדם יוצא שלא במתכוין [פמ"ו הסמ"ג נג"י ס"ס זס] ולכן תולה בזה עד הבדיקה וכל כל בתמיה תולה בה וכן אם ידוע ששכבת זרע של אדום תולה ג"כ הער והכתמים בזה שבן שניהו בתוספתא דזבים [פ"ג] ע"ש וכן אם בעת שפולטת ש"ז יוצא דם עמו תולה בזה [ס"ע סקכ"ד בסמ מכרי"ע] ודווקא בתוך ג' ימים לשיטושה יש דין פליטה [סמ] במ"ש בסעי' קצ"ו:

עג ספק אם עברה בשוק של טבחים או לא עברה אינה תולה דזהו כשני תליות דהא אפילו ב' עברה וודאי צריכין לתלות שנתזה ממנה על בגדיה ואיך נתלה עוד לומר שתולה שעברה וכן בכל הדברים שתולין הדין כך בגון שתולין בישבת אצל המתעסקים בכתמים ולא בספק ישבה בד"א בעיר שהטבחים או המתעסקים בכתמים יושבים במקום ידוע אבל אם דרכן להתעסק פעם במקום זה ופעם במקום אחר תולין אפילו מספק שמא נתעסקו במקום שעברה ולא הרגישה והטעם דכיון שאין להם מקום קבוע הוה כל העיר כשוק של טבחים ואינו אלא תלייה אחת [וצ"ע: עיר סמ מזיריס מין תוספתין לכתמים לפ סוכה סמ"ג מעשה שכתבו התוס' סמ ומקור לעשותו לפ שייך

זה דאין שלוש וגבלות מצויים ברמוכותיו ונס סעכו"ס מחזיקים לומס בניסס כמ"ס סכ"י פ"ט]:

עד נתעסקה בדבר אדום ונמצא עליה כתם שחור או חיפכא אין תולין בו בד"א אדום בשחור ושחור באדום אבל אדום באדום ושחור בשחור אפילו אם אינו ניכר ממש שדומה לו תולה בו כגון שנתעסקה בסי תילתן או במי בשר או בקילור אדום קצת תולה בו סראה אדומה אבל כשניכר ממש שאין דמיון זל"ז אין תולין וביאור הדברים שא"צ להקיף זל"ז לראות אם דומין ואף כשנראה לבאורא שאין לו דמיון אם יש מקום לומר דעל החלוק בהכרח שהסראה ישונה קצת וגם מיפה למיפה אינו דומה לגמרי וכן כל כיוצא בזה אומרים כן וזהו הכל לענין חיווק המראה וחולשתו אבל כשניכר שאין דמיון כלל זל"ז כלומר דכל המעמים שנוכל לומר לא יספיק להשוותם בגדר אחד וודאי דאין תולין [וכזס ס"ס סכל ועס"ס סקמ"ס] ודבר שיש בו כמה מראות תולין בזה כל המראות כגון שנתעסקה בתרנגולת תולה בו אדום ושחור וכרכומי לפי שדם שחיסתה אדום ודם אבריה שחור ודם בני מעיה כרכומי וכן כל כיוצא בזה:

עה איתא בגמ' [גמ:] שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד שאין בו דם אלא כפלע ונמצא כתם כפלע על זו וכתם כפלע על זו שתיהן מטמאות והובא במור וש"ע סעי' כ"ה וכתבו רבותינו בעלי התוס' דאיירא שנתעסקו בצפור זו אחר זו ואם היתה נשאלת הראשונה חיינו מטהרין אותה לואיל ונתעסקה ובשניל חברתה אבו מטמאין הראשונה שהיא מהורה גמורה עכ"ל ויש שפירש דבריהם דכוונתם דדווקא בשבאו לישאל בבת אחת מטמאים שניהן אבל בזה אחר זה מהורות [ג"ס] ורבי לשני שבילין שבגמ' אחד ממא ואחד מהור והלך באחד מהן ועשה מהרות ובא חבירו והלך בשני ועשה מהרות דקיימ"ל אם באו לישאל בבת אחת שניהם מטמאים ובזה אח"ז מהורים [פסחים י"ן] וכן בשני בתים בדוקים מחמץ ואחא עכבר ושקל חמץ ונכנס לאחד מן הבתים ולא ידעינן להי טינייהו רג"ב הדין כן [פס] וה"נ דכוותיה:

עו אבל באמת אין דמיון זל"ז דבשם האנשים עומדים מחזקת מהרה אלולי השבילין וכל ספק מומאה הוא אצלם מהשבילין ולכן בזה אחר זה מוקמינן כל אחר בחזקת מהרה וכן בחמץ הבתים נדוקין ואלולי העכבר הרי הם בחזקת בשרות ורק ע"י העכבר נתעורר הספק אבל בכאן המומאות מהנשים הן מעצמן מהכתמים שמצאו וזה הצפור נצרך להוציאן מכתמיהן לחלות בו ואיך נתלה בו בין שאינו כנגד שרירן ומסולא עומדין בכתמיהן ממאות והתוס' שאמרו ואם היתה נשאלת הראשונה חיינו מטהרין אותה כוונתם קדם שהשנייה מצאה כתם ולכן מסיימים שהיא שהורה ונמלא כלומר אלמלי מציאת הכתם של השנייה אבל אחרי מציאת כתם של השנייה ממאות שהיהם אף בשבאו לישאל זו אחר זו [וזסו כוונת סע"ז סקי"ז ולא ידעתי למה סמ"ל סרמ"ס סקי"ל על דברי סע"ז וסטיית כוונתו לענין מחר וסקשה עליו ולדבריו סדברים כרוריס בס"ל]:

עז כתב המור נתעסקה בכנרים ונמצא בה כנרים ועוד או ב' נריסין ממאה אע"פ שאם נתלה כנרים בעסק שנתעסקה לא ישאר בו כנרים ועוד שהוא שיעור כתם וכן אם נתעסקה בפחות מכנרים ונמצא עליה כנרים ועוד ממא וא"צ לומר נתעסקה בכנרים ונמצא עליה ב' נריסין ועוד והרשב"א מיהר בנתעסקה בכתמים בפחות מכנרים ונמצא עליה כנרים ועוד והרמב"ן מיהר בנתעסקה בפחות מכנרים ונמצא עליה ב' נריסין וא"א ז"ל כתב כסברא ראשונה עכ"ל:

עח ביאור הדברים דהרא"ש סובר דתליית כתמים אינו אלא כשביכולת לתלות כל הכתם בתלייה זו כמו כנרים במאכולת וביותר מזה אם נתעסקה בדמים כשיעור הזה אבל אם לא באופן זה כגון שהתלייה הוא פחות מכמי הכתם הגם שכשנסלק כמה שיכולין לתלות לא ישאר כנרים ועוד מ"ס לא תלינן המותר במאכולת ומעמו של דבר י"ל דאמו המאכולת וודאי אצלינו אלא שאמרו חכמים דאל"כ אין לך אשה שמהורה לבעלה אבל בבה"ג תהיה מהורה כשתמצא בפחות מכנרים ועוד ועוד טעם י"ל דשני תליות לא תלינן ובכאן הוה שני תליות תליות בהעסק ותלייה במאכולת ועוד י"ל דאיך נאמר שהשני תליות באו ממש על מקום אחד וזה אפשר דלא שכיח ולא דמי למה שיתבאר כשמצאה שני נריסין וכינה מעוכה שמהורה דזה לאו תלייה הוא שהרי הכינה לפנינו וההלייה היא על השאר משא"כ בכאן צריך תלייה על כל הכתם והוא יותר מטיעור נרים ולכן אפילו במשהו יותר מנרים ועל נרים יש תלייה בכה"נ לא מיהרו חכמים וכ"ש ביותר מזה וק"ו בנתעסקה בכנרים ונמצא עליה שני נריסין ועוד דלא אמרינן ניתלי מה שבאמצע הכתם בהעסק וישאר בכאן פחות מטיעור כתם וכאן

פחות משיעור כתם

עט אבל הרשב"א לא ס"ל כן ונ"ל במעמו דאיהו מ"ס דגם בזה השיעור שנתעסקה ג"כ לא מקרי תלייה דוהו כוודאי כמו כינה מעוכה דקרוב הדבר דמפני שנתעסקה בדמים נמצא עליה כתם כשיעור זה וזה אינו תלייה אלא קרוב לוודאי ולכן אוקינן בתר הנשאר מהתלייה אם אין בו כשיעור כתם הולין במאכולת והשיעור קיצר בדבריו דבאמת להרשב"א אם נתעסקה בכנרים ונמצא עליה שני נריסין ג"כ מהורה מטעם שנתבאר אך הרמב"ן הוסיף להקל דאפילו אם אותה התלייה ישאר שיעור כתם כגון שנתעסקה בב' כנרים ונמצא עליה ב' נריסין וכן אם נתעסקה בכנרים

בכנריס ונמצא עליה כשני גריסין ועוד ג"כ טהורה משום ד'שדינן בי מיצעי אחר העסק שנתעסקה ונחלקו הקצוות ואין בכל אחד מהקצוות כשיעור כתם ודעת הרמב"ם בדין כ"ו כהרשב"א ע"ש:

פ ורבינו הב"י בסעי' כ"ו פסק כהרשב"א וכתב על זה רבינו הרמ"א ויש מחמירים ומטמאים בכל זה ומ"מ נראה דיש לסמוך אסקילין דבכתמים שומעים לקל עכ"ל וצ"ע למה לו מעם זה הרי רוב הפוסקים מקילין והרא"ש הוא יחיד בזה והטור הביא כל הדיעות ודעת הרא"ש באחרונה כדרכו ובכל הטורים נוטה אחר דעת אביו ואין זה שני דיעות ואפילו נחשבם לשני דיעות הרי להקל שלשה דיעות הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א אך בסעי' כ"ו פסק רבינו הב"י גם כדעת הרמב"ן והלך לשיטתו בספרו הגדול דגם הרשב"א ס"ל כן ע"ש אבל כבר השיגו עליו כל רבותינו האתרוגים דנוסחא מוטעת נזדמנה לו בטור ולא הרמב"ן ולא הרשב"א ס"ל כן דנישרי מה שנתעסקה בי מיצעי ואין זה רק הוה אמינא בגמרא [נמ"] וכן עיקר לדינא וזהו שכתב רבינו הרמ"א ויש מחמירים ומטמאים ומ"מ אם נתעסקה בדם ואינה יודעת בכמה אולינן לקולא ואמרינן שהיה בדם כשיעור הכתם עכ"ל וגם בזה אתפלא על לשונו שיש מחמירים והלא אין שום דיעה להקל בשום אחד מהראשונים אך באינה יודעת בכמה נתעסקה בוודאי תולין להקל דספיקא דרבנן לקולא [וסכרו"ס סקט"ז רלב לימק גרבי סכ"י ולין לזס טוס טעס כמ"ס בעלמו ע"ש]:

פא האשה שמצאה על חלוקה כשני גריסין וכינה מעוכה בו טהורה שהגריס האחד וודאי מכינה המעוכה בו ואין זה תלייה כלל והגריס השני אנו תולין אותו בכינה אחרת כיון שאין בו כגריס ועוד וכן אם הרגה פשפש שאנו תולין בו עד כהורטום או במקום שמצויים בו פשפשים חוד ההורטום לשיעור הגריס לכל הדינים שאמרנו ודע דבכל התליות שאמרנו א"צ להקיף ולדמות הכתם הנמצא להדבר שאנו תולין בו אלא תולין מן הסתם עד שתדע בבירור שאינם שוים בגון שזה שחור וזה אדום וכיוצא בו דאז וודאי א"א לתלות אבל מסתמא תולין ואין לשאול והרי אין אנו בקיאים בדמים להפריש בין מראה למראה אפילו כששניהם לפנינו ולכן כל מראה אדום סמאה כמ"ש בסי' קפ"ח ואיך נתלה בכתמים במראה שאינו לפנינו ובאמת יש שרצו לומר שעתה אין תולין בכתמים מטעם זה [עתס"ג] אבל כבר נדחו דבריהם דכתמים שאני דהם מדרבנן ומקילין בהם וכמו שאמר ר"ע במשנה [נמ:] שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל:

פב שנו חכמים במשנה [סמ:] שבעה דברים מעבירים על הכתם רוק תפל ומי גריסין ומי רגלים ונתר ובורית קמוניא ואשלג וכו' העביר עליו ז' סמנין ולא עבר ה"ז צבע והטהרות טהורות וכו' עבר או שריהם ה"ז כתם והטהרות ממאות ע"ש ויש מרבותינו שכתבו דמשנה זו הוי רק לטהרות אבל לבעלה בכל עניין טמאה שאין הבדיקה ברורה לטהר אשה לבעלה אף ע"ג דבכמה דברים החמירו יותר מלבעלת כמבואר ריש נדה והו למשמת מעל"ע למפרע ווה לא שייך רק בטהרות כמובן וכן בסי' קפ"ג לעניין בדיקה לפני תשמיש באשה שאין לה וסת הקילו לבעלה יותר מלטהרות כדי שלא יהא לבו נוקפו ופורש כט"ש שם אבל הכא שריעותא לפנינו שנמצא כתם החמירו לבעלה יותר מלטהרות מפני שהוא איסור כרת [הנסמ"ג פ"ט] וזהו שיטת הרמב"ן ז"ל וכן משמע מפירש"י ע"ש [ע' רמב"ם סלכאם ממריס פ"ל הל' ג' ולפ"ז גס בטהרות מסכתם לס מיסור כרת בכניסס למקדס ובלכילת קודס לך יסול סעבירס מיזו מיסור כרת מסמ"כ לבעלס וזו"ק]:

פג אבל הרמב"ם בספ"ט והרשב"א בתה"ב בראש שער הכתמים כתבו דדין זה הוא גם בלבעלת שאם העבירו ז' סמנין אלו ועבר הכתם ה"ז דם ואם לא עבר ה"ז צבע ומותרת לבעלה אבל בסתמא כל זמן שלא העבירו השבעה סמנין ה"ז כתם וטמאה [מ"מ] דלא כיש מי שרצה לומר דלהרמב"ם אינה ממאה עד שיעבירו עליו ז' סמנין ויעבור [סס ועב"י] וז' סמנין אלו צריך להעבירן כסדרן וזה אחר זה דדווקא ולא בבת אחת ואם הקדים אחרונים לראשונים הראשונים שהעביר באחרונה עלו לו והאחרונים שהעביר בראשונה לא עלו לו וצריך עתה להעבירן אחרי הראשונים שהעביר באחרונה וכבר חשבנו סדרן בסעי' הקודם:

פד ואמרו חו"ל שם דרוק תפל מקרי כל שלא מעם כלום מהחלת הלילה והיה ישן מחצי הלילה האחרון ולמחר קודם שיאכל וישתה מקרי רוק תפל ויראה לי דאם הדיח פ"ו בטים ג"כ לא מקרי רוק תפל וכן אם ניקר שיניו ויצא דם לא מקרי רוק הפל וע' באהע"ז סי' קס"ט סעי' מ"א והנה בגמ' [סגי] מבואר דלאו דווקא שינה ממש אלא אפילו נים ולא נים ותמיהני על הרמב"ם שהשמיט זה וכן דווקא שלא דיבר הרבה מפני שהדיבור מעביר כח הרוק דמבטל החווק שלו ועשיתו כמים ואמרו חו"ל כדי שיצא רוב דיבורו של ג' שעות כלומר מה שארם עשוי לדבר בג' שעות אם דיבר הרוב משיעור זה אין זה רוק הפל ומהרמב"ם משמע דבג' שעות הראשונות של יום הדבר תלוי ולכן אם שנה פרקו קודם ג' שעות על היום אין זה רוק תפל ואיזו היא לעיסת גריסין שילעוס הגריסין עד שיתערב עם הפול רוק הרבה מפיו ואיזו היא מי רגלים שהחמיצו אחר ג' ימים או יתר כלומר שהסריחו ובגמ' איבעיא להו איזו מי רגלים דילך או דוקן ראיש

או דאשה מכוסים או מגולים בימות החמה או בימות הגשמים ולא איפשטא ע"ש והרמב"ם השמיט וה ולא ידעתי למה ונתר אמרו בגמ' נתר אלכסנדרית ונתר הוא מה שקורין קרוי"ד ובורית הוא כברית"א גפרית [רש"י] וקמוניא פירשו בגמ' ש וף דוץ והוא עשב שמייבשין אותו וטוחנין אותו ורוחצין בו את ידיהם והוא מוציא הזוהמה [ערוך] ויש גורסין קמוליא והוא מין אדמה לבנה שרוחצין בה בגדים [סס] ואשלג הוא מין שמוציאין אותו בין נקבי המרגליות ובגמ' שם דרוק תפל צריך עם כל אחד והרמב"ם לא הביא זה:

פה ובכל אחד מאלו הסמים צריך לכסכס כלומר לשפשף ג' פעמים בין שתי ידיו כדרך כיבום בגדים שביפל צדו עם צדו ומשפשף ומוליך ומביא ג' הולכות וג' הוכאות ודע דבגמ' לפנינו הגירסא נתר קודם לבורית וברמב"ם בורית קודם לנתר ובכלל לא שייך דין זה אצלינו כלל כי כמה דברים נעלם מאתנו וכ"כ רבינו הב"י בסעי' ל"א ע"ש ולדינא תפס דעת הרמב"ם והרשב"א:

פו האשה שהיתה עוסקת במלאכתה בגון שהיתה טוי מטוה ועוסקת דרך הילוכה כדרך השוייה שהולכת מראש המסבת עד סופו ומסופו לראשו וכן שאר מין מלאכה כיוצא בזה ואח"כ נמצא דם על מקום הילוכה ונראה שדם זה נפל ממנה מאותו מקום אך מי יוכל לכוון אם כן הדבר אמרו חכמים [נמ] שהחזור ותרך במו הילוכה בהעסק שמקודם או שתעשה ממש כמו שעשתה מקודם ותשגיח אם העבור על המקום שנמצא בו הדם באופן שאותו מקום יהיה כנגד הדם שמאה כדין בתם ואם לאו טהורה ופשוט הוא דמטירא שמקום הדם היה ברוק לה מקודם ושמקום זה הוא מדבר שמטמא בכתמים אבל אם אינו מטמא בכתמים כגון קרקע או בגד צבוע לאו כלום הוא וטהורה ולא אמרינן דוה עריף מכתם כיון שנמצא דם להריא והתם טמאה בכל עניין דאינו כן כיון שמן התורה אינה טמאה בלא הרגשה א"כ גם זה אינו אלא בכתם ויש לו כל דין הכתמין [ס"ך סקל"ט ולריסס] וגם הרמב"ם בפ"ט בדיני כתמים אינו מחלק בין לשון דם ללשון כתם ע"ש בדין כ"ו וכן מוכח בגמרא ר"פ האשה ע"ש:

פז אע"פ שנתבאר בסי' קפ"ג סעי' נ"ה וכן לעיל בסי' זה סעי' מ"ג דבדיקות העד שהאשה בודקת א"ע כשמוצאת דם על הבדיקה טמאה מן התורה ושם בארנו טעמו של דבר ואם כן אין זה דומה לכתמים דהוי רק מדרבנן מ"מ יש גם בזה דרגים בכתמין והיינו כשבדקה א"ע בעד שאינו בר ק לה אם הוא נקי אם לאו אינה טמאה אא"כ מצאה בבדיקתה על העד בגרים ועיד והטעם פשוט דכמו דכמציאת כתם אינה טמאה בפחות משיעור זה משום מאכולת כמו שנתבאר כמו כן בבדיקת עד שאינו ברוק אמרינן דהיה בהעד דם ממאכולת ולכן צריך בגרים ועיד כבכתמים ולפעמים אפילו בעד הברוק צריך בגרים ועוד בגון שניכר שאין זה מהבדיקה בגון שהוא עגול כמו שיתבאר לפנינו:

פח ומה נקרא עד שאינו ברוק כתב רבינו הרמ"א בסעי' ל"ז וז"ל ודווקא בעד בינוני דהיינו שאין חוקתו ברוק ולא מלוכלך דאז ממאה בבגרים ועוד אבל אם בדקה עצמה בעד שחוקתו מלוכלך כגון שבדקה עד ממקום שרמים מצויים שם שחוקתו שבבר היו בו כרמים ובדקה עצמה בו ונמצא עליו כתם טהורה אפילו יותר מבגרים עכ"ל ולפ"ז עד הברוק לא מקרי רק כשראתהו קודם הבדיקה שהוא נקי לגמרי ואף אם מקצת מן העד ברקה ומקצת לא ברקה הוי אינו ברוק אם לא שתאמר בפירוש שיודעת בבירור שלא ברקה א"ע רק במקום הברוק אבל בסתמא אמרינן שברקה א"ע בכל העד [עפ"ת סקל"ט בסס ס"ד] ואם ברקה א"ע בחלוקה שהיא מולבשת בו אם לא ראתה על מקום שברקה א"ע בו קודם הבדיקה שהוא נקי מקרי עד שאינו ברוק אע"פ שבשעה שלבשה החלוק ידעה שהחלוק נקי לגמרי משום דכיון שהיתה מלובשת איזה שעית בוודאי י"ל שנתמעך מאכולת במקום זה [ס"ע סקל"ס] אבל בעד אחר שברקה בו והוא נקי והניחתו במקום המשתמר אף שברקה בו לאחר זמן מקרי עד הברוק כמו שיתבאר לפנינו בס"ד בסעי' ק"כ ע"ש:

פט ויש לי בזה שאלה שהרי נתבאר דלכן צריך בכתמים בגרים ועוד משום דאל"כ אין לך אשה שטהורה לבעלה שאין לך כל סדין וחלוק שלא נמצא עליהם טיפי דמים ממאכולות וכך אמרו מפורש בגמ' [נמ:] ע"ש וא"כ הא תינח בכתם הנמצא אבל בבדיקת עד שאינו בדוק הא לא שייך טעם זה דמי מכריחה לבדוק בעד שאינו בדוק וא"כ ליטמא אפילו בפחות מבגרים ועוד והתשובה בזה נ"ל דהנה הרבה נשים דרכן לבדוק א"ע בחלוק שהיא מולבשת ובזה בע"כ צריך להיות דינה ככתם מטעם שנתבאר ולפיכך אמרו בכל עד שאינו ברוק דהדין כן דא"א לחלק בין עד לעד כששניהם אינם בדוקים ועוד כיון דבכתמים הוכרחו לזה מטעם שנתבאר א"כ ממילא נכלל גם דין זה דכיון שאמרו דעד שיעור זה מצוי מאכולת איך נטמא בעד שאינו ברוק והרי מצוי מאכולת ואם לא נאמר כן הוי תרתי דסתרי כמובן:

צ לפיכך האשה שבדקה עצמה בעד הנדוק לה ונמצא עליו אפילו טיפת דם כחרדל או אפילו פחות מזה טמאה ואין חילוק בין כשהדם שעל העד הוא משוך כדרך הבדיקות או עגול שאין דרך הבדיקות כן ואין לשאול הא משנה מפורשת היא [נז:] עד שהיא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם עגול טהור משוך טמא יהטעם

והטעם מפני שע"י בדיקה א"א להיות עגול ואם כן איך מטמאינן בער הבדוק כיון דא"א להיות כן דאין זה שאלה דהא דתנן עגול טהור לאו משום דא"א להיות כן ע"י בדיקה אלא דע"פ רוב בבדיקה דרך הדם להיות משוך וכן בשהעד היה נתון תחת הכר אף שמקודם היה בדוק מ"מ אמרינן כיון דהבדיקה עגול מסתמא נתמעך בו מאכולת כשהיה נתון תחת הכר אבל בעד הבדוק קודם הבדיקה ממש ובע"כ שהוא מאותו מקום שפיר אמרינן דגם עגול טמא ואיתרמויי איתרמי שהבדיקה היה עגול [כ"ל]:

צא ולא עוד אלא אפילו נמצא בהעד מאכולת מעוכה טמאה וודאי ופירשוה בגמ' [יד:] הטעם משום דאותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת כלומר שאין המאכולת נכנסת באותו מקום מפני הווהמא ואם כן וודאי דם בדיקה מגופה היא כן פסקו הטור והש"ע סעי' ל"ג ע"ש ולא אבין כלל דסוף סוף מאין באה המאכולת והרי קודם הבדיקה ראתה את הער וכן תיכף אחר הבדיקה ראתה הער והרי בע"כ מאותו מקום בא ובגמ' שם אמרו סברא זו על בדיקה שאחר התשמיש וקאי על נמצא הדם בער שלו כמ"ש התוס' שם וגם לפירש"י כן הוא [מדמסיים וכסבעל נדנק בו וסכסב"ל כתב דגס על סלס קאי לפוסקי"ו ול"ע] ובער שלו הרי היא טמאה אפילו נמצא לאחר זמן שפיר אמרינן דהמאכולת בא אח"כ מעלמא אבל בכאן בסתם בדיקה שבדקה בער הבדוק ותיכף לאחר הבדיקה ראתהו א"כ מאין בא המאכולת וצ"ע:

צב וגם דברי הטור נ"ל לפרש באופן אחר מפי' מפרשי הטור דז"ל הטור בדקה עצמה בער הבדוק לה ולמחר מצאה עליו דם כל שהוא או שהניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם אפילו כל שהוא טמאה בין אם הוא עגול או משוך ואפילו מאכולת רצוצה בו עכ"ל וזהו מלשון הרשב"א בתה"ב הקצר ע"ש ונתקשו בדבריו מהו זה שכתב ולמחר מצאה וכו' או שהניחתו בקופסא ולמחר וכו' והא הינו הך דמסתמא גם ברישא מיירא שהניחתו במקום המשתמר דאל"כ אינה טמאה כמו שיתבאר לפנינו ולכן יש מי שפי' דהך דקופסא קאי אפילו אעד שאינו בדוק [פריסה] דבקופסא אף באינו בדוק טמאה ודחו דבריו כל המפרשים [ט"ז סקכ"ו וש"ך סקמ"ו] ויש מי שמחק הך ולמחר הראשון דמיירא שמצאה תיכף [ט"ז שם] ויש שכתבו הכוונתו דאין חילוק בין הניחה להער במקום מגולה או מכוסה [ב"ח] ולבד זה כל הדברים אין להם הבנה [עש"ע סקכ"ח]:

צג ולענ"ד דברי הטור מדוקדקים וה"פ דזהו וודאי אע"ג דאותו מקום בדוק אצל מאכולת מ"מ אם בדקה בער הבדוק ותיכף אחר הבדיקה מצאה מאכולת רצוצה בו אינה טמאה דהא בע"כ המאכולת בא מסמוך לאותו מקום ובוודאי לא נזדמנה מלמשמש בהער סביב אותו מקום דאל"כ מאין בא המאכולת אמנם אם לא ראתה תיכף את הער והניחתו במקום המשתמר ער למחר ולמחר ראתה הבדיקה ומצאה דם אע"ג שגם מאכולת רצוצה בו טמאה ואמרינן דמאכולת זו נפלה שם אחרי רציצתה ולא אמרינן דשם נתמעך המאכולת כיון שהוא מקום משתמר אין דרך להתמעך שם ומאותו מקום וודאי לא בא בדוק הוא אצל מאכולת ואע"ג דמקום משתמר הוא ומאין נפלה שם מאכולת מ"מ לגבי מאכולת אין שימור ואח"כ אומר רבותא יותר דאפילו הניחתו בקופסא אינו משתמר ממאכולת והבי איתא בירושלמי בפ"ב דנדה סוף הלכה א' וז"ל בדקה והניחתו בקיפצא [קיפסא] של זכוכית וכו' דרך קופציות בדוקות טן השרצים ואינן בדוקות טן המאכולה עכ"ל:

צד אבל רבינו הב"י שכתב האשה שבדקה עצמה בער הבדוק לה וכו' טמאה ולא עוד אלא אפילו נמצא על הכתם מאכולת מעוכה טמאה וכו' עכ"ל דמבואר מלשונו דאפילו נמצא מיד אחר הבדיקה טמאה וקשה דא"כ מאין בא המאכולת ובדוחק צ"ל דאמרינן דהמאכולת נפלה מאויר בעת שהויציאה הער מאותו מקום או שנפלה המאכולת מריכה על הער ולא השגיחה וכל זה הוא מטעם דאותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת והרמב"ם ז"ל השמיט לגמרי הך דמאכולת רצופה בין בפ"ד מה' א"ב ובין בפ"ה מה' שגגות ולא ידעתי למה וצ"ע:

צה בדקה עצמה בער הבדוק לה ולא ראתהו והניחתו תחת הכר או תחת הכסת ולאחר זמן נמצא עליו דם וכוה הוה ספק השקול דשמא מהבדיקה ושמא ממאכולת שנתמעך על הער דבכרים וכסתות מצויים הם ומפני הדחק שתחת הכר והכסת נתמעך ולכן אם הדם משוך טמאה שוהו סימן שהוא מהבדיקה שדרך לימשך ביד בשעה שבודקת ואם הוא עגול טהורה דזה יותר קרוב ממיעוך מאכולת שאין שם משיכה ונתמעך ונעשה הדם עגול ומ"מ אין זה מופת חותך דבשניהם יכול להיות גם עגול גם משוך לפרקים ולכן אם יש בהדם כגרים ועוד בכל עניין טמאה שהרי אין לתלות במאכולת ובהכרח אמרינן שזהו מהבדיקה ובדקה בלא המשכה ונעשה יגול [כל"ל כבילורו ומתורץ כמס דקדוקים ודו"ק] ופשוט הוא שאם יש כמה לתלות יותר מכגרים כגון שהיה שם בשר או שאר דברים שיש לתלות בהם תולין אף ביותר מכגרים:

צו וכתב רבינו הב"י בסעי' ל"ה בדקה עצמה בער הבדוק לה ושחתו ביריכה ולמחר נמצא עליו דם אם משוך טמאה אפילו בכל שהוא ואם עגול טהורה אם אין בו כגרים ועוד וי"א שאף עגול טמא בכל שהוא עכ"ל ביאור הדברים שבשלקחה הער מאותו מקום מיחתו

מיחתו על יריכה כלומר לא לקחתו מאותו מקום לידה לראות בו אלא קינחה בו סביב אותו מקום על יריכה וזה עדיף מקופסא שבקופסא אין מקום למיעוך מאכולת כמ"ש אבל בטיחה על יריכה י"ל שהיה כינה על הירך ומיעכתו בטיחתה ומ"מ גרוע הוא מתחת הכר והכסת דשם מצויים מאכולות אבל על בשרה אינו מצוי כל כך ולכן ס"ל להי"א וזהו רעת הרמב"ם דאף עגול טמא בכל שהוא הגריעת העיגול אינו גרוע כל כך כגר' גריעת מאכולת על בשרה ולכן אינו דומה לתחת הכר והכסת ויותר דומה לקופסא אבל רוב הפוסקים ס"ל דהעיגול מגרע הכח כמו מאכולת על בשרה ואולי מגרע יותר מפני שוה יותר אינו מצוי שע"י טיחה יהיה עגול ולכן הדין כמו בתחת הכר והכסת [ועט"ז סקכ"ד ולפמ"ש סדברים פשוטים] וייש שחששו למעשה לדעת הי"א [כ"מ וס"ך סקמ"ג]:

צו אשה שרגילה להוציא דם מבית הרעי שלה ובדקה עצמה אפילו ע"י עד הבדוק ובשעת הבדיקה נגעה גם שם דחולה בזה שלא בשעת וסתה דאין כאן ספק דאורייתא כיון שלא הרגישה [ט"ז סקכ"ג] ואף ע"ג שכבר בארנו דבדיקה הוי מן התורה מ"מ זהו הכל כשוודאי בדקה רק באותו מקום אבל כשיש ספק שמא הוי ממקום אחר לגמרי אין כאן ספק תורה [כנ"ל ליסמך דבריו ממ"ש בעלמו בסקכ"ט וכבר סקסו עליו ולפמ"ש מ"ש וכעין זה כתב סמ"ד בסקכ"ז ט"ס]:

צח יש מהגדולים שכתבו דלפי מה שידוע עתה שבשער שסביב בית הערוה יש שם כינים מדובקים לבשר וקורין אותן פיל"ץ ליו"ז וכששפין בהשער נדבקים טיפי דמים מהכינים האלו דבוודאי תולין בהם ואולי שעל ידי זה גם בבית התורפה נדבקים ובזמן הש"ס אולי היו הנשים מגלחין שער בית הערוה דהכי משמע בגמ' [כזיר נט:] ולעיל ריש סי' קפ"ב ע"ש ולפיכך אמרו דאותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת אבל בזמה"ז דהשערות מגיעות ממש על פתח בית הערוה וכשמוציאה הבדיקה א"א בלא נגיעות שערות אלו אפשר לתלות בהן והכל לפי ראות עיני המורה [עס"מ בתשו' נסי' זס]:

צט בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה אפי' הניחתו שמור בתיבתה ומצאה עליו דם אינה טמאה אלא אם יש בו כגרים ועוד דכל עד שאינו בדוק יש לו ממש דין כתם ובטור הביא שלהרשב"א גם דין כתם אין לו ואפילו ביותר מכגרים טהורה אמנם הרמב"ם והרא"ש ס"ל דיש לן דין כתם וכן מבואר בירושלמי בפ"ב דנדה וכן פסק רבינו הב"י בסעי' ל"ו [ועט"ך סקנ"ד] ואף הרשב"א ז"ל אמרה להלכה ולא למעשה [עב"ן] ומדברי רבינו הרמ"א שכתב ודווקא בעד בינוני דהיינו שאין חוקתו בדוק ולא מלוכלך אבל אם בדקה עצמה בעד שחוקתו מלוכלך בגון שלקחה עד ממקום שדמים מצויים שם וכו' טהורה אפילו יותר מכגרים עב"ל משמע דלא פליגי דהתרי אינו בדוק יש [ולכן סופיף בדברי סמחבר לויו וכו' אלא וכו' ע"ס ודו"ק] אבל המעיין בתה"ב להרשב"א יראה דבכל עד שאינו בדוק טמהר משום כתם וז"ל שם עד שאיני בדוק כל שהיא נוטלתו ממקום מוצנע שדרכן של נשים להצניע ולהכין להן עדים ואינן מוליכות בשוק וכו' אבל כשלקחה חלוק מן השוק וכו' או שקינחה בעד המודמן לה בבית בכי הא וודאי ליכא מאן דמטמא אפילו משום כתם עב"ל הרי דמיירא בכל עד שאינו בדוק [ודברי מגוגרים יותר מדברי סרמ"ח וג"ל סמ"ם סרמ"ח עד בית מ זסו שנטלתו ממקום מוצנע כלומר שלא בדקתו לרחות סס סוף נקי לגמרי וסזס מוכח במקום מוצנע ומ"ם אבל וכו' שלקחה ממקום שדמיים מלויין סס בבית ולזס קורח מקום שדמיים מלויים סס וכל זס מוכרח למעיין בתס"ב ובב"י ודו"ק]:

ק וכתב רבינו הב"י בסעי' ל"ז בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה וטחתו ביריכה ואח"כ נמצא עליו דם אפילו כגרים ועוד טהורה עב"ל וטעמו דאיכא תרי קולי דער שאינו בדוק וגם טחתו ביריכה אבל באמת צ"ע דאטו יש גבול לאינו בדוק דבשלמא באינו בדוק לגמרי כמו שלקחה מן השוק וביוצא בזה שפיר שייך לומר דאין בזה כלל דין כתם כמ"ש דהוי כמוהזק בדמים אבל בסתם אינו בדוק והיה במקום מוצנע מה יתן ומה יוסיף קילא אם גם טחתו ביריכה וכבר השיגו עליו [ס"ך סקמ"ס וח"ד סקכ"ו] וייש רוצים לקיים דבריו דאע"ג שאין זה ס"ס ממש דהכל שם אחד מ"מ קילא טובא ועכ"פ בשהדם עגול יש להקל ולא במשוך [עכרו"ס סקי"ט וס"ט סקס"ד] ובנמצא גם דם על יריכה במקום שא"א ליפול שם מן המקור אפשר להקל בכל עניין בעד שאינו בדוק דבזה הוה ס"ס גמור ספק בא מן העד על הירך ספק מעלמא אתי על הירך והעד נתלכלך מהירך ואת"ל שבא מן העד על הירך שמא בא על העד מעלמא אבל בעד הבדוק גם בנמצא דם על יריכה טמאה ואפילו נאבד העד ונמצא דם על יריכה טמאה דאמרינן דהדם בא מהעד מהבדיקה [כ"מ בתוס' י"ד ד"ס למחר ע"ס ודו"ק]:

קא וכתב על זה רבינו הרמ"א דכ"ש אם הניחתו אחר הבדיקה במקום שיש להלות הכתם דטהור אפי' ביותר מכגרים אבל אם הניחתו במקום שאין דם שביח טמאה אם הוא יותר מכגרים עב"ל וזהו וודאי לכל הדיעות אבל המיהני דבמקום שיש לתלות מאי איריא עד שאינו בדוק הא אפילו בעד הבדוק חולין כשיש בכמה לתלות כמ"ש בעצמו בסעי' ל"ד ע"ש וכמ"ש לעיל סוף סעי' צ"ה [עס"ט סקס"ס] ויראה לי דאין כוונתו תלייה ממש אלא כלומר מקום מוצנע ולא מוסגר שבמקרה יכול להיות שם דם והוי כעין טחתו ביריכה ואח"כ אמר אבל אם הניחתו במקום שאין דם וכו'

וכו' כלומר שבשום פנים א"א לבא הדם שם אא"כ בבוונה יטנופה בדם טמאה ביותר מכנרים כדין כתם
[כנ"ל לפרש כוונתו] :

קב כתב רבינו הב"י בסעי' ל"ח איזהו עד הבדוק כל שבדקתו בין היא בין חבירתה ולא נודע שנכנס בו כתם ולא העבירתו בשוק של טבחים ולא בצד המתעסקים בכתמים ה"ז בחוקת ברוק עכ"ל וזהו דעת הרשב"א אבל התוס' והרמב"ן ס"ל דעד הבדוק לא מקרי אא"כ ראתהו ממש קודם הבדיקה וכל הרינים שבארנו היה על דרך זה והרשב"א חולק עליהם כמ"ש הטור בשמו ע"ש ונראה להריא דרבינו הב"י תפס להלכה כמותו וכן בארנו בסעי' פ"ח ונראה שגם לדעת הרשב"א צריך שיהיה מונח במקום המשתמר לגמרי בקופסא או כעין קופסא דאל"כ אלא שהיה מונח במקום מוצנע בלבד הרי מלשון הרשב"א עצמו שהבאנו בסעי' צ"ט מבואר דמקום מוצנע בלבד לאו בלום הוא ע"ש ואף די"ל דזהו באינו בדוק כלל אבל בבדוק מועיל מקום מוצנע לקרותו בדוק גם אחר זמן מ"ס לא משמע כן מלשונו שם וזה שכתב ולא נודע שנכנס בו כתם כלומר בהמקום המשתמר וזה שכתב ולא העבירתו בשוק של טבחים כוונתו אם היה משתמר אצלה בבגדיה [ע' פרישה שכתב לפ"ז ל"ל דס"ל לסתום' וסרמב"ן נעל שלזו בדוק לעמת בכנרים ועוד דמל"כ קשה מנ' נשים שלבשו חלוק חסד דכולן ע.גלות כמו שיתבאר וסרי לדבריהם זהו לזו בדוק ע"ם ובלחמת לזן רמיס מזה כמ"ש סרמ"ס בפל"ה שה דחלוקה שעל בשרה מקרי מסתמר וכן סדין שעוסקת בו כמ"ש סס"ע סקס"ו לך לדינא קיל"ל כסרשב"א כיון שסכ"י סמש כן ודו"ק] :

קג כתב הרשב"א בתורת הבית חלוק שריברו בו חכמים חלוק הבדוק הוא אבל חלוק שאינו בדוק או שלקחתו מן השוק ואינה יודעת ממי לקחתו אין חוששין לו משום כתמין שאני אומר בבר היה בתם וה שהבהמין מדבריהם והולכין בהם להקל עכ"ל בן הוא הגירסא לפנינו ותמיהני על לשון זה דא"כ למה לו לומר משום דבכתמים הולכין להקל הא הרשב"א ס"ל גם בבדיקה עד שאינו בדוק דטהור אפילו יותר מכנרים כמ"ש הטור בשמו והבאנו זה בסעי' צ"ט ובדיקות אינם מדבריהם וכמ"ש בסעי' פ"ז ע"ש :

קד ולכן נ"ל דעיקר הגירסא הוא כמו שהביא רבינו הב"י בספרו הגדול דאפילו יודעת ממי לקחתו אין חוששין לו ולזה א"ש הטעם דבכתמים שומעים להקל כלומר אף ע"ג דבכל הדברים כל היכי דא בא לברורי מבררינן מ"ס בכתמים אינו כן ויש מן הגדולים שבתבו דנוסחא מוטעת נזדמנה לו לרבינו הב"י בתורת הבית וצריך לגרום ואינה יודעת ממי לקחתו דאלו ביודעת צריכה לשאול ממנה כמו בחמץ בבית שהיא בחזקת בדוקה דאם הבעה"ב בביתו צריך לשאול ממנו [ס"ע סקס"ז] ולדעתי היה להיפוך דא"כ למה צ"ל מפני קולת כתמים אלא וודאי כמ"ש דזהו עיקר הרבותא שא"צ לישאל מהמוכרת וכן נ"ל עיקר לדינא [וכ"ם מסמ"ך סקמ"ו] :

קה ולשון הטור כן הוא אין האשה טמאה משום כתם שמוצאה בחלוק זאא"כ היה בדוק לה קודם שלבשתו אבל אם לקחה חלוק מן השוק ולבשתו בלא בדיקה ומצאה בו כתם מהורה עכ"ל ולשון רבינו הב"י בסעי' ל"ט כן הוא אין האשה וכו' אא"כ היה בדוק לה קודם שלבשתו אבל אם אינו בדוק קודם שלבשתו ולבשתו בלא בדיקה ומצאה בו כתם טהורה עכ"ל ויש להבין בשלמא רבינו הב"י השמיט הך דלקחה חלוק מן השוק משום דס"ש הוא מאינו בדוק אבל הטור למה השמיט הך דאינו בדוק דהוה רבותא יותר ונלע"ד דהטור מדכתב אא"כ היה בדוק ממילא שמעת מינה דבאינו בדוק אין בו משום כתם ובחלוק מן השוק משמעינן רבותא דא"צ לשאול מהמוכרת וכמ"ש בכוונת הרשב"א ודרכו לקצר ומדלא כתב שצריכה לשאול ש"מ דא"צ לשאול דבכתמים הקילו וכמ"ש :

קו אמנם הקשו על דבריהם דהא אינהי ס"ל דבבדקה בעד שאינו בדוק טמאה אם יש בו כנרים ועוד כמ"ש בסעי' צ"ט א"כ למה הקילו כאן באינו בדוק ולכן באמת יש מי שרצה לומר דהך אינו בדוק דהבא אינו דומה לאינו בדוק דלעיל והך אינו בדוק שכתב רבינו הב"י כוונתו גם כן דווקא בשלקחה מן השוק והטור שכתב אא"כ היה בדוק לה קודם שלבשתו כוונתו רק שהיה לה בחוקת בדוק ובלשון הנמרא נקרא אינו בדוק ואין כוונתו בחוקת בדוק ממש שבדקתו לפני הלבישה [מ"ז סקכ"ט] ודברים תמוהים הם ודחוקים מכמה פנים ובבר השיג עליו אחד מהגדולים [ס"ע סקס"ז ע"ם שכתב שכל דבריו בסקכ"ט ליכן שלא דברי תימה ע"ש] :

קז והאמת הוא דבזה יש חילוק בין בדיקה ע"י עד שאינו בדוק ובין כתם הנמצא וכ"כ מפורש בראב"ד בס' בעל הנפש דבכתמים כל שהחלוק לא היה בדוק לה כלל קודם הלבישה אין בו דין כתמים אבל העד בין שבדקה בו הוי ידים מוכיחות ורק צריך כנרים ועוד לאפוקיה מדם מאכולת כיון שהוא אינו בדוק וכשיש בו כנרים ועוד טמא משום כתם משא"כ במציאת כתם על חלוקה בהברח שהחלוק היה לה בדוק קודם הלבישה דאז אפילו הלכה בה הרבה ימים יש בו דין כתם אבל אם לא היה בדוק לה כלל כגון שהחלוק היה מונח שלא במקום מוצנע או שזה קרוב שלקחתו מן השוק ולא בדקתהו אין בו כלל דין כתמים ואמרינן שזה כבר היה עליה כתם זה מאיזה סיבה ואפילו ביותר מכנרים מהור וכן הסכימו רוב הגדולים [ב"ח וט"ך סקמ"ו וס"ע סקס"ז וכנו"ס סק"ך] ומעתה מצינו

תקנה גדולה לבנות ישראל בעסקי בתשיהן שרוב נשים בורקות חלוקיהן וסדיניהן קודם לבישה ורק לובשין כשבאו מכובסים וא"כ ליכא כאן חלוק הבדוק כלל כן כתב אחד מהגדולים [כרו"פ סס] ולענ"ד קילא גדולה היא דאחרי שנתכבסו ויצאו נקיים והיו מונחים במקום משומר וודאי דמקרי זה בדוק להעת הרשב"א שהבאנו בסעי' ק"ב וצ"ע בזה :

קח כתב רבינו הב"י בסעי' מ' ברקה חלוקה ופשטתו ומצאה טהורה והשאילה לחבירתה ולבשה ומצאה בו כתם הראשונה טהורה והשנייה טמאה עכ"ל ולבאורא אין שום רבותא בזה ומאי קמ"ל ונראה דהרבותא הוא דלא אמרינן כיון שהשנייה לא בדקה בעצמה נחשוב החלוק לגבה כאינה בדוקה כלל ואינה בכלל כתמים כמ"ש לזה קמ"ל דבדוקת הראשונה מועלת גם להשנייה [וכ"מ בתס"ב סמנים סמ"י ע"ס] ועוד קמ"ל דאף ע"ג דלענין ממון והיינו על מי לבבם הכתם איהא בגמ' [גמ'] שיכולה השנייה לומר להראשונה איני מאמינך שלא היה בו כתם ואיננני מחוייבת לכבסה מ"מ לענין איסור היא גאזה ורק ממון אין ביכולה הראשונה להוציא מהשנייה דהמע"ה :

קט וזה שבתב בדקה חלוקה ופשטתו ומצאה טהורה וה"ל למיכתב פשטתו ובדקה וכו' קמ"ל דדווקא שהיה חלוק בדוק מקודם הלבישה דאל"כ אף אם מצאה כתם טהורה כדין חלוק שאינו בדוק כמ"ש וזהו כוונת הטור שכתב ואם בדקה חלוקה ולבשתו ופשטתו ומצאה טהור והשאילה וכו' דטרחו רבים למה לו הבדיקה שקודם הלבישה אך זהו כוונתו כי היכי דליהוי חלוק בדוק [תסי כוונת סס"ך בסקמ"ז ולחנס מרחו מפרשי סמור בזס] ובגמ' שם וכן ברמב"ם פ"ט איתא בדקה עצמה וחלוקה ע"ש ואינו מובן למאי צריך בדיקת גופה וי"א דבבדיקת גופה די אף שלא בדקה החלוק משום דמוקמינן לה בחזקת טהרה ולכן גם בכה"ג רק השנייה טמאה [לכואס וס"ע סקס"ח] וכבר השינו על זה בפרישי הש"ע [ס"ך סס וע"ז סק"ל] דבכה"ג שתיהן טמאות דבכתמים לא אמרינן כאן נמצא כאן היה ע"ש [ולענ"ד נראה דבגמ' רבותא קמ"ל דאפילו בכה"ג לוסס מוגילה ממון וסרמב"ס נקיט לסון סס"ס בדרכו בקודס ודו"ק] :

קי כשם שחולין בכהמים את עצם הכתם כשיש במה להלות כמו כן תולה הכתם זו בזו אם רק אפשר לומר כן כמו שיתבאר ודווקא כשהשניות אינה מתקלקלת בזה שנתלה בה הכתם כגון שהיא טמאה בלאו הכי והראשונה מתתקנת בזה והיינו שבלא זה היא טהורה ותולה המתוקנת בהמקולקלת אבל כששניהן טהורות או שניהן טמאות אין תולה זו בזו דמאי חזית לטמא את זו ולטהר זו לפיכך שניהן טמאות כמו שיתבאר ודין זה אינו מפני קולת כתמים דבכל איסורי דרבנן כן הוא כט"ש לעיל סי' ס"א בשתי קדירות אחת של איסור וא' של היתר ונפלו ב' חתיכות של איסור ושל היתר אחת לזו וא' לזו אם החתיכה של איסור הוא מדרבנן אנו תולין לומר שהחתיכה של איסור נפל לתוך האיסור וההיתר לשל היתר וה"נ כן הוא אם רק אפשר לומר כן

קיא כיצד כגון לבשה חלוקה הבדוק לה ופשטתו ולא בדקתו והשאילה את החלוק לישראלית נדה או לבותית שהגיע זמנה לראות וראתה פעם א' אע"פ שבימי השאלת החלוק אינה רואה ואח"כ נמצא בו כתם תולה בהן והיא טהורה וה"ה להיפך שבדקה החלוק והשאילתו להנדה או להכותית ואח"כ לבשתו היא בלא בדיקה ואח"כ מצאה עליו כתם תולה בהן וכשהיא תולה בהן לא שנא אם היא טהורה נמורה או שעומדת בספירת ז' נקיים דגם בזה הרי היא מתוקנת לגבי הנדה והכותית וכתב רבינו הרמ"א בסעי' מ"א דלפי מה שיתבאר בסי' קצ"ו דכתם יותר מכגרים אין תולין בג' ימים הראשונים של הספירה ה"ה כאן אינה תולה באחרת בג' ימים הראשונים ע"ש [ומנס שמינו דומס לסס דבכתן סתליס בכל מיסורי דרבנן כן סוס לתלות בתקולקל מ"מ כיון דסטעס סס סוס מצוס לסמעיין עדיין פתוס לכן גס בזס לין תולין מך בעיקר דין זס יתבאר סס בס"ד :

קיב השאילה החלוק לקטנה שנשאת ומדין המשנה חיתה מותרת להבעל עד שתחיה המכה [סד:] ולבשתו קטנה זו לאחר שנבעלה קודם שחיתה המכה ואפילו קטנה זו עדיין לא ראתה מעולם [ומתוך] קוסית סנמ"ר בסטי' מ"ב ודו"ק] מ"ט תולה בה הכתם לפי שהקטנה לא תתקלקל בזה שהרי דמיה טהורין וכ"ש כתמיה דתולין בדם בתולים וכן אם השאילתו לנערה שלא ראתה ונשאת שנתנו לה חכמים ד' לילות [סס] לתלות בדם בתולים ולבשתו תוך ד' לילות אלו או שהשאילתו ליושבת על דם טהור תולה בהן ואפילו בזמה"ז שאין בועלין על דם טוהר ואין נוהנין ד' לילות לנערה ולא עד שתחיה המכה לקטנה מ"ט תולה בהן דנהי דאנו מחמירים בהן מ"ט הרי הן מוחזקות מעיינות פתוחים ואע"ג שעתה יתקלקלו בזה שנתלה בהן כמובן מ"ט כיון שמעיקר דין תורה הרי הן טהורות ואין כאן קלקול אם כן נהי שהחמירו לעצמן החמירו ולא שע"י החוטרא הגרום נזק לאחרת ולכן אלו טמאות ע"י הכתם והיא טהורה כן פסקו הרשב"א והטור וש"ע סעי' ט"ב :

קיג וכתבו עוד דכן היא תולה אם השאילתו לסופרת שבעה נקיים שלא טבלה תולה בה בעלת החלוק והיא טהורה וחבירתה ששאלתה מקולקלת עכ"ל כלומר שסותרת הספירה וצריכה לספור ז' נקיים אחרים וכן אם השאילתו לשומרת יום כנגד יום בשני שלה [טור] תולה בה אף דמקלקלה לה שצריכה לספור גם יום המחרת מ"מ תולה בה כיון שעכשיו היא טמאה לא חיישינן לקלקולה [רס"י ס'] ובאמת בגמרא שם יש

פלוגתא בזה דרשב"ג ס"ל דגם בבה"ג תולין בהן ורבי ס"ל דכיון דע"י זה יתקלקלו אין תולין בהן דמאי חזית אך הרשב"א והטור והש"ע פסקו להקל כרשב"ג אבל הרמב"ם פ"ט פסק כרבי דכל מקום שהשניית תתקלקל אף שעכשיו היא טמאה אין תולין בהן ושתיהן טמאות:

קיד אמנם אפילו לדעת המקילים מאי דמשמע מלשונם דהולה בסופרת ז' נקיים שלא מבלה והיינו אפילו אחר שספרה הז' נקיים כל זמן שלא מבלה יש חולקין בזה וס"ל דהכוונה הוא בתוך ימי הספירה שעריין המעיין פתוח [כדמשמע מרש"י סה ע"ם] אבל לאחר ימי הספירה אינה תולה בה ולא עוד אלא אפילו לא ספרה אם עברו ז' ימים מימי ראייתה אין תולה בה לפי שאין מעיינה פתוח עוד [ח"ד ס"ק ל"ד] והנה לפ"ז לדידן שהנשים אינן מתחילות למנות הנקיים עד אחרי חמשה ימים לשימושה כמ"ש בסי' קצ"ו לא תתלה בה רק בשני ימים הראשונים כמובן אבל כי האי ה"ל לבעלי הש"ע לבאר ועוד דדברי החוקת מעיין פתוח אינו אלא בג' ימים הראשונים כמ"ש שם ועוד שהרי תולין בבהמת אע"פ שאינה רואה עתה כמ"ש בסעי' קי"א אלמא דאין המעם מפני פתיחת המעיין אלא שתולין במקולקל שעתה היא טמאה [וזהו עיקר טעמם דרמ"י סה כתו שמסיים כיון דעמתם סמתמ עכ"ל ומתי דסולכך למעיין פתוח בכר עמד בזה סמל"מ פ"ט ולעב"ד נרתם דת"ח לומר כלל טעם זה דסח מדמם סה לבמי שבולין ובזה לם שייך זה ולפ מי"ל דבזה פלוגי רב חסדא ורב תדא סה וע"ם בתרתם"ח ד"ס עמת נ"מ כ"ל דכוותם רמ"י לגבי סרתמוסם נקרתת מעויים פתוח כלומר סלולם לטומתם מפני שמתמתם סיח וכן סוח בתמי שבולין דזה עלול לקבל טומתם מפני שהוח עמת וגם לת נרתם לומר דרבי ורשב"ג פלוגי בזה ולכן לעב"ד דברי הח"ד ל"ע ופתטיות המור וסם"ע מתמע דגם לתחר כך תולם ודו"ק]:

קטז אע"פ שאמרנו דתולה במקולקלת מ"מ לפעמים גם במקולקלת אינה תולה והיינו כשהמקולקלת היא נ"ב טמאה מפני כתם והטעם דתלייה לא שייך אלא כשהשואלת יש לה איזה טומאה וודאית דעדיפא מכתם שאינו אלא ספק וכן בכל התליות כן הוא כמו בשני שבולין ושתי קדרות שבסי' קי"א אבל איך נתלה בכתם שהוא טומאת ספק והרי לא עדיפא ספיקא של השנייה יותר מהראשונה ולכן לא מובעיא אם השאילתו לטהורה ואח"כ נולד בה הכתם אלא אפילו השנייה היתה יושבת על כתם מכבר עכ"ז לא תלינן בה כתם זה ושתיהן טמאות מטעם שבארנו וכן אפילו ראתה השנייה כתם אחר בחלוק אחר לאחר השאלה דלכאורא ידים מוכיחות דעתה מצוי בה כתמים מ"מ אין תולין כיון דהכל ספק הוא ושתיהן טמאות [וכמש שכתבנו מובנים דברי הש"ע בסעי' מ"ג בהג' בשם שחשב ע"ם ודו"ק]:

קטז וכמו שאמרנו שתולה בכתירתה כשהיא טמאת וודאי כן לפעמים היא תולה הכתם בעצמה לזמן העבר כשהיתה טמאה וודאי ביצר כנון שלבשה חלוק בימי נדתה ולא בדקתו אחרי שהפשיטתהו ואח"כ בימי טהרתה לבשה חלוק זה בלא בדיקת ואח"כ נמצא בו כתם תולה שהכתם הזה היה בה כבר מימי נדתה כשלבשתו ועכשיו היא טהורה דמת לי תלייה באחרת או בה ואדרבא בה עדיפא לפי מה שפסק רבינו הרמ"א לקמן בסי' קצ"ו דבמכה שבגופה תולה אפילו בג' ימים הראשונים של ספירתה ע"ש ונדתה לא גריעא ממכה שבגופה כמובן וא"כ תולה בעצמה גם בג' הראשונים ואלו באחרת אינה תולה בבה"ג כמ"ש בסעי' קי"א אך בשם יש חולקים בזה ובשם יתבאר בס"ד [עת"ך סקכ"ח]:

קיז וכן אם לבשה חלוק קודם שהיתה מעוברת ופשטתו בלא בדיקה ואחר שנתעברה לבשתו בלא בדיקה זאחר כך נמצא בו כתם תולה הכתם בהימים הקודמים כשלא היתה מעוברת משום דמעוברת היא בחזקת סילוק דמים וכן המניקה תולה בעצמה בימים הקודמים כשלא היתה מניקה כמו שהמניקה תולה בכתירתה שאינה מניקה וכן זקנה תולה בעצמה כשלא היתה זקנה אם אירע כן שלבשה חלוק זה קודם זקנתה ולאחר זקנתה ולא בדקה ופשט הוא דכל זה מיירא בחלוק הבדוק פעם ראשון דבלא זה אינו מטמא משום כתם כמ"ש:

קיח ודע דלפי מה שנתבאר בדיני תליות יש בזמנינו קולא גדולה בשאשה טהורה שבבה במטה אחת עם פנויה גדולה בשנים ונמצא דם על הסדין שתולין בהפנויה ואין לנו לחקור אם עומדת הפנויה ביומי נדה אם לאו שהרי היא רואה מכבר ולא מבלה כיון שאין לה בעל ולכן לא מיבעיא לפמ"ש בסעי' קי"ד דאפילו בלאחר ימי ספירתה תולין כל זמן שלא מבלה אלא אפילו לדעת הסוברים דאין תולין רק ביומי ספירתה כמ"ש שם זהו הכל באשה שיש לה בעל והיא סופרת הז' נקיים אבל הפנויות שאינן בודקות ואינן סופרות כלל נקראות זבות שלא ספרו ותולין בהן [תשו' סגרע"ח סי' ס"ג]:

קיט עוד דבר אחד גילו לנו חו"ל [נו] דכתם אינו מסתלק ע"י סתם כביסת החלוק אלא בשהכובסת בודקת וראוה שיש כתם היא עושה פעולות או בו' פעמים שנתבארו או בשארי אמצעיים עד שיסתלק הכתם אלא שאני מסתפק בכיבום שלנו שהוא בלוי"ג של אפר וכורית שקורין זויי"ף וחובטין הרבה בכלי שקורין פראני"ק על החלוק דנראה דמסתלק ע"י זה ולכן הדינים שיתבארו להקל בזה נ"ל דלא שייך אצלינו ועוד אמרו חו"ל שעל כל זה יש להכיר אם הכתם

הכתם היה קודם הכיבוס או לאחר הכיבוס והיינו כשהכתם הוא מגליד כגליד עבה בוודאי בא לאחר הכיבוס דכתם שקודם הכיבוס הוא מקדיר כלומר שנבנם לתוך הבגד ואין עליו נגלד דהכיבוס מעביר הנגלד ומי שאינו בקי בזה להכיר ילך לחומרא ולא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא דכל ספק שהוא מחמת חסרון ידיעה אינו נחשב בכלל ספק כמ"ש בכללי ס"ם בסי' ק"י [ע' לבוש שמעון סעיף נ"ה בסעי' מ"ו דשמא יבא מחר ויכיר ויסיח דעתו ע"ש ולפ"ז ידעתי למש סולרך לכך סלא נס בל"ז ס"ש] [ועש"ך סקס"ב דבזעס"ז מין בודקות סכתמים ולפמ"ש ס"ש ודו"ק]:

קכ ולפיכך אמרו חכמים דחלוק שלבשתה בימי נדתה ונתכבם וחזרה ולבשתו בזמן שהיא טהורה ולא בדקתו אם נתכבם ע"י ישראלית ואינה בפנינו לשאול וגם החלוק אינו בפנינו להכירו אינה תולה בזה לפי שחוקת בנות ישראל שהן בודקות הכתמים בשעת כיבום בין שלה בין של אחרת ומשהדלות להעבירן ואמרינן דמסתמא גם היא עשתה כן ואם היא בפנינו ואומרת שלא בדקתו תולה הכתם בקודם הכיבום ושלא עבר ע"י הכיבום ואם נתכבם ע"י שפחה או כותית שאין דרכן לבדוק אפילו אינה לפנינו תולה לומר שמתחלה היה ולא עבר ע"י הכיבום ולא עוד אפילו אומרת שבדקתו ולא היה בו כתם או שהעבירתו דבריה לא מעלין ולא מורידין [כ"מ וש"ך סקס"ג] ומיהו אם ניכר שהיא אומרת אמת חוששין לדבריה ואם החלוק לפנינו ויש להכיר במראיתו אם מגליד או מקדיר כמ"ש מחוייבין להכיר ואם אין בקיאין בזה אין תולין להקל כמ"ש בסעי' הקודם ואם נאבד החלוק הולכין להקל דהוי ספק גמור:

קכא וכן אם לבשה חלוק הבדוק לה ופשטתו בלא בדיקה וכיבסתו והשאילתו לחבירתה ולבשתו בלא בדיקה ואח"כ נמצא עליו כתם אם מגליד בידוע שמהשנייה היא וטמאה והראשונה טהורה ואם מקדיר בידוע שמהראשונה היא וטמאה והשנייה טהורה ואם אין יכולין לעמוד על הבירור שתיהן טמאות חדא מטעם שנתבאר דחסרון ידיעה אינו ספק ועוד כיון דאין לתלות באחת יותר מחבירתה בהכרח לטמאות שתיהן דמאי חזית לטמאות לאחת ולטהר לחבירתה [ש"ך סקס"ו] ולכן אפילו כשאח"כ נאבד החלוק דבכה"נ בדין הקודם הוי ספק גמור והולכין לקולא אבל בכאן בהכרח לטמאות שתיהן גם בכה"נ מטעם שנתבאר [סס]:

קכב שתי נשים שלבשו חלוק אחד ואח"כ נמצא בו כתם ושתיהן טהורות דמטילא שתיהן טמאות ע"י כתם זה דא"א לתלות האחת בחבירתה אמנם כבר נתבאר דכתם שבחלין אינו מטמא רק כשהוא מהחגור ולמטה כמ"ש בסעי' ס"א ולכן אם הכתם לשתיהן מחגור ולמטה שתיהן טמאות ואם לשתיהן מהחגור ולמעלה שתיהן טהורות ואם לאחת הוא מחגור ולמטה ולהשנית מחגור ולמעלה אותה שמחגור ולמטה טמאה ואותה שמחגור ולמעלה טהורה אבל כששלשתיהן מחגור ולמטה אף ע"פ שאחת גדולה יותר בקומה מהשנייה ונמצא שלהקטנה הוי הכתם סמוך יותר לערותה כמובן מ"מ ביון דלשתיהן עכ"פ הוי למטה מהחגור אינה תולה הגדולה בהקטנה דכל שמחגור ולמטה דין אחד להן [וכזס מובן דבדי סס"ע סעי' מ"מ ודו"ק]:

קכג וזהו דווקא כשלא פשטו את החלוק בלילה לכסות בו את ראשן אבל כשפשטו שתיהן טמאות דבכה"ג גם למעלה מהחגור טמאה מפני שמתהפכת ואם לשתיהן למעלה מן החגור והאחת כיסתה ראשה והשנית לא כיסתה אותה שכיסתה טמאה והשנייה טהורה ואם זו שלא כיסתה הוי אצלה למטה מהחגור שתיהן טמאות וכן כל כיוצא בזה:

קכד שלש נשים שלבשו חלוק אחד וכולן טהורות והחלוק היה בדוק אך אחרי פשיטתה של ראשונה לא נבדקה עד אחר לבישת השלישית או שישבו כולן על ספסל אחד זו אחר זו ונמקום אחד והספסל מקבל בתמים כגון שהוא של עץ או של שאר דבר המקבל טומאה כולן טמאות אפילו באו לשאול זו אחר זו ולא דמי לשני שבילין ומעמו של דבר בארנו לעיל בסעי' ע"ו ע"ש בד"א בזמן שכולן שוות במדריגת ראיות דמים אבל אם היתה אחת מהן ראויה לראות יותר מחבירתה כגון שחבירתה וקנה או מעוברת או מניקה או שעדיין לא ראתה דם מימיה אע"פ שנשואה היא והיה לה דם בתולים מ"מ דם נדה עדיין לא ראתה ולכן כל אחת מאלו שאינן ראויות לראות תולין בראויה לראות דאם טהורה בטמאה תולה כל שכן שהממולקת דמים תולה באינה ממולקת אף ששניהן טהורות ודווקא בשכולן בדקו עתה או לא בדקו כמו שיתבאר:

קכה שלש נשים שישנות במטה אחת ומשולבות כולן זו בזו כלומר שהן דבוקות יחד ורגליהן מעורות זו בזו ונמצא דם תחת אחת מהן כגון טמאות ואם אינן משולבות זו בזו ונמצא דם תחת האמצעית כולן טמאות משום דאף כשאינן משולבות מ"מ א"א לצמצם ויכול להיות שהדם הוא מהצדדיות ולכן אם נמצא דם תחת הפנימית היא והאמצעית טמאה והחצונה טהורה דממנה וודאי לא בא הדם ואם נמצא תחת החצונה ג"כ היא והאמצעית טמאה והפנימית טהורה בד"א כשעלו כולן דרך מרגלות המטה אבל אם עלו דרך החצונה או גם הפנימית טמאה אף כשנמצא תחת החצונה שאולי דרך עברתה נטף ממנה אבל בנמצא תחת הפנימית החצונה טהורה בכל עניין כמובן וכן מפורש ברש"י [ס"ס ד"ס לימה ע"ש]:

קכו וכתב המור בשם הראב"ד דרווקא כשנמצא במטה שלא על הסדין אבל אם נמצא על הסדין בכל עניין כולן טמאות שהסדין עשוי להתהפך והרא"ש כתב שזהו בסדין העליון אבל התחתון אינו מתהפך עכ"ל ורבינו הב"י בסעי' נ' סתם כדעת הרא"ש ע"ש ואינו מובן מה הוא סדין העליון ומהו התחתון דאין לפרש דהעליון מקרי מה שהיא מכסה בה דזהו מילתא דפשיטא וגם אין לפרש דהתחתון מקרי הכסת שהסדין מונח עליה שקורין פערינ"א דמאי שייך עליה לשון סדין ועוד דכסת שתחת הסדין פשיטא שאינו מתהפך כלל [ט"ז סקל"ז] מפני כובדו ואפילו בלא סדין עליה אינו מתהפך והמפרשים פירשו שמנהגם שטניחין שני סדינין זה על גבי זה והיא שוכבת ביניהן כדי שלא יתלכלך המטה העליונה מחמת הזיעה [ס"ך סקס"ז ופריסה] ואיני יודע פירוש לזה מיהו עכ"פ מדבריהם משמע דעל הסדין שמכסות בה קאי וצ"ע דמאי קמ"ל דכבר נתבאר דהכיסוי עשוי להתהפך ועוד דבאמת כתבו דגם התחתון עשוי להתהפך והחוש מעיד על זה ולענ"ד נראה שהיו מציעין סדין טוב על הכסת ותוחבין הקצוות תחת הכסת ועליה מניחין סדין פשוטה לישכב עליה ולבן אם נמצא על התחתון והיא אינה מההפכת ואמרינן שתחתה נכרכת העליונה ויצא הדם על התחתון ולפיכך רק היא טמאה והן טהורות [מ"מ סוס' כתובות ד': ד"ס וסלעמ]:

קכז ואע"ג דיש לחוש גם לנופן שמא נתהפכו בשינתן להיות משולבות מ"מ לא חששו לזה כיון שבתמים דרבנן [ס"ך סקס"ח] משום דהנוף אינו וודאי מתהפך משא"כ בסדין דוודאי מתהפך ואף ע"ג דאשה אחת כשהיא יחידה במטה בכל מקום שתמצא הרם טמאה היינו טעמא דא"א בפי לתלות ובע"כ שממנה יצא הדם ועוד דכשהיא יחידה וודאי דמתהפכת בכל המטה שכן דרכן של בני אדם משא"כ כששוכבות שתים או שלש כל אחת שוכבת על מקומה [ס"ס וזסו כוונתו]:

קכח ועל אלו הדינים שנתבארו דכולן טמאות מפני הספק שנו חכמים במשנה דלפעמים רק אחת טמאה וכולן טהורות וכן להיפך כיצד שאם בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה היא טמאה ושתיהן טהורות דתלינן בה הכתם ואין לך תלייה גדולה מזו והן אינן מחוייבות לבדוק בדקו שתים ונמצאו טמאות השלישית טהורה וכן להיפך בדקה אחת ומצאה טהורה היא טהורה ותולה הכותם בהשתים שלא בדקו א"ע בדקו שתים ומצאו טהורות תולות בהשלישית שלא בדקה א"ע והן טהורות בדקה גם השלישית ומצאה טהורה טמאות כולן שאין לתלות בזו יותר מבזו [מזקס ס': וס"ח]:

קכט אמנם זמן הבדיקה הן לטהר עצמה כשנמצאת טמאה והן לטהר חברותיה כשנמצאת טמאה כתבו המור והש"ע בסעי' נ"א דזהו רק כשהבדיקה היתה תיכף למציאת הכתם והיינו שתיכף קנחה עצמה ונמצאת טמאה או טהורה אבל אם שהתה כדי שיעור בדיקה גמורה דהיינו כדי שתקנח בחורים ובסדקים אין הבדיקה מועלת לא בשהיא טמאה לטהר האחרות ולא כשהיא טהורה לטהר עצמה ושיעור זה הוא כשיעור שהבעל חייב חטאת כשבא עליה ומצאה דם בתוך שיעור זה כמבואר בשבועות [יד:] ונתבאר לעיל סי' קפ"ה וטעמא דמילתא דלתלות הכתם הנמצא בא' מהן אינו אלא כשתיכף נתברר טהרתה או טומאתה אבל על לאחר זמן אין ראיה על זמן הקודם והגם שאין ראיה על הכתם הנמצא ואולי הכתם יצא זה מאחת מהן מכמה שעות וא"כ מאי מהני התכיפות של עכשיו ואי משום תלייה נתלה גם אח"כ ואין זה דמיון לבעילת הבעל שהיה רגע מקודם ובאמת הרא"ש השיג על הדין שנתבאר מטעם זה [עמ"ד סקל"י שנתפלפל על סרל"ס ודברינו בכורים כמ"ש ודו"ק] מ"מ כמה מרבותינו פסקו כן דכן איתא בנמ' שם לחד אמורא דדווקא בכה"ג מועיל והטעם י"ל דעתה אנו צריכים להלוך אחר זמן מציאת הכתם דעתה נולד הספק ונאמר באמת דעתה כרגע יצא הכתם:

קל והרא"ש באמת ס"ל דגם לאחר זמן זה מועיל הבדיקה לטהרה או לטהר האחרות וי"א דלטהר האחרות כשנמצאת טמאה צריך דווקא תיכף כמו שנתבאר אבל לטהר עצמה כשנמצאת טהורה מועיל אף אחר זמן וזהו דעת בעל המאור אבל הרשב"א בתה"ב פסק כהטור והש"ע ולדבריהם אותן שבדקו אחר שיעור זה לא מהני לא לטהרה כשנמצאו טהורות והן טמאות מפני הכתם כשהראשונה נבדקה תיכף ונמצאת טהורה וכן אם נמצאו טמאות לא מהני לטהר הראשונה דכל שאחר שיעור זה אינו כלום-[ודע דבמדרש רבה כרלסטית פרסס פ"ו לימת סס דין זס ומבואר סס דכל מעל"ע מללת על סברותיס ע"ס לסבל לסו לין לנו רק ס"ס דילן ודין מעל"ע לס נאמרס רק לתרומס וקדסיס ריס כדס]:

קלא ודע דלפי המתבאר מהרמב"ם והטור והש"ע הוי דין זה שהאחת בבדיקתה מצלת עצמה או חברותיה על כל מה שנתבאר והיינו גם על ג' נשים שלבשו חלוק אחד זו אחר זו וישבו על ספסל אחד זו אחר זו ואין כן דעת הראב"ד והרשב"א בתה"ב וסבירא להו דמשנה זו נשנית על ג' נשים ששכבו במטה אחת ביחד דבזה שיעור התכיפות לכולן שוות ולכן מהני לטהר עצמה או לחברותיה משא"כ בחלוק שלבשו זו אחר זו או בספסל בכה"ג הרי התכיפת השלישית הוא מרוחק מהשנייה וכל שכן מהראשונה כלומר וא"כ לא מהני רק בתכיפת השלישית אבל בשנייה וראשונה ממ"נ לא הועיל דאם בדקו תיכף לפשיטתן הלא אין ספק בהשלישית ואם בדקו אח"כ אין זה תכיפות ובאמת להרמב"ם והטור והש"ע נאמר דכמו דלענין הכתם עצמו אנו הולכין אתר

שעת

שעת המציאה כמ"ש כמו כן בהתכיפות אנו הולכים אחר גמר כולן דכיון דכתמים דרבנן לא חשו לזה [ל"ל]:

קלב כבר בארנו דבכל דינים אלו שבולן טמאות אינו אלא כשבולן במדרגה אחת בראיית הדמים אף שוו יש לה וסת קבוע ווו אין לה או אפילו זו הגיע שעת וסתה ווו לא הגיע הלעניין כתמים אחת הן שבולן מוחזקות בדמים עכ"פ אבל כשאינן עומדות במדרגה אחת כלל כגון שוו היא בחזקת מסולקת דמים לגמרי ווו אינה כן תולה המסולקת באינה מסולקת לפי שוו מוחזקת בדמים ווו אינה מוחזקת כלל בדמים ואין לך תלייה גדולה מזו לגבי המסולקת:

קלג ולפיכך אם אחת מהן זקנה שעברו עליה ג' עונות ולא ראתה ואחת ילדה תולה הזקנה בהילדה והזקנה טהורה והילדה טמאה ויראה לי דבזה לא מהני הבדיקה מהילדה שאם אפילו הבדוק תיכף ותמצא טהורה אינו כלום דבדיקה לא מהני רק בשוה לה ולא באינה שוה לה דאין כאן ספק דוודאי ממנה יצא הדם ומה תועיל הבדיקה וכן אם אחת מעוברת שהוכר עוברה ואחת אינה מעוברת או לא הוכר עוברה תולה המעוברת שהוכר עוברה בהשנייה וכן בשאחת מניקה ואחת אינה מניקה המניקה טהורה וחבירתה טמאה וכן אם אחת היא עדיין בתולת דמים בלומר שלא ראתה עדיין דם נדה מעולם אף שהיא נשואה ונבעלה והיה לה דם בתולים ואחת ראתה אותה שלא ראתה טהורה ווו שראתה טמאה וכבר נתבאר שכשם שתולה בחברתה כך תולה בעצמה שאם לבשה חלוק בזמן שאינה מעוברת ואח"כ לבשתו בזמן שהיא מעוברת ונמצא עליו דם הולה בימים הראשונים שלא היתה מעוברת וטהורה וכן בכה"ג מניקה וזקנה ואם היו כולן שוות מניקות או זקנות או מעוברות אין תולות זו בזו וכולן טמאות וכן אם אחת מניקה ואחת מעוברת ואחת זקנה ג"כ כולן טמאות כיון שהן במדרגה אחת וג"ל דבכה"ג חזר הדין לעניין כשנבדקה אחת מהן או לטהר עצמה כשהיא טהורה או לטהר חברותיה כשהיא טמאה דכיון שכולן במדרגה אחת הוי כבולן ילדות ואינן מעוברות ומניקות דהכל אחד כמובן:

קלד ודע דדבר פשוט הוא בכל דינים אלו שנתבארו בג' נשים דאם אחת מהן יש לה תלייה גמורה והיינו שנתעסקה בכתמים או בדמים שכולן טהורות מפני שכולן הולות בה והיא הולה בהכתמים או בהדמים וק"ו הדברים דאם כשהיא יחודה היא תולה להציל עצמה כ"ש דתלייה זו מהני להציל האחרות שאינן וודאי שמהן כתם זה:

קלה כתבו הראשונים דזה שנתבאר במשנה דכשנמצא דם תחת אחת מהן היא והמסובה לה טמאות זהו כשישנות אבל אם היו ערות ושכבו אפילו ערומות זו אצל זו או ישבו זו אצל זו על הספסל או על דבר אחר ונמצא דם תחת אחת מהן אפילו נמצא תחת האמצעית כיון שכל אחת מברת מקומה אותה שתאמר ברי לי שלא באתי למקום שנמצא הדם טהורה ולא אמרינן בזה כל מילתא דלא רמי עליה דאינשי עביד ולאו אדעתיה דכיון דבזמן קצר אחרי עמדן נמצא הדם לא שייך לומר לאו אדעתה ולכן אם נמצא אחר זמן ארוך י"א דכולן טמאות [ט"ז סק"מ] ויש חולקין בזה דגם בכה"ג טהורה האומרת ברי לי דזהו מילתא דרמי עלה ושפיר הוה אדעתה [נקה"כ] ולבר זה לא דמי לכל המקומות שאמרינן לאו אדעתיה דשם עושה פעולה ואמרינן דלאו אדעתיה כמו בסי' צ"ד בחתיכת סכין [ע"ס צט"ז סקי"ב] וכיוצא בזה אבל הכא אין כאן פעולה ועוד דאין להחמיר כל כך בכתמים [מה"י] וכן עיקר לדינא:

קלו אמנם אם נמצא הדם ביניהן אלו השתים טמאות והשלישית טהורה ואם עלו דרך החצונה ונמצא תחת החצונה כולן טמאות ואם נמצא תחת האמצעית אמצעית ופנימית טמאה והחצונה טהורה וכשנמצא תחת הפנימית היא לבדה טמאה והשתים החצונות טהורות וכבר נתבאר זה אבל אם היה להן עסק לצד פנים שעל ידי זה דרכן לקרב לצד הפנימית כגון שהן מיחנות בריחים וכיוצא בזה ונמצא דם תחת הפנימית שתים הפנימיות טמאות ואם נמצא תחת החצונה היא טמאה ופנימית טהורה מפני שהפנימית אינה דוחקת לבא לצד החצונה וכן כל כיוצא בזה צריך החכם להבין העניין ולהורות כהלכה:

קלז יראה לי לפי הסברא בשלש נשים שישנו בטמה אחת באופן שגם הסמוכה לה טמאה זהו כשישכבו שניהן ערומות או שניהן לבושות אבל אם זו שנמצא הדם תחתיה היא ערומה או אפילו לבושה בחלוק לבד והסמוכה לה לבושה בבגדיה דוודאי לא מסתבר למתלי גם בה כיון שהבגדים מפסיקים ואף שאפשר שבעת השינה נתקפלו בגדיה ונתגלה בשרה מ"מ לא מסתבר להחמיר בכה"ג וכן כל כיוצא בזה לשום לב להבין ולהשכיל בזה:

קלח ואע"פ שנזרו על הבתמים וצריכה ז' נקיים כעל ראייה גמורה מ"מ לעניין קביעת וסת אין זה דומה לראייה ואין בכתמים משום וסת כיצד מצאה כתמים בג' ר"ח לא קבעה לה וסת ולא עקרתו להוסת האחר שיש לה אבל כתמים הבאים ע"י בדיקות עדים הבדוקים לה שמטמאים בכל שהן הרי הם בראיות לכל דבר גם לקביעות וסת ולעקירות וסת כן פסקו המחבר והש"ע סעי' נ"ד אבל בעד שאינו בדוק אינו אלא ספק ואינה קובעת וסת [ט"ז סקמ"ח] ואפילו ביותר מבגרים [עס"ק סקל"ג דמסתמא"ס בפי' סמסנס בפ' בא סימן נרסא דחוקק על זה מדכתב ומתקלקל לוסתה

ס"ק ולאין הלויס כלל דכוותה סממילה עמס מקולקלת וסמס
סמיס ממהס במלוסת סכמס ודו"ק]:

קלט אשה מוכת שחין כתמיה טהורין ואפילו אם בשעת וסתה לא בדקה עצמה ושוב מציאה בתמים על סדינה ועל חלוקה טהורה דזהו ודאי מהשחין וכ"ש ביסי ליבונה דתולין לחקל ואפילו בני ימים הראשונים מראה לחקל כיון דוודאי מהשחין הוא [טמ"ז סקמ"ל ולמ"ג] ויש מי שכתב בסימני כתמים אם בשרקקה על הכתם חלף והלך לו מיד זהו סימן טהרה [בלסט"ג בסס שלי"ס] ואם קבלה היא נקבל ועוד יש מי שאומר שאם הכתם עגול אף שהוא מראה כשרה אם כעין חוט ארמיטות מקיפו סביב טמאה [סס] וצ"ל הטעם אף שאין בחיקף שיעור כתם ט"מ הרי מוכח שמגופה באה כמו כל הכתם וכמו שיתבאר אמנם בזה נלע"ד דדווקא בשהאדמימות חוק מאד דאל"כ ירוע שכל דבר לח משתנה הקצוות בטראיתם כירוע בחוש הראות ובסי' קפ"ח סעי' ט"ו בארנו הטעם בזה ע"ש:

קמ והנה יש מהגדולים שהתירו בזה ממעם אחר והיינו שנתלה החוט האדום המקיף במאכולת והיינו שהמאכולת נתמעכה במקום הכתם ודחתה הליחות לדם המאכולת להצדדים ולכן אם אין בהחוט המקיף כנרים ועוד טהורה [ס"ם סקל"ג ומעיל לדקס סי' ך"] ואל תתמה שנתלה במקרה רחוק כזה דכל שהוא חשש מאכולת תלינן אפילו ביותר רחוק [סס ועמ"ש לעיל סעי' ע"ח ויש להחיישב בזה ומיהו עכ"פ טמעם זה ומטעם שבארנו בסעי' הקודם ובראי דאין להחמיר בכה"ג ועוד דבכתמים שומעין להקל:

קמא מעשה באשה שהיתה בעלת חטמין ומכות המגועלות בדם וגם דרך אשה זו היתה לראות מגופה בשעת מיאת הכתם מראות לבנוה וירקות הכשרים ומציאה כתם יותר מבגדים ובראשו היה נמצא מראה אודם ושארי הכתמים היו רק ירוקים ולבנים ואפרוה טמעם דאף שיש לה במה לתלות מ"מ כיון דכל הכתמים היו וודאי מגופה שהרי דרכה לראות כן א"כ גם זה האדום מגופה ומטמא אפילו בפחות מכגרים ועוד [רמ"ח בסעי' סי' ל"ו] וחלקו עליו דוודאי בכה"ג שהאדום הוא בקצה הכתם הירוק וודאי ניכר שגם זה הוא מגופה אבל אם היה רק רחוק קצת מזה הכתם אין ראיה עליו שגם הוא בא מגופה ותלינן אותו במה שבכולת לתלות [ע"ז ס"ס זס ועקס"כ] אמנם וזו כשלא הרגישה אבל הרגישה אין להקל גם בריחוק מקום [ח"ד סקל"ז] ואשה שרגילה לראות קרטין אדומין יתבאר בסי"ד בסי' קצ"א:

סימן קצא דין אשה שמצאה דם בהשתנה. ובו ל"ח סעיפים.

א האשה שהשתינה ויצא דם עם מי רגליה וא"צ יש לחוש שמא הוא דם נדה שיצא ביחד עם המי רגלים ואע"פ דנקב שממנו יוצא המי רגלים אינו הנקב שממנו יוצא דם המקור דנקב המי רגלים הוא למטה סמוך ליציאתה והנקב של דם נדות הוא למעלה בעומק הרבה [ר"מ בסס מסרי"ן] ואיך ילך דם המקור ביחד עם המי רגלים מ"מ לפעמים יש לחוש דאם דחיק לה עלמא שאינה משתנת בריוח יכול להיות שע"י דחיקתה חוזרים המי רגלים שבנופה אל המקור ומביאים דם המקור לתוך נקב של המי רגלים וכשמשתנת הולך ביחד המי רגלים עם הדם והגם שגם זה הוא חשש רחוק וברוב פעמים גם בבה"ג לא יבוא דם המקור לפתח המי רגלים ואינו אלא מיעוטא [זס למדתי מדברי סר"ן בתשו' סהבית סכ"ג ע"ש] מ"מ משום תומר האיסור אפשר לחוש אבל כל דרווח לה עלמא פשיטא דאין לחוש כמי שיתבאר:

ב ולזה שנו חכמים ברישא פ"ש האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם ר"מ אומר אם עומדת טמאה ואם יושבת טהורה דעומדת דחיקא לה עלמא ואינה מונקת בכח ויש חשש שמא חזרו המי רגלים למקור והביאו דם כמ"ש אבל יושבת דרווח לה עלמא ומונקת בכח ליכא חשש זה ור' יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה משום דגם זה הוא חשש רחוק כמ"ש וכגמרא איפסקא הלכתא כר' יוסי ודם זה הוא דם מכה בהחלחולת או בכוליא וזה יש לפרקים גם בנשים גם באנשים ואע"ג דגם זה הוא מקרה רחוק מ"מ כיון שמטקום זה יוצא בוודאי הוא מאיזה מחלה [בזס מתורץ לי דלכאורה י"ל דר"מ לשיטתו למישנה ול"ב בד' יד' למס תלס סס"ס פלוגתא זו בעד שחיזו בדוק ע"ם למסס הלא ר"ס מהמיר יותר ולריך טעס ולפמ"ס מ"ם דגם זס סוי מיעוטא ודו"ק]:

ג ואמרו בגמרא אליבא דר"מ דהא דיושבת טהורה זהו דווקא במונקת שמשתנת בקילוח אבל שותתת כלומר שמשתנת לאט לאט הואיל דמוקמי אנפשה יכול להיות ג"כ שחוזרים המי רגלים למקור ומביאים דם וטמאה ופירש"י דעומדת א"א לה לונק ע"ש והנה לפ"ז ר' יוסי דמטהר גם בעומדת לא ס"ל להלק בין מקלחת לשותתת ובכל גווני טהורה וזהו דעת הרמב"ם בפ"ה דין י' וז"ל האשה שהשתינה טיס ויצא דם עם מי רגליה בין שהשתינה והיא עומדת בין שהשתינה והיא יושבת ה"ז טהורה ואפילו הרגיש גופה ונודעזעה אינה חוששת שהרגשת מי רגליה זו שאין מי רגליה מן החדר ודם זה דם נידה הוא בחלחולת או בכוליא עכ"ל והעתיקו רבינו הב"י בסעי' א' וכן פסקו הרמב"ן והרשב"א בהה"ב ולא חילק

חילקו בין וינוק לשתיתא דחילוק זה בגמ' הוא לר"ם והלכתא כר' יוסי דמטהר אפילו בעוטרת דא"א לה לונק:

ד אמנם זה שטיהרו אפילו בהרגשה תמיהני דהן אמת דכן איתא בר"פ הרואה כתם דפריך אשמואל שאמר דאין אשה טמאה בלא הרגשה ממשנה זו אי דארגשה יושבת אמאי טהורה ואי דלא ארגשה עימרת אמאי טמאה לר"מ ומתרץ לעולם דארגשה ואימר הרגשת מי רגלים וכו' ע"ש ועפ"ז פסקו כן אבל קשה דזהו הכל לפי ריהטת הש"ס אבל במסקנא שם הא מסיק דמודה שמואל דמדרבנן טמאה גם בלא הרגשה והלכה רווחת היא בכל הלכות נדה וא"כ א"צ להירוץ הקודם ומיירא בלא הרגשה אבל בהרגשה כל דיני כתמים שהם בלא הרגשה אבל בהרגשה מי יימר דטהורה וסברא זו דסברה דהרגשת מי רגלים הוא מצינו בריש נדה לחומרא ולא לקולא ע"ש:

ה וצ"ל דסברתם כן הוא דהן אמת דמסוגיית הש"ס אין הכרח לומר כן כמ"ש אמנם כיון דקיי"ל כר' יוסי דמטהר בכל גווני אף במקום דרחיקא לה עלמא ויש חשש שחזרו המי רגלים להמקור והביאו דם מ"מ טהורה הרי דפשיטא ליה שאין שום סברא כלל שיבואו דמי החדר עם המי רגלים וא"כ מה לי בהרגשה או שלא בהרגשה כיון שזהו מן הנמנעות אך לפי זה להפוסקים החולקים וס"ל דלאו בכל גווני מטהר ר' יוסי כמו שיתבאר בס"ד וא"כ יש לפעמים שיבואו ביחד דם נדה עם מי רגלים ואם כן לדידהו נראת דבהרגשה בכל עניין טמאה ולא מצאנו זה בפוסקים לא בראשונים ולא באחרונים וצ"ל דגם הם ס"ל סברא זו והיינו דבמקום שאמרנו שהיא טהורה כגון במונקת כמו שיתבאר א"א בשום פנים שיבואו ביחד דמי נדה עם המי רגלים ולפיכך אין נ"מ בין הרגישה ללא הרגישה כמו לסברת הרמב"ם בכל גווני:

ו ועוד נ"ל לומר בטעם כל רבותינו דבעניין זה אין ביכולתינו להחמיר מטעם הרגשה שהרי זה מבואר בגמרא דהרגשה אחת היא הן של מי רגלים הן של דם הנדה מדמתחלפין זל"ז וכמו שבארנו בסי' קפ"ג בדיני הרגשה והנה בריש נדה דאמרינן לחומרא בסבורה הרגשת מי רגלים הוא בשם אינה משתנת אלא אמרינן שטעתה בההרגשה וסברה שהרגשת מי רגלים הוא שנטף מעט ולכן לא אמרינן סברא זו רק לחומרא ולא לקולא אבל בכאן הרי עיקר פעולתה להשתין ובעל כרחך יש כאן הרגשה דאי אפשר כלל בלא הרגשה ואם כן כשם שאנו אומרים על הדם שאינו מהחדר אלא מסיבת המי רגלים כמו כן נאמר על ההרגשה כיון שבהכרח יש הרגשה ואם כן עיקר דין הרגשה לא מעלה ולא מוריד במשתנת ולכן פסקו כולם כן [וסס"ם סס לפריך ממסקנא זו דשמואל ולומר סיכי דמי מי דלמרנסא וכו' זסו מפני

גם אנן מחמרינן וזהו גם מעמו של הרמב"ם ועוד י"ל בטעם רמזהינו אלה דהגמ' לא מרמה להו להודי רק לעניין דין נדה גמורה דאוריתא דבות אין להפליגן וה מזה אבל לעניין טומאת כתם דרבנן שפיר יש להחמיר בשם יותר משום רבדקה עתה ותצי בקצת חולים לחבר [וכמין סכרת זו מלאתי למשה"ע בל"מ חלק ב' בכל סלמים ס"ס] :

ו השיטה דהגמ' וגר"ש דגם בסכרת אכשר לה לקלא ולענק וס"ס טמאה לא ר"ם דכיון שעומדת אין רדמה נפרשת אין יוצאין המי רגלים בהרחבה אלא נעצרין משם ומתוך כך נהרין לשקור ומביאין דם ולא שיהר ר"ם אלא בישבת ומקלחת דאיכא תרתי לטיבותא דרחמה נפתח ומקלחת אבל בחדא לריעותא והיינו עומדת אף שמקלחת או שותתת אף שושבת ממאה ור' יוסי מטהר בשניהם כיון שיש חדא למיטורא אבל בתרתי לריעותא עומדת ושותתת גם ר' יוסי ממאה דבבה"ג וודאי חשש דמי רגלים החזין למקור ומביאים דם וכן לא חיים ר' יוסי ביושבת דילמא בתר דתמו מיא אתי דם כיון דיושבת מחורה בכל עניין ולכן אין חילוק בין נמצא הדם בתוך הספל או על שפת הספל :

יא וזהו דעת הטור שכתב האשה שמפילה מים בספל ונמצא בו דם כתב הרמב"ם וכו' וא"א הרא"ש ז"ל כתב דיושבת מחורה בכל עניין דכיון שהמקום רחב לא הדור מי רגלים למקור להביא משם דם אבל עומדת שהמקום צר לה אם מזנקת בתוך הספל שהמים יוצאין בקילוח מחורה אבל אם שותתין על שפת הספל טמאה עכ"ל וזהו ח"א הראשון שהביא רבינו הרמ"א וכתב בלשון הטור ע"ש ודקדקו המפרשים בין דלהידיה אין חילוק בין תוך הספל לשפת הספל והחילוק הוא רק בין שותתת למזנקת א"כ לטה במזנקת כתב בתוך הספל ובשותתת כתב על שפת הספל :

יב ויש מי שכתב דלרבותא נקיט על שפת הספל כלומר לא מיבעיא אם גם מתחלת ההטלה שהם צרובים היתה עומדת ושותתת לתוך הספל שהיא טמאה מהטעם שנתבאר אלא אפילו אם בתחלת הטלת מי רגלים היתה מקלחת לתוך הספל ולאחר הקילוח היתה שותתת על שפת הספל דאין שם אלא מעט מי רגלים דמ"מ חיישינן דחזרו למקור והביאו דם והדוחק מבואר ויש מי שכתב דמקלחת א"א רק כשמרחקת רגליה זו מזו ולפ"ז משיטה הספל בין רגליה ויורדין המי רגלים והדם לתוך הספל אבל שותתת א"א רק כשרגליה סמיכות ול"ז ומטילא דהספל אינו בין רגלית אלא סמוך לרגלית ומטילא דשותתת על שפת הכלי [ט"ז סק"ח] וזה יותר דוחק דמה לי לחשוך בזה כיון דילדינא אין נ"מ :

יג ויש מי שאומר דיושבת נקיט במקלחת לתוך הספל ראלו נמצא על שפת הספל גם במקלחת טמאה דחיישינן דילמא בתר דתמו מיא הביאו דם ולכן נמצא על שפת הספל דבשותתת דרכה כן ולכן חיישינן שאחר הקילוח היתה שותתת ובשותתת דנקיט על שפת הספל מפני שכן דרך השותתת אבל ה"ה דאף בתוך הספל טמאה [ח"ל סק"ט] ולא נהירא לי דהא הרא"ש כתב משמיה דר' יוסי לא חיישינן לבתר דתמו מיא הביאו דם ע"ש :

יד ולענ"ד נראה להפך ואין כוונת הטור על הדם אלא על המי רגלים ואורחא דמילתא הוא דקילוח הוא בתוך הספל מפני שהולך בחזק ואם תשתין על שפתו יצא לחוץ אבל בשותתת דרכה להטיל על שפת הספל דכיון דאינו בחזק לא יצא לחוץ ומלשון הגמ' מבואר דכל לאחר קילוח מוכרח להיות שותתת גם כן וההוש מעיד כן וכמ"ש בסעי' ו' וכיון דכן אין לך מהרה בעומדת אף בקלחת שהרי בסופה להיות שותתת וזהו שאומר הגמ' ודילמא בתר דתמו מיא וכו' מפני שכן דרך בני אדם והרא"ש הא לית ליה סברא זו במ"ש ולפיכך התחכם הטור בלשונו וה"ק אבל בעומדת וכו' אם מזנקת בתוך הספל וכו' מהורה כלומר אם השתינה כונוק לתוך הספל מהורה בכל עניין בין שנמצא הדם בתוך הספל או על שפת הספל וא"ג דבהברת בסופה להיות שותתת ולכן נמצא הדם על שפת הספל מ"מ מהורה משום דלא חיישינן לבתר דתמו מיא וכו' ואחר כך אומר אבל אם שותתין על שפת הספל טמאה כלומר אבל אם מתחלתה היתה שותתת על שפת הספל דכן דרך השותתין טמאה בכל עניין אפילו נמצא הדם בתוך הספל וכ"ש על שפת הספל :

טו ויש מהראשונים שהחמירו עוד יותר ומ"ל דהך חששא דדילמא בתר דתמו מיא וכו' הוה בין לר"מ בין לר' יוסי ויראה לי דמ"ל כפירש"י שהבאנו בסעי' ז' דלא שייך זה לחששא דהחורת דם למקור ולפ"ז טה שתירץ הש"ס ביושבת על שפת הספל וכו' ונמצא דם בתוך הספל וכו' הוה אליבא דכ"ע ולפ"ז בנמצא הדם על שפת הספל גם ביושבת טמאה דזהו סימן דהדם בא את"כ וזהו הי"א השני שהביא רבינו הרמ"א וז"ל וי"א דאפילו ביושבת אין להתיר אלא במקלחת ונמצא הדם תוך הספל אבל על שפת הספל טמאה ובעומדת בכל עניין טמאה והכי נהוג עכ"ל ולפי זה ביושבת באמצע הספל טמאה בכל עניין [ע"ך סק"ז] :

טז ובאמת דבינו הרמ"א הרכיב כאן שני דיעות ביחד דדיעה זו היא בהגהת מיימון פ"ה בשם הר"ם ע"ש ולדידיה גם בעומדת טהורה במקלחת כיון דפסקינן בר' יוסי [עב"י] וזה שכתב דבעומדת בכל עניין טמאה זהו דיעה רביעית והיא דעת רבינו חננאל דמ"ל דגם ר' יוסי לא מיקר משום כתם אלא משום זיבה כמו בער

בעד שאינו ברוק וכמ"ש בסעי' ח' ואולי דכל כוונתו בי"א זה רק לפיר"ח וס"ל דבישבת ומקלחת טהורה לגמרי כיון דמורה ר"מ בהא ולא ניחא ליה לומר דגם ר"ט לא מיהר רק משום נדה ולא משום כתם:

יז כתב המור ואיש ואשה שהטילו שניהם מים בספל ונמצא בו דם טהורה בכל עניין עכ"ל וכ"כ רבינו הרמ"א וטעמא דמילתא דבזה נתוסף עוד ספק שמא מן האיש והוי ס"ס דאת"ל מן האשה שמא לא מן המקור [נמ'] ואע"ג שאינו מתהפך דא"א לומר שמא מן המקור ושמא מהמי רגלים וא"ל מן המקור דכיון דמהמקור וודאי היא טמאה אך בכאן אפילו למאן דס"ל דבכל ס"ס צריך ס"ס המתהפך א"צ שהרי עיינו לחקור מאין בא הדם וכמבואר בכללי ס"ס ולכן בכה"ג אפילו למאן דמחמיר הרבה והיא דעת ר"ח דבכל גווני אינה טהורה לגמרי כמ"ש מ"ט בס"ס טהורה לגמרי בכל גווני:

יח ויש מי שאומר דאפילו בכה"ג אין להתיר רק בנמצא תוך הספל ולא בנמצאת על שפת הספל [ס"ק סק"ו] כלו' לשיטת האוסרים בשפת הספל ויש מי שפירש הטעם דבזה יש הוכחה שהדם הוא מריה דהאיש אין דרכו רק לקלח ובעל שפת הספל מוכח שהיה בשתיתו [מ"ד סק"ס] ואני תמה על זה דהא החיש מוכיח להיפך דבסוף אחר הקילוח שותתים המי רגלים לאט לאט בכל אדם וכן משמע מלשון הש"ס שאמרה ודילמא בתר דהמי מיא וכו' מפני שהטבע כן הוא ולכן נ"ל דזה אינו רק לשיטת רש"י שהבאנו דהחשש הוא לא מפני דחוזרין למקור אלא בכלות המים יצא דם נדה ולפ"ז נאמר דאם היתה מהחלחולת או מהכוליא היה יוצא מקורם בעת הקילוח ולפי זה בוודאי מהאשה הוא ודם נדה הוא וגם לכל השיטות אפשר לומר כן אך באמת מי הגיד לנו את כל אלה ומצאתי להגדולים שבאמת השיגו על זה [כרו"פ ופס"ק סק"ג ס"כ פקפק בזה ע"ש] ודע דכל ספל הנזכר כאן מירא שידוע שהיתה נקייה לגמרי דאם השתינה במקום שאינו נקי תלינן הדם שהיה שם בכבר אם לא כשידוע שיצא הדם עם המי רגלים:

יט וכתב רבינו הרמ"א וכל זה אם נמצא דם במקרה אבל אשה שרגילה לראות דם במי רגליה ומרגשת כאב בשעה שמטילת מים כגון החולי שקורין האריין וינ"ד נראה דיש להתיר בכל עניין דהא איכא ידים מוכיחות שיש לה מכה המכאיב אותה בהטלת מי רגלים וממנו הדם יוצא ואפילו אם מוצאה דם אחר הטלת מי רגלים כשמקנחת עצמה טהורה דמאחר דמרגשת כאב ואינה מוציאה דם רק אחר הטלת מי רגלים וודאי דם מכה הוא וכו' עכ"ל:

ב ביאור הדברים דאפילו לשיטות המחמירים וזהו בסתם כשנמצא דם בהמי רגלים ולא נודע לנו הם ב: אבל אשה שיש לה כאב בעת הטלת מי [illegible]ים אף שכאב אינו כמכה לעניין רואה טחמת תשמיש בסי' קפ"ז כמ"ש שם מ"מ בכאב זה הידוע בשם שזהו חולי שקורין האריי"ן ית"ד דינה במכה וטהורה בכל עניין אפילו בעומדת ושותתת ונמצא על שפת הספל דזהו כידוע לנו מאין בא הדם ופשוט הוא דדווקא כשהכאב הוא בשעת הטלת מי רגלים אבל אם יש לה כאב תמידי באותו מקום בזה הדין אם כאב הוי כמכה אם לאו וזה נראה פשוט דאם יש לה מכה באותו מקום דתולין במכה כמו ברואה מחמת תשמיש ואפילו אם תרצה לחלק ביניהם מ"מ נראה דבכה"ג יש לסמוך על שיטת הרמב"ם והראב"ד והרשב"א המקילין בכל עניין בהשתנת דם כמ"ש ואולי דגם בכאב יש לסמוך עליהם ויש להתיישב בזה:

כא ואומר עוד דאפילו אם מוצאה דם אחר הטלת מי רגלים כשמקנחת עצמה וכו' כלומר אפילו אם בשעת ההטלה אינה משתנת בדם רק אחר ההטלה כשבודקת עצמה היא מוצאה דם על הבדיקה דבכה"ג בלא כאב פשיטא דטמאה אפילו לשיטת המקילים דאין זה עניין כלל לכל הדינים שנתבארו מ"מ כשיש לה כאב גם בכה"ג טהורה ואין חילוק בין שמרגשת הכאב בשעת הטלת מי רגליה ובין שמרגשת הכאב תיכף אחר ההטלה דכיון דאינה מרגשת הכאב רק אחר הטלת מי רגליה הוי סימן מובהק שיש לה חולי שעי"ז נתמלא כל בית התורפה דם ולכן כשמקנחת כלומר כשבודקת עצמה ע"י קינוח מוציאה דם [וכ"כ סס"ק סק"ד] ויש מהמירים לומר דדווקא אם הכאב הוא בשעת ההטלה ואין שום טעם להחמיר בזה [סס] ובפרט לפי מה שיתבאר דבלא בדיקה אין מתירין זה:

כב והוסיף עוד רבינו הרמ"א בדין זה וז"ל אך יש מחמירין שלא להתיר רק באשה שיש לה וסת להצריכה בדיקה דהיינו קודם שתשתין תבדוק עצמה היטב בחורין ובסדקין ואם לא תמצא דם תכנים מוך נקי על המקור בפנים ותשתין ותקנח עצמה יפה ממי רגליה ותוציא המוך אם נקייה היא הוכחה גדולה דאין הדם מן המקור והכי נהוג ואם בדקה עצמה ג' פעמים בכה"ג ומצאה המוך נקי מותרת אח"כ בלא בדיקה שלא בשעת וסתה דחוקה דדם מכה הוא מאחר שאינה מוצאה אותו רק אחר שהשתינה עכ"ל ונראה דהך בדיקה לא הצריך רק כשמוצאה דם אחר ההטלה על ער הבדיקה וכן משמע מסוף דבריו שכתב מאחר שאינה מוצאה אותו רק אחר שהשתינה עכ"ל דמזה מבואר דאם הדם הולך בשעת ההטלה א"צ בדיקה כיון שיש לה כאב ואף שבמקור הדין בתשו' מהרי"ל משמע דהצריך בדיקה גם בכה"ג [עס"ך סק"ז] מ"מ רבינו הרמ"א לא הצריך בכה"ג והשעט פשוט דבכה"ג

ורי עכ"פ יש לסמוך וודאי על דעת המקילים גם בלא כאב אך ראיתי להגדולים שפירשו דבריו דבכל עניין מצריך בדיקה [כ"כ סח"ד סק"ז וכ"מ כס"ך סס וכ"ע] ולענ"ד הדברים הטוהים דלמה לא נסמוך בבח"ע עכ"פ על שיטת המקילים שהו שיטת רוב הפוסקים ולמעשה יש לחוש אמנם אם גם רופא מומחה אומר כן נלע"ד פשוט דיש לסמוך על כל אלה גם בלא בדיקה אם הבדיקה קשה לעשותה:

כג האמנם עיקר בדיקה זו אינו מובן יפה דהא עיקר הבדיקה הוא לברר מאין בא הדם אם מנקב המקור אם מנקב המי רגלים ולכן כשכל בית הרחם נקי מדם שבורקת עצמה בחורין וסדקין ואח"כ מכנסת המוך על המקור בפנים כלומר שהמוך יכסה היטב פי המקור אבל פי המי רגלים יהיה פנוי ותשתין ותקנח ותוציא המוך והוא נקי הוה סימן שאינו מן המקור והקינוח צריך דאל"כ יתלכלך המוך בהוציאה משם ותתבטל הבדיקה וא"כ בדיקה זו היא יפה כשעל המוך לא תמצא דם ועל הקינוח שעל המי רגלים או בהמי רגלים עצמם תמצא דם והוי בירור נמור שהדם אינו מן המקור אבל אם אז לא תמצא דם כשום מקום הרי אין זה בירור ולא דמי לרואה מחמת תשמיש בסי' קפ"ז בבדיקת שפופרת בשאינה מוצאה דם בשום מקום דמ"מ הוי בדיקה יפה כמ"ש שם דהתם באמת נתבארו הרבה פעמים בזה משא"כ בכאן איזה בירור הוא הרי אנו רואים שבפעם הזה לא השתינה בדם וגם אח"כ לא נמצא דם בהקינוח ואם תאמר דבאמת כוונת רבינו הרמ"א דעל הקינוח או בהמי רגלים מצאה דם א"כ עיקר חסר מן הספר וגם בתשו' מהרי"ל ובהגהות שערי דורא שמהם מקור דין זה אינו מבואר כלל שהצריכו שתמצא דם על הבדיקה או בהמי רגלים ועוד דאם המצא דם על הבדיקה ועל המוך לא תמצא הרי אין לך בירור יפה טוה ולמה הצריך רבינו הרמ"א ג"פ ובוודאי די גם בפעם אחת והרי היא הרבה יפה מבדיקת שפופרת שרי בפעם אחת אלא וודאי דלא מצאה דם כלל וא"כ איזה בדיקה היא זו:

כד ויותר מזה תמוה לי לפי המפרשים דבדיקה זו הוא גם כשמשתנת עם דם מאי מהני בדיקה זו דממ"נ דאם לדעת המקילים דטהורה בכל נוהני הרי א"צ בדיקה וא"צ כאב אלא וודאי דהבדיקה הוא לדעת האוסרים בעומדת ושותתת ולדיעה השלישית אף בישבת ושותתת וכ"ש לדעת ר"ח שתאמר והנה כל עיקר טעם האוסרים הוא מחשש שמאמר בגמרא וימלא הדור מי רגלים לסקד אויתי דם כמי שתאבר מאי מהני שנותנת מוך על פי המקור ותצא נקי הוי אנן חיישינן שבמגים הנוף יחזרו הטי רגלים למעיין המקור ויביא חתים של המקור דוך המי רגלים ומה מועיל בזה הבדיקה מבחוץ ושמא תאמר נחליש בתאב א"כ אין בדיקה:

כה וראיתי לאחד מהגדולים שכתב שדבריו אינם מדוקדקים והרכיב שני עניינים ביחד והיינו שזה שמסיים דהנקה דדם מכה הוא זהו כשעל המוך לא נמצא דם ועל הבדיקה נמצא ובזה באמת א"צ ג"פ ודי בפעם אחת וזה שכתב שצריך ג"פ זהו בלא נמצא דם כלל ואז הטעם מפני עקירת וסת שהיה מרוכת לראות דם במי רגלים ולכן צריך עקירה ג"פ כדין וסת שאינו נעקר רק בג"פ [עו"נ סי' מ"ח והגמ"ר] ולענ"ד דבריו מדוקדקים וכראי מוצקים ורבינו הרט"א הולך מים מתוקים מבורות עמוקים ובש"ע קבע דעתו הגדולה אדעתא דנפשו הטהורה ולא רק כטעתיק דעות הקודמים כמ"ש כמה פעמים ולא ממעם וסת הוא אלא הוא עניין אחר לגמרי כמו שנתבאר בס"ד:

כו וכן מרחו המפרשים כמה שכתב הזקא באשה שיש לה וסת ולמה לא תועיל גם באין לה וסת בעונה בינונית כמו בסי' קפ"ו [ס"ע סק"ס וכלי סי' ל"ד] ובמקור הדין במהרי"ל סי' ר"נ כתב בלשון זה דבאין לה וסת יש להחמיר דאל"כ וכי לעולם לא תהיה טמאה וכו' עכ"ל והדברים המוהין דהיה טמאה כשתמצא דם על המוך [ס"ך סק"ו] ויש שתרצו דכוונתו על לאחר נ"פ דא"צ בדיקה [עו"י] אך הלא ביכולת לבדוק תמיד וכשתמצא על המוך תהיה טמאה [מ"ל סק"מ] ויש מי שפירש דמיירא שאינה רואה שום פעם דם רק ע"י מי רגליה [ס"ך סס] ודחו הגדולים דבר זה לנמרי [כרו"פ וס"ע סס] והם פירשו דוודאי אפשר לה להיות טמאה כשתראה שלא בשעת עשיית צרכיה אלא דה"ק כיון דמי רגלים שכיחי בכל יום ובכל שעה חיישינן שמא יזרמן ראייתה מן המקור סמוך להטלת מי רגליה ואתה מטהרה שלא בדין לכך צריך שיהיה לה וסת קבוע ובשעת וסתה תהיה טמאה בכל עניין [סס] ועכ"פ הדברים דחוקים למאד כמובן:

כז ועוד יש להקשות על דברי רבינו הרמ"א שכתב אח"כ וז"ל וכל זה דוקא שמרגשת כאב עם מי רגליה אבל אם אינה מרגשת כאב ובודקת עצמה אחר השלת מים ומוצאה דם אם לא מצאה דם במי רגליה וודאי טמאה אבל אם מצאה דם חוץ מי רגליה וגם על הער שבדקה עצמה בו י"א דהיא טמאה דלא התירו רק דם שנמצא ואין מי רגלים וי"א שהיא טהורה דדם שנמצא הולין שעריין נשאר מימצית מי רגלים ויש להחמיר מיהו א"צ לברוק אחר זה ואפילו אם היתה רגילה לראות אם בדקה עצמה ג"פ ומצאה טהורה שב א"צ בדיקה וכו' עכ"ל והשתא יש לדקדק דכאי קס"ל דבלא כאב כשמוצאה דם שלא במי רגליה אלא בהבדיקה שאח"כ טמאה פשיטא והא בגמ' משמע אמרו רק כשהדם הולך ביחד עם המי רגלים וכן במה שכתב דיש פלוגתא במצאה דם חוץ מי רגלה עם על הער וכו' הוה לו לכתוב זה מקודם

כשהביא כל הדיעות היה לו לבאר דבזה יש פלתתא ולמה כתבה אחר דין של כאב:

בח ולפיכך נלע"ד בוונה אחרת בכל דברי רבינו הרמ"א וזהו לכל השיטות בין לדיעות המקילין ובין לדיעות המחמירין והוא דהן אמת דחז"ל הקילו בהטלת דם עם המי רגלים למר בדאית ליה ולמר כדאית ליה וכ"ש ביש לה כאב דלכ"ע מקילין ואפילו במוצאה דם על הבדיקה כמו שנתבאר מיהו עכ"פ כל הקולות האלו משום דתלינן הדם שלא בהמקור אלא בסיבת המי רגלים הן בלא כאב דתלינן במכה שבחלחולת או כוליא והן בכאב דתלינן בהכאב והנה כל זה הוא דלא ניחוש לדילמא הדור מי רגלים למקור ואייתי דם דרך המי רגלים דבזה התירו חז"ל בנמצא הדם תוך המי רגלים אף בלא כאב לשיטת המקילין בכל עניין ולהמחמירים בפרטים שגם הם מקילים ובכאב מקילין כולם גם אפילו בלא נמצא הדם במי רגליה אלא בהבדיקה שאח"כ כמו שנתבאר:

כט אמנם כשנתבונן הלא יש חששא אחרת לגמרי והוא דמי ייתר שהדם ההולך ביחד עם ההשתנה הולך ממקום השתן שמא כשנפתחה פי השתן נפתח או ג"כ פי המקור והדם הולך מהמקור ביחד עם המי רגלים וגהי דגם זה הוי חששא רחוקה שיתרמו שניהם יחד מיהו הא קי"ל אף באיסור קל דכל היכי דאיכא לברורי מבררינן וא"כ באיסור חמור דכרת למה לא נבדוק זה עכ"פ דנהיה בטוחים שאין הדם הולך מהמקור עצמו ביחד עם המי רגלים וזהו שדקדק רבינו הרמ"א לומר אך יש מחמירין וכו' להצריכה בדיקה וכו' כלומר דזהו באמת חומרא בעלמא לברורי כל זה:

ל ודבריו קאי על כל ענייני סי' זה והיינו גם בלא הכאב שתרחץ המקום או תקנח עצמה יפה ותשים המוך במקום פה המקור ומסילא דאחרי ההשתנה בשהמוך נקי נתברר עכ"פ דבר זה שהדם אינו הולך מן המקור וצריכה להחזיק דבר זה ג"פ כדין כל החזקות וא"ב אח"כ מיתרת בלא בדיקה שלא בשעת וסתה דבשעת וסתה וודאי חיישינן לזה שהדם הולך ביחד עם המי רגלים מן המקור והן אמת אם גם אז העשה הבדיקה וודאי בירור גמור הוא לעניין זה שאין הדם מהמקור אלא דבלא בדיקה אז ולסמוך על הג"פ אין סברא לסמוך בשעת וסתה וזה שאמר מקודם שלא להתיר רק באשה שיש לה וסת אין כוונתו דבאין לה וסת אינו מועיל בדיקה זו דוודאי מועיל אלא דלא מהני החזקת ג"פ דכיון דאין לה וסת הוי תמיד כשעת וסתה וצריכה תמיד לבדוק גם אחר הג"פ ובזה לא מהני עונה בינונית מל' יום ללי יום דארבא מזה יבא קטן גדול והיינו שלפעמים תראה כמה ראיות שלא בעונה בינונית כיון שאין לה וסת קבוע והיא תסתכן אז על זה בלא בדיקה ובשעת הגעת וסתה שלה וודאי חששא גדולה היא ותבא לידי עיקור כרת ודע שכשכא בבבה"ג

הוכחה גדולה שאין זה מן המקור כלומר שאין דם המקור הולך ביחד עם המי רגלים וזהו שמסיים דחזקה דרס מכה הוא ולא אמר דדם כאב הוא מפני ד' י' על כל הסי' דגם בלא כאב הלא אמרינן דזהו מהחלחולת או מהבוליא מהמכה דשם ובדיקת זו מועיל בין בלא כאב כשמוצאה דם בהמי רגלים ובכאב גם אם נמצא הדם בהבדיקה:

לא וזהו שכתב אח"כ וכל זה דווקא שמרגשת כאב וכו' אבל וכו' ובודקת עצמה וכו' כלומר דלא הימא דבדיקה זו מועלת גם בלא כאב על הבדיקה שאחר כך דוודאי אינו מועיל ואח"כ קאמר אבל אם מצאה דם על מי רגליה וגם על הער וכו' י"א דהיא מסאה וכו' וי"א דהיא טהורה וכו' כלומר דבשניהם ביחד יש פלוגתא בין הפוסקים ולכן להמקילים מהני הבדיקה אבל להמחמירים גם בכה"ג לא מהני בדיקה זו ומוסיף ואומר מיהו א"צ לבדוק וכו' כלומר דאפילו להמחמירים בשניהם ביחד א"צ לבדוק בקינוח אחר ההטלה בדם שנצריכה לקנח אולי יהיה על הקינוח נ"ב דם ולא יועיל להמחמירים ועוד מוסיף קולא דאפי' אם היתה רגילה לראות וכו' כלומר שידוע לה שגם על הקינוח דרכה למצא דם ומחוייבת לבדוק מ"מ אם נ"פ בדקה את הקינוח ומצאה טהורה שוב א"צ לבדוק [וגם דברי מהרי"ל שסבירא ליה דם ד"ך יש לפרש כן דמה שאמר וכי לעולם לא תסת עמלת כלומר בלא בדיקה ולסמוך על הג"פ דסת בעת וסת שלה וודאי יש חשש גדול שמקור טולך ביחד עם הדם כלומר לבדוק בכל פעם תמיד ודו"ק] [וגם קושית הד"ך מקו"ח מתורץ ע"ש]:

לב עוד כתב ואם אינה רגילה לראות רק לפרקים קובעת לה וסת אם הוא בדרך קבע בין וסת שוה בין וסת דילוגין ואם אינה מוצאה דם אחר כך כשבודקת עצמה רק קרטין קרטין כמו חול וחצץ אדום ונמצא כזה ג"כ במי רגליה ובשעת וסתה או לפעמים אחרים רואה דם ממש כשאר נשים ואינה מוצאת אותו חול רק אחר מי רגליה טהורה דאינו דם רק חול שדרכו להוולד בכליות עכ"ל:

לג ביאור דברים דכלפי שאמר מקודם דבלא כאב לא התירו חכמים רק בדם שבמי רגלים ולא בהבדיקה שאח"כ כמו שנתבאר ולזה לא מהני גם הבדיקה לשום מוך וכו' כמו שבא ולזה אומר דאם אינה רגילה לראות רק לפרקים כלומר דברוב פעמים כשבודקת עצמה אחר ההשתנה היא נקייה רק לפרקים מוצאת דם על הבדיקה שאחר ההשתנה ודם זה אנו אומרים שהוא מן המקור ולכן קובעת לה וסת כשארי ראיית דמים בין וסת שוה מך' לך' או מל' ללי' וכיוצא בזה ובין וסת דילוגין מך' לכ"א ומכ"א לכ"ב וכיוצא בזה וקמ"ל דלא תימא כיון שאין זה ראייה ברורה לא נתקש לה בשאינו וסת שוה קמ"ל דחששין ויראה לי

דמ"מ אינה עיקרית ומה הברור שיש לה בראיית דמים מטמא אלא שחוששת גם לומת זה ואיך נאמר שבומת זה העיקור הומת האחר הא י"א דדם הנמצא על הבדיקה הולין שהיא מתמצית המי רגלים כמו שנתבאר ואפילו אם בהמי רגלים ליכא דם רק בהקינוח רבבה"נ הכל מודים שהיא טמאה מ"מ לעקור בזה ומת אחר נ"ל ברור דאינה עוקרת דלחומרא וודאי יש לחוש שגם באופן זה הוא תמצית מהמי רגלים:

לד ואח"כ אומר ואם אינה מוצאה דם אח"כ וכו' רק קרטין וכו' ונמצא כזה ג"כ במי רגליה וכו' כלו' אע"פ שהבדיקה דברואה דם במי רגליה וגם בהבדיקה שאח"כ דיש להחמיר כמו שנתבאר פ"מ אם בהבדיקה שאח"כ אינו דם ממש אלא קרטין בחול וחציו אדום ויש לה ומת של ראייה ממש יש להקל אם גם במי רגלים נמצא כן דזהו חול מהכליות ולא דם והתנה בזה שני תנאים שתראה הקרטין גם במי רגלים דאל"כ דינה כרואה קליפות ושערות שנתבאר בסי' קפ"ח דאי ס"ד שזהו חול מהכליות למה לא נמצאו במי רגלים ועוד שיהיה לה ומת אחר מראית דם ממש דאל"כ אמרינן שזהו דרך ראיתה בדם יבש ולא תלינן בחול הכליות כיון שאין לה ראייה אחרת של דם ממש ונ"ל דבזה אין נ"מ אם גם מוצאת דם ממש במי רגלים אם לאו וזה תלוי לפי הדיעות שנתבארו בהדם של מי רגלים אך בהבדיקה שאח"כ מצריך שלא יהיה דם רק אלו הקרטין וא"צ להטיל הקרטין במים לראות אם נמוחו דתלינן אותם בחול שבכליות ואפילו נמוחו במים לא חיישינן לה [ט"ך סקי"ח] ולהיפך כשבהמי רגלים אינה מוצאת הקרטין רק בהבדיקה ואסרינן לה כמ"ש בסי' קפ"ח צריך שרייה במים כדין קליפות ושערות ודע דבכל אלו אין חילוק בין מסולקת דם כמו מעוברת ומניקה ווקנה לאינה מסולקת דמים ואין להקל בהמסולקות בכל הדינים שנתבארו בסי' זה ולומר דבהם הוי וודאי מחמת מכה דלפעמים גם הם רואות דם [כס"ו] וכן נראה עיקר מדלא הוכירו הפוסקים לחלק בזה וכן יש להורות:

לה מעשה באשה אחת שהיה לה ומת קבוע אך שלא בשעת וסתה היתה מוצאת על הבדיקה קרפין אדומים כחוטי של מחם ואותן קרטין מקצתן נבלעין בבגד פשתן ומקצתן נקלטין תן הפשתן וסנהגה בשעת וסתה כשפיסק השפעת הדם ממנה מוצאת כמו שריית בשר ובתוכן ישנן אותן הקרטין הרבה והיא אומרת שהרבה פעמים היא מרגשת כאב במקום הכליות אך זה כמ' שבועות שאינה מרגשת בזה הכאב אך מרגשת בכאב בבטנה למעלה מאותו מקום ודומה לה כאלו הולך שם שום דבר אגה ואגה והיא מוצאת אותן קרטין לפעמים מתוך הרגש הכאב ולפעמים אח"כ:

לו ותגה יש מהגדולים שרצו להחיר זה ע"פ דברי רבינו הרמ"א שנתבארו דזהו מחול שבכליות [עט"ז ס"ס זס וט"ו] כיון שיש לה כאב ואף שלפעמים נפסק הכאב כן דרך כל המכות שלפרקים נפסק הכאב ועכ"ו המכה במקומה ונדחו דבריהם מכל גדולי עולם [מכ"ל וכרו"ם ופמ"ג ומ"ל ושוד] דרבינו הרמ"א לא התיר רק בהמי רגלים כמו שנתבאר ואלו הקרטין דינם בקליפות ושערות שבסי' קפ"ח ואם נימוחו טמאה ואפילו אם הרופאים אומרים שהוא חול שבכליות אין הדבר ברור לסמוך עליהם בלי שרייה במים ואם נמוחו טמאה ויש מחכמי הדור שהורו לסנן המי רגלים דרך בגד דק ואם אחר הסינון ימצאו אלו הקרטין יש להחיר [מכמי ליסס בנוב"ת סל"ע] ועשו זה כדינו של רבינו הרמ"א אף ע"פ שאלו הקרטין לא היו בעת ההשתנה וגם על זה פקפקו הגדולים [סס] ואמנם על זה יש לסמוך בשעת הדחק כיון דסוף סוף עינינו רואות שבהמי רגלים נמצאו קרטין אלו ממילא מוכח שיש לה חול בכליות וא"כ למה לא ניתלי גם אלו בזה

לז ודע דהגם שנחלקו הגדולים אם באב הוי כמכה ואנן נקטינן לחומרא כמ"ש בסי' קפ"ו מ"מ אם בשעת הכאב ממש מוצאה דבר נוכל לדונה כמכה דאין לך ראייה ברורה מזה וכן הסכימו כמה גדולים [ע' מסו' פכ"י ות"ל לסנמון מנלונג סכ"ע] ולכן בקרטין אלו אם בשעת הכאב ממש היא מוצאה קרטין אלו בבדיקה יש לסמוך על זה להיתר אף בלא הטלת מי רגלים [סס] אך בלא זה קשה לסמוך על דברי הרופאים בלא שרייה במ"ש ויש מהרופאים שאומרים שזה בא מן הצדדים שיש שם גידין קטנים בחוט השערה ויש שם הרבה גידין וכשהאשה מרובה בדמים או גם הגידין האלו מושפעים בדמים וכשהיא בורקת א"ע בער ודוחקת בגידין אלו אוי נפתחים ומוציאין טיפין דם או קרטין קטנים אך בלא ראיה אין לסמוך עליהם מפני שאומרים זה מאומדנא בעלמא ולכן אם באפשרי לברר זאת והיגו שתשים מוך עמוק באותו מקום ותבדוק בצדדים בהגידים ותמצא דם והמוך יהיה נקי אין לך ראיה ברורה מזה להתיר וכן כל כיוצא בזה:

לח בללו של דבר בעניינים אלו יש הרבה מעשיות בתשו' הגדולים והעיקר שלא לדון איסור כרת באומדנא בעלמא אם לא מה שמבואר בש"ע מפורש ושארי מקרים בשיארע אין לסמוך רק על מכה אם ביכולת לברר ע"י מילדות ורופאים שיש לה פצע או חבורה או ע"י כאב אם בשעת הכאב היא מוצאה הדם או הקרטין או התול ואם לאו יעשו לה בדיקת מוך כמ"ש ואם המוך יצא נקי והבדיקה אדומת והו מופת חותך שהוא מן הצדדים:

סימן קצב דין הכנת אשה העומדת להתעבר. ובו ח' סעיפים.

א גרסינן בנדה [סו:] אמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים דשמא מחמת האוות חימוד ראתה דם [רמ"ע] ודם חימוד ממא ואפילו בדקה עצמה בשעת הביעה ומצאה מהורה לא מהני משום דחיישינן שמא ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה בו ונאבד ואין חילוק בין גדולה לקטנה שלא ראתה דם מעולם [גמ'] דאולי גודל תאוות התימוד עוררה את המקור שלא בעונתה ואין חילוק בין בתולה לאלמנה וגרושה ולא עוד אלא אפי' מחזיר גרושתו נ"כ יש לה דין זה ואפילו עומדת בימי טהרתה לא מהני:

ב ואיסור זה הוא מדרבנן דמן התורה אפילו ראתה כיון שלא הרגישה איגה טמאה [מ"מ פי"ח] ודע דמדברי הרמב"ם פי"א דין י' משמע דזהו הכל מתעסרות שהנהיגו בנות ישראל בעצמן כמו התומרא דר' זירא לישב על כל טיפת דם שבעה נקיים ולכאורא טוכח כן מדאמר רבא שבעה נקיים ואי ס"ד דהוה קודם התומרא זו א"כ שבעה נקיים למה ודיינו לדונה כנדה ולא כזובה אלא וודאי דאחר התומרא זו התחילו גם בזה אבל א"א לומר כן שהרי ביומא [יח:] מקשה מזה על רב ע"ש והרי ביומי רב עדיין לא נתפשטה התומרת ר' זירא דרב קדים מובא לר' זירא וביומי רבא וודאי דנתפשטה כמ"ש הרא"ש סוף הל' מקואות [וכמ"ש מתוכן קוטים המעויין בגדה פ"י ס"ק ל' לות כ' וכוונת סלמ"ם על רב דיומם ולם הם לסתירה]:

ג ובוודאי תקנה קדמה והיה גם כאותה הרמב"ם ז"ל דאין כוונתו דביחד קבש כל התקנות ולא חש להאריך כיון דלדינא אין נ"מ ורבא שאמר ז' נקיים משום דביומו כבר פשטה תקנת ר"ז ועיר י"ל כמ"ש הרא"ש בפ"י ס"ס ד' דלכן אומר ז' נקיים משום דחיישינן בכל יום שמא תראה דיגתר שהיא קרובה לנשואין לבה הומה ומתמהתו ותסיד חיישינן שמא הראה ע"ש ולהתלקים עליו בזה כמו שיתבאר נאמר בתירוץ הראשון ולא נודע לנו זמן תקנה זו ויש מי שאומר דנתקנה בומן גזירת כתמים שתהיה ממאה גם בלא הרגשה [ט"ז סק"ח] ואיני יודע מה ענוין זה"ז [ולענ"ד נראה ללמוד מכאשי רחל ליעקב דכתיב ולא עשתה אחת ומס סיו נזכרים בגדה תלד כדכתיב לא תוכל לקום מפניך כי דרך נשים עלי וגו' ויתחלמי בפ"ח דמ"ק דל' ז' ילוף מזה דמין מדרבין שמחה בשמחה אך סס"ם דילן בפ"ק ס"ו ילוף מקרא דמריבה ע"ש ובזה לא שייך לומר דמין למידין דבר מקודש ממן תורה כדלמיתא בירושלמי פ' ומ"ם הל' ס' לשניין תכילות דמס כן קשיא בירושלמי מדברי הלא בילמא בשלים בשבעה כמו שעתה

שמחה בשמחה שאפי לבו פמי לשמחה לחת למידין כמ"ש בפ"ת סס וה"ג מילתא דתליא בשבעה דהחימוד מעורר סדם וסס סיו נזכרים בזה כמ"ש וה"ק] [ובקונטרס הע"ז מתמר ורות וכן יש להקשות מבת שבע ל"ק כלל דמין חימוד הלא בשלמין שחימוד גדול יש לה שחקרה עליה שם בשולחן כמ"ש סח"ד סק"ח ולשון סס"ם משמע כן מבעוה ליפאל ועוד מירושלמי הרבה יש בזה:

ד וזה לשון המור בתב א"א הרא"ש ז"ל יש מגדולים שכתבו שאינה צריכה לא הפסק מהרה ולא בדיקה כלל ביומי הספירה לא בתחלתן ולא בסופן אלא כל שהמתינה ז' ימים אחר התביעה ה"ז מובלת ומהורה ולא נהירא אלא שצריכה בדיקה כל יומי הספירה אלא שאינה צריכה להפסיק במהרה אף ע"פ שלא בדקה ביום התביעה להפסיק במהרה טונה מיום המתרת שבעה ימים ובודקת בכל יום וכ"כ הרמב"ן עכ"ל והיש מגדולים שבתבו הן הראב"ד והרשב"א שכן מבואר בתורת הבית שא"צ לא הפסק מהרה ולא בדיקה כלל ע"ש:

ה ומעם המקילים ביארו דבריהן דזו לא ראתה כלל אלא שאנו חוששין שמא ראתה מהמת חימוד ונאבד א"כ הך ראייה מעטת היא ובוודאי שהפסיקה במהרה ודי לך בהתמרא זו שאתה חושש שמא ראתה ופסק הדם מיד ולא שתאסור אותה כרואה וודאית שמעיינה פתוח ובוודאי נקייה היא מכל דם כיון דלא ראתה כלל [ב"י וב"ח] ולבד זה קשה לעמוד על עצם התקנה דכיון דאנו חוששין שמא מחמת חימוד ראתה דם אע"פ שהיא עומדת בהוקת מהרה ועתה ממ"נ אם אנו אוסרים שדרך החימוד הוא רק שבאותו רגע של הנטר עלולה לראות ולא יותר א"כ למה צריך בדיקה בכל יום ולמה צריכה הפסק מהרה והיינו לברוק א"ע סמוך ללילה הלא די שתשמה מיום המתרת ז' נקיים כיון שהיא בחזקת מהרה והחשש הוא רק על פעם אחת ולא יותר ואם אנו אומרים שהחשש הוא על כל הומן שער החופה שיש לחוש בכל אלו הימים והשעות שמא תראה א"כ פשימא דאינו מועיל לא הפסק מהרה ולא בדיקה דהרי בכל רגע יש לחוש שמא עם סילוק ידיה ראתה ואין באן ז' נקיים אלא וודאי כמ"ש שהחימוד הוא על אותו רגע ולא יותר א"כ א"צ כלום [לבד מס שכתבו הרשב"א דלפי מנמ' שם ס"ו מבריס דרביעה וברחיה דרב שבירה דלפי גירסתו ופירושו לא ידע מבי הכא עד התמה דין זה ע"ם לבל זה לגמי מכרשת דסרמ"ם שם בבילת גירסת מחרת דנתוודע לו קודם הז' נקיים ומ"ר לגירסת הרשב"א מין דלוים כמ"ש הסרמ"ם בפ"א דמעשים דמסי לפיסן בדיעה לחמר זה לר"ם ומ"ם בתשובת ומסקנת]:

ו ושיטת המחמירים כן הוא דוודאי יש חשש על כל הזמן שמא תראה ויותר שהיא קרובה לזמן החופה יותר לבה הומה ומחמדתו ותמיד חיישינן שמא תראה כמ"ש בסעי' ג' אבל מ"מ איך נחמיר עליה יותר מרואה וודאית דדי לה בבדיקה בכל יום בבוקר ובערב ובדיעבד די לה בבדיקה אחת או שהים בכל הז' נקיים ואיך נחמיר בזו יותר ולכן גם הפסק טהרה צריך כרואה וודאית ובאמת כמה מהגדולים סוברים כן אלא שהרא"ש אמר דבזה סומכים להמקילים דממילא הוי הפסק טהרה כלומר כיון דראייה מועטת היא וודאי דהפסיקה בטהרה אף שלא בדקה ורבותינו בעלי הש"ע קבעו כדעת הרא"ש וזהו שכתבנו דלכתחלה צריכה בדיקה בכל יום מיהו בדיעבד אם לא בדקה עצמה רק פעם אחת תוך ז' סגי עכ"ל ואפילו להמחמירים בסי' קצ"ו דגם בדיעבד צריכה שתי בדיקות ע"ש מ"מ לא ראו להחמיר בכאן ובכה"ג לכ"ע די בבדיקה אחת [וט"ז סק"ב]:

ז כתב רבינו הב"י בסעי' ב' שבעת ימים הללו מונים אותם משעה שהיא סומכת בדעתה ומבינה עצמה לחופה אע"פ שלא נתקדשה עדיין עכ"ל וכתב רבינו הרמ"א ויש לסמוך הטבילה סמוך לבעילת מצוה בכל מה דאפשר והמנהג לטבול הכלה ליל ד' אע"פ שלא תבעל קודם מוצאי שבת אבל אין להרחיק הטבילה מן הבעילה יותר מזה ואם לא תבעל במוצאי שבת יש לה לבדוק עצמה בכל יום עד בעילת מצוה ודווקא לכתחלה אבל בדיעבד אין להחמיר אם בדקה רק פעם אחת תוך ז' וכל חתן ישאל לכלה קודם שיגע בה אם שמרה ז' נקיים עכ"ל והדברים האלה צריכין ביאור:

ח ההנה דינו של רבינו הב"י הוא מדברי הרשב"א בתה"ב וכבר כתבנו דאיהו ס"ל דחשש חימוד אינו אלא בשעת חגמר ולא יותר ולפ"ז היה מקום לומר דאף אם גמרו שהחופה תהיה לזמן רב כמו אחר י"ב חדש הוה או החימוד ולא יותר וא"כ צריכה רק או לשמור הנקיים וסמוך לחופה א"צ לזה קמ"ל דאינו כן אפילו לשיטתו דחימוד לא הוה אלא משעת ההכנה להחופה ולא בעת הגבלת הזמן על זמן רחוק דאז אין חימוד וכ"ש לשיטת הרא"ש ונגד זה גם לשיטת הרא"ש אין נ"מ בין נתקדשה ובין לא נתקדשה דלא תימא דלשיטת הרא"ש צריך הנקיים דווקא אחרי הקדושין דאינו כן וכ"ש לשיטת הרשב"א:

ט מיהו יש נ"מ גדולה בין הרשב"א להרא"ש דלהרשב"א הוא החימוד רק בעת הגמר מההכנה להחופה ולא יותר ולפ"ז אפילו נמשך עוד זמן עד החופה כגון שגמרו ההכנה על שני שבועות ויותר מנה אין תיכף הנקיים ושוב א"צ בדיקה סמוך להחופה וכ"ש אם לא בעלה תיכף אחר החופה לית לן בה ואלו לשיטת הרא"ש דהחימוד הוא בכל הזמן ואדרבא כל שהזמן יותר סמוך לבה הומה יותר כמ"ש וא"כ צריך דווקא הנקיים סמוך ממש להחופה וכן אם לא בעלה סיר הוי החימוד עד שעת בעילה וא"כ יש מקום לומר דלדידן דקיי"ל כהרא"ש לא מהני כלל אם לא היתה החופה ממש בכלות הנקיים והביאה סמוך להחופה ואם נמשך הזמן צריכה עוד נקיים וטבילה חדשה מחשש ראייה דחימוד:

י ולזה בא רבינו הרמ"א לומר דאינו כן דבוודאי לכתחלה יש לסמוך הטבילה סמוך לבעילת מצוה בכל מה דאפשר כלומר לא מיבעיא סמוך להחופה אלא אפילו סמוך להבעילה והיינו שלא תמשך הבעילה רחוק מהחופה אך בדיעבד אין עיכוב בזה רק שתעשה בדיקה בכל יום עד הבעילה ובדיעבד גם זה אינו מעכב והטעם כמ"ש הא"א להחמיר בזה יותר מבראייה וודאית והנה בזמן הקדמון היה המנהג שטובלת בליל ד' והבעילה במוצאי שבת וכיון דקשה לבטל המנהג לכן סומכין על זה גם לכתחלה אבל עכ"פ יותר מזה לא תמשך ואם נמשך תהיה זהירה עכ"פ לבדוק בכל יום דכל מה שאפשר לתקוני מתקנינן אך גם זה בדיעבד אינו מעכב מהטעם שנתבאר וזה שכתב שהחתן ישאל מהכלה אין המנהג כן אצלינו וסומכים על השושבינים והשושבינות והם מודיעים להחתן כן כתבו האחרונים:

יא כל דינים אלו הם כשהן מסולקות דמים כמו קטנה וכן זקנה או מעוברת כשיצוייר שתנשא בימי עיבורה כגון שנתעברה טרם החתן עצמו וכמחויר גרושתו אבל בתולה גדולה שנשאת שכבר ראתה והיא נדה גמורה פשיטא שצריכה מעיקר הדין הפסק טהרה ובדיקה בכל יום כמ"ש בסי' קצ"ו אמנם אפילו עומדת בימי טהרתה צריכה נקיים מחדש כשנמרה להנשא בימי טהרתה כפי הדינים שנתבארו:

יב כשקבעו זמן הנשואין ליום פלוני וספרה הנקיים ואח"כ מפני איזה סיבה או מחלוקת נדחה זמן הנשואין על להבא בטלו הנקיים שספרה ואח"כ כשקבעו זמן הנשואין הוי חימוד חדש וצריכה ז' נקיים והסכימו הגדולים [ב"מ וט"ז וט"ך סק"ו] דווקא דווקא כשבאותו מעמד שנדחה זמן הנשואין לא קבעו זמן אחר אלא שאמרו שלא יוכל להיות בזמן שקבעו דאז חיישינן שלא בדקה יפה ונאבד חימודה ואח"כ כשקבעו זמן חדש הוי חימוד חדש ולכן לא מהני הנקיים הקודמים ואפילו טבלה אינו כלום וצריכה מחדש נקיים וטבילה אבל אם באותו מעמד שדחו הזמן הקודם קבעו זמן אחר לא רחוק הרבה מזמן זה הקודם תזהר רק לבדוק בכל יום וא"צ נקיים מחדש וכן אם טבלה א"צ טבילה אחרת דלא כיש מי שמחמיר גם בכה"ג וכ"ל פשוט דאם קבעו זמן רחוק כמו לחדש ימים וכ"ש יותר דוודאי בכל עניין בטלו הקודמים וצריכה מחדש נקיים וטבילה:

יג דבר פשוט הוא שאם ביום החופה נתהוה מחלוקת בין הצדדים וביטלו השידוך אע"ג שאח"כ אחר יום או יומים חזרו ונתרצו היו חיסור חדש ובטלו הקודמים וצריכה טבילה ונקיים מחדש אבל אם לא בטלה לגמרי אלא שנעשה מחלוקת מפני נדוניא או מפני שארי פרטים והחתן אומר שאינו רוצה השידוך וצד הכלה רודפים אחריו וחזר החתן ונתרצה אף אם נמשך יום או יומים א"צ נקיים מחדש דלא אסחה דעתה [סמ] ויראה לי דאם להיפך כשהכלה אמרה שמבטלת השידוך וצד החתן רודפים אחריה וחזרה ונתרצתה דהוי חיסור חדש אם גמרה באמת בלבה מקודם לבטל השידוך ולכן אם אומרת שלא רצתה באמת בביטולו אלא עשתה כן כדי להוציא ממנו איזה דבר לטובתה נאמנת [כ"ל]:

יד אם החופה היתה בדרך והכלה באה לזמן המוגבל והחתן לא בא יש מי שאומר שאם התמהמה בדרכו יום או יומים ולא נתן ידיעה להכלה בטלו הקודמים מפני שהכלה סברה שביטל השידוך וחלקו על זה דאינו כן דוודאי היא יושבת ומצפה לביאתו ואימרת שנתהוה איזה סיבה אבל לא תתלה בביטול השידוך [סמ"ז סמ מחמיר וסמ"ך סק"ז מיקל וכ"כ בתשו' מ"ב ומיין להחמיר בליגיס מלו וז"ס סמ"ך ולאחרתו בח ליר וכו' מעשה שהיה כך היה בתשו' מ"ב ולא לעיכובא דחל"כ סמ מחמיר בכלם לם מלא בלומר דוודאי סמ יחיס שהיה מו שלמה לא בא לזמן המוגבל ומיין ידיעה ממנו בוודאי לבה דופקת וסיילוס גובר מבל וודאי בהמתך יוס לחד ח"ל בלוס בללע"ד ודו"ק]:

טו דבר פשוט הוא שאם ע"י מחלוקת נתבטל השידוך ותיכף בא חתן אחר ונתרצה לכונסה שצריכה נקיים מחדש וטבילה מחדש דבחתן אחר נתעורר חיסור חדש ולא עוד אלא אפילו אם אחר שנתרצית להשני חזר בו הראשון ונכנסה עמו לחופה בטלו הקודמים וצריכה מחדש נקיים וטבילה אבל אם בביטול הראשון לא בא חתן אחר ובאיתו יום חזרו ונתרצו וליז יש מי שאומר דא"צ נקיים מחדש [ס"ע סק"י ועוד כמה גדולים] ודווקא כשעמדו יום או יומים בביטול השידוך כמ"ש בסעי' י"ג צריכה נקיים מחדש ולא באותו יום ואפילו הביטול היה ביום והריצוי בלילה לית לן בה דעדיין לא נתייאשה:

טז מעשה באלמנה אחת שהיה לה זמן מוגבל בהתנאים עם החתן לנשואים אלא שהחתן אמר לה שאפשר שיקדים הנשואין וכן עשה והיא אמרה שסמכה על זה וספרה ז' נקיים וטבלה ובא עליה ובוודאי עשתה שלא כדין שהרי לא היה לה ביוד גמור ער ביאתו ואז נתעורר חיסור חדש והיה לה לספור מאז ז"נ ומ"מ כיון דהוי אחר המעשה אין להפריש זה מזו כיון דחשש חיסור אינו אלא דרבנן [ע"ז ס"ס זה] ומעשה בכלה שבקשה מאבי החתן למהר הנשואים והשיב שמסכים לזה אך צריך ליפע לביתו לשאול הסכמתם ואם יסכימו ישלח שליח להכלה להודיע לה וכן עשה הדבר פשוט שצריכה למנות הז' נקיים מיום ביאת השליח אבל אם הכטיחה ואמר לה שבטוח הוא שיש בני ביתו יסכימו לזה יכולה למנות תיכף הז"נ [טו"מ סי' קע"ו] וכן כל כיוצא באלו הדברים על המורה להבין ולהשכיל בזה:

יז המיחד עם אשתו נדה התירה התורה ולא חיישינן לתקלה ח"ו כמ"ש בסי' קצ"ה אמנם זהו דווקא כשבעלה פעם אחת דלא תקיפא יצריה כל כך אבל אם ערין לא בעלה כגון שבנסה בנדותה או שקודם הבעילה פירסה נדה אסור לו להתייחד עמה ולא עוד אלא אפילו היתה טהורה ולא בא עליה במה לילות ואח"כ פירסה נדה אע"ג שאנו רואין דלא תקיפא יצריה שהרי נתייחד עמה כמה לילות ולא בעל מ"מ אסור עתה להתייחד עמה דבאיסור היצה"ר בוער יותר ולבד זה איסורא קעביד במה שלא בעל בהיתה טהורה וזהו ג"כ דרך היצה"ר וראוי לגעור באלו וגורמים רעה לנפשם ובאים לידי הוצאת זרע לבטלה והעונש מרובה [עט"ז סק"ז שפסק כן וכן סמ"ך בסקי"ח עס שכתב מעשה סנגסנ סכל למד וכל סגדולים ססכימו כן ודו"ק]:

יח וז"ל רבותינו בעלי הש"ע סעי' ד' עבר וכנסה תוך זמן זה וכן חתן שפירסה כלתו נדה קודם שבא עליה לא יתייחד עמה אלא הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים וי"א אם היתה טהורה כשנשאה ולא בא עליה ופירסה נדה אח"כ א"צ שימור עור והטחמיר הע"ב ואין לחלק בזה בין בחור לאלמן או בתולה לאלמנה וי"א שאסורה לייחד עמו ביום כמו בלילה וא"צ להיות שתי שמירות רק הוא בין האנשים או היא בין הנשים ואם אינם ישינים בחדר אחד א"צ שימור כלל וי"א דבלילה צריך שתי שמירות וביום מותר להתייחד והמנהג ליקח קטן אצל החתן וקטנה אצל הכלה ואין מתייחדין ביום בלא קטן או קטנה עכ"ל וכבר כתבנו שגדולי האחרונים אסרו היחוד אף כשהיה יכול לבעול ולא בעל דאיסורא תקף יצרא טפי וזה שכתבנו עבר ונשאה משום דלהרמב"ם אסור חופת נדה כמ"ש באהע"ז בסי' ס"א:

סימן קצג דין דם בתולים. ובו יא סעיפים.

א דם בתולים טהור הוא שאינו לא דם נדה ולא דם זיבה אלא הוא דם מכה אך אין סברא לומר שכל הבעולות שיבעיל יתלו הכל בדם בתולים והנה מדין המשנה [סד:] כך היא קטנה שנשאת בין ראתה דם

דם מימית בין לא ראתה ה"ז מיתרת לבעלה עד שתחזיה הטכה ואם ראתה דם אחר שתחזיה המכה ה"ז נדה:

ב וכיצד יודעין אם חזיתה המכה אם לאו היתה רואה דם בעת שתעמוד וכשתשב לא תראה וכשתשב על הקרקע תראה ואם תשב על כרים וכסתות לא תראה בידוע שלא חזיתה המכה ואם רואה בכולן או אינה רואה בכולן בידוע שחזיתה המכה וכשהיא רואה בכולן אין זה דם בתולים אלא דם נדה ואם היתה רואה בשעת תשמיש ה"ז מחמת המכה ואם בשעת תשמיש לא ראתה ושלא בשעת תשמיש ראתה ה"ז דם נדה שאלמלי היה עדיין בתולים בוודאי היתה רואה בעת התשמיש:

ג ואם נשאת כשהיא נערה אם לא ראתה דם מימית ה"ז מותרת לבעלה ד' ימים ביום ובלילה אף ע"פ שהדם שותת והוא שלא חזיתה המכה ואם ראתה דם בבית אביה ואח"כ נשאת נותנין לה לילה אחת כך שנינו במשנה אליבא דב"ה והרמב"ם בפ"ה דין י"ט כתב שאין לה רק ביאה ראשונה ופורש והדברים תמוהים שהרי דעת ב"ש במשנה ע"ש וכבר השיגו הראב"ד ע"ש אמנם הרמב"ם מפרש מה שאמרו שם בגמ' הלכה בועל בעילת מצוה ופורש לאו אכולהו קאי כדעת רוב הפוסקים אלא על ראתה ועודה בבית אביה כמו שיתבאר עוד בזה בס"ד [וע"ם במ"מ וכב"י וכב"ח]:

ד ובוגרות שלא ראתה מימיה נותנין לה כל לילה הראשון ואם ראתה פשיטא דאין לה רק בעילת מצוה ופורש ודע דארבעה לילות שנותנין לנערה שלא ראתה דם לאו דווקא ד' לילות רצופין אלא אפילו מפוזרין כיצד בועל לילה הראשונה וממתין אפי' שני חדשים ובועל לילה שנייה וכן להלן ובלבד שלא חזיתה המכה וכן קטנה שנותנין לה עד שתחזיה המכה אפילו האריך שנה ולא חזיתה ה"ז דם בתולים ובועל כל השנה כולה בין בסירוגין בין ביום אחד יום:

ה קטנה שנשאת ונעשית נערה תחת בעלה ועדיין הדם שותת מחמת המכה כל הבעילות שבעל בשהיתה קטנה נחשבת לו בלילה אחת ומשלימין לו הארבעה ימים ביומי הנערות וביטולתו לחשוב הג' ימים הנותרים אפילו בסירוגין בכל שני חדשים לילה אחת כל זמן שלא תחזיה המכה והבועל בתולה ולא יצא ממנה דם וחזר ובעלה ויצא דם אפילו היתה קטנה ה"ז דם נדה שאלו היה דם בתולים היה בא בתחלה ודווקא כשבעל מתחלה בעילה גמורה ודע דדם בתולים יש אפילו בקטנה פחותה מבת ג' שנים [נדה מ"ס] וכן פסק שם הרמב"ם:

ו כל זה הוא מדין המשנה אבל חכמי הגמרא אמרו הלכה בועל בעילת מצוה ופורש ופירשו רש"י ותוס' והרא"ש והרשב"א והראב"ד והרמב"ן וכל גדולי צרפת ואשכנז דאכולהו קאי אפילו על קטנה שלא הגיעה לראות דם והחמירו בזה מפני שדבר זה מסור לכל ומי יודע להבחין בין קטנה לגדולה ובין ראתה ללא ראתה לפיכך נדרו נדר השוה לכל וזהו שאמרו שם בגמ' [סס:] אמר עולא כי הוו בה ר"י ור"ל בתנוקות לא הוו מסקי בה וכו' ומסיימי בה הכי בועל וכו' ופורש:

ז אבל הרי"ף והרמב"ם פירשו זה על הגיעה ומנה לראות וראתה וחומרא זו דכל הבתולות בועל בעילת מצוה ופורש הוא מחומרות שהנהיגו בנות ישראל מעצמן שכן מבואר מדברי הרמב"ם פי"א דין י' ע"ש וגם בירושלמי מבואר שבימי האמוראים נתחדשה תקנה זו ואולי הוא בזמן שהנהיגו חזרא דר' זירא ויש שבתבו שלהרי"ף והרמב"ם בימי הגאונים נתחדשה תקנה זו [עכ"י] ולענ"ד נראה כמ"ש [וכן מבואר לסדיא בסדרע"ב ר"פ תנוקות ט"ס]:

ח אמנם הביאה הראשונה גומר כדרכו אפילו הדם שותת ויורד ואין בזה איסור לפרוש גם באבר חי כללו של דבר כך אמרו חכמים הגומר ביאתו כדי שלא יהא לבו נוקפו ופורש וז"ל רבינו הב"י הכונס את הבתולה בועל בעילת מצוה וגומר ביאתו ופורש מיד אפילו היא קטנה שלא הגיע ומנה לראות ולא ראתה ואפילו בדקה ולא מצאה דם טמאה שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו שכבת זרע עכ"ל וזה שאינו אומר הטעם שמא ראתה טיפה כחרדל ונאבד כבסי' הקודם בדם חימוד משום דבשם הילכת ממקום למקום שייך לומר שנאבד אבל בכאן הרי שוכבת במטה ואיפא נאבד ולכן צ"ל מטעם חיפוי ש"ו [ט"ז סק"ג] ועוד דבכאן א"צ לחשש אבידה כיון שיש טעם הנראה בגלוי דמסתמא חש"ו מרובה על הדם וחיפהו ולכן לא נמצא הדם על הסדין:

ט וז"ל רבינו הרמ"א ויש מקילין אם לא ראתה דם ונהגו להקל אם לא גמר הביאה רק הערה בה ולא ראתה דם אבל אם בא עליה ביאה ממש צריך לפרוש ממנה אע"פ שלא ראתה דם ובעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בתנוקות עכ"ל כלומר שיראה לבעול ביאה גמורה ובאמת התמרטרו הגדולים בזה על היתר דהערה בה ומי יוכל להעת ולברר וכל ירא אלקים יראה להזהיר בזה וכמ"ש בס' הקודם סעי' י"ז ע"ש:

י ולאחר ביאה ראשונה צריכה שתפסוק בטהרה כנדה גמורה ותבדוק כל ז' ולא תתחיל למנות עד יום ה' לשימושה משום חשש פולמוס ש"ז כמו שיתבאר בס' קצ"ו ואף המחמירות שלא למנות עד יום ו' כמ"ש שם מ"מ בבתולים א"צ להחמיר כל כך [פ"ז סק"ד] ונוהג עמה ככל דיני נדה לעניין הרחקה אלא שנדה גמורת אסור לו לישן על מטתה אפילו כשאינה במטה וזו מותר לו לישן באותה מטה לאחר שעמדה מאצלו ואפילו בסדין שהדם עליו:

יא דבר ידוע ובדוק ומנוסה שלא בביאה אחת כלו הבתולים והרבה יש שגם אחרי טהרתן בביאה שנייה היא רואה בתולים ולפעמים גם בשלישית ולכן צריכות ליזהר לראות על הסדין גם בפעם שנייה ושלישית אולי יש עודנה דם בתולים ואף אם אינו אדום כל כך מ"מ יש להחמיר ולפרוש היטנה כבפעם הראשון אך אם הסדין נקי מדם לא חיישינן לחיפוי ש"ז רק בפעם הראשון:

סימן קצד דין יולדת ודין מפלת ועוד דינים. ובו נ"ח סעיפים.

א היולדת טמאה כנדה אפילו לא ראתה דם בין ילדה ולד חי או ילדה ולד מת אפילו הפילה נפל ואפי' למאן דס"ל אפשר לפתיחת הקבר בלא דם מ"מ ההורה טימאתה דכתיב אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא וביולדת נקבה כתיב וטמאה שבועים כנדתה השוותה התורה כנדה בין יצא ממנה דם ובין לא יצא:

ב ויש בזה שאלה למאן דס"ל דא"א לפה"ק בלא דם למה לה להתורה לטמא משום לידה הרי בלא"ה טמאה משום נדה [תוס' כריתות י':] ואין זה שאלה דעל נקבה בהכרח לכתוב שטמאה כפלים כנדה וממילא דהוכרחה לכתוב בזכר ג"כ דאל"כ הייתי מטמא גם בזכר כבנקבה מק"ו דימי טהרה שמרובים בנקבה יותר [סס] ועוד דאי משום נדה א"כ אם ילדה בז' לנדתה ופסק הדם בלילה הרי היא טהורה בנדה וכן אם ילדה בב' או בד' לנדתה הרי משום נדה אינה טמאה רק עד השלום ז' ימים מתחלת נדתה כמ"ש בסי' קפ"ג אבל משום ולד היא טמאה שבעה מלידתה [ועי"ל בכמס לנפי ועסי"ע סק"ו]:

ג מדין תורה דכשילדה בימי נדתה היא טהורה תיכף לאחר שבעה וטובלת ומותרת לבעלה ל"ג ימים אח"כ כמפורש בהורה דאפילו היא רואה דם הוי דם טוהר ובנקבה הוי ס"ו ימים ימי טיהר ורק לעניין אכילת קדשים דינה כטובלת יום אבל לבעלה טהורה ואפילו לא פסקה מלראות דם מן ז' ללאחר ז' בזכר ומן י"ד ללאחר י"ד בנקבה מ"מ היא טהורה דאף שיצא הדם ממעיין הטמא טיהרתו התורה באלו הימים וכך אמרו חז"ל [לסי] מעיין אחד הוא התורה טימאתו והתורה טיהרתו:

ד ואם ילדה בימי ויבה צריכה לישב ז' נקיים כדין זבה אם ראתה דם [מוך] וכל זמן שלא פסק דמה אין לה דם טוהר אלא כל דם שתראה כדם זיבה היא אבל אם ספרה ז' נקיים ובנקבה שלמו הי"ד יום ומבלה ואח"כ ראתה דם בתוך ט' לזכר ושמונים לנקבה ה"ז דם טהור ודע דכל זבה חיובת בקרבן ככתוב בפ' מצורע ובזבה יולדת אינה מביאה הקרבן אחר הז' נקיים אלא אחר ט' לזכר ופ' לנקבה ואז תביא קרבן זבה וקרבן יולדת ביחד מפני שדינה כטבולת יום עד השלום ימי טוהר ואסורה בקדשים כמפורש בפ' תזריע ביולדת:

ה והאידנא כל נשים שלנו חשובות יולדות בזוב שתרי החמירו בטיפת דם כחרדל לישב שבעה נקיים וכ"ש בלידה ואפילו בלידה יבשתא וכן אין אנו בועלים על דם טוהר כמו שיתבאר ומ"ם נבאר לפי עיקר דין התורה ודע דבאה הקבלה דקושי סמוך ללידה טיהרה התורה [נדס לו:] וביאור הדברים דכתיב בזבה ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה וגו' דזהו בזבה כמ"ש בסי' קפ"ג אבל בנדה מקודם כתיב דם יהיה זובה בבשרה ולא כתיב דמה ולזה באה הקבלה דזבה אינה טמאה אלא בדמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד אבל בנדה טמאה בכל גווני ונבאר הדברים בפרטיות בס"ד:

ו וז"ל הרמב"ם בריש פ"ז מאיסורי ביאה מעוברת שההחילה להצטער ואחווה חבלי לידה והתחיל הדם לצאת קודם שתלד אותו הדם הוא הנקרא דם הקושי והיאך דינו אם בא ביסי נדתה הרי הוא דם נדה והרי זו טמאה נדה ואם בא ביסי זיבתה הרי זו טהורה שנאמר בזבה כי יזוב זוב דמה [כלי"ל וברמב"ס ולפס דס יסיס זובס בסעות] מפי השמועה למדו דמה [כלי"ל] מחמת עצמה ולא מחמת ולד ובלבד שתלד ולד חי אבל אם הפילה אין קושי לנפלים ואפילו היה הדם שותת ויורד עם החבלים והצער י"ד יום קודם שתלד ה"ז דם קושי וטהור אבל אם התחיל קודם הלידה בט"ו יום או יותר ה"ז דם זיבה והרי היא יולדת בזוב [ופסק כר"י ור"ס במסכס סס למין קישוי יותר מסתי שכמות ומט"ג דביכמות פנ: מספקא ליס לרש כמאן סלכתא מ"מ כיון דלמעוסל פסיעה ליס ע"ס פסק כן ועטו"ס]:

ז בד"א בשלא פסקו החבלים והצירים והצער אלא מתקשה והולכת עד שילדה אבל אם ראתה דם ג' ימים ביסי זיבתה בצירים וחבלים ופסק לה הצער ועמדה בנחה כ"ד שעות או יותר אע"פ שלא פסק הדם ואע"פ שחזרו הצירים והחבלים אח"כ ה"ז זבה שאלו היה הדם מחמת הולד לא פסק לה הצער ולכן אם ילדה אח"כ ה"ז יולדת בזוב אבל בשלא פסקה כ"ד שעות מהצער אלא פחות מזה מקרי מחמת קושי והיא טהורה דהדם הוא מחמת ולד וזה שהונח לה מעט מפני שכן דרך כל מיני כאבים לנוח מעט מהכאב ואין זה מפני שהכאב סר לגמרי:

ח כלל גדול הוא בדין זה דקושי סמוך ללידה רחמנא טיהרה בזוב ושופי סמוך ללידה כלומר ששפתה וחיה לה מנוחה מן הצער שע"ע סמוך ללידה מטמאת

מצאתה התורה ולפיכך אם ראתה יום אחד בלא צער ושנים בצער וילדה או אפילו שנים בלא צער ויום אחד בצער וילדה או יום בצער ויום בלא צער וילדה אינה יולדת בזוב וטהורה אבל אם ראתה יום אחד בצער ושנים בלא צער וילדה או אפילו שנים בצער ואחד בלא צער וילדה או יום בלא צער ויום בצער ויום בלא צער וילדה ה"ז יולדת בזוב וטמאה ודע דכמו שאמרנו שצריך להיות יום אחד שלם בלא צער כמו כן להיפך צריך להיות יום אחד הסמוך ללידה שלם בצער דאז מהורה אבל בפחות מיום שלם אין זה נחשב לצער קושי הסמוך ללידה אלא צער לידה עצמה דבזה לא מיהרה התורה דאל"כ אין לך יולדת בזוב [כ"כ בגמ' ובהגה"ט סס] [וראיתי מי שלח כתב כן ותמיהני]:

ט וכתב הרמב"ם שם בדין ד' חל שלישי לראייתה להיות ביום הלידה אפילו כל היום כולו בשופי אין זו יולדת בזוב שהרי יום הלידה סמוך לקישי עכ"ל ופי' המגיד משנה דזהו ביאור למה שאמרן בגמ' שם כל שחל קישוייה בשלישי שלה אפילו כל היום כולו בשופי אין זו יולדת בזוב ופירש"י דכל שקישתה שעה אחת בשלישי אפילו כל היום כולו בשופי ושפתה מליל ד' להשלמת שעה אחת להמעל"ע אין זו יולדת בזוב דבעינן שופי כל יום ג' המביאה לידי זיבה עכ"ל אבל הרמב"ם נלע"ד דלא ס"ל כן דהוא אינו מחלק בין יום השלישי ליום אחר אלא דכשיש מעל"ע סמוך ללידה קישי היא מהורה ושופי היא טמאה כמבואר מלשונו שהבאנו בסעי' ז' שכתב ראתה בד' ג' ימים או יותר וכו' ע"ש ומדברי המ"מ משמע דהרמב"ם מפרש דכל שהתחלת היום השלישי היה בצער אע"פ שכל היום כולו וולת ההתחלה היתה בשופי ה"ז מקרי קושי דבעינן מעל"ע שלם כמו שבארנו:

י אבל גם זה לא משמע מדבריו דא"כ העיקר חסר מן הספר ויראה לענ"ד דהרמב"ם ס"ל דיום הלידה אף שהי' בשופי מ"מ לא נחשב לצרפו לג' ימי זיבה אם השנים הקודמים היו בקושי דיום הלידה אינו מצורף לזיבה ודווקא אם ג' ימי זיבה היו מקודם או שפיר נחשב יום הלידה אם היה בשופי להקרא יולדת בזוב אבל לא להצטרף לימי זיבה ומפרש דזהו שאמרו בגמ' שם כל שחל קישויה בשלישי שלה וכו' כלומר אם היום השלישי לויבתה הוא יום הלידה והוא סמוך לשני הימים הקודמים שהיו בקושי אין זו יולדת בזוב [ומ"ש סמ"מ מקודש דמין לך מוכח גדול מלידה ע"ש ולא נתברר לי דבריו ע"ש ודו"ק]:

יא איתא בגמ' ר"פ המפלת תניא קשתה שנים ולשלישי הפילה ואינה יודעת מה הפילה ה"ז ספק לידה ספק זיבה מביאה קרבן ואינו נאכל ר' יהושע אומר מביאה קרבן ונאכל לפי שא"א לפה"ק בלא דם ע"ש ופירש"י דהיא ספק לידה ראשונה הפילת ולד ואין כאן זיבה משום דהוה קושי סמוך ללידה [וע"ל לפירש"י דקאי קושי היום ליום הלידה] ואם לא היה ולד וראתה דם ה"ז זבה גמורה ואם לא היה ולד וגם לא ראתה דם אין כאן לא לידה ולא זיבה ולכן מביאה קרבן מפני הספק ואינו נאכל דשמא אין כאן לא לידה ולא זיבה והוי המליקה נבלה עכ"ל ולפ"ז לפי מה דקיי"ל דאין פריחת הקבר בלא דם קיי"ל כר' יהושע דמביאה קרבן ונאכל ממ"נ אי משום לידה אי משום זיבה והרמב"ם שם כתב ראתה שני ימים ובשלישי הפילה ואין ידוע מה הפילה ה"ז ספק זבה וספק יולדת עכ"ל ופסק כת"ק דהולך לשיטתו דס"ל אפשר לפה"ק בלא דם כמ"ש בפ"ה ע"ש [מ"מ ועכ"מ ודכריו צע"ג ט"ס ודו"ק]:

יב וז"ל הרמב"ם כיצד דין יולדת בזוב צריכה לישב ז' ימים נקיים ושבלת לערב ואח"כ תהיה מותרת לבעלה ואח"כ יהיה לה דם טוהר וסביאה קרבן וזבה וקרבן יולדת לפיכך אם ילדה זכר אפילו פסק הדם ביום הלידה מופרת ז' ימים נקיים ומובלת ואם ילדה נקבה וספרה ז' נקיים ושלמו עם י"ד של לידה או לאחריהן ה"ז מובלת ומותרת לבעלה ואם שלמו ימי הספירה בתוך י"ד ה"ז אסורה לבעלה עד ליל ט"ו כיצד הרי שראתה דם ג' ימים וספרה ז' ימים נקיים הרי י' ועדיין היא אסורה לבעלה עד ליל ט"ו שכל י"ד הרי היא כנדה ולמה אין מצריכין את היולדת לזוב לספירת שבעה אחר ז' של זכר ואחד י"ד של נקבה מפני שימי לידתה וימי נדתה שאינה רואה בהן עולין לה לספירת ז' עכ"ל וכן דעת הטור כמו שיתבאר וכ"כ רש"י בתשו' [תוס' ל.] אבל דעת ר"ת דימי לידה שאינה רואה בהן אינן עולין לספירה [סס] ורוב הפוסקים סוברים כרש"י והרמב"ם וכן סתמו רבותינו בעלי הש"ע בסעי' א' ע"ש [עט"ז סק"ד ודבריו תמוהים]

יג יולדת בזוב שלא פסק דמה אין לה דם טוהר מפני שהכל הוא זיבה דמעיין אחד הוא לימי טומאת ולימי מהרה כמ"ש וא"כ לא נפסק הזיבה עדיין מעליה ולפ"ז לדידן דכל אשה דנינן לה כיולדת בזוב אינה יכולה ליטהר כל זמן שלא פסק דמה אף במקום שבועלין על דם טוהר אבל אם ספרה ז' נקיים ושלמו י"ד של ג' ה ומבלה ואח"כ ראתה דם בתוך מ' לזכר ופ' לנקבי ה"ז דם טוהר ואם ספרה ז' נקיים ולא מבלה ואח"כ ראתה דם בתוך ימי טוהר ה"ז מובלת והיא מותרת לבעלה מדין תורה מפני שכל ימי טוהר אינן ראוין לא לנדה ולא לזיבה אפילו כשלא מבלה אבל עצם הדם מטמא אפילו בימי טוהר כל זמן שלא מבלה אחר הנקיים דמעיין אחד הוא כמ"ש ובלא מבילה לא נטהר הדם;

יד שנו חכמים במשנה [למה] המקשה בתוך שמונים של נקבה כל דמים שהיא רואה מהורין עד שיצא הולד כלומר כשנתעברה בימי טוהר או שנשתהה ולד אחר חבירו שני חדשים וחצי אחר נגמרה צורתו באמצע

באמצע שביעי ואחר נגמרה צורתו לסוף השיעי [רמ"י] הדם שהיא רואה בקושי אע"פ שאין קושי לנפלים מ"מ לא גריעא דם הקושי מדם השיפי שהוא טהור בהוך מלאות [תוס'] ומטהורה עד שתפיל הולד וכשתפיל תהיה טמאה לידה אם הפילה זכר טומאת זכר ואם נקבה טמאה י"ד ומונה ימי טומאה וימי מלאות מולד שני אפילו היו תאומים והפילה היום ולד אחד ולאחר כמה ימים הפילה השני מונה הכל לשני [ב"ק יח:] :

סון וכתב הרמב"ם שם בדין י' זבה שפסק זובה וההחילה למנות ז' נקיים ובא לה דם קושי בתוך הנקיים אינו פותר ועולה למניין ז' וכן אם ילדה בימים הנקיים אין הלידה פותרת וימי הלידה עולין לה למניין שבעה אף ע"פ שהיא טמאה בהן שנאמר ואם טהרה מזובה כיון שטהרה מזובה אף ע"פ שיש לה טימאה אחרת כלידה ונדה וצרעת ה"ו פוסרת בהן ואין פותרין הספירה עכ"ל והראב"ד השיג עליו שדם הקושי אינו פותר ואינו עולה ע"ש ואמת שבגמ' [לז:] איתא דק לעניין דאינו פותר ודעת הרמב"ם ג"ל דס"ל דזה בזה תלוי דכיון דכתיב ואם טהרה מזובה וכפרה לה וגו' א"כ ממילא כיון דדרשינן מזובה ולא מטומאה אחרת א"כ ממילא הגם וספרה לה ג"כ כן הוא דבל מקום שטהרה מזובה וספרה לה [ועוד כיון דבלידה קיי"ל כרבא סס לחוסס סותרת ועולה ח"כ בכולהו כן סוא ע"ם ודס הקושי לא נחשב דס בלל מפני שבא ע"י לעבר] :

סזן ימי לידתה וימי נדתה אם לא ראתה בהן דם הרי אלו עולין לה לספירת ז' נקיים כמ"ש ואם ראתה בהן דם אין עולין לה ימי הראיה ולא פותרין כל הימים אלא משלמת על הימים שספרה בשתפסוק מראיית הדם שאין פותר הכל אלא ראיות של זוב אבל אלו פותרין יומן בלבד [רמב"ם] וזהו דומיא דקרי בזב שאינו פותר וגם יום זה אינו עולה ולא תקשה לך במה שכתבנו דכל מקום שאינו פותר עולה דוהו כשאין כאן ראיית דם אבל בראייה של נדה ולידה איך אפשר שיעלו לנקיים הלא אינם נקיים [וזסו שדקדק הרמב"ם לומר פותרין יומן בלבד ללמד שלא מצינו פותרים אלא לזב ולא לנדה ולידה וכ"כ רס"י סס לז: לעניין קרי דזס לא מקרי פתורס ע"ם ודו"ק] :

יון לפי מה שנתבאר דבדם הקושי אינו בא לידי זיבה לבן אמרו חו"ל [לח:] תניא היה ר"מ אומר יש מקשה ק"נ יום ואין זבה עולה בהן ביצד שנים בלא עת נדתה ושבעה נדה ושנים אחר הנדה וחמשים שהולך משחר ושמונים של נקבה וו' נדה ושנים אחר הנדה ע"ש ור"מ ס"ל במשנה שם דקישוי הוי ג' יום ולדידן דקיי"ל י"ד יום אפשר להיות רק קי"ד ימים וכ"כ הרמב"ם שם ע"ש :

יזן וו"ל הטור והילדת ביטי ויבתה אם רואה דם בלידתה צריכה ז' נקיים מדם וימי טיהר שרואה בהן אין עולין לספירה אע"פ שהן מטהרין והאידנא כל היולדות חשובות יולדות בזוב דקיי"ל א"א לפה"ק בלא דם הלכך צריכות ז' נקיים עכ"ל כלומר כיון דעתה החמירו דאפילו ברואות טיפת דם כחרדל יושבות ז' נקיים כזבה גמורה ואנן קיי"ל דא"א לפה"ק בלא דם דלא כהרמב"ם א"כ ממילא כל היולדות דינן כיולדות בזוב ובלא ז' נקיים לא יטהרו לעולם ואפילו במקום שבועלין על דם טיהר ולפ"ז לא שייך עתה כל הדינים שנתבארו וכל יולדת צריכה ז' נקיים :

יטן עוד כתב ואם אינה רואה בתוך ז' של ימי הלידה עולין לספירת ז' נקיים אפילו ילדה נקבה ולא ראתה בז' ימים הראשונים ועלו לה לספירת זיבה וראתה בז' ימים השניים אינה פותרת ומובלת לאחר י"ד אפילו לא פסקה והרמב"ן כתב שפותרת וצריכה ז' נקיים משתפסוק וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה עכ"ל והנה גם מדברי הרמב"ם שהבאנו מוכח כהרא"ש וסברת הרמב"ן הוא דכיון שראתה בז' השניים ובנקבה כל הי"ד יום הם ימי טימאה וכולהו ביומא אריכתא הוא וכל דם שהיא רואה בהן אפילו ראתה בסוף י"ד הוה כראתה בתחלת י"ד [ומזן לומר לכוונת סרמב"ן סוס לפי מסקנו שמזן בועלים על דס מוסר דמ"כ מזן פלוג עליס לפי חומרת דר"ז למסס לפמ"ש סב"ח בשם סרא"ש דבדקויות ימיס סבויים לא קבלו חומרת דר"ז מפני שלא קבלו חומרת זו אלא במקום שנוהגת סרגלה לדות לו זיבות וימי טומאס לין גורמין כלוס אס כן יש לוייבב דברי סרמב"ן בפשוטו דכתב זס לדידן וסרא"ש גס זס פלוג עליס וכן נראס עיקר דמ"כ דברי סרמב"ן לוס מובלים בטעמן ודו"ק] [טע"ז סק"ס וט לתכן קושיתו ודו"ק] :

כ במקומות שבועלין על דם טהר הוחירו חו"ל [פסחים קיני] לפרוש מאשתו ליל מ"א לזכר וליל פ"א לנקבה אפילו לא ראתה דם וטעמו של דבר דבימן שהאשה הרגלה לבלי לחוש לראיית דמים שבימי טוהר ולבן חיישינן שמתוך ההרגל גם עתה תראה ולא תחוש ולפ"ז בומה"ז שאין בועלין על דם טיהר א"צ פרישה זו שהרי לא הורגלה בראיית דמים דאם היתה רואה גם בימי טיהר צריכה טבילה ובאמת לא שמענו מעולם לחוש לזה בומה"ז [וט שכתבו לחוש גס בזמ"ז מפני טעמו של בס"ג שכתב דסוי בסעת וסמס וכבר כתב סט"ז סק"ב דלית מאן דחש לס ובטוס"ע לא סובלו כלל דבריו כי לוס מובנים ולעכ"ל נרחס דגס כוונת סבס"ג סוס בכל ספוסקים רק בזמנו סיו בועלים על דס מוסר ולבך קרא לזס בעת וסמס כלומר שמיס לדיוקס לפרוס אף בלא רקיות דס בבעת וסמס ודו"ק] :

כאן כל הדברים האלה המה מדין תורה וכן נהגו כל זמן שישראל היו על מכונם והיו בתי דינים גדולים

נדולים המוסכמים לכל ישראל אבל אחר הפיזור בעוה"ר הוכרחו להחמיר בכל זה וכמו שהחמירו בנות ישראל בטיפת דם כחרדל לישב על זה ז"נ כמו כן בדם הקישי ובכל יולדת להחזיקה כיולדת בזב ועור החמירו הגאונים שלא לבעול על דם טוהר כמ"ש הרי"ף נפ"ב דשבועות והרמב"ם בפי"א אמנם בימיהם היה עדיין מקומות שנהגו בדם טוהר כדין התורה כט"ש הרמב"ם שם אבל עכשיו בכל תפוצות הגולה אין נוהגים על דם טוהר :

כב והטעם מראטרא וז נראה מדברי הרי"ף שם דזהו מטעם תומרא דבנות ישראל ע"ש אבל אינו מובן מה שניין ול"ז דהא הבא כולו טהור אטים כוונתו נראה כמ"ש הר"ן שם בשם הרמב"ן שכן נראה אף לפי דברי התמ' שכשם שחששו למעות בפתחי נדה דלפיכך החמירו בנות ישראל כט"ש בסי' קפ"ג כך יש לחוש אם ינחנו בימי טוהר שמא ימואו למעות באותן ספק ילדות שיושבות עליהם לזכר ולנקבה ולנדה כמו שיתבאר שמא ינהגו בהם גם כן קולא זו ויבואו לידי איסור כרת וכיון שזה דבר הספק לכל לכן בהכרח להחמיר בזה :

כג ויש מקומות שנהגו להחמיר חומרא שלא למכול כלל תוך ט' לזכר ושמונים לנקבה והרמב"ם ז"ל קורא הגר על זה וכתב בפי"א דין ט"ו שזהו מנהג טעות ומהצדוקים למרו דבר זה ומצוה לכופן ולהחזירן לדברי חכמים שהמבול לאחר ספירת ז' נקיים ע"ש כלומר דהצדוקים מפרשים הא דכתיב תשב בדמי טהרה וגו' דגם לבעלה אסורה עד מלאת ימי טהרה ורבינו הרמ"א בתב דאין להחמיר במקום שנהגו להחמיר אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר כלל רק מיד שלא ראתה דם אחר ז' לזכר ויי"ד לנקבה וספרה ז"נ מותרת לבעלה וכו' עכ"ל וכמה מן הגדולים לא ישרו בעיניהם דבר זה שכתב דאין להחזיר במקום שנהגו להחמיר בין שהרמב"ם קורא לזה מינות ואם כי מרחו ליתן טעמים על מנהג זה [עכ"פ ומ"ך] מ"מ כולם טעמים לא נכונים ישיש לבטל המנהג הוה [ט"ז וכרו"פ] וכמה גדולים ביטלו המנהג הוה [עכרו"פ סמוך ביטל מנהג זה במץ והגמון מכ"ל בכמבורג והאלונים בפרנקפ ועמס כמדומני מלין המנהג הזה בסוס מקום ולמחר ז' נקיים ויי"ד לנקבה מס ריק ביכולתם למסור ז' נקיים תמסור ומלך למקום ומומרת לבעלם] :

כד שנו חכמים במשנה [ל"] חמפלת ליום מ' אינה חוששת לולד ליום מ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה וכ"כ הרמב"ם בפי"י והטור והש"ע ויש להבין דמנא ידעה שהוא ביום מ' דאי משום שטבלה ומנה לשבילתה כדמשמע מפרש"י ניחוש שמא נתעברה קודם לכן אם לא שבעלה לא בא עליה זה ג' חדשים דאם היתה מעוברת קודם היה ניכר העובר ויש מי שאומר דאפי' בא עליה בעלה מקודם כי' שהלכה למטילה אם כן ראתה דם נדה ואם היתה מעוברת היתה מסולקת דמים [עס"ג סי' כ"ו] וכבר השיגו על זה כמה גדולים דאינה מסולקת דמים קודם הברת העובר [ס"ט סק"ז וסכ"י מילר בס"י מ"ח] והרי אפילו וסת קובעת קודם הברת העובר כמ"ש בסי' קפ"ט [מ"ד סק"ב] ובוודאי כוונת המשנה והפוסקים הוא כמ"ש בנון שלא בא עליה תוך ג' חדשים אבל בלא"ה חוששת לחומרא ויראה לי דלכן דקדק התור בלשונו שכתב לפיכך אם ירדעת בבירור שהפילה תוך הזמן הזה שהורה ממומאת לידה עכ"ל וכוונתו כדברינו [ופירוש דמסב לזכר ולנקבה ולנדה ימתבר לקמן סעי' ל"ז] :

כה והמפלת בתוך מ' אף שאינה חוששת לולד מ"מ טמאה נדה אע"פ שלא ראתה דם דאגן קי"ל א"א לפתי"ק בלא דם וכיון שהפילה דבר מה בע"כ שנפתחה רחמה ואינו בלי דם ואף ש"ל דקודם ט"א יום אינם אלא מים בעלמא ולא שיך בזה פתי"ק כלל וגם דעת הרשב"א בתה"ב נושה כן ט"מ מים בעצמו דהראב"ד החמיר בזה ואמר דלא גרע מחתיכה דאמרינן שיש בזה פתיחת הקבר וכתב שראוי להחוש לדבריו ע"ש [עכ"י] :

כו כתב הרמב"ם בפ"י דין ב' היתה צורת האדם דקה ביותר ואינה ניכרת בעי"ל ה"ז תשב לזכר ולנקבה וזהו הנקרא שפיר מרוקם איזהו שפיר מרוקם תחלת בריותו של אדם גופו כעדשה שתי עיניו כשתי טיפי זבוב מרוחקות זה מזה שני חוטמיו כשני טיפי זבוב מקורבין זי"ן פיו פתוח כחוט השערה וחיתוך ידים ורגלים אין לו ואם נתבארה צורתו יותר מזה ועדיין אינו ניכר בין זכר לנקבה אין בודקין אותו במים אלא בשמן שהשמן מצחצחו ומביא קיסם שראשו חלק ומנענע באותו מקום מלמעלה למטה אם מסכסך בידוע שהוא זכר ואם רואה אותו מקום כשעורה סדוקה הרי זו נקבה וא"צ בדיקה וכל אלו הרקיטות של נפלים אין נותנין להן ימי טוהר עד שישעיר הולד עכ"ל וכך אמרו בגמ' [כה:] דאע"ג דמי שהוא רב גוברים כשמואל ובקי ביצירת הולדות ויודע היטב שזהו ולד גמור בפי הציורים שנתבארו מ"מ רובם אינם בקיאים בזה ולכן ציוה שמואל לרב יהודה תלמידו דרק לחוש לימי טומאה חששת בבה"ג אבל ליתן ימי טה"ר אין ליתן עד ששעיר חולד שזהו ולד גמור ולדידן שאין בועלין על דם טוהר אין נ"מ בזה כלל :

כז עוד כתב הפילה חתיכה לבנה אם נקרעה ונמצא בה עצם ה"ז טמאה לידה הפילה שפיר מלא מים מלא דם מלא גנונים כלומר גוונים מלא בשר הואיל ואינה מרוקם אינה חוששת לולד עכ"ל ומבואר מזה דאם אינה לבנה אינה טמאה לידה אבל הרמב"ן כתב שאין אנו בקיאין במראות ולכן כתב הטור וז"ל וכן המפלת חתיכה בין לבנה בין שאר מראות ויש בה עצם או יד או רגל או מנדל או ולך שושטו אטום או

בריה שיש לה שני גפין ושני שדראות בטולן יש לה ימי טומאה של נקבה וצריכה שבעה נקיים בשביל הזיבה ובריני ששיר אין אנו בקיאין בהלכך המפלת ששיר או שליא בבל עניין נותנין לה ימי טומאה וביטי מהרה אין נפקיחא כיון שאין נותנין לבעל על דם טהר וכו' עכ"ל ופלל גדול הוא דכל שרשעת לולד אין לה לטבול עד אחר שתספר ז' נקיים וגם אם השכיל קודם י"ד אין זה בלום שדרי חיישינן שמא היא נקבה ושבילה שביטי טומאה אינו כלום:

כח חמפלה כטין בהטה דזה ועיקר אם היו פניו כפני אדם ה"ז ולד דעיקר ולאי בפרצוף חפנים ואין תששין לשאר חנקר שאם דמה לבחטה או לחיה או שקר ולבן אם נאבר שאחו נבר חשב לאבר ואם נקבה חשב לנקבה ואם אחו ניפר בין זבר לנקבה תשב יטי טומאה דנקבה ויטי טהרה דאבר שבל אם חפנים אינו כצורת אדם אף ע"פ ששאר חנקר נאר אדם שלם וידיו ורגליו ידי ורגלי אדם וחרי חוא זכר או נקבה אינו ולד ואין אמו מטמאה לידה פרק חמרה:

כט איזהו צורת פני אדם אטרו בנם' [כנם' חמצח והגבינים כלומר גביני עינים והעינים והלטרות וגבות הוקן והם הסגורים שאם הלודים תחתונים אמנם בנם' יש מחלוקת אם הבשלים כעינים וכו' צריך שהשנים יהיו מצורת אדם או די באחד מהם והרמב"ם פסק דצריך שנים וי"א דבאחד מהם די [מ"ת סס בסס י"ל] אבל הפה והאוזים והאף דינן כשאר הגוף ואינו כמעכב אם אינם כצורת אדם ולרידן אין נ"ט בם"ש שפני שאין אנו בקיאין בצורות:

ל כתב הרמב"ם המפלת דמות אחד אחו מטמאה לידה טפני שבלבל עיניו שבל בשל אדם חמפלת דמות אדם אש לו בפנים של בשר אמו מטמאה לידה נברא בעין אחר ויוך אחד אם חיו מן המת חוי חוא בחצי אדם ואמו מטמאה לידה ואם חיו באמצע אמו מחורה שחרי זו בריה אחרת עכ"ל וברבי חמאיים דכיון שפסק מקרים בהבשלים דבעינן כולם אלא טה טעיל טה שבלבל עיניו עגול בשל אדם והא בעינן צורת פנים בולה וכבר השיגו תראב"ד ע"ש וגם טה מעיל ע"ן אחר ויוך אחר ואלו שאטרים כן בנם' בוודאי ס"ל דלא בעינן בל צורת אדם אבל לפי טה שפסק דבעינן בל צורת קשה ויותר טוה קשה תבנ"י [כני' טבואר להדיא דהמפלת דמות נחש אין אמו מטמאה לידה רק לר"ם דס"ל דלא בעינן צורת אדם אבל לטאן דס"ל דבעינן צורת אדם אינה מטמאה לידה והרמב"ם פוסק כן ואיך פסק בוה שמטמאה לידה:

לא ויראה לי במעמו מאים דמשיט בנם' [מ:] שאחר חורה למעשה דבדמות נחש מטמאה לידה ושלחו ר"נ ור' יהושע אודיו לגשר בו ושאיב נוסר ר"י שהוא בעצמו חורה לו בן מפאים שבלבל עיניו עגול בשל אדם ע"ש חרי נראה להדיא דאף ע"ג דלמאירא דין נחש בבהטה וחיה שמטעם זה רצו ר"ג ור"י לגעור בו בפרטאה דהשים טקודם [בד' בני] ואח"ב נזברו שאין נחש דומה לבולם והורו בן הלבה למעשה ש"מ דנחש חלוק מבולם ומעמא דטילתא דאף ע"פ דקודם החטא היה נבלל בבלל החיות בדבתיב והנחש היה ערום מבל חית חשדה וגו' ט"ם אחר החטא אינו בבללם אלא חיה תרוסמת [תוס' סס ד"ה ליפני] ולבן דינו חלוק מבולם והמפלת דמות אדם שיש לו בנפים תמונה שבבל הדברים יש לו דמות אדם אלא שבחסר לה בנפים ובראו בעין אחת ויוך אחד ס"ל דאע"ג דבעינן שתי עינים וחו בשבל נוסי דמות חיה או בהמה אבל בישש לו יוך בראים משניהם בוה תבחין השני [פר' בנם' סס בסוף ורסו וגרסי' פ"ל מקודש דיו בעין לחת ע"ם וע"ב ליישן פ"ש בחולין סס בחרמ"ם ס"ל דלכ"ע מן סנא ג"ע]:

לב עוד מבל נבחש ושם שלו אשים או שדיה חשר שפשפיו ולשמה ושרי חיא אשים או שהוחה נלשלתו אשמים או שרא פניו בחית ואין לו חבר פנים או שיש לו שרי נבין ושתי שדרות או שחפילה בריית ראש שאינו ותוך או יד שאינו תתוך בל נפל מאלו אינו ולד ואין אמו מטמאה לידה אבל אם חפילה יד חתוכה וגיל חתבה זרי חבחתה בולד שלם בטטמאין לרוב אבריו ע"ל:

לג וכל המריו הבחדון דוה שברב חסר מטיבורו ולמעה אטרו זה בפם' [כני' לפאן דס"ל מריפה חיה אבל למאן דס"ל מריפה אינה חיה די עד הארבובה ע"ש ואגן הוא קיי"ל דמריפה אינה חיה [כ"מ] ושד למה השניים סה דאיתא שם ושמו נקבי טמאה לידה ע"ש [בם] ושד למה השניים סה דאיתא שם חמפלת בטין אשקיא ודיקא דיריו ותליו על בתפי ומלטטה הוא בלא צורה אמו מחורה ע"ש [שם] ועוד בוה שבתב ביו תתוכה ותיל חתבה למה חשניים טה שאטרו בנטריא [בסי' דאין נותנין לה ימי מחר שמא הרחקה לידתה בלומר שמא עברו במה ימים שיצא רוב הולד לאבריו [בס"י] וא"ב שמא עברו ימי טהרתה במה ימים [הא"מ]:

לד והגלע"ד בטעמו של הרמב"ם ז"ל דבאמת לפירש"י אינם אינו מבין מה שייך עניין זה למרפות אמו הנפל לאו מריפה הוא אף בשמולו שלם הלא אינו חי ושד דבעין אחד ויוך אחד עתבאר דמטמאת לידה חיש לך מריפה גדולה טוה שחסר יוך השני ובודאי לא הלבו בוה רק אם יש לו חצונת אדם מטמאה לידה וזה שאמר רבא שם ושמו אנשים מחורה נקיב מטמאה לאו בשום דס"ל מרפה חיה בפירש"י וחום' ע"ש אלא משום דבנקוב יש בו עכ"פ חצורת אדם ולא באטנים ולבן הרמב"ם ז"ל בשבתב חישמו אשום מחורה מטילא מוכח דבאינו אשים מטמאה לידה מה שיהיה ולא חוש להאריך בזה:

לה וגם מה שפירש"י גולגלתו אטומה חסרה לא נ"ל לתרמב"ם

לחדש"ם דאטמים הוא לשון סתימה ולא לשון חברון ומפרש פי' אחר בגמ' וז"ל השו"ע תי' המסלת גוף אטום אין אמו מטמאה לידה ואיזהו סתם אטום רבי שמעון כדי שינעל מן הדד ויטות ובטמת וכו' ר' נתן אומר עד הארכובה ר' יוחנן אומר עד לנקביו ר"י ובי' שי מקום טיבורו בן ר"ש לר"י אימא ביניהו טיהרה חיה בין ר"י לר"י איבא בנייהו תי"א מיטמא יוקי מתי אמר ר"ם מחלוקת מצטמה למטלה אבל מלמטלה לכ"ע אפילו כל זמן שהורה וכן אמר רב גידל אמר ר"י המסלת את שלפנינו אטומה מהורה ואמר רב אחי חסמלת בבית אפקרונא דריקלא מהורה ע"ל ופשי"ם נקיש פרשי' נדחפי:

לן ומפרש לה הרמב"ם ותסלת גוף אטום פלומר שכל הגוף אטום ואין בו חפרש בין אבר לאבר מהורה ושואל השו"ם וכמה גוף אטום כלומר דיוקאי כשכל גופו מראשו ועד רגליו בשליטות אבל שאין בו הפרש אברים דטמאה לידה שהרי דמות אדם לו אלא ואראי דמיירא כשאינו שלם א"כ כמה הוא לזה אומר רבי כדי שינעל וכו' כלומר אם עד שיעור זה הוא אטום טהורה אבל אם בשיעור זה דינעל מן החי וימות אינו אטום טמאה לידה אף שחוא טרפה ושאל וכמה ינעל וכו' ר"ז אומר עד הארכובה כלומר דכשיש בו עד הארכובה והוא אטום טהורה אבל אם הארכובה מפורד טמאה ר' ינאי אומר עד לנקביו אם אטום טהורה אבל כשהנקבים מפורדים טמאה ר' יוחנן אמר עד טיבורו כלומר דאם אינו אלא עד טיבורו טהורה דעד טיבורו ליכא חיתוך בגוף ונמצא דוודאי מודה הרמב"ם דגם עד הארכובה טהורה אם הוא אטום אלא שלא חש להאריך ומילתא דפסיקא נקיט כמו שרקדק בלשונו השהור או שהיה חפר ממיבורו ולמטה והרי הוא אטום עכ"ל כלומר דעד טיבורו הרי הוא אטום שאין בו חיתוך כלל וזה שאמרו בגמרא אבל מלמעלה למטה אפילו כל דהו טהורה ה"פ אפי' כל דהוא אטום כלומר שרק ראשו אטום אף בשכל הגוף חתוך וכמו שמסיים המפלת את שבולגלתו אטומה טהורה כלומר אף בשכל הגוף חתוך:

לן וזה שהשמיט אפקרא דריקלא מפני שמפרש דהכוונה שהוא כמו דקל ואין בו חיתוך אברים וזהו ממש אינו חתוך שיתבאר והיינו הך וזה שהוכיר י"ד שאינו חתוך עם ראש שאינו חתוך נ"ל דמעות הדפוס הוא וצ"ל גוף שאינו חתוך דכן הוא בגמרא [כד:] ואינו חתוך אינו אטום דאטום יכול להיות שהאברים חתוכים כלומר ניכרים כמין סרקים רק הוא אטום שאין בו אויר ולכן אם כל הגוף עשוי כך טמאה דעכ"פ חוי גוף שלם ומטמאה ורק שם האטום משיבורו או מארכובה או מנקביו טהורים כמ"ש אבל אינו חתוך מקרי שאין ניכר בו שום חפרש ולכן אפילו בכל גופו מהורה וזה הוא אפקרא דריקלא כמ"ש:

לח וזה שכתב אבל אם הפילה יד התובה ורגל תתוכת כלומר שני אברים שיש להם פירוד בהאצבעות וא"נ אף שאברים לאו כלום הוא מ"ש כיון דהם חתוכים כמחיצי באו מגוף שלם וזהו שאומר הרי חוקרת טולד שלם ומטמ"עין לדוב אבריו ע"כ ול"ם דאם אח"כ יצאו עד אברים וניכר שכל גופו יצא נותנין לה ימי טומאה וימי טהרה טומן יציאת היד ותרגל ואם לא יצאו אח"כ שום דבר אמרינן דמקודם יצא בחתיכי החתים וטמילא דנותנין לה רק ימי טומאה ולא ימי טומאה מפני הספק דאימא דרחיקה לידה [ולפ"ז מ"ש סכל וזו"ק]:

לט יטמא דופן אין אמו טמאה לידה ואין לה לא ימי טומאה מפני חלידה ולא ימי טהרה דכתיב אשה כי תזריע וילדה זכר עד שתלד טמקום שכזרעת ולא עד אלא אפילו דם קושי שטיהרה התורה טויבה פמ שתבאר אינו אלא בילדה דרך הרחם אבל אם חיתה מקשה נילדה דרך החופן חוה דם הקושי הבא דרך תרחם נדה או זיבה כפי היטים שעומדת בהן ומ"מ דם היוצא מן הדופן ג"כ טמא דכיון דהדם היה במקור אף שיצא דרך מקום אחר קיי"ל מקור מקומו טמא כלומר כיון שנגע במקור טמא הדם [מז:] אבל האשה אינה טמאה אא"כ הדם יוצא דרך המקור וכך אמרו חו"ל [שם] מניין שאין אשה טמאה עד שיוצא מדוה מדרך ערוותה שנאמר ואיש אשר וגו' ע"ש ודע דמקור מקומו טמא אינו אלא לענין דם נדה עצמו אבל דם טבה או דם מגופה שאינו אדום שנגע במקור בזה קיי"ל דמקור מקומו טהור דשני פלונתות הן רשב"ג ורבי פליגי בדם טבה [עז:] וקיי"ל כרבי דטהור ור"ש ורבנן פליגי בדם נדה עצמה [מז:] וקיי"ל כחכמים דטמא וזה טבואר מדברי הרמב"ם שבכאן בפ"י דין ה' פסק דטמא וכן בפ"א ממשכב ומושב דין ט' ע"ש ואלו בפ"ח מא"ב דין י"ד ובפ"א ממשכב דין ח' פסק דטהור וכן מתבאר מדברי רש"י [מ"ח: ד"ה דבנן ולמנס טרם בזס סנלון טובי"ת סי' ל"ז ע"ש]:

מ נחתך הולד בטעיה ויצא אבר אבר בין שיצא על סדר האברים כגון שיצא הרגל ואחריה השוק ואחריה הירך בין שיצא שלא על הסדר אינה טמאה לידה עד שיצא רובו ואם יצא ראשו כולו כאחת ה"ז כרובו ואם לא נתחך ויצא כדרכו משתצא רוב פרחתו הוה כילוד אע"פ שצתחך אח"כ ואפילו לא יצא לחוץ ממש אלא חוץ לפרוזדור ג"כ הוה כילוד וזה שאינה טמאה לידה בלא רובו זהו מראורייתא אבל מדרבנן טמאה לידה אפילו באבר אחד כשיצא ולכן אם הוציא השכר את יחי והחזירה טמאה לידה מדרבנן וממילא דזהו רק ליטי טומאה אבל ימי טהרה אין נותנין לה עד שיצא כולו או רובו או ראשו כמ"ש ולפי מה דקיי"ל א"א לפה"ק בלא דם טמאה נדה גם מן התורה באבר אחר [עח"ב סק"ע] והרמב"ם בפ"י דין ו' שלא הזכיר

וה מפני שהולך לשיטתו דס"ל דאפשר לפה"ק בלא דם כמ"ש כמה פעמים:

מא כתב הרמב"ם שם דין י"ב פעמים יקפה מהדמים שנוצר מהם הארם החיכה כמו לשון השער והיה ברוכה על מקצת הולד והיא הנקראת סנדל לעולם לא יעשה סנדל זה אלא עם ולד אבל החיכה שנוצרה לבדה בלא ולד אינה נקראת סנדל והיב העוברים לא יהיה עמהם סנדל ופעמים יכה המעוברת דבר על בטנה ויפסר העובר ויעשה כמנדל זה ופעמים ישאר בו היכר פנים ופעמים ייבש הולד וישתנה מקפאו עליו הדמים עד שלא ישאר בו היכר פנים לפיכך המפלת זכר וסנדל עמו אע"פ שאין היכר פנים לסנדל ה"ז תשב לזכר ולנקבה שמא סנדל זה נקבה היה ואומרא החמירו בו לשבא משום ולד אע"פ שאין בו צורת פנים האיל והיא טמאה לידה מפני הולד שעמו ע"ל כלומר דבאמת הא דחוששין לנקבה מפני הסנדל אינו מדין גמור דהא נתבאר דבלא צורה אין חוששין לולד וכ"ש בסנדל אלא החמירו לחוש להסנדל הואיל והיא טמאה בלא"ה מפני הולד האחר:

מב עוד כתב החותלת העבה שהוא כמו חמת שבתוכה נוצר הולד והיא מקפת אותו ואת הסנדל אם היה עמו סנדל וכשיניע זמנה לצאת קודע אותה ויוצא היא הנקראת שליא ותחלת ברייתה דומה לחוט של ערב וחלולה כחציצרות ועבה כקורקבן התרנגולים ואין שליא פתוחה מטפח ע"ל וכתב המגיד משנה דעכשיו בזמה"ז מטמאין אותה אפילו בפחות מטפח שלא יבא הדבר לכלל טעות ע"ל ולפי מה דקיי"ל אין פה"ק בלא דם ודם טהור לא נהגה אצלינו בלא"ה טמאה בכל עניין ומ"מ יש נ"מ דחיישינן לטומאת נקבה ולא תוכל ליטהר בתוך הי"ד יום וכן בכל החששות שאנו חוששין לולד יש נ"מ לענין זה גם אצלנו דבלא זה אם נפסק הדם היתה ביכולת למנות ז"נ וליטהר ועכשיו עד עבור י"ד יום אין ביכולתה ליטהר [עט"ך סק"ג וזסו כוותן ע"ס]:

מג המפלת שליא תשב לזכר ולנקבה לא שהשליא ולד אלא שאין שליא בלא ולד ובוודאי נמוח הולד ולא חיישינן לגדה כיון דוודאי היה ולד כן הוא במשנה [כ"ד:] וכ"כ הרמב"ם שם ויש להבין מי עריפא שליא מנפל שאין בו צורת אדם וצ"ל דוודאי עריפא דכיון דיש שליא בוודאי נגמרה הצורה כאדם אלא שאח"כ נמוח דכן קים להו לחז"ל וכן מבואר להדיא במשנה שאחריה ע"ש [דכ"ם ס"ל ניתוק סולד ורבנן לס ס"ל כן ולו"ק]:

מד אמרו חז"ל [סס] דדרכה של שליא לצאת אחרי הולד אבל לא קודם הולד ולכן אם אירע שמקדם יצא השליא ואח"כ יצא ולד אין אומרים שמא השליא היא טולד הבא אחריו אלא וודאי הוא ולד אחר ולכן אם הולד הוא זכר תששין לנקבה גם כן מפני השליא שאין לה י"ד יום ימי טומאה וכן בנפל לא הלינן אפילו השליא תבואה אחריה בהנפל שאין דרך השליא לבוא ג"א אחר ולד של קיימא ולכן אם הנפל היה זכר תששין לנקבה ג"כ מפני השליא כמ"ש ואם הולד או הנפל נקבה אין נ"מ בהשליא ולריטא אין נ"מ כי בלא"ה אין נ"ש לדיון דלא נהגינן ביסי טוהר כמ"ש:

מה אבל שליא הבאה אחר ולד נטמר תולין את השליא בהולד ואין תששין שמא ולד אחר הוא משום דבכל ולד בהברה שיהיה שליא עם הולד ואפילו נמשך הרבה ימים שיצא השליא אחר הולד מ"מ תולין בהולד ובוודאי שהולד קרע השליא ויצא וכתב הרמב"ם שם דתולין השליא בתולד עד אחר כ"ג יום ובגמ' [כ"ו] איתא אמר רבה"ח אר"י מעשה ותלו את השליא בולד עד כ"ג יום א"ל רב יוסף עד כ"ד אמרת לן ופסק הרמב"ם כמותו [כ"מ] דאין בזה פלוגתא אלא רב יוסף הזכירו שאטר בעצמו עד כ"ד יום ונהו כוותת הרמב"ם שכתב עד אחר כ"ג והיינו כ"ר וזה שלא כתב הרמב"ם לשון עד כ"ד כדי שלא למעות לאמר עד ועד בכלל או אפשר דזה היקן הרמב"ם דברי הש"ס דלכאורא קשה איך נחלף לרבב"ח בין כ"ד לכ"ג אלא דה"פ דר' יוחנן א"ל לרבב"ח עד אחר כ"ג ושכח תיבת אחר והזכירו רב יוסף וזה שאמר עד כ"ד אמרת לן כלומר שאמרתה לנו עד אחר כ"ג דמטילא הוא עד כ"ד ולכן כתב הרמב"ם לשון זה [כנ"ל]:

מו אמנם יש לתמוה בזה דבגמ' שם מסקינן דלמאן דס"ל יולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעין תולין השליא עד ל"ג יום ע"ש והרמב"ם פסק בפ"א מיבום דאין הולד יוצא מחוקת נפל עד שיוולד לט' חדשים גמורים ע"ש והטעם הוא משום דיולדת לט' אינה יולדת למקוטעין כמ"ש באהע"ז סי' קנ"ז ע"ש ולפ"ז הו"ל לפסוק בכאן עד ל"ג יום אך האמת הוא דרבינו הרמ"א באה"ע שם תמה על זה שהרי אנו רואים בחוש דיולדות למקוטעין ע"ש ולכן הרמב"ם חשש בשני המקומות לחומרא וחרין המבואר שם הוא מדרבנן ע"ש ולפיכך החמירו בזה שם וכן צ"ל על דברי הטור והש"ע סעי' ד' שכתבו ג"כ דין זה ושם ג"כ כתבו כהרמב"ם ע"ש [ומס"ע מסקי"ד מוכח מיהן מחכ ולפ נמבכרו לי לדבריו וכן מ"ש בסקט"ו על סכ"ג יוס ל"ע ודבריהו בריוים בס"ד ודו"ק]:

מז הפילה דמות בהמה חיה ועוף ושליא קשורה בו אין תששין לולד אולי יש בתוך השליא דבוק שקשורה בו הרי היא מהם ואם אינה קשורה בו כתב הרמב"ם שם דמטילין עליה חומר שתי ולדות שאני אומר שמא נימחה שפיר מרוקם שהיה בשליא זו ושמא נימחה השליא של שפיר זה שהוא דמות בחמה והיה עפ"ל ודבריו תמוהים דהן אמת דבגמ' יש נ"כ לשון זה

ח [נח] באמת פירש"י ז"ל לר"מ דס"ל דהמפלת דמות בהמה הוי כולד אבל לרבנן דאין לזה דין ולד לא שייך חשש שני ולדות רק דחיישינן לשליא זו שמא היה בה ולד והשליא של דמות הבהמה י"ל דניחוהה וא"כ הרמב"ם שפוסק כרבנן איך כתב לשון חומר דשני ולחות ויראה לי דלהרמב"ם הוה דחיקא ליה לאוקמי דלא כהלכתא ולכן מפרש דזהו גם לרבנן וכנון שהפרצוף פני אדם דבכה"ג חיי ולד כמו שנתבאר וד"ש ז"ל ס"ל דבכה"ג תולין השליא בו כמו בולד גמור אפילו אינה קשורה והרמב"ם ז"ל ס"ל דרק בולד גמור תולין ולא בדמות בהמה אף שהפרצוף פני אדם:

ט כתב הרמב"ם כל אלו שחוששין לשליא אין נותנין להן ימי טוהר עכ"ל וכוונתו ברורה לשליא שעם ולד או נפל שחוששין להשליא בפ"ע בגון שיצא קודם הולד או שליא שעם נפל או עם בהמה חיה ועוף שחוששין להשליא בפ"ע אינו אלא לחומרא שנותנין לה ימי טומאה דנקבה אבל ימי טהרה אין נותנין לה ע"פ השליא והימי טהרה הם לפי הולד האחר ואם אין להאחר ימי טהרה כלל כגון נפל שעריין לא נגמרו מ' יום או דמות בהמה אין לאשה זו ימי טהרה בלל אבל אין כוונתו להמפלת שליא בלבד שהרי כבר כתב דהמפלת שליא תשב לזכר ולנקבה והיינו ימי טומאה דנקבה וימי טהרה דזכר והרי יש לה ימי טהרה אלא וודאי דכוונתו כמ"ש:

י שיד כתב דכל מי שהפילה דבר שאינו ולד או שעמו דם ה"ז נדה או זבה ואם יצא יבש בלא דם ה"ז טהורה עכ"ל וזהו לשימתו ב"ה דפסק דאפשר לפה"ק בלא דם אבל לדידן דקיי"ל דא"א לפה"ק בלא דם בכל ענין מטמא נדה אם היא בימי נדה או זבה אם היא בימי זיבה [מ"מ]:

יא מי שילדה זכר ונקבה תאומים תשב לנקבה רבל שיש נקבה הרי יש לה ימי טוהר שלה וכ"ש ימי טומאה וממילא דימי הזכר נבלעין בהם ילדה טומטם או אנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה מפני שהם ספיקות ילדה תאומים אחד זכר והשני טומטם או אנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה וג"כ מטעם שנתבאר נקבה והשני טומטם או אנדרוגינוס תשב להנקבה בלבד דאפילו אם הם זכרים הדין כן כמו שנתבאר וכ"ל דאפילו מאן דס"ל בגמ' דאנדרוגינוס הוה בריה בפ"ע ט"ם ימי טהרה דזכר יש לו מדלא מצינו בש"ס שיש ג"כ לעניין זה:

יב האשה שהוחזקה מעוברת וילדה ואין ידוע מה ילדה בגון שעברה בנדר והפילה שם או שהפילה לבור או שהפילתו וגררתו חיה ה"ז בחזקת שהפילה ולד ותשב לזכר ולנקבה אבל אם לא הוחזקה מעוברת והפילה ואינו ידוע מה הפילה הרי זו ספק יולדת והשב לזכר ולנקבה ולנדה ושליא שיצאת מקצתה ביום הראשון ומקצתה ביום השני מונין לה מראשון אך לעניין ימי טוהר חשבינן מן השני להחמיר [כ"ק יט:] והיינו שהרמים שתראה בט"ו עדיין טמאים דאולי הוא י"ד והיא נקבה:

יג ודע דרבותינו בעלי התוס' הקשו בכמה מקומות בדינים שנתבארו דתחילת הכל להחמיר והא כמה דינים יש שיש בהם ס"ס כמו בדין שנתבאר דחשבינן הי"ד מן השני ושמא בט"ו לראשון הא איכא ס"ס שמא יצא רובו ביום הראשון ושמא הוא זכר והרצו דאם תראה יום א' נתירה ג"כ משום ס"ס להיפך דשמא לא יצא רובו ביום ראשון ועד שמא היא נקבה ונמשך הטהרה עד פ' וכיון שיסתורו וא"צ לא אזלינן בתר ס"ס [סס ד"ס דקת] ויש מקומות שלא יעלה תירוץ זה אמנם מדברי הפוסקים נראה שלא הלכו בדינים אלו אחר ס"ס מפני שהמה מדברים המסורים לנשים ולע"ה ולא ידעו לדקדק בס"ס ויבואו לטהר את הטמאה [וכ"כ סס"ע סקי"ס] וגם מדברי התוס' בעצמם בנדה [כט: ד"ה תמב] מתבאר כן ע"ש היטב:

יד כתבו הטור והש"ע סעי' י"ב היתה מקשה ליולד ושמעה קולו של ולד חשוב כילוד שא"א שלא תוציא ראשו חוץ לפרווזור עכ"ל והיא גמ' מפורשת בנדה [מ"ב:] וברמב"ם לא מצאתי דין זה וגם בפ"א ממילה שכתב הוציא העובר את ראשו ממעי אמו בין השמשות וכו' לא הזכיר דין זה דבשמיעת קול הוי כילוד ובגמ' שם אמרו זה גם לעניין מילה ע"ש ונעלם ממני מעמי שהשמטיט זה ולא ראיתי מי שהתעורר בזה וגם לא הזכיר דחיץ לפרווזור הוה כילוד וגם במילה לא הזכיר פרווזור בבגמ' וצע"ג [וסי דוסק לומר דמסוס דסיקר דין פרווזור סוס בחולין ע"ב: לר' יסמעאל ולא לר"ע ולכאס כר"ע ע"ס דאמרו ר"ע פליג בזה אלא דלדידים מ"ל לזה ע"ס ודו"ק]:

טו יש מהגדולים שהורה באשה שישבה על המשבר ואחזוה צירים וחבלים וקראו למילדת וסברו שתלד מיד ואח"כ עברו הצירים והחבלים והלכה עוד כירח ימים עד שילדה והורה דאסורה לבעלה דיושבת על המשבר הוה כפתיחת הקבר כדמוכח בשבת [קכ"ט:] שאמרו מאימתי פה"ק משתשב על המשבר ע"ש ואנן קיי"ל דא"א לפה"ק בלא דם [מגן' כ"ס סי' ט'] והשינו עליו כמה גדולים דזה היה נחשב פה"ק אם היתה יולדת אח"כ אבל כיון שנמשך זמן רב איגלאי מילתא שטעות היתה ולא היתה יושבת על המשבר כלל ורק כאבים אחזוה ומשנה מפורשת בפ"ז דאהלות דמפתיחת הקבר א"א לה שתלך ע"ש ולכן דחו הוראה זו ומותרת לבעלה [כרו"ס נסי' זס ושכו"י נס' סוכ"ג למנחס וס"ע סקכ"ס וסעכ"י נס' תמ"ס סי' קי"ד ובעל תמ"ס וכן ים לסורות]

נד הב"ח ו"ל בסי' זה תביא תשו' טהרי"ז בשם ראבי"ה בתנוק שצעק בסעי אמו ואמו לא היתה מקשה לילד ומשמשה והרגישה שהראש לא יצא חוץ לפרוזדור ושעדיין מונח בתוך החדר ואח"כ ביום נ' נולד ופסק דמזיז מיום הלידה ולא מיום הצעקה ראע"ג דבנמ' שם מבואר דכשצעק מראי הוציא ראשו חוץ לפרוזדור זהו כשהאם אינה סהרת אבל כשהיא אומרת בבירור שלא חציא ראשו עדיין נאמנת ובנמ' שם לא שאלו להאם משום דטרודה בצערה ואין ביכולתה להרגיש בזה אבל כאן שלא היתה מקשה לילד ולא היה לה צער נאמנת ע"ש ואם קבלה נקבל דלכאורא מלשון הגמ' משמע דא"א להיות באופן אחר וצ"ע בכל זה ועכ"פ מה וכן מהשמטת הרמב"ם דין זה נראה להדיא דלא הו"ל פסיקא להו לרבותינו דבר זה ואולי יש מאיות מקום סתירה לזה [ועמב"י סי' ק"ך ספסק למיסר כמעשה כזה]:

נה כתב הרשב"א בתה"ב היולדת תאומים טונין לה מן האחרון בין ליסי טומאה בין ליסי סהרה כיצד ילדה נקבה קודם שקיעת החמה ונקבה אחרת לאחר שקיעת החסה טונין לה שבועיים טולד שני וכן הדין ליסי סיהר וה"ה ליולדת שני זכרים ואם ילדה נקבה לפני שקה"ח וזכר לאחר שקה"ח מונין לה מן הנקבה לפי שימי טומאה ויסי סהרה של זכר נכללים בתוך ימי הנקבה ילדה נקבה קודם שקה"ח ונפל לאחר שקה"ח ואין ניכר אם זכר אם נקבה הולכים באלו לחומרא ומונין לה שבועיים מן הנפל שמא נקבה היא ויסי סהרה מן הראשון [ולמ מסני פ' יוסף] שמא הנפל זכר היה וכן הדין כשילדה זכר לפני שקה"ח ונפל לאחר שקה"ח מונה שבועיים מן האחרון שמא נקבה היא ויסי סהרה מן הזכר עכ"ל והביא ראיה מכריתות [פ:] ע"ש:

נו והנה לאשר נתבאר בכאן מה שצריכה לישב לזכר ולנקבה ויש שצריכה לישב לזכר ולנקבה ולנדה ע"כ יש לבאר הדינים בזה וז"ל הרמב"ם ספ"י כל מקום שנאמר תשב לזכר ולנקבה כיצד דינה תהיה אסורה לבעלה י"ד יום כיולדת נקבה ו' הראשונים וראי ו' השניים ספסק ואין נותנין לה ימי טוהר רק ער ארבעים יום כיולדת זכר ואם ראתה דם אחר הארבעים ער שמונים אינו דם טוהר אלא ספק דם נדה או ספק דם זיבות אם בא ביסי הויכה וכן אם ראתה דם ביום שמונים ואחר בלבד ה"ז ספק נדה תשב שבעת ימי הנדה שמא נקבה ילדה שאין לה וסת נדות ער אחר טלאות:

נז וכל מקום שנאמר תשב לזכר ולנקבה ולנדה כיצד דינה תהיה אסורה לבעלה י"ד יום כיולדת נקבה ואם ראתה דם ביום אחד ושמונים ה"ו ספק נדה וכן ראתה ביום ע"ד וביום פ"א ה"ו ספק נדה וכן אם ראתה ביום ס"א אף ע"פ שראתה ביום ל"ד ה"ו ספק נדה ואסורה לבעלה ער ליל ס"ח כיולדת זכר ואין נותנין לה ימי טוהר כלל בנדה והרי היא כמו שלא ילדה וכל דם שתראה מיום שהפילה ער פ' ימים אם בא ביסי נדתה ה"ז ספק נדת וכו' עכ"ל:

נח והרמב"ם ז"ל האריך בזה לפי שיסתו ביסי נדות וזיבות שתלוי רק בהיסים ולא בהראיות ולעולם היא מונה מיום לידתה ימי נדות ויסי זיבות ולשיטת רוב הפוסקים דאין תלוי בזה רק בראיות סמש כמו שבארנו בזה בסי' קפ"ג אותן בעלי הספקות לא יצאו לעולם לכלל וודאי אלא אם אחר פ' ימים של המפלת תשב י"ח ימים נקיים ואז תחוור ליסי נדותה אבל בלא זה לעולם היא בכלל ספק נדה ספק זבה כמובן ועתה אין נ"מ בכל דינים אלו כי אצלינו אין חילוק בין נדה לזבה ועל כולן יושבות ו' נקיים וגם דם טוהר אין לנו ורק באדנו לפי עיקר דין הגמ' ויגדיל תורת ויאדיר:

סימן קצה דיני דברים האסורים ביסי נדתה. ובו כ"ח סעיפים.

א ידוע שנדה היא בכל העריות שכל העריות הן בכרת וכן נדה היא בכרת ובעניין ההרחקה סמנה איננה שוה לכל העריות יש בדברים שהחסירו בה יותר מבכל העריות כמו ליתן בידה או ליטול סידה וכיוצא בזה כמו שיתבאר לפנינו ויש שהקילו בה יותר כמו שמותר ליהנות בראייתה ובכל העריות פשיטא שאסור אפילו ההסתכלות וכן יחוד דבכל העריות אסור להתייחד עם אשתו נדה היחוד מותר וכן אסרו חז"ל [סנהד' לו:] סונה בשוטים החמרה העידה עלינו שאפילו כסונה בשוטים לא יפרוש בה פרישות כלומר באהרה קלה וכהכרלה מועטת נפרשים מן מעבידת [ע"י] וכשאסרה בשוטה אדומה באהבי סגי פרש סמנה [סוס]:

ב והטעם כמ"ש הרא"ש סיף נדה בקיצור הלכות נדה וז"ל ומשעת ראייתה עד שתטבול יש לה להחרחק קצת מבעלה בדברים שאפשר כי התורה אסרה יחוד של כל העריות וגם נדה היא בכרת כשאר כל העריות אלא שהרבר קשה ליחוד מיחוד אשתו נדה ומצאנו דמו מן המקרא להחאר וכו' ובשביל שכתייחד תדיר עמה עשו גדר וסיגי שיבואו את נדותיה עב"ל ועיי דהאסמ רעל כולם יש טעם הנכון וידידה הורה לסוף דקדק של יצה"ר שהרבה שגא טעם טעלם יצרו בוער באיש ולבן גם באשתו נדה כשעדיין לא בעל בנקי שפירסה נדה תכף לשאר אחיות ואסור להתייחד עמה כראיתא ריש כתובות סגבי שיצתה הוקפו ותרבה משא"כ כשבעל אין שהו יוקפו ולכך בכל הפיוסין

אסור היחוד וההסתכלות משא"כ באשתו נדה ולא יבא ע"ז זה לידי מכשול ח"ז וע"ין זה מקרי יש לו פת בסלו ולכן נגד זה מפני שעכ"פ הוא עמה תדיר הוכרחו חז"ל לעשות הרחקות בדברים שאפשר דאל"כ ההתקרבות כשהוא עמה תדיר יביאום לידי מכשול כמ"ש הרא"ש:

ג ולפיכך חייב אדם להרחק מאשתו בימי נדותה עד שתפסול ואין שום חילוק בין ימי נדותה לימי ליבונה ואפילו לא הלכה למקוה זמן הרבה היא נדה גמורה ובנדתה היא עד שתבא במי מקוה ובזמן הקדמון יש שהיה מנהגם למבול שתי מבילות אחת אחר נדתה והשנית אחר ימי ליבונה [טוש' סימן קצ"ד ס"ק ב ימי] ולכן היו מקילים בנגיעה בימי הליבון לפי שיצאה מאיסור תורה אבל עכשיו שאינה פובלת עד ימי מהרתה לגמרי עומדת באיסורה הקודם:

ד ולא ישחוק עמה הרבה ולא יקל ראש עמה בדברים אם מרגילין לערוה וכ"ש קלות ראש במעשים שמא ירגיל לעבירה וכך דרשו באבות דר' נתן [פ"ב] ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב יכול יחבקנה וינשקנה וידבר עמה דברים בטלים כלומר דברי הרגל דבר ת"ל לא תקרב כלומר אפילו דברים המביאים לידי קירוב מדלא כתיב לא תבא עליה אבל בייחוד מותר כמו שבארנו:

ה ולא יגע בה אפילו באצבע קטנה ולכן אסור לו ליתן לה דבר מידו לידה אפילו דבר ארוך מפני חשש נגיעה ולא פלוג רבנן וכן לא יקבל מידה שום דבר מטעם זה ואפילו לזרוק דבר מידו לידה או מידה לידו אסור בכל ענייו בין שהוריקה הוא במשך שוה בין שהוריקה למעלה או למטה אסור דהרחקה עבוד רבנן מפני שהוא עמה בתדירות לכן צריך זהירות יתירה כדי שלא יבשלו וכן אין לה להחזיק בגלים בכלי בידה והוא יהחמם בהם אלא תעמיד הכלי על הארץ וכן כשאוחזת אש בידה לא יביער מטנה שום דבר כמו שפופרת של מאבא"ק וכיוצא בזה דההבל מחבר ויש בזה התקרבות וכן אין ליפול תינוק מידה או היא מידו וכן ליגע בבגדיה כשהיא לבושה בהם אסור [עפ"ת סק"ג בשם מצב"ק ותמיסני לויזה עמיין סוף למי טושע ס"ע ומ"ש בסק"ב בשם סט"ג דבכפר שמין לשם מחרת רשמי שבעל לעמוד בעת מבולמה ולהחזיק בה משום דבזמן מועט לא חיישינן לתקלה ע"ש בוודאי כן סוף דתפילו מי חיישינן גם לזמן מועט י"ל כדלמרי' בפסחים י"מ סוף עלמו מחזר עליו לשורפו מיכל קלכיל מיפ"ע ס"ב כן סוף ודו"ק]:

ו שנו חכמים במשנה [שבת יפ] לא יאבל חוב עם הזבה מפני הרגל עבירה כלומר דמהר עם הזבה אסור מטעם אחר בזמן המשנה שהיו שומרים לאכול בטהרה אלא אפילו אם הוא נ"ב פמא אסור מפני הרגל עבירה ולכן אסור שיאכל הבעל עם אשתו נדה ביחד והרמב"ם פסק"א כתב דהאיסור הוא כשאוכלין בקערה אחת דוקא והראב"ד כתב שאפילו על שולחן אחד אסור תן פסקו המור והש"ע סעי' נ' ע"ש ווהו בימיהם שהיה להם שולחנות קטנים ולפני כל אחד היה שולחן בפ"ע ואצלנו שכל בני הבית אוכלין על שולחן נדול אחד לא שייך זה ונראה שזה הוא דעת הרמב"ם אבל רבותינו אלה ס"ל דעכ"פ צריך איזה היכר בינו לבינה או שכל אחד יאבל בכפה בפ"ע או שום שינוי אחר כגון שיהיה איזה דבר מפסיק בינו לבינה כגון לחם או קנקן וכיוצא בזה דכן מוכח בנמ' [יג:] שם:

ז דשם אמרו בנמ' לעניין שני בני אדם זה אוכל בשר ווה נביזה על שלחן אחד שצריך היכר ביניהם כשמבירים זא"ז שמא ישול זה משל זה ולענ"ד אין זה דמיון דהתם המאכל עצמו אסור להשני אבל הכא אין האיסור מפני המאכל אלא מפני קירוב דעת וכשיטול הוא ממאכלה אין זה קירוב דעת אלא כשאוכלים ביחד ועוד דבשם המאכלים משנים זה מזה לפיכך יש חשש אבל כשאוכלים מאכל אחד בדרך איש ואשתו למה יפול מסנה ונ"ל ברור שדעתו מעמו של הרמב"ם ו"ל תם סדברי הראב"ד ז"ל נ"ל דלאו מדינא הוא שכתב אבוהנין אפילו על שולחן אחד ע"ש הרי דתלה במנהג ולא בעיקר הדין וסדברי המור והש"ע משמע שמעיקר הדין כן הוא וכ"כ רבינו הב"י בספרו הגדול בשם הר"ן ז"ל דמנמ' מוכח דאסור ע"ש ולענ"ד נראה כמ"ש [וכמדומני שעתה מין נזהרין בזה ולפת"ם ס"ס]:

ח וכתב רבינו הרמ"א די"א הא דצריכין הפסק בין קערה שלו לקערה שלה היינו דווקא כשאינן אוכלין בקערה אחת כשהיא מהורה אבל אם אוכלין בקערה אחת כשהיא מהורה סגי אם אוכלת בקערה בפ"ע וא"צ היכר אחר וכן נוהגין עכ"ל כלומר דוהו עצמו הוי היכר ודע דהפסק הלחם או הקנקן אינו אלא כשאין אוכלים עתה מלחם זה ואין שותין עתה מקנקן זה אבל כשאוכלים ושותים מזה אין זה היכר ויש עוד היכר שתגלה מעט מן השלחן ותתן קערת שלה עליו וזהו ההיכר שהוא אוכל על הסבה והיא בלא סבה:

ט ויש מי שאומר דהיתר אוכלת בקערה בפ"ע כשהיו אוכלין בקערה אחת כשהיא מהורה אינו אלא כשיש עוד בני בית האוכלים אתם על שולחן זה אבל כשאין אחרים עמהם או שהאחרים אוכלין על שולחן אחר והם לבדם אוכלין על שולחן אחד גם בהיא אסור [ט"ך סק"ז בשם ב"ח] ויש מי שסובר דכשאין בני בית יותר מהר רק כשיש בני בית ואוכלין על שולחן אחר אסור [ט"ך שם] וכן משמע דכשיש אחרים והסה אוכלים לבדם בפ"ע הוי דרך חיבה אף כשאוכלין כל אחד מקערה שלו אבל כשאין אחדים כלל אין דרך חיבה ואחרי זה נשמע

לומר רכשלא אכלו בקערה אחת כשהיא טהורה אסורים לאכול בשולחן אחד אפילו בקערה בפ"ע ואפילו כשיש עוד אחרים על השולחן וכמדומני שאין נוהגים כן [ול"ל לו דס"ל כדעת סרמב"ס שסבתמו לו שמפסו בכווגת סרמ"ם דבכל עניין מין לימור כשים עוד בני בית על סבלמן ודע דקערה סגזר כמן סוא קערה קטנה שקורין טעלע"ר ולא סגדולה שקורין שיס"ל שממנה מערין לקטנות וגם סע"ז סק"ב סזכיר כעין זה להימר ע"ם ולאכול מקערה אחת שסוא יכול מתיכה וחמ"כ סיה וחמ"כ סוא וכו' שבשה יסיה סהיכר שאין מוטלין כאחד וודאי לאסור כמ"ש סע"ז שם אבל מקערה גדולה ליכא חלק ממנה להקערה סקטנה וכמו בשר שמותרין סרבה תחיכות על כחלומעסת"ק וכל אחד נוטל חלק ממנה למעלה שלו מותר וגם סס"ט סק"ז סשני על סב"ח וסמ"ך ע"ם]:

י לא ישתה משיורי כוס ששתתה היא בזה כעין חיבה ואע"פ שחזר ומילא את הכוס כגון ששתתה היא חציה ומילא את הכוס מ"ם אסור דעכ"פ שותה השיריים שלה ויש בזה התקרבות ואין היתר אלא אם אדם אחר מפסיק ביניהם כגון ששתתה היא מקצת ואח"כ אחר ראז יכול גם הוא לשתות או שהורק השיריים שלה אל כוס אחר ראז בטלה ההתקרבות אפי' אם אח"כ הורק מהאחר להכוס הראשון וכן אם שתתה כל הכוס יכול אח"כ לשתות מכוס זה בלא הדחה ויש נוהגים להדיח ובוודאי מנהג כשר הוא [כ"י] אבל אנן לא נהגינן כן [ס"ך סק"ט] מטעם דאין בזה התקרבות כמובן [דאי משום טומאה ומיירי לן שיך בתידלה ואי משום דסבל פיס קסם זסן עניין בפ"ע ואין זס שיך לאיסור בעל ואשמו ודו"ק]:

יא זה שאסור לו לשתות השיריים של כוס ששתתה היא זהו כשהיא שתתה בפניו אבל אם אינו יודע מזה ובא ומצא שיריים בכוס ורוצה לשתותם אינה מחוייבת להגיד לו שזהו שיריים שלה דבכה"ג לא שייך התקרבות אבל אם יודע מזה נראה שאין לו לשתות אע"פ ששתתה שלא בפניו דבזה יש קירוב שמראה לה שחביב עליו השיריים שלה [כ"ל מלשון סרמ"ם סעי' ד'] ואם שתתה מהכוס אפילו בפניו והלכה לה י"א שמותר לו לשתות השיריים דמאחר שכבר הלכה אין כאן חיבה והכי מסחבר כיון שאינה יודעת מזה לא שייך חיבה ודע דדווקא הוי אסור לשתות משיריה אבל היא משיריים שלו מותר בכל עניין דהיא לא מרגלה ליה לעבירה כן כתב רבינו הרמ"א בסעי' ד' ע"ש ואיני מבין דבריו דהן אמת דהיא לא מרגלא ליה מ"מ כיון שהיא שתתה בפניו משיריים שלו ומראה לו חיבה ניחוש שהוא ירגילה לעבירה וצ"ל דזה שהיא שתתה אינו דרך חיבה אלא דווקא כשהוא שותה משיריה אבל א"כ א"צ לטעם דלא מרגלא ליה ואולי באמת זהו הכוונה דבכה"ג ליכא ששש חיגל דבר

[סע"ז סק"ס שכתב סטעם דלא מרגלא ליה ע"ם וכיכרי סרמ"ם ו"ל כמ"ש]:

יב יש אומרים שאסור לו לאכול משיורי מאכל שלה כמו שאסור לשתות משיורי הכוס שלה וי"א דק"ו הוא משהייה [ס"ך סק"ח] אבל רבינו הב"י בספרו בד"ה כתב מפורש דשיורי מאכל מותר והסכימו לזה גדולי אחרונים דבשלמא בשהייה שא"א לשתות ביחד מכוס אחד שפיר הוי דרך חיבה באופן זה אבל באכילה זהו עצמו שאין אוכלין ביחד הוי היכר [כרו"פ וס"ע סק"ח] ועוד דידוע דההתקרבות בנהוג העולם בשתיות ולא באכילות כדכתיב ויין ישמח לבב אנוש וכן כוס ישועות אקרא [ומ"ש סס"ך דמיס מסנ"פ ומרדכי פ"ק דסצה מין במיס כלל דמוכסו מיירי לאכול ביחד כדמוכח שם מכל עמי וכו' ע"ש ודו"ק]:

יג ומזיגת הכוס אסורים שניהם זל"ז דבזה יש חיבה יתירה וכן ליצוק יין מקנקן לתוך הכוס אסורים זל"ז וכן להושיט את הכוס זל"ז אסור אבל להושיט את המאכל וכ"ש לתקן המאכל מותרת אפילו היא לעשות לו דוה אינו דרך חיבה אלא דרך שירות [ט"ז סק"נ] ולא לבד למזוג כוס אסור אלא אפילו לשלוח לה כוס יין אסור לא שנא כוס של ברכה לא שנא כוס אחר אם הכוס מיוחד לה אבל אם כולם שותים מאותו הכוס והיא שותתת אחריהם מותר ומזיגה אסור רק בפניו:

יד וכן אסורה להציע מטתו בפניו ורווקא פריסת סדינים והמכסה שזהו דרך חיבה וכ"ש שהוא אסור לעשות לה כן והפוסקים לא הזכירו זה מפני שאין דרך האיש להציע המטות אבל הצעת הכרים והכסתות שהוא טורח ואינו דרך חיבה מותר וזהו בפניו אבל ש"א בפניו מותר אפילו פריסת סדינים והמכסה דשלא בפניו אין כאן חיבה וכן אסורה ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו אפילו אינה נוגעת בו ואפילו הם מים צוננים וכ"ש דלדידן דמחמרינן אפילו בזריקה כמ"ש בסעי' ה' דזה אסור וק"ו שהוא לא יצוק לה אבל הבאת מים בכלי או לשפוך אל הכלי והוא רוחץ בהם מותר דאין זה חיבה:

טו כלל אמרו חכמים [כתובות סח:] כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו ובבר בארנו זה ומבואר בגמ' לעניין הושטת הכוס כשהיא עושה ע"י שינוי מותר כגון שמחלפת את הכוס מידה הימנית שנושאת את הכוס בו לידה השמאלית ומעמידה לפניו או שאינה מעמדת את הכוס על השלחן אלא על כר וכסת או מקום אחר מותר בין שעושה היכר אין כאן חיבה ואין חשש בזה ויש שכתבו שגם הושטת מאכל בקערה אסור לה כשהמאכל הוא בשביל הבעל לבדו [ב"מ וס"ך סקי"ג] אבל כבר כתבנו בסעי' י"ב דבמאכל ליכא חיבה זאדרבא זהו דרך

שיות

שרוחה ומאחר [ע"ז וס"ע סקי"ח וכמ"ש] [רס"י סס סי' בסיכר על ימי ליבוה וכסמיו שמי מבילות ע"ש] :

סז לא יישן עמה במטה אפילו כל אחד בבגדו ואין נוגעין זה בזו ואפילו יש לכל אחד מצע בפ"ע ואפילו אם שוכבים בשני מיטות אם המיטות נוגעות זו בזו אסור וצריך הפסק ביניהם אבל כשהמיטות מובדלים זה מזה מותר בחדר אחד דיחוד התירה התורה בנדה כמ"ש ריש סי' זה ואפילו שני המיטות מסובבים בווילון שקורין פאר"חיינג מותר ואדרבא דחז"ל אמרו בעירובין [סנ:] כל הישן בקילעא שאיש אשתו שרויין בה עליו הכתוב אומר נשי עמי תגרשון מביתי תענוגיה [מיכה ב] ואפילו כשהיא נדה דליבא ביטול תשמיש מ"מ בושה האשה לישכב שם וגם דברי צניעות שבין איש לאשתו אין יכולים לדבר כמצפערים מזה ועוד דדוקא בבור הוא לאשה כששוכבת בחדר בעלה [רביט יסוסן ומסרס"ע] דיכולים ליהנות זה מזו וזו מזה בראייה ומותר להסתכל בה במקומות הגלויים שבה אע"פ שנהגה בראייתה אבל במקומות המכוסים שבה לא יסתכל ואפילו בעקבה אין להסתכל [כן סוא לסון זס בסוכר וס"ע סעי' ז' ולכאורה סוא מכ סס"ס כדריס ך"י שמפרס סס דעקבס סוא מקום סערוס ע"ס פך סרמב"ד בס' בעס"ג פי' דוס קלי מסכורס לבל בנדס גס בעקבס ממס מין רמזו לססתכל וכן מבואר מדברי סרשב"ץ בסס"ב וסכ"י וסכ"מ וסלימסס נדסקו בזס ע"ס ולדברי סרמב"ד מ"ס בפסוקות ועס"ס סקי"ד] : **ין** יש מי שכתב בלשון זה דמטה של עץ או של בניין מותר הוא במטתו והיא במיטתה [ס"ך סקי"ס בסס ס"ס מלסקן] וכתבו האחרונים שאין שום הבנה לזה [ס"ט סקי"ג וסג' כ"ס] ונ"ל דהכוונה כן הוא כמו שיש בבתי אנשי חיל שקורין לארע"ס והיא במטה רחבה על כל אורך הכותל ויש הפסקים בין מקום למקום אף ע"פ שכולם מחוברים כאחד מ"ס אין זה כמיטה אחת ויכול הוא לישן במקום אחד והיא במקום אחר כיון שיש ניכר הפסק בין מקום למקום ובלבד שלא יהיו סמוכים ול"ז רק בהפסק מקום אחר וזהו מיטה של עץ ויש מהבניין עצמו יוצא בגזוזטראות לישכב בהם גם כן בתמונה שנתבאר וזהו מיטה של בניין :

יח לא ישב במיטה המיוחדת לה אפילו שלא בפניה וכ"ש לישכב שם וי"א דבישיבה אין קפידא ורק לישכב אסור משום חרהור [ס"ך סק"י בסס סכ"ס] ופשיטא דלישכב על מצעות המיוחדים לה דאסור [מכ"מ] ממעם שנתבאר וכן מתבאר מדברי הרא"ש בקיצור הל' נדה דרק שכיבה הוא דאסור אבל ישיבה מותר ע"ש ואם היא מותרת לישכב במיטתו נחלקו האחרונים דיש מתירים [מג"] ויש אוסרים [ע"ז סק"ע] משום שיהרהר בשכבה ובקומת ולפ"ז שלא כפניו בוודאי מותר :

יט ולישב על כסבל אדוך כשהוא או היא ישב עליו אסור להשני לישב עליו טפני שסתנדנד והוי בנגיעה אבל על קורות בבדים שאינם מתנדנדים או כספסל כבד וכן על כסא גדולה שקורין קאנאפ"א מותרין שניהם לישב עליו ויש מתירים אפילו בספסל קל כשאדם אחר מפסיק ביניהם ואין להשיב על זה מוב וטהור שישבו על דבר קל דנסמא הסהור כראיסא בסס' זבים זהו מפני שבוב ממסא היסמו אבל בבאן היסמ אין איסור רק נגיעה ולכן כשאחר מפסיק וודאי לא יגעו זה בזה אבל כשאחר אינו מפסיק יכול לבוא שע"י הנדנוד יגעו זה בזו [כל] :

כ ואם צריכים לנסוע בעגלה לצריכים מותר אע"פ שמתנדנד משום דאין זה כנגיעה ממש ולכן מותרים נבלבר שלא יגעו זה בזו אפילו בבגדיהם אף ע"פ שאין עמהם אחר רק הם לבדם וה"ה בספינה וכל זה כשנותנים לצרכיהם אבל בשביל טיול בעלמא וכן לנבות ופרדסים אסור דבשנותנים לטיול יש קירוב דעת הרבה וחיישינן לתקלה ונם לא התירו זה לשיול בעלמא ואפילו לילך לטייל ביחד אינו נכון מטעם זה :

כא בחב רבינו חב"י בסעי' ה' ראוי לה שתייחד לה בגדים ליסי נדותה כדי שיהיו שניהם זוכרים תמיד שהיא נדה עב"ל וכמעי' מ' כתב בקושי התירו לה להתקשם ביסי נדתה אלא כדי שלא ההנגה על בעלה עב"ל והקשו עליו הא בס"פ אע"פ מפורש בגמ' טעם אחר על בגדים ליסי נדתה כדי שלא תהנגה על בעלה ופירש"י שבשראנה ביסי טהרתה בבגדים שלבשה ביסי נדותה תהנגה עליו ומניין לו לומר טעם זכירה [מל"י וס"ע ופרו"ס ואדסקן כאס ע"ס] ולענ"ד נראה דלבן הסמק רבינו חב"י שני דינים אלו זל"ז דבאמת שני גמ' אלו סגמרים וא"ו דשם אמרו שתלבש בגדים מיוחדים ליסי נדותה כדי שלא תהנגה עליו וכן אמרו [שם ע"ש] הוחוקה נדה בשכנותיה וכו' ופירש"י שראוה לובשת בגדי נדות ומסתמא לובשת בגדותה בגדים גרועים ולא מקושטים וזהו היפך מדברי הגמ' בשבת [סד:] והדוה בנדתה וקנים הראשונים אמרו שלא הכחיל וכו' ולא התקשט בבגדי צבעונין עד שבא ר"ע ולימד א"ב אתה מנוה על בעלה וכו' ע"ש הרי להיפך דבוה שלא תלך ביסי נדתה מקושטת תהנגה בעיניו ואם אתה אומר שתתקשט ביסי נדותה בקישטין אחרים זה לא מסתבר דלאו כ"ע עשירים ניכהו :

כב ועיקרן של דבריס כן הוא דדיעות שנות יש בבני אדם יש מי שבשרואה אשתו מקושטת ביסי נדותה כביסי טהרתה מתהנגה עליו בזכרו ימי נדותה ויש שבזה אינה מהנגה עליו ולהיפך כשרואה אותה ביסי נדותה בבגדים פשוטים היא מהנגה עליו ולכן הברירה ביד כל אחד לעשות כרצונו ולכן בפרק

בפרק אף ע"פ דמיירא במשרה את אשתו ע"י שליש אמרו חז"ל שיכולה לכופו ליתן לה הבגדים הישנים לימי נדותה כדי שלא תתגנה בעיניו כלומר שיכולה לומר שמכרת אותו שהוא בעל מבע זו ובשבת אמר ר"ע להיפך אם תעשה כלל בזה מתגנה על בעלה כלומר לפי מבעי כמה בני אדם ולבן מצד זה אין דין קבוע ולבן הסמיך רבינו הב"י וכן הטור שני דינים אלו סמוכים ול"ז וזהו שכתב ראויה וכו' כדי שיהיו זוכרים וכו' כלומר מהראוי ליבחר דרך זה כדי ליזכור ימי נדותה מפני שכאמת בקושי התירו וכו' אך אין אנו יכולים לכופו וזה נגד מבעו שמטעם זה התיר ר"ע אבל אם אינו נגד מבעו מוב שיבחרו להם דרך זה כדי שיזכורו על ימי נדתה:

כג אם היא מכה א"ע נופה או בגדיה בריח מוב פשימא שאסור לו ליהנות מריח נופה ובגדיה ואין לך ניוול יצה"ר יותר מזה אבל מהרות הריח שלה בשנשאר בכלי אין קפידא דאין בזה קירוב דעת ולשמוע קול זמר שלה נראה ג"כ דאסור דמגרי יצה"ר בזה ודע דכל אלו ההרחקות צריך להרחיק בין בימי נדותה בין בימי ליבונה ובין שראתה כתם ואין שום שמץ חילוק בזה [וזכרי סרמ"ח בסעי' י"ד בסמכתי דכבר לווחו על זה כל הגדולים ועמו מ' כמ"ם סמ"ך סקי"ז ומ"ז סק"ע וגס סוף בעלמו לא סייס כן ע"ם]:

כד אם הוא הולה ואין לו מי שישמשנו זולתה מותרת לשמשו דכיון שהוא הולה לא ירגילנה לעבירה והאשה אינה מרגלת לעבירה ורק תוהר ביותר שתוכל להזהר מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המיטה בפניו דזה מביא הרבה לידי הרגל דבר ובמוזנת הכוס אין קירוב כל כך ונראה דאם ההכרח גם לרחיצה והצעת המטה שא"א בלעדה מותר ג"כ מטעם שנתבאר וכ"כ האחרונים:

כה אבל כשהיא הולה והיא נדה כתב רבינו הב"י בס"ם זה ז"ל אשה חולה והיא נדה אסור לבעלה ליגע בה כדי לשמשה כגון להקימה ולהשכיבה ולסומכה ואם בעלה רופא אסור למשש לה הדפק ע"כ ל' ארבינו הרמ"א כתב על הדין הראשון די"א דאם אין לה מי שישמשנה מותר בכל וכן נוהגין אם צריכה הרבה לכך עכ"ל ועל הדין השני כשבעלה רופא וכו' כתב וז"ל ולפי מה שכתבתי דנוהגין היתר אם צריכה אליו דמשמש לה בס"ש דמותר למשש לה הדפק אם אין רופא אחר וצריכה אליו ויש מכנה בחלייה עכ"ל:

כן ביאור ומ"ש ני"ל דרבותינו בעלי חש"ע ת"ו סברי דבמקום סכנה מותר ואף שרבינו הב"י בספרו הגדול סמתפק דאולי לדעת הרמב"ם דס"ל דכל מין קריבה בעריות אסור מן התורה אין להתיר אפי' במקום סכנה ע"ש ט"ם כאן בש"ע פשימא ליה כן דכ"כ הרמב"ן והרדב"ז בחשו' ומעמו של דבר דאף ע"ג דבס"פ בן סורר ומורה אסרו חכמים בכל מין קורבה ואמרו יכול יעבור ע"ש זהו מפני שעבר עבירה והעלה מינא ע"ש ועוד דכל שבמלאכת עוסק לית לן בה והרי הרבר פשוט להיתר ברופא מומחה שבודק בכל בית הסתרים אם צריך לכך [כרי"ם] משום דעוסק במלאכתו [וזכו כוונת סמ"ך בסק"ך וסמכימו לו כמה גדולים גלחכס סמיג עליו סמ"ג בחמ"ע סי' ך' סק"ל ט"ם ודו"ק]:

כו וכל דינים אלו מיירא שלא במקום סכנה ולכן כשהיא חולה אפר רבינו הב"י ורבינו הרמ"א התיר מפני שאין זה בגדר ג"ע כיון שעושה דרך שמוש ולא לתאוה וזהו שכתב וכן נוהגין אם צריכה וכו' ולא כתב מקום סכנה ובמישוש הדפק שאפר רבינו הב"י מיירא ג"כ שלא במקום סכנה וזהו שכתב רבינו הרמ"א דמותר כשאין אחר ויש סכנה וכו' כלו' דבזה גם רבינו הב"י מודה שהרי מקורו מהב"י ע"ש אבל לרבינו הרמ"א אפשר דמותר גם באין סכנה כמו שהתיר מקודם אך שכתב דכ"ש במקום סכנה דלכ"ע שרי [כנלע"ד] ויש שכתבו שיניח דבר דק על מקום הדופק [וזכו שכתב סמ"ך סס דסמיכג פסוף למסס סדופקים סל מ"מ וכו' ע"ם מפני שבמלאכתו עוסק] ומ"ם באין סכנה אסור לבעל למשש הדפק של אשתו נדה [ס"ך סס] דאף דבכולם נהגו למשש כיון שאינו מתכוין לשם קירוב מ"ם באשתו ממילא דהוי קירוב [סג' רכ"ס] [וכ"מ מסמ"ד סקי"ג דגס סכ"י מיירא בלא במקום סכנה ע"ם]:

כז ורע דבכל מה שנתבאר שבפניה אסור ושלא בפניה מותר כגון לשתות משיורי כוס וכיוצא בזה אם התחיל שלא בפניה ובאמצע השתייה באה א"צ להפסיק ושתייה הוא דווקא דבר של חשיבות כמו יין וכיוצא בזה ויש שכתבו שאשה בימי נדתה לא תלך על בית הקברות [עס"ת סקי"ם] ונכון הוא ובא"ח סי' פ"ח יש דיעות אם מותרת הנדה ליכנס לבהכ"נ להתפלל והמנהג מהנשים שבימי נדותה אינה הולכת לבד ימים נוראים ובימי ליפנה הולכת ע"ש

סימן קצו דיני ספירת שבעה נקיים והבדיקות. ובו ס"ב סעיפים.

א כבר נתבאר דבנות ישראל נתנו לישב אף על פי שת דם כחרדל שבעה נקיים מפני שכל ראיית דמים הוה ספק ניפה וזכה צריכה ו' נקיים כרכתיב ואם מהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר תמהר בימי מקוה ולכן מחוייבה לספור ע"פ בדיקה ישפסקה מלראות דם כרכתיב ואם מהרה מזובה כלומר שתרע

שהרע בבירור שטהרה מזובה והיינו שתבדוק א"ע פה יפה וכל זמן שלא בדקה א"ע אפילו עבר זמן רב ואחר כך בדקה ומצאה טהורה הרי היא בחזקת טומאה עד הזמן הזה כיון שלא בדקה מקודם [מסכס כדס סמ] ולהיפך אם בדקה עצמה ביום השביעי ומצאה טהורה ולאחר זמן בדקה עצמה ומצאה טמאה הרי היא בחזקת טהורה עד הזמן הזה [סס]:

ב והיום שבודקת א"ע ומצאה טהורה מקרי הפסק טהרה וכיום המחרת מתחלת למנות ז' אבל היום שפיסקת בו אפילו פסקה שחרית כגון שבדקה עצמה בשחרית ובצהרים ובין השמשות והיא טהורה אם רק באותו יום ראתה בבוקר או בלילה הקודם אין היום עולה מן חשבון הנקיים מפני שני טעמים האחד כיון דראתה בזה המעל"ע אינו יום טהור שלם והתורה אמרה שבעת ימים כלומר ז' ימים שלימים תהיה בטהרה [וכד' לגי' יס סכרס על זס ע"ס] ובזה לא אמרינן כיון דמקצת היום היה נקי מקצת היום ככולו דא"כ נאמר לך להיפך דמקצת היום ישראתה בו הוה כבולו ועוד דכל הו' ימים צריכים להיות שוים בטהרתם והיינו כולם נקיים לגמרי והטעם השני דכיון דלא היתה הפסק טהרה בהיום הקודם לא תוכל לבא לידי סיפורי ז' נקיים כמ"ש [ולזין להקשות למס סולרך רבמ סס לדחות סך דמקלת סיוס ככולו מפני ספיריס דס"ז ע"ס וסרי י"ל כמ"ס די"ל לסיפך מסוס דבכ"מ ממריכן זס טל לד סקל כמו בתכילות ובגזיר ו ע"ס ולו"ק]:

ג ודע דבזמן הבדיקה של הפסק טהרתה יש מבוכה בין הפוסקים ולכן ההכרח לבאר בנדה [סמ] תנן ר' יהודה אומר כל שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה ה"ז בחזקת טמאה [אפילו בדקס בשחרית לו בלסריס ומלמס עסוסס לויו מועיל דשמע לתמס מס"כ] וחכמים אומרים אפילו בשנים לנדתה בדקה ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה וכו' ה"ז בחזקת טהורה [כלומר ואפילו בבדיקת שחרית ובשניס לגדמס מועיל וכ"ס בג' ול' וכו'] והלכה כחכמים אבל בדיקה דיום הראשון משמע להדיא דאינו מועיל כיון שמעיינה פתוח ולכן אמרו בשנים לנדתה ולא בראשון:

ד ובברייתא בגמ' תניא אמרו לו לר' יהודה אלמלי ידיה מונחות בעיניה כל בין השמשות [כלומר שסיתס בודקת כל סזמן סזס] יפה אתה אומר [דבזס יגלמו מידי חשס שמע לתמס מס"כ] עכשיו אומר עם סילוק ידיה ראתה מה לי הפרישה בטהרה בשביעי מן המנחה ולמעלה מה לי הפרישה בטהרה בראשון ופריך הש"ס בראשון מי איכא למאן דאמר ומתרץ אין והתניא [בסיפותס] אמר רבי שאלתי את ר' יוסי ור"ש וכו' נדה שבדקה עצמה יום ז' שחרית ומצאה טהורה ובה"ש לא הפרישה וכו' מהו אמר לי ה"ז בחזקת טהרה ששי חמישי רביעי שלישי שני מאי אמרו לי לא שנא בראשון לא שאלתי ומעיתי שלא שאלתי אטו כולהו לאו בחזקת טומאה קיימי וכיון דפסק פסק ראשון נמי כיון דפסק פסק ומעיקרא מאי סבר שלא שאל היאיל והחזק מעיין פתוח כלומר והיה פשיטא ליה דאינו מועיל ואח"כ חזר בו דאין חילוק בין מעיין פתוח דראשון לחזקת טומאה של שאר הימים אף שבשאר הימים אין מעיינה פתוח:

ה והקשו רבותינו בעלי התוס' דר' יוסי אדר' יוסי דהכא אמר דמועיל הפרשת שחרית ואלו לעיל [נג:] אמר ר' יוסי ומה אלו נדה שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה לא תהא בחזקת טומאה אלמא דבעי הפרשה מן המנחה ולמעלה ותרצו דהתם מיירא כשהפרישה ביום שראתה בו שחרית והכא מיירא בבדקה שחרית ומצאה טהורה וכו' עכ"ל הרי לדבריהם מפורש דזה שנתבאר בכאן דבדיקת שחרית מועיל וזהו כשלא ראתה באותו יום מקודם אבל כשראתה בו ביום הכל מודים דצריכה פרישה דווקא מן המנחה ולמעלה וכן פירש"י לעיל בדברי ר' יוסי וז"ל לא תהא בחזקת טומאה ואינה טובלת לערב ואע"פ שהפרישה בטהרה שחרית אלמא משראתה הוי כל היום בחזקת חוורת ורואה עד גמר היום וכו' עכ"ל הרי להדיא כדברי התוס' ודיעות רבותינו אלה לא הובאו כלל לא בטור ולא בש"ע [וכבר נתעורר בזס סמ"ד סק"ס]:

ו ולבאורא דברי רבותינו תמוהים מאד דא"כ מאי קמיבעיא ליה לרבי בראשון מאי וגם חזר בו ום"ל דראשון הוי ככל הימים הא בראשון פשיטא דאינו מועיל שהרי ראתה בו ביום ויש מי שכתב דהשאלה לא היה על הראשון בבשאר הימים אלא אם מהני מן המנחה ולמעלה [מכרס"ס סס] אבל אין נראה כן דא"כ הו"ל לרבי לפרש ומסתימת דבריו נראה דראשון שוה לשאר הימים וע"ל דוודאי גם על הראשון אומר רבי דמהני בדיקת שחרית אלא דמיירא שראתה בלילה וכבר כתבו התוס' בפסחים [פז:] דלר' יוסי ספירת לילה לא הוי ספירה ע"ש אלמא דלעניין ראיה חלוק היום מהלילה לעניין דלא ליהוי במעיין פתוח וגם מסוגיא זו מוכחת כן שהרי לא הזכירו רק בדיקת שחרית ולמה לא הזכירו בדיקת לילה אלא ווודאי דלעניין ספירה וראיה חלוק היום מהלילה [כגלע"ד]:

ז והרמב"ם ז"ל בפ"ו יש לו שיטה אחרת בזה שבתב שם בדין ד' נדה שבדקה עצמה בתוך ימי נדתה ומצאה שפסק הדם ואפילו פסק בשני לנדתה וכו' כל אותן הימים שלא בדקה הרי היא בחזקת טהרה וכו' ויום ראשון של נדה אף ע"פ שמצאה בו טהורה ה"ז כמי שמצאה טומאה שום ראשון כולו הוחזק המעיין פתוח עכ"ל הרי שהפליג העניינים דבכל הימים מהני בכל עת שתבדוק והוי הפסק טהרה אף שראתה מקודם שהרי לא הזכיר כלל דדווקא בשלא ראתה באותו יום ולא הזכיר שום זמן לבדיקתה דמבואר להדיא

להריא דאפילו שחרית מהני ויותר מזה נראה דאפילו בריקת לילה מהני דאל"כ ה"ל לפרש וס"ל דזה ששנינו שחרית לאו דווקא ואורחא דמילתא נקיט דבלילה שוכבת במטה וכשקמה ממיטתה שחרית דרכה לברוק ובראשון אפי' בין השמשות לא מהני דאל"כ ה"ל לפרש:

ח ודעתו מבוארת דפסק כסתמא דמתניתין דרק בשני מהני ולא בראשון ולא חיש לברייתא דרבי שאמר מעיתי שלא שאלתי וכו' או אפשר דגם לרבי לא פסיקא ליה כל כך לדינא ופסק היה אצלו ורק שחור בו על שלא שאל עכ"פ [וזהו דעת סרל"ח נבדפ"ב ע"ש] וט"ס כתב רבינו הב"י בספרו הגדול דגם להרמב"ם מועיל אם היתה הבדיקה מנחת ברחמה עד הלילה ע"ש דוהו לאו בכלל בדיקה אלא מוציאה מכל ספק כמו שאמרו חכמים לר"י אלמלי היתה ידיה בעיניה כל בה"ש יפה וכו':

ט אבל דעת הרשב"א בתה"ב [בית ז' שער ס'] דגם ביום הראשון מהני בדיקת שחרית כשבדקה ומצאה מהורה ע"ש משום דס"ל דהלכה כרבי שחור בו מה שלא שאל ופסיקא ליה דשוה יום הראשון לשארי ימים ע"ש דכיון שאמר מעיתי שקורא לוה מעית ש"מ דדינא הכי והרא"ה חולק עליו בברק הבית ע"ש:

י ודעת הרא"ש לא ברירא לן שכתב בקיצור הלכות נדה וכאשר תראה מיפת דם כחרדל צריכה שתשב עליו ז' ימים נקיים ואחר שיפסוק הדם תבדוק עצמה יפה יפה וכו' ובדיקה זו תהיה בין השמשות ביום שתפסוק בו מלראות וכו' עכ"ל ולכאורא פסק כר' יהודה וזהו דבר שא"א לפסוק כיחיד נגד רבים וכבר מרהו בו המפרשים בהבנת דבריו [עב"י ומעיי"ם וב"ח] ויש מי שכתב שפסק כרש"י ותוס' דביום שתראה הכל מודים שהבדיקה צריך דווקא בה"ש כלומר קודם בה"ש [ס"ע סק"ם] ולענ"ד אינו כן דא"כ ה"ל לבאר דכשלא ראתה בו ביום מהני בדיקת שחרית וראיה ברורה לזה שהרי בפ"ט סי' ה' כתב וז"ל הלכך נשים האידנא שהן ספק זבות צריכות להפסיק בטהרה לבדוק עצמן שידוע שנסתם מעיינה עכ"ל ולא הזכיר כלל בה"ש:

יא והעיקר כדברי רבינו הב"י בספרו הגדול שבקיצור לא נחית לעומק הדין ורק להורות לבנות ישראל את אשר יעשון וכתב הדרך הטוב והמובחר ולכן בפ"ט כתב עיקר הדין שאימתי שתבדוק טועיל ואף גם אם ראתה באותו יום כדעת הרמב"ם והרשב"א ואם השאל דא"כ למה לא הורה להן שתשהה בדיקה בתוך הרחם עד הלילה שבדיקה זו מוציאה מכל ספק ל"ק כלל דלא רצה להכביד על בנות ישראל שהרי גם במשנה מוכח כן שאמרו חכמים לר"י אלמלי ידיה בעיניה כל בין השמשות וכו' משמע להדיא דוהו דבר קשה וגם מסתימת דבריו משמע דגם ביום הראשון טועיל כדעת הרשב"א [ז"ס סס כדמתמר כב שלריכה להפסיק

בטוסר בשליסי שסס וכו' זמו ליסגת דרב נקיט משום דזסס מיוו מלא בג' ימים ורב נקיט לפי דין תורס אבל סרמ"ם דמיירי לדידן גס ביוס סרמשון כן סוס דאל"כ ה"ל לכתר דברמשון לא מסני ועוד דרמשון שבבריותת ושני שבמשנס סוי ב"כ לתתר ג' לפי עיקרי דוני זסס וזו"ק]:

יב והטור והש"ע לא הביאו כלל דעת רש"י ותוס' וגם דעת הרמב"ם לא הביאו מפורש אלא שרמזו על דעתו כמו שיתבאר וז"ל הטור שבעת ימים שהזבה סופרת מתחלת ממחרת יום שפסקה בו וכך משפטה אם תראה שני ימים או שלשה ופסקה לראות בודקת ביום שפסקה כדי שתפסיק בטהרה וכתב הרשב"א בדקה עצמה שחרית וכו' ה"ז טהורה ראתה יום אחד בלבד ופסקת ובדקה עצמה ומצאה מהורה ה"ז בחזקת מהורה ויש שמחמירים בזה מפסק הואיל ומעיינה פתוח ומלשון א"א הרא"ש ז"ל יראה שצריכה שתפסוק בטהרה בה"ש וכו' עכ"ל:

יג והנה זה שכתב אם הראה שני ימים או ג' תמהו עליו דממ"נ אין זה לא לפי דין התורה דצריך דווקא ג' ימים לזבה ולא לדידן דאף בפ"ם אחת צריכה ז"נ ותרצו דזהו לפי דין התורה כשראתה ראיה אחת בה"ש דנחשב כשני ימים וביחד הוי ג' ימים [ב"ח בקו"ל וס"ע] ואני תמה הלא הטור כתב לדידן ולא לפי דין התורה ויש שתירץ דמשום שב"ב אח"כ בבדיקה ביום שני דבראשון יש פלוגתא לפיכך בהברח להיות ב' ימים [פריסס] אבל לפ"ו למה כתב או שלשה ולע"נ דהוכרח לזה כדי שלא נאמר דלכן הקילו בבדיקת שחרית עכשיו משום דלא הוחזקה בויבת דם כיון שאנו יושבים ז"נ על ראייה אחת אבל אם הוחזקה בראייה שנים פעמים למאן דס"ל דבהרי זימני הוי חזקה או ג' למאן דס"ל דבהרי לא הוה חזקה רק בג' אין להקל בבדיקת שחרית קט"ל דאפי' בשהוחזקה מקלינן שהרי לפי דין המשנה בהברח צריך להיות ג' ראיות ומ"מ אמרו חכמים דדי בבדיקת שחרית ולכן גם אנן לא מחמרינן בזה:

יד וזה שכתב דעל יום ראשון יש מחמירים כוונתו להרמב"ם דלדידיה גם בדיקת בה"ש אינו מועיל כמ"ש ומה שכתב בדעת הרא"ש הפסו מפרשי הטור דס"ל דלהרא"ש מעיקר הדין כן הוא ודחה רבינו הב"י את דבריו ע"ש ואני תמה מאד על זה דאיך אפשר לומר כן והרי בפ"ט בעיקר הדין לא הזכיר זה הרא"ש כלל כמ"ש ולכן יותר נוח לומר דגם הטור הפס בכוונת הרא"ש כרבינו הב"י אלא משום דהרשב"א כתב כפי עיקר הדין והרא"ש החמיר למעשה לכן כתב דעת הרא"ש דיש לנהוג כן למעשה:

טו וז"ל רבינו הב"י בסעי' א' שבעה ימים שהזבה סופרת מתחילין ממחרת יום שפסקה בו וכך משפטה אם תראה ב' או ג' ימים ופסקה מלראות

בודקת ביום שפסקה כדי שתפסוק בטהרה ובדיקה זו היה סמוך לבה"ש ולעולם ילמד אדם בתוך ביתו שהוא בודקת ביום הפסק טהרתה בסוך דחוק ושיהא שם כל בה"ש שוו בדיקה מוציאה מידי כל ספק עכ"ל ובסעי' ב' כתב ראתה יום אחר בלבר ופסקה בו ביום צריכה לבדוק עצמה בסוך דחוק ושיהא שם כל בה"ש עכ"ל:

מז והנה בסעי' א' לא חשש כלל לבתוב עיקר הדין שהעלה בספרו הגדול דבשאר הימים לבל הפוסקים די בבדיקת שחרית ושעמו דכיון דהרא"ש כתב כן בקיצור דיני נדה שבך תנהוג האשה שתבדוק סמוך לבה"ש לא רצה כלל להוכיר מה שמדינא סגי בבדיקת שחרית ומה גם דלפי מה שבארנו לשיטת רש"י ותוס' גם מעיקר הדין צריך דווקא סמוך לבה"ש ונלע"ד דמ"ט מורה רבינו הב"י דבדיעבד אם בדקה שחרית מהני וזהו שכתב רבינו הרמ"א על דבריו שהצריך סמוך לבה"ש וז"ל וכן נוהגין לכתחלה ובדיעבד אפילו לא בדקה עצמה רק שחרית ומצאה עצמה טהורה סגי בכך עכ"ל ואינו חולק על רבינו הב"י אלא שביאר כוונתו ואפילו לרש"י ותוס' כשלא ראתה בו ביום פשיטא דסגי בבדיקת שחרית אבל בלא בדיקה להפסק טהרה אפילו יודעת בבירור שזה כמה ימים שלא ראתה אינו כלום ואסור לה למנות הנקיים בלא בדיקה:

מח אך מה שכתב רבינו הב"י ולעולם ילמד אדם בתוך ביתו וכו' בסוך דחוק ושיהא שם כל בה"ש וכו' עכ"ל תמיהני כיון שגם הדין הקודם בהבדיקה סמוך לבה"ש הוי חומרא בעלמא לשיטתו איך החמיר חומרא על חומרא שיהא שם כל בה"ש ואמת שרבינו הרמ"א הגיה על דבריו דלעולם ילמד אדם וז"ל להחמיר לכתחלה עכ"ל מ"מ איך נחמיר אף לכתחלה בחומרא על חומרא ולא מצינו כיוצא בזה [וסיומלמי בפ"ק דפסחים ס"ל פריך ויש נדר לגדר ע"ש] ועוד מה מלמדינו רבינו הרמ"א הא גם רבינו הב"י כתב זה בלשון חומרא לכתחלה וג"ל בכוונתם דוודאי לדידן סגי בהחומרא בהבדיקה סמוך לבה"ש אלא משום דהמנהג היה בזמנם שהסוך תהיה כל בה"ש כדסוכח מדברי הרשב"א בתה"ב שכתב בזה"ל וכ"ש עכשיו שהורגלו בסוך דחוק וכו' ע"ש ולשון זה דלעולם ילמד אדם וכו' הוא גם כן מדברי הרשב"א בתה"ב הקצר כמוכא בספרי הגדול ע"ש הרי להריא דאף הרשב"א ז"ל שהוא מקיל דאף ביום הראשון סגי בבדיקת שחרית מ"מ כתב כן מפני שכן היה המנהג בימיו והמנהג הזה נצטח ממה שבל בעל למד לאשתו לעשות כן וכיון שמעצמם נהגו כן הבא ע"ה ברכה וכוונת רבינו הרמ"א הוא שאף הבעל לאשתו לא יאמר שזהו מעיקר הדין כדי שלא להכשילה אם לא הוכל לעשות ותתבטל מפריה ורביה ולכן ילמדנה שזהו חומרא לבתחלה ואם לא תוכל להניח כל בה"ש תעשה בדיקה סמוך לבה"ש [כללע"ד]:

מט וזה שכתב בסעי' ב' בראתה יום אחד צריכה בדיקה כל בה"ש זה כתב מעיקר הדין לפי דעת הרמב"ם שביום ראשון אינה לגמרי אבל בכה"נ מודה ורבינו הרמ"א כתב גם על זה וז"ל ובדיעבד אם בדקה עצמה סמוך לבה"ש ומצאה עצמה טהורה אף ע"פ שלא היה הסוך אצלה כל בה"ש סגי אבל בדיקת שחרית לא מהני הואיל ולא ראתה רק יום אחד עכ"ל וטעמו משום דלהרשב"א והרא"ש והטור מדינא סגי בבדיקה סמוך לבה"ש אין לחוש בדיעבד לדעת הרמב"ם אבל בדיקת שחרית שאינו אלא לדעת הרשב"א גם בדיעבד לא מהני:

נ ויש בזה שאלה במה שכתבו הפוסקים הבדיקת סמוך לבה"ש והא ר' יהודה במשנה דמחמיר לא קאמר רק מן המנחה ולמעלה ע"ש ויפילו אם נפרש ממנחה קטנה [ובר' סנ: פירש"י ממלות] עריין יש ב' שעות ומחצה עד הלילה ואפילו לר' יהודה דס"ל בפ"ג דברכות דמפלג המנחה הוי לילה עריין יש שעה ורביע [עס"ט סק"ס] אמנם רש"י ז"ל פי' על דר' יהודת בה"ש ע"ש וצ"ל דכוונתו מסוף המנחה [סס] וכן מתשובת חכמים לר"י אלו ידיה בעיניה כל בה"ש וכו' משמע כן ויראה לי דהכל אחד דעיקר כוונת ר"י לבדוק באיחור כל סה שתוכל אך מי יכול לצמצם מעט קודם בה"ש ולכן קבע זמן דמן המנחה ולמעלה דהוי לדידיה שעה ורביע קודם הלילה ולבדוק בתוך הזמן הזה וממילא דלדידן דהוי ב' שעות ומחצה על הלילה א"א לקובעו ולכן בהכרח להפוסקים לכתוב בה"ש בלומר סמוך לו קודם מעט או חצי שעה או שעה קודם כפי היכולת:

נא ונראה לענ"ד דכיון שנתברר דמעיקר הדין יכול להיות בדיקת הפסק טהרה בשחרית ואפי' לדעת הרמב"ם רק ביום ראשון אינו מועיל ואפילו לדעת רש"י ותוס' אינו מועיל בשחרית רק ביום שראתה כמו שבארנו ואם כן הני נשי דידן דאינן מתחילות למנות ז"נ עד יום הששי לראייתה מחשש פליטת ש"ז כמו שיתבאר בסי' זה ורוב נשים ידוע שאינן רואות רק ב' או ג' ימים יש לסמוך בשיטות שתעשה הפסק טהרתה גם בשחרית לבל הפוסקים ורק אם ראתה בתוך ימי ספירתה דאז מתחלת למנות מיד ז' נקיים יש ליזהר שתפסוק סמוך לחשיכה ובכל זה נ"ל דאין חילוק בין ראייה ממש למציאת כתם דכל דתקון רבנן בעין לאורייתא תקון [סוף רלוסי' סכ"ב סס"ד סק"ו כסס סמעוי"ט וכן עיקר]:

נב כתב רבינו הרמ"א בסעי' א' די"א דאם התפללי הקהל ערבית ועוד היום גדול אינה יכולה לבדוק או ללבוש לבנים ולהתחיל ולמנות מיום המחרת מאחר דהקהל עשו אותו כבר לילה [ולע"ס סס"ס לה סתפללק

עירובין ערבית. ס"ך] ו"א דמותר אפילו עשו הקהל שבת ונוהגין לכתחלה ליזהר ובדיעבד אין לחוש ומקצת נשים נוהגות שאם פסקה קורם ברכו וחזרה לראות כתם או דם תוך ימי ספירתה או משקין אפי' לאחר ברכו אם נתקנלה סמוך לערב וחושבין דבר זה לדיעבד ואין לטחות בידם כי כן קבלו מאיזה חכם שהורה להם והוא מנהג ותיקין עכ"ל ויש מי שאומר דכשגם היא התפללה ערבית גם בדיעבד אינו מועיל [ס"ך סק"ד בשם לבוש] ו"א דאין חילוק [שם] ויש מי שאומר ליל בוה עד כ"ו שעות וכשהוום גדול חשבינן יום ולילה שיים ולבן אחר ו' שעות לאחר חצות היום חשבינן לילה [שם] וכבר נדולי האחרונים דחו דבריס אלו ואין דעתם נוחה מעיקר דין זה דמה עניין תפלה לספירתה ואטו אם יתפללו בשבת ערבית קודם הלילה יהיה טוהר במלאכה חלילה וכן בכל המועדים ויוה"כ וכן בע"פ באכילת מצה הוי דווקא בלילה אף ע"פ שהתפללו מבעוד יום ומהרש"ל בתשו' [סוכת בנימין ס"ח ס"ס תרס"ח] כתב דהא דמוסיפין מחול על הקדש לא לענין לעשותו לילה ע"ש ולא מצינו בפוסקים חומרא זו רק באכילות לקטן סי' שע"ה ואף גם שם הקילו האחרונים וגם אכילות לא דמי לנדה כמבואר שם [בס"ך ע"ס] ולבן אצלנו המנהג הפשוט דעד הלילה בודקת ומהחלת למנות מיום המחרת וגם בע"ש תעשה כן וכ"ש לעניין שאין מתחילין למנות עד יום ו' לשימושה רמו שיתבאר וראתה אחר הפלת ערבית ועדיין הוא יום שתוכל לחושבו בסכום הששה ימים [וזהו כוונת סט"ז סק"ח בשם רש"ל ולא ניחא יפה כמ"ש הגמ"י ומס"ע ומס ועוד נדולים מסכימו לכל הדברים מבחוץ] :

כב ביום שפסקה מלראות ובודקת עצמה כמ"ש תרחץ נופה יפה דאולי נשאר איזה כתם בנופה ואח"כ תתקלקל בו כשתמצאנו ובפרט פניה של מטה והלבש חלוק הבדוק לה כדי שאם תראה עוד יהיה הדם ניכר בחלוקה ותבדוק את החלוק מכתמים והלבשנו ילה על מיטתה השים סדינים הבדוקים מבהמים זכ"ם הטהרת תתחיל לספור ז"נ ובן נהגו כל בנות ישראל הכשרות ואין לשנות אמנם בשעת הדחק בנון שיא בדרך או בשאר טורדא אין כל זה מעכב רק תרחץ במעט טים פניה של מטה ותבדוק א"ע בדיקה יפה ותבדוק חריקה מכתמים ויש נשים טועות דהעיקר הוא הלבישת לבנים נקיים והבדיקה טפל כמו ששמעתי לבן המובה להתריע להן שבלא בדיקה אינה כלום [ומס קוף סעת סדחק שגם בשם לרחון פניס של מיטס אין לס ונס לא מוכל לבדוק סחלוק נס זס לאיו מעכב ובודקת ת"ע ודיו יכן כעלו סאחרונים] :

כג ולבד הבדיקה של הפסק מהרה שמיום המחרת מתחלת לספור ז"נ צריכה לבדוק בכל יום מימי השבעה נקיה שתי בדיקות אחת בשחרית בקומה מטיטתה והשנית סמוך לבה"ש אך בדיעבד אם לא בדקה בכל השבעה ימים רק בדיקה אחת לבד הבדיקה של הפסק טהרה בין שבדקה א"ע בראשון מהנקיים ובין שבדקה ביום הו' של הנקיים ובין שבדקה באחד מהימים האמצעיים עלו לה הנקיים וסבלת מאחר שהפסיקה בטהרה ובדקה או דאם לא הפסיקה בטהרה כגון שלא בדקה כלל ביום הפסק ראיתה לעולם היא בחזקת טמאה אפילו עברו ימים רבים ואפילו נמצאת אח"כ טהורה וכ"ש אם בדקה בהפסק ראיתה ונמצאת טמאה דהעיקר הוא הבדיקת של הפסק טהרה כמו שבארנו כמה פעמים [ובסי' קל"ע סעי' י"ע ימבלר כילד תעשה בספסק עסרס במולמי שכח] :

כד ואם לא בדקה א"ע אפי' פעם אחת בכל הו' ימים אסור לה לילך לטבילה דבמה ידעה שהם נקיים והתורה אמרה וספרה לה שבעת ימים כלומר שתספרם בטהרה ובשלמא כשבדקה פעם אחת בתוך הו' ימים מוקמינן לה בחזקת טהרה כל הימים ואמרינן דכשם שטהורה נמצאת בבדיקה זו כמו כן מיחזקת בטהרה כל הו' ימים אבל כשלא בדקה כלל אין כאן חזקת טהרה ואין כאן נקיים כלל ולבן בטלו לגמרי השבעה נקיים ואם בודקת א"ע ביום השמיני ונמצאת טהורה אין לה אלא יום השמיני ותמנה אותו ראשון לספירתה והשלים עליו עוד ששה ימים ואז תלך למקוה לטהר א"ע לבעלה ושמא האמר דאיך תמנה יום השמיני לראשון לנקיים הא לא הפסיקה בטהרה ביום אתמול דאינו בן שהרי הפסיקה בטהרה בשבעה ימים מקודם ואין זה ריעותא מה שהמשיכה את יום הפסק טהרה מספירת הו' נקיים אמנם זהו רק בדיעבד אבל לכתחלה אסור לאשה לעשות כן אלא שתבדוק א"ע בהשבעה ימים הסמוכים ליום הפסק טהרה והבדיקות יהיו לאור היום ולא לאור הנר כי ראיית לילה ממעה לפעמים ובדיעבד מהני אפילו לאור הנר דרחוק הוא שהמעה ממראה טמא למראה טהור :

כה וכתב רבינו הב"י בסעי' ד' ד"ה שצריכה לבדוק ביום הראשון מהשבעה וביום השביעי ואין להקל עכ"ל כלומר דפחות משני בדיקות לבד הבדיקה של הפסק טהרה גם בדיעבד אינו מועיל ולאו דווקא ראשון ושביעי אלא שיהיו שני בדיקות ובאמת הדבר הטוה שהרי הרמב"ם בפ"ו והראב"ד בס' בעה"נ והרשב"א בתה"ב והרא"ש והטור כולם פסקו דבי בבדיקה אחת בתוך הנקיים לבד הבדיקה של הפסק טהרה כרב דס"ל כן בנמ' [סעי] אלא שהתמ"ג חשש שמא הילכה כר' חנינא בנמ' שם דפליג עליה דרב ום"ל רתירתי בעינן ע"ש [וגס הסה"מ והמכ"ן וכ"ם והגהמ"י מפסקת לטו ומ"מ מין סניקון מוליא וולמי של נפוסיט לפניהם לכו] :

כו ולבן גלע"ד דוודאי חלילה לנו לסור מדברי רבינו הב"י

הכי שבנב לאין להקל ואורבא רוב נשים בודקות בכל יום פעמים האמנם בומננו יש הרבה נשים שמוכות ולוקות בחדרי בטנן במכות ופצעים תוך הרחם באופן שהבדיקה קשתה להן מאד והולין הבדיקות שאינן טהורות בהמכות והפצעים ובדוחק גדול מוציאות בדיקות נקיות לכן טורין להן כעיקר הדין שיהיה לה בדיקה טהורה ביום הפסק טהרתה ובדיקה אחת בכל הו' ימים וכן מורין הלכה למעשה אבל בלא שום בדיקה כלל חלילה להקל וכן מבואר מדברי גדולי אחרונים בתשו' [וכ"מ מסס"ק סקי"ח]:

כז כתב הטור כל בדיקות אלו בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל הו' לא הבדוק לא בבגד שחור ולא באדום ולא בבגד פשתן חדש אפילו שהוא נקי ולבן מפני שהוא קשה אלא בצמר נקי ורך או בצמר גפן או בבגד פשתן ישן שהוא נקי ורך ותכניסהו לחורין ולסדקין עד מקום שאבר התשמיש מגיע ואם לא עשתה כן לא הוי אלא קינוח בעלמא ולא יצתה ידי בדיקה עכ"ל ורבינו הב"י בספרו הגדול התמרמר על מ"ש הטור שתכנים הבדיקה עד מקום שאבר התשמיש מגיע שא"א כלל להכנים כל כך בעומק ואם התאמץ להכנים כל כך בעומק תקלקל א"ע בשריטות ע"י הבדיקה ותוציא דם ע"י השריטות שתעשה בבשרה וכך אומרות הפקחות שבנשים והוקנים שהיו בימין התרעמו על בדיקה זו ע"ש ויש שכתבו שבאמת אין כוונת הטור בדווקא עד מקום וכו' אלא להערפא בעלמא כתב כן והעיקר הוא רק שתכנים לחורין ולסדקין ולא קינוח בעלמא מבפנים [כ"ח וע' דיסק] דזהו עצם ההפרש בין קינוח לבדיקה [בגדס יכ' וסת שלמה לקנט וגם לבדיקס ופירס"י לבדיקס לחורין ולסדקין ע"ס]:

כח ורבינו הב"י שהפס שהטור כתב כן לעיכובא לכן פסק בש"ע סעי' ו' כהטור והוסיף לומר ואם יקשה בעיניה מאד להכניסו כל כך בעומק לפחות בדיקה של הפסק טהרה ובדיקה של יום ראשון מהשבעה ההייגה עד מקום שהשטש דש עכ"ל אבל רבינו הרמ"א כתב על דבריו וז"ל ואם לא עשתה כן בבדיקת יום ראשון תעשה כן בבדיקת שאר הימים מיהו בדיעבד אם לא עשתה כלל רק שבדקה עצמה בחורין ובסדקין יפה בעומק היטב כפי כחה אף ע"פ שלא הגיע למקום שהשמש דש סגי לה עכ"ל וזהו כדעת יש שכתבו שבסעי' הקודם דגם הטור לא אמר זה לעיכובא:

כט יש נשים שע"י לידה או סיבה אחרת נופל ממנה התיכות מהרחם ועושין להן טבעות של שעוה או של עצם רך וקורין זה בייגעל"א ומכניסות אותם עמוק עמוק ברחמה אם ביכולתה ליקח אותו מהרחם וודאי שצריכה לעשות כן אך אם אין ביכולתה מפני שיש שסכנה הוא לה לימשלו או תוכל לבדוק שתכנים המוך לפרווזור בעומק ותשהנו שם כל בין השמשות ותבדוק בכל המקומות ואף שמקום הטבעת אינה יכולה לבדוק מ"מ לא חיישינן שמקום הטבעת מעכב הדם דאם היה דם תחת הטבעת היה זב משם ובריש נדה אמרו דמוך אגב זיעה מיכווץ כויץ ויש מקומות לדם לצאת ע"ש וכ"ש הטבעת שהוא חלק והיה זב הדם משם והבדיקה שבארנו שתשהנו כל בה"ש אינו רק בבדיקה דהפסק טהרה ופעם אחד בהו' נקיים שמעכב מדינא אבל בשארי הבדיקות א"צ לזה אלא תבדוק כפי יכולתה וכך העלו כמה גדולים בתשו':

ל אשה שהיא סומא יכולה לבדוק עצמה ומראה הבדיקה לחבירתה וחרשת ששומעת ואינה מדברת או מדברת ואינה שומעת הרי היא כפקחית ובודקת ורואה בעצמה אבל אם אינה שומעת ואינה מדברת וכן השוטה או שנטרפה דעתה מפני החולי צריכות אחרות לבדוק אותן ולקבוע להן וסתות כדי שתהיינה מותרות לבעליהן ועליהן בעצמן אין לסמוך בשום דבר דאין להן דעת כלל ואם ע"י אחרות הוקבע להן וסת הרי הן כשארי נשים ומותרות לבעליהן שלא בשעת וסתן ואם לא הוקבע להן וסת קובעין להן וסת אמצעי דהיינו סל' יום לל' יום וכל אשה המרבה לבדוק בין בימי ספירתה ובין בימים שאינה רואה בהן ה"ז משובחת [לך לסמס שים לס נכס שמוסו מקוס שמולין בנכס לין לס לבדוק רק בנס שמוכרסת מדינא כמו שנתבאר]:

לא אלו השבעה ימים נקיים צריכים להיות נקיים לגמרי ואם תראה אפילו בסוף יום השביעי סותרת כל המניין אף לפי דין התורה וצריכה ז"נ אחרים דכתיב וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר והאי ואחר מיותר הוא דהו"ל למיכתב וספרה לה שבעת ימים ותטהר אלא מאי אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן ואם רואה אחר הו' לפי דין התורה היא תחלת נדה ולדידן היא עוד זבה וצריכה ז"נ אחרים וכן הוא תמיד כל שתראת צריכה ז"נ:

לב וכתב רבינו הרמ"א בסעי' י' י"א דבג' ימים הראשונים של ימי הספירה אם מצאה כתם אין תולין אותו להקל כמו שתולין שאר כתמים דג' ימים הראשונים צריכים להיות נקיים לגמרי אבל אחר כך דינו כשאר כתם וכן נוהגין ודווקא כתם שהוא כגרים ועיד [כ"ל] אבל פחות מכגרים ועוד תולה בכנה אפילו בג' ימים הראשונים וה"ה אם היה לה מכה בגופה ויודעת שמוציאה דם תולה בה אפילו ביוה"ר מכגרים ועוד אלא שאין מקילין בג' ימים הראשונים להלות במכה שאין ידוע שמוציאה דם או בשאר דברים שתלינן בהם כתם כמבואר לעיל סי' ק"ן עכ"ל:

ביאור

לג ביאור דבריו דאע"ג דאלו הימים צריכים להיות נקיים לגמרי והיינו שהיה בטוחים שלא יצא מטנה דם וממילא כשראתה כתם בטלו לה הנקיים כמו בראייה ממש דחשש כתם הוי משום ראייה כמ"ש בסי' ק"ן אמנם כשיש במה לתלות הכתם תולין דלא בדיעי ימי הנקיים מימי הטהרה שתולין בהם מיהו בג' ימים הראשונים שעדיין לא הוחזקה בטהרה אינו דומה לימי הטהרה שכבר הוחזקה בטהרתה ולכן בהם אין תולין רק בדבר ברור ולא מצד תלייה כמו בכתם פחות מכגרים ועוד דזה הוא כדבר ברור מפני מאכולת ועוד דאל"כ אין לך אשה שתטהר לבעלה וכן במכה היודע שהיא מוציאה דם הוי כדבר ברור שהרי בהכרח שתהיה מן מכה זו דם ויש מי שכתב משעם דהוחזקה מעיין פתוח [ע' בח"ג] ואינו כן דמעיין פתוח אינו אלא ביום הראשון כמו שנתבאר ועיקר הטעם כמ"ש משום דערין לא הוחזקה בטהרה ויש מי שמחמיר במכה אף כשידוע שמוציאה דם [ט"ך סקי"ג] וכבר השיגו עליו בכמה גדולים:

לד אמנם הני נשי דידן דמתחילין לספור ביום ו' לראייתה נלע"ד דכיון שעברו ג' ימים תולין גם בג' ימים הראשונים של הימים הנקיים [וכ"כ בשגנת רע"פ] ודינו של רבינו הרמ"א הוא בראתה בתוך ימי ספירתה וכן אם יושבת על הכתם יש להקל גם בג' ימים הראשונים [לגמ"ר] וכמדומני שעכשיו אין המנהג אצל בעלי הוראה לישאל בתליית כתם באיזו מהימים עומדת ולכאורא היה להם לשאול אולי הוא בג' ימים הראשונים ולפי מה שבתבנו א"ש ואי משום אולי ראתה בתוך ימי ספירתה דבר זה לא שבית כידוע ולכן אין שואלין כלל:

לה דבר ידוע שכמו שובה צריכה ז' נקיים כמו כן הוב ככתוב בתורה והוב שראה קרי בתוך ימים הנקיים פותר יום אחד [כדס לז"] וכן הובה שפלטה שכבת זרע דינה כוב שראה קרי שהרי דבר אחד הוא ופותרת יום אחד [שס מכי] ואף שהרשב"א בתה"ב הביא בשם הראב"ד ז"ל שזהו רק לטהרות ולא לבעלה וגם דעת הרשב"א נוטה לזה וכתב שלכן לא הביא הרי"ף דין זה אמנם דעת רבותינו בעלי התוס' ורבינו יונה והרא"ש והטור דזהו גם לבעלה וכן פסקו רבותינו בעלי הש"ע ולא הביאו דעת הראב"ד כלל וכתבו שכן המנהג בכל צרפת ואשכנז [ב"י] והכי קי"ל:

לו והרמב"ם בפ"ו מ"ל ג"כ דגם לבעלה פותרת ע"ש אלא דאיהו מ"ל בפ"ה מאבות הטומאות דאינה פותרת דק כשפלטה תוך ג' עונות לשימושה והיינו מעל"ע וחצי מעל"ע דעונה הוא י"ב שעות אבל כל הפוסקים סוברים דגם כשפלטה בתוך ששה עונות פותרת [וזס תלוי בפלוגתא דרמכ"ע וכבן בתבא פ"ו ע"ש] ולאחר הזמן הזה אפילו פלטה אישה כשבבת זרע דכבר נפרחה והוי כעפרא בעלמא וכמים פרוחים:

לז ומטעם חשש זה נשי דידן אינן מתחילין למנות הנקיים עד יום ה' או יום ו' לשימושה וז"ל הטור והש"ע בסעי' י"א הפולטת ש"ז ביומי ספירתה אם הוא תוך ו' עונות לשימושה פותרת אותו יום לפיכך המשמשת מטתה וראתה אח"כ ופסקה אינה מתחלת לספור ז"נ עד שיעברו עליה ששה עונות שלימות שמא תפלוט לפיכך אינה מתחלת לספור עד יום ה' לשימושה כגון אם שמשה במוצאי שבת אינה מתחלת לספור עד יום ה' דקי"ל אין ש"ז מסריח עד שיעברו עליו ו' עונות שלימות מעל"ע ואם שמשה במוצאי שבת ופלטה ליל ד' קודם עת שימושה במו"ש עדיין היא עומדת בתוך עונה ששית לשימושה וסוהרת הלכך יום ה' יהיה ראשון לספירתה ותפסוק יום ד' לעת ערב ויום ה' עולה למניין עכ"ל כלומר ונתוסף עוד יום רביעי מפאת אולי לא שלמו ג' מעל"ע שלימות:

לח ורבינו הרמ"א כתב על זה שיש שכתבו שיש להמתין עוד יום אחד דהיינו שלא תתחיל למנות עד יום הששי והוא יהיה יום ראשון לספירתה דחיישינן שמא תשמש יום הראשון בה"ש ותסבור שהוא יום ואפשר שהוא לילה ואם התחיל למנות מיום חמישי יהיה תוך ששה עונות לשימושה על כן יש להוסיף עוד יום אחד דמעתה א"א לבא לידי טעות וכן נוהגין בכל מדינות אלו ואין לשנות ויש נשים שנהגו להחמיר עוד להמתין עד ז' ימים ואין טעם בדבר והמחמיר יחמיר והמיקל נשכר להקדים עצמו למצוה ויש שכתבו שעכשיו אין לחלק בין שמשה עם בעלה ללא שמשה וכל אשה שרואה אפילו כתם צריכה להמתין ה' ימים עם יום שראתה בו ותפסוק לעת ערב ותספור ז"נ וכן נוהגין במדינות אלו ואין לשנות עכ"ל ויש בזה חומרות גדולות אלא שמפני שהנשים כבר נהגו בזה ונהפשט המנהג בכל תפוצות ישראל לכן חלילה לשנות וכל הפורץ גדר ישכנו נחש:

לט האמנם אחרי כל החומרות שנתבארו מ"מ נראה דזה אינו אלא עכ"פ כשבעלה בעיר דאפשר לבא לידי תשמיש אבל כשאינו בעיר לא שייך חומרות אלו דמה הפלוט בין שאין כאן השמיש כלל וכן כתב אחד מהגדולים [ב"ח] אבל מפרשי הש"ע כתבו דגם בזה אין חילוק דבכל ענין קבלו עליהן חומרא זו [ט"ז סק"ז וס"ך סק"ך] וכן הוא המנהג הפשוט בכל הפוצות ישראל ויש מי שרצה להחמיר עוד דאפילו ראתה קודם שימושה אחר מבילתה שתמתין מלמנות ז"נ עד ה' או ו' ימים [עו"ת סי' קכ"ח] מטעם שהרי ראויה לביאה ואין שום טעם בדבר זה וכבר דחו כמה גדולים דברים אלו ווהו ממש בראתה בתוך ימי ספירתה שמתחלת למנות מיד כשפסקה ליום הטהרת וכן עיקר לדינא [ס"מ סקל"ח ומל"ו ומע"ג] וחשבינן יום

ע הלילה אף שכבר התפללו הקהל תפלת ערבית ואף אם גם היא התפללה [ס"ך סקי"ט] והבלה אחר בעילת מצוה הוכל למנות מיום ה' לש מושה כיון דאין זה דם נדה רק דם בתולים [ע"ז סק"ס ועמ"ך סק"ך שכתב דמפילו כלפ לומס סופפת ז"ב עד יום ס' לרחייתה לף פל פעדיין לף בת סתתן נפיר וכו' עכ"ל ולומו מודן מס שייך לומלפ פלומת ס"ז סרי עדיין לף נבעלפ וכבר תמס עליו בדגמ"כ ונס מ"ש סדגמ"כ דזסו ברחויס רחמוסה וכו' ע"ש נ"כ לף מבין דמס בכך וכמדומני שתין סמנהג כן וסכלפ מתי שסיה סמורס מפסקת בטהרה ומוסה ז"נ ודע דכל מקום שנמנגו רחתה בתוך ימי ספירתה ס"ס רחתה בתוך סתשפה לו השפה ימים שבין סרחייס לימי ספירס כיון שרחתה לאחר שהופרשה מבעלה שוב אין כאן חשש פליטת ש"ז ודו"ק]:

כ כיון דכל אלו הם חומרות יתירות אלא שנהגו כן לכן לפעמים מצינו שלאיזה צורך הקילו בזה ומעשה באשה שהיתה יום ד' לנדתה אבל לא שמשה עם בעלה בלילה שקודם ראייתה והתירו לה ללבוש לבנים ביום ד' ולהתחיל לספור מיום ה' כי אם היתה מתחלת למנות מיום ו' או היה חל טבילתה בליל שבת שאחר יו"ט והיתה מרחקת טבילתה מחפיפתה [עד"ס ומ"ל] ויש מי שכתב דבנדון כזה אף בשמשה יש להתיר למנות מיום ה' [ס"ע סקמ"ב] ודון מינה ומינה לשארי דברים שיש בהם צורך גדול ביכולתה למנות מיום ה' לראייתה ולשימושה:

כא אם טעתה במניין הימים של השבעה נקיים והקדימה לטבול ביום או יומים קודם ושמשה עם בעלה מחוייבת להשלים היום או השני ימים ולפרוש א"ע מבעלה ולטבול עוד פעם אך לא תוכל להשלים זה מיד מפני חשש פליטת ש"ז כיון ששמשה לכן תמתין ג' ימים ותשלים תחם או היומים ותטבול ובכאן לא החמירו להצריך ד' ימים או חמשה ימים ולמנות מיום ו' כיון דאקראי בעלמא הוא ומילתא דלא שכיחא ולכן די בג' ימים ומפסקת בטהרה ומונה מיום ד' מה שהחסירה מהנקיים ואפלם אם ספרה ז"נ אך שהטבילה לא היתה בראוי ושמשה וצריכה לטבול פעם אחרת מובלת מיד ואין כאן חשש פליטת ש"ז דלאחר ז' נקיים אין כאן סתירה כלל ואין לשאול לפ"ז למה הצרכנו בהחסירה יום אחד מהנקיים להמתין ג' ימים הא ביום השני יהיה לאחר ז"נ דבזה חיישינן שתפלוט גם ביום א' ותסהור ולא שלמו הנקיים [ס"ך סקכ"ג] ויותר מזה כתב רבינו הב"י בספרו הגדול בשם הרא"ש שאם טעתה ושבלה בליל ז' ושמשה ביום ז' טובלת מיד בהמתנת יום אחד דגם ביום השביעי עצמו אין פליטת ש"ז סותר עוד נ"ל שאם טעתה לא בהו' נקיים אלא בהחמשה ימים שבין ראייתה ושימושה להתחלת ספירת ז"נ והקדימה יום או יומים לית לן בה ומה שעשתה עשתה כיון דוהו חומרות יתירות [וג"ל דעל מסרון יום לו יומים לף מספורס של ז"נ לס עמפס בטוגג ס"ע תטובס לף מס סיע קרובס למז"ל יש לסטיל עליס לוזס מעובס]:

כב כתבו רבותינו בעלי הש"ע בס"ס זה האשה ששמשה מטתה וראתה אח"כ ופסקה ורוצה לספור מיום מחרת ראייתה תקנח יפה יפה אותו מקום במוך או בבגד להפליט כל הורע או תרחיץ במים חמים והם יפליטו כל הורע וי"א דאין אנו בקיאין בזמה"ו ואין לסמוך על זה והכי נהוג דהרי כבר נתבאר שאנו נוהגין להמתין אפילו לא שמשה כלל כדי שלא לחלק בין ספירה לספירה כ"ש בכה"ג וכל הפורץ גדר בדברים אלו במקום שנהגו להחמיר ישכנו נחש עכ"ל ומטעם זה יש נשים שנהגו שלא לילך לבית המרחץ בג' ימים אחר הטבילה משום דרובן מתעברות אחר טבילתן ואלו הלך למרחץ יפליטו הטים ממנה את הורע ותשחית הורע באברן נפש ומטעם זה נכון שתזהר האשה שלא תתהפך אחר התשמיש נבה למעלה וכריסה למטה משום דבזה נ"כ תפליט הורע וכן לא תרבה בהילוך בג' ימים אלו דגם זה מפלטה זרע וכל אשה הנזהרת מכל אלו תבא עליה ברכה [עד"ך סקכ"ס דבשכתב יוס מהז"ב לולי לפסר לסמוך על רמזלת תמין לבלי תמתין סג' ימיס ע"ס ומ"ס ספ"ת סקנ"ל בשם תמ"ל בשתהרת מכחישה בשתניין של ז"ב ע"ס תין ספק בזס לסיס לחמת כיון לסתורס סלמיכס ע"ס ודו"ק]:

סימן קצז זמן הטבילה בלילה ומתי תוכל לטבול ביום. ובו יז סעיפים.

א אין הנדה והזובה והיולדת עולות מטומאתן בלא טבילה שאפילו שהו כמה שנים בלא טבילה חייב כרת הבא עליהן אע"ב שבלו כראוי והיינו שטבלה כל גופה בבת אחת ובלא חציצה על גופה ובמקום הראויה שיהא בה מ' סאה ושלא יהיו המים שאובין ובזמן הראוי והיינו אחרי ימי ספירתה ואם טבלה בתוך ימי ספירתה אין הטבילה עולה לה והוי כלא טבלה ולבד ביום השביעי דלדעת הרמב"ם עלתה לה טבילה כמו שיתבאר בס"ד וטהרת המקוה מפורש בתורה כמו שבארנו בזה ברישי סי' קפ"ג ע"ש:

ב והנה בש"ס יש מחלוקת בכמה מקומות אם טבילה בזמנה מצוה אם לאו וגם גדולי הקדמונים נחלקו בזה כמ"ש הטור דר"ח פסק טבילת בזמנה מצוה ור"ת פסק דלאו מצוה ונ"מ לכמה דברים הנוגעין לטבילת ב' וביוה"כ ואין לשאול דהא בזמננו ליכא כלל טבילה בזמנה שהרי אנו מחמירין לכל רואות נדה כזבות בספירת ז' וגם זה מתחלת ביום

ביום ו' לשימושה כמ"ש בסי' הקודם וא"כ ליכא כלל טבילה בזמנה לפי עיקר דין התורה דאינו כן דכיון דקבלנו עלינו חומרות אלו דעד הזמן הזה לא נטהרה מקרי הזמן הזה טבילה בזמנה [כ"י] :

ג ובעניין הזה נ"ט אם אין הבעל בביתו דאם הטבילה בזמנה מצוה צריכה לטבול גם כשאינו בביתו ואי לאו מצוה א"צ לטבול עד ביאתו ווה ירוע שאצלנו אינן טובלות כשאין הבעל בביתו ונמצא דהפסינן להלכה דלאו מצוה ולכן גם הפנויות אינן טובלות [עכ"י] מיהו זהו וודאי דאפילו למ"ד לאו מצוה אבל כשהבעל בביתו הוי וודאי מצוה וחובה על האשה לילך לטבילה כשנטהרה ולא לעכב אפילו לילה אחת שלא ברשות ועונשה מרובה אם מעכבת הטבילה [עכ"י בסס סזוסכ] :

ד כתב הבה"ג בהלכות נדה דאי איתרמי חמישי וששי יו"ט דלא אפשר למיחף בהו וומן טבילה לילי שבת חייפא מרביעי בשבת וטבלה בלילי שבת משום דטבילה בזמנה מצוה עכ"ל ודקדק המרדכי מלשונו דאי לאו דטבילה בזמנה מצוה היתה אסורה לטבול בשבת וכך פסק שם דלר"ת דס"ל דלאו מצוה אסורה לטבול בשבת ולמאן דס"ל מצוה מותר ע"ש וכבר תמה רבינו הב"י על דבריו אלה שהרי להריא קי"ל בפ"ב דביצה דאדם מותר לטבול מטומאתו בשבת ולא מיחוי כמתקן משום דמיחוי במיקר והכי קי"ל בא"ח סי' שכ"ו ע"ש ובאמת לפענ"ד אין מבה"ג ראיה כלל דכוונתו דאי לאו מצוה לא היינו מתירים להרחיק הטבילה מהחפיפה כולי האי ואף לדברי המרדכי כתב התה"ד [סי' רכ"ס] דכשבעלה בעיר גם ר"ת מודה דוהו מצוה כמ"ש והמרדכי מיירא בשאין בעלה בעיר ע"ש :

ה ובעיקרי הדברים שהחמירו בטבילה בשבת בלא מצוה אף ע"ג דהלכה פסוקה היא דאדם נראה כמיקר נמצא למהרי"ל בתשו' [סוסס נמנ"ס סי' שכ"ו סק"מ] וו"ל יפה נוהגות הנשים שאין טובלות שלא בזמנן בשבת דמהאי טעמא מנהג פשיט שלא לרחוץ בצונן דשיך למיגזר משום סחיטה וכו' עכ"ל וכן בתה"ד שם ששאלו ממנו באשה שהיתה יכולה לטבול מקודם אם מותרת לטבול בשבת השיב וו"ל יראה דלפי משמעות התלמוד אין קפידא בדבר וכו' משום דנראה כמיקר וכו' אמנם שמעתי מהרבה נשים שמחויקים איסור בדבר לטבול בשבת כה"ג וכתב המרדכי בשלהי נדה וכו' ויש לרחות דהא דאסר ר"ת לטבול בשבת היינו כשאין בעלה וכו' אבל בעלה בעיר מודה נמי דשרי משום מצות קיום עונה וכו' בנדון דידן הואיל ואפשר לה מאתמול לא שרי ואע"ג דמוכח פ"ב דביצה דהא דשרי וכו' אפילו היכא דאפשר לטבול בחול מ"מ נראה דהאידנא בזמננו דב"ע והרי שלא לרחוץ כלל בשבת אפילו להקר וכו' וא"כ ליכא למימר דאדם נראה במיקר דהא נוהרים להקר וכו' עכ"ל :

ו ובתבו בפירוש דאע"ג דמעיקר הדין מותר מ"מ כיון שלפי המנהג שאין רוחצין בשבת כלל ממילא דנסתלק היתר זה דמיחזי במיקר ואינו מותר אלא במקום מצוה והיינו בטבילת מצוה שהגיע זמנה היום ומ"מ קשה דאטו מפני שהיתה ביכולתה לטבול מקודם ליכא עתה מצוה בטבילתה שהבעל יקיים מצות עונה אמנם מדבריו ניכרים שהמנהג היה כן בין הנשים דכשהיה ביכולתן לטבול מקודם שבת אסרו על עצמן הטבילה בשבת ואולי בוונתן היתה דאם נתיר להן גם בבה"ג היו הרבה נשים מניחות טבילתן עד השבת מפני שאז נוח להן יותר כמבואר מלשון השאלה שבתה"ד וז"ל ורצונה לטבול בלילי שבת מפני שאז בקל לה למצא רחיצה וכו' עכ"ל ולכן עשו גדר כדי שלא לבטל הטבילה בזמנה בחול שאם ימשיכו הטבילה עד שבת אסורה לטבול בשבת [כללע"ד] :

ז וע"פ הדברים האלה כתב רבינו הרמ"א בסעי' ב' על מה שכ' רבינו הב"י דאם בעלה בעיר מצוה לטבול בזמנה שלא לבטל מפו"ר אפילו לילה אחת עכ"ל וכתב וו"ל ומותרת לטבול ליל שבת אם לא יכלה לטבול קודם לכן ודווקא אם בעלה בעיר אבל בלא"ה אסור ואם היה אפשר לה לטבול קודם לכן כגון שהיה אחר לי"ה [וסמסיכס מפני מולסתס] או שלא היה בעלה בעיר ובא בע"ש י"א שאסורה לטבול וכן נהגו במקצת מקומות אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר ובמקום שנהגו להחמיר גם במוצאי שבת לא תטבול דמאחר שהיה אפשר לה לטבול קודם לכן אין מרחיקין הטבילה מן החפיפה [לסיסת רס"י סמסוך לחוף בלילס ע' בסי' קי"ט] וכן אלמנה שאסורה לטבול טבילה ראשונה בליל שבת משום דאסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת [מסוס קיין כמ"ס בפ"ח סי' של"ט ולפי' בייחוד סרחוי לבילתס מבע"י שיש מתיריס [עמ"ז סק"ו] מ"מ כתב סמג"ח סס סקו"ח בשס מהרי"ל שיש שכנגד מיתס בזס ע"ס] אסורה לטבול ג"כ במו"ש ויש מקילין ומתירין לטבול במו"ש הואיל שלא טבלה בשבת משום חשש איסור עכ"ל וי"א דרק אאלמנה קאי [ע"ז סק"ז] וי"א דאכולהו קאי דמותר במו"ש [פ"ת בסס מקוס סמולג] וכן נראה עיקר :

ח וגראה להריא דעת רבינו הרמ"א דדעתו נוטה דבכל עניין מותרת לטבול בשבת אלא שבתב מפני המנהג ולכן במקום שאין מנהג מותר ויש שהשיגו עליו וס"ל דכשיכלה לטבול מקודם אסור בכל מקום לטבול בשבת [ב"ח וט"ז סק"ד] אבל באמת דבריו צורקים דכן העיקר לדינא [ס"ך סק"ג ובקה"ל סלקיך ע"ס] וכן המנהג הפשיט אצלנו שכולן טובלות בלילי שבת אף גם כשהיתה יכולה לטבול מקודם השבת וכן כשטבלה וצריכה טבילה אחרת כגון שמצאה

איזה חציצה או שכחה צפורן או פגעה דבר ממא יכולה לטבול בשבת פעם שנית ושלישית [עט"ך סק"ח] ובפרט בזמנינו שרבים אנשים מובלים בשבת בשתרית אף שלא לטבילת קרי ורבים חושבים זה למצוה ולחובה ע"פ חכמת הנסתר כידוע פשיטא שהאשה לבעלה יכולה לטבול בכל עניין:

ט מדין תורה הובה יכולה לטבול אף ביום השביעי ואינה צריכה להמתין עד הלילה ואע"ג דאם תראה דם עד הלילה תסתור כל הנקיים כמ"ש בסי' קצ"ו אמנם מצד הטבילה טותרת לטבול דכתיב וספרת לה שבעת ימים ואחר תטהר כיון דסיימא לה ספירה תטהר [רמ"י פסחים ל:] ובשביעי הרי כלתה ספירתה ואם באמת תראה תסתור ותתבטל הספירה והטהרה והרי היא כמו שלא טבלה וצריכה נקיים אחרים ושבילה אחרת אבל הנדה אין טבילתה כלום עד הלילה שאחר שבעת ימי נדתה דכתיב שבעת ימים תהיה בנדתה תהא בנדתה כל שבעת ויולדת ציתקש לנדה [נמ' שם] כלומר דכל השבעת ימים עד כלותם היא בנדתה ומטמאה משכבלה אין הטבילה כלום ולכן בהברח שתטבול בלילה אחרי הו' ימי נדתה ויולדת איתקש לנדה דכתיב כימי נדת דותה תטמא ווהו רק בזמנה אבל שלא בזמנה כגון למהרת בשמיני מובלה בין ביום ובין בלילה כיון שבבר נגמרו הי' ימי נדתה:

י אבל אם היא מדין תורה אבל חכמים אסרו לובה לטבול ביום השביעי שלא תבא לידי קלקול דשמא הבעל ידמה כיון שטבלה הרי היא טהורה ויבא עליה ביום ואחר כן תראה ותסתור הנקיים והטבילה ונמצא שבא על זבה שהיא בכרת ולכן לא תטבול עד הלילה [מדפס"ז] וכן הנדה כשטובלת שלא בזמנה אסרוה חכמים לטבול ביום אף שמיתרת מדין התורה כמו שנתבאר ס"ט בתה או קרובתה שהיא עמה ביחד ותראה מטנה ששובלת ביום והיא לא תדע להבחין בין יום השביעי לשארי ימים ותבא היא לטבול ביום השביעי לנדתה דאין הטבילה כלום ולכן אסרו חכמים לנדה שלא תשבול אף שלא בזמנה ביום רק בלילה דהו שאטרו בנמ' [שם] נדה בין בזמנה בין שלא בזמנה אינה טובלת אלא בלילה טשום טרך בתה כדפרשנו ולאו דווקא בתה כמוהן:

יא והנה לכאורה איסור זה אינו אלא בנדה דאם בא לטבול ביום השביעי אינו כלום אבל הובה יכולה לטבול ביום השטיני דאפילו אם בתה טבלה ביום השביעי הלא הטבילה כשרה אלא שיש חשש אם תראה אח"כ כמו שנתבאר אבל רבותינו בעלי התוס' כתבו דגם בובה בן הוא והביאו ראיה ממה דאיתא דכטה אמוראי תקנו במקומתם שמפני איזה סיבה שאין ביכולת הנשים לצאת לטבילה בלילה כגון מפני סכנת רשות או משום גנבים או מפני הצינה שישבולו

בשמיני ביום ע"ש ובימיהם כבר נתפשטה תקנת בנות ישראל שעל כל טיפת דם יושבות ו"נ משמע להריא דבלא אונס אין לטבול ביום השמיני אפילו ובה ע"ש גבן פסקו הרשב"א והרא"ש והטור והש"ע סעי' ג' ע"ש:

יב וז"ל הטור האידנא אף ע"נ דנשי דידן ספה יבמה ניהנו וראויות לטבול ביום ז' אפ"ה אסורות לטבול ביום ז' משום גזירה שמא יבא עליה אחר טבילתה והראה והסתור מניינה ונמצא שבעל זבה ולא עד אלא אפילו רוצה להמתין עד יום ח' או יום ט' לטבול אינה יכולה טשום סרך בתה וכו' ור"ת היה אומר שא"צ להחטיר כל כך ולהמתין עד שתחשך ביום ח' רק שתטבול סמיך לחשיכה ותבא לביתה טשחשיכה דתו ליכא סרך בתה ורשב"ם היה אומר שצריכה להמתין בטבילתה עד שתחשך וכו' דאבתי איכא סרך בתה כי היא תשער מהליכה מבית הטבילה וכו' והיכא דאיכא אונס כגון שיראה לטבול בלילה מהמת ציבה או פחד גנבים וכיוצא בו יכולה לטבול בח' מבעוד יום אבל בו' לא תטבול מבעוד יום אף ע"נ דאיכא אונס עכ"ל וכ"כ בש"ע ע"ש:

יג ודע דרבותינו בעלי הש"ע לא הזכירו כלל במחלוקת ר"ת ורשב"ם ומרבני הטור משמע דר"ת לא הקיל רק ביום ח' אבל ביום ז' טודה לרשב"ם מדכתב עד שתחשך ביום ח' משמע דרק ביום ח' הקיל אבל מרבני רבותינו בעלי התוס' [סז: ד"ה מצוה] מבואר דלר"ת גם ביום הו' טוהר ובאמת אינו תובן טעמו של הטור שהרי גם ביום ז' ליכא חששא כלל כשתבא לביתה משחשיכה כמובן ולע"ד נראה דגם כוונת הטור אינו על יום ח' דא"כ כך הו"ל לכתוב ור"ת וכו' שא"צ וכו' ולהמתין ביום ח' עד שתחשך ומדכתב עד שתחשך ביום ח' ש"מ דאדרבא אשביעי קאי שא"צ להמתין עד שתחשך ביום ח' כלומר דשביעי משתחשך הוי יום ח [עט"ך סק"ו ממפס כפמוטו וע' מזו' עס"ג סי' ך' ומכ"ל סי' י"ל מכאמו נ"כ דמטום מפוטס דגם ביום שביעי כן הוא לר"ת וכ"מ מסרמ"ם שכתב סתם דלר"ת וכו' ומס שמיום ומו ליכא למיתם לסרך בתה עכ"ל ס"ם לא מיבעיא דבעלם לון כאן חשם בעלמם אלא אפילו לבאם לא מיישין שתקדים יותר מאתם דאי ס"ד דרק בשמיני מיקל ר"ת לא ס"ל לשטום אלא לפרש בעלע"ד ברור בס"ד וזו"ק):

יד ולעניין הלכה משטע מרברי הרא"ש דס"ל כר"ת מדכתב ורשב"ם היה מחטיר שלא התבול עד שתחשך ור"ת היה אומר שא"צ להחטיר כל כך וכו' עכ"ל מדקדי לרברי רשב"ם חוטרא בעלמא וכתב דברי ר"ת באחרונה ש"מ דס"ל כן להלכה וכ"כ באגור שהטנהג באשבנז לטבול סמוך לחשיכה ע"ש ומזה נ"כ ראיה דגם ביום ז' סובר ר"ת כן כיון שכ' שהמנהג כן ובשבילה ביום ח' אינו מצוי כל כך ומרבריו משמע להריא דאבל טבילו קאי

[ובזה מתורץ הכי סתגור סמניח סכ"י שכתב לותן כשוס
סמוכלות ביוס לריכות לסמחור מבעליהן וכו' וקמס סכ"י
על זה לך סלמת דעל ז' קלי כמ"ס סכ"מ וסולך לשיעתו
וסכ"י הביא דברי סמ"ג שכתב שיכון להחמיר כרשב"ס
ע"ס ע"ש גס כן דמדיוק מוצס לדעת ר"ת ולפ"ז בזמת
סבפרים שבמות לעיר למקום וקשס להן ליסע בלילה מתוך
לעיר סגס ביוס ח' פשיטא שיכולס לטבול ביוס דזסו
כלוגס נמור אלא אפילו ביוס ז' נכון להחמיר לסמוך
על דעת רבינו תס כיון שלא תבא לביתס עד סלילס
ולכן בע"ס ועיו"ע ודאי לסוגס ביוס ז' שסרי מוכרחת
לבא קודס סלילס ודע דאפילו לרשב"ס אס שחישס
ושרחילס דמרחץ פשיטא שלריכס לילך מבעוד יום מביתס
ואיכו מיירת כשסחישס ושרחילס בביתס כמ"ש סס"ך
סק"ו ולו"ק]:

סו וכתב רבינו הרמ"א דהכלות המובלות קודם החופה
יכולות לטבול ביום דהא לא באין אצל החתן עד
הלילה אבל אחר החופה דינן כשאר נשים עכ"ל בלומר
אפילו בטבילה ראשונה מפני שבאה לביתה מיד אחר
הטבילה ויש מי שפירש דבריו דדווקא איום ח' קאי
אבל ביום ז' גם הכלה קודם החופה אין לה לטבול
ביאה [ט"ך סק"ט] ורבים השיגו על זה דבכלה כיון
שאין ביכולתה לבא אל החתן קודם הלילה שוב אין
כאן ש"ם חשש דאפילו ביום השביעי מותר [ס"ע סק"ח
ופמ"ח ודגמ"ר] ונלע"ד דלדברי גדולים אלו כל שאין
ביכולתה בשום פנים לבא קודם הלילה אפילו אשה
גמורה הדין כן כנגן שהיא רחוקה מן הבעל משך חצי
יום או יותר דבהכרח שלא יגיעו ול"ז עד הלילה
אפשר לסמוך בשעת הדחק אפילו ביום ז' דאין כאן
שום חשש וגם סרך בתה לא שיך בשרחוקים זה מזו
ע"ש תלמד הבת מזה כמו כלה ועמ"ש בסעי' הקודם
ויש להתיישב בזה:

סז וודאי דבר פשוט כשהטבילה צריך להיות
בלילה או סמוך לחשוכה כפי הדיעות שנתבארו
הכוונה ללילה ממש ולא לתפלת ערבית שהציבור
מתפללים בעוד יום וכ"ש בשבת שמקדימין להתפלל
ואפילו להמחמירין בסי' קצ"ו לעניין מניין ז"נ לחשוב
זה ללילה לחומרא אמרו כן ולא לקולא וכ"ש דגם
לחומרא לא קיי"ל כן בט"ש שם ואם עשתה כן צריכה
לטבול פעם אחרת אם היה ביום ז' להסוברים דבזו
לא מהני טבילה ביום כמו שיתבאר לפנינו בס"ד:

ין אע"ג שאמר גם בשמיני לטבול ביום כמ"ש מ"ט
אם עברה וטבלה ביום השמיני עלתה לה טבילה
וא"צ טבילה אחרת אבל בשביעי כשטבלה ביום דעת
הרמב"ם בפ"ו דבדיעבד עלתה לה טבילה וא"צ טבילה
אחרת דבין דאין האיסור אלא משום גזירה בעלמא
ולא מעיקר הדין כשעשתה בדיעבד מה שעשתה
עשתה ולא חיישינן שמא היא נדה לפי דין התורה
דגם בדיעבד לא עלתה לה טבילה דאינו כן דוהו ביום
ז' אבל אנן שמפקינן במהרה ממילא דיום השביעי
שלה הוי שמיני לראייתה וא"כ גם בנדה מותר מן
התורה [כ"מ] וגם דעת הרשב"א נוטה להרמב"ם וכן
פסק רבינו הב"י בש"ע סימן ו"א שיש לחוש להסוברים
דאינו מועיל טבילה בשביעי ביום כמ"ש הטור שיש
סוברים שצריכה טבילה אחרת ע"ש ושוב להחמיר
במקום שאפשר [ט"ך סקי"ח] ואין טורח נדול אבל אם
לא אפשר או שיש טורח נדול פשיטא שהעיקר
כהרמב"ם כיון שכך סתמו בש"ע ומסתמא עשתה
בשוגג וכתב רבינו הרמ"א שמ"מ לא תשמש אפילו
בשמיני עד הלילה ותסתיר טבילתה מבעלה עד הלילה
עכ"ל [מכל בסקס לס סיס יוס לו לוגס פשיטא דלית
לן בס וזס שפסק הרמ"א שתסתיר וכו' ולא תשמש וכו'
כתב הב"י שמומרא יתירא היא ע"ם ומ"מ לא נהלק עליו
ומגס סמחרונים סתריכו דדין למבול בחמין בשבת ועתה
סמנהג פשוט לסתיר בלין פולה פס ובפרט שלינו חמין
רק פושרין וחמימותן מעט פשיטא דשרי

סימן קצה שלא תהא שום הציצה בגופה ובראשה. ובו י"א סעיפים

א צריכה שתטבול כל גופה בפעם אחת ולא בטבילת
חצאין והיינו שתטבול חצי הגוף ואחר כך
חצי הגוף השני אלא כולו בבת אחת ואפילו
אם מעט מהאצבע קטנה חוץ למים או שיער אחת
חוץ למים הוה כלא טבלה ובכל חיובי טבילות כן
הי' כמ"ש הרמב"ם בפ"א ממקואות וז"ל כל המובל
צריך שיטבול כל גופו בשהוא ערום בבת אחת ואם
ה"ה בעל שיער יטביל כל שיער ראשו והרי הוא כגופו
דבר תורה עכ"ל ודבר זה הוא מן התורה כדאיתא
בת"כ פ' אמור דכתיב ורחץ בשרו במים ובא השמש
וטהר ומדלא כתיב וטמא עד הערב כדכתיב בכל
הטמומות דרשינן מה בינת שמשו כולו בראת בלומר
כשהשמש נשקעת ונחבסת מן הארץ לא נשאר ממנה
אפילו מקצה בארץ כמו כן ביאת טים כולו כאחת ומזה
דנין לכל חיובי טבילות:

ב ולא דמי לדבר החוצץ על מקצת גופו דמן התורה
אין זה חציצה כמו שיתבאר והרי גם בשר שתחת
החציצה אינו במים דלא דמי לזה דבשם כל הגוף
תחת המים ואינו נראה לחוץ ולכן במל המקצת לכל הגוף
דבר תורה משא"כ כשמקצתו חוץ למים הרי לא נכסה
כל הגוף ולא שיך בזה ביטול מקצתו לכל הגוף כיון
שאינן במקום אחד ולכן אם אפילו מקצת מציפורן
חוץ למים או שיער אחת חוץ למים צריכה טבילה
אחרת

הטהרת ומבילה זו אינה כלום ולכן צריכה ליזהר מאד מאד בזה:

ג וז"ל הטור והש"ע סעי' א' צריכה שתטבול כל גופה בפעם אחת לפיכך צריך שלא יהא עליה שום דבר החוצץ וכו' עכ"ל כלומר דאלו לא היתה צריכה שתטבול כל גופה בפעם אחת אפילו נמצא עליה דבר החוצץ שחוצץ מדינא מראורייתא או מדרבנן כפי הדינים שיתבארו לא היינו מצריכים פעם שנית מבילה לכל הגוף אלא שתטבול מקום גופה שהחציצה היתה שם אבל עכשיו שבהכרח לטבול כל הגוף בפעם אחת ולכן אם אח"כ תמצא דבר החוצץ תצטרך מבילה שנית לכל הגוף [כ"י] וגם במבילת כלים צריך כולו כאחד ולא לחצאין ולא דמי להגעלה דבהגעלה א"צ רק להפליט האיסור ואין נ"ט בין ספליטו מקצת מקצת ובין כולו כאחד משא"כ במבילות שהם מטומאה לטהרה וא"א ליטהר מקצת מקצת אלא כולו כאחד:

ד החציצה פוסלת מן התורה דכתיב ורחץ במים את כל בשרו שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו להמים [טיכודין ד':] דהאי כל מיותר הוא אלא להורות שכל בשרו יהיה במים בלא חציצה בין מים לבשר אמנם פרטי דיני חציצה לא נתבארו בתורה וזהו הלכה למשה מסיני [סמ] וכך אמרו חו"ל שם דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ כלומר כשיש חציצה על רוב הגוף או על רוב שיער והוא מקפיד עליו שמצטער על לבלוך זה [כ"י] הוי חציצה מן התורה אבל אם אינו מקפיד לא הוה חציצה וכן במיעוט הגוף אף שמקפיד אינו חציצה מן התורה אבל רבנן גזרו אף על רובו שאינו מקפיד דליהוי חציצה וכן גזרו על מיעוטו המקפיד אבל על מיעוטו שאינו מקפיד לא גזרו וגם בזה עצמו יש פרטי דינים הרבה דיש שאף במקצתו חוצץ ואף שאינו מקפיד אם אחרים מקפידים כמו שיתבאר בס"ד [ומסקנתו תוס' על כ"י שפי' זה בעצמו ומסכמו דכ"י סל"ל דבגופו לית דדין כן ע"ש כתב כריטב"ם שם דכ"י היינו מהלך גם כן ורק קנ"ל דמעיער כלועים לעלים כדעת מגלועים שמביא סרמב"ם בפ"ב ממקואות הל' ט"ו ט"ש ולו"ק]:

ה והנה בסי' זה יתבאר איזה דבר חוצץ ואיזה אינו חוצץ וגם יתבאר שדבר זה יש קפידא בשהיא על גופו ודבר זה אין קפידא ולכאורא לפי מה שנתבאר דאפילו מדרבנן במיעוט הגוף אינו חוצץ אא"כ מקפיד עליו וכל הדברים שבסי' זה הם במיעוט הגוף א"כ מיותר לגמרי דלמה לנו הפרטיות דמ"ג אם הוא מקפדת חוצץ אפילו בדברים שמבוארים שאינם חוצצים ואם אינה מקפדת אינו חוצץ אפילו בדברים שחוצצים:

ו אמנם האמת כן הוא דאין דיעות בני אדם שוות ואם היא מקפדת תמיד חוצץ אף בדבר שרובא דעלמא מקפידים חוצץ אף אם היא אינה מקפדת ולזה היו רבו הפוסקים לבאר דברים שמקפידים עליהם ודברים ש נים מקפידים עליהם כלומר רובא דעלמא ולכן בדבר שהיא מקפדת אף אם רובא דעלמא אינם מקפידים חוצץ וכן להיפך ולכן יש מן הפוסקים ש זכירו קפידת עצמה כמו הרטב"ם שב' כפ': ממקואות שערה אחת שנקשרה חוצצת והוא שיהא מקפיד עליה עכ"ל ולא בא להוציא אם היא אינה מקפדת ורובא דעלמא מקפידין וכן להיפך הרשב"א בתה"ב כתב וזו שערות ראשה קשורות וכו' עד שרך האשה להקפיד בכך חוצצת עכ"ל ותלה הדבר באחרים לא בא להוציא אם היא מקפדת ואחרים אינם מקפידי' אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי לדינא כלל [כ"כ סב"ח סכב"ת כתב מפורש וז"ל לכיון שמין דרכן לסקפיד לף ע"פ שזה מקפיד בעלמא דעתו עכ"ל וע"ע על סב"ח וגם על סב"ש דמספקא ליה ומ"מ לדינא סוף כסב"ח]:

ז מהו גם כוונת השור שכתב צריך שלא יהא עליה שום דבר החוצץ אפילו כל שהוא אם דרך בני אדם לפעמים להקפיד עליו חוצץ אפילו אם אינה מקפדת עליו עתה או אפילו אינה מקפדת עלי לעולם כיון שדרך רוב בני האדם להקפיד בכך חוצץ ואם הוא חופה רוב הגוף אפילו אין דרך בני אדם להקפיד בכך חוצץ עכ"ל ורבותא קמ"ל לא טיבעיא כשהיא בעצמה מקפדת אלא אפילו אם היא אינה מקפדת ואחרים מקפידין ע"כ חוצץ [כ"מ]:

ח וזה שכתב לפעמים אין הכוונה שהרעת מתחלפת שלפעמים מקפדת ולפעמים אינה מקפדת אלא כגון טבעת שבאצבעה שבשעת מבילה אינה מקפדת ובשעת לישה מקפדת שלא יהטוף מקרי דבר המקפיד רכן ביאר הרא"ש בפ"ט [סי' כ"ו] ושיעור דברי השור כן הוא אם דרך בני אדם לפעמים להקפיד עליו [כגון בטבעת ליטה וכיוצא בזה] אפילו אם אינה מקפדת עתה [בשעת מבילה] או אפילו אינה מקפדת עליו לעולם [כלומר שהיא גם בשעת ליטה מקפדת] כיון שדרך רוב בני האדם להקפיד בכך [כלומר בשעת ליטה] חוצץ וזהו גם כוונת רבינו הב"י בש"ע סעי' א' ע"ש [ונם כוונת סמ"ק סק"ו ל"ל כן ודברי סט"ז סק"ב תמוהים דבכל"ם סם ורן פ"ב דשבועות מפורש כמ"ש ט"ש מיהו דיוקו של סט"ז אמת דלמ"ם רק מיעוט מקפידים וסיל לעולם ליטה מקפדת ליהו מוכן ומוכן כט"ז דלמ"ם סיל לפעמים מקפדת מוכן ולחכם מפם עליו סמ"ע סק"ד ע"ש רק בפירושה דלפעמים מפסו דרך מגרת וכבוד סוף כמ"ש ודו"ק]:

ט וכתב רבינו הרמ"א ולכתחלה לא תטבול אפילו בדברים שאינן חוצצין גזירה אטו דברים החוצצין עכ"ל והנה זהו חומרא יתירה שהרי להריא שנינו במשנה דרפ"ו דשבת ולא תטבול בהן עד שתרפם ע"ש וכשתרפם מותרת לכתחלה לטבול ובירושלמי שם מפורש יותר ע"ש אלא שהדבר יצא מפי אחרונים

להלן

להחמיר לכתחלה ולכן נ"ל ברור דזוהו רק כשאין לה צורך בזה כמו שירים ומכעות דעל זה הביאו משערי דורא [עב"ם] שיש לנזור בהם רפרים אמו אינם רפוים ולמה לא המירם בעת מבילה אבל אם יש לה איזה צורך בזה כמו לרפואה וכיוצא בזה יכולה לעשות כן לכתחלה וראיתי מה שכתב דאדרבא לרפואה יש לנזור שמא התרקם [ס"ם סקי"ל כסם ז"ל] ואני תמה על דברים כאלו דזהו אם היה דינא דגמ' שיר היה לו לנזור בזה יותר אבל בזה דטריפא דגמ' כתב לנפרי ורק איזה מאחרונים נזרו בזה ויהוע שיין ביבולתנו לנזור נזירה מעצמנו אלא האיל ונפיק מאיסורי דרבינו הרמ"א דיי לנו להתכד בסקום שיין צורך ועיקר דורא היה רק בדבר שיין לה צורך בזה כמו שירים ומבשה [וכ"מ בע"ע סעי' ל' ומ"ם סעי' ס"ו]:

י הרמב"ם ז"ל בפ"ב דמקואות מחלק שם חמשים לעניין שיער הראש והזקנים ס"ל דהשיער נחשב לעצמו והנוף לעצמו וא"כ בשיש חציצה ברוב השיער אף שאינו מקפיד עליו חוצץ מדרבנן ואף ע"ג דאם נצרף השיער לנוף לא יהיה רוב לא אמרינן כן ובשמקפיד עליו חוצץ מראורייתא והרמב"ם ס"ל דהשיער הוא חלק מהנוף ומו לבדו לא משערינן וזה שאמרו רובו ומקפיד חוצץ מראורייתא ומדרבנן אף כשאינו מקפיד והו בכולל הראש שם הנוף וכזה הרמב"ם מיקל והגאונים מחמירים ויש גם להיפך כגון שבחדת מחצה נופו יש חציצה שאינו מקפיד עליו תם ביחד ממחצה שיער הראש יש חציצה כזו ואם נצרפם ביחד יהיה גם בהנוף רובו בכולל דלהרמב"ם הוי חציצה גם בנוף ולהגאונים רק בהראש הוי חציצה וכן בכה"ג במקפיד לעניין דאורייתא והראב"ד הסכים להגאונים ע"ש וכן נראה דעת רש"י בסעי' ד':

יא בכללא דענייני חציצות יש שני דברים חלוקים דאע"ג שהוא חציצה גמורה ואין המים מתפשטים על הבשר שבמקום החציצה מ"מ אינו חוצץ אם הוא על מיעוט הנוף או על מיעוט הראש ואינו מקפיד בזה ויש דברים שאפילו אם הוא מקפיד מ"מ אם הדבר החוצץ אינו מהודק שפיר להבשר או להשיער שהמים נכנסים תחת דבר החוצץ על הבשר או השיער ג"כ אין בזה כשום חציצה דמה שייך חציצה אחרי שהמים נכנסים בהם או תחתם והמים מתברים להבשר או להשיער שבמקום החציצה:

יב ואלו הן הדברים שדרך בני אדם להקפיד עליהן וגם הן מהודקין שאין המים נכנס תחתיהן וחוצצין חושי צמר וחושי פשתן שכורכין בהן השיער שבראש וכן רצועות שכורכין בהן השיער שבראש והן מהודקין הרבה ולכן לא תסבול בהן עד שתסירם או שתרפה הקשר שלהן באופן שהמים יכנס תחתיהם וזהו רק בדיעבד כמ"ש בסעי' ט' ואע"פ שאפשר שאין מקפידות

עליהן בשעת מבילה והוי מיעוטא שאינו מקפיד מ"מ כיון דבשעת תפילה או רחיצה בחטין וודאי מקפידות להסירן כדי שרחוף גם שם ותרחץ גם שם ולכן במילא דהוי חציצה במבילה כמ"ש בסעי' ח' וזה שמעיל בהם רפיון אינו אלא כשהן קשרין על השיער אבל אם הן קלועין בתוך השיער אינו מועיל רפיון דאיך שיהיה לא יכנסו המים תחתם:

יג ולאו דוקא בראש דהה כשהן כרוכין בשערי מקומות שמקיף לא תסבול בהן עד שתרפם לגמרי כשהן כרוכין מקיפין אינה חוצצת דבצואר אינה שהדקת הרבה שיין אשה חנוקת א"ע ובודאי מרופים הם ואפילו בצואר אם קשרת עצמה ברפיון רחבה חוצצת כמו קטלא והוא סין תכשיט ששיין בצואר ושמשה גדולה כביצה שהיא חוצצת דהיא חונקת א"ע קשה כדי שתרגיש בעצמה ושבני שתחצוצת תקשה ויתרפה שתרגיש שתרפה ולבן חוצצת:

יד כיצד השער היא ויחוי אשר ושתוך חוצצין דוקא כשהם מקושרים גדיל שהם מהודקין אבל אם ארוגין רפיין הן הוגים וחוצין ובלבד שלא יהיו מהודקים ולא יהיו מקושרים ויראב"ד אשר גם בארוגים ולא חוצץ אלא בחלילין עשוי מעשה רשת עכ"ל ורביט הב"י בסעי' ג' פשט מחמירא כראש ויראב"ד ז"ל אם חוצצין וחלולין עשוי מעשה רשת אינם חוצצין עכ"ל ויש בזה שאלה גדי בא"ח ר"ס שי"ת פשט בעצמו כריעה ראשונה ח"ל שם לא חוצץ אשה לא בחמי צמר וכו' ואם הם מעשה אריגה כאיך שהוא צריכה להסירם בשעת מבילה עכ"ל ולהראב"ד אסור אא"כ עשויין מעשה רשת [ב"ח סקכ"ס ומג"א סס סק"ד] וצ"ל דבמבילה עצמה חשש לדעת הראב"ד דאע"ג דטררבנן הוא דמן התורה במיעוטו אינו חוצץ כמ"ש ט"ס בעצם המבילה החמיר אבל לעניין שבת דהאיסור לצאת בהם הוא מפני חשש מבילה כמבואר שם לא חשש להחמיר כל כך דהוי כעין גזירה לגזירה [כ"ל]:

טו וזה שכתב הטור ובלבד שלא יהיו מוהבין ולא יהיו משנפים כן פשט גם רבינו הרט"א בסעי' נ' [וכמ"ש נלפם בסעי' ל' וטוא עט"ל וכמ"ש הפ"ך סק"ן] ז"ל ואם היו מוהבות חוצצין דמקפדת עליהם שלא תשנפם וכן אם היו משנפים תחלה מקפדת עליהם שלא תהלכלך מהם בשים וחוצצין עכ"ל כלומר ואע"ג דבעצם הם רפיין ואינם חוצצין ט"ם כיון דמקפדת עליהם בשעת מבילה להסירם כדי שלא השנפם או שהוא לא תהנף מהם הוי זה ג"כ כחציצה וכתב על זה אחר מהגדולים [ס"ע סקי"ג] שהרין הזה הוליד לנו מבוכה רבה וחרי נמ' מעירשת הוא נרח שיין לה בגדים מעירשת ושבלת בבגדיה [בילש יח'] וכן פשקו חשר חוט"ע לפכן כסעי' ט' וחא פשוטא שכל אדם

מקפיד להסיר בגדיו בשעת רחיצה וא"כ למה אינו חוצץ אף אם עתה אינו מקפיד:

סז אך באמת אין דמיון ז"ז דבגמ' שם הפי' דאדרבא דטובתה הוא שתטבול בבגדיה כדי לטהר הבגדים מפני שאין לה בגדים אחרים טהורים להחליף בימי טהרתה כפירש"י שם וכמ"ש הרמב"ם בפ"ד מיו"ט ע"ש וזהו לשון מערכת כלומר שעשה הערמה בזה דאף דביו"ט אסור להטביל בגדים טמאים דמיחזי כמתקן כלי מ"מ כשהם על האדם מותר ואיך שיך על זה לשון קפידא דאדרבא בכוונה ורצון עושת כן ואי משום כיון דבזמן אחר מקפדת ממילא דהוי חציצה גם בשעת טבילה זה לא אמרינן רק בחציצה גמורה ולא ברבר שהוא רק מעין חציצה ועוד דזה לא אמרינן רק ברבר דגם עתה רק אינה מקפדת אבל גם אין לה טובה בכך אבל בכאן הלא יש לה טובה בכך שמטהרת בגדיה וכולן אינן מקפידות בכה"נ:

סח ושמא תאמר דבאמת מהגמ' ל"ק כלל רק הקושיא היא מהטור והש"ע שפסקו כן ובזמננו ליכא טומאה וטהרה ואינה מוכרחת לבגדים טהורים גם זה ל"ק כלל דאע"ג דאין עיכוב בזמננו בזה מ"מ גם עתה מקפידות הנשים ללבוש טהורים ונקיים אף בימי הליכון כמ"ש בסי' קצ"ו וכ"ש בימי טהרתה ועוד דבאמת רבינו הב"י לא הביא דין זה דמווהבות ומטונפות וגם הרמב"ם לא הביא דין זה מטעם שיתבאר ועל הטור נאמר כתירוץ הראשון [ולכן לא הביא הרמ"א על טובלת בבגדיה]:

סט האמנם עיקר דין זה תמוה ומה עניין זה לחציצה ובגמ' [רפ"ו דשבת] לא אמרו זה רק לעניין שלא תצא בהן בשבת דדילמא תצריך לטבול והיא מקפדת להסירם מפני הטינוף ואתיא לאתויינהו ד' אמות ברה"ר אבל לא לעניין חציצה בטבילה וכן פירש"י שם וזהו טעמם של הרמב"ם ורבינו הב"י שלא הביאו כאן דין זה ורק בהל' שבת כתבו זה בא"ח ר"ס ש"נ ע"ש אך רש"י ז"ל הביא שם פי' רבותיו שפירשו דין זה גם לעניין חציצה בטבילה ובאמת תמה עליהם מה עניין זה לחציצה ע"ש ולכן הטור ורבינו הרמ"א הששו לרעת רבותיו של רש"י מפני שיש ליישב דבריהם דהכוונה הוא דע"י הזהב או ע"י הטינוף נעשו מהודקין והוי חציצה באמת [כ"ן] ויש ראיה לזה מלשון הראב"ד בס' בעה"נ וז"ל כי הארוגות וכו' מהודקות וכו' אבל אלו החלולות וכו' ולא מיהדקי שפיר וכו' והוא שיהא נקיות מן הטיט וכו' עכ"ל ומשמע להריא דכשהן מלוכלכות באמת חוצצין או אפשר לפרש דמתוך שמקפדת על הטינוף לא תטבול כראוי [פריסה] אך מדברי הטור בא"ח סי' ש"נ מבואר להריא כהתירוץ הקודם שכתב שם ובלבד שלא יהיו מטונפים שאז צריך להסירן מפני הטיט שחוצץ עכ"ל דמשמע להריא דע"י הטיט מיהדק וחוצץ [עכ"פ שהטיט לוחץ הטור ולא מצמצ כן וכ"כ מהמ"ו בא"ח סס סק"כ ט"ס וזו"ק]:

עמ ודווקא חוטי צמר וחוטי פשתן חוצצין כשקשורין בהן שערות הראש אבל אם קשרום בחוטי שיער אינם חוצצין שאינן מהודקין שפיר וכך שנינו בפ"ט דמקואות של שיער אין חוצצין מפני שהמים באין בהם ע"ש וזהו דווקא כשכרוכים על גבי השיער אבל אם אחדים משערותיה קשורו' כלומר שיש בהן קשרים יש בזה דין אחר דאם שערה אחת קשירה כלומר שנקשרה בפ"ע וכן אם קשורה אחת אל אחת מיהדק שפיר לכמה פוסקים [עכ"ן] ויש חולקים בזה דס"ל דאחת באחת לא מיהדק רק אחת בפ"ע [ט"ס] אבל שתי שערות או יותר שהיו קשורים קשר אחד אינם חוצצין ואין חילוק בין אם קשר שתי שערות עם שתי שערות אחרות או שקשר שתי שערות בפני עצמן ולכן שערה אחת שנקשרה והיא מקפדת על זה או אחרות מקפידות על זה חוצצת וצריכה טבילה אחרת אבל אם הוא וגם אחרות אינן מקפידות עלתה לה טבילה אא"כ רוב שערותיה קשורות נימא נימא בפ"ע דאז חוצצות גם כשאינן מקפידות כמו שנתבאר דמדרבנן רובו חוצץ אף בלא הקפדה [ט' כירוסלמי רפ"ו דשבת]:

עא מלשון הש"ס רפ"ו דשבת משמע דשיער על גבי שיער אינו חוצץ בשתים כמ"ש אבל כשקשר בשערות במקום בשר חוצץ דקשה על נבי רך חוצץ וכן משמע קצת מאיזה פוסקים אבל ד"אב"ד בס' בעה"ג כתב דבשום מקום אינו חוצץ דמשתרקי ע"ש וצ"ל דס"ל דמשמעות הש"ס שם אינו לפי המסקנא ע"ש ויש מי ששאל דאיך אפשר לחצוץ הא כשקושר השערות בקצוותיהן א"א לקשור יפה כשהן רבים כמו שנתבאר ול"ק כלל דמ"מ על הבשר מתדבקין סביב שפיר ולדינא צ"ע ולענ"ד יש להחמיר [עס"מ סקמ"ן]:

עב שנו חכמים במשנה דמקואות רפ"ט קלקי הלב והזקן וביית הסתרים באשה חוצצין ואלו שאין חוצצין קלקי הראש וביית השחי וביית הסתרים באיש ע"ש קלקי הוא שם מקום כמו ששנינו כגרים הקלקי ושם היו עושין בגדים משיער עזים והיה הבגד קשה ומסובך וראשי הנימין יוצאין ונקרא בגד כזה קלקי על שם מקומו ויש בני אדם שיש להם שיער הרבה על החזה כנגד הלב ולפעמים מחמת הזיעה הם מטונפים ומסובכים זה בזה וכן בזקן ובבית הסתרים והוא מקום הערוה וכן בראש ובבית השחי והיינו תחת כתפיו יקרה לפעמים כן וזהו שאומרת המשנה דעל הלב והזקן גם באנשים חוצצים לפי שבולם מקפידים בזה ובראש ובבית השחי גם בנשים נשואות אינן חוצצין לפי שאינן מקפידות בזה ופשוט הוא שבאשה כשהיא מקפדת אף שאחרות אינן מקפידו' חוצצין כמו שנתבאר בסעי' ו' ונראה דגם באיש הדין כן ובבית הסתרים באיש אינו חוצץ ובאשה חוצץ וזה בנשואה כדי שלא

התגנת וכו' אבל פנויה דינה כאיש ועבשיו ליכא טבילת איש ופנויה דזה היה רק בזמן המשנה כשאכלו טהרות ותרומה [ונקרמיס כולם בסס קלקי מפני שמז דומים לנגד סזס שסטערות ממוכיים זס בזס ורמזי סטערות נרלוים]:

כב וזהו דעת הטור והש"ע בסעי' ו' שבתבו וז"ל שיער שבנגד הלב ושבזקן הנרבק זה בזה מחמת ויעה חוצץ שבראש ושבבית השחי אינו חוצץ ושבאוזני מקום באיש אינו חוצץ ובאשה בנשואה חוצץ בפנויה אינו חוצץ עכ"ל וזה שבתבו דין אשה ופנויה לאו לדינא הוא דבזמננו לא שייך זה ורק נקטו לשון המשנה [כ"י] ועוד קמ"ל דאפילו בנשואה דומיא דפנויה והיינו שאינה מקפדת ובטוחה היא שלא תתגנה מ"ס חוצץ כיון דאחרות מקפידות וכמ"ש בסעי' ו' [כ"ח] ודע דבבית הסתרים נכלל גם שערות שבנקב הריעי [תו"ט]:

כג ודע דדברי הרשב"א בחה"ב סוף שער הטבילה מסופקים בעניין בית השחי דאשה שכתב וז"ל קלקי הלב ודוקן וכו' והאיש מקפיד על אלו אבל שבשחי ובית הסתרים אינו מקפיד אבל האשה מקפדת אפילו אבית הסתרים עכ"ל ואח"כ כתב נ"כ לעניין דדבר שהאדם מקפיד עליו חוצץ אע"פ שאחרים אינם מקפידים ווה לשונו כל אחד ואחד לפי מה שהוא אדם וכדרך שחלקו בין דין נשים לאנשים בבית השחי ובבית הסתרים וכו' עכ"ל דמלשונו משמע דבנשים גם בבית השחי חוצץ ובאמת כתב אחד מהגדולים [ס"ע סקי"ח] שרעת הרשב"א הוא דבאשה דין בית השחי כדין בית הסתרים וגם כתב שבן מוכח נ"כ מדברי רבינו שמשון בפ' המשנה שם שבתב דלחנם נקט התנא בית השחי דהוא נכלל בבית הסתרים ע"ש ואי פ"ד דבית השחי גם בנשים אינו חוצץ אין שום פי' לדבריו [ומה שכ"ל סס"ע דגס כוונת סרמב"ס בפ"ב דמקוואות לפרש כן ע"ש ק"ל לומר כן דסרמב"ס מפורש הוסיף לשון מדס על בית סשחי ע"ש כלו' דבשוס מדס לימו הוכן ובבית סטתרים מולס בין לים לשסט ודו"ק]:

כד וזה שהבריח לרבותינו אלה להוציא המשנה מפשטיותה נ"ל דהוה קשה להו לשון בית הסתרים דאי אמקום ערוה בלבד קאי ה"ל לומר בית ערוותה ולכן סברי דבית הסתרים כולל הכל גם של בית השחי דפירושו כל מקום מוסתר אבל הרמב"ם והטור והש"ע מפרשים דבית השחי אינו נכלל בלשון סתרים אלא בלשון בית הקמטים דכן פירש"י בנדה [סו:] בית הקמטים בית השחי וכו' ע"ש וכן הרא"ש בפירושו למשניות בספ"ח דמקואות כתב על ביה הקמטים כגון תחת האציל וכו' ע"ש וזהו בית השחי וכ"כ הרע"ב ע"ש [וע"ס שבתב גס בית סטרוס וכי ארמב"ס בפי' סמשנס] ולכן ס"ל דבית השחי לא נכלל בלשון בית הסתרים וזה דלא נקיט בית העורה לישנא מעליא נקיט ובאמת לשון בית הסתרים הוא על מקומות אחרים תוך האוזן ותוך החוטם ותוך הפת כמ"ש כל המפרשים ספ"ח ע"ש ומה שהוכרחו לפרש הך דבפ"ט על מקום הערוה משום דבאלו המקומות אין שם שערות ולכן פירשו דאבית הערוה קאי ונקיט התנא לשון נקי מיהו עכ"פ אינו שייך כלל לבית השחי ולכן פירשו כפשטא דבבית השחי גם באשה אינו חוצץ אבל הר"ש והרשב"א וכן הר"ן ספ"ב דשבועות סברי דאכל מקומות המוסתרים קאי וגם בית השחי בכלל ולכן חוצץ שם באשה ולזה פירשו דלחנם נקט בית השחי [כללע"ד] ולדינא ונראי דיש להחמיר:

כה אמנם יש לדקדק בדין שנתבאר לדעת הטור והש"ע דבבית השחי אינו חוצץ גם באשה מפני שאינן מקפידות על זה הא קיי"ל דברוב חוצץ מדרבנן אע"פ שאינה מקפדת כמ"ש בסעי' ד' א"כ היה להם לבאר דמיירי במיעוט השערות שבבית השחי ובשלמא להרמב"ם א"ש דאיהו ס"ל דאזלינן בתר רוב הגוף כולו כמ"ש בסעי' ו' אבל להגאונים דמקום שערות חלוקים כמ"ש שם בע"ב צ"ל דמיירי במיעוט שערות של בית השחי ווה דוחק לומר דחשבינן כל השערות שבגוף למקום אחד דאינו נראה לומר כן וא"כ למה לא ביארו הטור והש"ע אך באמת נראה דגם הטור סובר כהרמב"ם מדכתב הטור בריש סי' זה דאם חופה רוב הגוף חוצץ אף שאינו מקפיד ולא כתב דהשערות נחשבים בפ"ע ש"מ דס"ל כהרמב"ם אבל לשיטת הגאונים אינו כן ולכן למעשה אע"פ שנתבאר דקלקי שבראש אינו חוצץ וכן בבית השחי להטור והש"ע זהו דווקא במיעוטם ולא ברובם וכן יש להורות ולא להקל בזה [כללע"ד ועי' פרישה וס"ע סקי"ז ולו"ק] [ומסעי' ס' מבואר דס"ל כסגאונים]:

כו כתב רבינו הרמ"א בסעי' ו' ואותן שיש להן כמין קליעות שערות דבוקות זו בזו ונעשו בלילה ע"י שר וסכנה להסירם לא חייבי עכ"ל ובלשון אשכנז נקרא זה מארלאק"ן ובלשונינו קאלטענע"ס והלבוש כתב הטעם מפני שאינן מקפידות עליהן להסירן ואינם חוצצין ע"ש ותמיהני דזה הטעם מועיל בשהם במיעוט הראש אבל בשהם ברוב הראש ולשיטת הגאונים הלא חוצץ מדרבנן אף בשאינה מקפדת וצ"ע:

כז ובאמת המרדכי בספ"ב דשבועות כתב ג' טעמים אחרים האחד דכיון דמהדקי מובא זה בזה הוה כבלוע וכבית הסתרים דלא מטמא וכיון דלא מטמא לא חייבי והשנית ואפי' לא חשבת להו כבלוע וכבית הסתרים הא קיי"ל ג' קשורות אינן חוצצות וכ"ש טובא והשלישית דכיון שאינן רשאות להסירן מפני הסכנה הוה רביתייהו ולא חייבי כעובר דלא חייץ אף אי לא אמרינן ירך אמו הוא כדאמרינן ביבמות ע"ש ואם

זאת טעם הלבוש לא כתב מפני קושיתנו ושני המעמים הראשונים הוה כעין מט"ג דאם מדובקות בתוך הוה כבלוע ואם אינן מדובקות בתוך הא קי"ל ג' שערות קשורות ביחד אינן חוצצות וכ"ש הרבה שערות ומ"מ אלו שני הטעמים אינם עיקרים דאפילו אם נאמר דמדובקות בתוך איזה דמיון הוא לבלוע ובה"ס שהבריאה כך היא שהם מקומות בלועים ונסתרים ולא מקום הגלוי שע"י סיבה נעשית כן וכן להיפך מה שכתב דאי לא תשבה להו כבלוע הא ג' אינן העצות וכ"ש מזבא איזה דמיון הוא דשם טיירא שהנ' קשורות כולן ביחד אבל בכאן שמא כל שיער דבוקה לחבירתה והוה כאחת וחוצצת ולכן נראה דהעיקר הוא הטעם השלישי דהכי רביתייהו:

כח אך נם זה צריך ביאור ואיך שייך לומר דהכי רביתייהו הלא אינו רביתייהו רק כאותן שיש להן מיחוש כזה אבל הבריאות מקפידות בזה וא"כ בטלו לה כמה מיני חציצות כמו רטייה שעל המכה יתבאר דתיצץ והרי אותן שיש להן מכות פשוטא שאינן מקפידות אלא שאנו הולכים אחר רוב נשים הבריאות והיינו הכוותיה אטעם ביאור הדברים דכיון שיש סכנה עתמורים לא שייך לילך בזה אחר רוב נשים שאין להן סיבה זו ומקפידות על זה מידי דהוה אצבע שריר צבועה ואינו חוצץ מפני שכל האומנים אינם מקפידים בכך כמו שיתבאר ולא אולינן אתרי רוב בני אדם שאין מלאכתן בכך ומקפידים דהאומנים הם כחלק בפ"ע מפני שפרנסתם בכך וכ"ש כשיש סכנה דלא אולינן אחרי רוב בני אדם כמבן [וכ"כ דעת סמ"ק מקי"ט] ומיהו זהו פשוטא שאשה כזו צריכה לשהות מעט ומן תחת המים כדי שיכנסו המים בטקים שביכולת ליכנס דידוע בטבעיות שדבר זה מרחה המים ולכן צריכה לעשות כן:

כט וזהו הכל כשמעצמה נעשית הקליעה אבל לעשות לה קליעה כזו מפני הרפואה לא התירו הנדולים [פמ"ג מ"ב סי' קמ"ו] והטעם מפני ששני טעמים הראשונים של המרדכי לא שייך בכה"נ במובן ולא נשאר רק טעם הנ' מפני הסכנה ומי יימר דהרופא כיון האמת ע"ש ולא התירו רק במקצת שיער הראש דהוי דרבנן ע"ש ואף ע"נ דנם בראוריתא סמכינן ארופאים במ"ש בסי' קפ"ז מ"ם כזה לא נראה להנדולים לסמוך ושעמם נ"ל משום דידוע שאין זה דמיון לכל המחלות שהרופאים דנים בפי חבמתם משא"כ רפואה זו אינה אלא אומדנא בעלמא כידוע ולכן בראוריתא לא סמכינן עליהם ויש שרוצים לאסור כש"ש חומן בתוך הקליעות עד שיוציא החומן ואנו עיקר דוודאי אם אין סכנה מחוייבת להוציאם אבל אם יש סכנה בזה אינם חוצצים [ס"ע סס] וזה שהתרנו בטיעט הראש והו כששעשים ע"י סמים ותחבושת שהם עצמם אינם חוצצים אבל לעשות ע"י משיחת שעוה על הראש וכיוצא בזה שהשעוה עצמה חוצץ אפור בכל עניין [מ"ם מ"ו ס"ם פ"כ]:

ל לפלוף שחוץ לעין והוא צואת העין חוצץ אפילו הוא לח מפני שדרך להקפיד עליו לקנחו אבל שבתוך העין כשהוא לח אינו חוצץ שאין מקפידין על זה לקנחו אבל אם הוא יבש חוצץ גם בתוך העין מפני שמקפידים לישלו משם ואישתי נקרא יבש משמתחיל לתחריק וכן אם היא דרכה לכחול עיניה בכחול לא תעשה בן קודם השבילה דגם בכחול הרין כן דבחול שחוץ לעין וצץ ושבתוך העין אינו חוצץ ואם דרכה לשחות ולכצור עיניה תדיר אף שחוץ לעין אינו חוצץ לפי שפרוחת העינים תדיר מיקביר הכחול [רמ"י סז] ולשון הגמ' ואפ עיניה פורחת אפילו על נב חזין אינו חוצץ ופדושי כט"ש ויש מפרשים דהכוונה שעיניה דומעות תשיר שהדמעה מעניר הכחול [סס] וע"פ זה כתב הבה"נ שכל אשה תשמור א"ע קודם הטבילה איזה זמן לבלי לסוך בשרה ושערה בשום דבר כדי שלא תהיה חציצה בטבילתה דכל דבר שמן הנמשה הוי חציצה וכל זה הוא לשיטת הטור והש"ע [טע"ז מקי"כ]:

לא אבל יש הרבה מרבותינו שכתבו דאף חציצה דלפלוף ודכחול לא נאמרו בנמ' שם רק לעניין מהרות ולא לבעלה מפני שאין מקפידין על זה ורק לטהרות החמירו כמו כמה דברים שהחמירו בטהרות יותר ודבר זה תלוי בחילוף גירסאות בנמ' [סז] שנורסים בנמ' דלית הלכתא ככל הני שמעתתא דכי איתמר לטהרות ולא לבעלה [ע"ם מתוסי"ס פתחס] ורש"י לא נרים לה והרמב"ם והראב"ד והרשב"א ועוד ראשונים נרסו לה בנמ' וכן הוא דעת ר"ת בתוס' שם וכתבו נדולי אחרונים שבדיעבד אם א"א לה לטבול פעם אחרת סומכין על דיעה זו ומותרת לבעלה [ט"ך סקי"נ] מיהו לכתחלה הכל טורים שצריכה ליזהר בכל התומרות שהחמירו לטהרות [סס כסס רמ"ם וסמ"נ ומרדכי] וכן עיקר לדינא:

לב המכה עצמה כשהיא על מקום ממקומות הנוף אינה חוצצת אא"כ יש רטייה על מקום המכה או שהוטשחה באיזו משיחה דהמשיחה חוצצת וצריכה לרחוץ המשיחה ואם יצא דם מהמכה על נבי המכה כשהדם לח אינו חוצץ ואם נתייבש הדם הוה חציצה וז"ל רבינו הב"י בסעי' ט' דם יבש שעל המכה חוצץ ויר שבתוכה אינו חוצץ יצא היר מתוכה כל תוך ג' ימים לח הוא ואינו חוצץ לאחר מכאן יבש הוא וחוצץ לפ"ך אשה בעלת חשמים צריכה לחוץ בסים עד שיתרככו עכ"ל [וע' בסעי' ל"ס]:

לג ונראה לכאורא דה"פ דריר שבתוכה מקרי המילא שבמכה וכשיצא הריר מתחיל קרום להתרקם וכל ג' ימים מומן יציאת המולא הקרום לח ואחר כך מתייבש ונעשה כצלקת וחוצץ ולפיכך אשה בעלת חשמים

חטטים שמה שמי צלקות יפשות היוצים וצריכה לחופם בטיט עד שיתרפכו ויהיו כבשרה אבל בדברי הרא"ש שם מתבאר דוה שמחלק בין ג' ימים לאח"כ אינו על הקרום אלא על חריר עצמו שהתייבש בחוץ ע"ש וכן מבואר מדברי הרשב"א בתה"ב ע"ש וצ"ל דהכוונה שלא קינח החריר בשעת יציאתו וט"ס י"ל דגם מה שכתבנו בדבר הקרום נ"ב אמת דאם נתייבש ונעשה כעין צלקת חוצץ אמנם ברמב"ם שם איתא דגלד שעל הפכה אינו חוצץ ע"ש דכן מבואר בפקוחות פ"ט ע"ש:

יד ותמיהני שלא נמצא בטור ש"ע דין זה ותדי בטשנה שם מבואר הגלד שעל המכה אינו חוצץ אך ראיתי בדשב"א שם שכתב בלשון זה נליד שעל המכה ליחה היוצאת מן המכה ונתייבשת ונעשה גלד ע"ש ונראה שמפרש במשנה כן וא"כ א"ש דברי הטור והש"ע שאע"ג דהרין שכתבנו ומפרשים דהמשנה מיירא בליחה לחה ולפ"ז י"ל דגם כוונת הרמב"ם כן הוא ואליחה קאי ולא על הקרום ויכול להיות דהקרום באמת חוצץ משנעשה כעין צלקת וכמ"ש כן היה נראה לבאורה:

טו ום"ט לא נהירא לפרש כן בהמשנה וברמב"ם דבכל מקום בש"ס פירושי דגלד הוא הקרום שעל המכה כמו הגלד מפי המכה שפי' בערוך עור דק שעלה על המכה וגם בטקרא כן הוא באיוב [ט"ז] שק תפרתי עלי גלדי ופירש"י מכה יביעה והעלה גלד ע"ש ובערוך ערך גלד הביא מדרש על פסוק זה אמר איוב מצחנו של עולם מי שהיתה לו מכה ונתרפאה והעלתה גלד וכו' עכ"ל ועמ"ש לעיל ריש סי' נ"ש ולכן הדבר ברור דגם ברמב"ם הכוונה כן וכן במשנה וא"כ לפ"ז הקרום שעל המכה משנתייבשה אינו חוצץ וזה שכתב רבינו הב"י דאשה בעלת חמשים צריכה להוף עד שיתרבכו לאו על הקרומים קאי אלא על הליחות שנתייבשו [וסדמ"ם ופרשב"ם שפירשו במשנה על הליחות ס"ל כפירש"י במולין נלי שפי' סולד פי סמכס קרוסמ"ס בלע"ז וחומו כפי' שמכוך במנוחר בח"מ ס"ם קכ"ד שמני פירושים סס ע"ם גרמלה שזהו שליחה שמתייבשת מיסו לדיוק מקדומים מוכס חוללים כדברי הרמב"ם ודו"ק]:

טז ודע דיש מי שאומר דגם בדין זה דריר שנתייבש דחוצץ נחלקו הרבה מרבותינו וס"ל דזהו רק למהדות ולא לבעלה כמו בלפלוף וכחול שבארנו בסעי' ל"א [ש"ך סק"נ] וחלקו עליו דוודאי בהך דינא הכל מודים דחוצץ גם בבעלה ויש לזה ראיות רבות וכן עיקר לדינא [ס"ם סק"נ] אך המור כתב בשם הראב"ד דגם גלד שעל המכה בכלל זה ע"ש ומרחו הגדולים בזה [עכ"י וס"ם שם] ולענ"ד נראה שהראב"ד היה מפרש גלד שעל המכה על הקרום כדברי הרמב"ם והעירך שהבאנו וזה באמת אינו חוצץ כמו שבארנו ואין זה ענייו לדיר שנתייבש המבואר בש"ע ומאד [וכזה מתורץ כל מה שהקשו כאן ודו"ק]:

יז איתא בנגע' [סוף] תני ריבדי דכוסילתא כלומר הקות דם עד תלתא יומי לא חייצי מכאן ואילך חייצי ופירש"י דדרך מכת הקות דם להעלות גלד ועד ג' ימים הגלד רך והוי ככשר ע"ש והמיהני על המור והש"ע שהשמיטו זה ואי משום דס"ל דזהו לטהרות א"כ גם לפלוף וכחול לא ה"ל לכתוב כמ"ש והרמב"ם ז"ל בפ"ב דמקואות כתב זה בלשון אחר וז"ל ברין ך' שרמה בכשרה והציא דם ומבלה בתוך ג' ימים אין מקים השרישות חוצץ לאחר ג' ימים חוצץ וכו' עכ"ל וס"ל דלשו הזוקא הקות דם אלא ה"ה לכל טין שריטה בבשר כשיצא דם הרין כן והראב"ד השיג עליו דאין זה דמיון להקות דם שיכול להיות דגם בתוך ג' ימים חוצץ ע"ש כלומר דלא דמי הקוה שהדם יוצא מפניטיות הנוף דאז צריך ג' ימים עד שיתייבש הדם משא"כ בשריטה בעלמא אבל על המור וש"ע צ"ע:

יח חץ או קוץ התחוב בבשרה אם נראה מבחוץ והיינו שהוא בולט או שות ממש לבשרה חוצץ מפני שא"א שלא יהא משהו טמנו מפסיק בין בשרה להקוץ ואם אינו נראה מבחוץ כלומר שהוא משוקע קצת בבשרה אף שרואין אותו מבחוץ שלא נסתם הנקב ט"מ אינו חוצץ שלא נאמרה בטבילה ורחץ בשרו במים אלא על העור החצוני ולא על בשר הפנימי [לבוש וט"ך סקט"ז ויש בו פ"ד שכתב וכלשה לחומה ונ"ל לקולא כמ"ש פס"ש סקכ"ס] ופשיט הוא שאם עלה עליו קרום בכל ענייו אינו חוצץ [ט"ז סקט"ו] ויש להסתפק כשבולט הרבה מהבשר ועלה עליו קרום אי מהני ונ"ל דלא מהני אף לא שכוח דבר זה כמובן [ט"ך סק"ז ודו"ק]:

יט כשהאדם מויע נעשה על בשרו כמו לכלוכי צואה ואינם חוצצין אבל אם נתקשו ונעשו כגליד חוצצין וכן טילולין שעל הבשר חוצצין ופירושו כשמנבל טיט או לש עיסה ומשפשף ידיו זו בזו נופל מהם כמו חוטין ואם נפלו על בשרה חוצצין וצריכה להסירם בידיה או לשפוך על המקום מים וממילא נופלים:

כ כתב הטור טיט הבורות וטיט היוצרים וטיט של דרכים אם הם נדבקין בבשר והם יבשין חוצצין אבל שאר טיטין אפילו יבש אינו חוצץ עכ"ל דעת הטור הוא דכשלא נתייבש כל מין טיט אינו חוצץ לפי שכשתרד למים יפלו ושארי טיטין לבד אלו הג' אפילו כשהוא יבש יפלו מהנוף [כ"י] אבל הרמב"ם והש"ע בסעי' י"ד כתבו טיט היון וטיט היוצרים וטיט דרכים הנמצא שם תמיד אפילו ביומות החמה כל אלו חוצצין ושאר כל הטיט כשהוא לח אינו חוצץ שהרי היא נמחה במים וכשהוא יבש חוצץ עכ"ל וס"ל דג' אלו אף בלחותן חוצצין דמפני שומנם מתדבקים מאד

ואין עוברים אף בטים לגמרי בלא שפשוף [סמ] ונכון להחמיר בכל מיני טיט בכל עניין כי אין אנו בקיאין במיני הטיט [ב"ח] וכן המנהג להסיר כל מין טינוף שעל הגוף [הגרי סטור סס כנגד מסכת דמקואות פ"ט סמפורש סס ומאר כל טיעט מטבילין בו כשהוא לח ט"ס וכב"ח סירץ שמפרש לעניין מסקנא ע"ש וזהו כפי' סי"מ שכתוב סרע"ב ע"ש אך מ"מ מג"ל למטור דין זה ולעל"ג שמפרש דזה שמניחו כשהוא לח פירושו ממין לח כלומר מסטיט שעשוי לח כדתנן ספ"ב דמקואות בלחוח טיט ממרו ע"ש וכע"ב מיירי כשהוא יבש דלא"כ אין חילוק בין מין לח ובין מין יבש שכרי לח עתה סוא לח טופל ע"י מיש ודו"ק]:

מא וכתב רבינו הרמ"א על דין זה מיהו אם היא מקפדת אפילו בדבר לח חוצץ עכ"ל ואינו מובן דהא כשהוא לח נופל מן הבשר וא"כ מה שיך קפידא וצ"ל דס"ל דכל מין טיט נשאר כמין רושם על הבשר אף בנפלו רק שאין דרך להקפיד בזה ור"ל אומר דאם היא מקפדת כגון שהיא איפסניסה חוצץ עד שתשפשנו היטב ואף שגם זה כבר נתבאר דכל שהיא מקפדת חוצץ אך זה גופה קמ"ל דבלא שפשוף אין הטים מעבירים אותו לגמרי ולכן אם היא מקפדת הוי ככל הדברים שבקפידתה חוצץ:

מב הדיו החלב והדבש והדם ושרף התאנה ושרף התות ושרף החרוב ושרף השקמה יבשים חוצצים לחים אינם חוצצים ושאר כל השרפים אפילו לחים חוצצים שרף הוא מהנוטף גומ"א מהאילנות קודם גמר בישולן [סרע"ב בערלס פ"ק מ"ז] ויש שנרבקים מאד גם בלחותן ויש שאינם נדבקים כל כך והם הרי' מינים שנתבאר והות הוא מיני פיחות ושקמה הוא מין ממיני התאנים וכן דם שנסרך בבשר אפילו לח חוצץ והיינו דם שמתחיל להתייבש ולהתדבק קצת שכשהולים בו אצבע נמשך והולך חוט ממנו [רש"י מנחות כמ:] והבה"ג כתב דדם שנתבשל אפילו לח חוצץ ויש לחוש לדבריו [ס"ך סק"ך]:

מג הצבע שהנשים צובעות על פניהן וידיהן ושיער ראשן אינו חוצץ מפני שני טעמים האחד דכיון שזה עושין לנוי ה"ל כאלו זהו מנוף הבשר ושיער ובגד צבוע שאין הצבע כרבר הנוסף אלא כעיקרו של בגד שהרי מצינו טבילה לפרוכת אף ע"פ שהיה צבוע מארגמן והולעת שני והשנית שאין כאן ממשות כלל אלא מראיתו של **דבע** ואינו חוצץ ולא דמי לדיו שחוצץ דיש בו ממש [רמ"ה ורמב"ה סס]:

מד ויש מהקדמונים שהתיר מטעם השני לחוד דכתב הרוקח אשה שנגעה ביורה או בקדירה ונתפחמה מעט אינו קפידא אע"פ שמעט נדבק בבשר לפי שאין בזה ממש ומשעם זה התיר אחד מהגדולים באשה שטבלה ומצאה במקים אחד בגופה שחרורית שנגעה בכוהלי בית המרחץ שהושחרו מפני העשן וא"צ טבילה

שנית [ט"ז סקי"ז] וכן הנשים הצובעות שהמיד ידיהן מלוכלכות בצבע אינן מקפידות ואינו חוצץ שהרי כל מי שמלאכתו בכך אינו מקפיד וכן המוכרות בשר ותמיד ידיהן מלוכלכות מעם בדם אינו חוצץ מטעם זה ופשוט הוא דבכל מה שנתבאר אם האשה ההיא ביחוד מקפדת שהוצץ אצלה וכן אשה שיש לה שני אומנות כגון צובעת ומוכרת בשר וידיה מלוכלכות בדם ובצבע אף ע"פ שאינה מקפדת יכן כל בעלי אומנות שיש להם שני דברים אלו אינם מקפידים מ"מ חוצץ דכן משמע בובחים ס"פ דם חטאת ע"ש וכן פסקו הגדולים [כה"י ומג"מ סי' קס"ח סק"ז ע"ש] ויש להסתפק אם די שתסיר אחר מהם או דנאמר דכיון דנחיתא למנקיותא צריכה לנקות שתיהן וכה"ג מצינו בכלאים ריש פ"ב [דפחות מרובע בעיל ומובע ס"ל לת"ק דימעט וכ"ש ס"ל יכור סכל והלכה כת"ק ולפ"ז נס בכלן די בחחד ותפסר להלק מסס כמובן ולמעשה יש לחחמיר]:

מה במשנה דפ"ט דמקואות שנינו דבצק שתחת הצפורן חוצץ וצואה אינה חוצצת כלומר שארי טינופים כעפר שתחת הצפורן כדרך בני אדם ומבואר בתוספתא דאפילו צואה חוצץ בצפורן שלא כנגד הבשר והיינו מה שלמעלה מן הבשר ובצק חוצץ אפי' בחלק שכנגד הבשר לפי שבבצק מקפידין ובשארי דברים אין מקפידין וכן פסקו בשו"ע סעי' י"ח וז"ל צואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר חוצץ כנגד הבשר אינו חוצץ ובצק וכו' חוצץ ואיזה הוא שלא כנגד הבשר זה שהצפורן עודף על הבשר עכ"ל אבל הרמב"ם שם לא חילק בזה אלא כתב סתם דבי"ק או טיט חוצצין וצואר אינו חוצץ ולא חילק בין כנגד הבשר לשלא כנגד הבשר ודתה התוספתא מהלכה ולא ידענו טעמו [עב"י] ולדינא קיי"ל כהשור והש"ע [ומוסף ס"י חילקו בין לח ליבש ע"ש ולדידן אין ל"מ דמועלין בלפרניס לגמרי ככמ שיתבאר]:

מו וכתבו השור והש"ע שם וז"ל ולפי שאין יכולת לכוין מה נקרא כנגד הבשר או שלא כנגדו נהגו הנשים ליטול צפרניהם בשעת טבילה עכ"ל ונראה דאף אחר המנהג אינו לעיכובא ואם לא חתכה אם רק היה נקי א"צ טבילה אחרת שהרי כתב רבינו הב"י אח"כ בסעי' ך' וז"ל דווקא בצק שתחת הצפורן חוצץ אבל הצפורן עצמה אינה חוצצת ואפילו אם היתה גדולה ועומדת ליחתך ופורחת ועוברת מכנגד הבשר אינה חוצצת עכ"ל ואין לומר דזהו רק מעיקר הדין אבל לפי המנהג חוצץ דא"כ הוי"ל לפרש וכא להת מכשול לפני המעיינים אלא משום דס"ל דהמנהג אינו לעיכובא וכן נמצא לקדמונים שהורו כן [טב"ם מסכיא בסס סר"י מקורבול דמס לת מסכיס ס:פרניס עלמס לס מבילס וכ"כ בסגס"ד וז"ל ולס מכמה ולת נמלס לפרניס קודס מבילס מיוס מולמת ובלבד שלת יסת בתוכס

מיט ומ"מ מוב להחמיר ולמבול פעם שניים משום דמ"מ שלא יהא בתוכם מיט עכ"ל:

מז אבל רבינו הרמ"א כתב על זה וז"ל מיהו כל זה דווקא שאין צואה או בצק תחתיו בשעה שמבלה ומאחר דכבר נהגו ליטול הצפרנים אפילו אם צפורן אחת נשאר בידה ומבלה צריכה מבילה אחרת וכן נוהגין עכ"ל ולכאורא אין דבריו מובנים דמאי קמ"ל שלא יהא צואה או בצק תחתיו הלא כבר נתבאר זה ועוד מה זה שכתב ומאחר דכבר נהגו וכו' צריכה מבילה אחרת והרי גם רבינו הב"י הביא מנהג זה ועכ"ז לא הצריך מבילה אחרת:

מח ויראה לי דדבר גדול השמיענו בזה וה"פ מיהו וכו' כלומר דאפילו לדעת רבינו הב"י שהצפורן עצמו אינו חוצץ אף לאחר המנהג מיהו זהו וודאי דווקא כשאין צואה או בצק וכו' כלומר אפילו משהו מיט ובצק שאין מקפידין בזה מ"מ לאחר המנהג גם בזה יש קפידא אף בדיעבד דכיון דנהגו ליטול הצפרנים לגמרי הוה כהודעה שמקפידים אף על מעט מיט או בצק ולכן משום דקשה ליזהר בזה נהגו ליטול לגמרי דאל"כ לא היו נוהגים כן וא"כ ממילא דעכשיו מרין גמור מעכב אף קצת משהו מיט ובצק ועוד קאמר ומאחר דכבר נהגו וכו' כלומר דבזה מוסיף על דברי רבינו הב"י וה"פ שמאחר שהמנהג כבר נתיישן עד שלפי דעת הנשים הוי כדין נמור ובעיניהן נחשבת כחציצה גמורה גם עצם הצפורן ולכן אם שבחה ליטול אף צפורן אחד צריכה מבילה אחרת כמו בדבר החוצץ לגמרי ונחלקו הגדולים בזה די"א דכשעבר עליה הלילה ושטשה עם בעלה לא הטבול למחר כדי שלא להוציא לעז על השבילה [ט"ז סקכ"ח ומסרמ"ל] וי"א שצריכה מבילה אחרת [ס"ך סקכ"ס ובנקס"כ] ואפילו לדיעה זו תטבול בלא ברכה ובשעת הדחק יש לסמוך אדיעה ראשונה ויש מי שאומר דבצפרני הרגלים יש להקל בכל עניין אף בנמצא מיט תחתיהם וא"צ מבילה אחרת דברגלים פשיטא דלא קפדי [פ"ת סק"ח בשם ממ"ך] ודברי מעם הן ומ"מ צ"ע למעשה:

מט וכיון שנשילת הצפרנים קבלוהו כחובה ולכן בחוה"מ נוטלות הנשים בעצמן צפרניהן בלי שום פקפוק וע' בא"ח סי' תקל"ב ובשבת ויו"ט כששכחה ליטול הצפרנים מבעוד יום יש ליטלן ע"י גויה ואם באפשרה ליטלן ע"י שניה או באצבעותיה וודאי דשפיר דמי אבל ע"פ רוב א"א ליטלן יפה רק בסכין ולכן תבקש גויה שהחתוך לה הצפרנים בסכין דהוי שבות דשבות במקום מצוה [נקפ"כ ומנ"א בסי' ס"מ ומבו"י וס"ט סקל"ט] ויש שרוצים לאסור ונדחו דבריהם:

נ ואם יש לה נפח מבאב על מקום הצפורן ואינה יכולה לא לחתוך ולא לחטט כתב רבינו הב"י בסעי' י"ט שאם נפוחה כל כך עד שאין הטיט שתחת הצפורן נראה אינו חוצץ עכ"ל כדין קוץ שנתבאר בסעי' ל"ח [כ"י] ולפ"ז אי"צ שיהא נקרם עור ובשר על הטיט אלא כל שהטיט בעומק שאינו נראה בשוה לבשר אינו חוצץ [ס"ך סקכ"ד] אך באמת לא דמי לקוץ דלעיל דבשם הוא מובלע בתוך הבשר אבל הטיט מונח בין צפורן לבשר [ב"ח פ"] ונ"ל דגם כאן הכוונה כן הוא שמפני הכאב נכנס בעומק לתוך הבשר דאם הוא בין עור לבשר הלא אפשר לחטט אחריו ובוודאי כל מה שבכולת תנקהו ולא שייך לומר כיון דשארי נשים מקפידות הוי חציצה הן הטיט והן הצפורן עצמו לפי המנהג דאינו כן דכל הנשים כשיש להן כאב כזה אינן מקפידות והוי כצבע שאין בעלי אומנות זו מקפידים כמ"ש בסעי' מ"ד ולא דמי לרטייה במובן:

נא כתבו המור והש"ע בסעי' כ"א צפורן המרולדלת שפירשה מיעוטה חוצצת פירשה רובה אינה חוצצת אבר ובשר המרולדלים חוצצין עכ"ל אבל יבלת או יתרת ואינם מהולדלים אינם חוצצים [רמ"א] ביאור הדברים דצפורן כשפירש מיעוטו אין המים נכנסים תחת הטיטת הנפרש והוי חציצה אבל אם פירש רובו הפרישה רחב ונכנסים בו המים והטיעוט המחובר לא שייך בו חציצה כיון שמחובר הוא והוה כגופה אבל אבר ובשר אף שפירשו רובן המיעוט חוצץ מפני שאין דרך להניחו כך שכואב הרבה ועומד להחתך והוי חציצה [ט"ז סקכ"ג] ונ"ל ברור דגם בצפורן מיירא שכואב לה הרבה ואין ביכולתה לחתכו ומטילא דנשאר על הגוף עד שיפול מעצמו דאל"כ מחוייבת לחתכו [וכזה מ"ש כל מה שנמנם סס"ך בסקכ"ז ע"ש והו"ק]:

נב השערות והנזמים והטבעות והקשלאות והטה מצי הבשיטים שנושאים על האוזנים והידים או נזמי האף והצואר אם הם רפויים שהמים נכנסים בהם אינם חוצצין מדיעבד אבל לכתחלה מחוייבת להסירם והרי אפילו בנט"י דקילא מבואר בא"ח סי' קס"א שצריך להסירן מפני שאין אמי בקיאין כל כך טה טקרי רפוי ע"ש וכ"ש בטהרה החמורה ורק בדיעבד אינם חוצצין ואם הם מהודקין חוצצין גם בדיעבד וצריכה מבילה אחרת וכן הדין באגד שעל גבי המכת וקשקשון שעל השבר והיינו עצים דקים שאוגדין בם שבר הנוף או שבר אבר וי"א דאגד וקשקשון תמיד חוצצין אפילו רפויין דהמים אין נכנסין בהם [ב"ח] ואבל לפי ראות עיני המורה ואין לשאול למה התבשיטין חוצצין הא הוי מיעוטו שאינו מקפיד דאינו כן דכיון דבשעת לישה וכיוצא בזה מקפידין להסירן חוצצין תמיד וכמ"ש בסעי' ח' [עס"ט סקמ"ד שכתב בשם ס' גן שמלך שמין להסתיר אלא כמי שים לו מלוכלך נרועע וכו' ודבריס ממוסיס סס וטוס נגד כל הפוסקים ותמיכני על סס"ם שכתבו ז"ס וח"ו להקל בזה ועיין בסקכ"ג ודו"ק]:

נג מקומות המוסתרים שבנוף כגון תוך הפה ותוך החוטם

הקופס ותוך האונים בעומק וכן שארי מקומות המופרזים א"צ שיבואו המים בהם דכתיב ורחץ את בשרו במים מה בשרו מכחיץ אף כל מכחיץ [קלושין כט] ומיהו ראוי לביאת מים בעינן ומעשה בשפחתו של רבי שטבלה ועלתה ונמצא עצם בין שיניה והצריכה רבי טבילה אחרה [שם] ולכן כל אשה קודם טבילתה צריכה לחצוץ שיניה שלא יהא בהם דבר חוצץ שאם טבלה ונמצא שום דבר דבוק בהם לא עלתה לה טבילה וחובה עליה לבדוק השינים מקודם:

נב ולכן נהגו הנשים הכשרות שלא לאכול בשר ביום לכתן לבית הטבילה מפני שהוא נכנס בין השינים יותר ממאכל אחר ואף ע"פ שבורקות וחוצות השינים ששת שמא ישתייר טעם ולאו אדעתה ומנהג יפה הוא ופשום היא שאם לא עשתה כן אינו מעכב את הטבילה ובשבת ויו"ט המנהג לאכול בשר רק שתזהר לנקר השינים במוב אח"כ [מ"ח סקכ"ס] ואין לה לאכול שום דבר בין הרחיצה לטבילה ואין לה לעסוק כל היום קודם הטבילה בבצק או בנרות של שעוה וכיוצא בזה דברים המתדבקים שלא ידבק בה וכן נהגו:

נג י"א דדווקא בית הסתרים צריך עכ"פ ראוי לביאת מים דהם מקומות גלויים אלא שמכוסים או מקומטים אבל מקומות הבלועים שבגוף כמי בעומק הרחם וכיוצא בזה א"צ אפילו ראוי לביאת מים ומטעם זה הורו באשה ששמו לה טבעת באותו מקום לרפואה וקשה לה להוציא הטבעת מרחמה בעת הטבילה וכטעם שיש שכנה בזה אם הטבעת הוא עמוק ברחמה במקום שאין האבר מגיע שם יכולה למכול בעוד הטבעת ברחמה ואינו חוצץ [טו"י סי' ס"ד וזכרון יוסף סי' י] וכן מורין הלכה למעשה:

נד אם לא הדיחה בית הסתרים ובית הקמטים שבגופה ונמצא בהם דבר החוצץ לא עלתה לה טבילה ואם לא נמצא עליה דבר חוצץ אף ע"פ שלא בדקה קודם טבילה עלתה לה טבילה ואינו דומה לבדיקת הגוף והפיפת הראש שיתבאר בסי' קצ"ט דאם לא בדקה ולא הפפה לא עלתה לה טבילה אף שלא נמצא דבר החוצץ דבשם צריך שיבואו המים ממש לפיכך בהברח לבדוק ולחוף קודם משא"כ בהסתרים והקמטים דצריך רק ראוי לביאת מים אינו מעכב כשלא נמצא דבר החוצץ [ט"ך סקל"ב] ועוד דבבל הגוף חיישינן שמא היה דבר החוצץ ונפל לאחר הטבילה אבל בסתרים ובקמטים אין מדרך לנפול ואם היה עליה שם דבר החוצץ לא היה נופל [שם בשם לבוש ומע"צ] ועוד דיש מהראשונים שאמרו דהא דבעינן בבית הסתרים ראוי לביאת מים הוא מדרבנן [ריטב"ח בשם סוכת גמל"מ פ"ח דמקואות] אך מכל הראשונים משמע דמן התורה הוא:

נה כתב רבינו הב"י בסעי' כ"ו אם לא בדקה קודם טבילה בין שיניה ולא בית הסתרים שלה ולאחר טבילה נמי לא ברקה עד שנתעסקה בכתמים ובתבשילין ואח"כ בדקה ומצאה עצם בין שיניה או דבר חוצץ בין סתריה תלינן לקולא ואמרינן דבתר טבילה עיילי בה עכ"ל וכ"כ המור בסי' קצ"ט בשם הראב"ד ע"ש וקולא גדולה היא והנה אם דין דראוי לביאת מים הוא מדרבנן שפיר הוה ספיקא דרבנן ולקולא אבל אם הוא דאורייתא איך תלינן לקולא ובאמת יש תולקים על זה [ט"ך סקל"ג בשם סרוקח] וי"א המעם דכיון שהחורה הקילה בבית הסתרים דא"צ ביאת מים רק ראוי לביאת מים לכן תלינן לקולא גם בזה [לבוש] ואיני מבין דאמו מעמי תורה נדרוש והרי סוף סוף גזרה תורה שיהא ראוי לביאת מים וביון שיש ספק ה"ל להחמיר וצ"ל דכיון דע"י עסק כתמים ותבשילין קרוב לוודאי שירבק בה מאום אין זה ריעותא כלל ואין ספק מוציא מידי וודאי דלעולם תלינן במצוי [עט"ך סי' ל' סק"נ]:

נו נתנה שערה בפיה או קרצה שפתותיה כלומר שרבקה שפתותיה בחוזק או קפצה ידה בעניין שלא יבואו המים בהם לא עלתה לה טבילה וזהו משנה בפ"ק דמקואות והנה נתנה שערה לפיה וקפצה ידה פשום הוא שהרי לא נכנסו המים להשיער ולהיד אבל בקפצה שפתותיה יש להסתפק אם הפסול הוא מטעם שלא היה ראוי ליכנס המים לתוך פיה ואנן בעינן ראוי לביאת מים או הטעם משום מקום דיבוק השפתים שלא נכנסו המים לשם ויש נ"מ בזה בגון שקרצה שפתותיה ברפיון ונכנסו המים בהשפתים אך הפה לא היה ראוי לביאת מים או אפשר דברפיון מקרי גם הפה ראוי לביאת מים ואינו פסול אא"כ דבקה שפתותיה בחוזק:

נז והכי משמע מדברי הרא"ש בפ' המשנה שבתב קרצה שפתותיה שרחקתן זו על זו ביותר ע"ל דמשמע להדיא דאם ברפיון עלתה לה טבילה אבל מלשון רבינו שמשין שם נראה שמסתפק בזה שבתב קרצה שפתותיה מלשון כדי לקרוץ בצפרן שמדבקת שפתותיה ולא נכנסו המים בפיה ונהי דביאת מים לא בעינן וכו' ראוי לביאת מים בעינן ע"ל ומזה משמע כפ' הראשון לחומרא אך את"כ כתב ז"ל וקצת היה נראה דקרצה הוא לשון דוחק שרוחקת שפתותיה ביותר וכו' ע"ל וזהו כפ' הרא"ש וכן משמע בתוס' נדה [ס"ז ד"ס פתמר ז"ל ותמן נמי וכו' קתני שפתותיה וכו' עכ"ל וגירסתם סימס קתני דמשמע בחוזק]:

נח ולענ"ד כיון דלהרא"ש והתוס' פסיקו להו דברפיון מותר לא שבקינן וודאי שלהם מפני ספיקו של הר"ש ולכן א"צ שהפתח פיה אלא רק שלא הדבק שפתותיה בחוזק וכן מבואר מדברי הרמב"ן ז"ל בסוף הל' נדה וז"ל וכדינו החציצה לא טיב היות האדם מחמיר יותר מדאי ומהפש אחר הספיקות וכו' כגון

עצמה עיניה ביותר קרצה שפתותיה ביותר וכו' כי טי יוכל להבחין וכו' עכ"ל ועיקר כוונתו שתחויק עיניה ושפתותיה כדרכה לא פתוחות לגמרי ולא סתומות לגמרי וכן יתבאר בסעי' פ"ו ע"ש:

כא וכתב רבינו הב"י בסעי' ב"ח לא תאחוז בה חבירתה בידיה בשעת טבילה אא"כ רפתה ידה בדי שיבואו המים במקום אחיות ידיה ואם הריחה ידיה במים תחלה שרי שמשקה מיפח שעל ידיה חיבור למי המקוה עכ"ל ודווקא מיפח להטפיח הוי חיבור וכן שחדיח ידיה במי מקוה [ס"ך סקל"ז] וי"א דאפילו במים תלושים כותר דאח"כ הרי נתחברו למי המקוה [ט"ז סקכ"ח] אך מ"מ יש נ"מ דכשהדיחה במי מקוה אף שידה דבוקה לבשרה של הטובלת שפיר דמי והרי מקום זה הוא נ"כ דבוק למי מקוה והיינו להמים שעל ידי הבירתה שהם מי מקוה אבל כשהדיחה במים תלושים ונעשים כמי מקוה משום חיבור א"כ צריכה שידיה לא יהיה דבוקים לבשר הטובלת אלא רפוים מבשרה בכדי שיהיה חיבור מי המקוה להמים שעל ידיה [וכ"כ בס"ט סקכ"ז ועט"ז סקכ"ז וג"ל שכוונתו נ"כ כן סוף ולזינו מבואר יפה] ודע דאף אם הריחה ידיה במי מקוה אין דינן כמי מקוה רק כל זמן שלא העלתה ידיה מן המקוה נעשו כמים תלושים שהרי הפסיקתן ממי המקוה [ס] וצריכה ליזהר בזה:

כב והנה מלשונו משמע דברפתה ידיה או הדיחה מותר אף לכתחלה וכן מבואר מלשון הטור אבל מלשון המשנה בפ"ח דמקואות ששנינו האוחז באדם ובכלים ומטבילן טמאים ואם הדיח את ידו במים טהורים ר"ש אומר ירפה בדי שיבואו בהם מים ע"ש משמע רק בדיעבד וכן מבואר מלשון הרמב"ם שם שכתב ואם הדיח ידיו עלתה לו טבילה עכ"ל דמשמע גם כן בדיעבד וצ"ל דוודאי כן הוא אך כוונת הטור והש"ע הוא במקום שהטובלת בעצמה אין ביכולתה לטבול מפני ביעותא או סיבה אחרת ובהברח שחבירתה תאחוגה והוי בדיעבד כיון דא"א בענין אחר וה"פ לא תאחז בה חבירתה וכו' כלומר במקום ההכרח אא"כ רפתה וכו':

כג והנה הטור והש"ע פסקו דגם רפיון מהני דס"ל דר"ש מחמיר ומצריך דווקא רפיון ולת"ק גם כן רפיון עדיף מהדחיה ידיה אבל הרמב"ם שם פסק דרק הדחה מהני ולא רפיון הגזרינן שמא לא הרפה ידיה ע"ש דס"ל דלר"ש מהני ולא לת"ק ואין הלכה כר"ש וכן הוא דעת הרמב"ן והטור והש"ע לא חששו לדיעה זו מהטעם שכתב הרשב"א בתה"ב שהרי גם בתכשיטין מהני רפיון כמו שנתבאר ולא גזרינן שמא לא הרפה אך יש לחלק דבכאן כיון שמחויקה לבלי הפול קרוב לוודאי שתהדק ידיה אל גופה בלא כוונה [רמ"ס בשלמי כ] ולכן יש שחששו לדיעה זו דבלא הדחה לא מהני [כ"מ ועמ"ך סקל"ם] ויש שכתבו דכיון דהוא דרבנן מיעוטו ואף שמקפיד ומן התורה אינו חוצץ כדאי הם הרשב"א והטור והש"ע לסמוך עליהם [ט"ז סקכ"ט וס"ז וכ"מ בדרישה] ובפרט שמלשון הבה"ג שבתב ר"ש אומר ער שירפה מבואר להדיא כדבריהם ומ"מ המנהג בזה שבשחבירתה מטבלת אותה מגביהה חבירתה ברגע ידיה מן המים בכדי שתהא כולה במים ומנהג יפה הוא ואף שיש מי שכתב שלחנם עושות כן [דרישה] מ"מ רבים הסכימו לזה [ס"ך] סקל"ו ומ"ב ומשכ"ו בכוונה] אך באשה שאינה יכולה לעמוד על רגליה בהכרח שאחרות יאחזוה ולא יפרידו ידיהן ממנה ותהיינה זהירות להדיח ידיהן במי מקוה ולבלי להרים ידיהן ממעל למי המקוה כל זמן טבילתה והאחיזה בנופה תהיה תחת המים:

כד כתב המור נתנה מעות בפיה וטבלה עלתה לה טבילה עכ"ל וזהו משנה שם כלומר דלא דמי לנמצא בשר או עצם בין שניה דלא עלתה לה טבילה משום דאוי ראוי לביאת מים דהבשר והעצם מודבקים הם משא"כ מעות וכן שארי דברים דלאו בר אבילה ואין בהם חידוד שיתחבו בין השינים במחט וכיוצא בזה אין חשש בזה שהרי ראוי לביאת מים [ומס"ע משמיע זה מלשון דפשוט סוף ובמשנה שם קמ"ל דין לאחר דסרוק עמוק ע"ש]:

כה עוד כתבו המור והש"ע סעי' כ"ט הטובל במקוה שאין בו אלא מ' סאה מצומצמין אם אמר לחבירו בבוש ידך עלי במקוה ה"ז מגונה עכ"ל ובחוספתא פתמא שנינו האומר לחבירו בבוש וכו' ומפרשים המור והש"ע שזהו רק במקוה שאין בה רק בצמצום שיעור מקוה דחיישינן שמא ירים ידיו קודם שזה יטבול בראוי ונמצא דנחסר שיעור מקוה והיינו המים שעל ידי חבירו אבל הרמב"ם כתב סתם בפ"א דמקואות כלשון התוספתא וס"ל דלאו מטעם חסרון שיעור מקוה אתינן עלה דדין מקוה מצומצת כתב בפ"ח אלא ס"ל דהטעם משום דנראה כחציצה ולכן אמר לשון מגונה ורבינו הב"י בספרו הגדול כתב דגם כוונת הרמב"ם הוא במקוה מצומצמת ע"ש ובספרו כסף משנה שם כתב ג"כ כן והביא בעצמו שמהשו' הריב"ש לא משמע כן [עמ"ך סקל"ט שכתב דסכי"ם מפרש על דין זה ע"ש וג"ע דלא על דין זה כתב מלא על סיומי שבס"ם ר"ת לך ממילא כן סוף וכ"מ מכ"מ ע"ש לך מ"ש שפשט מפני שרגלה כמשמ"ק ע"ש ולעל"ד יומר נרלה מפני החלולה ולזיל לטעמיה שכתבנו בסעי' ס"ג וגם מה שהביא ממס' ד"ח זועמ פ"ז ולפניו סוף במס' ד"ח רבה ספ"ו נס מפס לתן הכרח ע"ש ודו"ק]:

כו אין האשה צריכה להגביה רגליה מהרצפה בשעת טבילתה ולא אמרינן דא"כ הרי הרצפה מפסקת בין כפות רגליה להמים והוי חציצה דאינו כ דכיון שנכנסה לתוך המים וקדמו המים להגליה ונתלחלחו רגליה מטי המקוה הוי חיבור למי המקוה ואין כאן

חציצה פמ"ש בסעי' ס"א לענין אחיות חבירתה דכשהו"ה ידיה מותר וזהו כשאין שם טיט אבל כשיש שם טיט אף שהטי"ח לח שאינו חוצץ מ"מ צריכה להגביה רגליה טן הקרקע כן משמע בש"ע סעי' ל' [וס"ך סק"מ] דאף דלא הוי חציצה ט"מ אין המים עוברים תחת כפות רגליה [ופס"ט סק"ס תמס בזס ולפמ"ש מ"ש וכ"כ בסנ' רכ"פ]:

סז כתב רבינו הב"י בסעי' ל"א אין מובלין בגבלים לפיכך אם היה טיט במקום שמובלת לא תעמוד על גבי כלי עץ שמקבלין טומאה מגבן ולא על גבי נסרים שראוים למדרסות ולא על שום כלי הראוי למדרס ותטבול משום גזירת מרחצאות של כלים עברה ומבלה לא עלתה לה טבילה אבל נותנת היא חבילי זמורות תחת רגליה מפני הטיט וכן לא תעמוד על גבי כלי חרס ולא על גבי בקעת ותטבול ואף ע"פ שאין כלי חרס מטמא מגבו ולא ראוי למדרס חשש חכמים הוא שמא תפחד שלא הפול ולא המבול כראוי עברה ומבלה על גבי אלו עלתה לה טבילה לפי זה מקוה שיש בו שליבות של עץ כלומר מדרגות אם מבלה על גבי השליבות אפילו אם הם מחוברים לכותלי המקוה לא עלתה לה טבילה דפשוטי כלי עץ הם וצריך לעשות במקומן מדרגה של אבנים ותהיה המדרגה רחבה ד' מקום הנחת הרגל כדי שיהא בה שיעור מקום לכל תפחד ליפול ממנה וסילון של עץ הקבוע בקרקעית המבילה אם אין לו לבובו כלומר מסגרת שאז אין לו בית קיבול מותרת לעמוד עליו ולמבול עכ"ל:

סח ביאור הדברים דירוע שאין מובלין אלא בנהר או מעין או מקוה ולא בכלים ואפילו אם מי המעין נכנסו בהכלי נפסלו כמ"ש בסי' ר"א ולפיכך אם היתה בקרקעית המקוה טיט כזה שאין מובלין בו כמו שיתבאר ובהכרח להניח דבר על הקרקע שתעמוד עליו יש בזה שני תנאים האחת שיהיה הדבר רוחב ד' טפחים דבפחות מזה תתכחל שלא הפול ולא המבול יפה ולכן כיון שהוא רק חששא בעלמא אם מבלה על פחות מזה והיא אומרת שיפה מבלה עלתה לה מבילה והשנית לעיכובא שלא העמוד על כלי המקבל טומאה כמו על השולים של כלי עץ מקבל טומאה מגבה ולא על נסרים הראוים למדרסות דמטמא טומאת מדרס ולא על שום כלי הראוי למדרס כמו כסא וספסל וכיוצא בהן דאע"ג דמן התורה אין זה כלום שהמקוה לא נפסלה בזה כיון שהמים אינם בהכלים מ"מ מדרבנן אסור מפני שההמון לא יבחינו בזה ויסברו כמו שמותר למבול על גבי כלי אף שמקבלת טומאה כמו כן מותר בתוך הכלי וזהו שקראו גזירת מרחצאות כלומר אמבטאות של מרחץ שרוחצין בהן ויאמרו שמותר למבול בהן ולכן גם בדיעבד לא עלתה לה מבילה אבל על דבר שאינו מקבל טומאה כמו על גבי כלי חרס שכלי חרס אינו מטמא מגבו מותר רק שתהא רחבה ד' טפחים וגם כלי חרס אינו מטמא מדרס מגזירת הכתוב [שבת פ"ד: וערס"י בכורות לח: שבת סעיף שמשמיר ועט"ג]:

סט והנה אמת שזהו שיטת הראב"ד והרשב"א בתה"כ אבל אינו מובן כלל דאטו בטבילה תוך כלים יש חילוק בין כלי המקבל טומאה לאינו מקבל טומאה הא אפילו בכלי שהיא יותר ממ' סאה שאינה מקבלת טומאה או כלי גלליס כלי אבנים כלי ארמה הטבילה פסולה בהם כדתנן ברפ"ד דמקואות וכמ"ש בסי' ר"א דפסול כלים הוא מטעם שאובין וא"כ איזה הפרש יש בין כלי המקבל טומאה לאינו מקבל טומאה וצ"ל דס"ל דהגם דבעצם אין הפרש מ"מ כיון דעל גב הכלי אין איסור כלל רק מפני טעות ההמון ולכן בדבר המקבל טומאה יטעו שיאמרו חלא אנו עומדין על דבר המקבל טומאה מגבו או מדרס ועכ"ז מותר א"כ אין הפרש בין מגבו ומהיכו אבל על דבר שאינו מקבל טומאה לא יטעו ולמדו זה מפ"ה דמקואות שאמרו שם ובלבד שלא יטביל על גבי כפסל דמשמע משום דמקבל טומאה מדרס [וזס שלמדו בנדס סו: מסס לס תעמוד על גבי כ"ח וכו' משום גזירת מרחלאות ע"ש ולס דלס גרסי כ"ח אלא דס"ל דלפי המסקנא סוי טעמא רק משום ביעתותא עב"י וזו"ק]:

ע אבל דעת הרא"ש באמת בן הוא דעל שום כלי אסור למבול אפילו על גבי כ"ח מטעם גזירת מרחצאות כלומר שיאמרו דכשם שמותר למבול על גב הכלי כמו כן מותר בתוך הכלי וזהו שחידשו בגמרא שם דאפילו על גבי כ"ח שאינו מקבל טומאה לא השבול משום גזירת מרחצאות דמשנה לא למדנו רק על הכפסל דמטמא מדרס ושמא תאמר דא"כ למה נקטה המשנה כפסל דל"ק כלל דהמשנה מיירא מדינים אחרים בהעברה על גבי כפסל ויתבאר בסי' ר"א ובדרך אגב השמיענו שאין למבול על גביו אבל ה"ה לכל הכלים והטור חביא מחלוקת זו ונלע"ד שיש להחמיר [עפ"מ שממיר בזס ומ"ש בס"ך סקמ"ג מוכי מבין וכמדומנס לי שגס לפעת רס"י ומוס' כן ס"ס וזו"ק]:

עא ודברי הרמב"ם אינם מבוררים בזה דבפ"א כתב לא המבול על גבי כ"ח או סל וכיוצא בהן מפני שמפחדת ולא העלה לה מבילה עכ"ל דמשמע דהמעם הוא רק משום ביעתותא כדעת הראב"ד והרשב"א ובפ"ט כתב מעיין שמימיו נמשכים וכו' ובלבד שלא יטביל על גבי הכלים עכ"ל ומדלא כתב כלשון המשנה על גבי הכפסל ש"מ דבכל כלים קאמר וא"כ למה לו למעמא דביעתותא ורבינו הב"י בכפרו הגדול נדחק בדבריו לומר דס"ל דכלי שאין לו בית קיבול גרע מפי מאחורי כלים או דמיירא דווקא כשהמים עוברים עליו ע"ש וע"ק דאיך כתב בטעם פחד שלא העלה לה מבילה דמשמע גם בדיעבד נגד סברת כל הפוסקים

דמעם

דמעם זה אינו אלא לכתחלה [וע"ש בפ"מ שמדמק כזס] אך דיל"ל דאין כוונתו על דיעבד אלא דה"פ מפני שמפחדת ולא העלה וכו' כלומר דמפני הפחד לא תעלה לה הטבילה כראוי אבל לעניין בדיעבד יל דס"ל ככל הפוסקים:

עב ונלע"ד דהרמב"ם ז"ל היה לו שיפה אחרת בזה דהנה ז"ל הגמ' אמר רבא אשה לא תעמוד ע"נ כ"ה והשבול סבר ר"נ למימר מעמא מאי משום גזירת מרחצאות הא ע"נ סילתא שפיר דמי א"ל ר"ח התם מעמא מאי משום דבעיתא סילתא נמי בעיתא ע"ש וקשה מנ"ל לר"ח דמעם רבא משום דבעיתא ואם באמת אמר רבא המעם משום דבעיתא א"כ איך סבר ר"נ לומר מעם מרחצאות אלא וודאי דהעניין כן הוא דר"נ היה סבר דמעמא דרבא משום מרחצאות והוי כפפסל דמשנה ורבא קמ"ל דדווקא כלי שיש בה שם מומאה אבל סילתא כלומר סל של נצרים דאין עליה שם כלי כלל מותר ור"ח פשימא ליה דאינו כן דא"כ למה נקיט כ"ח לימא סתם כלי אלא וודאי דאין דין זה נוגע למעם המשנה כלל אלא המעם משום דבעיתא ונ"מ דאפילו אם יש בה נקב גדול שבמל שם כלי מעליה ולא שייך מעם המשנה ג"כ אסור משום ביעתותא ולכן נקיט רבא כ"ח דבה שייך ביעתותא שלא תשבר והפול ולכן גם ע"ג סל אסור דמפני שהיא רכה תיבעת ג"כ שמא הפיל ולכן בפ"א העתיק הרמב"ם דין זה ג"ט אפילו אם בטל שם כלי מעליה ע"י נקב כמ"ש ואינו מפרש דהבעיתותא הוא מפני קוצר המקום דאינו מפרש סילתא בקעת כרש"י אלא סל ווהו לכתחלה ובפ"ט כתב דין המשנה [כגלע"ד]:

עג וזה שכתב רבינו הב"י ולא על גבי נסרים שראויים למדרסות וכ"כ לשון זה הרשב"א בתה"ב רבתה המחלוקת דבפשוטו נראה דהכוונה נסרים רחבים הראויים למדרסות וא"כ יש להחפלא איך אנחנו מניחים נסרים רחבים בקרקע המקוה והלבוש צעק ע"ז כברוביא ע"ש וכן במ"ש רבינו הב"י דמקוה שיש בה שליבות של עץ אם מבלה על השליבות לא עלתה הטבילה דפשוטי כלי עץ הם כלומר דאע"ג דמאורייתא אין מקבלין טומאה מ"מ מדרבנן מקבלין טומאה כמ"ש הרמב"ם בפ"א מכלים ואפילו להתום' בב"ב [סוי] דטהורים לגמרי הא כתבו מפורש דבהנך דחזו למדרסות טמאים מן התורת ע"ש וב"ב הרמב"ם שם וא"כ איך עושים אצלינו מעלות עם שליבות רחבות ועליהן הנשים עומדות ומובלות [וכרפ"ד דכלים כתב סרמב"ם דכלי עץ שעושו עשוי לקבלם ועשוי להסתם להם בלבד כגון שכופס עסוי גם פדרכן ע"ם וכמי עשוי לתדרם ומפסיר לחלק בין שליבות קלות כשתם כופס ובין שליבות רחבות דדורסים עליהם בטוב וע"ע ודו"ק]:

עד והלבוש חתר ליישב המנהג מהנסרים במקומו לובלין מפני שמי הנהר מקיף את כל תיר השבילה באופן שמי המקוה מחוברים למי הנהר ובזה לא שייך גזירת מרחצאות דאינן דומין למרחצאות של כלים וליכא למיגזר שמא ישבלו בתוך הכלים ע"ש ותירוץ זה לא שייך על מקואות שלנו שעומדים בפ"ע ורק תירוץ זה יעלה להבשיר בהרבה מקומות בקיץ שמעמידים על הנהרות בתי רחיצה ומבילה לתענוג להקר שקדרין קאפאלנע"ם דהמים מחוברים למי הנהר וכשר למבול בהן אבל לא על סתם מקואות שלנו:

עה האמנם הרבה מרבותינו האחרונים הרבו להשיב עליו [סב"מ ומב"ך מקמ"ס ומעטיו"ט ומגסת דרישה ומסכ"ס פלוות סי' ל"מ ומעכמ"ל סי' כ"ן] ותורף דבריהם כן הוא דזה שכתבו נסרים הראויים למדרסות הבוונה נסרים המיוחדים לכלים וראוים למדרס כמו ספסל וכיוצא בו ולא בנסרים העומדים לבניין שאין שם כלי עליהם כלל וכ"ש אם דבקן במסמרים שנעשו בניין נמור אך יש בזה שאלה דא"כ הרשב"א והש"ע שכתבו אבל נותנת היא חבילי זמורות וכו' למה להו חבילי זמורות לימא אבל נותנת היא נסרים שאינן מיוחדין למדרס [וכן מקמ"ס כב"ע מקמ"ג] אמנם אין זה שאלה כלל דסתם נסרים שעושין האומנים הם בשביל כלים כידוע ופשוטא אם עשו נסרים בשביל קרקע המקוה דשפיר דמי ומזה לא מיירי כלל דאינהו מיירי שלוקחת דבר להניחם תחת רגליה לשעה קלה ואחר כך תטלם משם ואיפא תקח נסרים שאינן ראוין למדרס לכן נקטו חבילי זמורות דהוא שביח ומצוי ולאחר המבילה תטלם אבל אם עושים נסרים ביחוד לקרקע המקוה לא שייך דין זה דא"כ אין כאן טיט והוא תקון לעולם ואינהו מיירי בתקון לשעה כמובן מלשונם:

עו ועוד דאפילו בנסרים העשוים בשביל כלים אין בהם טומאה עד שתעשה הכלי דהא דקי"ל גולמי כלי עץ מטמאין [מולין כס:] זהו כשעצם הכלי נגמרה רק לא ייפוה עדיין כמו שביאר הרמב"ם בפ"ה מכלים ע"ש וא"כ אין איסור רק בנסרים שנעשו למדרס כמו שהן אבל נסרים העשויים לכלים טהורים עדיין וכ"ש דנסרים שנעשו לבניין לא יבואו לעולם לכלל טומאה והא דנקטי חבילי זמורות דוגמא בעלמא נקטי שהוא מצוי והפקר [כ"ל]:

עז ומה שכתבנו דעל השליבות אינן מועיל מבילה והו כשעשו השליבות בהלוש בעודנו חוץ למקוה וודאי יש שם כלי על זה אבל באמת כשעושים זה במקוה מתקן האומן דופני השליבות והשליבות הכל כראוי אבל אח"כ פורקן לגמרי ומעמיד במקוה צד אחד מהשליבות וקובען בארץ וכן צד השני ונעשה כבניין ואח"כ משים כל שליבה ושליבה בחורי הצדדים ובאים מחחלה לבניין ואין על זה שם כלי כלל ולכן אם השליבה רק רחבה ד' מפחים רשאה לעמוד עליה ולטבול וכן אם עושים מדרגות בהמקוה עצמה בלא עדדי שליבות וקובעים בהמקוה עצמה מדרגות מדרגות

משנא שאין זה כלי אלא בניין ומה גם אם קבעו במסמרים פשוט יותר מביעתא דכותחא שאין שם כלי על זה ובפרט כי המים צפים עליהם והוי כבניין נמור [והמ"ז סקל"ח סתיר מטעם דלא קיי"ל כהרלב"ד דלמן הסיסור מלד טומלח ט"ם ולכן בסקל"ב לפי' נעשו הסליכות מבחוץ בסלימות ט"ם וכל דבריו ל"ע כמו שמש סם"ט ודמס כל דבריו שרלט סט"ז לדחות דברי מהר"ם פדוח וסב"ח ט"ם וסעיקר כמו שבארנו ולנז הסכימו כל הגדולים]:

עח וזה שכתב בסילון של עץ דמותרת לעמוד עליו ולטבול משמע דאפילו באינו רחב ד"ט דמשום רקבוע הוא בקרקע לא בעיתא מנפילה כן מבואר בתשו' הרא"ש הטעם ע"ש וא"כ לא בעינן ד"ט ומה שכתב שאין לו לבזבז הכוונה שברוח שלישית אין לו לבזבז כמו שיתבארו עיקרי דיני צינורות בסי' ר"י: ואני תמה על זה שהזכיר של עץ דהא כיון דהוא מחובר לקרקע גם של מתכת אינו מקבל טימאה כמ"ש חשוב בשם הרא"ש בסי' ר"א ובש"ע שם סעי' מ"ח ע"ש ונ"ל דבאמת לאו דווקא קאמר אלא משום דשאלוהו על של עץ ועיינתי בתשו' הרא"ש [כלל ל"ח דין ג'] והאמת כן הוא דבשהשיב מטעם מחובר לקרקע לא הזכיר של עץ ובשל עץ לא כתב מחובר לקרקע וגם השור לא הזכיר של עץ וברבי רבינו הב"י צ"ע:

עט כתב רבינו הב"י בסעי' ל"ג לא הטבול במקום שיש בקרקעיתו שום טיט משום חציצה אא"כ תתן עליו זמורות וכיוצא בהם דבר שאינו מקבל טימאה ואם טבלה י"א שלא עלתה לה טבילה עכ"ל ובהבו המפרשים [ס"ך סקמ"ז] וז"ל ואע"ג דלעיל סעי' י"ד פסק דאינו חוצץ אלא טיט היון וכו' י"ל דהכא נמי מיירא במקוה שיש טיט עבה כמו טיט היון ואפשר על זה סמכו עכשיו ושובלין במקום שיש טיט וכו' עכ"ל ומ"ם צריכה להגביה רגליה בשעת טבילה [דגמ"ר] וכמו שבתבנו בסעי' ס"ו ע"ש:

פ מיהו בעיקר פירושם גלע"ד דהמעיין בדברי רבינו הב"י בספרו הגדול רצה מתחלה לומר כן דטיט וה הוא כמו טיט היון אבל אח"כ הביא בשם הראב"ד שכתב די"א דבבל טיט אינה טובלת וזה ששנינו במשנה דמקואות דרק טיט היון חוצץ והו בבלים אבל באדם שיש סדקים ברגליה בין אצבע לאצבע חיישינן לכל טיט שהמים לא יכנסו בהם ע"ש וזהו באמת דעת רש"י ז"ל בשבת [סה:] ובנדה [סו:] וכמ"ש הר"ן שם שזהו דעת רש"י וא"כ וודאי שזהו כוונת רבינו הב"י דבסעי' י"ד כתב עיקר הדין לפי דעת רוב הפוסקים וכאן כתב לחוש לדעת רש"י והראב"ד ולכן כתב י"א ולפ"ז בוודאי יש ליזהר בכל מין טיט וכן נראה להורות ורק בדיעבד כשלא טבלה פעם אחרת והיתה עם בעלה יש לסמוך על דעת רוב הפוסקים [כנלע"ד]:

פא ולא הטבול במקום שיש חשש בני אדם שיראוה בין ישראלים ובין עכו"ם מפני שהיא בושה וממהרת לטבול ואינה מדקדקת בטבילתה וכיוצא בדיעבד אם אמרה שרקרקה יפה עלתה לה טבילה דזהו רק חששא בעלמא וכמ"ש לעניין ביעתהא בסעי' ס"ח:

פב לא תטבול בקומה וקופה מפני שיש מקומות שמסתתרים בה ואל תשחה הרבה ער שירבקו סתריה זה בזה אלא שוחה מעט ער שיהיו סתרי בית הערוה נראים כדרך שנראית בשעה שהיא עורכת את הפת ויהיו תחת דריה נראה כדרך שנראה בשעה שמניקה את בנה ויהיה תחת בית שחי נראה כדרך שנראית בשעה שאורנת וטוה בעמידה שמנבהת יריה קצת ואינה צריכה להרחיק ירכותיה זו מזו יותר מדאי וגם לא להרחיק זרועותיה מן הגוף יותר מדאי אלא כדרך שהן בעת הלובה ומשתוה הוא עם השיעורים שנתבארו אך השיעור הזה הכל בקיאין בו [עט"ז סקל"ז ולפנ"ם מ"ם וזו"ק] ואם שינתה כנון ששחתה ביותר או וקפה ביותר עלתה לה טבילה וי"א שלא עלתה כן כתב רבינו הב"י בסעי' ל"ה ויש שהשיג עליו דלפי מה שפסק בעצמו בראש סי' זה בכיחול ובדם טבה שחוצין לא היה לו להביא דיעה זו שאינו מעכב בדיעבד דזה בזה תלוי לפי נירסת הנמ' [ס"ך סקמ"ט] אם זהו רק לטהרות כמו שבארנו ויותר מזה יש להקשות דהא הרטב"ם הוא מהמקילים בכיחול ובדם מבה שכתב מפורש בפ"ב דזהו רק לטהרות ובדרך נדילתה פסק בפ"א דצריכה גם לבעלה שכן כתב שם בדין י' וז"ל וצריכה האשה לטבול דרך נדילתה כאורנת וכו' עכ"ל וא"כ כ"ש דרבינו הב"י שפסק באלו להחמיר כ"ש בדרך גדילתה:

פג אמנם באמת דברי רבינו הב"י צורקים דיש ראיות רבות דדין זה דדרך גדילתה אינו מעכב בדיעבד בין לבעלה בין לטהרות וזה מובן מה ששינה הרמב"ם לשון הנמ' שאמרה אשה לא תטבול אלא דרך נדילתה והוא כתב וצריכה וכו' אלא להורות לבלי לטעות ולומר דגם בדיעבד מעכב וראיה ברורה לזה מש"ש הרמב"ם שם בפ"א הכופת ידיו ורגליו וישב לו באמצע המים אם נכנסו מים דרך כולו טהור עכ"ל וזה תוספתא בפ"ח דמקואות והשתא ק"ו הדברים דאם אפילו בכפות יש מקום שהמים יכנסו דרך כולו כ"ש בשיחה וזקיפה אלא ווראי דזהו רק לכתחלה אפילו לטהרות שהרי ההוספתא מיירא באיש כמבואר מהלשון וכ"ש דלבעלה אינו מעכב:

פד ועוד ראיה ממה שיתבאר דאם המים מועטים בגובה הטבול בשביבה על צד הגוף וזהו מבה"ג ואנן סהדי דטבילה בכה"ג יותר נרוע משיחה וזקיפה אלא וודאי דהמים נכנסים תמיד בכל שטח הגוף אלא זהו רק לכתחלה ואף שי"ל דבשביבה כל נופה מתפשט במים ט"ם לא ימלט דמתכווצת מקצת וגרע משיחה וזקיפה

וקיפה ושור ראיה דהנה יש מי שהקשה איזה חשש יש בשיחה וקיפה הא כבר נתבאר דכל שהמים קרמו ליה לן בה והכא הרי בהכנסה למים עלו מי המקוה על כל שפת הגוף [ט"ז סקל"ח] והרצו דחיישינן שמא יבקע קטנה קורם שתכנס להמים ובביאתה כבר הם מרוסקים ולכן כתבו ששוב שמקורם תכנום עד צוארה אינה חיישינן אם אח"כ כשהטבול כולה עם ראשה השוה הריכה [פמ] והנה מי לא יראה הדוחק הזה שהוא לדמיונות הקטנים קודם והרי כשהולכת להמקוה הקטנה וקיפה ולטה השוה או ויש מי שהרץ דחיישינן שמא יבקע קטנה כל כך שלא יהיו המים שנקפשים מחוברים למי המקוה [נקפ"כ] וגם זה דוחק כשכן ולכן נ"ל דוודאי כן הוא ראין כאן חשש כריעגר ורק לכתחלה הוהירו בזה וזהו מעמו של דבוגו הב"י דס"ל דדין זה קילא מכולהו [גס סמ"ע סקע"ו מרח לייסד ולפמ"ש מ"ם בפזיטות ודו"ק]:

פה כיון שנתבאר שצריכה לטבול דרך גדילתה לכן בכתבו רבותינו שצריך לראות שבנובה המים שבמקוה הגיע עד למעלה מטיבורה זרת והיינו חצי אמה ג' טפחים ממעל למיבורה וזהו לכתחלת אבל משום זה לא תעכב הטבילה וכתבו הגאונים דמנגדרא כביניתא ושפיר דמי כלומר אם המים מועטין בנובה שבעמידה א"א לה למבול שכל הגוף לא יהיה תחת המים השכב על צידה או על גבה וכריסה ויהיה כל גופה תחת המים וזהו כביניתא כלומר כרג ועוד יתבאר בזה בסי' ר"א:

פו אינה צריכה לפתוח פיה כדי שיכנסו בה המים ולחיפך לא תקפיץ את פיה יותר מדאי ואם קפצה יותר מדאי לא עלתה לה טבילה משני טעמים האחת דדחפה בעינן דאוי לביאת מים וחשבית שבטקים דיבוק השפחים לא נכנסו המים ומקום דיבוק השפחים בביאת מים ממש דוחק אינו בית הסתרים וכיצד תעשה השינ שפתותיה זו לזו דיבוק בינוני לא פתוח ולא מהדק לגמרי באופן שחשפחים יהיו בשים וגם הפת יהיה ראוי לביאת מים וכן לא תעצים עיניה ביותר כדי שלא תיהני חציצה למעלה מהעיגים וגם לא תפקח אותם ביותר דלא תיהני חציצה למעלה מהעינים אלא התחזק כדרך בני אדם ואם עצמה ביותר או פתחה ביותר כתב רבינו הב"י בסעי' ל"ט וי"א שלא עלתה לה מבילה ע"ש ולא הביא דעה אחרת בסמ"ע ל"ה בזקיפה ושחייה יותר מדאי ומבואר טוה דבוה דעתו להחמיר גם בריעגר והסברא נותנת כן דהא בביאתה למקוה העינים הם למעלה מהמים ואם פתחה ועצמה ביותר הלא לא יניעו מים כלל למעלה מהעינים או למטה מהעינים ומ"ם כתב זה בלשון י"א ולא כתב מים דלא עלתה לה מבילה כנקפצה שפתותיה דהחיא משנה מפורשת היא סמ"ח דמקואות ויש מקום לומר דעצימה ופתיחת עינים קילא מינה כמובן [פמ"ך סקנ"ט] דאין בכח להבוק גביני העינים כריבוק השפתים ולכן כתב וה בלשון י"א כלומר דסברינא לא נראה לחלק בין זה לקפצה שפתותיה וגם בכאן לא עלתה לה מבילה:

פז דבר יהוע וכשהאדם נכנס למים שערות הראש מפני קלותן שטין על פני המים וכשיהיה אפילו שיער אחד תין למים הוה כלא טבלה ולכן כתבו רבותינו שלא תטבול לברה אלא שתעמוד עליה בעת המבילה אשה גדולה בשנים לא פחות מי"ב שנה ויום אחד שתהיה בת דעת והיא תראה שלא תשאר אף שערה אחת תין למים ושלא תהא צף על פני המים ולמד זה ידוע שנשים ילדות מבוהלות בעת תכנסן למים ויכול להיות שלא תטבול יפה ולכן המנהג הפשום בכל תפוצות ישראל שעומדת אשה עליה בעת המבילה וקורין לה טוקערין אכנם אם היא בכפר ואין אשה על גבה לא טפני זה תעכב המבילה וכתבו הטור והש"ע בסעי' ס' שהכרוך שערה על ראשה בחוטי צמר או פשתן או רצועה ותקשור השערות רפים שהקשרים יהיו מעט רחוק מהשערות כדי שיכנסו בהם המים או בשרשרות של חוטים חלולים או תקשור בגד רפוי על שערותיה ואף שבראש הי' נתבאר דלכתחלה אין לקשור אפילו ברפיון מ"מ כשאין בריה בהכרח לעשות כן וכט"ש בסעי' ט' דממשנה וגמ' מוכח להדיא דגם לכתחלה מותר ע"ש ועיד כתב אחר מהגדולים דאשה שהיא זריזה ואינה מבוהלת במים תוכל להפוס שערה בידיה עד שיכנסו כל שערותיה להוך המים ותסלק ידיה מהם ואז תהא המבילה יפה ויכולה לסמוך על זה בשעת הדחק [ס"ט סקע"ג כמ"ש ע"ש ודע דמס"ק כמקע"ה מקל דמוך מעט נחמת במוקחק לשורת והדחק מעמד סעיפים לעשות ע"ש וע"ל לזה ולמטולמת סרי המוסס מחמיכה ויש לשדמת בשלמת מבקמת לחדת למבנית עליס מ"ב מיזס עיין שוה לחמחק לחיסוד ודו"ק]:

פח לא תחזיק אצלה מסוך למבילתה כשהיא ערומה בנה או בתה הקטנה דמחם ילדים רגליהם ממונשות בס"ט ואשמה יש לחוש שיעלו עליה ותדבק המים בגופה וע"ל הרמב"ם בפ"ב והש"ע סעי' א' המבשלת בנה לאחוריה בשחיה ערומה ומבלה עלתה לה מבילה שמא היה מים ברגלי התינוק בידוע ונדבק באמו וחצין בשעת מבילה ואחר שט"ה גמל עב"ל [זמן נורמז ר"ח בגמ' מי כמ"ם המוס' בד"ם מתם] ואין לתמוה למה לנו להחזיק ריעותא דיל דס"ל דוהו כדבר ברי אך יש מהגדולים שפקפקו דבריעבד לא חיישינן לזה [ט"ך סקכ"ג וכ"ח] ופשיטא שאם נכנסו צרורות וקסמים בסדקי רגליה דהוי חציצה ומחוייבת לטבול פעם אחרת וכן איספלנית ומלוגמא ורטייה אפילו בבית הסתרים הוצצין דאף ע"פ שאינו שיבואו בהם המים מ"מ צריכים שיהא ראוים לביאת

שים כמו שנתבאר וכן משיחת שמן או שאר דבר שמן על נופה או ראשה תוכר לרחצן מקודם שלא תהא חציצה מפני שדבר שמן מדחה את המים וגם חשש חציצה כמ"ש בסעי' ל':

פט כתב רבינו הרמ"א בסעי' מ"ג י"א שהאשה צריכה להטיל מים קודם טבילה אם היא צריכה לכך גם צריכה לבדוק עצמה בנדולים ובקטנים שלא תהא צריכה לעצור עצמה ולא יהיו ראוים לביאת מים גם צריכה להסיר צואת החוטם עכ"ל ביאור דבריו נ"ל דה"ם דאם צריכה לכך כלומר שמרגשת שצריכה לקטנים וודאי צריכה להטיל מים דשמא יבואו המי רגלים עד סמוך למקום יציאתם בעת הטבילה ולא יהא המקום ראוי לביאת מים ואח"כ קאמר גם צריכה לבדוק וכו' כלומר אפילו אינה מרגשת שצריכה נבון לבדוק דאולי בעת הטבילה תצריך לנדולים או לקטנים וממעם חשש שנתבאר ומהאי טעמא גם צריכה להסיר צואת החוטם מיהו כל זה לכתחלה ובדיעבד איט מעכב [סם פקנ"ט וכ"מ נכ"ק] אך לפלוף יבש שעל שפת החוטם ווראי דחוצץ שהרי הוא מבחוץ [רמ"א מפאמו סי' ק"י] ולפלוף יבש שבתוך החוטם בנובה החוטם איט חוצץ [סם] שאיט יוצא לעולם וגם הוא מקום בלוע שא"צ ראוי לביאת מים. והשינים הנעשים בידי רופאים אם לפרקים טפלתן בדי לנקותן גם בטבילתה צריכה ליטלן קודם הטבילה אבל אם תחובין בתוך שאי אפשר ליטלן אין חוצצין וכן פוכח ברמב"ם פי"ט משבת דין ז' ע"ש וכ"ש המאבינים את השינים שקורין בלאמבירין שאין חשש בזה:

צ היתה בה מכה סמוך לראשה והשערות של ראשה היו חוץ למכה אך ראש שערה אחת או שתים מדבק למכה ה"ז חוצץ וה"ה בשאר מקומות הגוף במקום שיש שיער וצריכה להסירן מהמכה וכן אם ראש השיער היו מודבקות במים או בצואה צריכה להדיחן וכן ריסי העינים כלומר הגבינין צריכה ליזהר שלא יהיו מדובקים איזה שערות מגביני מטה לגביני מעלה וכן לפעמים יש שגביני מטה עולה שיער או שתי שערות למעלה ונוקבין בריסי עיניה מלמעלה ויוצאין משם והוי חציצה וכן לא תמבול באבק שעל רגליה ואם טבלה יש מי שאומר שאינו חוצץ מפני שהמים מריחים האבק ויש מי שאומר שחוצץ שהאבק נעשה כמו טיט בירידתה למים וחוצץ אא"כ שפשפה מקודם או מבלה בחמין דהחמין מעבירין האבק כוודאי וכן צריכה ליזהר שיש מין כינים הדבוקים בבשר שבשער הערוה וקורין להן פיל"ץ ליי"ז ונדבקים בעור ובבשר בחוזק צריכה להסירן ע"י מים חמין ושפשוף היטב ולנורדן בצפורן ומה שאין ביכולתה להסירן אינו חוצץ דהוי מיעוטו שאינו מקפיד:

צא איפסקא הלכתא דטבילה לתרומה ולקדש צריך כוונה לטבילה אבל לחולין לא בעי כוונה ומביאת נדה לבעלה הוי כחולין וא"צ כוונה ולכן נדה שטבלה בלא כוונה כגון שנפלה לתוך המים וכו' שירדה להקר ה"ז מותרת לבעלה אך יש מחמירין ומצריכין טבילה אחרת בלא ברכה דיכול להיות דכיון שהיתה בלא כוונה לא טבלה יפה ועוד דדעת הרשב"א דצריך כוונה דבאמת יש פלוגתא בגמ' [חולין ל"א:] והרמב"ם ורוב הפוסקים פסקו כמאן דס"ל דא"צ כוונה והרשב"א פסק כמאן דס"ל דצריך כוונה [טע"י] ולכן אם חבירתה הפילה בכוונה למים מועיל לכל הפוסקים דכוונת חבירתה הוי כוונה [ס"ך סק"ס וט"ז סק"מ] ויש לחוש לכתחלה לדעת הרשב"א וכן איתא שם בגמ' דנדה שמבלה בבגדיה מותרת לבעלה כשהבגדים רחבים והמים נכנסים בהם על כל הגוף אבל אם יש בהבגדים אפי' מקום אחד מודבק לבשר פשיטא שאין הטבילה כלום וצריכה טבילה אחרת בברכה. ודע שדרכן של נשים צנועות להסתיר ליל טבילתן שלא לילך במהומה או בפני הבריות שלא ירגישו בהן בני אדם ומי שאינה עושה כן נאמר עליה ארור שופב עם כל בהמה ודרכן של נשים ליזהר כשיוצאות מן הטבילה שתפגע בה חבירתה כדי שלא יפגע בה תחלה דבר מגא ככלב וכיוצא בו ואם פגעו בה תחלה דברים אלו אם היא יראת שמים תחזור ותטבול רק אחר שראתה אשה אחרת שוב אין חשש דהעיקר הוא הפגישה הראשונה דהמחשבה פועלת אז ויש נשים שהולכות מהטבילה עם אשה אחרת ועכ"ז בפגען דבר מגא חוזרות לטבול ואינו עיקר כמ"ש והרוקח כתב דפגישת סוס לית לן בה מפני שהסוס ממעט בשינה [טע"ך סקס"ח] ואיתא בפסחים [קיא.] האי מאן דפגע באיתתא בעידנא דפלקא מטבילת מצוה וכו' לימא הכי שופך בוו על נדיבים ויתעם בתוהו לא דרך ויש גורסים קרא דאיוב [י"ב] ומויח אפיקים רפה ע"ש והאשה הצנועה מובטחת שיהיו לה בנים כשרים:

סימן קצט דין בדיקת הנוף וחפיפת הראש בשבת ובחול ובדיקת בית הסתרים ועוד דינים. ובו כ"ו סעיפים.

א שלשה דברים מתחייבת האשה לעשות קודם הטבילה האחת והוא מדין תורה לעיין ולמשמש בכל חלקי הנוף ובהראש שלא יהא עליה שום דבר שחוצץ ואם אין קשרים בהשערות [כ"ק סב.] או איזה לכלוך שהרי מתיב ורחץ את בשרו במים שלא יבא דבר חוצץ בין בשרו למים ואת בשרו את המפל לבשרו ומאי ניהו שיער [סם] הרי בהכרח לעיין על זה ועזרא תיקן שתהא אשה חופפת את ראשה וכל מקום השערות שבגופה [סם] ורש"י פי' חפיפה במסרק ע"ש אבל מדתנן בנזיר [מג:] נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק

מבואר להדיא דחפיפה אינו במסרק ורש"י בעצמו פי' בשבת [פ"ח:] חופף מחליק שערו ע"ש וכ"כ הרע"ב חוכך בירו ועל סורק פי' במסרק ע"ש ובשבת [כ:] פירש"י חופף בנתר וחול ע"ש:

ב וג"ל דלשון חפיפה כולל כל הדברים דעיקר פירושו דחפיפה הוא לשון חיכוך כמו שפירש"י בברכות [ו"] ע"ש וזה יכול להעשות ע"י כמה דברים או בשפשוף ידים או בנתר וחול וכדומה או במסרק ובכאן הוכרח לפרש במסרק דלשון הגמ' בב"ק שם כן הוא מדאוריתא לעיוני דילמא מיקטר אי נמי מאום מידי משום חציצה ואתא עזרא תיקן חפיפה ע"ש ומדלא קאמר תיקן נמי חפיפה משמע להדיא דכי תיקן חפיפה הו לא צריך עיונא בראש ואם נאמר דיחוף בידיו נהי דמינוף ירגיש בידיו אבל קשירת איזה שערות וודאי דלא ירגיש כמובן ולכן פי' במסרק דהמסרק בודק הכל:

ג אבל בירושלמי ספ"ב דפסחים שהביאו התוס' בנדה [סו:] אומר נרה חופפת וסורקת וטובלת ע"ש מבואר דחפיפה לחוד וסריקה לחוד וצריכה לעשות שני הדברים ווהו דקדוק לשון הטור שכתב ושתהא חופפת שיער ראשה ושתהא סורקת יפה במסרק שלא יהא נדבקין זה בזה שוו היא מתקנת עזרא שתהא חופפת בשעת טבילה עכ"ל הרי שהצריך שני הדברים ונראה מלשונו דתקנת עזרא כולל הכל החפיפה והסריקה וזהו כמ"ש דבאמת בחפיפה הכל בלול וזהו גם כוונת רבינו הב"י בסעי' א' שהתחיל וזה לשונו צריכה וכו' ולסרוק שיער ראשה יפה במסרק וכו' עכ"ל ואחר כך כתב ותחוף כל גופה וכו' עכ"ל וראשה נמי בכלל וגמצא שהצריך ג"כ חפיפה וסריקה וכן עיקר לדינא ומנהגן של בנות ישראל:

ד והדבר השלישית תקנו חכמים שהאשה תדיח מקומות הסתרים שבה והקמטים שבה כמו בית השחי ובית הערוה ונקבי החוטם והפה והאזנים וכיוצא בהם במים וכך אמרו חז"ל [סס] לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה בית קמטיה במים ולשון הטור קמטיה וכל בית סתריה ע"ש ודווקא במים ולא בשארי משקים דמפני שכל המשקים לבד מים יש בהם לחלוחית עבה ודביקות יתדבקו בבית קמטיה ותיהוי חציצה ולכן צריך דווקא מים ולכן דקדקו חז"ל לומר במים ושל שאר הנוף נראה דגם בשארי משקין מותר כיון שאין שם קמטים [וסכ"מ וסס"ט סק"ג פקפקו לגמרי על דקדוק זה דמיום וכרסב"ח בסס"כ הקלר ליתא סך דמנוס וכן בסל' סרמב"ן סך כיון סס"כרי"ק וסרמ"ח פסקו כן מסור לסטות ולכן בכל סנוף וולמי דמון קפידא וכ"כ בסס ממ"ד בפ"ת ע"ס]:

ה וז"ל רבותינו בעלי הש"ע בסעי' א' צריכה להדיח בית השחי ובית הסתרים שלה במים ולא בשאר משקין ולסרוק שיער ראשה יפה במסרק שלא תהיינה שערותיה נדבקות זו בזו וכן צריכה האשה לעיין בעצמה ובבשרה ובודקת כל גופה סמוך למבוילתה שלא יהא עליה שום דבר מיאוס שחוצץ ותחוף כל גופה ותשטוף במים חמין בשעת חפיפת גופה ושערה עכ"ל ומה שפרטו בית השחי בפ"ע והרי בבית הסתרים כלול הכל [עכ"י] נ"ל משום דלכמה מרבותינו אין חציצה בבית השחי כמו שבארנו בסי' קצ"ח סעי' כ"א וגם דעתם כן הוא כמ"ש שם וא"כ לכאורא למה לה להדיח את בית השחי כיון דאינו חוצץ אמנם בארנו שם דזהו במיעוטו אבל ברובו חוצץ וכן כשהיא מקפדת ושם הארכנו בזה ולפיכך פרטו בית השחי בפרטיות:

ו וזה שכתבו ולסרוק שיער ראשה יפה במסרק וכו' דמשמע רק שיער הראש ולא שיער שבשארי מקומות הגוף י"ל דמשום דבשארי מקומות מועטים השערות בכמותם ואיכותם אין מן ההברח לסורקם במסרק דווקא וד"ל להם חפיפה בידים משא"כ שערות שבראש שהם מרובים בכמות ואיכות ומעמם ג"ל דמשום שיש מרבותינו דס"ל דתקנת עזרא מחפיפה לא היה רק בראש כמ"ש הטור בשם ר"ת ונראה שזהו ג"כ דעת הרמב"ם דאף שהוכיר בפ"ב דמקואות סתם חפיפה מ"מ מדבריו הקודמים מבואר להדיא דרק אראש קאי ע"ש [וכ"כ בב"י] ויש מרבותינו אפילו הסוברים דאכל הגוף קאי תקנתו מ"מ ס"ל דלאו דווקא כמ"ש הטור בשם הרמב"ן וז"ל ועזרא ובית דינו תקנו שתהא חופפת בכל מקום שיער שבה במים חמין וסורקת אותן או מפספסת אותן בידיה יפה יפה עכ"ל הרי שלא הצריך לעיכובא סריקה גם בראש ולכן אף שהחמירו כדעת רש"י דווקא במסרק לא ראו להחמיר רק בראש ולא בשארי מקומות שיש שיער [עש"ך סק"ח סמרס בזס ולפמ"ם מ"ם בפסיעות וזו"ק]:

ז וזה שכתבו ובן צריכה האשה לעיין בעצמה ובבשרה אינו מובן הלשון אך יש כאן חסרון וכצ"ל לעיין בעצמה בשערותיה ובבשרה וכן הוא בתה"ב הקצר [ס"ט סק"ס] וקמ"ל דאף ע"ג דמסרקת במסרק את הראש ובן צריכה לחף כל גופה כמו שמסיימים ותחוף כל גופה מ"מ עיקר העיון שהוא מן התורה אין ביבולת לבטל ולכן מקודם תעיין בידיה ובעיניה בעיון שערה ובשרה ויש מי שכתב שא"צ עיון ודי בחפיפה בלבד ובתב דסיפא הוי פירושא דרישא [ע"ז סק"ד] וא"א לומר כן שהרי סריקת הראש הזכירו מקודם ועכ"ו כתבו עיון בראש דזהו עצמה כמו שבארנו ע"פ דברי תה"ב [וכ"כ סס"ט סס בלא כסמ"ז] ואולי שמטעם זה כתבו והשטוף במים חמין בשעת חפיפת גופה ושערה וזה לא נזכר כלל בגמ' וזהו רק מנהג שנהגו בנות ישראל כמ"ש הטור ע"ש ואפשר לומר שמדינא נהגו כן שמפני שא"א לבטל את העין שהוא מן התורה כמ"ש ואיך תעשה העין ולזה רוחצת בחמין ראשה ובשרה וטמילא דבשעת רחיצה בחמין מעיינת ומסרח

כל מינוף ומעיינת בראשה בנהוג והחמין עצמן מנקין הגוף והראש ואין לך עיון יפה מזה [כ"ל]:

ח עוד כתבו בסעי' ג' חפיפה שבמקום ש"ר לא תהיה בימים קרים לפי שמסבכין את השיער אלא בימים חמין ומיהו אפילו בחמי חמה סגי ולא תחוץ בנתר הנקרא בערבי מפ"ל ובלע"ז קרייד"א ובלשונט קראי"ט לפי שמחתך השיער ותיגר ומסתבך ולא באהל והוא גם כן מין נתר לפי שמסבך השיער ולא בכל דברים המסבכים השיער ע"כ"ל אבל בורית שלנו שקורין וי"ף מותר לחוף שאינו מסתבך ואדרבא מנקה הגהמא וכן נוהגין ותושבין זה לטצוה [ש"ך סק"ג]:

ט וכתב רבינו הרמ"א דכל זה לכתחלה אבל אם חפפה בנתר וכיוצא בו וראתה בעצמה שאין שערות שלה קשורים ומסובכים שרי ע"כ"ל בלומר דפעם זה מותר כיון דכבר עשתה וא"צ להזור ולחוף אבל שתמשוך על זה על להבא אסור [סס סק"ל בשם מסרי"ק] והלבוש כתב דמותרת גם על להבא ומעמו נראה מפני שראינו שמבע אשה זו שהנתר אינו מסבך שערה ודחו דבריו דלא דמי לשאר משקין שיתבאר דלפעמים מותר דוה לא נזכר בגמ' אבל נתר ואזל הזכר בגמ' [סו:]:

י עוד כתב דאשה שצוו אותה הרופאים שלא תחוף ראשה במים רק ביין יש לשאול לרופאים אם היין מסבך השערות ואם אומרים שאינו מסבך יש לסמוך עליהם ואם אין הרופאים בקיאים בדבר יש לאשה לנסות עצמה החלה אם היין אינו מסבך השערות ע"כ"ל בלומר השערות שלה אם אין היין מסבכין משום דלא כל השבעיים שוים [שם סק"ס] ולכן אין זה וזולר לאשה אחרת ותנסיון יהיה ג' פעמים [שם] דאי היא מחוזקת בבך ששערותיה אינם מסתבכין ביין ובה תקילו משום דאין זה מוזכר בגמ' כמ"ש ולפ"ז מים קרים שהוזכר בגמ' לאיסור לא מהני הנסיון על להבא רק על זה הפעם כנתר בסעי' הקודם [כ"ל]:

יא החפיפה והעיון צריך שתהא סמוך לטבילה כדי שבנתים לא תיאי"ע אינו חציצה אך לשיטת רש"י [סז:] ע"כ"ל לא תחוף בליל טבילתה דכיון שמתרת לסבול ולשוב לביתה קרוב הדבר שלא תעיין יפה ותעשה במהירות ולכן טוב יותר שתחוף ותעיין ביום ותעשה במתינות ותצא מן המרחץ ובלילה תלך למקות ובזמן מועט כזה בקל שתשמור א"ע מחציצת אמנם אם אין ביכולת לעשות החפיפה ביום כגון שחל מבילתה במוצאי שבת ויו"ט או בהברת לעשות החפיפה בלילה וזהו שאמרו בגמ' [סמ:] והלכתא אשה חופפת ביום ומובלת בלילה והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה קשיא הלכתא אהלכתא לא קשיא הא דאפשר הא דלא אפשר כשאפשר לחוף ביום כגון ביט חגול מחויבת לחוף רק ביום כדי שלא תטהר א"ע אך בדלא אפשר ביום כגון שמבילתה במוצאי שבת ויו"ט או בהברת לעשות הכל בלילה:

יב ובשאלתות דרב אחאי גאון [סי' ע] פסק להיפך דכל מה שתוכל לקרב החפיפה אל הטבילה טוב יותר ותעשה העיון והחפיפה רק בלילה ואינו חושש לשמא תעשה במהירות ולא תעשה ביום ולצאת מהמרחץ דיש לחוש לחציצה בנתים אך בדלא אפשר לחוף בלילה כגון שחל מבילתה בליל שבת ויו"ט דאז בהברת לעשות החפיפה ביום וזהו שאמרו בגמ' הא דאפשר הא דלא אפשר כלומר באפשר לחוף בלילה מחויבת לחוף רק בלילה ובדלא אפשר בלילה כגון שחל בליל שבת ויו"ט תחוף ביום ולשני השיטות היא רק לחיובא לכתחלה ולא לעיכובא שחרי במקום דלא אפשר משנינן ואי הוה לעיכובא היה לה להניח הטבילה ליום מתר וכן במקום אונס מותר גם לכתחלה לשיטת רש"י לחוף בלילה כדמוכח בגמ' שם [ממעמס דאמתו של ריש גלותא ע"ש ולכן כתב סעור לשני הטיעות לשון מועב ע"ש ועב"י וב"מ ורק לכתחלה ליסוחם ליכא לרש"י בלילה ולשאלתות ביום ודו"ק]:

יג ותנשים נוהגות לצאת שני הדיעות שבאות מבשד יום למרחץ ועוסקת בחפיפה וברחיצת ובסריקה עד הלילה ומובלת וזהו אפילו להשאלתות יותר טוב דאיהו לא אסר ביום רק כשהצא מן המרחץ לביתה בין חפיפה למבילה דחיישינן לחציצה משא"כ כשהיא שהתה הכל במרחץ וראי דעריף טפי וזהו שכתב רבינו הב"י בסעי' ג' ח"ל חפיפה צריכה להיות לכתחלה סמוך למבילתה והמנהג שהתחיל לתוף מבשד יום ועוסקת בחפיפה עד שתחשך ואז הטבול וכן מנהג כשר שא"ש שחפיפה חשא עמה מסרק לבית המבילה ותסריק שמה ע"כ"ל בלומר ובישע היתה סרקת השיער בביתה לזה אמר שע"ש מנהג כשר ליקח המסרק לבית המבילה ותחוף עוד פעם אבל אצלנו אינה עושה בביתה כלום ותבל עשה במרחץ [וכ"כ סס"ך סק"ז שגם בימיו סיס סמנהג כן כמו בזמנו ע"ש]:

יד וכתב רבינו הרמ"א דבשעת הדחק שצריכה לחוף ביום או שאי אפשר לה לחוף ביום וצריכה לחוף בלילה יכולה לעשות ובלבד שלא תמהר לביתה ותחוף בראוי ע"כ"ל בלומר בשעת הדחק שצריכת לחוף רק ביום מפני שבלילה לא תוכל לחוף בגון שהתיה בדרך ואין במקום שתלך למקוה מקום לחוף או שאר אונס שמוכרתת לעשות הכל מבעוד יום ולצאת ובלילה תלך למבילה מותר אף להשאלתות וקודם השבילה תעיין בגופה או להיפך שמבעוד יום א"א לה כלל וצריכה לעשות הכל בלילה מותר גם לרש"י וכמו שבארנו רק בזה האופן תראה שלא תמהר ותחוף כראוי ויש שכתבו דבכה"ג תראה לשהות שעת שליטת במרחץ כדי שלא תמהר [עט"ר סוף סק"ל שם רש"ל]:

שך לפי הדברים שהתבארו אם בים לא הזה והצל
במיתו ובא בלילה יכלה אפילו לרש"י שחק
ולחזון ולסרוק בלילה ולמבול דכאנומה הוא וכ"ש אם
הל מבלילה במוצאי שבת וי"ם שאיא לה לחוף מבעוד
יום תעשה הכל בליל המבילה ומים מנחת יפה הוא
שחחץ ותסרק היטב בע"ש ועי"ם ובמוצאי שבת
וי"ם תאור והחוף ותסרוק מעם ויש מי שאומר שדין
נאור הוא לשמה רש"י שכן נראה שמת הש"ם [ט"ך
סק"ג] ומיתו אם לא עשתה כן אין לעכב המבילה
בשביל זה ותעשה הכל בליל מבילתה ואם נזדמנה לה
מבילה בליל שבת וי"ם פשיטא דאפילו להשאלתות
תעשה הכל ביום ואם הלכה מסרחץ אחר החפיפה
שדים המבילה צריכה ליזהר מכל דבר שטן ומבל מין
ריבוק וביוצא ביה ופשוט הוא [ס"ז סק"מ]:

שן לפעמים מוכרח להיות החפיפה והרחיצה והסריקה
יחד שדים שלם רחוק מהמבילה כגון שחל מבילתה
במוצאי שבת והוא יו"ם דבהכרח לעשות הכל בע"ש
וכן אם יו"ם ביום ו' וחל מבילתה בליל שבת דמוכרחת
לעשות הכל ביום ה' ולפעמים יוטשבו יותר משני
ימים כגון שחלו שני יו"ם בחמישי וששי וליל מבילתה
בליל שבת דמוכרחת לעשות הכל ביום ד' וכן כשחלו
שני יו"ם ביום א' וב' וחלה מבילתה ביום א' בלילה

שצריכה לעשות הכל בע"ש:

יז אך באופן זה בהמשבת יום או יומים צריכה והירות
גדולה והיינו שהזהר בהיום או בהשני ימים שבין
החפיפה להמבילה מכל מינופת ושלא יורבק בה שום
דבר גם תיזהר מיניעת תבשילין ומנחיתן לבניה
הקטנים אם המאכלים המה מהדברים הנדבקים
להיזים אם רק אפשר לה לזיהר שלא תעשה זה היא
בעצמה ואם א"א לה לזיהר כגון שאין לה מי שיעשה
במקומה או שצריכה ליגע בהן בשעת אבילה אין
לחוש ורק תיזהר לרחוץ ידיה בכל פעם שלא תבא
לידי חציצה ולא יישן עמה בטמה תינוק ותינוקת כפני
שרובן רגלן מלוכלכות ויבא על נופה:

יח ובשעת מבילתה תעיין והברוק היטב כל גופת
ושערות ראשה שלא יהא דבר חוצץ ותריח מקומות
בית המתרים בטים חמים שחוחמו אפילו ביו"ם ובשבת
בטים חטין שהוחמו מע"ש דמותר לרחוץ בהם פניה
ידיה ורגליה אבל לא כל גופה כמ"ש בא"ח סי' שכ"ו
וכ"ש דמקומות המתרים מותרת לרחוץ בהם וגם האכל
להשתמף כל גופה והיינו לשפוך על כל הגוף ספל
מים פושרים דבצונן מותר גם בכל גופה כמ"ש שם
ופושרים הוא צונן דצונן נמור א"א לה לסבול וכן
תחצוץ שיניה במוב קודם המבילה שלא ישארו פירורין
ולא בשר ולא עצם וזהו לעיכובא ואחר כך המבול
בטקוה:

יט ורע דכל אשה שהגיע מבילתה במוצאי שבת
דבהכרח לה ללבוש לבנים ביום השבת הקדום

כמ"ש בסי' קצ"ו ביזר ועשות הלבוש והציע הפרץ
כדרכה אבל אחרון רק בפקום הצורה ובין יריבות"א
בראשון שחחמו ע"ש וכן ביו"ם בראשון שחחמו מעיו"ם
והא"י מסחפה ויש שכחבו שבישדם לא נהגו ללבוש
לבנים בשבת ויש שכחב המעם פשים שאין רצונם
לסבול במוצאי שבת בדי להתרחיק השבילה מן החפיפה
[ט"ך סק"כ] וכסרוסבי דעם בוסנגו יש שאינן מובלות
במוצאי שבת ויש שמובלות וכן עיקר להברים א"ע
למצוה ולמה נבעול מבילת מצוה בדבר שבנסרא
ובפסקים מפורש להיפך ולבן בים יותר שרפבול
במוצאי שבת ותלבש ולבנים בשבת בסי"ש ומני
שמעתי דטשים דנשים שלנו קשה להם לסבול בפקה
קרה ובמוצאי שבת הסקה קרה א"א לה לסבול ויש
בוודאי אם אין ביכולה לסבול כמני הקר בהכרח
להניח על יום א' אבל האשה שמובלת שבת שחזמה
בסתן [סהלי"ד]:

כ כבר נתבאר בסי' קצ"ו דביום השבעי מתירין
למבול אפילו ביום מעי האכם בשאין ביכולה
למבול בלילה ע"ש וכאבו האחרונים דהיתר זה אינו אלא
בשאינה מרחקת המבילה מן החפיפה אבל בפרחקת
המבילה בסו שנתבאר בשחל י"ם בע"ש או בסוצאי
שבת אסורה למבול ביום אפילו ביום ח' וכאבו הטעם
דטשום דכל אחת חיי קולא בפ"ע קולא דמבילת יום
וקולא דהרחקת המבילה מן החפיפה חיי קולי בהדדי
לא מקילינן ובן פסקו בשער ושע"ע סעי' ז' ע"ש ודע
דהאשה המובלת בליל שבת או יו"ם צריכה ליזהר מן
פחמת שיער [עפ"י בשא שכלבו דטעמם זה יש לסמול
סמבילה בליל שבת ושפא שכ"י זה דסתם"ם בפ"ן מעבת
בפק דלמן מסיטם בשיער פ"ם מבל מ"ם לשפחת מיטת
מיכת ולבן יש ליזהר פמ"ש]:

כא אלו הג' דברים שנתבארו עיין הנוף מן התורה
והחפיפה שהיזקן עזרא והרחת בית המתרים שעזו
חכמים שנים מהם מעכבים גם בדיעבד והיינו עיון
והחפיפה ולבן אם עיינה ולא חפפה אף שברקה אחר
המבילה במסרק ולא נמצא שם ניפא קשורה ולא
שם חציצת אין המבילה כלום וצריכה מבילה אחרת
דהקנת עזרא וחפירא כדברי תורה וכ"ש חפיפת ראש
בלא עיון הנוף אבל חפפה ראשה וגופה ממילא
דנכלל העיון בזה כסיבן ולבן אף אם לא עשתה
השלישית והיינו חזרת בית המתרים ואח"כ עיינה בהם
ולא מצאה שם דבר אינו מעכב דזוד מדרבנן וגם
כיון דמן התורה אין שם ביאת מים רק ראוי לביאת
מים לא מחטרינן בהו כשלא נמצא בהם דבר החוצץ אף
אם נמצא פשיטא שיזן המבילה כלום כמ"ש וכן מקילינן
בדיעבד אם לא היתה חפיפה כסדר למבילה והיינו
אפילו בימי החדל וכ"ש ביו"ט אם עיינה וחפפה עצמה
היום ומבלה בליל יום אחר עלתה לה מבילה כשברקה
עצמה אחר המבילה הוא נמצא שלש כלום אף ע"פ
שלא

שלא היתה התפיסה והעיון מסוך למבילה [מגי כסף משנה"ג ומשנ"ז מ"ז מחבירו הסיס והסא סיוסנאר עסמון וח"ק] :

כב כתבו חסוד והשו"ע סעי' י' והפסה ועיינה ומבילה ובמליחה נמצא עליה רבר החוצץ אם בתוך עונה שהפסה מבילה א"צ מבילה אחרת ואם לאו צריכה מבילה אחרת וכו' ובסעי' י"א כתבו בד"א בשלא נתעסקה באחרת ומסן אחר מבילה אבל אם נהעסקה בו בין מבילה למריקה א"צ מבילה אחרת שאפי' מבילה אחרת בסין שהתעסקה בו אבל אם לא הפסה קודם מבילה אין חלין בו אע"פ שהתעסקה בו אחר מבילה שב"ל וכל רבריהם המוהים רהן אסא שכן כתב הרשב"א בתה"ב הקצר אבל לצריא מבואר מדברי הרמב"ן בנדה [סו: ל"ה מס נקי' מהלכות ע"ש] רבנת עסקה נ"ב צריכה לומר ברי לי שלא היה שם רבר החוצץ בעת המבילה וכ"ב הרשב"א עצמו בחידושי ס"ק רחולין [ד' י"] וכן פיה"ב האריך לא הזכיר זה ע"ש וכבר הסיה על דבריו [ש"ך סקנ"ז וסי"ס סקכ"ו ומסל"מ] ויש שפרשו בהרשב"א פי' אחר [מסל"מ עם"ע מס] :

כג והעיקר לרינא ראם אחר המבילה נמצא עליה רבר החוצץ צריכה מבילה אחרת אפילו נתעסקה באותו המין אחר המבילה אם לא שוערת בבירור שבעת המבילה לא היה עליה זה ואולי זהו רעת רבינו הרמ"א שכתב בסעי' י' על מה שכתב הסחבר ראם לאו צריכה מבילה אחרת וז"ל אע"פ שהיתה התפיסה סמוך למבילה כגון שהפסה ביום סמוך לערב ומבלה בתחלת הלילה והאיל ונחה בשחי עונות ע"ל וה"פ לא מיבעיא אם המבילה לא היה סמוך להתפיסה ממש רצריכה מבילה אחרת אלא אפילו היה סמוך ממש הוה באומרת ברי לי שלא היה על רבר החוצץ בעת המבילה מ"ם כיון רהוי בשחי עונות רהתפיסה בסוף היום והמבילה תחלת הלילה נ"ב צריך מבילה אחרת הואיל והיה בשחי עונות כלומר ואין זה ככרי לי ולא כתבה בלשון פלוגתא משום ריש לכוין וה גם בלשון המחבר שכתב אם בתוך עונה שהפסה מבלה [בי' כלומר בתוך עונות וסמוך ג"כ אע"פ שבאמת אין בוונתו כן כמבואר מהשור ומדבריו בב"י ע"ש מ"ם כיון שכש"ע יש לפרש כן ברוחק לא כתבו בלשון פלוגתא וכן דרכו בכ"מ [ועל סזה סכתבו ובעלייסה מן סעבילה וכו' אין לשנות בעליסה מתני' ומ"ש מבילה דבכל מקום מבילה משמע דהיינו אפילו בלא תפיסה ח"ק] :

כד גם רשת הרמב"ם בפ"ב דמקואות כן הוא שכתב שם בסוף הפרק מי שפבל ועלה והמצא עליו רבר חוצץ אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו הרי הוא בטומאתו עד שיאמר יודע אני בוודאי שלא היה זה עלי קודם המבילה ואחיל ואחיסק אפא העציר אבא על פוטאתו עד שיהיה בוודאי שהוערה שב"ל ומקודם ברין י"ו כתב מבלה ועלתה ומצא עליה רבר החוצץ אם באותו היום שהפסה מבלה אינה צריכה לחוף פעם שנייה אלא החזרת וחובלת סיר בלבד ואם לאו צריכה לחוף פעם שנייה ולמסחל שב"ל הרוץ הקודם הוא סחולין [י] והשני הוא מבואר [סה: והמוסי סקכ"ו מזו על ז' וכרמב"ם נראה דמסתבר דנהדס סאל רק לשניין מפיסה לכל למבילה נכל ענייני צריכה מבילה לחרת סי' מחלוקת יודע לני בוודאי וכו' וב"ל דקושית המוסי סוא רק לפיכך רלמרי נהדס סס לעולם ולעולם דכסמוך מלי ב"ל דסס כברי לי ע"ם סימב וח"ק] [וז"ס בסוס"י מס לא מפסס ל"ע ועע"ז סקי"ב ומ"ך סקי"ז] :

כה וכל זה הוא בכל מקומות הגלויים אבל במקומות בית הסתרים אם לא עיינה אחם קודם מבילה ואחר מבילה גם כן לא עיינה עד שנתעסקה בדבר החוצץ ואח"כ נמצא מהם מאותו המין תולין להקל מהמעם שנתבאר בסעי' כ"א ויש מחמירין גם בזה [עמ"ך סקי"ט] :

כו ואם הפסה קודם מבילה ובין הפיסה למבילה נתעסקה ברברים החוצצין או שהתה לבנה תבשיל תראני לידבק בה לא ע"ה לה מבל' אפי' אם ברקה מיד אחר מבילה ולא מצאה עליה שום רבר החוצץ שאני אומר בעליותה מהמים נפלה מצאה וצריכה מבילה אחרת וה"ה אם היה רגלי התינוק מלוכלך בטיט או שהיה בידו תבשיל המתדבק ולקחה אותו על ידיה כשהיא ערופה ומבלה בלא עיון צריכה מבילה אחרת אמנם אם אח"כ ברקה עצמה קודם מבילה וראתה שלא נדבק בה שום רבר א"צ מבילה אחרת אבל מותרת ללבוש בגדיה בין הפיסה למבילה ולא תקח תינוק אצלה רעל הבגדים אין מרדך להיות רבר לח נדבק וכנים ופרעושין אין נדבקין בגוף וחמים נכנסין בהם :

סימן ך רין ברכת המבילה ואיסתי תברך, ובו ד סעיפים.

א כל אשה חייבת לברך בעת מבילתה ואפילו היושבת על הכתם רהא מדרבנן מברכת אשר קדשנו בסצוותיו וצונו על הסבילה רגם על דרבנן שייך ושפ מברכינן לא תסר מן הדבר אשר ינהגו לך וגו' [סנת כני] ואפילו היושבת על דם שוהי ראינו אלא מנהגא בעלמא מברכת כיון דכל ישראל קבלו עליהם חומרא זו ולא גרע מהלל דר"ח מברכין [עמוס' ברכות יד'] ואפי' על כפק כתם מברכת ואין מבילה בלא

ברכה לפי שמבלה ואח"כ חוזרת ומובלת מפני איזה הפטרא בגון ששכחה ליטול צפרן וכיוצא בזה מובלת בלא ברכה:

ב ומברכת אקב"ו על המבילה ולא מיבעיא להסוברים דמברכת אחר שמבלה אלא אפילו להסוברים דמברכת קודם המבילה כמו שיתבאר ולפ"ז לפי סוגית הש"ס בפסחים [ז:] והרמב"ם פי"א מברכות היה לה לברך למבול בלמ"ד ולא בעל מ"ט כיון דאיכא מבילת גר [ניימיס קלמוניס] דמברך לאחר המבילה דמקודם לא יוכל לומר וצונו כמובן והוא בהכרח לברך על המבילה כיון דהוא לאחר המעשה לכן לא פלוג רבנן בכל המבילות ומברכות על המבילה [כ"ל סס ולף דמרמב"ם סס נ"ל דמברכת לעבול ע"מ שלא מזכיר סס לף מכל ספוסקיס מבולר בסכ"ן ודו"ק]

ג תניא בפסחים שם מבל ועלת בעלייתו אומר ברוך וכו' וכן איתא שם מקודם כל המצית מצרך עליהן עובר לעשייתן חוץ מן המבילה ולפירש"י אבל מבילות קאי ע"ש אבל הרי"ף שם כתב דרק אמבילת גר קאי מטעם שנתבאר אבל כל חיובי מבילות מברכין קודם המבילה וכ"כ הרמב"ם שם וז"ל רבינו הב"י כשפושפת מלבושיה כשעומדת בחלוקה תברך אקבו"צ על המבילה והפשום חלוקה ותמבול ואם לא ברכה או תברך לאחר שתכנס עד צוארה במים ואם הם צלולים עוכרתן ברגליה ומברכת עכ"ל והטעם כדי שלא תראה לבה את הערוה [לבוש] אבל בא"ח סי' ע"ר מבואר דבאשה ליכא איסור זה מפני שערותה למטה ע"ש אלא נראה המנהג האף דאינו לעיכובא מ"מ אין מדרך כבוד שמיו להזכיר השם בשכל גופה נראה שרום [עמ"ז סק"ס ולפמ"ש ס"מ ודו"ק]:

ד אבל רבינו הרמ"א כתב וי"א שלא תברך עד אחר המבילה וכן נוהגים שלאחר המבילה בעודה עומדת תוך המים מכסית עצמה בבגדה או בחלוקה ומברכת עכ"ל ויש שכתבו שתעשה חיבוק ידים להפסיק בין לבה לערותה והיא בתוך המים ומברכת [עמ"ז סקצ"ב] אבל נשי דידן לא עבדי כן ומברכות גם במים צלולים ועיניהן חוץ למים [ס"ך סק"ס] ואינן מכסות עצמן ואינן עושות חיבוק ידים ויש מי שהתרעם על זה לאמר דאע"ג דאין בהן משום לבן רואה את הערוה כמ"ש מ"מ כיון שהמים צלולים הוה כעומדת ערומה ואסור להזכיר את השם [לבוש] ודחו דבריו דהאדם העומד במים אפילו צלולים אינו כעומד ערום דהמים הוי כיסוי אפילו כשהן צלולים ואין כאן משום ולא יראת בך ערות דבר דמהאי טעמא אסור להזכיר השם כשהוא ערום כמ"ש בא"ח שם [ס"ך וס"ז סס] וכ"כ רבינו הב"י בספרו הגדול בא"ח סי' ר"ו בשם הרשב"א דכשעיניו חוץ למים ליכא משום ערוה ע"ש ודע דנשים שלנו מנהגן שטובלות פעם אחת ומברכות ואחר כך טובלות פעם שנית ובזה יוצאים כל הדיעות שתהיה הברכה קודם המבילה ואחר המבילה ומנהג יפה הוא [וכ"כ בפמ"ס]:

סימן רא דיני מקואות ופרטיהן. וכו רי"ח סעיפים

א אין חנרה וחובה עולות ממומאתן ברחיצה במרחץ ואפילו עלו עליה כל מיטות שבעולם עדיין היא בטומאתה וחייבין עליה ברת עד שתמבול כל גופה גבת אחת בימי מקוה או מעיין שיש בהם ארבעים סאה מים ושיעורם אמה על אמה על רום ג' אמות במרובע באמה בת ו' טפחים וחצי אצבע ואם הוא רחב יותר ואינה גבוהה כל כך כשר אם יכולה להתכנסות כל גופה בהן בבת אחת וצריך שיעלה בהשפורת מ"ד אלף וק"ח אצבעות באצבע אגודל ועוד חצי אצבע כן כתב רבינו הב"י בסעי' א':

ב ודע דבכל הש"ס סרת האמה ו' טפחים וזה שהוספנו חצי אצבע משום דבריש עירובין אמרינן שיש אמות מצומצמות ויש אמות שוחקות כלומר מרווחות ע"ש לפיכך בחמרינן באיסור כרת להוסיף חצי אצבע דשמא נסדוך אותם מצומצמות וע"פ חשבון זה מתוספת דחצי אצבע עולה שיעור האצבעות שבתבאר וכשנתרבו החצי אצבע יהיו שיעור האצבעות רק מ"א אלף ותע"ב אצבעות [עב"י וכד"ס וס"ך סק"ס]:

ג ושיעור אמה על אמה ברום ג' אמות הוא לפי סרת מדינתנו רוסיא ג' רבע אחד על ג' רבע ארשין ברום שני ארשין וד' ווייערסקעס דבבר בארצנו בח"ם סי' רי"ח דד' אמות שבגמ' הוא ג' ארשין שלנו ונקרא סאזען או קלאפטער בלשוננו דאמה שבגמ' ששה טפחים וכל טפח הוא שני ווייערסקעס ונמצא דהאמות הוא י"ב ווייערסקעס וארשין שלנו הוא ט"ז ווייערסקעס והשיעורים משתוים דבגמ' ד' אמות הוי מקום חשוב ואצלינו סאזען הוא סרה גדולה וחשובה ולכן אלפים אמה שהם חמשה מאות סאזענס הם פרסה דמדינתנו שקורין ווייארסט והוא תחום שבת והמלכות משערים סרת גובה של אדם בינוני שני ארשין וד' ווייערסקעס וזהו ג' אמות מגובה המקוה כגובה אדם:

ד ודע דזה שכתבנו דקומתו של אדם ג' אמות כן מוכח מגובה שיעור המקוה וכן איתא בעירובין [מח:] גופו ג' אמות ורבותינו בעלי התוס' כתבו בכמה מקומות דעד כתפיו של אדם הוי ג' אמות והא דסגי בגובה המקוה ג' אמות משום דכשתכנס במים המים עולין ע"ש אבל הרשב"ם בב"ב [ק:] כתב שהטת ארכו ג' אמות וכ"כ הרע"ב בפ"ד דעירובין משנה ה' ע"ש וכ"כ הראב"ד בת"כ פ' מצורע והרמב"ן בב"ב שם והאורך והרוחב אמה ואף ע"ג דאמרינן בעלמא

גברא באמתא יתיב וזהו כשלבוש במלבושיו אבל כשהוא ערום הוא פחות מאמה ויכול ליכנס במשך אמה על אמה והמקום שבו המים יהיה יותר מגובה ג' אמות דאל"כ כשתכנס ויעלו המים יצאו לחוץ ויחסר מאתים ויש חוששין גם במקוה גדולה שהמים לא יגיעו עד שפתו דאל"כ כשתכנס והמים יצאו לחוץ הוי זוחלים ייתבאר לקמן [סרמ"ן סס סמיך לפמוס דכרי סמוס' ט"ס] :

ה הגדה והובה אינן טעונים מים חיים דהיינו מעיין אלא אפילו במקוה של מי גשמים נטהרין כדתניא בתוספתא דזבים פ"ג חומר בזב מבובה שהזב טעון מים חיים כדכתיב ורחץ בשרו במים חיים וטהר והובה אינה טעונה מים חיים ע"ש דבגדה כתיב בכל ענייניה ורחץ במים ולא כתיב מים חיים ואחר כך כתיב ואם מהרה מובה ואקודם קאי על ורחץ במים ובכל הטמאים לא בעינן מים חיים רק בזב בלבד וכדתניא בת"כ פ' מצורע ורחץ במים במי מקוה ע"ש :

ו ומניין למדנו שיעור זה כך דרשו בת"כ פ' מצורע ורחץ במים את כל בשרו מים שכל בשרו עולה להם וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות נמצאת אתה אומר שיעור המקוה ארבעים סאה ע"ל מוה מבואר דשיעור זה הוא מן התורה ממש ווה שבש"ס נמצא בכ"מ מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום ג' אמות ושיערו חכמים שיעור מקוה מ' סאה אין למעות שוהו מדרבנן מדקאמר שיערו חכמים דכבר כתב הריב"ש [סי' רל"ך] וז"ל ובל זה הוא מן התורה וחכמים שיערו שאמה על אמה ברום ג' אמות הם מ' סאה ושבך שיעור מקוה לכל התמונות שיהיו כלומר דתמונה זו צריך שיהיה מלא ושארי כל התמונות כל שיש בו מ' סאה די כל שהטובל יתכסה בו כל גופו וכו' שבך למדו חכמים מפי השמועה וכו' כמו שלמדו מהלכה למשה מסיני שאכילה הכתובה בתורה היא בכוית וכו' עכ"ל ומדבריו למדנו שזה שהוצרכו לומר ושיערו חכמים וכו' ה"ס שלא האמר דהתורה חייבה שתהיה המקוה רק בתמונה זו אמה על אמה ברום ג"א אלא להיפך התורה חייבה שיהיה מ' סאה ורשאי להיות באיזה מדה ותמונה שירצה רק שכל גופו יהפסה בו והודיעה התורה בהלכה למשה מסיני שארבעים סאה על תמונה זו היא אמה על אמה ברום ג"א [ונס מס סממרו במגמות קנ: כל סיעורי חכמים כן סוס במרכיעים סמס סוס טובל וכו' ג"כ הכוונס כן סיעורי חכמים סוס במרכיעים סמס סוס טובל וכו' ג"כ הכוונס

ז שנינו בת"כ פ' שמיני אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אך מעיין המעיין מטהר בזוחלין והמקוה באשבורן עכ"ל והלכה פסוקה היא בכל הש"ס דמעיין מטהר אף בזוחלין כלומר שהמים נוחלים ונמשכין אבל המקוה רק באשבורן כלומר נקוים ועומדים במקום אחד ולא שיהיו נוחלים ונמשכים ולכן אם יש סדקים ברפנות המקוה שהמים נוחלים פסולה המקוה כמו שיתבאר ונראה מלשון הת"כ דמעיין פשיטא שמטהר בזוחלין והטעם פשוט שהרי כן הוא הבריאה דמעיינות כמו כל הנהרות שנמשכין ממעיינות אבל המקוה של מי גשמים אין להם זחילה והמשכה בטבע ומ"מ המעיין מטהר גם באשבורן משום שיש הרבה מעיינות העומדים במקום אחד כמו הבארות החפורים שהמים עומדים במקום אחד ולכן המעיין מטהר בכל ענייו :

ח ונראה דפסול זוחלין במקוה הוא מן התורה כיון דדרשינן לה מקרא וכן משמע בכל הש"ס דאין זה מדרבנן וכ"כ להדיא המהרי"ק [קע"ו] ומהרא"י [חס"ל סי' רל"ח] ורבינו הב"י בספרו הגדול רצה לדייק מדברי המרדכי דס"ל שהוא מדרבנן וקרא דת"כ אסמכתא בעלמא הוא מדכתב המרדכי בפ"ו דשבת לעניין טבילה בנהרות דאסור באיזה עיתים כמו שיתבאר מחששא שמא ירבו מי גשמים והם אסורים בזוחלה וכתב על זה שאין להוציא לעז על המובלים דחששא דרבנן הוא ע"ש וכבר השיגו עליו [רמ"ל בד"מ מות ז' וכ"ח] דוודאי האיסור הוא מן התורה אך החששא הוי דרבנן דמן התורה אין לחשוש שמא ירבו המי גשמים וכן עיקר דלא כמו שראיתי מי שמתאמץ להוכיח דזוהו מדרבנן וחלילה לומר כן ולכן בספק זחילה במקוה הוה ספיקא דאורייתא ולחומרא :

ט עוד איתא שם דמעיין מטהר בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה ויש בזה פלוגתא דרבוותא וז"ל המור ואף אם תטבול במעיין צריך שיהא בו מ' סאה אע"ג דמעיין מטהר בכל שהוא היינו דווקא לכלים אבל אדם אף ע"פ שהוא קטן שכל גופו מתכסה בו בפחות מ"מ אין מבילה עולה בו אא"כ יהיה מ' סאה והרמב"ם והראב"ד כתבו דאף אדם מטהר במעיין בכל שהוא ור"י כתב כסברא ראשונה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל עכ"ל וכן סתמו רבותינו בעלי השו"ע בסעי' א' ולא הביאו כלל דעת המקילים :

י והנה באמת אין נ"מ למעשה דרוב גופים אינם מתכסים בפחות ממ' סאה שהרי מפני טעם זה הוי השיעור דמ' סאה כמו שנתבאר ובנוף גדול הרבה שגם מ' סאה לא יספיק לכיסוי כל הנוף פשיטא דגם במקוה וגם במעיין צריך יותר דהעיקר הוא מן התורה בכיסוי כל הגוף ובנוף קטן שבפחות די לו גם כן צריך מ' סאה כדעת האוסרים וכפסק המור והש"ע אמנם בספק אם היה בה מ' סאה וכבר טבלה לכאורא יש להתיר מטעם ס"ס שמא היה מ' סאה ואת"ל לא היה שמא הלכה כהמקילים וזה שיתבאר דבספק מ' סאה טמאה והיא משנה בפ"ב דמקואות זהו בטקוה ולא במעיין ואף שיש חולקת איסור הא קי"ל בסי' קי' דגם בחולקת איסור אמרינן ס"ס ע"ש וכן כששנים אומרים שהיה מ' סאה ושנים אומרים לא

היה הדין הכי אוקמא אחזקה ושמא בכהדיא יש להתיר אך בזה נראה דכיון דלהאוסרים שמאה בוודאי א"א להקל בזה אבל בספק צ"ע וכן יש להסתפק באחר אומר היה בו ס' סאה ואחר אומר לא היה דבטלות בוודאי כיון דאתחזק איסורא ואינו בידו אינו נאמן האומר שהיה מ' סאה אבל במעיין יש להסתפק וצ"ע ואפשר כיון דלהמתירים ההיתר בוודאי ולהאוסרים האיסור בספק אפשר דיש להתיר ויש להתיישב בכל זה:

יא ומים שאיבים פסולים מן התורה כדאיתא בת"כ פ' שמיני על פסוק דאך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור וז"ל הת"כ אלו אמר מקוה מים יהיה טהור יכול אפילו מילא בכתיפו ועשה מקוה בתחלה וכו' ת"ל מעיין מה מעיין בארי שמים אף מקוה בידי שמים וכו' מה מעיין שעיקרו בקרקע אף מקוה שעיקרו בקרקע וכו' עכ"ל ולמדנו ממעיין שני דברים האחת דמקוה של שואבין שהאדם מילא המים בכתפיו [פירוש דמילתא] ושפכן לבור המה פסולין והשנית שאם אפילו ירדו הגשמים מעצמן לתוך כלי פסול דמקוה שבכלי פסולה ואפילו העמיד הכלי במעיין המים שבכלי פסולים ויתבאר בסי' זה הרבה דינים בזה:

יב וגם בעניין זה יש פלוגתא דרבוותא אם השואבין פסול מן התורה או רק מדרבנן וקרא דת"כ אמטבתא בעלמא הוא ומן התורה אינו פסול אלא לשבול בכלים וז"ל הטור ומיהו פי' ר"י דשאיבה אינה פוסלת אלא מדרבנן שמן התורה אפילו כולו שואב כשר הלכך כל ספק שאירע בו אפילו ספק אם זוה בולו שואב אם לאו כשר אבל רבינו שמשון פי' שכולו שואב פסול מן התורה עד שיהיה רובו בהכשר אבל לאחר שיהיה רובו בהכשר משם ואילך אין שאיבה פוסלת בו אלא מדרבנן הלכך כל ספק שיארע בו קודם שיהיה רוב בלא שאיבה אולינן ביה לתוטרא אבל משידוע שנעשה רובו בהכשר מקילינן בספיקא שיארע בו וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש וז"ל עכ"ל:

יג וגם דעת הרמב"ם בפ"ד מכ"י וז"ל דין תורה שכל מים מכונסים מובלים בהם שנאמר מקוה מים מכל מקום בין שואבים בין שאינם שואבים ומדברי סופרים שהמים השואבים פסולים למבילה ולא עוד אלא מקוה מים שאינם שואבים שנפל לתוכן ג' לוגין מים שואבין פסלו הכל עכ"ל ויש מרבותינו דס"ל דכולה שואבה פסול מן התורה וכן ג' לוגין שואבין בתחלה כשנותנם לתוך המקוה פוסל מן התורה כל הגשמים שירדו לתוכה אבל אם בתחלה ירדו גשמים אף מעט ואח"כ נפל לתוכה ג' לוגין שואבין פסולו מדרבנן [ר"ת בתוס' ג"כ ס"ו וברי"ף פ"כ דסכנועם] ויש מרבותינו שאומרים דמילא בכתף פסול מן התורה אבל שואבין שירדו ע"י כלים טאליהן פסולו מדרבנן [עס כעס פרסב"ד]

ויש מרבותינו שסוברים דכשנשאבו בכלים המקבלים טומאה פסול מן התורה אבל כשנשאבו בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה שאינם מקבלין טומאה פסולו מדרבנן [סר"ח בפ"כ דמקואות מ"ג וכתב לטון הפסר ע"ש ומעור בשמו לה הזכיר זה וכן בתוס' כ"כ שם לה הזכיר פרסב"ח שסוף סר"ח דכר זה ע"ש וכב"י אתב שגם בתוס' כן סוף ול"ע וזו"ק]:

יד ויש בזה שאלה להסוברים דשואבים אינו מן התורה א"כ למה הוסיפו לגזור גם על ג' לוגין שפוסלים את המקוה והתשובה בזה כי היכי דלא אתו לטבול בכלים דבכלים פסול מן התורה [תוס' שם] אבל בזה נופה טמוה לי מאר דמנלן דמן התורה פסול בכלים דהא מקוה מים סתמא כתיב ואין לומר דלשון מקוה מים אינו אלא בקרקע דא"כ למה הוצרך בת"כ ללמדנו ממעיין מה מעיין בקרקע וכו' כט"ש בסעי' י"א ואם נאמר דילפינן זה מדרשא דת"כ דומיא דמעיין אם כן ביון דזוהו דרשא נמורה ולא אפשכחא בעלמא א"כ גם דרשא ראשונה מה מעיין בידי שמים וכו' הוה גם בן דרשא נמורה ומה ראו רבותינו לחלק בין הדרשות:

טו ונלע"ד דהנה לקמן יתבאר דהמניח כלים לנגבן ונתמלאו מי גשמים וגשברו וירדו הטים לבור הכשר והכי תניא בת"כ שם מה מעיין בידי שמים וכו' אי מה מעיין שאין בו תפיסת ידי אדם אף מקוה שאין בו תפיסת ידי אדם יצא המניח קנקנים בראש הגג לנגבן ונתמלאו טים ת"ל בגר אי בור יכול אף בור שבספינה יהא מהור ת"ל מעיין מה מעיין שעיקרו בקרקע אף מקוה שעיקרו בקרקע עכ"ל ויש להבין מנ"ל להת"כ ללמוד דהמניח קנקנים וכו' כשר מבור דאם נאמר דמשמעות בור הוא שעכשיו המים בבור ולא איכפת לן במה שהיה מקודם א"כ אפילו שואבין ממש אם שפכן לבור למה לא יועיל אלא וודאי דבאמת כן הוא דהתורה אפילו רק כשאין המים בבור אבל אם רק המים בבור לא חיישינן מאיזה מקום באו המים וכל דרשות דת"כ במקוה הם אפשכחא בעלמא דמשום דמדרבנן שואבים פסולים ומניח קנקנים כשרים לכן אסמכינהו רבנן אקראי דמה מעיין וכו':

טז ולרבותינו הסוברים דדרשא נמורה היא נפרש באופן זה דהנה הך בור מיותר לגמרי דבין דהתורה הקיש מקוה למעיין דבידי שמים ממילא דבלא בור אמור למבול דבלא בור לא הוה בידי שמים אך בזה אפשר לומר דיכול להיות בידי שמים גם בכלים כגון שעמדה כלי גדולה בחוץ וירדו גשמים לתוכה האמנם לזה יש דרשא אחרית מה מעיין בקרקע אף מקוה בקרקע ואפתי בור למה לי אלא ואיני דלהתירא אתי דכל שאין בו תפיסת ידי אדם ילפינן מהקישא ובור אתי לאורויי דאף כשיש בהם תפיסת ידי אדם אבל בעיקר המים ליכא יד אדם כגון שהניח הכלים לנגב ולא בינן להמים ונתמלאו מעצמן וגם אח"כ

לא משכחת לה אלא בנתערב דינו בכולו בידי שמים:

יז ולשיטת ר"ת נאמר דג"כ דרשא גמורה היא והבור פיותר לנמרי ואתי לאורויי דתחלת הקוויית המים בעינן דומיא דמעיין אבל אח"כ אין פסולו מן התורה וה"פ דקרא אך מעיין ובור מקוה מים דאימתי איתקש מקוה למעיין כשהבור ריק עדיין דפתם בור הוא בור ריק כדכתיב כי יכרה איש בור וכן רוב בורות שבמקרא כן הוא ודרשת הת"כ הוא לפי תקון חכמים דג' לונין פוסל בכל עניין ולכן דריש מבור רק לעניין מניח קנקנים ולא הוכיר ההפרש בין מתחלה לאח"כ מפני שמדרבנן בכל עניין פסול דגזרו בשפיר אטו בתחלה וכן לשיטת הר"ש דמן התורה אינו פסול רק כשנתמלאו בכלים ממאים י"ל ג"כ דמבור לתרנו וה"פ דאימתי איתקש מקוה למעיין דבעינן בידי שמים לעניין דומיא דבור כלומר מה בור שאינו מקבל טומאה אף המילוי לא יהא ע"י דבר המקבל טומאה אלא בידי שמים אבל דומיא דבור כלומר ע"י כלים שאינם מקבלים טומאה מותר המילוי מן התורה וה"פ אך מעיין ובור פקוה מים כלומר או דמקוה תהא דומיא דמעיין בידי שמים או דומיא דבור שיהא המילוי ע"י כלים שאינם מקבלים טומאה דומיא דבור ודת"כ נקיט הדרשא לפי תקנת חכמים כמ"ש לשיטת ר"ת ז"ל ונמצא דלכל רבותינו א"ש הקרא ודרשת הת"כ [וגם לר"ס דכרוב מלוי יש לייחס ג"כ וד"ק]:

יח מה נקרא מעיין הנהרות המושכים וכן הבארות החפורים ונמצא בהר מים חיים דהמים הם טמעיינות והחפירה לא מקרי מעשה ידי אדם שהרי אין ידי אדם עושים בהמים כלל רק בהכיסוי שעל פני המים וזהו דומה למעיין גמור השוה לארץ והיה מכוסה ובא אדם ונמל הכיסוי ואין לשאול הא נתבאר דמעיין דרכו בזחילה ואנו רואים המים שבבארות נחים במקום אחד דאין זה שאלה כלל תדע דכבר נתבאר דמעיין מטהר גם באשבורן ועוד דבאמת גם בהבארות יש זחילה אלא שאינו ניכר לעין וראיה ברורה שהרי שואבין כל המים ולאחר שעה באים אחרים תחתיהם ומאין באו אם לא ע"י זחילה מנידי הארץ וגם המים דינן כמעיין למהר בזוחלין אף שאינם מים חיים למבילת זב וצפורי מצורע וקידוש מי חטאת כדתנן במקואות [פ"ס מ"ל לר' יוסי דסלכתא כווחים דסכתוב קרקן מקוים כדכתיב ולמקוה סמיס קרא ימים מיסו כיון שכל סנחלים סולכין וזוחלין לל סיס לכך מעסרין בזוחלין ע"ס]:

יט כיון שמעיין מטהר בזוחלין לכן מעיין הנמשך הרבה ואין בשום מקום ממנו מ' סאה אבל כשתצרף כל המים מתחלה ועד סוף יש בהם מ' סאה מותרת למבול בו אם רק כל נופה מתכסה שם [כ"י] אפילו להסוברים דגם במעיין צריך מ' סאה שהרי יש מ' סאה דכל משך המעיין נחשב כאחת אבל במקוה

אינו כן רק שברן וגשפכו לתוך הבור דהוי כבולו בידי שמים:

יז ולשיטת ר"ת נאמר דג"כ דרשא גמורה היא והבור פיותר לנמרי ואתי לאורויי דתחלת הקוויית המים בעינן דומיא דמעיין אבל אח"כ אין פסולו מן התורה וה"פ דקרא אך מעיין ובור מקוה מים דאימתי איתקש מקוה למעיין כשהבור ריק עדיין דפתם בור הוא בור ריק כדכתיב כי יכרה איש בור וכן רוב בורות שבמקרא כן הוא ודרשת הת"כ הוא לפי תקון חכמים דג' לונין פוסל בכל עניין ולכן דריש מבור רק לעניין מניח קנקנים ולא הוכיר ההפרש בין מתחלה לאח"כ מפני שמדרבנן בכל עניין פסול דגזרו בשפיר אטו בתחלה וכן לשיטת הר"ש דמן התורה אינו פסול רק כשנתמלאו בכלים ממאים י"ל ג"כ דמבור לתרנו וה"פ דאימתי איתקש מקוה למעיין דבעינן בידי שמים לעניין דומיא דבור כלומר מה בור שאינו מקבל טומאה אף המילוי לא יהא ע"י דבר המקבל טומאה אלא בידי שמים אבל דומיא דבור כלומר ע"י כלים שאינם מקבלים טומאה מותר המילוי מן התורה וה"פ אך מעיין ובור פקוה מים כלומר או דמקוה תהא דומיא דמעיין בידי שמים או דומיא דבור שיהא המילוי ע"י כלים שאינם מקבלים טומאה דומיא דבור ודת"כ נקיט הדרשא לפי תקנת חכמים כמ"ש לשיטת ר"ת ז"ל ונמצא דלכל רבותינו א"ש הקרא ודרשת הת"כ [וגם לר"ס דכרוב מלוי יש לייחס ג"כ וד"ק]:

יח מה נקרא מעיין הנהרות המושכים וכן הבארות החפורים ונמצא בהר מים חיים דהמים הם טמעיינות והחפירה לא מקרי מעשה ידי אדם שהרי אין ידי אדם עושים בהמים כלל רק בהכיסוי שעל פני המים וזהו דומה למעיין גמור השוה לארץ והיה מכוסה ובא אדם ונמל הכיסוי ואין לשאול הא נתבאר דמעיין דרכו בזחילה ואנו רואים המים שבבארות נחים במקום אחד דאין זה שאלה כלל תדע דכבר נתבאר דמעיין מטהר גם באשבורן ועוד דבאמת גם בהבארות יש זחילה אלא שאינו ניכר לעין וראיה ברורה שהרי שואבין כל המים ולאחר שעה באים אחרים תחתיהם ומאין באו אם לא ע"י זחילה מנידי הארץ וגם המים דינן כמעיין למהר בזוחלין אף שאינם מים חיים למבילת זב וצפורי מצורע וקידוש מי חטאת כדתנן במקואות [פ"ס מ"ל לר' יוסי דסלכתא כווחים דסכתוב קרקן מקוים כדכתיב ולמקוה סמיס קרא ימים מיסו כיון שכל סנחלים סולכין וזוחלין לל סיס לכך מעסרין בזוחלין ע"ס]:

יט כיון שמעיין מטהר בזוחלין לכן מעיין הנמשך הרבה ואין בשום מקום ממנו מ' סאה אבל כשתצרף כל המים מתחלה ועד סוף יש בהם מ' סאה מותרת למבול בו אם רק כל נופה מתכסה שם [כ"י] אפילו להסוברים דגם במעיין צריך מ' סאה שהרי יש מ' סאה דכל משך המעיין נחשב כאחת אבל במקוה שכתוב שם שאי דינא שהרי המקוה צריך אשבורן כלומר שיהא מכונס במקום אחד רק במקוה משכחת לה ג"כ שלא תוכל לטבול בעמידה רק בשכיכה כגון שהיא רחבה הרבה ולא עמוקה כקומת איש כמ"ש במעי' א', וכבר נתבאר זה בסי' קצ"ח:

כ שנו חכמים במשנה [פ"ס מ"ס] הזוחלים כמעיין והנוטפין כמקוה וכו' ונוטפין שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפילו קנה [רק לכך שמיעו מקבל טומאה ע"ס] ואפילו זב וזבה יורד וטובל וכו' עכ"ל ופירשו הר"ש והרע"ב הזוחלין כגון נהרות שהן זוחלין הרי הן כמעיין ומטהרין בזוחלין [כלומר דגם לכר סוף מעיין מסוס שממשך ממעיינות] והנוטפין כגון מי גשמים כמקוה לטהר וכו' ובאשבורן ונוטפין שעשאן זוחלין כגון מקוה שפרץ על שפתו ומיטיו יוצאין זוחלין סומך אפילו מקל וכו' וסותמין מקום יציאת המים עד שיעמדו המים במקום אחד ונעשים אשבורן ויורד הטמא וטובל ע"ש וזה ששנינו אפילו זב וזבה לא קאי אלמטה דזב יורד וטובל שהרי זב צריך מים חיים זוחלין אלא אדלעיל קאי כלומר אפמיכה דאפילו אם הזב או הזבה סומכן ביד או ברגל כשרה למבילת נדה וזבה ואין הלכה כן אלא כר' יוסי דפליג דרבר שהוא מקבל טומאה אין מעמידים בהם ע"ש ולפ"ז אין חידוש במשנה זו לעיקר הדין כמובן:

כא אבל הרמב"ם מפרש פי' אחר דנוטפין הוא ג"כ ממעיין כלומר דמעיין היורד מן ההר אם הולך בזחילה גמורה כל מקום שנזחל דינו כמעיין אבל אם יורד טיפין טיפין אע"פ שיורדין תכופין טיף אחר טיף פ"ם כיון שיורד טיפין טיפין אבד זכות המעיין ודינו כמקוה שאינו מטהר זה המקום שירד טיפין טיפין אף ע"פ שנעשה בריכה גדולה אלא באשבורן כמקוה ולזה אומר ההנא שאם יכול להתחכם ולעשות מנוטפין זוחלין דאז אפילו זב וזבה יורדין ושובלין כו אף ע"ג דזב צריך מים חיים [וזבס בחגס נקיט ע"ס בפי' סרמב"ס] וכיצד עושה כשיתן במקום הנטיפות דף או דבר אחר שאינו מקבל טומאה שעל הדבר הזה ישיפו אלה הטיפות יהיה דינם כמעיין ומטהר בזוחלין ע"ש [ולולי זסו טעס רבינו סלוי רבו של רס"י שסביא רס"י מסמו בסבמ ס"ס: דזבס לריכה מיס חיוס ותמס רס"י עלמו ע"ס ועכ"ל סבינה פירושו גס בבכורות ל"ס: וגס רב פלטוי גלון סובר כן כמ"ס סב"ח וכל הפוסקים דמו דבריהס וסב"ח סלין בעבס דס"ל דמדרבנן סוא ע"ס וסוא תימא לומר כן מך בזב ס"ס דלולי פירסו מבאס זו כסרמב"ס ויזדקקתי גס זבס ס"מ דגס זבס טעוגס מיס חיוס ודו"ק]:

כב הרמב"ם בחבורו הגדול פ"ט פסק כן ע"פ פירושו ע"ש וגם הרא"ש בפירושו שיבח פירושו של הרמב"ם דלהר"ש מאי זה לשון נוטפין ועוד מה זה שאמר דנוטפין כמקוה הלא עיקר מקוה היא מי גשמים:

כג וע"פ פירושו של הרמב"ם כתבו המור והש"ע סעי' י"ג מעיין שיורד מההר טיפין טיפין בהפסק יש לו דין מקוה אא"כ יורד בקילוח בלא הפסק עכ"ל ובסעי' י"ד כתב רבינו הב"י נוטפין שעשאן זוחלין כגון שסמך למקום המצטף טבלא של חרס חלקה והרי המים זוחלים ויורדים עליה הרי הם כשרים וכל דבר שמקבל טומאה ואפילו מדברי סופרים אין מוחילין בו כלומר אין טומכין בו וזוחלין שקלחן כלומר שסמכן בעלי אגוז כשרים עכ"ל מפני שאין העלה חשוב ככלי לענין טומאה וה"ה בבל עלין של כל הפירות ורבותא קמ"ל בעלי אגוז אע"פ שהם צבועים ונראים ככלים מ"מ כשר:

כד ותמיהני על המור שלא כתב דין זה דנוטפין שעשאן זוחלין כיון שתפס פירושו של הרמב"ם ונלע"ד דהמור הסבים לפירושו רק להחמיר ולא להקל וכן מתבאר לי מדברי רבינו הב"י בספרו הגדול לקמן בסי' זה בעניין הבא להמשיך מים למקוה ע"ש ומ"מ לא אבין דמ"נ דאם לקולא לא תפס פירושו של הרמב"ם אלא כפי' הר"ש א"כ ליכא כלל עיקר דין זה דנוטפין ממעיין דינו כמקוה ובשחשש לחומרא לפי' הרמב"ם א"כ בע"כ תתפרש המשנה השנייה דסמיכ' מהני להיות כזוחלין ואין בזה קולא אף לפי' הר"ש דהרי לפי' זה בכל עניין הוי כזוחלין וא"כ למה לא כתב זה:

כה ומדברי רבינו הב"י לקמן נראה דלהרמב"ם כשר כשהחזיק האדם הטבלא ולהרא"ש פסול בבה"נ כמו כמה דינים שבסי' זה שע"י אדם פסולין מפני שהאדם מקבל טומאה ואינו כשר אא"כ הניח הטבלא על הארץ והמים ירדו דרך עליה ולפ"ז הוה א"ש מה שהמור השמיט זה אבל הרבה תמוה לי דהיכן מבואר זה ברמב"ם והרי רבינו הב"י בש"ע העתיק דבריו ואין שם רמז מזה שהאדם החזיק הטבלא ועוד הלא ברין אדם גם רבינו הב"י ס"ל כהמור בבל סי' זה ואיך העתיק כאן דברי הרמב"ם ועוד דלו יהיה כן מ"מ היה לו להמור להביא דבריו ולבאר דיניה הטבלא בקרקע [ומיון לומר דסמור סמך על מ"ש לקמן בבה"נ לסמיכת מים למקוה דלאו דמיון לפסק דפסק מיירי במקוה ולעשות מזוחלין לטבולן ומכל לסיפך לעשותו כמעיין לסכסיכו בזוחלין ומ"מ לפסר לומר דסמור ס"ל דלין מחד לפסק וסמיכת מלקמן ומ"מ ל"ע ותמיהני על מפרסי סמור וש"ע שלא סיעיכו בזה וזו"ק]:

כו עוד שנינו בפ"א מעיין שמימיו מועטין ורבו עליו מים שאובים שזה למקוה לטהר באשבורן ע"ש ומשמע דדווקא כשרבו השאובים אבל במחצה למחצה לא בטל שם מעיין מעליו אמנם בפ"ה שנינו העיד ר' צדוק על הזוחלים שרבו על הנוטפין שהן כשרין ע"ש דמזה משמע דדווקא כשרבו הזוחלים הא מחצה למחצה אינו מהר בזוחלין ומלשון הש"ס בשבת [ס"ס:] שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין משמע כמשנה ראשונה:

כז גם בלשון הרמב"ם פ"ט דין י"ג יש דקדוק זה וז"ל היו הזוחלין מן המעיין מתערבין עם הנוטפין ממנו אם רבו הזוחלין על הנוטפין הרי הכל כמעיין לכל דבר ואם רבו על הזוחלין וכן אם רבו מי גשמים על מי הנהר אינן מפסידין בזוחלין אלא באשבורן עכ"ל הרי דמתחלת דבריו משמע דבשוה דינו כמקוה ומסוף דבריו להיפך ונראה שאין הדקדוק כלל בזה דמי יזכל לצמצם ובוודאי בעיקר הדין דבשוה בשוה נלך להחמיר ולבן לא חשו המשנה והרמב"ם לדקדק בזה [ומיושבי על סכ"מ שם בסקסס מדי' לדוק על לשון סס"ס שמע ירבו סטופין ע"ס והרי כנגד אם ים לחיס ללשון סס"ס ממשמש דספ"ח כמ"ס וע"ס מ"ס בסס סרחב"ד משום דמ"ח לשמס ומספיקא בעיון רובא אי נמי סס דר"ל לשון לעניין מסבורן ע"ס ומבואר מזה דמדינא מחלה על מחלה כשר ולא ידעתי למה ומפשר דיש כ"מ במי סמיס קורס מס סזוחלין ק"ד והטופין בשו על סזוחלין לריך מסטופין רוב ולסיפך לריך מן סזוחלין רוב דכל שבמקומו חשוב וכזה מדוקדק לשון סמשמש וגס בלשון סרמב"ס יש לדייק כן וזו"ק]:

כח כתב הרמב"ם בפ"ט דין ג' החופר בצד הים ובצד הנהר ובמקום הביציו הרי הן כמי תמציות שלא פסקו [שמין בסס מ' סמס שמין מובלין בסס ורק לתרומה ולבע"י כשריס כמ"ס מקדש וכדמבן בפ"ח דמקואות] החופר בצד המעיין כל זמן שהיו באין מחמת המעיין אף ע"פ שפוסקין והחוזרין ומושכין הרי הן כמי מעיין פסקו מלהיות מושכין הרי הן כמי גבאין עכ"ל [שעוד גריעי ממי תמלוות ע"ס ויש גורסין כמי תמלוות כמ"ס סי"ס בפ"ח מ"ו ע"ס] וזהו תוספתא בפ"א דמקואות הביאה רבינו שמשון שם ע"ש והקשה רבינו הב"י בספרו כ"מ שם למה לא חילק גם בצד הנהר בין באין מחמת הנהר ללא באין כמו במעיין וגם בחופר בצד הים למה לא יהיה דינו כמעיין הלא מעיינות ונהרות ויומים כולם דין מעיין להם ותירץ דכיון דימיב ונהרות אין דינם שוה למעיין לעניין מי חטאת לכן חלוקים בדינים גם בזה עכ"ל ואינו מובן כלל מה עניין זל"ז [ורלוימי פירושים דמוקים מלא בסס' ל"ל על מעיות ובסס' ג"ע פ"ח מ"ז] [ולפמ"ש בסעי' ל"ב יש לוישב וזו"ק]:

כט ולענ"ד דה"פ דהנה חיבור מים למים בעינן כשפופרת הנוד כמו שת"אר בסי' זה אבל באין חיבור כלל אף שעומדים זה בצד זה כיון שיש הפסק ביניהם אינו כלום והנה במקואות של מי גשמים אין זה רבותא כלל דהא ממש שני דברים הם האמנם בצד הנהר ובצד הים יש בזה רבותא דהחופר בצדם אף שיש הפס עפר בין החפירה ובין הנהר והים מ"מ ידוע שמהמקורות מתחתיהם ממקור אחד יוצאים דארעא כולא חלחולי מחלחלי בראמרינן בחגיגה [כב:] וחמים הנובעין כאן באין מנהר גדול [רס"י] ועב"ז בעינן

בעינן מ' סאה במקום אחד ע"ש הרי שאינו מועיל חיבורן מתחת והשעם מפני שלמעלה אינו ניכר חיבורן:

ל וכל זה הוא בנהרות וימים דאע"ג דהנהר משיכה ממעיינות מ"מ עיקר הנביעה והחיות הוא בהמעיינות עצמם אבל הנמשכים מהם בריחוק מקום אינם רק נמשכים ודינם כמעיין אבל אין להם נביעה וחיות וכ"ש מי הים דאין אצלם נביעה כלל ואינם נקראים מים חיים משום דהם נחים שוקטים ולכן פסולים למי חטאת משום דבעינן מים חיים אבל במקום המעיין עצמו ששם עיקר נביעתו וחיותו החופר בצדו קרוב לו אע"פ שיש הפסק עפר מ"מ גם בהחפירה יש נביעה וחיות דוהו כעצם המעיין אלא שמבוסה היה בעפר ועתה כשנתגלה הכל רואים שדבר אחד הוא שזה נובע וזה נובע ובשניהם מים חיים ולכן הוי דבר אחד עם המעיין וזהו שאומר החופר בצד המעיין כל זמן שהיו באין מחמת המעיין כלומר שהכל רואין נביעותן וחיותן אע"פ שפוסקין וחוזרין ומושכין כלומר שנפסק מלטעלה בהפסק עפר ואח"כ חוזרין ומושכין כלומר שהכל רואין נביעותן וחיותן הרי הן כמעיין וכדבר אחד הן וא"צ בהחפירה מ' סאה בפ"ע ואח"כ אומר פסקו מלהיות מושכין הרי הן כמי גבאים כלומר אם בריחוק מקום מהמעיין חפר שבשם פסקו מלהיות מושכין כבמעיין עצמו שיהא ניכר הנביעה והחיות אלא כנהר שהוא רחוק מן המעיין ולכן אין לו בעצמו נביעה וחיות הרי הן כמי גבאים כלומר דאם אין בעצמו מ' סאה אין מובלין בו [וזהו כוונת הכ"מ שלמעלה מחמת כלומר דבעינן שיסת ניכר נביעותם וחיותם מלמעלה דלא סוי חיבור ולכן פיימיס וכנסרות לא סוי חיבור]:

לא ודע שמדברי הרמב"ם והתוספתא נדחים דברי רבינו הרמ"א בסעי' נ"ב שכתב ומותר לחפור מקוה בצד הנהר ולטבול בה אע"פ שאין בה מ' סאה דהא ארע' חלחלי מתחלחל' והויא סמוך לנהר ואנו רואים החלחלים שביניהם שהמים באים מן הנהר דרך החלחול דהיינו מנקביפ דקים שבקרקע הוי חיבור עכ"ל וזה היפך מהתוספתא והרמב"ם שאמרו מפורש דחופר בצד הנהר אינו חיבור וזהו הימא רבה איך לא ראה דברי הרמב"ם וגם הלבוש העתיק דין זה וכל מפרשי הש"ע לא הרגישו בזה וצע"ג לפי הנראה מריהטת דבריו:

לב האמנם דבריו צודקים וכוונה אחרת לוטה בהם דמקורו הוא מראבי"ה שבמרדכי פ"ב דשבועות וז"ל ונראה לראבי"ה דאם יש נקבין הרבה דקין מצטרפין לשפופרת הנוד וכו' והא דאמר רבא ארעא חלחולי מחלחלא אלמא לא מהני נקבים להיות חיבור וז"ל דהתם מיירי כשאין בכל אחד מקוה שלם לבדו ראו אפילו כשפופרת הנוד לא מהני וכו' אבל כשאחד שלם או אפילו נקבים דקים מצטרפין לכשפופרת הנוד והתוא דארעא וכו' ה"פ כשהחפר בסכוך וז"ז שנים וג' שכולן חסרות וכו' אע"פ שניכר וכו' והחלחול מפעפע מזה לזה אפ"ה לא הוי חיבור אבל אם חיפר אצל הנהר וכו' בכדי שאנו רואין את החלחול נראה דהוי החלחול חיבור עכ"ל הרי מפורש דמיירי שיש ממש נקבים קטנים מזה לזה אלא שאין באחד מהם כשפופרת הנוד מצטרפין הנקבים כולם לשפה"נ ואין זה ענין לדברי התוספתא והרמב"ם שיש הפסק גמור אלא שמתחת לארץ הם מתאחדים אבל רבינו הרמ"א מיירי שהכותל דק מאד ש"ש ממש נקבים ביניהם וזהו שדקדק רבינו הרמ"א לומר ואנו רואין החלחולין שביניהם עכ"ל כלומר שרואין הנקבים ממש ואיך המים מתחלחלים מזה לזה ומצטרפין כולם לשפופרת הנוד ובסעי' הבא יתבאר עוד:

לג ולהיפך אני תמה על הרמב"ם ז"ל לשיטתו דבמעיין לא בעינן מ' סאה כמ"ש בסעי' מ' למה לנו הצירוף בלל דאם כל הגוף אינו מחבסה אינו מועיל הצירוף ואם כל הגוף מחבסה למה לן לצרף הרי במעיין ובנהר ובימים לא בעינן מ' סאה כלל אמנם האמת כן הוא דוודאי כשחופר בעומק עד שמצא מים בכולם כשר דהוי כמעיין וא"צ מ' סאה אך בכאן מיירי שחפר מעט ונמצא מים וזהו כמים המאוספים מתמצית מי גשמים ומבציצת ההרים דזהו פירושו של מי תמציות וכמים המכונסים בקרקע שזהו פירושו של מי גבאים כמבואר שם ולכן אמר דהחופר בצד הנהר ובצד הים הרי הן כמי תמציות ולא כן במעיין ואם פסקו מלהיות מושכין גם במעיין הוי כמי תמציות או כמי גבאין וזהו הכל על החפירה מועטת דהם במים המכונסים בקרקע ולפי זה יש ליישב דברי רבינו הרמ"א בפשיטות דהוא מיירי בחפירה עמוקה אך עכ"ז האמת הוא גם מ"ש בסעי' הקודם דכן מבואר במרדכי כמ"ש וכל זה הוא לשיטת הראב"ד והרמב"ם דבמעיין א"צ מ' סאה אבל לדירן דקיי"ל דבכל מקום צריך מ' סאה אין נ"מ בין חפירה מועטת לחפירה מרובה דכשיש מ' סאה לעולם כשר וכדתנן בפ"א דמקואות ורק יש נ"מ בין מקוה למעיין לעניין זוחלין כמו שנתבאר:

לד עוד שנינו בפ"ה משנה ג' מעיין שהוא משוך בגדל [סמך שיש לו סרנס לנליס] ריבה והמשיכו הרי הוא כמו שהיה היה עומר וריבה והמשיכו שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעיין להטביל בו בכל שהוא עכ"ל ופי' הרמב"ם מעיין שנפרדו ממנו גולות דקות ושפך מים שאובין בעיקר המעיין עד שנתחזקו אלו הגולות וגדלה הגרהן הנה משפט אלו הגולות כמעיין הואיל ומי מעיין הולך בהם אמנם אם היה מי המעיין שוקטים נחים ושפך עליהם מיס שאי ן עד שנברו וינרו מהם אפיקים הנה אלה אפיקים משותפים בדיניהם וכו'

וכו' עכ"ל וכ"כ בחבורו פ"ט דין י"א וז"ל פעיין שהיו אמות קטנות נמשכות ממנו ורבה עליו מים שאובין עד שגברו המים שבאמות ושטפו הרי הן כמעיין לכל דבר הוו מימי המעיין עומדים וכו' הרי המים שמשובין שוה למקוה לטהר באשבורן וכו' עכ"ל:

לה וכתב הראב"ד על הרישא דהרי הן כמעיין לכל דבר וז"ל בתוספתא ואינו מטהר בזוחלין אלא ער מקום שהיה יכול להלוך בתחלתו עכ"ל וז"ל התוספתא מעיין שהוא מושך כנדל וריבה עליו והרחיבו מטהר באשבורן ואין מטהר בזוחלין אלא ער מקום שיכול להלוך מתחלתו עכ"ל ונראה דה"פ דזה ששנינו במשנה דהרי הוא כמו שהיה זהו ער מקום שהיו האמות נמשכות ואע"פ שמקודם היו גולות קטנות ועכשיו ע"י השאובין נעשו נדולות לא איכפת לן כיון שגם מקודם נמשכו שם מי המעיין אך מה שנמשך להלן מהמקום שהיה נמשך מקידם דינו כמקוה וכמו בסיפא ואין התוספתא חולקת על המשנה ולא הראב"ד על הרמב"ם וכ"כ הר"ן בנדרים [מלי] שהתוספתא אינה חולקת על המשנה ע"ש:

לו ורבינו הב"י כתב בכסף משנה ובב"י שהרטב"ם חולק על הראב"ד ום"ל להרמב"ם שהתוספתא חולקת על המשנה ע"ש ולא ירדתי לסוף דעתו ואין לשאול דכיון דרבו השאובין על מי המעיין הרי כל המעיין חזר להיות כמקוה כמ"ש בשריבה הנוטפין על הזוחלין דאין מטהרין אלא באשבורן דאינו כן דהרמב"ם ס"ל דזהו כשריבה במקום המשכת המעיין וכמו בנהרות שהם רחוקים מן המעיין אבל בנומת המעיין עצמו קמא קמא בטיל ולכן אף כשנתרבו על הזוחלין לית לן בה [כ"מ ור"ן סס] [סמוספתא מעיין סמוסך כנדל סיפ בפ"ד למקואות ובפ"ק סס סגיעו מעיין סמימיו מועטים וריבם עליו וסרחיבו מעסר בזחבורן ואינו מעסר בזוחלין אלא על מקוס שסיס יכול להלך מתחלתו וסכיוסס סכ"ס בספ"ק יתפרש נ"כ לסרמב"ס כבפ"ד וכאן קמ"ל בגיעו מוסך כנדל ובפ"ד קמ"ל במוסך כנדל דבמקוס סגמשך מקודס לף סהיו מועטין מ"מ כיון שעכ"פ הלך סמעיין סס עדיין מעסר בזוחלין ודו"ק]:

לז אבל רבינו שמשון פ' משנה זו באופן אחר וז"ל מעיין המשוך כנדל ריבה והמשיכו ולא שריבה לו מים שאובים דא"כ לא היה מטהר בזוחלין כדתנן בפ"ק אלא ריבה עליו שעשה בריכות לכל המקומות שהיה מוליך ונתמלאה כל אחת מים הרי הוא כמות שהיתה דבמקום שהיו טימיו זוחלין קודם שריבה עליהן והרחיבן שם מטהר בזוחלין ומן הצדדין אינו מטהר אלא באשבורן עכ"ל וגם התוספתות מפרש בבה"ג ע"ש ומחטיר יותר מהרמב"ם בשני דברים האחת דבריבוי שאובים או מי נשמים אין מטהר בזוחלין אפי' במקום המעיין עצמו דזהו דין נוטפין שרבו על הזוחלין שנתבאר והשנית דאפילו כשמשך מי המעיין עצמו להלן אינו מטהר בזוחלין המקופות שמשך ולא דמי לכל שרחוקין ממקום המעיין וט"ס דינם כמעיין למהר בזוחלין דזהו מפני שמבעם כן שכן ברא הקב"ה להיות נהרות מושכין ממעיינות וגם הימים מטהרין בזוחלין מפני הנהרות הנופלים שם כמו שנתבאר בסעי' י"ח משא"כ האדם כשהמשיכן ונם לא דמי לבארות החפורים דשם לא עשה האדם בהמים עצמם רק בהכיסוי שעל פני המים כמ"ש שם משא"כ כשהמשיך מי המעיין עצמן דאז אין להם דין מעיין וזהו שיטת רבותינו בעלי התוס' נב"ם דרבינו שמשון הוא המחבר מהתוס' ברוב הש"ס בידוע:

לח ולפי מה שנתבאר בדינים אלו יש פלוגתא דרבוותא בכל הנהרות בימי הגשמים שמתרבים הרבה מאד בימי הגשמים על ידי ריבוי הגשמים ונמצא שרבו הנוטפין על הזוחלין ובנמ' נמצא גם כן כמה מאמרים בזה כמו שיתבאר בס"ד דבמקום אחד אמרו [שבת סס:] נהרא מכיפיה מהברך ממקודו ולא טמימי הגשמים דאין לך מפח יורד מלמעלה שאין מפחיים עולים כנגדו מלממה [תענית כה:] ונמצא לפ"ז דהמיד רבו הזוחלין על הנוטפין וכנגד זה אמרו [שם] דאין פרת מטהר בזוחלין אלא בתשרי בלבד דאז אין זמן גשמים בבבל אבל בעתות הגשם אינו מטהר בזוחלין משום דרבו הנוטפים על הזוחלין וכן אמרו [שם] דאבוה דשמואל עביד להו לבנתיה מקואות ביומי ניסן משום דאז זמן הגשמים בבבל ואסור למבול בנהרות הזוחלין משום ריבוי נוטפין כמ"ש:

לט ונחלקו בזה רבותינו דר"ת פסק כי הך מימרא דנהרא מכיפיה מתברך ומותר למבול בנהרות כל השנה ורק זהו בנהרות שלעולם אינן מתייבשין אבל נהרות המתייבשין בימי הקיץ אין מובלין בהם דחיישינן המיד לריבוי הנוטפין [ר"ן לדעת ר"ת בנדרים מז:] כלומר דאולי עיקר הווייתן הוא ע"י גשמים ולדעת ר"ת הסכימו הר"ש וספר התרומה והסמ"ג אבל רבינו חננאל פסק כאידך מימרא דבזמן ריבוי הגשמים אין למבול בנהרות וכן נראה דעת הרי"ף ור"י בעל התוס' והר"ם מר"ב רבו של הרא"ש וגם דעת הרטב"ם כן הוא רק שהוא מחלק בין מקום עיקר המעיין למקום המשכתו דבמקומו העיקרי לעולם מטהר בזוחלין כמו שנתבאר ויש מרבותינו דס"ל דבמקום הנהר עצמו לעולם אין הגשמים פוסלים הזחילה רק במקומות שהנהר מתרחב בימות הגשמים [ר"ן סס]:

מ המור הביא פלוגתא זו ונראה שדעתו נוטה להחמיר וכן פסק רבינו הב"י בסעי' ב' וז"ל ואם רבו הנוטפין על הזוחלין וכן רבו מי גשמים על מי הנהר אינם מטהרים בזוחלין אלא באשבורן לפיכך צריך להקיף מפץ וכיוצא בו באותו הנהר המעורב עד שיקוו המים ויסבול בהם עכ"ל כלומר דאם בימי הגשמים צריכה לסבול בנהר בתברא להקיף מקום בתר

בנדה שחמים לא יהיו ווחלין אלא נקוין ועומדין באשבורן ואם יש נומא שנתמלאה מנשמים אף ע"פ שנוחלים לתוכה מבין ההרים כיון שעכשיו הם באשבורן מכונסים ועומדין בנומא פורר למבול בתוכה והרי היא כמקוה [ט"ך סקי"ב ועט"ז סק"ג שהביא קושיא ממצא לגדל לחך דמ...] ירבו ממעפין ע"ם ולפי מה שנתרבו לעיל ל"ק כלל גם מה שהקשה על תירוצי תס"ד וסב"ח מתרע"ט על סקושיא למה נועפין פסלי זוחלין ומחוכין הין פוסלין מקוה שלימה לעילו בריבוי ותרלו דמאי מעוש דהוי כזריעה לו מעוש דמחוכין כבדין תן המגיה והקשה סע"ז ממצא דגדל דלף נעוטפין תיבי סכשר המעיין ע"ם לא ידעתי מלי ק"ל דלפי' סר"ם הלא לא המשיך בחחוכין ולפי' הרמב"ם פעעם מעוש שבמקוה הין פוסלין ובחחת להרמב"ם ל"ק כלל קושיה דבחחוכים במקוה גם כעוטפין במקוה המעיין

והדברים ברורים בס"ד ודו"ק]:

כא אבל רבינו הרמ"א הקיל בדעת המקילים וז"ל וכן נהגו להורות ולהחמיר [כלומר כמחמירים למבול בנהרות בימי הגשמים] אבל יש מהרים למבול בנהרות כל השנה אף בשעת הגשמים והפשרת שלגים ורבו הנופפין על הוחלין משום דעיקר גידול הנהר הוא ממקום מקורו וכן נהגו ברוב המקומות במקום שאין מקוה [אבל כשיש מקוה הין למבול בנהרות אלא כשהנהר קטן מאד ואינם מתייבשת לעולם] ואין למחות ביד הנוהגין להקל כי יש להם על מי שימחוכו מיהו יש ליזהר מלמבול בנהר המתהוה לנמרי ע"י נשמים וכשאין נשמים פוסק לגמרי אף ע"פ ששאר נהרות שופכים לתוכו בשעת הגשמים ומתהוה על ידן ס"מ האיל ופוסק לגמרי בשעה שאין נשם אסור למבול בו דרך חחילתו עד שיקוו המים שבתוכו אבל בנהר שאינו פוסק אע"פ שבשעת הגשמים מתפשט ומהרחב על כל גדותיו מותר למבול בו בכל מקום לפי סברת המקילין ולפי מה שנהגו עכ"ל:

כב ועל זה מהבות בנות ישראל שבכפרים או במקומות שאין מקוה ומובלות בקיץ בנהרות ובימי הגשמים בלא"ה א"א למבול בנהרות מפני הקור הגדול לבד מה שאסור לדעת המחמירין אמנם הנשים שיש להם כח לשאת הקור מותר להן למבול תמיד במקום שאין מקוה ולפמוך על דעת המקילין בפסקו של רבינו הרמ"א ולא להתבטל מפריה ורביה וק"ו אם ע"י הערר המבילה יכשלו באיסור נדה ח"ו רק בזאת בחוייבות ליזהר שהנהר תהיה נהר ממש שאינה פוסקת בס"ש רבינו הרמ"א ולא אנשים המחייבשת אא"כ האנם אינו הולך בוחילה רק המים נחים על מקומם הרי כמקוה ומובלת בו וכך יש להורות לרבים בערב בעתים הללו שעמב"י מפוזרים בקצוות רחוקות ומהם מעטים בעיר ומקוה אין להם ובהכרח לבן למבול בנהרות ויאורות ואגמי מים [ע"י שפתב דלפ"ז

ת"מ בריבוי אחלין על פעוטפין מומר לעבול גם במקום שלא הלך סנהר מתחלתו ע"ם ומ"ך סקי"ח הסיג פלא ומוכיח מהר"ם ומרח"ם פ"ם ומהרדכי דמינו כן וכ"כ המחרי"ק ע"ם ולעכ"ד שי הדעות לודקים לפי מה שבחרנו דבנהרות הנמשכים בילי שמים וודאי דלדקו דברי הב"י ורק מה שהלך המשיך המעיין בזה לדקו דברי הש"ך ודבר זה בחרנו בסעי' ל"ו ומהרי"ק ומב"י ומ"ך דימי זל"ז ולפיך הקלו זה על זה ולדבריו ס"ם בעוב מעם ודעת בס"ד ודו"ק]:

כג כתב רבינו הב"י בסעי' ד' מקוה שהיא של עובד כוכבים ומקבל מטנה שכר אין להאמין לו עליה אא"כ יש העיד במקוה כ"א מאה עכ"ל ביאור הדברים דלקמן יתבאר דמעיין אין השאובים פוסלין רק שאינו מחהר בוחילה אם רבו השאובים ומקוה של מי נשמים כשאין בה מ' מאה ג' לוגין פוסלין אותה וכשיש בה מ' מאה אינה נפסלת לעולם וכשיש בה כ"א מאין מי נשמים מותר להמשיך אליה י"ם מאין ע"י המשכה בקרקע ע"פ פרמים שיתבארו וכאן מיירא במקוה ולא במעיין והמקוה היא של העובד כוכבים ונומל ממנה שכר מבילה מכל אשה ומיירא כשהמקוה נעולה והמפתח ביד ישראל דאלו מקוה פתוחה או שהמפתח בידו בכל ענייו פסול דשמא ישפוך להוכה שאובים אך כשאין המפתח בידו אין חשש רק שמא ימשיך המותר דרך הגג ורבינו הב"י ס"ל דהמשכה אינה אלא דרך הקרקע אך מ"ם כיון דיש רוב מקוה כשרה שוב לא חיישינן לזה דהמשכה דרך הגג אינו פסול נמור [ט"ז סק"ז ודו"ק] וזהו שמיים רבינו הרמ"א דמאחר דרובו כשר ספיקו לקולא עכ"ל ואין הכוונה מפני ספק דרבנן דאפילו בספק דרבנן אינו נאמן רק הכוונה דגם ספק נמור דרבנן אינו [וזסו כוונת ס"ך סקי"ז ע"ם]:

כד אבל במקוה שליטה אין חשש אפילו היא פתוחה לגמרי ויש אוסרין גם במקוה שליטת דשמא ישאב מים ממקוה זו וימלאנה בשאובין אם אלו המים מובים מהשאובין או שהמי מקוה ברוחים ויחוש שמא לא ירצו הנשים למבול בהמרוחין חיישינן שיחליפם על מים מובים דכל שיש רק חשש שיהנה מזה חיישינן אבל אם לא יגיע לו הנאה מחילוף המים אינו חשוב להכשיל בחנם כמ"ש בסי' ק"ח [כ"מ ומ"ך סקמ"ז] וכן אם רגילה המקוה להתחסר נ"כ אינו נאמן דשמא חסרה ומילאה בשאובין [ט"ז סק"ם] ובמעיין אין שום חשש ולכן מקואות שלנו שהם מי מעיין יכולה להיות פתוחה תחת ידו [מ"ם סמלמ"ע סק"י בשם סכנס"ג במקוה שלריך לסיות המפתח ביד ישרמל ובסברס סלמת פמחוס למין לחוש שנחוסו יום ימלאנו למירתת ע"ם לע"ע ומין לסמוך על זה ובמקוות שלנו שסס מי מעיין מין לחש לריכים לכל זה ובכמה מקומות המקומות המת

רשחס]:

כה ואפילו רבינו הושע"א בסעי' ד' מקוה שחיסרה תחילה לפנינו וכו' ומצאה מלאה ולא ידענו מי מילא אפילו אם היתה בכר רוכה בחבשר דהיינו שהיה בה כ"א סאין אוליכן לקולא ואם לא היה רובה בחבשר רשבשו איבא פ"ק דאורייתא אם יש לתלוש שעכו"ם מילאה כרי לחייבן בה פסולה ואם לאו חוזרי ישראל מילא ואתה כרי לפטול בה בשרה דרוב המצויין אצל מקוה העשוין כרי להבשירה בקיאין הן ובוודאי בהבשר מילא אתה וכ"ש אם הישראל לפנינו אומר שבהבשר מילא אתה ומאמן מאחר שבידו לתקנה וכה"ג עד אחד נאמן באיסורים כרלעיל סי' קכ"ו עכ"ל ואין מומחין כלל על העכו"ם מה שאומר בין לקולא בין לחומרא אף בממיחה לפי תומו כיון שהוא עובר כוכבים ואין דבריו כלום [ס"ך סקי"ט בשם מסרי"ק] מיהו אם לפי הנראה אומר אמת יש לחוש לדבריו לחומרא כמ"ש בב"מ:

כו והנה זה שמצאנו בה רוב אולינן לקולא הולך לשימתא שהפסק לעיקר לרינא שישת המור בשם הר"ש שהבאנו בסעי' י"ב בם"ש בסעי' ג' וז"ל ואם כל המקוה היא שאובין פסול מן התורה ופסיקא לחומרא אבל אם רוב המקוה כשר והמיעוט הוא שאובין אינו אלא מדרבנן ופסיקו לקולא עכ"ל ואף שכתבנו בסעי' ס"ג דגם בפסק דרבנן חיישינן זהו כשהמקוה היא ת"י העכו"ם אבל בבאן איננה ת"י אלא עומדת באויה מקום פתוח ת"י השנחת ישראל אלא שם"ם יש פסק מי מילאה ישראל או עכו"ם ולכן בפסיקא דרבנן תלינן לקולא וזה שכתב דרוב המצויין אצל מקוה וכו' הגם שמחזיק המקוה הוא ע"ה בעצמו ס"ם אין דרכו לעשות דבר בעניין מקוה בלא שאלת חכם ולעניין זה הוה מומחה ויודע איך לעשות:

כז ודע ששנינו בפ"ח דמקואות דהמקואות אפי' של ארץ ישראל כשרים רק מה שחוץ לפתח המרינה ושל חוץ לארץ פסולים לנדות ע"ש וברמב"ם פ"י דמקואות אין זה ענין כלל למקואות שלנו ולכן לא הובא דין זה כלל בשו"ע ושו"ע דהתם לא מיירי במקואות המיוחדים למבילת נשים ומשמרים בבית המרחץ נכבדינות שלנו אלא במקום הנקוים בבורות ממי נשמים והם כהפקר [ובמשנה שם סגירסא מקומות שבבו"ם עבמו"ל ואין לזה פירוש נכון ומרמב"ם שם מבואר סגירסא סיל מקומות שמתקרן שמים ע"ש]:

כח כבר נתבאר דים דינו כמעיין ולפיכך גל שנתלש מן הים ונפל על היבשה ועל הכלים שהורים אף שנפלו עליהם דרך חילה כיון שדינו כמעיין ואף אם נפל עליהם שלא בכוונה כמ"ש בסי' קצ"ח ודווקא נשתגל נפל על הארץ אבל אם הטביל בגל בעת שתגל באויר אינו מבילה דאין מבילה באויר ומן התורה פסול [סוס' חולין ל"ח:] דבעינן דומיא דמעיין ומקוה שהן בארץ ולא באויר והטור כתב אבל ורק כלים

לאויר הגל וכו' ע"ש משום דבאדם לא משכחת לה שלא יפרח באויר אבל באמת משכחת לה כגון שעמדה על הגג והגל נפל עליה דרך העברתו והטור אורחא דמילתא נקיט [עתו"ס סס"ה וס"ך סק"ך וע"ז סק"י ודרישה שפסקו לאדמב"ם דכמעיין מ"ל מ' סאה גם למדם למס מגן בגל מ' סאה וסמ"ך תירץ דלעיני דומס לגמרי למעיין ומכ"מ תירץ דגם יש לחוש דומס למעיין לעניין מ' סאה וסע"ש והדרישה כתבו דלעין שכוונם למ' סאה חוקה הוא כדי שיתכשר כל נטו וגאב"ד מרחה מלשון סרמב"ם בפ"ט שכתב מין מעבילין בגל כשסות נאויר וכו' לפיכך יש בו מ' סאה עפ"ל ומ"ל סמ"ל רבותא דאפי' בגל סאה מין מיבלין מאויר]:

כט תנן בפ"ה מעיין וכו' העבירו על גבי בריכה והפסיקו חרי הוא כמקוה חור והמשיכו פסול לובים וכו' עד שידע שיצאו הראשונים ע"ש וז"ל הרמב"ם בפ"ט חיו מימיו נמשכים לתוך בריכה שהיא מליאה מים ונקוין שם הרי אותה הבריכה כמקוה היא יוצא חוץ לבריכה ה"ז פסול ליבים וכו' עד שידע שיצא כל מי המקוה וכו' עכ"ל [וכפי' סמשנה דברו פיגש מבואריס ע"ש וזו"ק]:

ל ונראה להדיא שפשרש דהבריכה היתה מי נשתים וזה ששנינו והפסיקו ר"ל שהמעיין יצא לתוך הבריכה ומשם ולהלן נפסק ולכן נשאר על הבריכה דין מקוה כבתחלה ואף שהיא מחוברת להמעיין מ"מ הרי מי הבריכה רבו על מי המעיין והוי כריבוי הנוטפין על הזוחלין שלא במקורו ובטלו מי המעיין במי הבריכה דוהו שיטתו במעיין המשוך בגדל כמ"ש בסעי' ל"ד ואם המעיין יצא חוץ לבריכה הרי באותו מקום דין מעיין יש לו ומטהר בזוחלין שהרי בשם הם רק מי המעיין ומ"מ אבד שם מים חיים ממנו מפני שעבר דרך הבריכה ולכן פסול לובים וכו':

לא אבל רבינו שמשון והרא"ש קצרו מאד ולא ביארו כל הצורך רק רבינו שמשון כתב והפסיקו שאין מי הבריכה מחוברין למעיין ע"ש ומפרש והפסיקו שהפסיק מי המעיין מן הבריכה וז"ל המור ושו"ע סעי' י' מעיין שהמשיכו לבריכת מים שהם נקוים ועומדים יש לה דין מעיין ואם הפסיק ראש הקילוח חור להיות לה דין מקוה ואם חזר והמשיך קילוח המעיין לתוכה חורת לדין מעיין עכ"ל והרבה תמוהים למה יש לה דין מעיין מפני החיבור הא רבו הנוטפין על הזוחלין וכבר הקשו זה כל המפרשים ויש מי שתירץ דמיירא בשלא רבו הנוטפין [ס"ך סקל"ב] וקשה שהרי הבריכה מליאה מים והמעיין רק עובר עליהם וא"כ איך אפשר שלא ירבו הנוטפין ויש מי שחילק בין מעיין משוך למעיין עומד וכאן מיירא במשוך [ע"ז סק"ך] ואין שום טעם בזה וכבר בררנו דלהר"ש ורוב הפוסקים בשרבו הנוטפין בכל עניין אינו מטהר בזוחלין ויותר מזה קשה שהרי בסעי' ל"ו נתבאר דעת הר"ש שאפילו בעצם מי

המעיין

המעיין כשהמשיכו לה ממקורו ע"י בריכות אין לו דין מעיין וכ"ש מי מקוה:

נב ויש מי שתירץ דדווקא כשמעורבין הנוטפין עם הווחלין אבל בכאן שהמעיין עומד בפ"ע מועיל חיבורו לבריכה להיות גם עליה דין מעיין [פרישה] וסברא מובה ונוכחה היא ורק יש להוסיף בה דברים דלכאורא נ"ן אינו מועיל שהרי במעיין המשיך כנדל לשיטת הר"ש שבארנו בסעי' ל"ז גם שם המעיין עומד בטקומו ועכ"ז במקום שהמשיכו אין לו דין מעיין אף שהמשיך את מי המעיין עצמם וכ"ש מי מקוה אך ביאור הענין כן הוא לענ"ד דבמקום שהנוטפין והווחלין מעורבין אף שהאדם לא עשה מאומה בזה מ"מ ברבית הנוטפין אבדו הווחלין כח מעיין שלהם כיון שהנוטפין רבו עליהן על מקומם וביטלום וכן אפילו כשהמעיין במקומו אין לו כח להאדם לעשות מקומות חדשים למי מעיין במקום שלא היה מים מעולם ולכן בסעי' ל"ז אין למקום ההמשכות דין מעיין אבל בכאן שהמעיין עומד במקומו והבריכה עומדת במקומה ולא חידש האדם מקום חדש רק חיבר מי המעיין למי הבריכה שפיר מועיל החיבור להיות גם על הבריכה שם מעיין דהר' השקה מועלת לטהר מים ממאים כ"ש שמועיל לעשות ממקוה מעיין כיון שהאדם לא חידש מאומה רק חיברן והשיקן זל"ז:

נג ויש מי שהקשה למה בהפסיקו יש לו עכ"פ דין מקוה מאי שנא מטבילה בנהרות בעת ריבוי נשמים שאסור לכמה רבוותא [פרישה] ובאמת ל"ק כלל דוודאי אם המים היו זוחלין בהבריכה היה אסור לטבול בו בהפסיקו אבל הכא מיירא שהמים נחים באשבורן ואינם זוחלין [ש"ך סקל"ח] ויש מי שרצה לומר ממש להיפך דכשהמים זוחלים בהבריכה יש לה דין מעיין אף בהפסיקו ונדחו דבריו דבהפסיקו בכל ענין דינו כמקוה ואם הם זוחלין אסור לטבול בהם לגמרי [ש"ך סק"ל] ודע שאני המה על רבינו הב"י שלא הביא כלל רעת הרמב"ם דלהרמב"ם פסולה בזוחלין אף כשהבריכה מחוברת להמעיין כמ"ש בסעי' נ' ואולי מפני שרוב רבותינו בב"מ פשיטא להו שחיבור מקוה למעיין מהני לעשות למקוה דין מעיין:

נד כתב רבינו הב"י בסעי' י"א מקוה מים שאובים שהמשיכו עליו מי מעיין אפילו מי המעיין מועטים המועטין של מעיין מטהרין את השאובים המרובים בין קדמו מי מעיין לשאובין בין קדמו שאובין למעיין עכ"ל וזהו מדברי הרשב"א בתה"ב והוא ממש כדין הקודם דכל שהמעיין מחובר למקוה אינו כדין רביית נוטפין על הווחלין דכיון שהמעיין עומד בפני עצמו והמקוה בפ"ע מטהר המעיין את המקוה ואפילו אם הם שאובין כיון שהשיקן וחיברן זל"ז:

נה אבל רבינו הרמ"א כתב על זה וז"ל ומ"מ אין לטבול בו רק באשבורן דלא עדיף מנהרות שרבו הנוטפין על הווחלין עכ"ל והוא תמיה דא"כ למה לא כתב כן גם בדין הקודם בבריכה שהמשיך למעיין בסעי' י' וכבר המהו עליו בזה [מעיו"ט] ויש מי שתירץ דשם מיירא כשלא רבו הנוטפין על מי המעיין [ש"ך סקל"ג] וכבר כתבנו בסעי' נ"א שא"א לומר כן והיה אפשר לומר דכוונתו גם אסעי' הקודם ודרכו לקצר וחשש לדעת הרמב"ם שהבאנו בסעי' נ' וכבר תמהנו על רבינו הב"י בסעי' נ"ג למה השמיט דעתו הגדולה אך יותר נ"ל לענ"ד דרבינו הרמ"א חילק בין מים שאובים שפסולים לגמרי למי בריכה שמשהרת באשבורן ום"ל דהחיבור אינו מעלה רק מדרגה אחת ממקוה למעיין לטהר בזוחלין והשאובין מעלה המעיין מדרגה אחת משאובין לדין מקוה וא"א לו להעלותו שני מדרגות להכשירו אם לטהר בזוחלין ולכן לא הגיה ברבין הקודם:

נו כתב רבינו הב"י בסעי' ח' מעיין שמקלח לתוך כלי פסול לטבול בין במים שבתוך הכלי בין לאחר שיצאו מהכלי ואם המעיין מקלח על שפת הכלי ולהוכו תוך הכלי אסור לטבול וחוצה לו מותר אפילו אם המים שבתוכו מרובים עכ"ל וזהו משנה בריש פ"ה וה"פ מעיין שמקלח לתוך כלי נפסלו המים כיון שהיו בכלי ולכן גם אחר שיצאו מהכלי פסולין אבל אם מעט ממנו מקלח על שפת הכלי אף שרובו מקלח דרך הכלי מ"מ המעט הכשר מעלה את הרוב הפסול כשיצאו וכיון שהם מחוברים להמעיין כשרים אף בזוחלה ואפילו לדעת הרמב"ם בסעי' נ' ג"כ כשר כיון שעיקרו מעיין וגם עתה מחוברים לו ולפיכך כולו דינו כמעיין [כל"ל מדברי סרמ"ש סס ומ"ז סקט"ז]:

נז וכן אמת המים שהמשיכוה דרך חריץ בקרקע אל גיגית גדולה מחוקה יוהר ממ' סאה ושקע הגיגית בקרקע אסור לטבול בתוך הגיגית אע"פ שמי הגיגית מחוברים אל האמה אא"כ נעשה נקב בשולי הגיגית כשפופרת הנוד כמו שיתבאר [טמ"ז סכתב בסקי"ד מלא דלת מסני סמקח מה שמוזן סכלי לא סמעיין דגריקן שמת ימצול בכלי שמיגס מחוברת למעיין פ"ם ולמת שכ"כ סרמ"ם בריפ"ם ועכ"ם שם ומס לתי ולת לשבע כיון שמחוברת פסלם כלי מה שיוך מסקח מת שם ומס יעמיד כלי במקור סמעיין עלמו פסולם וכ"ם מסקח ממעיין לא סכלי ולע"נ]:

נח והנה בזה שנתבאר דמעיין המקלח לתוך הכלי פסולים המים אף אחר שיצאו מהכלי זהו אף כשמחוברים למי המעיין וכן מוכרח לומר שהרי זה שהכשרנו בשמקלח גם על שפת הכלי הוא מפני חיבורן למעיין כמ"ש בסעי' נ"ו וא"כ ברישא כה"נ פסולים והטעם פשוט שהחיבור אינו חיבור כיון שהכלי מפסיקן ובסיפא הוי חיבור מפני שפת הכלי ורבינו הב"י בספרו הנדול רצה לתלות דין זה בכוונת הרשב"א ונחלקו עליו נדולי עולם גם בימיו ככתוב בספרו הנדול וגם הוא כתב שלדינא אינו כן [עמהל"י סויטס"ק וכ"ח

ואוד נחלים כ' משלם לא כיון סרמב"ם לזה פ"ם עוד כתב סב"י דמם סרמב"ם לומר דמובלין נם בכלי מתחוברת למעיין הוא דין מדם עד כל סרחמוזים וגם סרמב"ם לא סמך על זה ע"ם ועמ"ם בסוף סעי' סקודם שים נזה תמיה עלומם ודו"ק]:

נמ וכתב רבינו הב"י בסעי' י"ב מעיין שהעבירו על גבי אתרי כלים והמשיכו למקום אחר חור להיות לו דין מקוה ובלבד שלא ימבול על אחורי כלי ממש עכ"ל וגם זה הוא משנה בם"ה והטעם פשום דכשעברו המים על אחורי הכלי לא נפסלו וט"ם אבד ממנו שם מעיין מפני שעכ"פ ההפסק של אחורי הכלי הוה כנפסק הטעיין ויש מי שריצה לומר דדווקא כנפסק הקילוח מהמעיין אבל בלא נפסק יש לו דין מעיין [סנד"ר] וחלקו עליו דבכל ענייו אין לו דין מעיין [ם"ך סקל"ד] דהפסק אחורי הכלי זהו עצמו הוי כנפסק הקילוח [ע"ז סקכ"נ] ופשוט הוא דזהו כשאין עובר נם על שפתו אבל אם עובר נם על שפתו יש לו דין מעיין דלא גרע מהדין הקודם כשעובר בתוך הכלי עצמו [סם ום"ך סקל"ם]:

נם ודע שי"א דזהו דק אם נם בלא אחורי הכלי היה עובר הטעיין למקום האחר אבל אם בלא זה לא היה עובר פסולים לגמרי דהוייתם על ידי מהרה בעינן נמו שיתבאר וכאן כיון שהוייתם של המים הוא ע"י אחורי הכלי פסולה לגמרי [תוי"ט פ"ם מ"נ] וכל שכן בשעוברים בתוך הכלי בכה"ג ויש חולקים באחורי בלים דהמשכה ממעיין אינו פוסל מה שהוייתן ע"י טומאה כמ"ש רבינו הב"י בסעי' מ"ט ורק במי נשמים פסול ולפ"ז נם בתוך הכלי אינם פסולים כשעברו דרך עליהם אבל רבינו הב"י הביא שם דיש סוברים שאין חילוק בזה בין מעיין למי נשמים ולדיעה זו וודאי צ"ל דמיירא שהיו עוברים נם בלא זה כמ"ש [ם"ך סקל"ו]

ולקמן יתבאר עוד בזה בם"ד בסעי' קם"ו:

נא וזה שכתב ובלבד שלא ימבול על אחורי הכלי ממש כבר נתבאר בסי' קצ"ח סעי' ס"ח ע"ש שי"א דהזוקא על כלי שמקבל טומאה מגבו כמו כלי עץ אבל כלי חרס שאינה מקבלת טומאה מגבה רשאי לעמוד עליה ולמבול ובלבד שתהא רחבה ד' מפחים אבל י"א דאפילו על אחורי כלי חרס אסור למבול וזהו דעת הרא"ש והמור ע"ש ולהרמב"ם ז"ל נראה לנו שימה אחרת בזה ע"ש ולדינא וודאי כן הוא דעל כל אחורי הכלים אסור למבול ונם בדיעבד לא מהני המבילה [ועם"ך סקל"ז סרלם לפקפק בזה ולסוף כתב נ"כ כן וע"ם סרלם לסקל בלחורי כלי חרס בדיעבד ולעכ"ל לון לסקל בזה ומם נם לכמ"ם סם בדעם סרמב"ם ע"ם ודו"ק]:

נב כתבו הטור והש"ע סעי' ו' צריך שלא יהיו מ' סאה של מקוה בתוך הכלי שאין מובלין בכלים עכ"ל וסיום הטור לפיכך נוגעת שקבעוה בארץ ונחפלאת ממי נשמים אין מובלין בה כיון שהיה שם כלי עליה קודם שקבעוה עכ"ל ומשמע להדיא דאם לא היה שם כלי עליה קודם שקבעוה כגון שקבעו עץ או אבן ואח"כ חקקו כשר וכן הוא בפוסקים [ם"ך סקכ"ו ועכ"ו] וגם רבינו הרם"א בסעי' ו' כתב מוהר לעשות המקוה על הגג ובלבד שלא יהיה תוך כלי או אבן אחת שחקקו ולבסוף קבעו אבל חיבור אבנים הרבה לא מקרי כלי עכ"ל ומבואר להדיא דקבעו ולבסוף חקקו מותר דלא מקרי כלי וזהו ממנגיא דב"ב [סוי ע"ש:

נג והרבנים מתמיהים דלהדיא מסקינן שם דהחילוק בין קבעו ולבסוף חקקו לבין חקקו ולבסוף קבעו הוא רק בדרבנן כמו לעניין פסול מקוה במים שאובים למאן דס"ל דמן התורה שאובים כשר או להסוברים דהוי פסול דאורייתא מיירינן באופן דמן התורה כשרה כגון שיש בה כ"א סאין מי נשמים [כמ"ם סרמב"ם נם] ובזה אמרינן שם דקבעו ולבסוף חקקו אינו כלי ובטל להקרקע אבל בדאורייתא אפילו בקבעו ולבסוף חקקו עדיין כלי היא ובכאן במבילה בכלים הוי פסול דאורייתא ואיך עשו חילוק בין קבעו ולבסוף חקקו לחקקו ולבסוף קבעו [וכ"כ סמ"ז בח"מ סי' קכ"נ סק"מ] וכבר עמדו הגדולים בזה:

נד ויש מי שאומר דבוונתם רק לעניין מבילת כלים שיש מהם דרבנן ולא למבילת נדה [טופ"ת סי' קמ"ב] וא"א לומר כן חדא דנם מבילת כלים רובן מן התורה לרוב הפוסקים ועוד חלילה לומר על רבותינו שיסתמו דבריהם ולדחת מבשול למני המעיינים ויש מי שאומר דמן התורה כמחובר דמי ורק דרבנן יחמירו בקבעו ולבסוף חקקו נזירה אטו חקקו ולבסוף קבעו דבכה"נ מדאורייתא כתלוש דמי [סם כנם עלי מלמוניס] ולכן לעניין שאובים הניחו על דין תורה אבל אכתי אינו מספיק בנדון זה דהוי דאורייתא וא"כ עכ"פ פסול מדרבנן וגם עיקר הדבר אינו ברור [וסמוכ"י סמג עלון] אמנם באמת דברי רבותינו ברורים דהנה הרשב"ם שם [סז] כתב וז"ל שמעינן מינה דסוגיא דשמעתא כר"א סלקי דסבר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע כן פי' רבינו חננאל והכי פסקא אליבא דהלכתא וכן עיקר עכ"ל ולפ"ז מאי דאמרינן מקודם דרק בדרבנן הדין כן זהו אליבא דרבנן דר"א ע"ש ולהלכה קיי"ל כר"א ולפ"ז מעיקר הדין כן הוא דקבעו ולבסוף חקקו הוה כקרקע [ומולי זמו כוונת מסנמ"ם סמניע ספ"ם סק"ם ע"ם]:

נה לפי מה שנתבאר הכלי פוסלת ולא מיבעיא למבול בתוכה כשהעמידו כלי במעיין או במקוה אלא אפילו אם עברו המים של המעיין דרך הכלי נפסלו המים לגמרי ואין חילוק בין כלי המקבל טומאה כגון כלי פחות מ' סאה ובין שאינה מקבלת טומאה כגון שהיא כרשקת יותר מ' סאה ואפילו כלי גללים כלי

אבנים כלי אדמה שאינם מקבלים טומאה כלל דכל כלי פסלת תורה ווהו כשיש עליה שם כלי בתלוש אע"ג דאחמ"כ חיברו בקרקע כגון חקק כלי ואחר כך קבעה בקרקע אבל אם קבעו ולבסוף חקקו אין על זה שם כלי כמו שנתבאר ויש מהגדולים שהחמירו לשבול בתוכו יפילו בחקקו ולבסוף קבעו [טוב"י סימן יתנרע"ח סי' ל"ח] וכתבו דוזה סתני רק שלא לפסול הטים שעברו דרך כלי כזו ולא לענין לטבול בתוכו וזהו זכל סמני הקושיא שהיה להם מסתיא רב"ב שם אבל לפי מה שבארנו אין קושיא משם וכן מבואר להריא מבל הפוסקים וט"ם למעשה ראוי להחמיר אם יש מקוה אחרת [ויסיל סמס לסארו דך בתון מקוף לתרת רסתם כגלע"ד] :

כך בין שפסול כלים הוא מחמת הכלי ממילא אם נחבטל שם כלי מעליה כמו בכלי חרס דתנן בפ"ג דכלים שיעור כלי חרס ליטהר העשוי לאוכלין שיעורו בזתים כלומר אם יש בה נקב שהזית יפול בנקב הזה מהורה שנתבטל שם כלי מעליה העשוי למשקין שיעורו במשקין וכו' חבית שיעורו בזתים וכו' ובכלי עץ הנן בפ"ז כל כלי בע"ב שיעורן כרמונים קיפות הגננים באגודות של ירק וכו' הסלין של פת שיעורן בככרות וכו' ומבוארין ברמב"ם פ"ו ופי"ט מכלים ע"ש ולכן גם לעניין טבילה כן הוא ועל פי זה כתב הרמב"ם בפ"ו ממקואות דין ד' הלוקח כלי גדול כגון הבית גדולה ועריבה גדולה ונקבו נקב המטהרו וקבעו בארץ ועשהו מקוה ה"ז כשר וכו' עכ"ל והעתיקו רבינו הב"י בסעי' ו' ופירשו המפרשים דנקב המטהרו הוא כמוציא זית שהוא פחות משפיפרת הנוד [כ"ו ס"ך סקכ"ג וט"ז סק"ט] ורבינו הרמ"א כתב די"א דבעינן נקב כשפה"נ וכן יש להחמיר עכ"ל :

כן ומקודם זה כתב הרמב"ם השוקת שבסלע וכו' אינה פוסלת את המקוה היתה כלי אע"פ שחיברה בסיד פוסל את המקוה ניקבה מלמטה או מן הצד כשפיפרת הנוד כשרה ואינה פוסלת את המקוה עכ"ל וה"פ שוקת שבסלע שחקק בסלע כמו שוקת ואינה חשובה כלי אבל אם היתה כלי ואח"כ חיברה פסולה אא"כ עשה נקב כשפה"נ עכ"ל וזה דבדין הקדם סני ליה בכמוציא זית משום דשם מיירא שנקבו ואחר כן קבעו ובטל שם הכלי בהיותו בתלוש כשא"כ בשוקת שחיברו לקרקע ואח"כ נקבו בעינן כשפה"נ [כ"י] ולפ"ז מ"ש רבינו הרמ"א שם די"א דבעינן כשפה"נ אינו מדיוקדק דזהו דעת השור והרא"ש בתשו' ואינהו מיירי בקבעו ואחר כך חקקו ואם כן גם הרמב"ם מודה בכהאי גוונא כמ"ש [ס"ך סקכ"ג] ואע"ג דהרא"ש בסוף נדה כתב דדי בנקב כל שהוא כשהנקב בשולי הכלי ע"ש מ"מ למעשה חשש להחמיר [כ"ח] עוד י"ל דשוקת היא מאבן וכלי אבנים אינם מקבלים טומאה ולא שייך לשער בזה בכדי מהרתו לפיכך הצריך הרמב"ם בשפה"נ אבל בדין הקודם מיירא בחבית ועריבה של

עץ או חרס שמקבלים טומאה ולכן סני בכדי מהרתו והיינו כמוציא זית [כ"י] ולפ"ז שפיר קאמר רבינו הרמ"א וי"א וכו' כלומר דהטור והרא"ש הצריכו גם בכלי המקבל טומאה כשפה"נ [ס"ך סס] :

סח אבל על רבינו הב"י קשה שהרי כתב לקמן סעי' ט' כלי שניקב בשוליו אפילו כל שהוא אינו חשוב כלי לפסול המקוה ע"ש ואיך הצריך כאן במוציא זית [סס] אך באמת לא דמי כלל דבסעי' מ' מיירא לענין פסול המקוה לשאוב בהם להמקוה ויתבאר בסעי' ק"ב ע"ש והכא מיירא לענין לטבול בתוכה [רכ"פ בסס תסל"מ] ואף שהרא"ש סוף נדה כתב מפורש וראין חילוק וז"ל [סוף סי' מ'] ולמדנו מזה שמותר לעשות גיגית גדולה של עץ וכו' ויעשה למטה בשוליה נקב כל שהוא וכו' ויטבול בה וכן הרוצה לטהר וכו' וירא שמא יחזרו למקוה מן הכלי ששואב בו וכו' ינקוב הכלי בשוליו וכו' עכ"ל הרי שבשניהם התיר ולהיפך למעשה חשש להחמיר בשניהם כמ"ש הטור לקמן וז"ל כלי שניקב בשוליו אפילו כל שהוא אינו חשוב עוד כלי לפסול את המקוה וכתב א"א הרא"ש בתשו' דמ"מ אין להקל וכו' ולהביא מים בכלי מנוקב כזה וכו' עכ"ל הרי שאפי' להביא מים החמיר וכ"ש לטבול בתוכה שמטעם זה כתב כאן הטור כשפה"נ כמ"ש בסעי' הקודם ואם כן מנ"ל לחלק בזה [עפ"י סתמיך בכוונת סרמ"ם סיכרת דכוונתו סתחמיר למעשה כמ"ש הב"ח] :

סט אמנם מצינו להראב"ד שחילק בזה דעל מ"ש הרמב"ם דבנקבו לכלי נקב המטהרו ועשאו מקוה ה"ז בשר כתב הראב"ד אמר אברהם דבר זה אינו מחוור להטביל בתוכו אלא שאין המים היוצאים ממנו פוסלים את המקוה אבל להטביל בתוכו עד שיהו המים שבתוכו מעורבים עם מי המקוה כשפה"נ עכ"ל הרי חילק בין להטביל בהכלי ובין שמי הכלי לא יפסולו המקוה והטעם נ"ל דהן אמת דלבטל שם כלי דיו בפחות מבשפה"נ מיהו כיון דהלכה פסוקה היא בסם' מקואות ובכל הש"ס דלערב שני מקואות שיחשבו כאחד בעינן כשפה"נ אלמא דשיעור זה היה מקובל מסיני ולכן כשמעמיד הכלי במקוה או במעיין ומצדדי הכלי עדיין יש מקוה ומעיין ובהברח לומר שמקוה אחת היא המים שבהכלי ושבמקוה חוצה לה והיי חיבור מים למים ובכל חיבור מים לטים בעינן כשפה"נ וזהו שדקדק הראב"ד בלשונו השהור עד שיהיו המים שבתוכו מעורבים עם מי המקוה וכו' וכוונתו כדבריו וזה אין סברא לומר דבאמת נחשבנה להכלי מקוה בפ"ע אם יש בה מ' סאה דאיך תחשיבנה בפ"ע והלא אתה אומר שנבטלה מהורת כלי וכיון שכן הרי כולן מקוה אחת ובהברח להיות הנקב כשפה"נ משא"כ בשהמים עוברים דרך הכלי למקוה אין אתה צריך רק שלא יהא שם כלי עליה לכן בניקבה בכדי שהרתה סני ;

ע אמנם מה שכתבו רבותינו האחרונים ברעת הרמב"ם כמ"ש בסעי' ס"ו לפענ"ד הרבה תימא דאיך אפשר לומר דמ"ש הרמב"ם בכדי מהרתו הוי כמוציא זית הא בחבית תנן בפ"נ דכלים דשיעורו באגוז וכ"כ הרמב"ם בפי"ט מכלים ואגוז גדול מזית [כמ"ש סתו"ס שם] ויותר מזה ק"ל הא בכלי עץ שיעורו כרמונים כמבואר במשנה דכלים רפי"א וכמ"ש המחב"ם בפ"ו מכלים ורמון הוא הרבה יותר משפופרת הגוד והרמב"ם סתמא כתב חבית או ערוכא דמשמע בין של חרס בין של עץ [וע"ק מה לפעמים נס מוליך רמון לא מסתי כמ"ש סרמב"ם בפ"ו מכלים הל' ג' כלים שעשאן מתחלה נקובין כמוליך רמון וכו' מקבלין טומאה עד שיקבע נובן ע"ש:

עא ולענ"ד היה נראה ברעת הרמב"ם להיפך ומחמיר יותר מכל הפוסקים דמקודם כתב בשוקת שבסלע דצריך כשפה"נ דמשום דכלי אבנים אין מקבלין טומאה אין בה שיעור אחר ואח"כ כתב הלוקח כלי גדול כגון חבית וכו' וניקבו נקב המטהרו וכו' כלומר דבכלים המקבלים טומאה לא סגי שיעורא דשפה"נ אא"כ דשיעור נקב שלהם המבטל את הכלי מטומאה חוי פחות משפה"נ אבל הרי יש כלים דשיעור שלהם הוא יותר משפה"נ ולכן צריך נקב המטהרו ולא סגי בשפה"נ אבל פשיטא דאין לפחות משפה"נ בכל ענין פשילו לענין לשפוך מתוכה למקוה דכך אנו מקובלים מסיני דכל נקב שבעניני מקוה לא פחות משפה"נ [וכזה מכוון סגנת סרמב"ד נ"כ דלא כסגנת דסרמב"ם מחמיר יותר לך מה לעשות מחמי שכ"י וסב"מ וסע"ז וסט"ך לא תפסו כן בדעתו ולעד"ק כמ"ש ודו"ק]:

עב וכתב הרמב"ם שם בדין דהלוקח כלי גדול ונקבו נקב המטהרו וקבעו בארץ ועשהו מקוה ה"ז כשר כתב עוד וז"ל וכן אם פקק הנקב בסיד ובבניין [כלומר בסיד וכלרוגות כ"כ סר"ש ספ"ד] אינו פוסל והמים הנקוים בתוכו ה"ז מקוה כשר סתמו בסיד או בנפסים [מין סיד מזרעת מצניס ערוך] עדיין הוא פוסל את המקוה עד שיקבענו בארץ או יבנה ואם הוליכו על גבי הארץ ועל גבי הסיד ומירח בטיט מן הצדדין ה"ז כשר עכ"ל ולכאורא ה"פ דזה שכתב וכן אם פקק הנקב וכו' אינו נוגע לענין הכשר המקוה דסיד כשנקבו נקב המטהרו כשר כדמוכח מדברי המור שכתב כאן שכתב ואם נקב בשוליה נקב כשפה"נ שרי עכ"ל ולא הצריך עוד שום תקון וכן מבואר מדברי המור לקמן בדין כלי שניקב בשולין אינו פוסל את המקוה וכתב שם וז"ל ואם עירב סיד וצרורות וסתם בהם הנקב לא חשיב סתימה להחזירו לתורת כלי או אם הושיבו על גבי הארץ אפילו על גבי סיד וגפסים לא חשיב סתימה אבל אם עירב סיד וגפסים וסתמו חשיב סתימה עכ"ל הרי להדיא דקט"ל דלא נפסלה המקוה על ידי שסתם הנקב בסיד וצרורות או אם הושיבו וכו' אבל לא שזה נצרך לתיקון ההכשר וכן הרא"ש שם שכתב וז"ל ולמדנו מזה שמותר לעשות גוניות וכו' ויעשה למטה בשוליה נקב כל שהוא ויושיבנה על הארץ וימשוך לתוכה מים ויטבול בה עכ"ל אין הישיבה על הארץ נוגע להכשר אלא דכן הוא ההברח כיון שמעמידה בהמקוה למבול בה ממילא דמעמידה על הארץ רא"א באופן אחר כמובן:

עג ולפ"ז גם דברי הרמב"ם מתפרשין כן יה"ק יכן אם פקק הנקב בסיד ובבניין אינו פוסל יכו' ולא שנוגע להכשר ולכן תמיהני מאר על רביט הב"י בספרו הגדול ובספרו כ"ם שכתב וז"ל דלאכשורי מים שבחבית וכו' תרתי בעינן חדא שיהא ניקב נקב המטהר וכו' ועוד צריך שיקבע בארץ או שיהיה בו הוכחה שהוא רבר של בניין ומשום הכי קתני שאם פקקו בסיד ובבניין יכו' לא חשיב כלי יכו' עכ"ל [וכ"כ סס"ך בסקכ"ס] יתימא רבה הוא שנ"ל ליתר כן ועוד דאם בפירושו מתו לשון יכן שכתב הרמב"ם יכך ה"ל לומר ינקבו נקב המטהרו ה"ז כשר אם פקק הנקב בסיד ובבניין ומדכתב יכן יכו' יסתיים אינו פוסל מוכח להדיא שוהו רבר בפ"ע כלומר רמן הסתם רצונו לסתום הנקב שלא יצאו המים שמנה לוה מלמדנו ציך לסתום את הנקב וכן מבואר מהתוספתא פ"ד שהביאו הפוסקים הרי"ש והרא"ש והב"י ע"ש ורבינו הב"י העתיק דברי הרמב"ם בסעי' ו' ע"ש וצע"ג מיתי למעשה חלילה לנו לחלוק על רבינו הב"י:

עד וזה שכתבו סתמו בסיד או בגפסים וכו' ה"ה בשניהם יחד נעשה כלי כמבואר מדברי המור שהבאנו בסעי' ע"ב וזה שכתבו עד שיקבענו בארץ או יבנה ה"פ או שמקצת הכלי יהיה קבור בארץ או אף שעומדת על הארץ יבנה סביביו בבניין ונראה דא"צ שיהיה הבניין בכל עובי הכלי ועוד היה נראה לבאורא דהקבורה בארץ או הבנין סביבה מהני גם אם לא ניקבה כלל דאין לומר דזה מועיל רק בניקבה וסתמה בסיד וגפסים דא"א לומר כן שהרי הסיד והגפסים מחזירה להיות כלי והיא כלא ניקבה ועוד דהסברא נותנת כן דכל שחיברה לקרקע הוה כקרקע ולא ככלי שהרי אף בסילונות של מתכת קי"ל לקמן דמהני היבור לקרקע כמבואר במור וש"ע סעי' מ"ח ע"ש וכ"ש בכלי עץ אמנם מטעם אחר א"א להכשירה שהרי קי"ל דחקקו ולבסוף קבעו פסול מפני שהיה עליו שם כלי בתלוש כמ"ש בסעי' ס"ב ואיך כשר כאן בקברו בארץ או עשה בניין סביבה הרי והו כחקקו ולבסוף קבעו וצ"ל אף ע"ג דהסיד והגפסים מחזירה להיות כלי מ"מ אינה כלי גמורה כלא ניקבה כלל ולכן מהני הקבורה והבנין אבל בכלי שלימה וודאי דאינו מועיל וכן עיקר לדינא אבל ניקבה נראה דמהני גם אחרי שחיברו לקרקע דלא גריעא מכשניקבה כשהיא חלושה ולפ"ז גם יכול לסתום הנקב אח"כ וכן

תמציתו כמה גדולים [מלכות סתמסס ונלוי יעקב סדנא כסימ סק"י]:

עה ויש מן הגדולים שאמרו דהך אמת דנקיבה מהני גם בשהיא בקרקע ס"ס לסתום הנקב אחר כך אין להחמיר לשבול בו רכיון שכבר קנה שם כלי בתלוש אין להחזיר לשרץ לא אבר שם כלי כרין ההקף ולכסוף קבעו אלא שעלי הנקב אבר שם כלי אם כן כשנסתם יחזר להיות כלי [סנהדרין סי' ל"ט] אבל אם נקב קרום שחיברו בקרקע י"ל כיון דתם מקרום מחבר שם כלי וגם החיבור מבטלו מחזרת כלי אף דסתמו אחר כך אין עליה שם כלי דחזה בקבעו ולכסוף חקקו [סס] ולמעשה למשל בחיבו חשש גם בשנסתם [ע"ס חכו סכל מפני סקוטיא שסיס לסס מסוגיא בב"ק סי: חסס פקפקו ולכסוף מקקי סמול כנ"ס בסמי' סמ"ג סמב לדבריהו בסמי' ס"ל טומר ע"ס] אמנם והו הבל בשסתם הנקב בדבר שחוזר וששיחו כלי כמו בחיר חסים והגרולים שבסעי' הקודם התירו גם בכה"ג משום דיכין שאבר שם כלי ממנו בנקיבה ומחיבורו בקרקע וא"ב אף כשסתם הנקב הוה כסתם נקב של פרין ובזה תלק עליו הדיעה שבסעי' זה משום שנתבאר אבל לסתום בסיד ובצרורות פשיטא דמהני לכל הדיעות:

עו ודע דדבר פשוט הוא דלסתום הנקב בברזא פשיטא דאסור שהרי חזור ועושהו כלי ולכן במקום שרוצים להעמיד חבית בטהרה ולעשות בה נקב כשפה"נ אם יסתמה בברזא הזורם ופוסלים אותה אם לא כשחזרוה בקרקע או יבנו סביבה וינקבוה ויסתמו אותה בברזא וגם זה הוא רק לדעת הגדולים שהבאנו בסעי' ע"ד אבל לדעת הגדולים שבסעי' הקודם גם בכה"ג אין למבול בו כמו שנתבאר אבל כשאינה חפורה בקרקע פשיטא שאסור דנעשית כלי גמורה ואם בשעת מבילה מסירים הברזא היה נראה להתיר כיון דבשעת הטבילה היא נקובה כדין ומחוברת להמים שסביבה כשפה"נ אך יש מהגדולים שפקפק גם על זה דס"ל כיון שנחשב לסותמה לא במל שם כלי ממנה אף שלא בשעת הסתימה [נוב"ת סי' קמ"ב] דבכה"ג מבואר בא"ח סי' קנ"ט סעי' ה' לעניין נט"י ע"ש:

עז ואפילו אף שהשיגו עליו בזה מ"מ אין ליכנס באיסור כרת במחלוקת וביכולת לצאת ידי כל הדיעות היינו מקודם לעשות נקב גדול אף כרמון ולסותמו בסיד ובצרורות דכבר נתבטלה מחזרת כלי ואחר כך יכול לעשות עוד נקב ולסותמו בברזא אם צריכין לכך להכניס ולהוציא טים ובזה יצאנו כל הדיעות [ב"ח סי' כ"ג סדכא בא"ח סק"ם ומ"ם שם ולע"ע לא מומר לפתוח סברזא ולסוסמה וכו' ע"ש לא ידשכא מלי קמבר הא בשבקב הסתר נמבטלה מחזרת כלי ולולי עניין למב סוס ולין בידי סב"ח למיין בו ודו"ק]:

עח ויש הנקב בשלי הבלי כשפה"נ מהני בכל הכלים ואפילו בכלי מתכת כגון שהעמיד חבית של מתכת בהסקוה סועיל נקיבה שחדי גם בכלי מתכות סועיל נקיבה לבטלה מחזרה כלי נדתגן בבלים פ"ק וברמב"ם פ"א מכלים ה"ל כמה שיעור השבר בכלי מתכות שלא יקבל משאה עד שיהיה ממשאתו וכל לפי מה שהוא ובו' כיצד כלי של מתכת שנשבר וחזרו הוא יכול לסלאות בו חזרי הוא כלי כשהיה וכו' ע"כ אבל כשאינו יכול לסלאות בו כגון סחוזרת בלי ופשיטא שאם ינקבו בשלילו נקב נשפה"נ שאינו ראוי לסלאות בו ולעניין סתימה בסיד ותחזרות דרך בניין וכן להחזרו בקרקע או לבנות סביבו ג"ב חזרין כמ"ש בשארי כלים ואין שם מעם שבכלי מתכות ישתנה רין זה:

עט ויש להסתפק אם פשטין חבית נקובה בסקוה או בסעיין ורק מפני שיקח המעיין או הסקוה א"א להעמידה בקרקע הסקוה והסעיין ורוצים שיהיה שליח עד מחצית עומק הכלים ואחזין את החבית עד שלשלאות של ברזל וקושרין השלשלאות בדפנות שסביב המעיין והסקוה ובראשם האחר מחזיקים בדפנות החבית מלמעלה אם מותר למבול בהחבית אם לאו מפני שהעמדה של החבית הוי ע"י דבר המקבל סומאה ואולי רכשם והחבית חשים בעינן ע"י דבר של אחרה כמו בן הכלי שמיבלין בתובה מריבה לעמוד שלא ע"י דבר המקבל סומאה יסברא או מצאנו בנמ' לענין סכך סוכה ריש מי שאמר לסכך על קנים של ברזל מפני שמעמידה בדבר המקבל סומאה [סוכה כח:]:

פ אמנם גם שם כתבו הסוסקים דלא קיי"ל כן ועוסר להעמיד בדבר המקבל סומאה כמ"ש במור ושו"ע א"ח ס"ם תר"ל ע"ש והירושלמי שם להריא דחה טעם זה ואפילו לאחד מרבותינו שחשש שם למעם זה הוא מפני גזירה שמא יבא לסכך בו ע"ש [ב"ן סס בפס סרמב"ד] ובמקוה לא שייך גזירה זו כמובן ולפ"ז נלע"ד שאין חשש בזה ואפילו אם נאמר דבמקוה יש לחוש לזה מ"מ זהו וודאי אם עשו לכתחלה השלשלאות למען החזוקת החבית בהראי אין חשש דכל כלי מתכות המשמשים את הכלים אין מקבלין סומאה כרתנן בבלים ריש פי"ב וכמ"ש הרמב"ם בפ"ח מכלים דין ז' וז"ל כל תכשיטי הבהמה והכלים כגון המבעות שעושין וכו' ולאוזני הכלים מהורין ואין מקבלין סומאה ע"ש דרק משמשי תכשיטי אדם מסאין כמבואר שם [כללט"ד] ולא מצאתי לאחד מהגדולים שכתבו בדין זה:

פא ומפני שיש דינים הרבה בחעמדת חבית בסים ובדיעבד נקובתה ומחיסתה כמו שנתבאר ולאו כ"ע דינא גמירי לכן הדרך הפשוט לעשות בסוף בניין קטן ולהעמידה בתוך הסים ולעשות רצפה של אבנים או לבנים או אפילו רצפה של עצים וקרשים אך לעשות הרצפה בתוך הסים ואם מטרחים לעשות הכל מבחוץ למים

לסים יפלו הרצפה כשמכניסים הבניין להטעיין או המקוה ואחר כך לשום הרצפה אחת אחת כשהכתלים עומדים בתוך המים וכמ"ש בסי' קצ"ח סעי' ע"ן ובזה א"צ נקיבה כלל אך להחזיקה בשלשלאות של ברזל הכל אחד כמו בחבית ולכן יעשו זה כמ"ש בסעי' הקודם:

פב כתבו הטור והש"ע סעי' מ' כלי טמא שנתן בתוכו כלים אחרים והטבילן הכלי עלתה להם טבילה אע"פ שפי הכלי צר ביותר שהרי המים נכנסים לו ומתוך שעלתה טבילה לכלי הגדול עלתה טבילה לכלים שבתוכו ואם הטהו על צדו והטבילו לא עלתה להם טבילה עד שיהיה פיו רחב כשפופרת הנוד ובן אם היה הכלי טהור ונתן לתוכו כלים טמאים והטבילן לא עלתה להם טבילה עד שיהיה פיו רחב כשפה"נ ומותר לטבול כלים בסל או בשק דכיון דאינו מחזיק מים עריף טפי מניקב כשפופרת הנוד עכ"ל ואין לדין זה שייכות כלל בסי' זה בטבילת נדה אלא משום שנתבאר דאשה נדה אסור לה לטבול בכלי לוה ביארו דבטבילה כלים אינו כן וזה מיירא בין בטבילת כלים טמאים שבזמה"ז לא שייך כלל ובין טבילת כלים חדשים שנתבאר בסי' ק"ך ולכן כתבו רין זה הטור והש"ע:

פג וביאור הדברים דזה ידוע דכשטובלין כלי צריך שהמים יבואו בכל גוף הכלי מבפנים ומבחוץ ואם פי הכלי קצרה צריך שיחזיק פי הכלי מלמעלה בתוך המים כרי שיכנסו המים דרך פיה לכל הכלי ואפילו יש בהכלי מים תלושים כיון שנתחברו אליהן מי המקוה הוי השקה והכלי טהור אבל אם יחזיק הכלי על צדה או פיה למטה ושבלה אינה טבילה כשפיה קצרה מפני שהמים לא יבואו לתוכה ויתבאר בסי' ר"ב ותנן בפ"ו דמקואות דלי שהוא מלא כלים והטבילן הרי אלו טהורין ואם הדלי א"צ טבילה צריך תערובת המים כשפה"נ וה"פ שהתירו חכמים להטביל כלים בתוך כלים כשגם כלי החצון צריך טבילה אף ע"פ שאין בפיו כשפה"נ ואם החצון א"צ טבילה צריך שיהא בפי החצון כשפה"נ ותרתי קמ"ל חדא שטובלין כלי בתוך כלי ולא הוי חציצה ואם שניהם טמאים חשבינן לשניהם ככלי אחת ולכן אע"ג דפי החצון צר מ"מ כשפין למעלה ומשיקה בהמים מיגו דהוה טבילה להחצון הוה טבילה להפנימי וחשבינן אותם לכלי אחת ואם הטהו על צדו אינו מועיל עד שיהא בפי החצון כשפה"נ ובן אם החצון א"צ טבילה וא"א לומר מיגו גם בפיו מלמעלה צריך שיהא בפי החצון כשפה"נ וכל זה הוא כשאין כוברו של הפנימי מפסיק בשוליו בינו לבין החצון דא"כ אין הטבילה כלום כמובן ובשק וקופה שיש בהם נקבים מותר להטביל כלים דוה עריף משפה"נ ועוד יתבאר בזה בסי' ר"ב בס"ד [עש"ך סקכ"ס ולימו מוכן למאי לריך לזס ונס דברי סלבוס שתלס בגילוי דעת ע"ס לימן מובני'ולענ"ד כפי מ"ס סוס פסוע ודו"ק]:

פד בבר נתבאר דכשם שאין טובלין בכלים כמו כן המים העוברים דרך כלים נפסלו ודינם כשאובין ך בזה יש פרטים דדווקא בשהכלי היא בת קיבול קודם שחיברה לקרקע דאז פוסלת גם אחר שחיברה לקרקע כמו צנור שחקקו ולבסוף קבעו ונם שהמים יתמלאו בכלי לדעת אדם כגון שהעמיד קנקנים בזמן הגשמים שירדו נשמים לתוכן לצרכיו לאפוקי מניח קנקנים בדי לנגבן ונתמלאו גשמים ואפילו לא נתמלאו לדעת אדם אם אח"כ הגביהם אדם ושפכן למקוה נ"כ פוסל כמו שיתבאר ואם כלים המקבלים טומאה מדרבנן פוסלין את המקוה כגון שעברו המים דרך פשוטי כלי עץ שמקבלין טומאה מדרבנן יש בזה מחלוקת רי"א שפוסל [ב"י בבד"ס ופרישה] וי"א שאינו פוסל [ב"ח והגד"ר] ואף ע"ג דלעניין זוחלין פוסל אפילו טומאה דרבנן כמ"ש בסעי' כ"ג וחילה שאני [ט"ך סקע"ו] כיון שיורד טיפין טיפין מקרי קבלה גם בכה"ג ועיד דבזוחלין לא פסלינן את המים לגמרי רק שלא יטהרו בזוחלין אלא באשבורן והחמירו גם בטומאה דרבנן אבל לפוסלם לגמרי א"א בטומאה דרבנן [ט"ז סקק"ד] ועמ"ש בסעי' פ"ח:

פה לפיכן המניח טבלא תחת הצנור אצל המקוה כדי שהגשמים שירדו מהצנור יעברו דרך הטבלא למקוה אם יש להטבלא ד' שפות שהוא ראוי לקבלת מים פוסלת ואם לאו אינה פוסלת אבל אם זקף הטבלא על צדה כדי שהגשמים ידיחוה מטינופה ולא כיון כלל שירדו למקוה אפילו יש לה שפות אינה פוסלת כיון שאינה עומדת בעניין שראויה לקבל ולא היתה כוונתו להמשיך המים למקוה אבל אם לא זקף על צדה אף ע"פ שכוונתו היתה להדחה מ"מ כיון שהיא כלי קיבול וממנה ירדו המים למקוה פסול ולא דמי למניח קנקנים בראש הגג לנגבן ונתמלאו מים דכשר כמו שיתבאר דבאמת בעינן בשם שישבור הקנקנים כמו שיתבאר ולכן צריך כאן זקפה על צדה [ט"ן]:

פו וכל זה הוא כשהמים היו ראוים לבא אל המקוה וולתה דאז אין הפסול רק מחמת שע"י כלי נעשו כשאובין בזה אמרנו דזקפה על צדה לא הוי כשאובים אבל אם לא היה ביכולת המים לבא למקוה זולתה פסול בכל עניין אפילו זקפה על צדה או הפכה על פיה דלאו משום פסול שאובים הוא אלא משום דבעינן הווייתה של מקוה ע"י דבר טהור דכתיב מקוה מים יהיה טהור כלומר שהווייתה תהא ע"י טהרה ולכן אם הווייתה ע"י כלי המקבל טומאה אף שלא נתמלאו המים בתוך הכלי מ"מ כיון שכבר ז' מקבלת טומאה והוויית המקוה על ידיה פסולה ולדעת הסוברים דאף בטומאה דרבנן פוסלת כמ"ש בסעי' פ"ד אפילו אין לטבלא שפה כלל פוסלת כרין פשיטי כלי עץ שמקבל טומאה מדרבנן וצריך שלא תקבל טומאה אפילו מדרבנן:

מדרבנן והיינו שהיא קרש בעלמא שנעשה לבניין וביוצא בזה:

פז ודע דכל מה שנתבאר בגמ' ובסי' זה בדין צנור שיש בו חילוק בין חקקו ולבסוף קבעו ובין קבעו ולבסוף חקקו זהו הכל בצנור שיש לו ד' שפות וראוי לקבלה אבל צנור שאין לו ד' שפות אינו חשיב כלי כלל וראוי להביא על ידו מים למקוה ואין לשאול להסוברים דגם פשוטי כלי עץ פוסלים מפני טומאה דרבנן וכי גרע צנור מפשוטי כלי עץ דאין זה שאלה דוודאי גרע דלאו כל פשוטי כלי עץ מקבלים טומאה מדרבנן אלא איתן העשויין לתשמיש האדם והכלים כגון שולחן ומטה אבל העשוי לתשמיש אדם בלבד או כלים בלבד הרי הם טהורין לגמרי כמ"ש הרמב"ם בריש פ"ד מכלים וז"ל שלש מדות בכלי עץ שאינם עשוים לקבלה וכו' ע"ש וכ"כ רבותינו בעלי התוס' בב"ב [סו:] דרק פשוטי כלי עץ המשמשים את האדם ואת משמשי אדם טמא ע"ש וא"כ פשימא שהצינור טהור לגמרי [וזהו יש לייחב בפסיקות קושית סמעוי"ם סס"ך בסף שלמו ממין זס ע"ם ודו"ק]:

פח ולהיפך מזה כלי העשוי לקבלה אפילו אם אינה מקבלת טומאה כגון שהיא יותר ממ' סאה או כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה או כלי העשוי לנחת כלומר שאינה מתטלטלת ממקום למקום דאף אם היא בלי עץ ומקבלת אינה מקבלת טומאה אפילו מדרבנן כמ"ש הרמב"ם רפ"ג מכלים וז"ל כל כלי עץ העשוי לנחת וכו' אינה מקבלת טומאה לא מד"ת ולא מדברי סופרים עכ"ל ומ"מ פוסלים את המקוה כיון דשם כלי עלה וכמ"ש הרמב"ם ריש פ"ו ממקואות וז"ל כל הכלים המקבלים שהלכו המים עליהם וכו' הרי אלו שאובין ופוסלין את המקוה וכו' אפילו היו כלים שאין מקבלין טומאה וכו' עכ"ל ולכן אין לשאול למה פוסל צנור את המקוה כשיש לו ד' שפות הא עשוי לנחת שמונח תמיד על מקום אחד ואינו מק"ט דלעניין פסול מקוה אין חילוק ודע שמדברי הרמב"ם שהבאנו ראיה גדולה להדיעה השנייה שבסעי' פ"ד דכלי שמק"ט מדרבנן אינו פוסל את המקוה ע"ש שהרי כתב רק כלים המקבלים ואי ס"ד דגם טומאה מדרבנן פוסל הו"ל לחשיב גם הפשוטים המקבלים טומאה מדרבנן ולהדיא נראה מדבריו דלעניין פסול מקוה לא נחתינן לקבלת טומאה אלא לשם כלי [מיכו זס פשיטא דכלי סמעמ מדרס פוסל ודו"ק]:

פט צנור שאין לו ד' שפות וחקק בו גומא אחת קטנה קודם שקבעו בקרקע אם הוא של עץ אפילו אין הגומא מחוקת אלא כל שהוא נעשית כולה על ידה כלי וכל המים שעוברין עליו חשובין שאובין ואם הוא של חרס אין החקיקה פוסלתו אא"כ היא מחוקת רביעית ואם נפלו צרורות או עפר בגומא אינו חשוב סתימה לבטלו מהורת קבלה אא"כ יהיו מהודקין לתוכה כן כתבו המאר והש"ע סעי' ל"ו וזהו משנה במקואות פ"ד משנה ג' דתנן החושט בצנור לקבל צרורות בשל עץ כל שהוא ובשל חרס רביעית ע"ש וכתבו המפרשים דלכן בשל עץ כל שהוא משום שראוי לחקוק בה יותר הוה כאלו חקק כבר משא"כ בשל חרס [ע"ז סקמ"ד ופריסה לות מ"ב] ואני תמה על זה איזו סברא היא זו דאי משום דכל העומר לחקוק כחקוק דמי כדאמרינן בש"ס כל העומר לפרות ולזרוק כפדוי וכזרוק דמי הא לא אמרינן זה רק לר"ש ולא לרבנן והלכה כרבנן כידוע ועוד דממפרשי המשניות שם הרמב"ם והר"ש והרע"ב מבואר להדיא דהוי כלי בכל שהוא בשל עץ ע"ש:

צ ונלע"ד דהאמת כן הוא דבכלי עץ לא מצינו שיעור רביעית לקבלה ואדרבא בפי"ז דכלים משנה ט"ו שנינו הרמון והאלון והאגוז שחקקום התנוקות למוד בהם את העפר וכו' טמא ע"ש ופשיטא שאין באגוז חקיקה המחוקת רביעית ואלו בכלי חרס תנן בפ"ב דכלים משנה ב' הדקין שבכלי חרס וכו' שיעורן מכדי סיכת קטן וכו' מלוג ועד מאה ברביעית ע"ש ולכן הצנור וודאי אינו מהכלין הדקין ולכל הפחות נחשב הוא במלוג ועד מאה ולכן צריך רביעית [וזהו כוונת סר"ש סס במקואות ע"ם וסכ"ח כתב סמר"ם סקסס מסדקין שבכ"מ ע"ם ומיכו כן שלמ סקסס מלמ בימור סות כדבריכו ודו"ק]:

צא יראה לי שזה שכתבו הטור והש"ע צנור של עץ ושל חרס ולא בתבו של מתכות זהו בצנור שאינו מחובר לקרקע אבל במחובר לקרקע מותר גם בשל מתכות כמו שכתבו בעצמם בסעי' ס"ח דגם מתכות המחובר לקרקע בקרקע דמי ע"ש ולפ"ז יש לבאר זה להדיא וסמכו אדלקמן ויתבאר זה בס"ד בסעי' קס"ד [עס"ך סקע"ז סס קסס מסי דסוי סמוציס מ"מ סס בשיס בסמסכס ע"ם ול"ע דבסעי' ס"ו ומבאר דע"י כליס לס מקרי סמשכס וסס"ך בעלמו בקסס"כ נסמאר בזס וע' בסגסת י"ם ודו"ק]:

צב פילון שהוא צר מבאן ומכאן ופתוח שהמים יוצאים ממנו שאין לו ד' שפות אע"פ שהוא רחב באמצע אינו חשוב קבלה לפסול בו את המקוה כל זמן שלא חקק בו לקבל צרורות ולכן מותר לעשות מקואות על ידי צנורות וסילונות של עץ שמביאין מים מן הנהר או שאר מעיין אל המקוה או צנורות של הגגות ולא חיישינן שמא נעשה בהם גומא מכח הלחלוחית ונעשו כלי קיבול דזה לא מקרי קבלה אף אם היה בהן גומות הואיל שלא עשאו אדם בכוונה שהרי במשנה שהבאנו שנינו החושט בצנור לקבל צרורות מבואר להדיא דדווקא כשחשט בכוונה ולא שנעשה מאליו וגם הרמב"ם שם כתב כל הכלים המקבלים וכו' והוא שיעשו לקבלה וכו' ע"ש:

צב ומה נחשבת מקוה וו אם במעיין אם במקוה נראה פשוט דאם הסילונות והצנורות מחברין מי הנהר או המעיין למי המקוה שהמשיכו הצנורות לתוכה דינה כמעיין ואם נפסק ממי הנהר והמעיין דינו כמקוה ואינו ממהר אלא באשבורן וכשהן מחוברין תמיד או אף אם יש במקוה מים שאובים ממהרים אותם ע"י חיבור אל הנהר והמעיין אם יש בפי הסילון כשפה"נ אמנם זהו הכל כשהסילונות הולכים ממוך לקרקע יכול להיות שתתחבר אבל אם הולכים מגובה כמו מגגות וכיוצא בזה נראה שוודאי יש הפסק ואין דינו רק כמקוה ולא כמעיין [וכ"מ בעובי"מ סי' קל"ו] וגם בזחילה לא מקרי חיבור כמ"ש המור וש"ע סעי' ס' אך זהו במקוה ולא במעיין כמ"ש בסוף סעי' קצ"ב ע"ש:

צג וכתב רבינו הרמ"א בסוף סעי' ל"ו דאם המים באים אל הצנור על ידי כלים הקבועים בגלגל וחם נקובות בדרך שלא מקרי כלי מוחר למבול בהם אם יש מ' סאה במקוה אבל אם אין בה מ' סאה אין למבול שם דלא מקרי חיבור לנהר עי"י זה עכ"ל כלומר משום דכל חיבור שע"י זחילה לא הוי חיבור כמו שיתבאר וכ"ש בכה"ג ועוד דלבד זה דכל שבא מלמעלה קרוב הדבר שיש הפסק כמ"ש וזה שכתב חם נקובות בדרך שלא מקרי כלי וזה כשפה"נ דכן הוא דעת רבינו הרמ"א כמ"ש בסעי' ס"ו [ועקשית מש"ך סק"פ על סרמ"ל כבר ישפש סדגמ"ר וכמ"ש פ"ם וזה"ק]:

צד וה שנתבאר דאם המים באים ע"י כלים חקבועים בגלגל והכלים נקובים כשפה"נ כשרה המקוה חוץ כשהגלגל מחגלגל מעצמו דאם חארם מגלגל חוזר פסולה המקוה דכל מים שבאו מכח אדם פסולים חם אמנם אם רק האדם מניע הגלגל בפעם הראשון ואח"כ הולך הגלגל מעצמו צריך ליזהר שהמים הראשונים חבאים מכח האדם לא יבואו להמקוה אבל מגלגול שני ואילך כשרים המים דזה לא מקרי מכח אדם כדמוכח בחולין [קז] הכח שני היו רק גרמא בעלמא ולא מקרי כח אדם ע"ש [מסרי"ע סי' י"ז סכשיר בגלגל בכלים נקובים בכוונם מעקם ע"ם וע"ל דם"ל דסרמ"ל לח חימור בכשפה"נ אלא בדאפשר לחבל בלא בלחי לחשבר מני בכוונם מעקם דכן עיקר לדינא ועמ"ש דכן משמ סרמ"ם וסעור אלא דלכתחלה סהמיר כמ"ם בסעי' ס"ח ומסו בדאפשר וכן דעת סרלח"ל כמ"ם בסעי' ס"ם ולדעת סט"ך והפ"ח גם סרמע"ס מודה כן כמ"ש בסעי' ס"ז וגם בש"ע סעי' מ' לח כתב רק לכתחלה ע"ם ומוח מאמרת בעלמא ובמקוה אלא דאפשר וודאי גם לכתחלה יש להמיר בכוונם מעקם ומולי שמפני זה כתב סרמ"ל לשון וסס נקובות בדרך שלא מקרי כלי ולא כתב להדיא בכשפה"נ אלא לאורות סיכת דאפשר לאפשר וסיכת דלא לאפשר לא לאפשר אבל בכסכלים חויס נקובים כלל ואפילו בכעקום פסולה אע"ג שמשתי"ע שש נדשק לחתך מקוה אחת שמחזקת כעין זה פ"ם זמן כדי שלא להוליח לעז אלו סמירים למהיים היו שם לבל לדונח סוי פסול גמור כמאן דסיקניס בכוונם מעקם והו"ק]:

צה רעפים שמכסים בהם הגגות שקורין דאחאווקע"ם והעביר בהן המים למקוה מהנהר או מהמעיין והיינו שעשה צנור מהרעפים ואע"פ שיש בהם נומות וחקיקות כיון שלא נעשו לקבלה אינן פוסלין המקוה דלא מקריא בית קיבול וכן בל ביוצא בזה וכן המניח שק או קופה תחת הצנור והם מנוקבין נקבים דקים הרבה מאד אף שהמים עוברין דרך עליהן אין המים הנמשכים מהם פוסלין את המקוה דכשבל השק והקופה מנוקבין אף שהנקבים דקים עדיפא משפה"נ כמ"ש בסעי' פ"ג ומותר להמשיך מים דרך כלים וכיוצא בהם [ש"ך סקפ"ל]:

צו כבר נתבאר בסעי' צ"ה דמים שבאו מכח אדם פסולין אף שהלכו שלא ע"י כלים ולכן זה שאמרנו דכל שאינו עשוי לקבל את המים אינו פוסל את המקוה כמ"ש בסעי' הקודם ובסעי' צ"ב וזהו הכל כשנפלו למקוה מעצמן אבל אם שפכן אדם למקוה ה"ז פוסל שכל מים הבאים בכח אדם אפילו לא מילא ושפכן בידיו אלא זילף המים בידיו וברגליו ואפילו בלא כוונה כגון שעבר במים ונזדלפו מאליהן על ידי רגליו למקוה פסלוהו דבעינן הווייתו ע"י טהרה והאדם מקבל טומאה וזהו רק ע"י אדם אבל המים הנתזין ע"י רגלי בהמה כשר ולכן אם האדם רכב על גבי בהמה ונזדלפו מים ברגלי הבהמה לא פסלוהו אף ע"פ שע"י כחו נזדלפו מפני שרכב עליה מ"מ אין זה כמולף ברגליו ויש מרבותינו דס"ל דהכל אחד בין ע"י רגלי אדם ובין ע"י רגלי בהמה דכל מים שבאו ע"י בעלי חיים לא מקרי חווייתן ע"י טהרה וזהו גם דעת הרמב"ם כפי הנראה מדבריו בפ"ד דמקואות ע"ש ורבינו הרמ"א חשש לדיעה זו בסעי' מ"ו ובסעי' ל"ם ע"ש:

צז וכן נתבאר בסעי' פ"ד דאין המים שבכלים פוסלין את המקוה אא"כ נתמלאו בבוזות אדם או לצורך אדם אבל נתמלאו שלא בבוזות אין המים פסולים אם אח"כ לא היה בהם הפיסח ידי אדם ושנו חכמים בעניין הזה ד' משניות ג' בפ"ב דמקואות והרביעית בפ"ד האחת המניח קנקנים בראש חגג למכבן וירדו עליהם גשמים ונתמלאו אע"פ שהזמן הוא עונת גשמים מ"מ המים כשרים כיון שכוונתו לא היתה לשם מים רק לנגבן וכיוצ יעשה שלא יבואו למקוה מכח ידי אדם ואם יגביהם בידיו יפסלו לזה אמרו חכמים ישברם או יכפה אותם על צידם:

צח וה"פ או שישבור הקנקנים על מקומם וישפכו המים למקוה והמקוה כשרה אם יש בה מ' סאה או שיכפה הקנקנים על צדם לצד אחר שלא לצד המקוה ויפלו המים על הקרקע ומשם נמשכים המים למקוה

למקוה ובמשכה כשר וכל שיש בו כ' מים כשרים במקוה דבוה תאופן המשיכה כשר כמו שיתבאר והרמב"ם והש"ע בסעי' ס"ב לא ביארו זה מפני שהוא מילתא דפשיטא ודע דכך פירשו רבינו שמשון והרע"ב פירושא דיכפה דבאכרח לומר כן דא"א לפרש שיכתם על הצד וישפכו המים למקוה דאכתי איכא יד אדם בזה דמה לי אם הגביהם או כפאם על הצד:

ק והשנית הסייד ששכח עציץ בבור כלומר אומן הסר את הבור בסיד כדי שיחזיקו מימיו ודרכו להביא הסיד לבור בעציץ ובבור היה מים כשרים ונשקע העציץ לתוך הבור ונתמלא מים [רע"ב] או שנתמלא העציץ במי גשמים ואם יגביה העציץ יפסלו המים מה יעשה ישבור העציץ כמו בדין הקודם ובכאן לא שנה לנו התנא תקנה דכפייה מפני המעם שיתבאר בסעי' ק"ר ובזה יש רבותא יותר מהדין הקודם דאף שהבלי בבור מ"מ מהני שבירה ועור דבכאן לא בעינן רוב כשרים בבדין הקודם בכפייה משום דאין כאן המשכה ולכן אף שלא נשאר בבור רק מעט מים כשר:

קא והשלישית המסדר את הקנקנים בתוך המקוה כדי לחסמן כלומר שיבלעו בהם המים כדי שלא יבלעו יין כשיתנו בתוכם ונתמלאו מים אף ע"פ שבלע המקוה את מימיו ולא נשאר מים במקוה אלא מה שבהקנקנים ה"ז ישבור את הקנקנים והמים הנקוים מהם כשרים ובזה יש רבותא יותר מהקודמים דהן אמת שלא כיון שיתמלאו מים מ"מ עכ"פ הרי חתתה כוונתו שיבלעו המים ואם כי הכל אחד מ"מ יש בזה רבותא קצת וגם כאן לא שנינו תקנה דיכפה מפני המעם שיתבאר ודע דיש דדווקא בזה אף שלא נשארו מים במקוה כלל כשר אבל בסייד צריך שמעמו מים ישארו במקוה מפני שבסייד השיב קצת הפיסת ידי אדם ודקדקו זה מלשון הרמב"ם שבסייד כתב שיש בעציץ רוב המקוה משמע דמיעוט מים נשארו במקוה ובכאן כתב אע"פ שלא נשאר במקוה כלל מים [ב"י וט"ז סק"ד] ולענ"ד הדברים תמוהים חדא במה יש בסייד יותר תפיסת ידי אדם ועוד מ"נ אם זה חשיב הפיסת ידי אדם מה מועיל מיעוט מים ועוד שלא ראיתי להר"ש והרע"ב וכן הרמב"ם בפי' המשנה שפירשו כן ועוד דדרך התנא לשנות בדרך לא זו אף זו כידוע ומסתמא יש בדין זה רבותא יותר והאמת כן הוא כמו שבארנו וזה שכתב הרמב"ם בסייד רוב אורחא דמילתא קתני כיון שאין כאן רק עציץ אחת איך יכנס בתוכה כל המקוה וגם רוב מקוה אין דרך כמובן רק בזה הוכרח להשמיענו דאפילו נשאר מיעוט במקוה כשר וה"ת לא נשאר כלל דמה לי מיעוט או כלל לא נשאר אבל בקנקנים שיש הרבה קנקנים יבול להיות שיכנסו לתוכן כל מימי המקוה:

קב והרביעית בפ"ך המניח כלים תחת צנור שקבעו ולבסוף חקקו לקבל מימיו שיפלו מהם למקוה ונזדמנו שתשמים יפלו להצנור ומצמר לחבלים ופחבלים למקוה אם הניחם בשעת קישור עבים וירדו גשמים ונתמלאו חשבים לדעת והוי שאובין אבל אם לא נתקשרו העבים בשעה שהניחם ואח"כ נתקשרו ונתמלאו או אפילו הניחן בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו וירדו גשמים ונתמלאו לא חשיבא לדעת דאף שהניחם לכוונת המים מ"מ כיון שנתפזרו העבים וכ"ש אם הניחן בשעת פיזור דנתבטלה מחשבתו כיון דירידת גשמים לאו בדידיה תלוי ודמי זה לשוכח כלי בחצר ונתמלאה מים ולא דמי למניח תחת המעיין שיבואו המים לתוך הכלי דפסולים גם אחרי יציאתן מן הכלי דמעיין בדידיה תלוי משא"כ בגשמים ומה תקנתן כיון שאם יגביהם יפסלו ישברם או יכפם על הצד כמו משנה ראשונה דמניח קנקנים בראש הגג לגגבן שבסעי' צ"ח ופירושו בכשם ודע דזהו שיטת הרא"ש והטור והש"ע סעי' מ"א:

קג אבל שיטת הרמב"ם בפ"ד אינו כן ופסק דבמניח תחת הצנור בכל עניין אפור ואפילו שכחן תחת הצנור גוריגן אמו מניח ורק במניח בחצר שלא בשעת קישור עבים או בשעת קישור ונתפזרו ונתקשרו ונתמלאו כשרים אבל הניחן בשעת קישור עבים וירדו גשמים ונתמלאו פסול ואפילו בשוכח בחצר בשעת קישור עבים גורינן אמו מניח ומה תקנתן ישבור או יכפה ע"ש ובדין זה יש רבותא יותר מכל הקודמות שהרי עכ"פ הניחם לכתחלה מילוי אלא שנתבטלה מחשבתו בשעת פיזור העבים או הניחם בשעת פיזור ומעמע דלאו בידו כמ"ש ומקרי זה שלא לדעת:

קד ודע דבמניח קנקנים בראש הגג לגגבן ובמניח כלים תחת הצנור או בחצר שנה לנו התנא גם תקנתא דכפייה משא"כ בסייד ששכח עציץ בהבור ובמסדר קנקנים במקוה כדי לחסמן לא הזכיר התנא תקנתא דכפייה וביארו הגדולים [ב"י וט"ז סקכ"ב] דבהנך לא מהני כפייה דבאלו יש יותר הפיסת ידי אדם [הט"ז כתב על סייד ול"ל נ"כ על המסדר כמ"ש בב"י ול"ע על הט"ז שלא הזכיר זה] ולענ"ד מאד תמוה דהא בהניחן תחת הצנור יש יותר חשש מכל אלו שכוונתו היתה למים ומ"מ מועיל הכפייה כ"ש בהנך ובעיקר הדברים ל"ק כלל לפי מה שבארנו בסעי' צ"ח ע"פ הר"ש והרע"ב דפירושא דכפייה הוא שלא לצד המקוה ומשם ילכו המים דרך המשכה למקוה א"כ אין זה באפשרי רק כשהקנקנים לא היו בהבור רק על הגג או בחצר ותחת הצנור אבל בסייד ובמסדר שהקנקנים בהבור ואיך יכפה שם מן הצד שלא לצד המקוה ולכן א"א לשנות שם תקנתא דכפייה [כללע"ל כרור בס"ד]:

קה הלכה פסוקה היא בכל הש"ס דג' לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה כדתנן בפ"א דעריות וזהו גזירה מדרבנן ומעם גזירה בארנו בסעי' י"ד ע"ש

ולפה נזרו על שיעור זה משום דג' לוגין יש בהם חשיבות שעולין בנסכים לקרבנות ציבור כדכתיב ונסכיהם חצי ההין וגו' ורביעית ההין לכבש יין וג' לוגין הם רביעית ההין [רלב"ד] ועוד משום דבג' לוגין יש שיעור לשטוף כל הגוף דמטעם זה נזרו בי"ח דבר במהור שנפלו עליו ג' לוגין מים שאובין מפני שהיה דרכן לשטוף גופן בג' לוגין מים נקיים אחר שפבלו במקוה סריחה כדאמרינן בשבת [ילי] הרי שבשיעור זה יש בהם כדי שטיפת הגוף [רלב"ם בס' מקואות] והמרדכי בשם ר"ת כתב דג' לוגין הלכה למשה מסיני ע"ש:

קן והוקא במקוה הסירה ממ' סאה פיסל ג' לוגין אבל מקוה שיש בה מ' סאה אין כל מים שאובין שבעולם פוסלין אותה ומותר גם לכתחלה ליתן במקוה שיש בה מ' סאה מים שאובין אפילו אלף סאין וכן רק במקוה של מי נשמים פיסלין ג' לוגין אבל במעיין אפילו אין בו מ' סאה אין מים שאובין פוסלין אותו לרוב הפוסקים ואפילו להסוברים דגם במעיין צריך מ' סאה למבילת אדם מ"מ מים שאובין אין פוסלין אותו וארובא המעיין מטהר כל המים אם באו לתוכו או שחיברן להמעיין בחיבור כשפופרת הנאד ואפילו לכתחלה יכול ליתן לתוכו שאובין כמה שירצה וזהו שבתבו הטור והש"ע סעי' ט"ו וז"ל מקוה שיש בו מ' סאה ומעיין כל שהוא יכול לשאוב כל מה שירצה ליתן לתוכה והם בשרים אע"פ שהם רבים על המים שהיו בתוכה תחלה עכ"ל ואין חילוק בין קדמו השאובין להמעיין או קדם המעיין להשאובין דהמעיין מטהר אף כשהשאובים קדמו [רמ"ה] וגם מקואות שלנו שהם ממעיינות עומדות דינן כן [ב"י] דכבר נתבאר דנהרות ובארות החפורים יש להם דין מעיין דכל המים שבארץ הטה מי מעיין לבר מי תמציות דינם כמי גשמים כדתנן בפ"א דמקואות ומה הם מי תמציות גשמים היורדים על ההרים ומתמצין המים ומבעבעין מן ההרים לאחר שפסקו הגשמים ופסקו ההרים מוחילתן [רע"ב סס]:

קן וזהו דעת רוב רבותינו שמעיין אף כשהוא פחות ממ' סאה אין השאובין פוסלין אותו וזהו ששנינו במקואות פ"א משנה ז' מעיין שמימיו מועטין ורבו עליו מים שאובין שוה למקוה לטהר באשבורן וכו' כלומר דלעניין זוחלין דינו כמקוה ולא כמעיין ואסור למבול בו כשהמים זוחלין וכבר נתבאר דכשרבו הנוטפין על הזוחלין אבד שם מעיין ממנו אבל מקוה כשרה היא כשעומדים המים ואינם זוחלין ולא מצאתי באחר מכל מפרי הראשונים שיאמר דהמעיין נפסל בשאובים וכפסק הטור והש"ע שכתבנו:

קח ומ"ש כתב רבינו הב"י בספרו הגדול וז"ל ודעת אחרת יש שם בהרדכי שסובר דבמעיין נמי פוסל ג' לוגין מים שאובים עכ"ל ואם כי הוא בעצמו לא חשש בש"ע כלל לזה מ"מ רבינו הרמ"א בהגה"ט חשש קצת לזה וכן בסעי' מ' לעניין לנקות המקוה בכלים נקיבים כדי שלא יפלו ג' לוגין מהכלים אחרי שתחסר מ' סאה וכתב רבינו הב"י דזהו במקוה ולא במעיין דאין המעיין נפסל בשאיבה כתב על זה רבינו הרמ"א וז"ל וכ"מ נהגו להחמיר גם במעיין כי יש חולקין אפילו במעיין ואומרים דשאיבה פוסלת ולכן לכתחלה יש להחמיר לנקוב הכלי ששואבין בו אף במעיין, וכו' אבל אם יש טורח גדול או בריעבר וכו' יש לסמוך אמקילין וכו' כי כן עיקר עכ"ל סימן לכתחלה החמיר ובאמת לא מצאתי אף אחד מן הפוסקים שיסכור כן ובש"ע ציין המחמירין גם במעיין מרדכי בשם השאלתות מהרי"ק שרש ג"ו והה"ד סי' רנ"ח ע"ש וגם בתה"ד שם אחרי שכתב דמדינא אין המעיין נפסל בשאיבה כתב וז"ל אמנם המנהג בכל הטקומות שראיתי דקפדין אפילו במקום שהוא מעיין אם חזרו מן השאובין לתוכו ונראה דמשום הכי מחמרינן ולא סמכינן אדברי רוב הגאונים שהזכרתי דבמרדכי כתב מדברי השאלתות דרגילין בשמנקין המקוה לפקק כל נקבי הנביעה וכו' ודקדק המרדכי מדברי השאלתות מדקאמר פוקקין נקבי הנביעה אלמא במעיין אינו כן ואפ"ה פוסלין השאובין בו וכו' עכ"ל:

קט ואני מתפלא הפלא ופלא על דברים אלו דבשאלתות אין זכר לזה וגם ידוע שאין מדרך השאלתות לכתוב לשון כזה וגם במרדכי בפ"ב דשבועות לא הביא זה בשם השאלתות אלא מקודם הביא דברי השאלתות לעניין הג' לוגין דאין פוסלין אלא כשהתחיל בשני ער שלא פסק הראשון ואח"כ כתב הלכך רגילים כשמנקרים את המקוה וכו' שפוקקין וכו' ואח"כ אומר מדקאמר וכו' בלשון התה"ד שהבאנו ולא מדברי השאלתות הוא ע"ש ואין זכר לזה בשאלתות פ' אחרי מות שהביא שם דיני מקוה ע"ש וגם התוס' בתמורה [יב:] הביאו דברי השאלתות בעניין זה ולא הביאו דברים אלו ע"ש וכן הסמ"ג בהל' מקואות וכן האור זרוע הגדול סי' של"ה שהביאו דברי השאלתות ולא הזכירו זה וכולם פה אחד שאין המעיין נפסל בשאובין ואם היה דעת השאלתות להיפך לא הוה שתקי וכן המרדכי בעצמו שם האריך דמעיין אינו נפסל בשאיבה וכן המהרי"ק שם האריך הרבה בזה ומביא ג"כ המנהג שהביא המרדכי ולא בשם השאלתות ע"ש:

קי ולענ"ד נראה דאלו שנהגו כן היה מטעם אחר ומנהג במעות הוא מפני שכמה גדולים היו סוברים דמקואות החפורים שלנו אין בהם דין מעיין כי כן הוא במהרי"ק שם שהשואל הוכיח שאין להם דין מעיין מפני שנחים ועומדים וחופרים אותם והמהרי"ק האריך הרבה לבאר לו שוהו מעיין ממש וגם במרדכי שם נראה שיש שפברו כן שהביא שגדול אחר החמיר במקוה דרעננ"שבורק ותמה המרדכי הא המקוה דשם הוי

ב מעיין ע"ש וניכר שאותו נדול היה סובר כדעת השואל בסהרי"ק שם דמקואות שלנו אין דינם כמעיין וסהרי"ק שם השיב לו דכ"ע ידעי שדינם כמעיין אלא שנתנו להחמיר נם במעיין ומפרשי מתניתין דמקואות שהבאנו בסעי' ק"ז לעניין כלים ע"ש ולענ"ד נראה כמ"ש ואין נ"מ בזה כי נם המהרי"ק האריך שם בהדין ברור דמעיין אינו נפסל בשאיבת ונם רבינו הרמ"א לא הצריך רק לכתחלה בראפשר אלכתחלה אנו עושין כן אך בטקום מורח אי בדיעבד אין לחוש לזה דכן עיקר לדינא ונם המהרי"ק כתב שאין לעכב אף בכילה אחת מפני זה [ס"ך סקפ"ז] וסוף דבריו כתב המהרי"ק בזה"ל וכל המרבה חוכרות באיסור הרבנן אשר הקילו בו חכמים כדי לבסל בנות ישראל מפריה ורביה אינו אלא מן המתמיהים ולא מצא יויו ורגליו בבהמ"ד [ול"ע על ס"ך סקפ"ח שכתב דלהמהרי"ק לא סקיל רק בנפק ורק סרמ"ל סקיל נס בוודאי ע"ש ולפיזו כן דלהמהרי"ק סתריך נס לקייס סמנהג מסחומרא אבל למעשה עסק כ"ב ע"ש]:

קיא ומ"ל רבינו הב"י בסעי' ט' כלי שניקב בשוליו אפילו כל שהוא אינו חשוב כלי לפסול המקוה ומ"ש אין להקל לעשות פקוה לכתחלה ולהביא מים בכלי מנוקב כזה ואם הנקב בצדדין אינו בטל מתורת כלי עד שיהא ברוחב הנקב כשפופרת הנאר שהוא בשתי אצבעות ראשונים מהר' שבפס היד [ויסס מלמע ומלמס] מההפכות בחלל הנקב בריוח בין שהוא מרובע בין שהוא עגול ויהא קרוב לשוליו שאינו יכול לקבל שום מים מטנו ולמטה אבל אם מקבל שום מים למטה ממנו לא נתבטל מהורת כלי ואם עירב סיד וצרורות וסרם בהם הנקב לא חשיב סתימה להחשירו לתורת כלי או אם הושיבו על נבי הארץ ואפילו על נבי סיד וגפסים לא חשיב סתימה אבל אם עירב סיד וגפסים ופתמו חשיב סתימה [זס מהבאר בסעי' ע"ד] הלכך הרוצה לשאוב מים מהמקוה לנקיותו וירא שמא יחזרו מהכלי שמוציאין בו המים נ' לוגין למקוה אחר שחסרו מ' סאה ויפסלוה יקוב הכלי בשוליו כל שהוא ואז לא יחשבו המים שבו שאובין ואם הם מים נובעים א"צ לכך כי המעיין אינו נפסל בשאיבה עכ"ל:

קיב והנה כל דבריו מבוארים ואין לשאול על מה שסיים יקוב בשוליו כל שהוא והלא מקודם כתב דאין להקל וכו' כלו' דבעינן כשפה"נ וזהו דברי המור שהבאנו בסעי' ס"ח ע"ש דפשוט הוא דזה כתב לענין להביא מים בכלי בזה לעשות מקוה אבל לענין חשש נ' לוגין לא חשש בזה כלל ושם בארנו דדעת רבינו הב"י דלענין למבול בתוכה הצריך מדינא כמוציא זית ולענייו לשאוב בכלים אלו לעשות מקוה מותר מדינא כל שהוא אך לכתחלה יש לחוש ולענייו נ' לוגין נם לכתחלה לא חשש וזהו ברור בכוונתו ולכן דקדק בראש דבריו לומר ומ"ש אין להקל וכו' ולהביא מים וכו' כלומר ולא לענין נ' לוגין ואין לשאול מאי מהני הנקיבה והא באין ע"י אדם די"ל דכיון דאין כוונת האדם שיפלו המים לתוכה דהא אדרבא הוא מורח לשאובה לכן אין זה מקרי בידי אדם [וכ"כ סס"ך בסקמ"ו וכ"כ סב"ם] וזה דומה להרין שבסעי' ק"א ע"ש וזה שכתב בראש דבריו אין להקל וכו' ולהביא מים בכלי כזה וכו' כלומר אלא בנקיבה כשפה"נ כמ"ש אין כוונתו שהאדם ישפוך למקוה דחלילה לומר כן אלא שהבלים המנוקבים יושפכו למקוה דרך צנור או נלגל וכיוצא בזה [ומע"ז בסקמ"ז רלס לחרץ דכל סמנים יורדים דרך סנקבים מומר נס ע"י לדם וסמיר נס לעשות מקוס ע"י שפיכת כלי כזס למקוס ע"ם ודבריס תמוהים סס וחלילה לעשות כן והעיקר כדברי סס"ך ומב"ח ולפע"ז סוס קפס מ"ם לעשות מקוס וכו' ע"ם ולפי דבריו ל"ק כלל דמין סכוונס ע"י לדס ובמור הוא בס"ד ודו"ק]:

קיג ורבינו הרמ"א כתב על זה ו"ל ומ"מ נהגו להחמיר נם במעיין כי יש חולקין אפילו במעיין ואומרים דשאיבה פוסלת ולכן לכתחלה יש להחמיר לנקוב הכלי ששואבין בו אף במעיין ואם לא עשו כן ושאבו בכלי שלם ונפלו שם נ' לוגין שאובין ונפסלה המקוה ורוצים לנקותה ולהבשירה [כשנפלו לאחר שנתמעט מ"ס סאס] אם אפשר לפקוק נקבי הנביעה בקלות טוב להחמיר ולעשות כן אבל אם יש טורח נדול בדבר או בדיעבד שלא עשו כן יש לסמוך אמקילין דסוברין דאין שאיבה פוסלת במעיין כי כן עיקר ואפילו במקוה שאין בה מעיין אם אין הכלי נדול כל כך שבוודאי יפלו שם נ' לוגין שאובין אלא שיש לחוש שמא נפלו בזה אחר זה וכיוצא בזה [דבכס"נ כשר כמו שיתבאר] אולינן לקולא דספיקא דנ' לוגין שאובין הוי ספיקא דרבנן ואין לחוש בדיעבד עכ"ל וכבר בארנו בזה בסעי' ק"י ע"ש ודע דיכול לפקוק נקבי הנביעה אפילו בדבר המקבל טומאה כמו בבנך וכיוצא בזה ואפילו מי שאוסר לסתום בדבר המקבל טומאה לעניין זוחלין כמו שיתבאר מורה בזה כיון דהסתימה אינו אלא לנגב המקוה [ס"ך סקפ"ו ומ"ז סקמ"ח ומסט"ז מטמע דדמי לסמיתת זוחלין ע"ש ולסס"ך לומו כן וכ"כ הב"ח והלריכס ודו"ק]:

קיד כל זמן שאין במקוה מ' סאה אפילו אם אינו חסר אלא כל שהוא אם נפלו לתוכו נ' לוגין מים שאובין פסלוהו עד שיוציאו ממנו מעט מהנ' לוגין ע"פ האופן שיתבאר בסעי' קכ"ז ואם נפל פחות מנ' לוגין למקוה החסר משהו מ' סאה אע"נ שלא פסלוה מ"מ נם לא הבשירוה כלו' שאלו השאובין אין משלימין המ' סאה וכיצד יעשה להכשירו יתבאר לפנינו:

קטו אין חילוק באופן נפילת הנ' לוגין שאובין אם נפלו ע"י אדם או מעצמן בין בכוונת נפילה בין שלא בכוונת נפילה פסלו את המקוה אם רק נפלו ממש לתוך המקוה אם לא כשנפלו על הקרקע תוץ

לטקוה וירדו למקוה כשר דוהו המשכה דכשר במיעוטו של שיעור מקוה כמו שיתבאר אבל בנפילה למקוה בכל ענין פסול וכך שנו חכמים במשנה [פ"ג מ"ג] שנים שהיו טמאים למקוה זה לוג ומחצה וזה לוג ומחצה [וס"ס שלמס] המחט את כסותו והמערה מן הצרצור פוסלין את המקוה כלומר שנתן כסותו במקוה ונתמלאה מים וכל זמן שהכסות במקוה הרי יש חיבור למים שבכסות עם מי המקוה ויכול לטבול בו כשיש מ' מאה אפילו בצמצום אבל כיון שהגביה הכסות לטעלה מהמים אפילו היה מקדם מ' מאה במקוה הרי נחסר עתה מה שנבלע בהכסות והמים שבכסות נעשו שאובים כיון שנפרדו ממי המקוה וכשנחתו המים להתוך המקוה פסלוה וכן המערה מן הצרצור או שאר כלי בבה"ג פסלו המקוה ואף שהמכסות ומהצרצור נוטפים המים ממקומות הרבה ולקמן יתבאר דאם נפלו הג' לוגין ביותר מן ג' כלים לא פסלוה מ"מ בכסות וצרצור שהם כלי אחת אע"פ שהמים נוטפין ממקומות הרבה פסלוה:

קמז ולפי הסברא היה נראה דכל זמן שמקצת מן הכסות עודנו במקוה אע"פ שמקצתו הוגבה חוץ למים אין המים הנוטפים ממקצת הבגד שחוץ למקוה פוסלה שהרי מחוברת היא למקצתו שבמים וכן נראה דעת הפוסקים ומ"מ יש מי שאומר דבכה"ג ג"כ אינו כשר רק כשנטפו המים מאליהן אבל אם האדם מחט מקצת הכסות שחוץ למים אל המקוה באופן שבלא המקצת חסרה המקוה משהו מ' מאה פסלה כיון שיציאו ע"י כח אדם [לבוש וט"ך סוף סקמ"ו וזסו דעת סרוקא סמוכה בכ"י ע"ס] אבל כשכל הבגד במים אף שבתוך המים מחט האדם את הבגד אינו כלום דכל שבתוך המים אין מעשה ידי אדם פוסל שהרי אפילו מילא בכלי בתוך המים הרי מחוברים המים שבכלי למי המקוה וכל זמן שלא הופרדו ממי המקוה אין שום פסול בזה ועוד יתבאר בזה בסעי' קצ"ו:

קנ ויש בזה שאלה גדולה למה נפסלה המקוה בסחיטת הכסות והא כבר נתבאר דמים הבאים דרך כלי נקובה אינם פוסלין את המקוה וכסות לא גריעא מכלי נקוב שוב ממקומות הרבה והוי דומיא דשק וקופה נקובים שניתבאר דעדיפא מכלים נקובים בשפה"נ כמ"ש בסעי' פ"ג וסעי' צ"ו ויש מי שתירץ דהכא הוי הפסול מה שבאו המים בכח אדם שהאדם מחט הכסות אבל אם נטפו מעצמן דינו ככלי מנוקב וכשר ואף בכלי מנוקב אם באו ע"י אדם פסול [רמב"ל סוכח כב"י ובס"ך סקמ"ו ובע"ז סקכ"ז] וזה שהכשרנו בדוקה מן המקוה בכלים נקובים משום דבשם לא ניתא ליה שיפלו המים למקוה [ס"ך שם] שהרי אדרבא מורח הוא לשואבה וכמ"ש בסעי' קי"ב ע"ש ויש מי שרוצה לומר דדווקא בכיון להשלים למקוה פסול אבל שלא בכוונה כשר [כ"מ] ואינו כן דכל שבא מיד אדם פסול אף שלא בכוונה אא"כ כיון להיפך שלא ירדו למקוה כמ"ש [ס"ך שם] ולפ"ז אם נפלו מהכסות שלא ע"י אדם כשר ואלולי דברי רבותינו הייתי אומר דאין דמיון כסות לכלי מנוקב דהתם ניקבה כדי שלא תקבל מים וכן שק וקופה אין ביכולתם לקבל מים משני שעשוים נקבים נקבים כמבואר מלשון רבינו שמשון פ"ו משנה ד' שכתב שק או קופה לא בעו נקיבה וכו' כיון דמלא נקבים ואין מחזיק מים כלל ע"ש אבל כל בגד מחזיק הרבה מים בהוכו ואין המים יוצאים רק ע"י סחיטה וכל מה שנבלע בכסות הוי כבעין כדתנן באהלות [פ"ג מ"ב] דם מת שנבלע בכסות אם מתכבסת ויוצא ממנה רביעית דם טמא ע"ש וה"ה למים הנבלעים בו [ומס מעשה שלמה ס"ק ב' וסרמב"ן כתבו כן וכב"י וסט"ך וסמ"ז וסב"ם סביאוס ול"ע]:

קנא השלשה לוגין פוסלין אפילו לא נפלו מכלי אחת אלא אפילו משנים ומשלשה כלים מכל כלי לוג פסלוה אבל מארבעה כלים לא פסלוה דבעינן לוג מכל כלי [רס"י תמורס יב:] וזה שבשנים או ג' כלים פוסלים אותה והו כשעירן כולן כאחת או אפי' קודם שבילה לערות מהראשונה עירה מהשנייה וכן מהשנייה לשלישית אבל אם פסק הראשון קודם שהתחיל השני כשר וכן משנייה לשלישית והטעם פשוט דכל שהיה הפסק הרי נתבטלו המים הקודמים במי המקוה ומפרשי המשניות ספ"ג וכן מפרשי הש"ע בסעי' ט"ו לא נתנו טעם בזה אך לי נראה הטעם כמ"ש ולפ"ז אין דין זה רק כשנפלו הג' לוגין למקוה שיש בה מים פחות ממ' סאה אבל במקוה ריקנית ואח"כ באו המים הכשרים עליהם בכל עניין פסול [כנלע"ד ונס עיקר המשנה ס"ס מיירס במקוה סים כס מים ע"ס]:

קנב וזה שמד' כלים כשרים שנינו שם במשנה בד"א בזמן שלא נתכוין לרבות אבל נתכוין לרבות אפילו קורטב בכל השנה מצטרפין לג' לוגין ופי' הרע"ב דנתכוין לרבות פירושי שנתכוין להרבות בו מים [ע"ס וכ"כ סב"י] ומשמע דלאו על אלו הג' לוגין קאי אלא שהיתה כוונתו להרבות במים שיהיה מים בשפע לטבול בה [כ"י] וממילא דזה לא שייך בג' לוגין אבל הטור כתב בד"א שמד' כלים אין מצטרפים שלא היה דעתו מתחלה ליתן כל הג' לוגין אבל אם מתחלה היה דעתו ליתן כל הג' לוגין אפילו לא נתן אלא מעט מעט מבמה בלים עד שהשלים לג' לוגין פסול עכ"ל [ועמוי"ם סס שנס סמסכ"ס מר"ב פי' כן ע"ם וגס מפי' סמזנס לסרמב"ס ס"ל כן ועב"י וס"ך סקמ"ס ולו גרסס כמ"ס וזו"ק]:

קנג וכתב רבינו הרמ"א בסעי' מ"ו דאם העביר ג' לוגין בידו על גבי קרקע או שנתנו מרגלי בהמה כשר וי"א דרגלי הבהמה כדין רגל אדם ובשניהן אינו כשר אלא בהעביר על גבי קרקע דהוי כהמשכה אבל לא בנתנו ע"ל וכתב הטור דע"י רגלי בהמה כשרי אפילו

אפילו בכל המ' סאה ע"ש אבל ע"י אדם אין כשר רק בי"ט סאין כדין המשכה שיתבאר ורבינו הב"י בספרו הגדול כתב דגם ברגלי בהמה אינו כשר רק בי"ט סאין ע"ש והשינו עליו [עב"ח] אבל יש מרבותינו דס"ל דרגלי אדם ובהמה שוין וגם בהמה אינה אלא בהמשכה כשר וממילא דאינו כשר רק בי"ט סאין כדין המשכה וזהו דעת הי"א שהביא רבינו הרמ"א [עע"ז סקכ"ח סשלהיך ולדינא סוף כי"ח]:

קכא תנן במקואות [פ"ו מ"ח] הספוג והדלי שהיו בהן ג' לוגין מים ונפלו למקוה לא פסלוהו שלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו עכ"ל ופי' הרמב"ם והרא"ש דהספוג הוא ספוג הים המבליע מימיו בתוכו ולא יתחברו למי המקוה וכן דלי שפיו צר וכו' ג' לוגין מים שאובין ומפני שפיו צר לא יצאו כל המים למקוה ונשארו מים בדלי ונמצא שכל המים לא נתערבו עם מי המקוה ולכן לא פסלוה שלא אמרו חכמים אלא כשנפלו כל הג' לוגין [וזסו כוונת סמוך ושס"ע סעי' ע"ז גס בספוג ע"ש] ולכאורה אין בזה רבותא אך דקמ"ל דאע"ג שכל הג' לוגין בתוך המקוה מ"מ כיון שלא נתערבו ממש כל הג' לוגין המים במי המקוה כשר ומדברי הר"ש והרע"ב נראה שפירשו באופן אחר שנתערבו כל הג' לוגין אך דממילא כיון שהיה ג' לוגין בצמצום נשאר מעט מים דבוק בהספוג ובהדלי ולא מצרפינן המים הדבוקים להג' לוגין ע"ש ולפ"ז בג' לוגין מצומצמים שהיו בכלי ונפלו לא פסלו דלא ימלט שמעט יהא דבוק לדפנות ולדינא אפשר ששני הפירושים אמת אך בטור וש"ע לא הובא הפי' השני ע"ש:

קכב כתב הרמב"ם בפ"ה דין ז' המסלק את המים לצדדין ונמשכו ממנו ג' לוגין למקוה ה"ז כשר היה תולש המים ומגביהו בידיו והבדילו מן המקוה לצדה ונמשכו ממנו ג' לוגין הרי אלו פוסלין עכ"ל וזהו משנה בפ"ב והטעם דכיון דתלש את המים והגביהו נעשו המים הבלועים בו כתלושים ופוסלים את המקוה כשנמשכו למקוה ואין הכוונה המשכה מחוץ למקוה דהמשכה כשר עד רובו אלא הכוונה המשכה בתוך המקוה באחר מצדדיה ואין זה המשכה והטור והש"ע לא הביאו דין זה וטעמם נראה מפני שכתבו בסעי' ט"ו דבבל עניין פוסל ג' לוגין בין מחמת כפותו וכו' וכן המערה מהצריצור וכו' או שורקם בחפניו וכו' עכ"ל וזהו דומה להגבהת המים [וכ"מ בב"י] אבל באמת אין זה דמיון דהתם הגביה המים ממש ובהמים הגביה המים רק המים היו בלועים בהם ולא היה כוונתו לסלק המים רק המים וראיה לזה שהרי במשנה שם פליג ר"ש ומכשיר מטעם זה ואין הלכה כר"ש ומ"מ רבותא גדולה היא ובאמת צריך טעם הלא לא היתה כוונתו לזה כלל וצ"ל דכל שנעשת בידי אדם אף בלא כוונה פסול וכמ"ש בסעי' קי"ז דלא כיש מי שחולק בזה ע"ש אך דיל דבכאן הטעם כיון שהפרישם מהמקוה אף שהיו מובלעים בהמים מ"מ הוה מעשה רבה לעשותם כשאובין ומ"מ היה להם להטור וש"ע להביא דין זה וצ"ע [ודע לתיץ זס סוף כמים קסס שמין עוסלין בזו]:

קכג כתב הרמב"ם בפ"ו דין י"א מים שאובים שהיו בצד המקוה אע"פ שהמים נוגעים במי המקוה לא פסלוהו מפני שהן במקוה סמוך למקוה היו השאובין באמצע פוסלין את המקוה עכ"ל והטור לא הביא כלל דין זה ורבינו הב"י בסעי' י"ז כתבו בקיצור וז"ל מים שאובים שהיו בצד המקוה אף ע"פ שהמים נוגעים במי המקוה לא פסלוהו עכ"ל ומקורו הוא ממשנה י' פ"ו האביק שבמרחץ בזמן שהוא באמצע פוסל מן הצד אינו פוסל וכו' ע"ש ואביק הוא בלי מחכות משוקע במקוה ויש בו נקב דכשמאסין מי המקוה מצד השבילות פותחין הנקב שבאביק ויוצאים המים שבמקוה וממשיכין לו מים אחרים נקיים וסותמין הנקב שלא יצאו המים [רע"ב רק כתבתי מקוס למעלה דבאמצע כשרים למבולם קמיירי וסיפ של מכן ל מנוקדת דשל"כ סיפך סיף כשרים למבולם ע"ש ודו"ק]:

קכד וביאור הדברים נ"ל דאע"ג דהנגיעה יכול להיות בג' לוגין מ"מ כשר דאם לא היתה בג' לוגין אין זה רבותא כלל והטעם דכשר במ"ש מפני שזהו במקוה סמוך למקוה כלומר כיון דהפירוד ניכר ששני דברים הם אין זה בכלל פסול ג' לוגים שלא נזרו רק על ג' לוגין שנפלו ונתערבו ואין ההפרש ניכר אבל אם השאובין באמצע היו כמו שהשאובין בתוך המקוה כי, שהמקוה מקפתם משני צדדים ופשוט הוא דבהמקוה ליכא מ' סאה ולכן ג' לוגין פוסלין אותן ויש להסתפק בזה שבתבנו דכשהשאובין באמצע פוסלין אם זהו רק במקוה אחת והשאובין עומדין בכלי באמצע המקוה כהך דאביק שבמשנה או אפילו בשני מקואות שאין בכל אחת מ' סאה ובין אחת לחבירתה יש מקוה של מים שאובים שעומדת בין שני המקואות ונוגעת בכל אחת בג' לוגין נמי פוסלת את שתיהן ונראה דבכה"ג אינה פוסלת שהרי עכ"פ משני הצדדים הוי מקוה סמוך למקוה [עתוי"ט גס סקסס על סך דמביק שכתב סרמב"ס וז"ל לפי שהביק סוס כלי קולס סיומו קבוע ומע"פ שמחבר לא ולא מתורת כלי לסיות קבוע למלך וזסו מ"ש במוספתא שלא נעשה שלא לשמש גס סקריקע עכ"ל וסקשה מפ"ח דכלים מ"ש דפורכת בלא לוזז טסור ותמרו במוספתא מפני שלא נעשית שלא לשמש גס סקריקע שלמה דעשה שימוש גס סקריקע מעשר ונשאר בקושיא ע"ש וסיפ יכול להקשות גס ממקוואות גופא דסילונות של ברזל סמחוברים לקרקע בקריקע דמי כמ"ש בסי' זס למנס ל"ק כלל דוודאי מיזור לקריקע מבטל מעומאה אך כלי במקוס שלא מפני דסוי כחקקו ולבסוף קבעו לפוסל את המקוס וסמוספתא דמקוואות ס"ש שסחביק

שהמציק לה נעשה וכו' כלומר מלמלי טיב עושים שכלי נקרקע כלומר שקבעו ומח"כ חקקו שפיר אבל המציק לה נעשה נקרקע אלא נעשה מקודם ומח"כ כשסוף כלי ישמש עם קרקע ולכן פוסל במקוה ודו"ק]:

קכה שתי מקואות זו למעלה מזו והעליונה מלאה מים כשרים ואין בה מ' סאה והתחתונה מילאו אותה בשאובין ויש נקב בכותל שבין שתיהן שהמים יוצאים מזו לזו אם הנקב רחב וארוך כשיעור שיכנסו בו ג' לוגין נפסלה העליונה דחשיב כאלו המים שבנגד חלל הנקב שאובין הן באמצע העליונה ובאמצע פוסל כמ"ש בדין הקדים וכ"ש אם העליונה פסולה והתחתונה כשרה ושנו חכמים במשנה [קפ"ו] כמה יהא בנקב ויהיה בו ג' לוגין אחד מן ש"ך לשיעור מקוה דשיעור מקוה הוא תתק"ם לוגין [וע' בזח פ' נחמד לסגר"מ קמ"ל סק"ס]:

קכו שתי מקואות שאין בכל אחת מהן מ' סאה ונפל לזה לוג ומחצה מים שאובין ולזה לוג ומחצה ונתערבו ב' המקואות הרי שניהם כשרים מפני שעל כל א' מהם לא נקרא שם פסול וכשנתערבו כבר נתבטלו השאובין מקודם ואבדו שמם ולכן יש חומר בזה להיפך דמקוה אחת שאין בה מ' סאה שנפל לתוכה ג' לוגין שאובים אף ע"פ שאח"כ חלקו את המקוה לשנים וריבה על כל אחת מים כשרים הרי שניהם פסולים מפני שכבר נקרא עליה שם פסול ואין להן תקנה עד שיתמעטו כמו שיתבאר דכל מקוה שאין בה ארבעים סאה שנפל לתוכה ג' לוגין שאובין אפי' נשפך לתוכה אלף סאין מי מעיין עומדת בפסולה עד שיכשירוה כפי שיתבאר בס"ד:

קכז וכך שנו חכמים במשנה [רפ"נ] כל מקוה שאין בה מ' סאה ונפלו בה ג' לוגין לעולם הוא בפסולו עד שיצא ממנו מלואו ועוד כלומר שיצאו ממנה המים שהיו בה תחלה כשנפלו לה הג' לוגין ועוד מעט יותר כדי לחסר מג' לוגין כגון מקוה שהיה בה ך' סאה מים כשרים ונפלו לתוכה ג' לוגין שאובין ונתמלאה אח"כ מ' גשמים לעולם היא בפסולה עד שתצא ממנה ך' סאין שהיו תחלה ומעט יותר למעט הג' לוגין [רפ"ב] וכן אם עשה מקוה של מ' סאה מים כשרים כשיעור לה ועירבה עם המקוה הפסולה כגון שחיברם בנקב כשפה"נ וכ"ש כשסילק הדופן שביניהם ונתערבו ביחד וזהו ששנינו שם או שיעמיד בחצר מ' סאה ויטהרו העליונים מן התחתונים ע"ש וכן אם המשיך מעיין כל שהוא אל המקוה הפסולה נטהרו השאובין [וסרמב"ם בפ"ה והסמ"ע בסעי' כ"ח סיכו לזה המעיין שכתבו ועירבו אלו עם אלו ואלו עם אלו עליונים ותחתונים דזהו למאן דס"ל נוד אסיק ואמן לא קיי"ל כן וכמ"ש בכ"מ ובכ"י ועמוי"פ עם ודו"ק]:

קכח וזה ששנינו שם בכר שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאת ממנו לעולם הוא בפסולו עד שיתחשב שלא נשתייר מן הראשונים ג' לוגין וכ"כ ברמב"ם שם ובש"ע סעי' ד' אין הכוונה על אמת המים מפעיין דהמעיין היה מפהר השאובים כמ"ש אלא אמת המים של מי גשמים שכאים מן איזה מקום ונכנסים להבור גם אין בהאמה ך' סאה דאלו היה בה מ' סאה היתה מטהרת את השאובין כמ"ש [ש"ך סק"ס]:

קכט ודע מדתנן במשנה זו עד שיתחשב ולא קתני עד שיצאו שלושתן הי"ם דשם הקלנו כשיצאו המים שהיה מקודם נפילת הג' לתוך ומיד מעט מחשבינן כל המים שיצאו מהכלים הקודמים ולא מהמים שבאו אח"כ אף שהם הרבה וקולא היא שהקלנו בנפילת ג' לוגין למים כשרים משא"כ בבאן שכל הבור המה שאובין והאמה נכנסת לו חשבינן אח"כ המים היוצאים לפי חשבון השאובין וחשבון האמה ולדוגמא אם היו מחצה למחצה צריך לצאת כל המים מהבור עד שלא ישתייר בו כלל רק פחות מג' לוגין ולא חשבינן היוצאים על השאובין בלבד והכה יש להסרמב"ם בלשון עד שיתחשב אם למחצה אם לפי חשבון הפעמים הוא להקל כשנחשוב לפי חשבון וכשנחשוב שמחצה יצאו מאלו ומחצה מאלו יהיה חומרא ולפעמים להיפך כגון שהיה בבור מ' לוגין ומי האמה ך"ך לוגין ויצאו מ' לוגין ואם נחשוב לפי חשבון יצאו מן האמה ג' חלקים ורביעית מן הבור ונמצא שיש עדיין בבור ד' לוגין שאובין והוי חומרא אבל אם נחשוב מחצה על הבור ומחצה על האמה נמצא שיצאו כל מי הבור והוי קולא ונפילא דלהיפך אם מי הבור היו מרובין ממי האמה דהוה מחצה חומרא ולפי חשבון קולא כמובן ומהלשון משמע לפי חשבון:

קל ונראה שזהו דעת רבינו הרמ"א בסעי' כ"ב שכתב [להשמיט סיומין רק על הקודם] אבל אם היתה כולה שאובה אפילו נתן עליה עד שיצאו כדי מילואה ועוד לא מהני אלא מחשבין המים היוצאין לפי ערך הכשרים והפסולים עכ"ל וזהו כמ"ש דמחשבין לפי חשבון ולא לחשוב מחצה למחצה תמיד וזהו בין לקולא בין לחומרא ויש מי שאומר דתמיד השכינן לחומרא כלומר דאם לפי חשבון הוה חומרא נחשוב לפי חשבון ואם מחצה למחצה הוה חומרא נחשוב מחצה למחצה [ש"ך סק"ו] ולא ידעתי מ"ל לחלוק על רבינו הרמ"א וצ"ע [ומאכ שהרמב"ד כתב לי נמי מחלק למאן סובא בב"י ת"מ הרמ"א מכריע כן ולמאן שמחמיר מסייע לזה בפשיטות וכן יש להורות כנלע"ד]:

קלא דבר פשוט הוא שזה שנתבאר להכשירה מפסולה שתצא ממנה מילואה ועוד היציאה ממנה היא שידלו ממנה כך וכך מים אך לפעמים יש שהאשמים היורדים לתוכה או שיכניסו להוכה מים כשרים זה עצמו יועיל לשיצאו המים הראשונים ממנה ביצד כגון מקוה שמשמשה שמן שתגלל שלה מחזיק יותר מסי

סאה והיה בה מי גשמים ס' סאה פחות ג' לוגין ונפלו בתוכה נ' לוגין שאובין ופסלוה ובזה ג"כ הדין דלעולם היא בפיסולה עד שתצא ממנה מילואה ועוד ווה יכול להיות ע"י ריבוי מי גשמים שאם ירדו בתוכה מי גשמים מ' סאה בחסרון מעט פחות מג' לוגין נתכשרה מפני שביון שהיא מליאה עד שפתה מטילא שהמים האחרונים דוחים את הראשונים ומוציאין אותן וזוהו רק במקוה מצומצמת כט"ש דאם החלל שלה גדולה מס' סאה אין בזה הועלת שהרי לא ידחו את הראשונים לחוץ ואין לה תקנה רק בדלייה [וזסו כוונת סס"ע בסעי' כ"ב וכמ"ש סס"ך בסקכ"ז ועמ"ש סס בסס סתנודס שלא רצס שיכשירו בתילוסס ועוד ורצס לחלק בין ילסו סמים מלעיו ובין לדלות ממנ' ע"ש לע"ג דמי יחלוק על מסקיו' מפורסו' וסחילוק סוס יותר ממוס דכרוב מקוות בסברת לדלות ממנס דמקוס מלומלמת לא שכיח ועוד דרוב מקוות סס מפיינות ותוס נפסלת מדינא כלל ורק לחומרת בעלמא וזס שלא נסנו בתילוסס ועוד משוס דלזס לריך חשבון כמס מיס היס בעת שנפסלס ומי יכול לדקדק בזס וע"ס רוב לעיכו ידוע זס ולכן ממילא נסנו לשופכס כולס וברוב הוא בס"ד ודו"ק:

קלב לפעמים הלוגין הנופלים למקוה לא פוסלין אותה ולא מכשירין אותה כיצד כגון מקוה שהיתה חסירה מס' סאה מעט פחות מג' לוגין ונפלו לתוכה שאובין ג"כ מעט פחות מג' לוגין דלא פסלוה משום דאין כאן ג' לוגין שאובין אבל גם לא השלימוה דשאובין אינם משלימין לס' סאה וכיצד הוא הכשירו כשיפלו לתוכה מי גשמים מעט פחות מג' לוגין או יטשיך לתוכה מים כשרים כשיעור הזה אבל כשנפלו לתוכה ג' לוגין שאובין אפילו היתה חסירה קרמוב מס' סאה נפסלה לגמרי עד שתצא ממנה מילואה ועוד כמ"ש בדינים הקודמים ולהרמב"ם אם הלוגין שנפלו היו מים ממאים והמקוה חסר קורמב מס' סאה אפילו נפל לתוכה פחות מג' לוגין צריך מילואה ועוד ונחלקו עליו הראשונים [עב"י וס"ך סקכ"ט ובלח"ס דבכי סרמב"ס סס"ס סומריס זס"ז כמ"ש בב"י ובדמק לחלק בין חסר קורמב לחיס שיעור ט"ס ולח ניחן להחמיר כלל ויותר נרחס לממוק בבח דריסח וכלי מקוס שלין בו מ"ס ונפל לתוכו ג' לוגין שאובין ממחיס וכו' ופחות מג' לוגין כתב בסוף דחלב"ב למס פתח בפחות וסיים בפחות ובפסיק בחמלע בג' לוגין וט"ס סיטב ודע דבש"ע סעי' כ"ב בסופו לריך להגיס לא שיסעפו כשיעור סמיס שהיס חסר ונפלו עליו מי גשמים כשיעור כלומר להשלים מס שחסר מקודס ע"ס ודו"ק]:

קלג אע"פ שכל מימות שבעולם אין פוסלין מקוה שלימה כשיש בה מ' סאה כט"ש וזהו מים אף פסולים אינן פוסלים אבל שארי משקין שמשנים ריח המים כגון יין וחלב וכיוצא בהן שנפלו הרבה למקוה שלימה ושינו ריח המים המקוה פסולה ובמים אסרה תורה למבול גלא ביין ולא בחלב שאני ששינו הטראה חזותא מילתא היא ונפסלה שתקנתה היא לשפוך בתוכה הרבה מים עד שתשובנה מראה המים לקדמותה ואפילו שאובים יכול לשפוך לתוכה להשיב מראיתה כיון שיש בה מ' סאה וכשאין בה מ' סאה ושינו היין שחלב את מראיתה צריך להקוות עליה מים כשרים כמובן שתקה של מי גשמים נפסלת בשינוי מראה ולא מעיין ולא עוד אלא אפילו המשיך מי מעיין אל מקוה זו הוכשרה אפילו לא חזרה למראיתה וזה הדין דשינוי מראה אינו פוסל במעיין לא נמצא בנמ' וברמב"ם ומור ורק הראב"ד בבעל הנפש כתב זה מסברא דמעיין אינו נפסל בשום דבר והביאו רבינו הב"י בסעי' כ"ח ואף שמצד הסברא לא נראה לחלק בזה אך כיון שהראב"ד פסק כן מי יחלוק עליו ואפשר להוסיף גם קצת מעם דהתורה אמרה אך מעיין ובור מקוה מים ונו' ולכן נבי מקוה דכתיב מים צריך להיות מראה מים ולא במעיין:

קלד ומ"ש אני חמה על רבותינו בעלי הש"ע והמפרשים שלא הביאו דעת אחרת בדין זה והרי רבותינו בעלי התוס' במכות [ד"ה תמר] כתבו מפורש להיפך שכתבו דחבית יין שנפלה לים הגדול לא עלתה לו מבילה וכו' ושמא הוא צבור ועומד במקומו וכו' ומובל בין אבל נהר בעלמא וודאי מתערב במים וכו' ומיירי בין לבן וכו' דאי בארום ניחוי אם שינו המראה אם לאו עכ"ל הרי להדיא דאף שימים דינם כמעיין מ"מ פוסל שינוי מראה וגם בנהר כתבו מעם דוודאי מתערב במים אבל בלא"ה גם בנהר פוסל שינוי מראה ולבן נלע"ד דאין להקל בדין זה [ולפמ"ש בסעי' קל"ז מפסר ליישב ע"ש]:

קלה ודע שמדברי התוס' שהבאנו מתבאר דגם יין לבן פוסל בשינוי מראה אף שאינו ניבר השינוי מדכתבו דבין אדום ניחוי השינוי מבלל דבלבן אף שא"א לראות השינוי פוסל והוא דבר תימא שהרי בכל המשניות דמקואות פ"ו מפורש דווקא שינוי מראה וכן ברמב"ם פ"ז ובטור וש"ע וכל המסקים מבואר כן ואי משום ריח היין הרי מפורש כתב הרמב"ם שם דאין המקוה נפסלת לא בשינוי טעם ולא בשינוי ריח אלא בשינוי מראה וציע"ג:

קלו וגם בדברי הרמב"ם בפ"ו דין י' יש מילתא בהך סניא דמכות שהבאנו וי"ל חבית מלאה מים שנפלה לים אפילו לים הגדול המובל שם לא עלתה לו מבילה א"א לג' לוגין שלא יהיו במקום אחד וכו' שהרי המים עומדים שם אבל הנהרות וכו' עכ"ל וזהו ע"פ גירסת רש"י ז"ל שם במכות והדברים מתמיהים שהרי כל מקוה שיש בה מ' סאה אינה נפסלת בשאובין וכ"ש ים הגדול ורש"י ז"ל באמת נשמר מזה דזהו לעניין נוורת י"ח דבר בשביל שבא ראשו ורובו במים שאובין ע"ש וגם בזה השינו הראשונים כמ"ש הריטב"א בתירושין שם דברי הרמב"ם תמוהים

מאד ויש שרצה לדחוק בדבריו דכוונתו כרש"י לעניין פסול תרומה [כ"מ] ולהדיא נראה דאין כן כוונתו ומה נם דפירש"י ג"כ לא נראה לראשונים כמ"ש:

קלג וגלע"ד כמ"ש הריטב"א שם בשם רבינו משה הדרשן דים הגדול מתוך שמימיו מלוחים וכבדים ולכן כל הנתון בתוכו אפילו מים לעולם אין מתערבים לגמרי והוי כאיסור שנפל להיתר והאיסור ניכר בפ"ע ע"ש ולכן לא דמי לכל מים שבעולם כמי נשמים ונהרות דבהם המים מתערבים זה בזה עכ"פ אבל הים הגדול אינו מתערב כלל ולפ"ז נאמר דהרמב"ם ס"ל דים הגדול לרבותא נקטיה אע"פ שגדול מאד וב"ש שארי ימים מפני שעינינו רואות דהרבה ימים מימיהם מלוחים וכבדים ולפ"ז יש ליישב גם דברי רש"י ז"ל וס"ל דעכ"פ בחרוסה החמירו טעם זה ונם התום' נוכל לומר דלא פליגי על הראב"ד ורק ים שאני וזה שכתבו אבל נהר מתערב לאו דווקא נהר אלא כלומר שארי מים ורק כוונתם דמי הים דומין לשארי מיני מים ולכן החמירו גם ביין לבן מפני שעומד בפ"ע והוי פבילה ממש ביין אבל באדום יש היכר אם נתערבו או לא נתערבו:

קלד היה בו מ' סאה ונפל לתוכו יין ונשתנו מראיו של חצי המקוה אם אין בהמים שלא נשתנו מ' סאה ה"ז לא ישבול בו דאותם שנשתנו לא מצרפינן למ' סאה אבל אם נשאר מ' סאה בהמים שלא נשתנו מובל בהן ונם השור שכתב היה בו מ"מ ונפל לתוכו יין ונשתנו מראיו של חצין אפילו המובל במקום שלא נשתנה לא עלתה לו טבילה כוונתו ג"כ כשלא נשתייר מ"מ [צ"י] ולשון הטור מורה על זה דלכן כתב היה בו מ"מ כלומר דבכל המקוה היה רק מ"מ ואם כן ממילא דבשמקצתו נשתנה אין בהמותר מ"מ וזהו גם כוונת התוספתא פ"ה שכלשון הטור נשנית [ונחיכי יודע למס עכת סב"י לייסב דבריסס ע"ם ודו"ק] ודע כי כל שינוי מראה במקוה אינו פוסל אלא בשנשתנו המים מפני דבר אחר אבל מי מקוה שנשתנו מחמת עצמם ולא נפל בה דבר הוא כשרה שלא נתנה תורה למים מראה וזרך מי נשמים כשעומדין ומן רב נעשו ירוקים ומרוחים ולית לן בה [ע' שבת ידי]:

קלה והנה לעניין שינוי מראה יש חומר בין מבמים לומר דיש חומר במים מביין לעניין ג' לוגין דמים ג' לוגין פוסלין את המקוה אבל יין וחלב וכיוצא בהם אין פוסלין את המקוה החסירה אא"כ נשתנה מראיתה וזו אין חילוק בין חסירה לאינה חסירה ולכן ג' לוגין יין שנפלו למקוה פחות ממ' סאה ואין היין עולה בחשבון ולא עוד אלא אפילו מקוה חסר שנפל שם יין ונשתנה מראיה שוב אין ג' לוגין מים שאובין פוסלין אותה דהוי בנפל ליין וכשחזור והשלים המקוה במים כשרים והוה למראה מים כשרה:

קמ שני קולות נתנו חכמים בג' לוגין שאובין ראינן פוסלין אא"כ הוא כולו מים ולא משקה אחרת ואפילו לא נשתנה מראית הנ' לוגין לפיכך ג' לוגין חסרים כל שהוא שנפל לתוכן מעט חלב והשלים לג' לוגין ונפלו למקוה חסר לא פסלוהו מפני שאין זה כולו מים ועוד קולא שאפילו יש ג' לוגין מים אלא שנפל לתוכן יין ונשתנו למראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו מפני שאין מראיתן מראה מים וזהו כשלא שינו מראה המקוה ויש להסתפק בג' לוגין מים שנתערבו בר' לוגין חלב או יין לבן ולא שינו מראה המים ונפלו למקוה מי אמרינן הרי יש כאן ג' לוגין מים שאובין או דילמא כיון שכבר נתבטלו המים ברוב בהחלב או בהיין הוה כבולו יין או אפשר כיון דמין בשאינו מינו צריך ששים מן התורה כמ"ש בסי' צ"ח לא בטלו המים בהחלב והיין ופסלו המקוה או משום דהיתר בהיתר לא בטל ויש להתיישב בזה:

קמא מי כבשים והיינו טים שכבשו בהם ירקות ומי שלקות מים שבשלו בהם ירקות או פירות או קטניות ותמד שלא החמיץ וזהו מים הנתנים בחרצנים ולכשהחמיץ ותוסס נעשה יין וקודם שהחמיץ הוא במים וכן מי צבע והיינו מים שנתנו בהם צבע פוסלין את המקוה בג' לוגין שהם במים וכן שכר הוי במים ופוסל את המקוה בג' לוגין במים [עיטורין כמי ול"ע על סטור ום"ע בסעיי כ"ל שלא כתבו שכר וסרמצ"ס שם כתבם] וידוע ששכר שבגמ' הוא שכר תמרים וא"כ כ"ש שכר שעורים דהוא כולו מים אבל כל שארי משקין ומי פירות הנסחטים מהפירות ומוריים והוא שמן של דגים ותמד משהחמיץ דינם כיין ואין פוסלין בג' לוגין וגם אין משלימין אותה ויראה לי דיין שרף שלנו וודאי דינו כמים וכיצד אין משלימין אלו שדינם כיין כמו שיתבאר:

קמב והיינו שאם היה במקוה ל"ט סאין ונפל לתוכן סאה אחת מאלו אין משלימין אותו אבל בשיש מ' סאה במקוה ונפל להוכו סאה אחת מאלו ונטל מתוכן סאה אחרת כשר אע"ג דלפי החשבון לא ישאר עתה מ' סאה מים מ"מ כיון שהסאה של היין או מי פירות נבטלה היו כבולו מים ומ"מ אין חסרון בן רק ע"ט פעמים כלומר שנפל סאה מי פירות למקוה ט' סאה ונטל סאה ממקוה ונתן סאה מי פדות ועשה כן י"ט פעמים כשר משעם שנתבאר אבל ך' פעמים פסול דעד רובו הקילו חכמים בזה ולא במחציתו וכ"ש יותר [יכמות פ"כ: וכפי' תוס' וסרמ"ם] דעד רובו אמרינן קמא קמא בטיל ולא ביותר אבל במים שאובים אינו כן דמקוה שיש בה מ"מ ונפל לתוכה מים שאובים ונטל סאה מהמקוה ונתן סאה שאובים וכן חזר ועשה אפילו ער עולם כשר ולדעת הרמב"ם בפ"ך גם בשאובים אינו כשר רק ער רובו ע"ש דס"ל דסה שאמרו ער רובו הוא בשאובים אבל באלו מבואר

מרבריו בפ"ו דף סאה אחת כשר ע"ש [וכ"כ בב"י] ומדברי רש"י שם נראה דשיון הן שאובין ומי פירות ע"ש [עפי' לעניין מי פירות ומסיים שם"ג דפסול שמיכס לגבן בעוים רוכה בכשרות עכ"ל ללמה דגם בשאובין כן פוף ווי"ק]:

קמג מי צבע יש להם דין מים בכל דבר דוהו רק משריית הממנין וצבעא לית ביה ממשות ולא דמי אף ליין מוגג דוודאי פוסל בשינוי מראה ואינו פוסל בג' לוגין דוה נקרא יין מוגג אבל זה נקרא מי צבע ולכן יש לחם כל דין מים ופוסל בג' לוגין ואינו פוסל בשינוי מראה וזה כמים שנתנו מחמת עצמן וכן אם הדיחו כלים במים ונשתנה המראה או ששרה במים איזה דבר או אוכלין חי כמים ממש וכמי צבע אבל אם נפל למקוה יין או מוהל היוצא מותים בתחלת מעיינתם ויש בהם צחצוחי שמן ושינו מראה המקוה נפסלה ואף ע"פ שלא נשתנו שינוי כמפני יין במובן מ"ם כיון שע"י המוהל נשתנה מראה המקוה מכתחלה מקרי שינוי מראה וכיצר יעשה להכשירה אם חלל המקוה גדולה ימתין עד שירדו גשמים הרבה לתוכה וישתנו למראה מים ואם יש בה מ' סאה קודם שנפלו לתוכה היין או המוהל ימלא בכתף מים ויתן כל כך לתוך המקוה עד שתחזור למראה מים דכשיש בה מ"ם אינה נפסלת עוד בשאיבה:

קמד וכתב רבינו הב"י בסעי' ב"ט נפלו לו ג' לוגין יין כאלו לא נפל ומותר למכול בין במקום היין בין במקום המים היה שאוב והשיקו השיק במקום היין זה וזה לא טיהר השיק במקום המים מקום המים טיהר מקום היין לא טיהר עכ"ל והיא תוספתא בפ"ו וביאור הדברים דאם נפלו ג' לוגין יין במקוה שלימה ולא שינו מראיתו מותר למכול גם במקום היין דוודאי גם שם ליכא מראה יין אבל אם המקוה היה טים שאובים דפסולה ומיהרה ע"י השקה והתחברות למקוה כשרה ונפלו ג' לוגין יין אל המקוה השאובה אם ההשקה להכשרה היתה במקום היין לא טיהר המקוה והיא פסולה כמקודם דאע"ג דהיין נתבטל מ"ם החשקה על מקום הזה לא מקרי השקה וכשהשיק במקום המים מקום המים מיהר ולא מקום היין ולא ידעתי בזה טעם נכון ואולי דאע"ג דלא נשתנה המראה מ"ם לא ימלט דבזה המקום ממש יש בו קצת כיון ולכן אין מועיל שם ההשקה וגם כשהשיק במקום המים אין מועיל למקום זה כיון שלא היתה מקוה כשרה ולא נשא עליו זה המקום שם הכשר משא"כ בכשרה:

קמה אין שאיבה פוסלת אלא במים אבל השלג והברד והכפור והם מים הנקרשים שקורין אי"ז והמלח והטיט שהוא עב קצת אפילו יש בו רכות שיכולין להריקו מכלי אל כלי אין שאיבה פוסלת בהן והיינו שאם נתן בידיו מבל אלו לתוך מקוה חסירה לא פסלוה ולא עוד אלא אפילו עשה כל המקוה

משלג או באחד מכל אלו שהביאן בכלי תעשה מתן מקוה כשר ומשנה היא ברים פ"ו ע"ש והטעם כיון דכל אלו עדיין אין שם מים עליהן עד שנמסתו וגעשו מים ה"ז כמו שנעשו טים במקוה ע"י שמים ולא בידי אדם ולא ע"י כלים ומה לי אם השלג נפל מן השמים לטקוה ונמחה ונעשה מים או שהוא נתן השלג כיון דעדיין אינו מים וכן כולן ולכן אם נמותו קודם שנתנו למקוה הוי כשאר מים ופסולה ומשום הוא:

קמו ודע דוה שבתבנו שאם נתן בידיו מבל אלו לחסירה לא פסלוה כתבנו ע"פ לשון המור וש"ע סעי' ל' ולאו דווקא הוא דלא פסלוה שדרי אדרבא העלוה שנכנסת לחשבון המ' סאה ולא חשו להאריך בזה מפני שמיימו דאפילו עשה כל המקוה מאלו כשרה וכ"ש שמשלמת ולשון הרמב"ם בפ"ו באמת כן הוא וז"ל מקוה שיש בה ט"ם חסר אחת ונפל אחד מאלו ה"ז עולה למדתו עכ"ל ולשון המשנה [פ"ו] כן הוא אלו מעלין ולא פוסלין השלג וכו' ומעלין הוא שעולה למדת המקוה ונקיט הרמב"ם רישא דמשנת והטור והש"ע סיפא והכל אחד וזה שבתבנו דבעשה מקוה באחד מכל אלו כשר זהו רק משלג וברד וכפור כמ"ש הטור וש"ע שם דבמלח וטיט לא שרינן למכול בהם והטור השמיט מלח לגמרי ולא נדע מעמו [ב"י] ונ"ל משום דמלח זה הוא מלח של מי חים ומציני בגמ' שני מיני מלח וגם עתה כן הוא שיש מלח מהרים ואין הכל מכירים ההפרש לפיכך השמיטו לגמרי וכטיט אף שהוא רך וביכולת לטבול מי מוכח להדיא בסוכה [יפ:] דרק להשלים שיעור המקוה כשר אבל אין טובלין בו ולרש"י שם בכולהו כן הוא [וס"ל דמ"ק דמקואות פ"ו פליג על ר"י שם] והרמב"ם שם כתב דמשלג רשאין לעשות מקוה ע"ש ומשמע דמאינך לא ואפשר שהוכיר שלג משום דמעשה היה כן שעשו מקוה משלג בהמשנה שם וה"ה לברד וכפור [עב"י שמלשון סרמ"ם לכאורה משמע דגם מעיט מוסר בכולן ות"ל לומר כן כדמוכח מסוכה שם וע"ל דמ"ש סרמ"ם מפילו עשה כל סמקוה מלו לא קלי לטיט ע"ש ודו"ק]:

קמז וכיצד טובלת בשלג כתב הרמב"ם שם וז"ל אפילו הביא מ' סאה שלג בתחלה והניחן בעוקא וריסקו שם ה"ז מקוה שלם וכשר עכ"ל ופי' הכ"מ משום דהשלג מונח נפוח ויש בו חללים לכן יתעכב ביד שלא יהא מלא חללים וכ"כ הראב"ד בם' בעל הנפש וזהו שכתב רבינו הרמ"א דכשמשער שיעור המקוה בשלג יתעך חללו תחלה ואז מותר לטבול בו כמות שהוא ע"ש אמנם כמה גדולי הקדמונים חלקו בזה וס"ל דדווקא כשהשלג נימוח בבור ונעשה טים טובלין בו כמבואר במרדכי פ"ב דשבועות ע"ש וכן ברד וכפור וגם לשון הרמב"ם נראה כן דריסקו פירוש לרסקו עד שנעשה מים דכן שניגו בסמ"ד דשבם אף

מרסקו

מרסקן לא את חשלג ולא את הסיד בשבת בשביל שיטבו מישו ע"ש ולכן יש להתפלא על רבינו הרמ"א שכתב ויש מתירין למבול בבל אלה עד שניטרתי ונעשו מים ושוב לתחטיר לכתחלה עכ"ל דמשמע תימרא בעלמא ובוודאי אין להקל אף בדיעבד והרי אפילו בנמ"י דקילא מובא מטבילת נדה ואינו אלא דרבנן כתבו בעצמם בא"ח סי' ק"ס סעי' י"ב וז"ל השלג והברד והכפור וכו' אם ריסקן ונעשו מים נוטלין וכו' ע"ש וכ"ש במבילת נדה ואם כי י"ל דוהו כשמונח השלג מפזר אבל כשמונח בבור ט' סאה במקום אחד א"צ ריסק למים ט"ס איך אפשר להקל באיסור כרת כיון דרבים חולקים בזה וגם כוונת הרמב"ם נראה כן כט"ש [וכ"כ הט"ך סק"ע וסכ"ח ותלולה להקל כאן]:

קמח וכמו שנתבאר דמותר להביא שלג לבור ולעשות מקוה כמו כן מקוה מים שאובים שהגליד כולו ונעשה קרח מותר משום מים שאובים דבטל שם מים מעליהם ולכן כשניטותי חיין כמים של כפור ושלג דכשרים למבול בהם אם יש בהם ט' סאה ואם אין בהם ט' סאה ימתין עד שירדו גשמים ויתמלאו עד ט"ם או ימשוך לה בהמשכה מיעוטו של מקוה כמו שהכאר ודין זה הוא תוספתא בפ"ב דמהרות והרמב"ם לא הביא זה וכן המור משום דלטרנו זה מרן הקדום [עב"י סמכינן זה מתשו' סרמ"ם ומה שסירשו לסקות למבול ע"ם מתיסני דבמקוות בתוספתא בכ"מ שירשו לסוסיף מים ע"ם וכן בשקלים סתוספתא גם כן שירשו כן כלומר דבמ' סאה מותר להוסיף כמה שרלה לך לדיעה שכל מחד ומחד מיסני על סב"י בפ"ע סעי' ל"ח ולא סניח עור דברי רי"ו שבשערו סגדול דלמפילו מס מעט לא מימהו מלרסיקן למיעור מקוה ע"ם]:

קמט מים רך שהפרה שותה ושתה ממנו ה"ז נמדד למדת המקוה מ' סאה היה עב עד שאין הפרה שותה ושתה אינו נמדד עמו ומקוה שיש בו מ' סאה מים ומים רך שהפרה שותה ממנו אם המים צפים על גבי המים יכולין למבול אפילו בהמים המלאה כן הוא דכשעומד בהמים וחמים הרי חלק מגופו עומד בשים אבל אם אין המים צפים על גבי המים והמים הוא מן הצד אצל המים אע"פ שמצטרף למ' סאה מ"ם אין שובלין במקום השים וכט"ש בסעי' קט"ו ומשנה מפורשת היא במקואות [פ"ב מ"י] [ועי"ג על רמ"י סופ י"מ: שכתב דרק בכולה מים מין מובלין גם כת"ם סתום' גם ואולי ס"ל לרמ"י דמים סגרוק מיט שבמשכה גם ולכן ר"ל בזבחים כנ: לא קאמר סיעורי דמבמים שבמשכה גם ולא ס"ל כתוס' וכמ"ש ולך הרמב"ם וכל הפוסקים ס"ל כתוס' וכמ"ש ולו"ק]:

קנ אירא בזבחים [גם] כל שתחלת ברייתו מן המים מטבילין בו כגון יבחושין אדומים והם ביהושים בלא כנפים כדרך שגדל בשולי חבית של יין שלנו [ברמ"י] ואפילו כל המקוה נעשה מהן כשר ומטבילין בעיט של תג בלומר תג גדול שניסק שיסן עיט בתוך [גם] כשיש בה מ' סאה כמו דגי הים הגדולים כמיני והאלפ"ש ופסק בן חרמב"ם בפ"ח ומש"ע בסעי' ל"ג ושוב לא הביא דין זה ולא ידעתי טעמו ואולי משום דלא שכיח [ומצאתי לי לסתן מסבילין וכן במיט בסם"ב דמקוואות יש לסתן זה וס"ל לומר מובלין ולכאורה סיט מרמה דמכליס קאי ומ"ם לסתן זה ולסן לומר שעטו משם שיאר דמ"ב לאיך פסק בטיט וסרי גם כת"ם לסתן זה בם"ם ולסן פמ' בקילוס בלסתן סמצאתי כמ"ם שרמב"ם. בפי' סמסכיות רפ גם]:

קנא אע"פ שהמים שאובין פסולים ט"ם דרך המשבה מותר עד י"ם סאין ביצד כגון ששפך השאובין תוך למקוה וגשאבו למקוה ול"ל תרמב"ם בפ"ד ומש"ע סעי' ש"ר אין המים שאובים פוסלים את המקוה בג' לתנין עד שיהלו להיות המקוה מתבלי אבל אם נגררו המים השאובים תוך למקוה וגמשכו וירדו למקוה אינם פוסלין את המקוה עד שיהיו מחצה למחצה אבל אם היה רוב מהכשרים חרי המקוה כשר כיצד מקוה שיש בו עשרים סאה ונשאבו מים כשרים והיה מטלא ושאבו תוך למקוה והמים נמשכים וירדים למקוה בין שהיו נמשכים על גבי קרקע או בתוך חסילון וכיוצא בו מרברים שהפסיל את המקוה [שלין עליו שם כלי נפלוש ואלגור לשון סרוש פר' ראשון פו קבשו ולכסוף סקף] הרי הוא כשר ואפילו השליכו לאלף סאין שהשאובה שהמשיכו בשיה אם היה שם רוב מ' סאה מן הכשר עכ"ל ודהו שאמרו בש"ם [סמורה יבי שהמלוכים מביאת פרביים והמשכה כלומר שרוב המקוה יהיה ממי גשמים ומיטעם זוק שהמשכה היא מהלוטים שהמרו דע"י סמשכה לפילו נכנסו כשים ודחה סרמב"ם שם דבריהם ע"ם. ופשי' שהמשיכה נפ"ד מ"ר דחה דבריהם בחוק יד וכתב שהמשכה על שהשער שהמו ולא שכיח שסונים כרמוי ע"ם ושהמשיכו ל"ש בל רבותיו כשלכה כרמב"ם בפשוטו שם]:

קנב וכתבו שור בסעי' פ"ו דאין המשכה מועלת אלא על גבי קרקע או על גבי צור שלא היה עליו שם כלי בתחלה אבל אם המשיך על גבי כלים אפילו כלי נללים וכיוצא בהם לא חיי המשכה עכ"ל [פ"ד ס"ק ומוסיף מוכחים כלל ועל סופו תמה שלגמ"ר ונם שהשלו מיטו מוכן ודו"ק]:

קנג וכתב על זה רבינו הרמ"א דיש"א דאין המשכה מועלת אלא דווקא על גבי קרקע הראוי להשהות בה אבל אם המשיך על גבי רצפת אבנים שאין ראוי לבלוע בה וכ"ש על גבי דף או כלי אע"פ שאינו פוסל המקוה לא מהני ושוב להחטיר לכתחלה עכ"ל ומעם היא דכשראוים לבלוע בקרקע נתבטלו חמים אגב קרקע וכשיורדים למקוה דרך המשכה הוה כאלו באו מהמציות הקרקע ונתבטל מהם שם שאובין אבל המשיכה על גבי רצפת אבנים או נסרים שאין ראוין להבליע חוי כמו שמונחות בכלי ולא מבטל שם שאובין

סעיף ד' [ציור] ומזכי] וכל הראשונים לא כתבו כן דעוד איזה מעם הוא דאמר כשרואים לבלוע בקרקע בפלט שם שאובין מטיהין וכ"כ נכשיר בהמשכה בכולה ועור מי עדיפי מפי גבאים ומי תמציות דריש מקואות דמימין בהם מ"ם פסולים אך דבר יצא מפי אחד שגדולי הקדמונים מפני שהיה השתדל כן דכן נראה פרבריה ובאמת מים תחתיכי שם דאפילו האשבה ע"י אנור שקשה ולאמקה הקלו כשר ע"ש ולכן גם רבינו ירום"א לא חשש רק להתחלה לכתחלה אבל אם א"א בענין זה להמשיך היוקא על גבי קרקע מוקמינן אדינא:

קנד יאר על כן אפילו מים שאובים י"ש מים שאפילו למקוה של מי גשמים כ"א כשהם שאפילה המשיכה כולה ו"ל הרמב"ם והש"ע שפי' מ"ר ובן גג שהיה בראשו ר' אמה ומשתו מי גשמים ופילא בבית נתן לתוכו פחות מר' שאפשא הבל פסול ופחת העגור ונמשכו הכל למקוה אחר ה"ש מקוה כשר שהשאבת שהמשיכה כולה כשרה ואיל ויש שם רוב מהכשר ע"ל והשור לא הביא דין זה משום שיתבאר לפניו ובאמת אינו מובן כלל דתן אשת דאחי המשכה במקואות שם מ"מ אין שום מקום נגוד דאחרי שנבר נפסלו מאי מהני המשכה וכ"כ שעטמקא ו' ס"ל דשאובת שהמשיכה כולה מהגרה ואחרי הרמב"ם ורמה דין זה אמנם להיפך אינו מובן דאם כן למה לה להתופפתא לאסר שהיה רוב מים כשרים ומאי נ"מ בזה בין שנפסלו:

קנה אמנם רשת הרמב"ם נראה דחסה מחסרית שם נמצא שני דינין בשת אחתר דרבי אלישר בן יעקב דמקוה שיש בה כ"א סאין מי גשמים נמשך בכתף י"ם סאין ושאבן למקוה דרך המשכה ואח"כ נמצא מימרא דר' יוחנן שאובה שהמשיכה כולה מהגרה ע"ש ופירשי הראשונים דוחו נגד ר"א בן יעקב והלכה כראב"י והרמב"ם מפרש דר' יוחנן אמה גם כן בראב"י אלא דאיהו מיירי שמקודם נמשכה כ"א מאה מי גשמים וי"ם שאובים והמקוה שהיה בהקום גבוה כנגד וכיוצא בו דמותר אח"כ להמשיך מילא למקוה אחרת דרך המשכה ווהו מפש להתופפתא אבל חכמים דראב"י סוברים דמותר להמשיך כל מי' סאה שאובים ואין הלכה כן [וע' בכ"מ שכתב ג"כ כשין זה וכזה מובן מה שכתב בפי' המשנה על טורפת מכמי שמערב שמקפס עליסס מזכתן ע"ם וכיוצא כדבריהם ודו"ק]:

קנו עוד כתב הרמב"ם שם מי גשמים ומים שאובים שהיו מתערבים בחצר ונמשכים ויורדים לעוקה שבחצר וכו' אם רוב מן הכשר כשר אם רוב מן הפסול פסול מחצה למחצה פסול איתמי בזמן שמתערבין עד שלא יגיעו למקוה ונמשכין ויורדין אבל אם היו הכשרין ומפסלין מקלחין לתוך המקוה אם יודע שנפלו לתוכה ס' סאה מים כשרים עד שלא ירדו לתוכו ג' לוגין מים שאובים כשר ואם לאו פסול עכ"ל ומה משנה בפרק רבי' ע"ש ורין הזה גם רבינו הב"י לא הביאו בש"ע ומעמו נראה דבאמת איזה רבותא ותרי אף בנתערבו על הגג מכשירים שבבר נפלו כל שכן כשנתערבו בחצר דרך הלוכם שלא שייך לומר שנפסלו הכשרים שהרי לא חזו יחד במקוה ולפיכך השמיט זה אבל א"כ יש להבין מה דעתו של הרמב"ם ז"ל:

קנז ונלע"ד דהרמב"ם ס"ל דבדין זה יש יותר רבותא מבנתערבו על הגג ולכן כתב זה אחרי דין דנתערבו על הגג בדרך לא זו אף זו גזרינו דהרמב"ם ס"ל דתכסים הכשרו בבי"א סאין מי גשמים ובי"ט מין שאובין בכל נוונו לא מיבעיא כשהיה במקוה כ"א סאה מי גשמים והמשך דרך המשכה י"ט סאין אלא אפילו עירב אותם במקוה מקודם ונפסלו מ"ט אם אח"כ ממשיכן למקוה אחרת מגביה לנמוך ג"כ כשר ולא מיבעיא בכה"ג דעכ"פ היה מקוה בהמקוה תעלוגה כ"א סאה מים כשרים ואח"כ נתערבו בשאובים דמותר להמשיכן כולן אלא אפילו נתערבו בחצר הכשרים והשאובים ולא הלה מעילם שם כשרים ביחד על הב"א סאה דבהמשכה בחצר נמשך מעט מעט כמובן והייתי אומר דכיון דלא היה מעולם כ"א סאה כשרים בפ"ע דנפסלו והוי ככולו שאובין דלא מהני המשכה קס"ל דסתני ווהו כשהיה עכ"פ המשכה אבל אם קילחו ביחד לתוך המקוה הרי פוסל בג' לוגין:

קנח אבל הרא"ש בהל' טבילת סי' ז' ורבינו שמשון בפ"ד דמשנה ד' יש להם שיטה אחרת בכל זה ו"ל הרא"ש שם מים שאובים ומי נשמים שנתערבו בחצר וכו' אם רוב מן החצר וכו' כראב"י דאמר מקוה שיש בה כ"א סאה מהני ובקוף וסו' אלא דהבא משמע דבעינן שיתערבו הכשרים אאיזיים קודם שיגיעו למקוה וכו' וכה"ג קתני בתוספתא גג ש"ש בראשו כ"א סאה של מי נשמים ממלא בבקף ונותן לתוכו י"ש סאין פחות ומערבן בחצר משמע דכשי הערובו בחצר קודם שיגיעו למקוה אלמא דהך משנה מראב"י דתוספתא דבעי דשיתבו ויהיו קודם שירדו למקוה ושוב הוסיף להקל דיש בעי הערובת בחצר וכו' ובן חלכתא דשאיפה שמתיה ברייתא ובתוספתא אע"פ שלא נתערבו חוץ למקוה עכ"ל ואח"כ סמש היפך מדברי הרמב"ם וכ"כ הר"ש בפשטות שם ס"ל לדבוחינן אלה דכל שנתערבו קודם המשכה למקוה קילא מפי ומעמם נראה משום דהשאובים נתבטלו ברוב הכשרים קודם בואתן למקוה כדין מין בשאינו דבמל ברוב וכ"ש ההיא דתוספתא כן הוא ומפרש"י דעל הגג לא היה מקוה כלל אלא מפוזרים על הגג כמו בחצר ש"מ דראב"י בגמרא דמקוה שיש בו כ"א סאין מי גשמים

המשך

דמשיך לתוכן י"ט שאובין חמירא פפי וחד פעם השור ג"כ דכיון דכתב הך דראב"י דגמ' א"כ כ"ש הך דמשנה והתוספתא אבל כשהתערבו במקוה כ"א מי גשמים וי"ט שאובים תו לא מהני המשכה למקוה אחרת ור' יוחנן דתמורה פליג אדראב"י וזהו אליבא דרבנן דראב"י דלית הלכתא כוותייהו אלא כראב"י דלא כהימב"ם ורבינו הב"י פסק כהרמב"ם אלא דס"ל דהך דמשנה קילא מפי ולפיכך לא חשש לכתוב דין זה בש"ע [כנלע"ד נכון נס"ל ומיהו מפרכי סעור וס"ע סלח הצירו מכל זה עלומס]:

קנט והנה אפילו לדעת הרמב"ם אין זה אלא כשהיה במקוה מקודם כ"א סאה בשרים והמשיך לה בהמשכה י"ט שאובים או אפילו שפך לתוכה השאובים ונפסלו גם הכשרים יכול להחשיכן כולן ל' קיה אחרת כמ"ש אבל אם המשיך למקוה דרך המשכה י"ט שאובים מקודם ואח"כ ירדו מי גשמים כ"א סאה פסול ג"ש מקוה למקוה אם שפך מקודם הי"ט שאובים הוא שכתב רבינו הרמ"א בסעי' מ"ח וז"ל אבל אם המשיך תחלה מים פסולים ואח"כ הביא עליה רוב מים כשרים לא מהני עכ"ל וזהו כדבריגו ודקדקו זה מלשון ראב"י בגמ' שאמר מקוה שיש בה כ"א סאה מי גשמים ממלא בבתף וכו' משמע להדיא דאם תחלה ממלא בכתף ואח"כ ירדו הגשמים לא טהני:

קס כתב רבינו הב"י בסעי' מ"ז מקוה שנובע ונתייבש בקיץ והיה בור רחוק ממנו קצת ושלאחר מים שאובים ונתמלא המקוה מתחת הקרקע מאותם מים שאובים המקוה כשר כאלו הוא נובע עכ"ל וזין זה הוא מתשו' הרא"ש שהביא הטור ע"ש והטעם כתב הרא"ש בתשו' כלל ל"א וז"ל לפי שרוב הגזורת המים הוא ממקום גביעתו על דרך שאמרו חו"ל נהרא מביפ"ה מברך וכן באר מים חיים מנידין המהפשטין תחת הקרקע הוא נביעתו ואף גם שיבשו מ"מ לא נפסק הלחלוחית שבהם אלא שאין מספיקין למלאות הבאר וכשבאים אליהם מים הן גשמים הן שאובים יש זיפי הגידים מעצמם ג"כ ועכ"פ מטהרין כרבייה הטשבה כלומר שעיקר המים הם מהגידים ונהי שטיעוט מים הוא מהבור של שאובים מ"מ רובם הם מהגידים ועוד שהגידים א"א להם לישאר כלל בלא מים ודין מעיין עליהם ומיעין אינו נפסל בשאיבה ע"ש ועכ"פ אין דין זה רק במקוה שנובע מהארץ ולא במקוה של מי גשמים רבה כשנתמלאה מבור שאובין הסמוך לח הוי ככולו ע"י המשכה ופסולה וכן הסכימו גדולי האחרונים [ע"ז סקנ"ז וט"ך סקק"כ]:

קסא ודע כי המשכה זו שכתבנו שמותר להמשיך שאובין מיעוט המקוה על גבי קרקע כשיש רוב כשרין כמה הוא שיעור המשכתה כתב רבינו הב"י בסעי' מ"ה דאין שיעור המשכתה פחות מג' טפחים ע"ש אבל השור כתב וז"ל מקוה שיש בו כ"א סאין וכו' י"ט סאין וכו' יכול לשופכו על שפת הים ושיבין והוא כשר ע"ש אלמא דגם על שפת כשר בב"ב הרשב"א דאין שיעור להמשכה ס"ט תירץ"ם סיפא דשל פרזי מג' כלבוד דמי [כ"ן] ואינו מובן כלל מה שיך כאן לבוד דאין זה רק בפחיצות לעניין שבת ובלאים אפשם גם בכלבו תביא בשם ר"י הזריך ג"ם וראיה השותתם לאו מעניין לבור אלא כלומר שיהא גיסר המשכה ועל שפתו אינו ניכר והוי כשופך לפקוה פי פשוטים הוה עקים הניכר דמטעם זה לא אפריכן בפחיצות לבוד בג"ט ובפחות אמרינן לבוד [כנ"ל בפחיצות] אלע"ד דגם הם לא אמרו לעיכובא אלא לשהלה אך לשון רבינו הב"י לא משמע כן ועיע:

קסב כל זה שבארנו הוא כשהמשיך מים שאובים י"ט מאין למקוה אבל הבא להמשיך ממקוה למקוה או ממעיין או מנהר למקוה דעל תשים הם כשרים ואלמלי היו פסולים וליו היה מותר שיפול מהאחת להשני למקוה מטש דא"צ כאן דין המשכה כיון שהים כשרים הם אלא שמפני ריחוק המקום בהברח להטשיכם ע"י צנורות וסלונות צריך ליזהר שלא ימשיכם ע"י כלים דיפסלו כהבנסם לכלי אף אחר שיצאו מהבלי כמ"ש בסעי' נ"ו ע"ש ואף אם לא ע"י כלים אסור להמשיכן בדבר המקבל טומאה כגון שימשיכן ע"י דף ארוך והאדם יחזיק את הדף דאע"ג דהדף אינה מקבלת טומאה מ"מ האדם מקבל טומאה וכיון שהוא מחזיקה הרי הוויתה ע"י טומאה וכן לא ימשכן ע"י פלוגות של מתכת שאינן מחוברין לארץ דפשיטי כלי מתכות מקבלין טומאה אלא ע"י פלוגות של אבנים או של עץ כשאינם בד' מחיצות אלא צנורות וסלונות עגולים שהנקב מראשו למטה או שיש להם ג' מחיצות כדרך הצנורות ולא יהא בהם חקק העשוי לקבלת טרפות אף שאינו מחזיק רביעית דכל אלו פסולים כמ"ש בסעי' ס"ג וזהו בשל עץ ובשל תרס צריך רביעית ושל רעפים ג"כ טוהר אפילו יש בהם חקיקת כיון שלא נעשו לקבלה כמ"ש בסעי' צ"ו וכשרוצה להמשיך ע"י הפים וקרשי' לא יחזיק הארם בידו אלא יניח הדף בקרקע ויסיר ידו משם בטרם יעברו המים עליו:

קסג זה שנתבאר דע"י סילון של פרזת אסור להמשיך והו כשהסילון הוא ממש ער פי הפקה ומפיל להדיא טהסילון אל המקוה אבל אם נושלים המים על שפת המקוה מבחוץ ונמשכין לתוכו מותר דאין זה הוויתה ע"י טומאה כיון שנופל מהארץ להמקיה ומה שעוברים דרך הסילון לית לן בה כיון שאינה כלי אלא שמקבלת טומאה ואין האיסור אלא כשנופל ממנו ממש למקוה אבל כשנופל ממנו על הארץ ומהארץ למקוה מקרי הוויתו על ידי טהרה כלומר ע"י הארץ דעיקר ההוויה הוא בנפילת המים למקוה וזהו ההפרש בין המשכה ע"י כלים ובין המשכה ע"י דבר המקבל טומאה דע"י כלים כיון שנכנסו המים בהם אף רחוק מן

המקוה

המקוה נפסלו המים לגמרי אף אחר שיצאו מהכלים משא"כ בדבר המקבל טומאה ואינה כלי לא נפסלו המים בצאתם משם על דבר שאינו מקבל טומאה ומשם נפלו למקוה ואיך הדין בדבר המקבל טומאה מדרבנן נתבאר לעיל סעי' פ"ד ע"ש:

קסד וכיון שהעיקר הוא בעת נפילתה למקוה ולכן אם חיבר להסילון של מהכת צנור קטן של עץ או של חרס בסוף הצנור שמוה יפלו המים למקוה נשר מפני שהקילוח מהצנור אל המקוה אינו ממהכת ויש מצריכים שיהיה משך הצנור דעץ או חרס ג' מפחים שיהא דבר חשוב כמו בהמשכה בסעי' קס"א [מ"ס] ואם כי אין זה דמיון לשם וגם בשם רבים חולקים בכ"ש שם מ"מ המנהג כן הוא וכל זה הוא כשהסילונות של מהכות אינם מחוברים לארץ אבל כשהם מחוברים לארץ או מונחים תחת הארץ גם הם בעצמם אינם מקבלים טומאה דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע אפילו הסילון הזה מחובר לכותל של בניין אינו מקבל טומאה דכל המחובר לבית שהבית מחובר לקרקע אין המהכת מקבל טומאה [רש"י שבת נח: ד"ס וכל דלת] וכדהנן בפ"יא דכלים ע"ש:

קסה ולפ"ז כזמננו שהרבה מקואות שממשיכים ע"י סילונות מהמעיין שבעומק הארץ ומעלים המים למעלה ע"י סילונות של ברזל אם הסילונות מחוברים לכתלים וודאי מותר ואף כשהם אינם מחוברים מ"מ מותר כשבסוף כל הסילונות עושים סילון של עץ גדול ענול ונקוב נקב גדול וממנו יורד המים להמקוה העליונה והמקוה העליונה עושים מרצפת וכתלים של לבנים ואבנים ומדינא מותר כשהסילון של עץ הוא רק נמופו ולהמחמירים עכ"פ די בנ"מ כמ"ש בסעי' תקודם וכ"ש אצלינו שעושים עץ ארוך ועב ונקוב בפרט לפי דעת הרא"ש שיתבאר דבמעיין בכל גווני נשר וא"צ עץ כלל בסופו ולא שהסילון של ברזל יהיה מחובר:

קסו וכתבו האי והש"ע בסעי' מ"ט דזה דהמשכה בדבר המקבל טומאה פסול זהו בממשיך מי נשמים בעלמא אבל אם ממשיך ממעיין או ממקוה שהיא של מעיין אפילו ע"י דבר המקבל טומאה כשר דחשבינן לזה המקוה שממשיך המים לתוכו כאלו הוא מחובר למעיין או למקוה של מעיין שממשיך המים משם עכ"ל וזהו דעת הרא"ש סוף נדה והביא ראיה ממשנה ח' פ"ו דתנן מטהרין את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב ביצד מביא סילון של חרס או של אבר ומניח ידו תחתיו עד שהוא מתמלא מים ומושכו ומשיקו אפילו כשערה דיו אבל הרמב"ן והרשב"א בהשי' פירשו משנה זו דהסילון מחובר לקרקע [קובץ שכ"י] והרא"ש מפרש דבסילון תלוש שיירא וזה הוא שכתב רבינו הב"י דיש שאינו מחמיר כדברי עכ"ל וזהו דעת הרשב"א והרמב"ן וגראה שרעת יותר נוטה לדעת הרא"ש כדרכו שהדיעה שנוטה אליה בותב מקודם בסתם ודעתם תמוה מאד דגהי דהסילון מחובר הא תנן ומניח ידו תחתיו והאדם הרי מקבל טומאה [טו"ט טז] וכמ"ש בסעי' קס"ב אם לא שנאמר דהיד הוא רק המעמיד או דמניח ידיו עד שהמים הם ממיך למקוה ואו מסלק ידיו וכמ"ש בסוף סעי' קס"ב [עט"ז סקט"ו טסקטה על תירוץ הב"י כמ"ש הלא דמי לכלים וסקטה כיון דסוס הם"ס מה ס"כפת לן בכלים ודבריו תמוהים תיוס דמיון סוס לכלים דבכלים נפסלו לף לאחר שילאו מסכלים מטמ"כ בדבר סמק"ט וכמ"ש בסעי' קס"ג וכ"כ הש"ך בסקק"ו וסט"ז סולך לטיעתו בסקי"ד וכבר תמסנו על זה בסעי' ל"ז ע"ש ודו"ק]:

קסז יש מי שאומר דאפילו לדעת הרא"ש אינו אלא כשמחובר המים של המקוה אל המים של המעיין הנמשכת ממנה אבל אם נפסק הקילוח פסול כשהסילון אינו מחובר [סגד"ר] ויש חולקין בזה דא"צ חיבור דהשקה מהי [ש"ך סקק"ס] ולענ"ד נראה דלא פליגי כלל דוודאי בעת ההמשכה צריך חיבור למעיין כמו ששנינו ומשיקו אפילו כשערה וכמ"ש בסעי' הקודם ראל"כ הרי בטל שם מעיין בפסיקת החיבור ודינו כמקוה של מי גשמים ומשנה מפורשת היא בריש פ"ח דמקואות במעיין שהעבירו על גבי בריכה והפסיקו הרי הוא כמקוה ע"ש וכמו שבארנו בסעי' נ"א ובסעי' צ"ג ע"ש ולאחר שבאו המים למקוה גם דיעה ראשונה מודה שא"צ חיבור דבין דהמים ירדו בהכשר מה לנו מה שנפסק אח"כ אלא שאין דין מקוה זו במעיין אלא במקוה ופסול בווחלין וכמ"ש בסעי' נ"א וכן נראה עיקר לדינא:

קסח ודע כי כמה מקואות בזמננו שמעלים המים מהמקוה העמוקה שהוא מעיין ומעלים למעלה את המים ועושים מקוה סמוכה לארץ וגם בעירנו עשו כן וכיצד מעלין המים למעלה שמעמידים בגובה כלים גדולים ועושים סילונות של ברזל או נחשת היורדים מאצל הכלים אל המקוה העמוקה ומעלים המים לחכלים ע"י פלומפ"א ואח"כ יורדים המים להמקוה העמוקה דרך הסילונות ומשם יוצאים המים מתחת לארץ ונמשכים אויה משך דרך סילונות עד לא רחוק מהמקוה העליונה ובשם עושים סילון של עץ שדרך הסילון הזה יורדים המים להמקוה העליונה וכמ"ש בסעי' קס"ה ולפ"ז אם המים מחוברים אל המקוה התחתונה גם אחרי שירדו המים דרך הסילונות יש להמקוה העליונה דין מעיין ומטהר בווחלין נ"כ אבל אם נפסקו מי המקוה העליונה מהמים של התחתונה אין לעליונה רק דין מקוה ואינו מטהר אלא באשבורן ולא באוחלין:

קסט ויש מקוות בערים הגדולות שבשם הולכים המים מהנהרות לכל בתי העיר דרך צנורות וסלונות תחת הקרקע בעומק ונקרא בלשון הטרינג

וואר"א פראוואדי"ן וטמשיכין גם לטקוואות המים האלו צריכים ליזהר או שיפלו לטקוה מהצנורות והטילונות של ברזל המחוברים לקרקע או שקודם הטקוה יעשו קצת סילון של עץ בטשך ג' טפחים כמ"ש בסעי' קס"ד ובמים האלו מוכרחים לסגור המים אחרי הכנסם לטקוה ולכן אין עליהם דין מעיין רק דין מקוה לטהר כאשכורן ולא בווחלים וצריכים ליזהר בכל זה שבארנו:

קע ורע דוה שבארנו דע"י סילון של מהבת כשאינו טהובר לקרקע אם המים יורדים ממנו לטקוה פסול טשום דבעינן הווייהה ע"י מהרה כן הוא דעת רוב רבותינו אמנם הרמב"ם לא ס"ל כן שכתב בריש פ"ו דכל כלי שלא נעשית לקבלה אינה פוסלת את הטקוה בין של חרס בין של מתכת ע"ש וכ"כ בפ' המשנה בפ"ד טשנה נ' ובפ"ו טשנה ח' דסילון של מתכת אם אינו עשוי לקבלה אינו פוסל את הטקוה ע"ש ולרבריו בהטשכה טטעיין לטקוה מותר ע"י סילונות של מהבת לנטרי טשום דס"ל דוה שנטצא בטשנה וגט' דבעינן הווייהה ע"י מהרה והו במקום דבעינן טים חיים כטו בוב ואפר פרה אבל בטבילת נדה וובה אין הפסול רק ע"י כלי אבל הווייהה ע"י מהרה לא בעינן כלל וראיה לזה טהא דתנן בטס' פרה [פ"ו מ"ח] נתן ידו או רגלו וכו' כדי שיעברו טים לחבית פסולים טשום דבעינן הווייהו על ידי מהרה [זבחים כה:] ומדתנן הכי בפרה ולא תנן במקואות ש"מ דבטקואות ליכא הך דינא דהווייהו ע"י מהרה [כ"י] ועוד אני אומר דבטקואות תנן היפך טוה [פ"ו מ"ח] טטהרין את המקוה העליון טן התחתון וכו' טביא סילון של חרס או של אבר ומניח ידו תחתיו וכו' ע"ש הרי להדיא שטותר ע"י סילון של אבר וגם ע"י ידו ששניהם טקבלים טומאה והרשב"א טפרש בסילון הטהובר לקרקע והרא"ש טפרש דבטעיין טותר וכטו"ש בסעי' קס"ו וכבר הטהנו שם להרשב"א פה יעשה במניח ידו דתנן ונרחקנו בוה ע"ש ולהרטב"ם א"ש בפשיטות וט"ט כיון דכל רבותינו חולקים עליו ובטור וש"ע לא הובא דעתו כלל לא קי"ל כטותו [לך תמיטני ט"ך סרטב"ם ז"ל דסל טוייהס ע"י עסרס למדנו בזבחים סס טקרל דלך טעיין ובור טקוס טיס יסיס עסור דבעיון הוייהס ע"י עסרס ובקרל גס טקוס כתיב וחסו לנדס ולזבס וט"ט בעיון הוייהס ע"י עסרס וסן טירס"י פ"ס ול"ע ולו"ק]:

קעא כבר ירוע שטקוה של טי נשטים אינה טטהרת בווחלין ולפיכך כתב הטור וז"ל טקוה שנסרק טכותליו והטים יוצאים דרך הסרק יש פוסלים אותה אפילו בעניין שישארו בה ט' סאה אחר שיצאו דרך הסרק לפי שביון שטים העליונים ננערים ליצאת חשוב כולו כווחלין וא"א הרא"ש ז"ל כתב וודאי אם ישארו בו ט' סאה אחר שיצאו קצתן דרך הסרק כשר אבל אם לא ישארו בה ט' סאין פסול עכ"ל ורבינו הב"י בסעי' ג' פסק כרעה הרא"ש ורבינו הרט"א כתב דיש טחטירין אפילו אם ישארו ט"ס ער הסרק [כלומר טחתים סטקוס] ויש לחוש לדבריהם לכתחלה לסתום הסרק עכ"ל ונראה להריא דלדינא ס"ל ג"כ כהרא"ש אלא דלכתחלה חשש גם לדיעה האחרת ולכן בדיעבד הטבילה כשרה וא"צ טבילה אחרת:

קעב והוסיף עוד לומר וז"ל וכל זה דווקא בטקוה שאינה באה טטעיין אבל אם היא באה טטעיין אין לחוש לזחילתה עכ"ל ואין בזה שום רבותא דאטר כה לא השטיענו דטעיין כשר בזחילה ושהטקוה הנטשך ומחובר לטעיין דינו כטעיין וכתבו דקט"ל דאפילו נפסק הקילוח טן הטעיין לטקוה דאין על הטקוה דין טעיין כט"ש כטה פעטים ס"ט כשר בווחלין [טהרי"ק סוגל בש"ך סק"ל ע"ש] וכבר נדחו דברים אלו [ש"ך סקק"ח] דוודאי בנפסק הטעיין פסול בווחלין וכבר כתבנו זה בסעי' נ"ב ע"ש ויש טי שרוצה לוטר דכוונתו בלא הופסק הטעיין וקט"ל דאף בטקום הטבונס אין הזחילה פוסל [שס] והטיהני הא זה עצטו נתבאר כטה פעטים בסי' זה ולכן נלע"ד דטיירא בהופסק הטעיין וקט"ל דבזחילה כי האי דלאו זחילת נטורה היא אלא כשפיכה בעלטא לא חיישינן אף בהופסק הטעיין וכן טשטע קצת בלבוש ע"ש והוסיף עוד דבינו הרט"א דאין יציאת הטים קרוי ווחלין אלא כשאין חוזרין לטקוה אבל כשיוצאין טעט וחוזרין שם לא טקרי זחילה ע"ל ופשוט הוא [עי"ט סק"ט ט"ס שסס ט"ל ולבריס תטוסיס סס ולו"ק] וכעין זה כתב רבינו הב"י בסעי' נ"א וז"ל ניקב הטקוה וטיטיו נוטפין טעט טעט או נבלעים בקרקע טעט טעט כשר לפי שאין זחילתן ניכרת עכ"ל כלוטר דטיפות לא טקרי זחילה אלא סרק גדול שיוצאים הטים כדרך זחילה וגם שלא ישובו הטים שם בחורה:

קעג ואם בא לסתום הסרק לא יסתום אותו בידו ולא בכל דבר הטקבל טומאה דתנן בכפ"ה דכל דבר הטק"ט אין טוחילין בו ופ' הר"ש דאין טעטידין הזחילה בו דכטו דהויית הטקוה בעינן ע"י טהרה כטו כן פסול ווחלין בטקוה נ"כ צריך לטנעם ע"י טהרת אבל הרא"ש כתב דטאחר לסתום הזחילה בדבר הטק"ט ופירושו דאין טוחילין בו הה לעשותן ווחלין כשצריך לזה וכן פי' הרטב"ם בפי' השטנעות ע"ש ומעטא דטילתא דווראי הבאת הטים לטקוה צריך שיהא ע"י טהרה אבל טניעת הטים שלא יצאו טטנו א"צ טהרה לזה ולפיכך נקב העשוי להוציא בו הטים טהטקוה יכולים לסיחטו בטטלניות שיש בהם ג' על ג' שטקבלים טומאה [עור]:

קעד שנו חכטים בטשנה ו' פ"ו דטקואות עירוב טקואות כשפה"נ כעוביה וכחללה כשתי אצבעות תורות לטקטן כפק כשפה"נ פפק שאינה כשפה"נ

מפני שהיא מן התורה ע"ש כלומר כשבא לערב מקוה חסר בצד מקוה שלם או שני מקואות שאין בכל אחד מהם מ' סאה ובא לערבם יחד לחבר המים דרך חריץ או נקב צריך להיות חלל הנקב והחריץ גדול כשפה"נ והיינו הקנה שנותנין בפי הנאד כעובי הקנה וכחללו ושיעור זה הוא כשני אצבעות הראשונים הסמוכים לאגודל והוא האצבע העב והקצר והיינו אצבע ואמה שיהיו אלה שני אצבעות מתהפכות בריוח בחלל הנקב וזהו לשון חוזרות למקומן כלומר בריוח דכשאינו בריוח קשה להפך האצבעות מצד אל צד כטובן וזהו ההלכה העיקרית דשפה"נ המורגל בנפ' ובפוסקים:

קעה ושאלו הראשונים בזה שאלה גדולה והרי בכל הש"ס מפורסם דמים שיש בהם מיפח להטפיח הוי חיבור ולמה בעינן כאן כשפה"נ ויש מרבותינו שהרצו דנקב צריך כשפה"נ אבל מים די במיפח להטפיח [כ"ת בתוס' ניטין טו: ובר"ש ספ"ח דעדיות] ולא נתקבל התירוץ הזה דלא משמע כן [שם] ויש מרבותינו שהרצו דמיפח להטפיח הוא רק לעניין טומאה ומהרה אבל לחיבור מקואות אין פחות מכשפה"נ וטומאה הוא שיטמא זה מזה במיפח להטפיח ומהרה הוא לעניין השקה וכן מוכח במשנה דספ"ח דמהרות ע"ש וכן לעניין נט"י הוי חיבור במבואר מדברי הרמב"ם בפי"א ממקואות ובא"ח סי' קס"ב סעי' ג' ע"ש אבל עניני מקוה לא פחות משפה"נ [ל"ש ותוס' ניטין עז] וזהו דעת הרמב"ם ג"כ כדמוכח מדבריו שבהלכות אלו ורש"י ז"ל פ' שם לעניין מקואות ע"ש וצ"ע [ומדברי רש"י שם ויבמות טו: ל"ל דש"ל דמקוה חסר בלד מקוה שלם צריך כשפה"נ אבל בשבל אחת מהן שם כשיעור כיון דשניהן לריכות זל"ז דו במיפח להטפיח ומשנה לעורוב מקואות יפרש במקוה חסירה בלד שלימה כדמוכח משנה שלאחריה ממשריה שעליון מן התחתון וכן בריש פ' שם עוקת שמערה ע"ש ומשנה ט' כותל שבין שתי מקואות יפרש ג"כ שאחת חסירה ואחת מליאה וגם יש רמיזה מחנינא יתי ע"ש כגלע"ד ליישב דעת רש"י ז"ל מיהו לדינא קיי"ל כשרמב"ם ושטוש"ע דבש"ע במקוה לריך כשפה"נ ודו"ק]:

קעו אמנם קשה טובא מטשנה ח' פ"ו ממהרין את המקוה העליון מן התחתון וכו' מביא סילון וכו' וטושכו ומשיקו אפילו כשערה דיו ע"ש הרי מפורש דכשערה הוי חיבור ותירץ רבינו שמשון דלא אירי במקוה חסירה אלא שלימה ומים שאובים דהפסול הוא מדרבנן ולכן דיו בחיבור כשערה אבל בחסר דהפסול הוא מן התורה צריך דווקא כשפה"נ וכ"כ הרשב"א בסוף תה"ב ע"ש וע"פ התירוץ הזה כתב הגאון הכ"י בסעי' נ"ג הבא להכשיר מקוה שאוב בממקוה שאינו שאוב אע"פ שאינו משיקו אלא כשערה ואפילו אין מי השקה רואין פני האויר ש"ל ורבינו הרמ"א כתב על זה וז"ל ודווקא בפסול שאיבת שהיא מדרבנן אבל בפסול דאורייתא בעינן כשפה"נ כמ"ש ואפילו בפסול שאיבה יש חולקין וכן ראוי להורות עכ"ל כלומר דהא י"א דגם שאובה פסול מן התורה כמ"ש לעיל סעי' י"ב וע' בסעי' קפ"א:

קעז אבל מאד תמוה דא"כ רבותינו דס"ל דשאובה פסול מן התורה כמ"ש שם ווהו דעת רשב"ם ור"ת [כ"כ סוי] איך יפרשו משנה זו ויותר תמוה דרבינו שמשון בעצמו ס"ל כן כמ"ש שם וצ"ל דמיירי ברובם כשרים ומיעוטם פסולים דבכה"ג ס"ל לרבינו שמשון דהוה דרבנן כמ"ש שם ויפרש דמשנה זו מיירי בכה"ג ועוד דהרמב"ם בפ"ח דין ז' שכתב משנה זו ומוכח להדיא דאכל פסולים קאי דבכל הפרק שם מיירי בחסירה ע"ש וכתב סתם ממהרין את המקואות העליון וכו' אפילו כשערה דיו ע"ש ותמיהני על רבותינו בעלי הש"ע והמפרשים שלא העירו בזה כלום וצע"ג [ולפסר לפי מש שית' בסעי' קפ"ח מ"ש ודו"ק]:

קעח אך מדקדוק לשון הרמב"ם שם נראה תירוץ אחר שכתב וז"ל אפילו כשערה דיו והרי שני המקואות שהסילון ביניהם כמקום אחר ע"ל ויש להבין למה הוסיף בזה מה שאינו מבואר במשנה שם ונלע"ד דכוונתו ליישב הקושיא דכשמחברן ע"י סילון צריך מפי שהרי עישה מעשה גדול להניח סילון כדי לחברם יחד ועוד דבהסילון יש הרבה מים וההתחברות הוה כהשקה שבטימאה ומהרה דדיו במיפח להטפיח ווהו כשערה שגם בזה יש מיפח להטפיח כטובן [ער"ש שם שכתב דלא מסתבר שזהו מד שיעורא ע"ש ולא ידעתי למה] ולפ"ז אני אומר לענ"ד דגם בשאובה אצל אינה שאובה צריך כשפה"נ מפני דעת הרמב"ם ואפ"ל במיעום שאובה וכן משמע מלשון רבינו הרמ"א שכתב וכן יש להורות דמשמע אף בדיעבד ויש מי שכתב דברובא כשרים לכ"ע עני כשערה [ש"ך סקקי"ז] ולענ"ד נראה כמ"ש:

קעט ולפ"ז הבא לערב מקוה פסול עם מקוה כשר להכשיר להפסול או מקוה חסר עם מקוה מלא או שניהם חסרים ובא לערבם להכשרם צריך שיהא בנקב כשפה"נ וגם קילוח המים יהיה מלא כנקב הזה וכשמערב חסר עם מלא או שניהם חסרים צריך שלעולם יהיה הנקב כ"כן וכן המים ומיד כשיחסרו המים מכשיעור שפה"נ וכ"ש אם נסתם הנקב נפסלה אמנם בטערב מים שאובים עם מים כשרים אפילו רגע נשאר לעולם בהכשרו אפילו נסתם הנקב אח"כ דכיון שהושקו נעשו כשרים כמי גשמים מעיקרן וכתבו התור וש"ע סעי' נ"א דכל שיעמוד כשפה"נ ממעטו אפילו דבר שהוא מבריית המים עכ"ל כלומר אם יש דבר טה בהנקב ממעט הנקב ואינו כשר ואפילו דבר שהוא מבריית המים ממעטו ואינו טובן דכיון דקיי"ל דמובלין בדבר שהוא מבריית המים כמ"ש בסעי' ק"נ ואין ממעט בהנקב

הרי זהו כמים ולכן יש מי שאומר דבאמת אינו ממעט את הנקב ומי שאומר דממעט יסבור ג"כ דאין מובלין בו [מוי"ט פ"ו מ"ז ול"ע על סמ"ך שלא סביתו ועמ"ש בקקי"ב שעוב לסתמיר לכתחלה גם במערב שמוכיח מסי נסתם הנקב]:

קפ ואם יש ספק אם יש בנקב כשפה"נ אם לאו פסולה דכיון שעיקר טבילה הוא מן התורה אף ששיעורו הוא מדברי סופרים ספקו מטא דגם השיעור הוא בדין תורה דשיעורין הלכה למשה מסיני וזה נקרא מדברי סופרים [רמב"ם בפי' סמסנס שם] ואם יש שם נקבים דקים הרבה מצטרפין לכשפה"נ אם המקוה האחת שלם והשני חסר אבל אם שניהם חסרים אין הנקבים הדקין מצטרפין לכשפה"נ דבשניהם חסרים צריך חיבור יפה ולא נקבים דקים וה"ה אם חלק מקוה כשל או שק אף שהם מליאים נקבים מ"מ אם אין שיעור מקוה בצד אחד פסול [כן פסקו בש"ע סעי' ג"כ וזהו כמעט סיפך שסברת שכתבנו לדעת רש"י בסעי' קע"ס ע"ש ולע דדברי סרמ"ח בסעי' זה ומותר לחפור בלל סנסר וכו' בלרנו בס"ד לעיל]:

קפא איתא במשנה דמקואות [פ"ו מ"ח] כותל שבין שני מקואות שנסדק לשתי מצטרף ולערב אינו מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפה"נ נפרצו זה בתוך זה על רום כקליפת השום ועל רוחב כשפה"נ ומי' הרטב"ם דלשתי הוא מלמעלה למטה ולערב הוא מימין לשמאל ולכך אינו מצטרף משום דמחשבים מה שעל הסדק באלו מותמו [מוי"ט] ולכן צריך כשפה"נ במקום אחד ורבינו שמשון פי' להיפך דלשתי הוא מימין לשמאל ולערב הוא מלמעלה למטה וכ"כ הרא"ש והטור ומעמם נראה דהנה הסדק הוא על פני כל הכותל ולכן ברוחב הכותל שהסדק הוא בכל רוחב שני המקואות הוי כמקוה אחת כשא"כ באורך הכותל אין הסדק רק בזה השתחו [ט"ז סקס"ד] וממילא כיון דרבוותא[חולקין בזה יש להחמיר בשני הפירושים ומה שהקילו באחד משני הצדדים בלא כשפה"נ משום דהסדק הוא על פני כל הכותל ולא דמי לנקב [ומעמש זס ים לויסב נ"כ מסנס דעלין מן סתחתון שע"י סילון שבסעי' קע"ו ודו"ק] ועוד דאפשר דבצירוף כל המשתו סדק שבכל הכותל יש שיעור כשפה"נ אלא שלערב אינו מועיל עד שיהא במקום אחד כשפה"נ [עפ"ן] ואם נפרצו זה בתוך זה כלומר שנפרץ הכותל בראשו והמים מתחברים שם שני ברום כקליפת השום דכיון שמגולה למעלה א"צ בהרום כשפה"נ וה"ה כשלא נפרץ אלא המים הולכין מזה לזה למעלה מן הכותל ורואין האויר די ברום כקליפת השום וברוחב כשפה"נ [ט"ך סקק"ס]:

קפב וכתב רבינו הרמ"א בסעי' נ"ר דה"ה אם היה גל של עפר בין שני המקואות אם גמל מגובה הגל פעם עד שמקלחין ול"ו ברוחב שפה"נ ברום קליפת השום סגי דלא בעינן כמלא שפופרת הנאד אלא בנקב עכ"ל [ול"ע דלפ"ז מאי מקשה סר"ס במסנס ס' פ"ו כמ"ש בסעי' קע"ו ומס סילון לא דמי לנקב ול"ל דלא ל"ל לחלק בזה וסל כתירוץ הסני שבסעי' סקודם שבכל סמעך סכומל יש סיעור כשפה"נ]:

קפג תנן בפ"ו משנה ג' שלשה מקואות בזה ך' מאה ובזה ך' מאה טים שאובין והשאוב מן הצד וירדו שלשה ומבלו בהן ונתערבו המקואות טהורין והטובלין טהורין היה השאוב באמצע וירדו שלשה ומבלו בהן ונתערבו המקואות כמות שהיו והמובלין כמות שהיו ע"ש ביאור הדברים דשני מקואות הם מים כשרים של מי נשמים והשלישית מים שאובים כשהשאוב עומד מן הצד וע"ו ג' שמבלו כל אחד במקוה אחת והוגבהו המים ע"י הטובלים ונתערבו כל הג' מקואות הוכשרה גם השלישית שהרי נתחברה למי נשמים ע"י חיבור גדול יותר מכשפה"נ כמובן ונעשו כולם מים כשרים ומיתר להוסיף על כל אחת מים כשרים עד מ' סאה ולמבול בכל אחת בפ"ע ואף אחר שיצאו ה...שים משם ונפסק החיבור מ"מ גם השלישית הוכשרה כמ"ש בסעי' קע"ס דכל שנתחברו השאובים למים כשרים אפילו רגע אחת נעשו מכאן ולהבא כמי נשמים אף לאחר שנפסקו ולכן כשמילא אותה בך' סאה מים כשרים מובלין בה וכ"ש בהשנים:

קפד ויש בזה שאלה דלמה לא ניחוש שמתחלת נתחברה זה שמן הצד עם האמצעית קודם שנתחברה האמצעית עם הכשרה וא"כ פסלו השאובין להאמצעית כדין ג' לוגין שאובים שנפלו למקוה חסירה אך אין זה שאלה חדא דבספק שאובים הולכים להקל [ריב"ם סי' רל"ד] וכמו שיתבאר בסעי' ר"ד ועוד דאפילו אם היה כן לא נפסלה האמצעית דאל"כ בסיפא שהשאובה באמצע למה לא פסלה שתיהן מטעם זה ואנן תנן המקואות כמות שהיו אלא וודאי כיון דנתחברו דרך המשבה אין זה בנפילת ג' לוגין שאובין [ר"ט] ולכן כשאה"כ נתחברה גם הצדדית הכשרה ויש מ' סאה מים כשרים הוכשרה השאובה ג"כ ועוד שההתחברות היתה על שפתו וקודם שירדו השאובים להאמצעית לתוך המקוה כבר נתחברה האמצעית גם להכשרה [וזהו כוונת סע"ז סקס"ו וזהו נ"כ מסר"ס ע"ס שזהו כוונתו ודו"ק]:

קפה ונם אין לשאול כיון שהמים יצאו לחוץ הרי הט זוחלין דו"ל דע"י ארם לא מקרי זוחלין דדווקא כשיצאו מעצמן ע"י סרק מקרי זוחלין ולא ע"י ארם [ס"ך סקק"כ] ותרע לך שכן הוא דאל"כ בכל מקוה כשהארם נכנס בה לא ימלט שיצאו מקצת מים לחוץ אם המקוה מליאה וניחא שאסור למבול בשעת מעשה משום זוחלין אלא וודאי דע"י ארם לא מקרי זוחלין אך מ"מ בשני מקואות של ך' ך' סאה בכה"ג אם יצאו לחוץ הרי חסר השיעור של מ' סאה נא"ל

וצ"ל שיצאו לחוץ וחזרו [סס] וגם בעת המבילה בהכרח לומר בשני מקוואות שלא יצאו לחוץ לגמרי כגון שכותלי המקוואות מבחוץ גבוהים אלא שהכותלים שבין מקוה למקוה נמוכים הם ונתערבו [וזסו כוונת סמ"ק סס וכ"כ סמ"ח ע"ס רק ל"ע דבנ' מקוואות מ"ל לזס למפילו יעלו מקצת עדיין יסתרו מ' סמס מסג' וזסו רק בסמיס של עסריס וכמ"ס ול"ע ודו"ק]:

קפו ואלו הכל כשהשאוב מן הצד אבל כשהשאוב באמצע דהכשרים לא נתערבו יחד אלא השאוב נתערב עם כל אחד שאין באחת מהן מ' סאה א"ב לא הוכשרו כולם והטובלים בטומאתם וגם המקוואות הם כמות שהיו ולא נפסלו הכשרים מפני התחברותם להשאוב דנתחברו ע"י המשבה ואין זה בגפילת ג' לוגין כמ"ש בסעי' קפ"ד ואין לומר כיון דסוף סוף נתחברה האמצעית לשני הכשרות והוויין כל הג' במקוה אחת והרי יש מ' סאה כשרים וממילא דגם השאוב הוכשר כמו בשאוב מן הצד די"ל דהא עכ"פ בעינן שיהא ניכר שהם' סאה כשרים הם ביחד ובכאן התערובת היה כל מקוה בקצוותיה וממילא דלהכשרים לא היה ההתחברות כלל:

קפז כבר בארנו דע"י מעשה כזה שנתחברו המים בתוך ע"י האדם המובל לא פסלה השאובה את הכשרה אף שאין בה מ' סאה מפני שהוא דרך המשכה ואינו דומה לג' לוגין שאובין שנפלו כמ"ש ויתר על כן תניא בתוספתא פ"ו דאפילו היו שני מקוואות של ד' ד' סאין אחת שאובה והמים אדומים ואחת כשרה והמים לבנים וירדו שני אנשים לכל אחת וע"י זה יצאו המים לחוץ ונתחברו וז"ז עד שהלבנה נהאדמה והאדומה הלבינה ט"ס המקוואות כמות שהיו והטובלים כמות שהיו כלומר דלהטובלים לא עלתה השבילה ובהכשרה בשיוסיפו עליה עד מ' סאה מים כשרים תהכשר והשאובה לא פסלה מטעם שנתבאר [ער"ש שם שכתב למעט סמשכה גם מלד ביטול ברוב כלומר שהמשובין שנפגמו מבחון עם הכשרים נתבטלו ברוב הכשרין והולך לזה דלמ"ס ריש רוב פסולין מבחון ומתבטלו הכשרין ול"כ כשאזרו המים שמבחון למקוה הכשרה נפסלה כדין ג' לוגין שמובין שנפלו שטרי ממש נפלו בחזירתן ולכן ל"ל להיפך שהכשרים הם רוב מבחון ומטעם דנסי שמפסר שבילתה מבחון פסולים רובא מ"מ הכשרים שמבחון מחוברים לכשרים שמפסיק ובוודאי מכולל הם רוב נגד הפשובים שילתו השפשובים שבתוך המקוה לזן לפס שיכות שיפסלו הכשרים כמובן ומט"ז הסקס"ע גדחק בכוונת הר"ס ע"ס ולעל"ד נרמס כמ"ש ודו"ק]

[ועפ"ך סקקכ"ג שכתב ול"ע ולא לדע כוונתו]:

קפח כתב רבינו הב"י בסעי' ג"ז כל המעורב למקוה הרי הוא כמקוה ומטבילין בו גומות הסמוכות למי המקוה ומקום רגלי פרסות בהמה שהיו בהם מים מעורבים עם מי המקוה כשהם"ג מטבילין בהם עכ"ל ובסעי' ג"ח כתב חורי המערה וסרקי המערה [מוכ מקוואות שלפס סיו במערות] מטבילין בהם אע"פ שאין המים שבהם מעורבים עם מי המקוה אלא בכל שהוא עכ"ל ובסעי' ג"ט כתב עוקה [חפירה] שבתוך המקוה אם היתה הקרקע המבדלת בין העוקה ובין המקוה בריאה ויכולה להעמיד את עצמה אין מטבילין במים שבעוקה עד שיהיו מעורבים עם המקוה כשפה"ג ואם אינה יכולה להעמיד את עצמה אפילו אינם מעורבים אלא בכל שהוא מטבילין בהם עכ"ל והוא מלשון הרמב"ם פ"ח וזהו ממשנה רפ"ו ע"ש והטור השמיט בל זה ואולי משום דבמים מועטים כאלו וודאי אינם ראויים למבילת אדם רק לכלים לכן לא כתבם:

קפט וביאור הדברים ריש במקוואות מקומות מובדלים קצת מעיקר המים שבמקוה ומ"מ דינם כמקוה אם יש להם התחברות עם מי המקוה ורק יש שצריך להיות החיבור כשפה"ג דווקא כגון שהוא במקום המובדל לעצמו כמו גומא ועוקה ויש שדי בכל שהוא כגון שאין להם שם בפ"ע והכל רואים שהם מקוה עצמה כמו חורים וסדקים ולכן די בכל שהוא וכן אפילו עוקה המובדלת בכותל עפר בינה ובין מי המקוה אם הכותל אינה מעמדת א"ע בע"כ שהיא אינה רק כחור בעלמא ואם מחוקת א"ע הרי היא מובדלת מהמקוה ולכן צריך כשפה"ג כמו בנקב שבין מקוה למקוה ולא דמי לסילון לדעת הרמב"ם שכתבנו בסעי' קע"ח ע"ש והר"ש פ' עוקה כמו שוקת שבסלע ע"ש והכל אחד ודע דבכל מקום שמטבילין במקוה חסר בצד מקוה שלם צריך עכ"פ שיהא גוף האדם מתכסה בו אך בכלים די ברביעית אם הכלי מתכסה בו כמו סחטין וצנורות ולא פחות מרביעית כן כתב אחר מהמרשי הש"ע [ס"ך סקקכ"ו] ולענ"ד נראה דכיון דמחוברת למי המקוה כמ"ש די בכל שהוא אם הכלי מתכסה בו [סס"ך ליין לעיין בסי' ק"ך סק"ב וזהן סס סוס ,מז מדין זס ול"ע:

קצ וכתב רבינו הרמ"א בסעי' נ"ו וז"ל ולכן בלי המונח בצד המקוה מנענע בידו המקוה כדי שיעשה גל במים ויעבור על הכלי ועולה לו השבילה ובלבד שלא יעקור הגל ממקומו אלא יהא מחובר למקוה עכ"ל וזה מבואר במשנה סס"ו דתנן מחט שהיא נתונה על מעלת המערה היה מוליך ומביא במים כיון שעבר עליה הגל מהורה ע"ש ואינו כמהיה מקוה ע"י דבר המקבל מ'מאה שהרי האדם מקבל מ'מאה והוא מנענע בידו דוהו בעושה עיקר המקוה על ידו אבל הבא עיקר המקוה במקומה והגל עצמו מחובר למקוה וזהו ממש כמו שטובל את הכלי בידיו בהמקוה [וזסו כוונת סקוי"ט סס כל"ס סיס ע"ס] [עמעוי"ט כס' מקוואות סי' כ"ג בדברי חמודות סקפ"ל שכתב תמיסה בעיני גל בעלי סס"ע שלא סזקיקו לזן זס למחט ונס רמ"ז

לא כאבינו מכ"ל ולא ידענא טלא רמ"ח כזכור לזן זכ וגם רת"י כלבוש ע"ש]:

קצא וכתב הרא"ש בה' מקוואות סי' כ"ג ח"ל ובלבד שלא יתלש הגל דאז לא היה מטהר אם אין בו מ' סאה אלא מצד אחר מחובר לט המקוה עכ"ל וזהו שכתב רבינו הרמ"א ובלבד שלא יעקר הגל ממקומו וכו' ומדברי הרא"ש מבואר שאם היה בגל מ' סאה פותר אפילו כשאינו מחובר למקוה וצ"ל דמיירי במעיין דאלו במקוה היאך מטהר הגל בעברו והא הוי זוחלין [ט"ך סקקכ"ג] ואע"ג דמעיין מטהר כלים בכל שהוא ולטה לן ס' סאה זהו בנוף המעיין אבל כשנתלש מהמעיין צריך ס' סאה [סס] ויש שהקשו על הרא"ש היאך אפשר להכשיר בס' סאה אף כשנתלש מן הגל והא הוייתו ע"י ידי אדם המקבל מומאה [תוי"ט סס] ויש שתירץ דנהי דהאדם ההלישו מ"מ בנפילתו על הכלים אין כאן ידי אדם [ט"ך סס]:

קצב כתב הרמב"ם בפ"ח ג' גומות שבנחל התחתונה ועליונה של ך' סאה והאמצעית של מ' סאה ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויוצא מהוכן אין זה עירוב ואין מטבילין אלא באמצעית שאין הנזחלין מעורבין אא"כ עמדו עכ"ל וכ"כ בש"ע סעי' ס' ע"ש וה"פ דחבורי מקוואות אינן אלא בשעומדין כשוה והמים המחברן נחים הם אבל בגבוה וגמוך שכהברח המים נוחלים אינו חיבור וזה מקרי קמפרש בגמ' דאינו מחבר את המקוואות [ניטין טז] ודע דבחגיגה [יט:] הובא תוספתא זו והיא בפ"ג דמקוואות ויש שם פלוגתא דר"מ ור"י דר"מ ס"ל טובלין גם בעליונה דאמרינן גוד אסיק ור"י ס"ל דאין טובלין בעליונה דגוד אסיק לא אמרינן ובהחתונה טובלין דאמרינן גוד אחית ע"ש והרמב"ם פסק דלא כשניהם משום דשם בתוספתא שגינו דחכמים אומרים אין טובלין אלא באמצעית ע"ש ובע"כ פעמא דרבנן דקאמרי אינו מחבר ואף גוד אחית לא אמרינן בחיבור מקוואות והגמ' בחגיגה לא הביאה רק דברי ר"מ ור"י לענין פלוגתתם הקודמות שבגמ' שם ע"ש אבל הלכה כחכמים [עכ"י] שהו במקוה אבל במעיין הוי חיבור [ט"ך סקקכ"ט]:

קצג שגינו בתוספתא שם הכופת ידיו ורגליו וישב לו באמת המים אם נכנסו מים דרך כולו מחוור עכ"ל כלומר דלא אמרינן כיון שהוא כפות אין בשרו מתפשט ויהיו מקומות שהמים לא יכנסו בהם לא אמרינן כן ויכול להיות שהמים יכנסו בכל בשרו ורק צריך להשגיח על זה ופשוט הוא דמקום הכפיתה הוא ברפיון שביכולת המים ליכנס שם עיד שגינו עם דמקוה שיש בה מ' סאה מצומצמות האדם המיבל בתוכו לא יקפוץ להוכה מפני שע"י הקפיצה יכנסו המים מחוץ למקוה ויחסר השיעור אלא ירד להוכה בנחת ולא יטבול בו שני פעמים וה אחר זה דשמא בראשונה לא מבל כהוגן על מנת פעם השני ובפעם השני אפשר יחסרו המים מקצת מטבילה ראשונה שנתוה לתוך וכיוצא בזה דכיון שהיא מ' סאה מצומצמת יש ליזהר בכל מה שנוכל לחשוש אבל ביותר מ' סאה יכול למבול אפילו הרבה פעמים דאין כאן חששות ואדרבא נשי דיתן מהדרות למבול שני פעמים מפני הברכה כמ"ש בסי' ר' ע"ש:

קצד ודע שהרמב"ם בפ"א ממקוואות הביא שני דינים אלו דקופץ ומבילת פעמים לעניין כוונת המבילה ולאו דווקא במקוה מצומצמת וז"ל כל המובל צריך להתכוין למבילה ואם לא נתכוין עלתה לו מבילה לחולין אפילו נדה שטבלה בלא כוונה וכו' מותרת לבעלה אבל להרומה ולקדשים אינה מהורה עד שתמבול בכוונה וכו' הקופץ לתוך המקוה ה"ז מנונה והמובל פעמיים במקוה ה"ו מנונה וכו' עכ"ל דיאמרו שלהקר בעלמא עשה כן ולא מפני כוונת מבילה דלכוונת מבילה היה לו לירד בנחת ולמבול פעם אחת אבל להקר דרכו לקפוץ ולמבול כמה פעמים אבל הרא"ש והטור פירשו לזה במקוה מצומצמת דווקא מפני הטעם שבארנו וכן מתמו רבותינו בעלי הש"ע בסעי' ס"ב ע"ש ואני אומר דלהרמב"ם ג"כ אין זה קפידא רק בזמן הבית שהיה נוהג תרומה וקדשים שצריך כוונה אבל במבילת נדה בזמה"ז מה איכפת לנו שיאמרו הרי נדה לא בעי כוונה כמ"ש בעצמו ולכן מנהג נשים שלנו שטובלות פעמיים אינו נגד דעת הרמב"ם ולכן לא מיתו הגדולים מעולם בזה:

קצה אם במקוה מצומצמת מבלו שני אנשים זה אחר זה לא מיבעיא כשהראשון יצא מיד אחר מבילתו למבילת השני פסול ממני חסרון המים שעל גופו של ראשון אלא אפילו עמד עדיין שם ורגליו נוגעות במים מ"מ השני לא עלתה לו מבילה שהרי חסרו המים מ' סאה ולא אמרינן כיון שרגליו נוגעות במים הרי כל מים שבגופו מחוברין למקוה שהרי אין המים שעל הגוף אלא מופח על מנת להמפיח ואין זה חיבור במקוואות ויראה לי דלאו דווקא רגליו אלא אפילו עמד כל גופו במים רק ראשו חוץ למים גם כן הדין כן מפני מעט המים שעל ראשו שנחסר ואינן מחוברין רק ע"י מופח ע"מ להמפיח וזה שבתוספתא ובפוסקים נקטו לשון רגליו אורחא דמילתא כן הוא במקוה מצומצמת דאין מקום לשני אנשים לעמוד שם ודע דאע"ג דבגד הנטבל שם ומקצתו חוץ למים מצטרפין המים שעל הבגד מה שחוץ למים דהתם לאו מופח ע"מ להמפיח דהרבה מים נבלעים בבגד ולכן הוי חיבור גמור משא"כ בשר האדם אינו בולע מים ורק לח הוא ואינו חיבור וגם בבגד עב שבולע הרבה מים אבל בגד דק הוי כאדם כמו שיתבאר והטור מרמה אדם לבגד ופסק דגם באדם כשרגליו

של ראשון נוגעות במים השני מהור ע"ש אבל הרמב"ם והש"ע פסקו כמ"ש וכן הלכה:

קצו תנן בפ"ז משנה ו' מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וכו' המטביל בו את הסגום והוא בגד צמר עב והעלהו ומקצתו נוגע במים מהור האיש והמטבל בשעת מעשה ואע"פ שנחסר שיעור המקוה בטבילת הסגום מ"מ מאחר שמקצת הסגום נוגע בטיט חיי חיבור וכתב הר"ע"ב דאתיא כר' יהודה דס"ל גוד אחית בתניא כמ"ש בסעי' קצ"ב כלומר ואין הלכה כמשנה זו אבל הרמב"ם בפ"ה והטור והש"ע סעי' ס"נ פסקו כמשנה זו דגוד אחית כי האי וודאי אמרינן כיון דטבלו בתוכו ועדיין הוא בתוכו ופוף מים אלו ליפול למקוה ובכה"ג י"ל דגם קטפרס חיבור וסברא זו איתא בתוס' גיטין [מז] וכ"כ אחר מהגדולים [תוי"ט פ"ו מ"ח ד"ס לפילו וכ"כ בפ"ב מ"ב ד"ס ויטסרו ע"ס] ולא דמי לכל נוד אחית וקטפרס שבחיבור מקוואות שנתבאר בסעי' קצ"ב ואם השלה כל הבגד טן המים נפסלו המים שבבגד אבל כל זמן שמקצת הבגד במים אפילו זבו ממנו ג' לוגין אינו פוסל המקוה וכך תניא בתוספתא הטביל את הסגום וזבו ממנו ג' לוגין למקוה כשר עקרו ממנו פסול עכ"ל ויש מהקדמונים שאמר דאם סחט בידיו ג' לוגין מהבגד בכל עניין פסול ווהו דעת הרוקח [עב"י] וכבר הוכרנו זה בסעי' קמ"ז ושם בארנו דכשסוחט כשכל הבגד הוא במקוה לית לן בה ע"ש ובסעי' קי"ו בארנו ההפרש בין כפות לכלים נקובים ע"ש:

קצז וכן אם מטביל יורה או שארי כלים במקוה של מ' סאה מצומצמת כתבו הטור והש"ע סעי' ס"נ וז"ל ואם מטביל בו יורה או שארי כלים מורידן להוכו דרך פיהן שלא ינחזו המים כשמכניסן לתוכו ונמצא שהוא חסר ומעליהו דרך שוליו כדי שלא ישאר בו מהמים ויחסר מהמקוה עכ"ל ואע"ג דבהכרח שתחסר מהמקוה המים שנשארו על דופני הכלים מבפנים ומבחוץ י"ל דטיורא שיש מעט יותר ממ' סאה [ב"י] ועוד דבאמת כשיצטרכו למטול ימלאוה [ט"ז פקע"מ] אלא דה"ק כשיוציאנה בשוליה למטה ויפסלו המים שבתוך הכלי כשיוציאוה מן המים וכשיפלו ממנה ג' לוגין הרי הפסל לעולם עד שיוציאנה כדי מילואו ועוד וזהו כוונת רבינו הרמ"א בהגה"ה ע"ש:

קצח המטביל כר או כסת במקוה שיש בו מ' סאה מצומצמות כיון שהנביה שפתותיה מחמים נמצאות המים שבתוכן שאובין שהרי אין להם חיבור עם מי המקוה כיצד יעשה מטבילן ומעלה דרך שוליהן דעתה המים שבאים בתוכם לא נפסלו מפני שאובים כשנופלים למקוה שכשהכלי במקוה הם כשרים שמחוברים למי המקוה וכשמעליהו דרך שוליו הרי לא נתקבלו המים בתוכו אבל הקופה והשק משבילן ומעלן

כדרכן ואינו חושש ודווקא כשהם פנוקים שאז מתארכים במי המקוה כט"ש בסעי' פ"נ:

קצט כתב רבינו הב"י בסעי' ס"ה מקוה שהוא מוחזק להיות מימיו מתמעטים ועומד על פחות ממ' סאה וטבלה בו צריכה לחזור ולטבול בל זמן שלא ידענו בודאי שבשעה שטבלה היה בו מ' סאה אבל אם לא הוחזק להיות מימיו מתמעטים כל כך ש'עמדו על פחות ממ' סאה אף ע"פ ששעשים שמימיו עולין ופעמים מתמעטין א"צ לחזור ולטבול וט"ס כשר הרטר לעיין קודם טבילה אם יש בו מ' סאה עכ"ל:

ך ביאור הדברים דכשהוחזקה המקוה להיות מימיו מתמעטים וטבלה אף על פי שבעת יש בה מ' סאה ס"ס אם אין ידוע בבירור שבשעת טבילה היה בה מ' סאה צריכה טבילה אחרת דשמא היה חסר או [פ"ך מקוה"ס] ולא אמרינן ויל פחר השתא דכמו דהשתא יש בה ס"ס כמו כן בשעת טבילה כמו בנגע באחד בלילה ואינו ידוע אם חי אם מת ולטחר מצאו מת דהולכין אחר שעת מציאתן כדתנן בטהרות [פ"ס מ"ז] דלא דמי חדא דהתם לחומרא ועוד דדין זה אינו אלא לתרומה וקדשים [פוס' עירובין לה:] ועוד דהכא תדתי לדיעותא חזקת מימאה דאשה וחזקת המקוה להיות מימיו מתמעטים ולא אתי חזקה דהשתא ומפקא מדתי חזקה דמעיקרא ולכן אפילו למאן דס"ל במתנה שלא נכתב בה אם בריא היה אם שכ"ם היה ויש הכחשה בין תחתון להמקבל דאזלינן בתר חזקה דהשתא [כ"כ קנני] ג"כ לא דמי דהתם נגד חזקה דהשתא אין נגדה רק חזקה אחת והיינו המיחוק בהפסק כמבואר שם והכא יש בנגדה שני חזקות ועוד דגם שם קי"ל המטע"ה כלופר דאזלינן בתר חזקת ממון ולא בתר חזקה דהשתא בממ"ש בח"מ פי' רנ"א ע"ש:

רא אבל אם לא הוחזקה להיות מתמעטים על פחות ממ' סאה וטבלה ועתה יש בה ס"ס השבילה עולה לה ולא אמרינן ניזיל בתר חזקת שמאתה ולא בתר חזקת מקוה דהשתא כמו בח"מ שם דאזלינן בתר חזקה דמעיקרא ולא בתר חשתא דאינו דומה דהכא יש שני חזקות להתירא חזקה דהשתא וחזקה מקוה דמעיקרא שאין מדרכה להתמעט פחות ממ' סאה ובע"כ יהיו שאיזה פעם היתה מ' סאה בוודאי וא"כ יש במקוה שני חזקות חזקה דהשתא וחזקה דמעיקרא ועוד דמחזקת ממון אין ללמוד לחזקת הגוף וראיה דתא רוב וחזקת הגוף רובא עדיפא ונגד חזקת ממון אין הולכין אחר הרוב אבל אם נמצא עתה הטקוה חסירה פשיטא שהיא מטאה כדין מקוה שנמדד ונמצא חסר דכל טהרות שנעשו על גבה ממאות כמו שיתבאר לקמן ומ"ס כשר הדבר לעיין קודם הטבילה אם יש בה ס"ס דאין מוטבין על החזקות במקום שאפשר לברר כמו בשחיטה בסי' א' ע"ש:

רב עוד כתב בסעי' ס"ו מקוה שמימיו מתפשטין

אינו יכול להתכסות בו נותן מצד אחד אבנים או הבילי עצים בדי שיקבצו סביבו אל מקום אחד ויעלו בענין שיוכלו להתכסות בו ובלבד שלא יחלקו כל המקוה אבל בכלים פסול עכ"ל והשעם משום דבעינן הווייתו ע"י מהרה [לבוש ומ"ז סק"פ] והנה לדעת הרא"ש שהבאנו בסעי' קע"ב דאפילו לעשות מוחלין אשבורן מותר ע"י דבר המקבל טומאה ע"ש וודאי דא"א לומר בכאן השעם דהווייתו ע"י מהרה דאפילו זחילה אין כאן אלא אסיפת המים ולכן אפילו לרבינו שמשון דאסור בוחילה בדבר המקבל טומאה כמ"ש שם ג"כ אינו דומה לבאן כמובן ולכן יש מי שאומר דה"פ ובלבד שלא יחלקו כל המקוה ולא יהא במקום אחד מ' סאה ולכן בעצים ואבנים על פי רוב יהיה נקב בין וז"ז כשפה"נ אבל בכלים פסול דיהיה הפסק בלא נקב [ב"ח סקק"מ] ויען הלשון משמע כן [סס] ועוד דא"כ מה שייך לשון פסול ועוד דגם בעצים ואבנים הוהיר שלא יחלקו את המקוה ויהיר אף בכלים כן לכן נראה רכיון דעיקר המבילה הוא ע"י הכלים הוי קצת כטבילת האדם בתוך הכלים ולא גרע ממבילה ע"ג כלי חרס מבחוץ דאסור מטעם דמיון למבילה בכלים לדעת הרא"ש והטור שבתבנו בסעי' ס"א ע"ש ולא משום הווייתו ע"י מהרה ולכן אמר רק כלים [ולא דבר המק"מ נקוטים סס"ך סס] ועוד נ"ל דכיון כוונה אחת לגמרי והוא דבכלים לא מהני אפילו כשיהיו בהם נקבים משום דאמרינן בחגיגה [כג:] דמקוה שחלקה בפל וגרגותני המובל עכ"ם לא עלתה לו מבילה אף על פי שנקובים הם ע"ש [ולזה כתב סתמ"ך סוכה כב"י פרט"ת נפ' תומר בקדם וסס"ך סס תמה למין זכר מזה בחגיגה ולדבריו ס"ם בעוד מעט ודעת ופי' סס"ך רחוק מאד כמ"ש בעלמו ודו"ק] :

רנ ובתב רבינו הרמ"א דאפילו אם יכולה להתכסות במים אם אין המים עמוקים עד שיבורה ולמעלה ממנו זרת לא תמבול בה לכתחלה שמא לא תמבול יפה מיהו אם אין מקוה אחרת וא"א לתקן אפי' צריכה להשתמש על פניה מחמת שאין המים עמוקים אם מהכסה גופה בפעם אחד בדרך זה מובלת שם עכ"ל בלומר שכשוכבת על בריסה או על גבה או על צדה יקיפוה המים סביב כל גופה בפעם אחת מובלת שם והו מגנדרא כביניתא שכתב הב"ג בלומר שפושטת א"ע כדג וכבר נתבאר נה בסי' קצ"ח :

רנ דבר ידוע דספיקא דאורייתא לחומרא וספק דרבנן לקולא ובבר נתבאר רג' לונין שאובין שפופלין את המקוה כשאין בה מ' סאה הוא מרבנן ולכן ספק ג' לונין שאובין מהור כיצד מקוה שנספקפק בה אם נפלו לה השאובים ג' לונין או לא נפלו ואפי' בוודאי נפלו ספק אם היה בהם ג' לונין אם לאו ואפי' בוודאי ג' לונין ספק אם היה מ' סאה וא פסלוה או לא היה בה מ' סאה ס"ו כשר וזה ששנינו במתניתין [פ"ד מ"ז] אלו ספיקות שטיהרו חכמים ספק מים שאובים למקוה ובמקואות [פ"ב מ"ג] הנן ספק מים שאובים שטיהרו חכמים ספק נפלו ספק לא נפלו אפי' נפלו ספק וכו' ע"ש :

רה ודע שכבר נתבאר מחלוקת הראשונים אם כולו שאוב דאורייתא או דרבנן כמ"ש לעיל סעי' י"ב ונתבאר שם דאפילו למאן דס"ל דהוי דאורייתא מ"מ ברוב כשרים הוי דרבנן והנה לפ"ז הא דתנן דבספק שאובים טיהרו חכמים ספק נפלו ספק לא נפלו י"ל דלאו דווקא ג' לונין אלא אפילו עד י"ט סאין אבל למאן דס"ל כולו שאוב דרבנן למה תנן ספק נפלו ליתני ספק אם כל המקוה שאובים אם לאו ויותר מזה קשה על הרטב"ם בפ"י ועל רבינו הב"י בסעי' ס"ו שכתבו בהספיקות אם היה ג' לונין ע"ש הא אפילו אם הספק הוא על כל המקוה לשיטת הרמב"ם דס"ל דכולו שאוב דרבנן כמ"ש שם ואף ד"ל דכוונתם כן הוא דאם ג' לונין בוודאי נפלו פסולה אבל אם באמת יש ספק גם על כולה או מיעוטה גם על ג' לונין יש ספק דכשר אבל לא משמע כן דהמשנה ברקדוק אמרה ספק נפלו ולא ספק שאובין לגמרי [ועמוס' כ"ב ס"ו וכר"ם פ"ב דמקואות מ"ג ודו"ק] :

רו ונלע"ד דכיון דבת"כ דריש לה מקרא דשאובין פסול ולכן אף להסוברים דאסמכתא בעלמא הוא מ"מ לא מקילינן בזה בספק כבראורייתא ואפשר אף גם לא במיעוטה רק בג' לונין אך זה לא נראה רכל שהרוב כשרין בוודאי מקילינן בספיקא ולכן לא אמרה המשנה ג' לונין והרמב"ם והש"ע כוונתם ג"כ כן אלא משום דבכל הדינים מיירינן בג' לונין בתבו כן ועוד דכוונתם אם ידוע שג' לונין נפלו כמ"ש בסעי' הקודם ראו וודאי פסולה [וכזה מתורץ קושית המוי"ט נס"ב מ"ס ד"ה אס ילוע ע"ם ודו"ק] אבל המור לא כתב כן שכתב ברים סי' זה ס"ל ומיהו פר"י רשאיבה איטה פסלת אלא מדרבנן וכו' הלכך כל ספק שאירע בו אפילו ספק אם הוא כולו שאוב אם לאו כשר עכ"ל וצ"ע מלשון המשנה כמ"ש וכן מתוספתא דמקואות פ"ב דתניא צנור המקלח למקוה והמכרשת נתתת בצדו וכו' ואם יש בן רוב כשר שזה ספק מים שאובים יכו' עכ"ל והקשי להסוברים דכולו שאוב מדרבנן והתוס' שם באמת הקשו מזה ע"ש ולפמ"ש הנה א"ש ולהמור צע"ג ואפשר דבמבתשת הוה כספק בלי הנה דאורייתא כמ"ש בסעי' ריב :

רז ודע דמהך דינא דספק שאובים בג' לונין דהולכין להקל ק"ל מובא על הנדולים המובדים דבאתתק איסורא גם בדרבנן ספיקא לחומרא כמ"ש בסי' ק"ו סעי' ק"ו ע"ש ועוד בארנו שם ע"פ הכרעת המל"פ פ"ל מבכורות דכל שהאיסור הוא וודאי אך יש לעשות מעשה להתיר יש ספק אם נעשה המעשה לב"ש הולכין להחמיר ע"ש והא הבא האשה מחוקת בגדה

יש ספק אם מבלה במקוה כשרה אם לאו ולמה הולכין להקל בדרבנן אם לא שנאמר דספק טומאה אינו דומה לספק איסור [מ"כ מלמטי למעלה"ת סי סעיף דכל סעשה מעשה הסימן כגון כשוהלי טבל ללא תים ספק סס סעגילה כשרה סולכין להקל ע"ס ולפ"ז ל"ש לך סעשה לומו מתברר לי יפה]:

רמח בסי' קי"א נתבאר כשעמדו שני קדרות אחד של איסור ואחד של היתר ונפל איסור דרבנן לתוך אחד מהם ואינו ידוע לאיזה נפל תלינן לקולא ואמרינן שלאיסור נפל לפי שאין אתה מקלקלו כיון דבלא"ה אסור ולכן הקדירה של היתר מותר אבל בששניהם מותרים שניהם אסורים כיון דאחד אסור בוראי ע"פ נפילת האיסור לתוכו מאי חזית לתלות בזה יותר מבזה ולפיכך שניהם אסורים ע"ש וכן הדין במקוואות שאם היה לפנינו שני מקוואות באחד יש בו מ' סאה ובאחד אין מ' סאה ונפלו ג' לוגין שאובין לאחד מהם ואינו ידוע לאיזה נפל ובהחסר יש גם כן רוב מים כשרים אמרינן דנפלו לאותו שיש בו מ' סאה שאין אתה מקלקלו והחסר מותר אם ישלימוהו למ' סאה כיון דהוה ספק דרבנן אבל כשאין בו רוב כשרים הוה ספק דאורייתא להסוברים הכולו שאוב פסול מן התורה אבל אם היו שניהם פחותים ממ' סאה ונפלו לאחד מהם ואינו ידוע לאיזה נפלו שניהם פסולים עד שישפכו שני המקוואות לחוץ שהרי אין לו בזה יתלה וכמ"ש והוה דינם כמו שכתב רבינו הב"י בסעי' ע"ג דשני מקוואות שאין בהם מ' סאה ונפלו ג' לוגין לתוך אחד מהם ואינו ידוע לאיזה מהם נפלו ואח"כ ירדו נשמים זנתמלאו לא יטבול בשום אחד מהם לכתחלה ע"ל אבל בדיעבד שניהם כשרים כיון שירדו אח"כ נשמים [ס"ך מקקמ"ת] ויהו מתוספתא פ"ב ע"ש והכוונה דמי שטבל בהם לא מצרכינן לו מבילה אחרת מפני שהוא ספק דרבנן [ומפשר דגם כשנפלו שניס זס בזו וזס כשמגיים ג"כ עכורים ויש רלוים לזס משנת לה' למתרו לו שניס לא ועכ עליו וכו' שניסס קנו עיכוב ופריך מס לפסך וכו' ומתרץ ספיקא דרבנן לקולא ע"ס ודו"ק]:

רמט ודע שיש לי פקפוק גדול בדין זה דבתוספתא הכי מתניא שני מקוואות שאין בהם וכו' ונפלו ג' לוגין וכו' ואין ידוע וכו' ואח"כ ירדו גשמים ונתמלאו ר' יוסי אומר אומרים לו שלא יטבול באחד מהן ואם טבל באחד מהן ועשה טהרות מהורות מפני שזה ספק מים שאובים למקוה הא למה זה דומה למי שנטמאת אחת מידיו ואין ידוע איזו היא אומרים לו שלא יעשה טהרות באחת מידיו ואם עשה טהורות מפני שזה ספק יד"ם עכ"ל התוספתא ומזה למד רבינו הב"י לטבילת נדה ולענ"ד אין זה דמיון כלל דבטהרות אין תיקון משא"כ בנדה אף אם טבלה נאמר לה שתטבול פעם אחרת ואם נאמר דמירא שכבר היתה עם בעלה ואם אתה מצריכה תקון יראה כאלו בעל נדה כל כי האי ה"ל לפרש ועוד דמנין לנו ללמוד מבילת נדה החמורה מטהרו הקלים דאף דבנדה מחטרינן בטהרות יותר מלבעלה זהו במעל"ע שבנדה ובבדיקותי ולא בטבילה והרי התוספתא מדמה זה לטומאת ידים דבוודאי קילא טובא מנדה ויותר מזה תמיהני שהרי במשנה דפ"ב ג"כ שנינו היו שניהם פחותים וכו' ואינו יודע וכו' ספיקו טמא וכו' והכא בע"כ ג"כ כשנתמלאו אח"כ עד מ' סאה דאל"כ בלא"ה אין טובלין בהם ועכ"ז ספיקו טמא גם בדיעבד כרמוכח בכולי פרקא אלא וודאי דהתוספתא רק לטהרות מתניא ולכן צ"ע בזה:

רנ שני מקוואות שאין בהן מ' סאה ורוב מים כשרים יש בהם ונפלו ג' לוגין לתוך אחד מהם ויודוע לאיזה מהם נפלו ואח"כ נפלו עוד ג' לוגין ואינו ידוע לאיזה מהן נפלו הריני יכול לתלות ולומר למקום שנפלו ראשונים נפלו שניים מפני שאין אתה מקלקל יותר אבל להיפך אם בראשונים לא נודע לאיזה מהם נפלו ובשניים נודע לאיזה מהם נפלו אין יכול לתלות ולומר למקום שנפלו שניים נפלו הראשוני' דמיד כשבראשוני' לא נודע לאיזה מהם נפל הרי נאסרו שניהן ואיך יותר א' מהם להכשירו אחרי נפילת השניי' להשני ונרא' דדווקא כשנידע הנפילה הראשונה קודם הנפילה השנייה דכבר נחוק שניהם בפסול אבל כשלא נודע הראשונה עד אחרי נפילת השנייה תלינן כיון שנוהעו שניהם כאחד וכה"ג בארנו לעיל סי' קי"א סעי' י"ג ע"ש ואם אחד מהם שאובים והשני מים כשרים פחות ממ' סאה ונפלו ג' לוגין לאחד מהם ואינו ידוע לאיזה מהם נפלה תלינן בשאובין דאין אתה מקלקלו וכן כשבאחד מהם יש מ' סאה ובהשני אין בו תלינן בזה שיש בו כמ"ש [סנ"ס כתב דין זס בסעי' ע"ב וכבר כתבנו בסעי' ס"ח ע"ש ומפשר למנב שמוכיס שלא מזכיר מקודס מזכיר גם סמא ע"ס]:

רנא וזהו הכל בספק דרבנן אבל בספק דאורייתא אסור ולכן טמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל ואפי' טבל בספק יש בו מ' סאה ספק אין בו וכן שני מקוואות אחד יש בו מ"מ ואחר אין בו וטבל באחד מהם ואינו יודע באיזה מהם טבל טמא לפי שהטמא בחזקתו עד שיודע שטבל כראוי ואפילו בטומאה דרבנן וכן בראיית כתם שהוא מדרבנן הרי היא בחזקת טומאה [ע"ז מקצ"ו] ורבים השיגו על זה מדברי הרמב"ם בפ"י שכתב דינים אלו וכתב מפורש בר"א כשהיתה הטבילה מטומאה חמורה אבל אם טבל מטומאה קלה כגון שאכל אוכלין טמאין וכו' הואיל ועיקר דברים אלו מדבריהם ספיקו טהור [מל"ע סס והפמ"נ בסי' קי"ס סוף ך' ועוך] ואיני רואה בזה שום השגה דהרמב"ם לא קאמר רק במה שעיקרו דרבנן כמו גזירת י"ת דבר דחשיב שם וכ"כ שם הראב"ד וז"ל ואם היה אב הטומאה מדברי סופרים ספיקו טמא עכ"ל ואינו תולק על הרמב"ם [ותמיסק

פל סמל"ת וסמ"נ טוימסו סגיאה לסט"ז ע"ס] וכן מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גבו למפרע מטאות עד שיוודע זמן שנמדד והיה שלם ואין חילוק בין שהיה המקוה ברה"י ובין ברה"ר ולא אמרינן בזה ספק טומאה ברה"ר טהור דבספק טומאה אמרינן כן ולא בוודאי טומאה וספק טבילה וכן אשה נדה אפילו בעלת כתם שטבלה שם הרי היא טמאה וצריכה טבילה אחרת [סמל"מ בפ"י סלריך סרכס ע"ס]:

ריב כתבו הרמב"ם בפ"י דין ד' ובש"ע סעי' ע' צנור שמקלח למקוה והמכתשת נתונה בצדו ספק מהצנור למקוה ספק מהמכתשת למקוה ה"ז פסול מפני שהפסול מוכיח ואם יש במקוה רובו מים כשרים ה"ז כשר שזה ספק מים שאובין שהרי יש שם מקוה כשר קבוע עכ"ל וזהו מתוספתא שם ולהסוברים דכולר שאוב פסול טן ההורה א"ש כפשוטו דכשיש רוב מים כשרים כשר ובלא"ה פסול וזה שהוצרך לומר ברישא אגב שהפסול מוכיח דטשמע הא בלא"ה הוה מקילינן מפני שטקורם לזה תניא שם שחוקת המקוואות בשרות ע"ש לזה אומר דבכאן אבדה חוקתה מפני שהפסול של מכתשת מוכיח עליה [תוס' כ"ב ס"ו: ול"ס ע"ב מ"ג] ולהסוברים דגם כולו שאוב מדרבנן נ"ל א"ש דברישא קאמר מפני שהפסול מוכיח בלומר ראין זה כספק מים שאובים דוהו כספק כלי דגם טן ההורה פסול למבול בכלים דכל שעי' כלי שיצדה החמירו בזה ולא הקילו רק כשיש רוב מים כשרים שהכלי בצדה והפסול מוכיח ולכן חמירא כדאורייתא:

ריג כתב רבינו הב"י בסעי' ע"ד כל המקוואות הנמצאים פסולים שחזקתם שאובין עכ"ל וכ"כ הרמב"ם שם והוא ממשנה דמקוואות פ"ח ע"ש ואין הכוונה על מקוות שלנו דסחטן עשויין בכשרות אלא בסתם גבים ובורות טלאים מים ואינו ידוע מה הם אמרינן שחזקתם שאובין ועמ"ש לעיל סעי' מ"ו וגם בבורות אם ניכר שנעשו בידי שמים ממי גשמים בחפירות ובורות שבשרות וכיוצא בהן מותר לטבול בהן [ס"ך סקק"ט]:

ריד עוד כתב בסעי' ע"ה יש מי שאוסר להטיל יורה מליאה מים חטין לתוך המקוה לחטמו וכן למלאות מקוה מים חטים ולחברו לנהר כשפה"נ עכ"ל ורבינו הרט"א כתב דיש מקילין ומתירין להטיל חטין למקוה כדי לחטמו ומ"מ יש להחמיר אם לא במקום שנהגו להקל אז אין למחות בידם ובחמי מבריא מותר לכ"ע עכ"ל ביאור הדברים דבגמ' לא נמצא איסור מפורש על זה אלא שבסוגיא דברכות [כ"י] לעניין טבילת קרי דשאל רב הונא לרבנן מפני מה אתם מזלזלים בטבילה זו אי משום ציגה אפשר במרחצאות וא"ל ר"ח וכי יש טבילה בחטין ולמה לא השיב לו בלשונו וכי יש טבילה במרחצאות אמנם העניין כן הוא דלקמן שם בסוגיא נחלקו אמוראים קדמונים אם טבילת בעל קרי מותר גם בכלים כמו דמותר בשאובים כדתנן בפ"ח דמקוואות או דווקא בקרקע תיקן עזרא שתהא עכ"פ כעין כל המבלית וזה לא השיב לו ר"ח וכי יש טבילה בחטאות כלומר בכלים דוודאי יש ויש לה

לאו ומביא ראיה לאיסור מהא דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בט"ב בין ביוה"כ במאי אלימא בחטין טבילה בחטין מי איכא אלא לאו בציונן וחייבי טבילות אין אנשי אחרינא לא ומתרץ לא נצרכא אלא לחטי טבריא ע"ש וזוה כתב המרדכי בשבועות פ"ב דרבינו שמשון אסר לטבול בחטין וכן ר"ת או ר"י אסרו וכתבו המעם משום גזירת מרחצאות ואף ע"ג דמצינו ביומא שאם היה כה"נ אסמנים מטילין לו חטין במקוה והו משום שאין שבות במקדש וחטי טבריא מותר משום דהם בקרקע וליכא גזירה:

ריה אבל בהגהות מרדכי שם בפ"א כתב דראבי"ה וריב"א ההירו וכ"כ בשם ר"ת והביאו ראיה מתוספתא בפ' בתרא דמקוואות דתניא [ג' רגליו טליאות אבק וירד וטבל וכו' או טבל ר"ש חטין ע"ש וכתב דאף שי"ל דזהו בחטי מבריא מ"מ יש ראיה מנדה [סח:] שאמר ר"נ לאשת ר"נ שרצתה להניח הטבילה למחר ואמר לה דודי חסרת בהמיה ופירת או ר"ח דה"פ להטיל יורות חטין למקוה לחטמה ע"ש והסוגיות דברכות והתענית לא תרצו ורבינו הב"י פסק לחומרא דוודאי ראוי להחמיר ורבינו הרמ"א פסק לקולא משום דרבינו הב"י דר כל ימיו במדינות החמים ואפשר להחמיר משא"כ רבינו הרט"א דר כל ימיו בקראקא שבחורף קר מאד והוכרח להקל בזה ועם כל זה כתב דיש להחמיר אם לא במקום שנהגו להקל דבימיו היו הנשים בריאות ובדוחק אפשר שיכלו לסבול:

ריו אבל בכל מדינות שלנו זה כמה דורות שמטילין חטין למקוה או מחממין אותן ע"י מכונה שקורין פאראוויק והוא מן הנסנעות במדינתינו בחורף לטבול בציונן ואף גם בקיץ מצד דהמקוות שלנו הם מעיינות והקור גדול מאד ואלמלי היינו מחמירים בזה כבר במלה פו"ר מישראל או היו הנשים באות לידי סכנה באין ספק והיו מבשולים רבים כמובן ולכן מכבר נהגו כן ואין פוצה פה ומצפצף וח"ו לפקפק על זה והמפקפק עתיד ליתן את הדין אך מעולם לא שמענו מפקפקים בזה:

ריז ואני איני רואי להכריע ומ"מ כיון שנהגו כן אבאר מה שנלע"ד דאין שום ראיה לאיסור מהסוגיות דברכות ודתענית וללמד זכות על כלל ישראל דהנה יש לדקדק בברכות שם דאמר ר"ה אי משום ציגה אפשר במרחצאות וא"ל ר"ח וכי יש טבילה בחטין ולמה לא השיב לו בלשונו וכי יש טבילה במרחצאות אמנם העניין כן הוא דלקמן שם בסוגיא נחלקו אמוראים קדמונים אם טבילת בעל קרי מותר גם בכלים כמו דמותר בשאובים כדתנן בפ"ח דמקוואות או דווקא בקרקע תיקן עזרא שתהא עכ"פ כעין כל המבלית וזה לא השיב לו ר"ח וכי יש טבילה בחטאות כלומר בכלים דוודאי יש ויש לה

אמוראי דס"ל דמחד אף בכלים ולזה קאמר וכי יש טבילה בחמין כלומר נהי דבכלים התיר עזרא אבל בחמין ובכלים פשיטא דאין זה בגדר טבילה כלל שהרי כל הטבילות בימיהם בא"י ובבבל היו בנהרות ומעיינות ואיך אפשר לחתיר בכלים ובחמין ואפילו מאן דס"ל דבכלים טותר וודאי אין היתר אלא בכלים בצונן או בקרקע בחמין ובתענית שם ה"פ דהברייתא אומרת כל חיובי טבילות טובלין כדרכן וכו' ויש לדקדק מהו לשון כדרכן אלא וודאי דה"פ כדרכן בכל חשנה וכה"נ איתא בתוספתא פ"ד דיומא היה הולך להקביל פני אביו פני רבו וכו' עובר כדרכו אפילו ער צוארו וכו' כלומר כדרכו בכל ימות השנה וה"נ כן הוא ולזה פריך שפיר אילימא בחמין טבילה בחמין מי איכא שאובין נינהו כלומר מי איכא בכל השנה טבילה בחמין אם לא ברחיצת מרחצאות דהמה שאובין וזהו לרחיצה בעלמא ואדרבא מדקאמר שאובין נינהו מוכח להדיא דמשכחת לה טבילה בחמין גם במקוואות אלא אכדרכן פריך [וכזה מתורץ קושית תוס' ע"ש] וגם מהתוספתא שהבאנו הוי ראיה ברורה דמה שדחו שי"ל בחמי טבריא לענ"ד א"א לומר כן דהא הניא שם קומקום שהוא מלא בחמין ע"ש וקומקום הוא כלי שמחממין בה על האש כדתנן בפי"ד דכלים קומקום כדי ליחם בו וברפ"ד דשבת איתא חוויה דאנח כווא דמיא אפומא דקומקמא ע"ש שגער בו והמבשל בחמי טבריא בשבת פטור [שבת מ':] וכאן דלא הֲוָה רק חשש בישול לא היה גוער בו כמובן וגם מה שאמרו משום גזירת מרחצאות קשה דא"כ בגדה [פו:] שהזכירו בטבילה על גבי הכלי גזירת מרחצאות למה לא הזכירו טבילה בחמין ג"כ אלא וודאי דכל שאינו בכלי לא שייך גזירת מרחצאות וגם גבי כה"ג ביוה"כ לא משטע בלל שם דוהו משום דאין שבות במקדש שהרי ביומא [לד:] הזכירו בעניין זה לענין צירוף דאין שבות במקדש לגירסת התוס' שם ע"ש ולמה לא הזכירו בעיקר טבילתו בחמין דאין שבות במקדש ושמא תאמר דכיון דלכה"נ לא הוה אפשר בעניין אחר בהכרח לעשות כן ולא הוצרך להזכיר זה אף אנו נאמר דבמדינות שלנו א"א לטבול בצונן כלל [כנלע"ד למד זכות על כלל ישראל וסמקום ידין מותנו לזכות]:

ויש נתב רבינו הרט"א בס"ם זה דלאחר הטבילה במי מקוה כשרים מוהרת ליכנס למרחץ כדי שתחמם עצמה אבל לחזור ולרחוץ אח"כ יש אוסרים וכן נהגו עכ"ל וביאור הדברים דבגזירות די"ח דבר [שבת יד:] גזרו טומאה שיפסול את התרומה מי שבא ראשו ורובו במים שאובים מטעם שהם היו טובלים במערות של מי גשמים סרוחים ואחר כך היו רוחצים בשרם במים נקיים כדי להעביר הסרחון והחמין שאינם בקיאים בדינים מפני שנעשה זה למנהג קבוע טעו לאמר דהטהרה היא המים נקיים וחשי חכמים שיתבטל תורת מקוה גזרו טומאה על זה ולכן יש שאסרו גם בגדה הרחיצה אחר הטבילה ובאמת אין זה דמיון דלא פסלו הטבילה אלא גזרו טומאה לעניין מגע תרומה ובעלה חולין הוא ומ"ם נהגו לאסור אבל ליבנס למרחץ חם לכ"ע מותר דהגזירה לא היתה רק לרחוץ במים:

סימן רב דיני חציצה בטבילת כלים. ובו י"ג סעיפים.

א טבילת כלים בין מטומאה למהרה שאינה בזמה"ז ובין טבילת כלים חדשים שנתבאר בסי' ק"ך כטבילת אדם במקוה של מ' סאה ובמעיין אפילו אין בו מ' סאה ואפילו למאן דס"ל דבאדם צריך מ' סאה מ"מ במעיין א"צ כמ"ש ברוש סי' ר' ע"ש ורק צריך שכל הכלי יתכסה בהמים בפעם אחת וטבילה לחצאין פסול כמו באדם מיהו גם במעיין צריך רביעית מים עכ"פ ולא פחות מזה אף שהכלי יתכסה בפחות מזה במחטין וצנורות [כנ"ל מקוש' גזר לה' ד"ס בר שכתבו דמ"מ רביעית דמעיין לא בטלס לך בסס"ד מפני קושית כתבו דה"ס בפחות מרביעית ע"ס לך לא מליגו בפוש מקוש משיבות שם במים בפחות מרביעית וכדתנן בפ"י דמקוואות [מ"ו] ר' יוסי לומר לפיולו כלי מחזיק כור ואין בו אלא רביעית כאלו לא טבל ע"ס ושם אין עניין לרביעית כלל אלא מפוש משיבות שם מים וסמוש כוונתם בזוהר שם בסס"ד דלכן לא חשיב רביעית דמעיין דמן סתין גם בפחות מותר כלומר אלא דמפני משיבות לא שייך בפחות מזה וכה"ג דמקוואות [מ"ז] ונמ"ל פ' שמיני שמעיין מטהר בכל שהוא לגבי מ' סאה מקרי רביעית כל שהוא ומלא לך שכן הוא שהיי לשמורי' דגם בחדש ס"ל מ"ם במעיין בע"כ כל שהוא לאו דווקא דבעינן שיתכסה כל סנוף וכמ"ש התוי"ט שם ועוד לשתוש בשבת שם: כתבו דגם כל שהוא יש לו שיעור ע"ם ומ"מ מיני מחליש לוודאי שכן הוא ויש להסתפק בזה ולו"ק]:

ב ובשם שחציצה פוסלת בטבילת אדם כמו כן פוסל בכלים וכל דיני חציצה שנתבארו בנדה בסי' קצ"ח ישנן ג"כ בכלים ותנן במקואות [פ"ט מ"ח] אלא חוצצין בכלים הופת והטור בכלי זכוכית בין מבפנים בין מבחוץ ומור הוא חמר דבוק דומה לופת וכתב הטור לפי שהזכוכית חלק מאד אין דברים אחרים חוצצין בו שאין נדבקין בו אבל בשארי כלים כל דבר נדבק וחוצץ עכ"ל ולפי דבריו כוונת התנא ללמדינו גילה בכלי זכוכית ותומרא בשארי כלים אבל

אבל הסמ"נ כתב דה"פ אפילו זפת ומור שאין חוצצין כשאר כלים שורך לווסתן מ"מ בכלי זכוכית חוצצין וכ"ש בשאר דברים שחוצצין בכל הכלים דחוצצין בכלי זכוכית עכ"ל ולפ"ז נקיט חומר בכלי זכוכית והטעם משום דבכלי זכוכית קפדי טובא אמנקיותא ולדינא בוודאי נקטינן להחמיר כשני הפירושים [ועט"ך סק"ל]:

ג ואין לשאול הא חציצה בקפידא תליא מילתא כדאיתא בנמ' בכ"מ דבר המקפיד עליו חוצץ אם כן ליחזי האי גברא אם מקפיד על זה חוצץ ואם אינו מקפיד אינו חוצץ דאינו כן דכבר בארנו בסי' קצ"ח דכל שרוך העולם להקפיד אף על גב שהוא אינו מקפיד חוצץ ע"ש וכן להיפך אם הוא מקפיד חוצץ אף ע"ג שרובא דעלמא אינם מקפידים ונהבאר שם דמן התורה אין חציצה רק ברובו ומקפיד ורבנן גזרו על רובו אף שאינו מקפיד ועל מיעוטו המקפיד ע"ש וכן הדין בכלים ולכן כל דבר שדרך להקפיד עליו חוצץ ואם לאו אינו חוצץ אא"כ היה חופה את רובו:

ד כתב רבינו הרמ"א בסעי' ב' שחרורית הדבוק ביורה מבחוץ הוי כדופן הכלי ודרכו בכך ואינו חוצץ עכ"ל אבל הדבוק מבפנים הוה חציצה אם מקפיד עליו [ט"ז סק"נ] ותמיהני על רבינו הרמ"א דהא תנן בפ"ט דמקואות סוף משנה ב' לא יטביל את הקומקום בפחמין אא"כ שפשף וקומקום הוא של נחשת שמחממים בו מים ומחמת העשן נעשה מביביו פחמין [רע"ב] וזהו ממש ביורה דמה לי קומקום ומה לי יורה והרמב"ם כתב דין זה בפ"ג דין י"ז בקצת שינוי לשון וז"ל לא יטביל אדם את הקומקום בפחמין שבו אא"כ שפשף עכ"ל וכתב בפחמין שבו והולך לשיטתו בפי' המשניות שפי' שמכבים בו פחמים מבפנים בהמים שבתוכו ולכן צריך שישפשף הפחמים שבתוכו ויסלקם ממקום למקום שלא ידבקו זה בזה ויחוצו ע"ש ולזה דקדק לומר בפחמין שבו וטצאתיו להרא"ש בפירושו שם שהמכים לפי' הרמב"ם וכתב וז"ל וכן מסתברא דלא קאי אשחרורית הנדבק בקומקום מבחוץ שאין אדם מקפיד עליו וכו' עכ"ל ולפ"ז א"ש דברי רבינו הרמ"א ומ"מ לפי' הרע"ב אינו כן דהוה חציצה [ותמיהני למה לא כתב הרמ"א סך דינא דקומקום ול"ע על הסמפרשים ועל הטור"ם שלא העירו בזה מלומה]:

ה ומ"מ יש להסתפק אף לפי פסקו של רבינו הרמ"א אם רוב הכלי דבוק בשחרורית אם חוצץ והרי קי"ל דברובו אף אם אינו מקפיד חוצץ וכמ"ש הרמב"ם שם וז"ל דבר ברור הוא שכל מקום שאמרנו בזפת ובחמר וכיוצא בהן שאינן חוצצין בכלים מפני שאינו מקפיד הוא לפיכך אם היה רוב הכלי חפוי בזפת או בחמר וכיוצא בהן לא עלתה לו מבילה אף על פי שאינו מקפיד אין בדבר זה הפרש בכלי מן הכלים אלא כל הכלים שוין לדבר זה עכ"ל וא"כ ה"נ חוצץ ולטה לא ביאר זה אך מדברין ומדברי הרא"ש שהבאנו שכתבו שחשוב כדופן הכלי משמע שאפילו בכולו אינו חוצץ ואין זה בגדר מקפיד ואינו מקפיד אלא דהוה ממש כדופן הכלי ויש להתיישב בזה לדינא:

ו חניא בתוספתא דמקוואות פ"ז נפח שבכפם ושבצלוחית מתוכו חוצצת מאחריו אינה חוצצת בד"א מבית האומן אבל מבית בעה"ב בין מתוכו בין מאחריו ה"ז חוצצת בתמחוי ובקערה בין מתוכן בין מאחריהן בין מבית האומן בין מבית בעה"ב ה"ז חוצצת המור והקיטום בין בכוס בין בצלוחית בין בקערה בין בתמחוי בין מתוכן בין מאחריהם בין מבית האומן בין מבית בעה"ב הרי אלו חוצצין לכלוכי שטרים שבכוס ושבצלוחית והטיט והבוץ שע"י קרדום וע"י מגריפה אינם חוצצים הגלידו הרי אלו חוצצין עכ"ל והרמב"ם כתבן בפ"ג דמקואות וצ"ע על השור וש"ע שלא הביאום והרי כלי סעודה ישנן כאן שנוהג בזומה"ז בטבילת כלים חדשים [וכ"י סדיה זה ע"ש] ונפח לא ידעתי אם הוא נפטים שהוא מין סיד או כמו פ"ד דשבת נפת של זתים ושל שומשמין הפטולת שלהם וההפרש בין אומן לבעה"ב דבכוס וצלוחית אין האומן מקפיד על מבחוץ ומור כבר פרשנו וקומום הוא גומ"א וזהו שרף האילנות [ניטין יח:]:

ז ידות הכלים ועשויין עם הכלי ביחד כמו ידות המחתות שהיד היא של מתכת כמו הכלי עצמה וכיוצא בזה הרי היא כעצם הכלי וצריכה טבילה כהכלי עצמה בין בטומאה ובין בטבילת כלים חדשים וידות שהן ממין אחר שא"צ טבילה כגון סכין והיד הוא של עץ וכיוצא בזה דהעץ א"צ טבילה ומ"מ בשהיא עם היד ביחד אינה חוצצת זרשאי לטבול הסכין כמו שהוא עם היד דכיון שעשוי להיות בהוכו המיד הוי כחתיכה אחת ואין זה חציצה ולכן זהו דווקא כשהיד הוכנס יפה ועומד בקביעות אבל ידות הכלים שאינם עומדים להיות קבועים כגון שהכניסן שלא כדרכן ובע"כ יטלנה מהכלי או שלא הכניסה כולה או שהכניסה כולה ונשברה בתוך החלל של הכלי שמכניס שם היד ובהברה שישלנה משם ויעשה יד אחר הוי חציצה ויטול היד ויטבול הכלי לבדה ובזה אין חילוק בין אם היד הוא שלא ממין הכלי או ממין הכלי דאפילו בכה"ג חוצץ שהרי יטלנה משם:

ח וידות הכלים שנשברו באורך היד שלא בתוך החלל של הכלי שמכניס בו היד אם משמשין מעין מלאכתן ראשונה אין חוצצין דמה איכפת לן אם היד קצרה או ארוכה ואף שאפשר שיתיישב ליטלה ולעשות

אחרת

אחרת מ"מ כיון שהיא ראויה לתשמיש קבוע אינה חוצצת אבל אם היא קצרה שאין ביכולת לשמש עמה ובהכרח שיטלנה ומכילא דהוה חציצה ותניא בתוספתא שם כל ידות הכלים שהכניסן בדרכן אין חוצצין נתן חופת והשעוה בין במקום הנקב בין במקום הנצוק אין חוצצין הכניסן שלא כדרכן חוצצין נתן חופת והשעוה בין במקום הנקב בין במקום הנצוק חוצצין עכ"ל ונראה דה"פ דיש לפעמים בשמכניסים יד אל הכלי נשארו עדיין נקבים או אפילו אינם נקבים גמורים מ"מ כשישפכו משקה בהכלי יצוק לתוך היד מפני שאינו מהודק יפה ולכן סותמין בוחפת ושעוה כדי שיהיה מהודק היד יפה ולכן במקום שהיד אינו חוצץ גם הם אין חוצצין וכשהיד חוצץ כגון שהכניסן שלא כדרכן גם הם חוצצין ואפילו נטל היד מהכלי והחפת נשאר על שפת הכלי חוצץ [וכ"פ פי' לנוק טבעת על סיד וסותמין לותם]:

ט וכתב רבינו הב"י בסעי' ה' מגל שנשברה ידו מן השפה ולפנים אינה חוצצת מפני שהיא כבית הסתרים מן השפה ולחוץ אם משמשת טעין מלאכתה אינה חוצצת ואם לאו חוצצת סירגה בנמי או במשיחה ה"ז חוצצת דבקה בשרף אינה חוצצת עכ"ל וזהו מהתוספתא שם וה"פ דמגל הוא כלי אומנות כדתנן בביצה [לח:] אין מבקעין עצים לא בקרדום ולא במגירה ולא במגל ע"ש ומרש"י שם משמע שזהו שקורין דאלע"ס שראשו חד ונוקבין בו נקבים רחבים ע"ש ויש לו יד של עץ גדול ותוחבין הברזל הרבה בהעץ והעץ הוא עב ולכן אף כשנשבר בפנימיותו אם מבחוץ הוא שלם יכולים לעשות בו המלאכה וכשנשבר מבחוץ אם השבר אינו בעומק יכולין לעשות בו המלאכה ובשהשבר בעומק אין ביכולת לעשות בו מלאכה ויש שקושרין את השבר בנמי או במשיחה ואינה דבר של קיימא לפיכך חוצצת אבל אם דבקה בשרף והוא גומא הוא חוק ומתקיים אך תמיהני דמה היה לו לרבינו הב"י לכתוב זה והלא אינה כלי מעודה אלא כלי אומנות והטבילה הוא לטומאה וטהרה שאינה נוהגת בזמנינו והרבה דיני חציצות יש בבגדים וכלים בטומאה וטהרה והרמב"ם בפ"ג כתבן אבל בזמנינו לא שייך זה וע"ל משום דמצינו במס' כלים ריש פ"ג מגל יד ומגל קציר ופירשו דמגל יד עשוי לשבר בו עצמות ע"ש וזהו כלי מעודה דצריך טבילה בכלים חדשים ולכן כתבה בש"ע:

י כלי שכפה פיו למטה והכניסו למים אם פיו צר ואפילו רחב קצת אם אינו רחב הרבה בקערות וכוסות רחבים ולא הפך פיו למעלה לא עלתה לו טבילה לפי שלא יניעו המים לשוליו אפילו אם מכניסו כולו למים אע"ב יהיה פיו למעלה וישהנו במים עד שיכנסו המים לכל הכלי מבפנים וכן כלי שצר מבאן ורחב באמצע כמו שיש בקבוקים העשוים כך

ג"כ אין המים באים לו לפנים בכל צדדי הכלי עד שיטהו על צדו וכתב רבינו הב"י בסעי' ח' דכל כלי שפיו צר צריך להשהותו במים עד שיתמלא או ימלאנו מים קדם שיכניסנו למקוה עכ"ל כלומר שיתחברו המים שבתוך הכלי למים שבמקוה ויהיה השקה ונחשבו גם המים שבכלי כמי מקוה ואפילו אין בהנקב כשפופרת הנאד הוי חיבור דאע"ג דחיבור מים למים צריך דווקא כשפה"נ מ"ט לעניין טבילת הכלי עצמו הוי חיבור אפילו בפחות [ט"ך סק"ז] וכן אפילו יש בהנקב כשפה"נ ויותר אם אינו רחב כל כך בעניין שאין המים נכנסים לו מיד צריך להשהותו במים עד שיהמלו כמ"ש או למלאותו במי' ולחברו למי המקוה[סט]:

יא וכתב רבינו הב"י בסעי' ט' ידות הכלים שהם ארוכות ועתיד לקוצצן מטביל עד מקום שעתיד לקוצצן והיו עכ"ל כלומר דמקום ההתך לא הוה חציצה דהוא בית הסתרים ואינו חוצץ [ע"ז סק"ע] ויש בזה שאלה והרי קי"ל דבית הסתרים נהי דא"צ ביאת מ"מ ראוי לביאת מים בעינן והכא הרי אין ראוי לביאת המים ובאמת רבותינו בעלי התוס' בחולין [ענ: ד"ה מעכיל] כתבו דהכא איירי בידות העשוים כעין חוליות באיתן שלשלאות של ברזל העשוין כטבעות ויכנסו בהם המים בין חוליא לחוליא ע"ש אבל הרא"ש כתב בפ"י דמקוואות משנה ה' דבתוספתא משמע דבבית הסתרים של כלים לא חיישינן כלל לחציצה עכ"ל כלומר דאפי' ראוי לביאת מים לא בעינן משום דאין אדם מקפיד שם[רע"ב סט] וכ"כ שם רבינו שמשון וראיה מדין טגל שנתבאר ע"ש:

יב ודע דרש"י בחולין שם כתב וז"ל דמר, שעתיד לקוץ א"צ טבילה דבקצוץ דמי עכ"ל וכ"כ הרע"ב במקוואות שם וז"ל ממבילן עד מקום המדה והשאר א"צ טבילה דכל העומד ליחתך כחתוך דמי ולא הוי חציצה למקום החתך עצמו דבית הסתרים דכלים א"צ ביאת מים וכו' אפילו ראוי לביאת מים לא צריכי וכו' עכ"ל והמיהני דסברא זו דכל העומד ליחתך כחתוך דמי הוה כמו דאמרינן בעלמא לר"ש דכל העומד לפרות כפרוי דמי וכל העומד לזרוק כזרוק דמי ואנן לא קיי"ל כר"ש אלא כרבנן כידוע ועוד דלמאי צריכי לטעם זה כיון דבית הסתרים דכלים א"צ ראוי לביאת מים א"כ מה לנו אם כחתוך דמי אם לאו ולכן נלע"ד דהרע"ב העתיק לשון רש"י ונתן עליו ביאור דאין כוונתו מפני שכחתוך דמי אלא כלומר דכחתוך דמי מפני שא"צ שם ראוי לביאת מים והוכרחו לזה מפני שבש"ס דחולין רצה לומר לעניין אחר לחומרא בחתוך דמי ורצה הש"ס להלות זה במשנה זו דידות הכלים ודחי לה ע"ש וכדי שלא לשנות מלשון הש"ס כתבו כן כלומר דלמסקנא א"צ לזה [ודע דבנירסת סמ"ק ס"ל דמטביל עד סמדס וכ"י מלריך למטביל כולו ולכן פסקו סרמב"ם וטוש"ע כס"ק מבל בחולין בגמ'

עם שניהם דר"מ לומר עד שמלח והכמים אומרים שעיגול כולו ע"ם וה"כ סיס לפסוק כהכמים לומר עם כמאן כר"מ ע"ם וע"ע קלת ודו"ק]:

יג כתב רבינו הרמ"א בסעי' ו' מותר למבול כלי בתוך כלי אם יש בפי החצון כשפה"נ [ולפותם כלי ק"ל כמ"ם] ויזהר שכלי הפנימי יהא רפוי בתוך כלי החצון ולבן לא יתחוב פכוניס תוך דלי וימבלם בי לא העלה מבילה בראשם וכן אם הכלי הפנימי הוא כבד ומגע תוך החצון לא העלה לו מבילה בפקום שמונח ועי' לעיל סי' ר"א סעי' ט' עכ"ל כלומר דשם נתבאר דאם גם הכלי החצון צריך מבילה אפילו אין בפיו כשפה"נ מותר דמינו דמלקא לה מבילה לחצון סלקא נמי לפנימי ע"ש וזהו רק לעניין נקב כשפה"נ אבל לעניין כובד הכלי הכל אחד דהא על כל פנים בעינן שיגיעו המים לשולי הכלים ואם הפנימי מכבדת על החצון לא העלה מבילה לשניהם להחצון לא תעלה מפני שהמים לא יגיעו לשוליה טבפנים ולהפנימי לא יגיעו המים לשוליה מבחוץ:

סליק הלכות נדה ומקוואות בס"ד

בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי ירושלים

הספריה הלאומית
47 A 303
אפשטין, יחיאל מיכל בן אהרן י
ספר ערוך השלחן :
Vol. 5, pt. 1 C.1
1326511-140
LUB